A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE

XI

1941

JAHRBUCH DER STADTBIBLIOTHEK BUDAPEST

ANNUARIO DELLA BIBLIOTECA MUNICIPALE DI BUDAPEST

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE

XI

1941

JAHRBUCH DER STADTBIBLIOTHEK BUDAPEST

ANNUARIO DELLA BIBLIOTECA MUNICIPALE DI BUDAPEST

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

Felelős kiadó: Enyvvári Jenő könyvtári igazgató

Budapest székesfőváros házinyomdája — 19424 — Felelős vezető: Skriván Pál

Tartalom — Inhalt — Sommario

Oldal

Jelentés az 1941. évről — Jahresbericht über die Tätigkeit der Stadtbibliothek im Jahre 1941 — Rapporto annuale della Biblioteca Municipale dell'anno 1941 5

Aktuális nemzetpolitikai kérdések irodalma a Fővárosi Könyvtárban — Literatur nationalpolitischer Zeitfragen in der Stadtbibliothek Budapest. No V.: Dr. *Witzmann* Gyula: Néperővédelem. — Schutz der Volkskraft 41

A budai jogkönyv (Ofner Stadtrecht) harmadik kézirata a Fővárosi Könyvtárban. Irta: dr. *Relković* Néda. — Die dritte Handschrift des Ofner Stadtrechts in der Budapester Stadtbibliothek. Von Dr. Néda v. *Relković* 121

Inhaltsangabe 139

Kacsoh Pongrác »János vitéz«-e. Adalék a budapesti színjátszás történetéhez. Írta: *Koch* Lajos. — Das Singspiel »Held János« von Pankratius von Kacsoh. Ein Beitrag zur Geschichte der Budapester Schauspielkunst. Von Ludwig *Koch* 143

Inhaltsangabe 172

Jog és törvényhozás a könyvtári életben. Írta: dr. *Németh* Endre. — Bibliotheksrecht und Bibliotheksgesetzgebung. Von: Dr. Andreas *Németh* 173

Inhaltsangabe 213

A központi könyvtár új szerzeményei 1941. — Ausgewählte Zugänge der Zentrale 1941. — Catalogo scelto d'acquisizioni della Biblioteca centrale, 1941 217

Általános munkák — Allgemeines — Opere generali 217
Bölcselet — Philosophie — Filosofia 221
Vallás. Egyház — Religion. Kirche — Religione. Chiesa 227
Társadalomtudomány — Sozialwissenschaft — Soziologia 235
Statisztika — Statistik — Statistica 241
Államtudomány. Politika — Staatswissenschaft. Politik — Scienza politica 243
Társadalmi kérdés — Soziale Frage — Questione sociale 250
Jogtudomány — Rechtswissenschaft — Scienze giuridiche 254
Közigazgatás — Verwaltung — Amministrazione 264
Hadügy — Heerwesen — L'arte militare 267
Jótékonyság. Szegényügy — Armenwesen — Amministrazione della carità pubblica 270
Közoktatás — Unterrichtswesen — Pubblica istruzione 271
Közgazdaság — Volkswirtschaft — Economia 273
Gazdaságpolitika — Wirtschaftspolitik — Economica politica 277
Őstermelés — Landwirtschaft — Agricoltura 280
Iparpolitika — Industriepolitik — Politica industriale 282
Közlekedés — Verkehrswesen — Comunicazioni 283
Kereskedelem — Handel — Commercio 284
Pénz- és hitelügy — Geld- und Kreditwesen — Affari di borsa. Credito 284
Biztosításügy — Versicherungswesen — Genere d'assicurazioni 286
Állami pénzügyek — Finanzwesen — Finanze 286
Néprajz — Ethnographie — Etnografia 289

Oldal

Nyelvészet — Philologie — Filologia 291
Természettudomány — Naturwissenschaft — Scienze naturali 293
Alkalmazott tudományok — Angewandte Wissenschaften — Scienze applicate 300
Művészet — Kunst — Arte 308
Irodalomtudomány — Literaturwissenschaft — Letteratura 321
Történelem — Geschichte — Storia 330
Földrajz — Geographie — Geografia 339
Életrajzok. Emlékiratok — Biographien. Memoiren — Biografia. Ricordi 344

A Budapesti Gyűjtemény új szerzeményei — Verzeichnis der Zugänge der Budapestiensia-Sammlung — Catalogo scelto degli acquisti della raccolta di Budapest dell'anno 1941 355
Betűrendes tárgymutató a szerzemények jegyzékéhez — Alphabetisches Sachregister der Zugänge — Indice dei soggetti 363
Névmutató — Namensregister — Indice per autori 365
Kurrens folyóiratok jegyzéke — Verzeichnis der laufenden Zeitschriften — Lista di periodici e giornali correnti della Biblioteca Municipale di Budapest 1941 387
A Fővárosi Könyvtár kiadványai — Verzeichnis der Veröffentlichungen der Stadtbibliothek — Pubblicazioni della Biblioteca Municipale di Budapest 393
Tájékoztató a Fővárosi Könyvtárról — Wegweiser für die Benützer der Stadtbibliothek — Guida sulla Biblioteca Municipale di Budapest 397

A Fővárosi Könyvtár 35. évi jelentése az 1941. évről

35. Jahresbericht der Budapester Stadtbibliothek über ihre Tätigkeit im Jahre 1941

35. Rapporto annuale della Biblioteca Municipale dell' anno 1941

A Fővárosi Könyvtár Évkönyvének sorozata jelen kötet megjelenésével átlépi fennállása első évtizedének határmesgyéjét. Örömmel állapítom meg, hogy a publikáció megindítása alkalmával adott programomat a hozzáfűzött reményeket felülmúló mértékben sikerült beteljesítenünk. A könyvtár gazdag anyagából kiválasztott fontos darabokat és gyüjteményeket és a könyvtári teljesítményeket ismertető és egyéb szakirányú tanulmányok és bibliográfiai munkálatok, melyeket az Évkönyvben közrebocsátottam, a könyvtári dokumentáció és a könyvtártudomány hasznos termékeinek bizonyultak. Erre mutat az az egyre fokozódó érdeklődés, megbecsülés és kereslet, mely mind a külföldi, mind a hazai tudományos körök részéről Évkönyvünk iránt megnyilvánul. A jövőben is az lesz a törekvésünk, hogy e kiadványunkkal a könyvtárügyet, a könyvtári dokumentációt és ezen keresztül az egyetemes tudományt és művelődést minél eredményesebben szolgáljuk, illetve előmozdítsuk.

A könyvtár 1941. évi működésére visszatekintve, — a háború okozta rendkívüli viszonyok gátló hatása ellenére — csak örvendetes fejlődésről számolhatok be. Az egyre nagyobb arányokat öltő háború harmadik esztendejében előállott új helyzetek és katonai akciók: a Jugoszlávia elleni hadjárat és a Délvidék egy részének dicsőséges visszafoglalása, majd később a bolsevizmus elleni háború megindulása sorompóba szólította honvédségünk tekintélyes erőit. Könyvtárunk alkalmazottai közül is számosan cserélték fel a tollat a fegyverrel, hogy a sorsdöntő idők parancsszavának engedelmeskedve a zászlók alatt szolgálják édes hazánkat. A behívott alkalmazottak száma 26 volt, akik 1670 munkanapon át teljesítettek katonai szolgálatot. Közülük Simon Imre fűtő, aki már a délvidéki harcokban is kitüntette magát, a bolsevizmus elleni háborúban hősi halált halt.

Örvendetes könyvanyagunk nagymérvű gyarapodása. 1941-ben könyvbeszerzésünk 22.039 darabra rúgott, az előző évi 20.732 darabbal szemben. A háborús viszonyok következtében az angol és francia könyvek és folyóiratok szállítása lehetetlenné vált. A megrendelt amerikai kiadványok is csak szórványosan és nagy késéssel érkeztek be. Az új megjelenésű egyéb külföldi könyveket illetőleg a szállításuk körül támadt nehézségek ellenére is mindent elkövettem, hogy a könyvtár számára szükséges tételeket beszerezzem. Ami nagyrészben sikerült is. Nagy gondot fordítottam arra, hogy az antikvár piacon és magánosok részéről felkínált anyagból megszerezzem a könyvtárunkat érdeklő darabokat. A piacra kerülő nagyobb magánkönyvtárak közül a báró Jósika, a gróf Keglevich Gyula, a Szalay József és a Melzer István-féle gyüjteményekből tekintélyes mennyiségű, részben igen értékes könyvet sikerült vásárolnom, úgyhogy könyvtárunk mult évi gyarapodása mind minőség, mind mennyiség szempontjából, különösen tekintetbe véve a szűk keretek között mozgó dotációt, — amely a leg-

körültekintőbb gazdálkodásra kötelezett —, értékesnek és szerencsésnek mondható. A könyvbeszerzési dotáció elégtelensége akkor válik majd erősen érezhetővé, ha alkalom fog nyílni a háborús viszonyok miatt be nem szerezhető anyag pótlására.

A Fővárosi Könyvtár tudományos és közművelődési szerepének és súlyának növekedését igazolja az az örvendetes tény, hogy forgalma évről-évre emelkedik. A kölcsönzők száma a jelentés évében az előző 24.563-ról 27.051-re szökött fel. A kölcsönzött és olvasótermekben használt kötetek száma pedig összesen 1,532.216 volt. 66.530 kötettel több, mint 1940-ben.

A háború következtében előállott személyzethiány miatt a fiókkönyvtárak működését két csoportban egy-egy hónapra, júliusban és augusztusban, (fönnállásuk óta elsőízben) szüneteltetnünk kellett. Ennek a szükségintézkedésnek, valamint az átköltöztetett 1. és 14. számú fiókkönyvtár összesen öt havi kényszerű zárvatartása ellenére (lásd a fiókkönyvtárak jelentését) a fiókkönyvtárak forgalma a jelentés évében az előző évi 1,288.909 kötetről 1,306.984 kötetre ugrott fel. A központ és a fiókkönyvtárak együttes napi átlagforgalma 1941-ben 5.760 kötet volt az előző esztendei 5.037 kötettel szemben.

A forgalom e jelentékeny emelkedésének oka bizonyára nem elsősorban a közönség könyvvásárlási készségének csökkenésében, hanem inkább intézetünk könyvtárpolitikájának célirányosságában és dokumentációs szolgálatának teljesítőképességében keresendő.

A háborús helyzet miatt természetesen kevesebben fordultak hozzánk külföldről bibliográfiai felvilágosításokért, mint az előző években. Annál sűrűbben vették igénybe könyvtárunk szaktanácsadó közegeit hazai hivatalos szervek, rokon- és egyéb intézmények és magános kutatók. (Lásd a Reference-osztály és a Budapesti Gyüjtemény jelentéseit.) Megemlítem, hogy Budapest történetének filmjéhez a könyvtár budapesti gyüjteménye részben egykorú metszetekkel és nyomtatványokkal, részben történeti adatok közlésével járult hozzá. A székesfővárosi közigazgatás számára pedig összeállítottuk a könyvtár Nagy-Budapest-irodalmát és számos esetben nyujtottunk segítséget e kérdés körül felmerült kutatásokban.

Az év őszén bemutatott antibolsevista kiállításon a könyvtár számos röpirattal, plakáttal és könyvvel vett részt.

Könyvtárunk a jelentés évében is részt vett kül- és belföldi bibliográfiai vállalkozások munkálataiban. Az International Comitee of Historical Science kiadásában megjelenő történetbibliográfiai évkönyv számára kiadásra előkészítettük az 1940. évi magyarországi szellemtudományi irodalmat. E munkát dr. Seregély Emma könyvtártiszt végezte. Az Istituto di Studi Romani vezetőségének rendelkezésére bocsátottuk az 1940-ben beszerzett Rómára vonatkozó könyvanyagunk katalóguscédula-másolatait. Ezt az anyagot dr. Jajczay János könyvtári felügyelő gyüjtötte össze.

Miként az elmult esztendőkben, a jelentés évében is dr. Witzmann Gyula főkönyvtáros szerkesztette a Városi Szemle könyvészeti rovatát. Koch Lajos

könyvtári felügyelő pedig a Magyar Zenei Szemle számára állította össze a kurrens nemzetközi zenei bibliográfiát.

Jelen Évkönyvünkben a következő munkálatokat adjuk közre: a »Nemzetpolitikai kérdések irodalma a Fővárosi Könyvtárban« című bibliográfiai sorozatnak ötödik részlete gyanánt dr. Witzmann Gyula főkönyvtáros szerkesztésében kiadjuk a néperővédelem irodalmának könyvtárunkban fellelhető anyagát. Közöljük továbbá dr. Relković Néda székesfővárosi gimnáziumi tanárnőnek, a budai jogkönyv kérdése legalaposabb ismerőjének, »A budai jogkönyv (Ofner Stadtrecht) harmadik kézirata a Fővárosi Könyvtárban« című dolgozatát; Koch Lajos könyvtári felügyelő »Kacsoh Pongrác János vitéz-e. Adalék a budapesti színjátszás történetéhez« című tanulmányát és végül dr. Németh Endre könyvtáros »Jog és törvényhozás a könyvtári életben« című munkáját.

A jelentés évében az Aktuális kérdések irodalma 54. füzete gyanánt kiadtuk vitéz dr. Homa Gyula főkönyvtáros »Irányított gazdálkodás« című bibliográfiáját. A »Tanulmányok« című sorozatunk 16. és 17. füzete gyanánt pedig közreadtuk dr. Jajczay János könyvtári felügyelő: »Pest-budai figurák a mult század harmincas éveiből« és dr. Gerendás Ernő könyvtári gyakornok: »Adatok a budai és pesti céhek életéhez, különös tekintettel a Fővárosi Könyvtár céhirataira« című dolgozatait. Ezek a munkálatok eredetileg Évkönyvünk X. kötetében jelentek meg.

Munkájukért minden esetben a szerzők viselik a felelősséget.

Az elmult évben bocsátottuk közre a könyvtár olvasói számára készült Útmutató hatodik kiadását.

Ezekután rátérek a jelentés részleteire.

PÉNZÜGYEK.

Finanzen.

A könyvtár gazdasági üzemvitelét, kiadásainak és bevételeinek számszerű alakulását az első, a második és a harmadik számú függelék mutatja be. A házipénztár a jelentés évében is csak kisebb kifizetéseket teljesített, nagyobb könyvtári számlákat a polgármesteri hozzájárulás után a központi pénztár fizetett ki. A fiókkönyvtárak bevételeiket egyenesen a főváros központi pénztárába küldik be; számvitelüket a központi számvevőség közvetlenül ellenőrzi. A jelentés évében a házipénztár 10.000 pengő könyvbeszerzési, 3800 pengő dologi és 3600 pengő közlekedési költségelőleg kezelésére szorítkozott. A házipénztár pénztárosa Bor Dezső segédhivatali főigazgató, ki egyúttal a könyvtár segédhivatalát is vezeti.

SZEMÉLYZETI ÜGYEK.

Personalangelegenheiten.

A jelentés évében a polgármester úr Reichel Ferenc és vitéz Szabó Ernő kezelőket irodatisztekké nevezte ki; Szögedy József, Hámori Nándor havidíjas hivatalnokokat és Virágh Gábor napidíjas hivatalnokot a Könyvtárhoz helyezte át,

Pesenyánszky Mária könyvtári középfokú gyakornokot a Könyvtártól a polgármesteri XI. ügyosztályhoz, Hámori Nándor napidíjas hivatalnokot pedig a központi segédhivatalhoz helyezte át.

Fancsali Petronellát a polgármester úr napidíjas hivatalnoki minőségben a Könyvtárhoz osztotta be. Állásában megerősítette dr. Baán Kálmán segédkönyvtárost. Nyugdíjazta Lesskó Béla könyvtári felügyelőt és Gál Dezsőné könyvtártisztet. Állásáról lemondott Tiry László könyvtári gyakornok.

Simon Imre fűtő a délvidéki bevonulás alkalmából hősies magatartást tanusított, s ezért a II. oszt. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. A honvéd gépkocsizó alakulatnál mint őrvezető teljesített szolgálatot s ebben a kötelékben Pirograffnál 1941 július 21-én a bolsevizmus ellen vívott harcban hősi halált halt. Vörös János altiszt 1941 augusztus 23-án, Horváth Józsefné id. altiszt 1941 december 3-án elhúnyt. Emléküket kegyelettel őrizzük.

Fővárosi szolgálatának 30 esztendejét ebben az esztendőben Sárváry Dezső könyvtári felügyelő és Zsák Wilfried könyvtári főtiszt, 25. esztendejét pedig Soós József irodafőtiszt, Epres Teréz és Scheiling Istvánné kezelőnők töltötték be. Ez alkalommal bensőséges háziünnepély keretében üdvözölte a Könyvtár igazgatója a jubilánsokat, méltatván a Könyvtár felvirágoztatása érdekében kifejtett érdemes munkásságukat.

Dr. Wessetzky Vilmos könyvtári középfokú gyakornok egyiptológiai tanulmányainak folytatása céljából nyolc hónapot Bécsben töltött.

A Kormányzó Úr Őfőméltósága dr. Vavrinecz Dezső főkönyvtárosnak, dr. Szász Béla könyvtárosnak, Sárváry Dezső könyvtári felügyelőnek, Zsák Wilfried könyvtári főtisztnek, Kondorosi Sándor könyvtári főtisztnek, Bor Dezső segédhivatali főigazgatónak, vitéz Tardos Géza irodafőtisztnek és Soós József irodafőtisztnek a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta.

Ez évben a rendkívüli katonai szolgálatra behívott könyvtári alkalmazottak száma a következő volt: 18 tisztviselő, 5 altiszt, 3 munkás. A bevonultak 1670 munkanapon át teljesítettek katonai szolgálatot.

GYARAPODÁS.

Zuwachs.

Könyvtárunk könyvállománya 1941-ben 22.039 kötettel gyarapodott. Ebből a tudományos központi könyvtárra 9372 kötet a fiókokra pedig 12.667 kötet jutott. Könyvet a következők ajándékoztak a könyvtárnak:

Hatóságok, intézetek, egyesületek: Almásy-Teleki Éva Művészeti Int. (1), Athen Bureau du statistique générale de la Grèce (4), Balatoni Yacht Club (4), Basel, Statistisches Amt (1), Berlin, Terramare Office (1), Budafok, Polgármesteri Hiv. (1), Budai Sakkozó Társaság (4), Budai Zeneakadémia (1), Budapest, Amizoni Károly által alap. Orsz. Magy. Nőnevelő Int. (1), Bp. Angolkisasszonyok Sancta Maria Int. (3), Bp. Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria (1), Bp. Magyar Új Iskola Egyes. (1), Bp. Orsz. Felebaráti Szeretet Egylet (2), Bp. Pénzintézeti Központ (1), Bp. Regnum Marianum Egyes. (2), Bp. Reichsdeutsche Schule (1), Bp. Szfőv. Közlekedési R.-T. (1), Bp. Szfőv. Közs. Iparrajzisk. (2), Bp. Szfőv. Közs. Takarékpénztár (1), Bp. Szfőv. Pedagógiai Kvt. (1), Bp. Szfőv. Polgármesteri IX., XIII., XVI. ü.-o. (10), Bp. Szfőv. Statisztikai Hiv. (28), Bp. Takarékpénztárak és Bankok Egyes. (2), Bp. Vízművek (2), Bpesti Kir. Büntetőtörvényszék (38), Bpesti Közp. Gyógy- és Üdülőhelyi Bizotts. (1), Bpesti M. Kir. Áll. Gyermekmenhely (1), Bpesti Olasz Követség (8), Bpesti Rotary Club (1), Bpesti Török Követség (1), Dánia, Statistiska Departement (4), Debrecen, Egészségvédő Int. (1), Debrecen és Vidéke Ipartestülete (1), Deutsches Wissenschaftliches Inst. Budapest. (1), Dortmund, Stadt- und Landesbibliothek (2), Dunántúli Közművelődési Egyes. (1), Erdélyi Helikon (1), Erdélyi Múzeum Egyes. (1), Esztergomi Főegyház-

megyei Hatóság (1), »Frankfurter Zeitung« Kiadóhiv. (1), »Futura« R.-T. (1), »Függetlenség« Kiadóhiv. (1), Ganz és Tsa Villamossági Gép-, Waggon- és Hajógyár R.-T. (10), Genève, Bureau Intern. du Travail (1), Hungaria Műtrágya, Kénsav- és Vegyiipar Rt. (1), Iparosok Orsz. Közp. Szöv. (1), Kecskemét, Egyet. Ref. Jogakadémia (1), Kecskemét, Polgármesteri Hiv. (1), Kobenhavn, Statistike Departement (11), Közkórházi Orvostársulat (6), Központi Városháza Anyagszertára (59), Magyar Adria Egyes. (1), Magyar Általános Hitelbank (3), Magyar Elektrotechnikai Egyes. (1), Magyar Gazdaságkutató Int. (3), »Magyar Kórus« Kiadóhiv. (2), Magyar Közgazdasági Társ. (2), Magyar Leszámítoló- és Pénzváltó Bank (1), Magyar Nemzeti Bank (2), Magyar Nemzeti Szocialista Párt (3), Magyar Orvosok Tudományos Egyes. Szöv. (1), Magyar Textilgyárosok Orsz. Egyes. (2), Magyar Városok Orsz. Szöv. (2), M. Kir. Kertészeti Akadémia (1), M. Kir. Operaház (1), M. Kir. Orsz. Öntözésügyi Hiv. (1), M. Kir. Postavezérigazgatóság (1), Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyes. (1), Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje (6), Marosvásárhelyi Ref. Kollégium (1), Nagyszalonta, Polgármesteri Hiv. (6), A 4-es Honvédek Bajtársi Köre (1), Nemzeti Munkaközpont (2), Orsz. Falusi Kislakásépítési Szöv. (1), Orsz. Iparegyesület (2), Orsz. Magy. Bányászati és Kohászati Egyes. (1), Orsz. Magy. Gazdasági Egyes. (2), Orsz. Magy. Iparművészeti Társ. (1), Orsz. M. Kir. Színművészeti Akadémia (7), Orsz. Mezőgazdasági Kamara (1), Orsz. Társadalombiztosító Int. (3), »Pátria« Irodalmi Váll. és Nyomdai Rt. (1), Pécs, Ciszterci Rend (1), Pesti Magyar Kereskedelmi Bank (5), Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű Rt. (2), Somogy vm. Alispáni Hiv. (2), Stockholm, Socialstyrelsen (5), Svábhegyi Csillagvizsgáló Int. (3), Szent István Akadémia (179), »Szociális Szemle« Kiadóhiv. (1), Társadalmi Egyesületek Szöv. (2), Tiszántúli Református Egyházkerület Püspöki Hiv. (1), Tokyo, Japanisch-Deutsches Kulturinstitut (2), Venezia, Reale Istituto di Scienze Lettere ed Arti (8), Vitézi Rend Zrinyi Csoportja (1), Világítástechnikai Állomás (1), Zürich, Intern. Committee of Historical Sciences (d).

Magánosok: dr. Adlesič Juro (1), dr. Alföldi András (1), dr. Alth Guido (3), dr. Ambrózy György (1), Antal Géza (3), dr. Arany György (6), dr. Avédik Félix (11), Balassa József (1), Bárány Nándor (2), dr. Baranyay Jusztin (1), dr. Berkovits Ilona (3), dr. Bevilaqua-Borsody Béla (3), Bierbauer Virgil (3), Bondy Miksa (2), dr. Bonomi Jenő (4), Bucsay Mihály (1), dr. Buzás László (1), dr. Castrén Erik (1), Csekme Ádám (1), dr. Csernefalvi-Sorbán Jenő (2), dr. Csikay Pál (2), Csorba Tibor (11), Czaich Endre Károly (1), dr. Czakó István (1), dr. Czebe Jenő (1), dr. gr. Dessewffy Sándor (1), dr. Dezsényi Lajos (6), Dobránszky István (1), Dóczi Endre (30), dr. Domány Gyula (1), Dubovitz István (1), Dudásné Gólya Margit (1), Éber Antal (1), dr. Elekes Dezső (1), Enyvvári Jenő (2), dr. Erdély Sándor (1), dr. Erdős Mátyás (1), gr. Esterházy Móric (1), Fábián Gáspár (1), Forray József Sándor (1), Frisch Ferenc (1), Futaky Zoltán (1), Galántai Gyula (1), Garam Lajos (1), dr. Gárdonyi Albert (36), Gedeon Tibor (2), Geszler Ödön (1), Glück György (1), Gombás Bálint (1), dr. Gombos Lajos (117), Grünhut Gyula (1), Haiczl Kálmán (4), Hamvai Vilmos (1), dr. Harmath Jenő (35), Harmatta János (1), dr. Harrer Ferenc (1), Harsányi Ilona (1), Hell Lajos (1), dr. Horváth Barna (15), dr. Horváth Jenő (2), dr. Horváth Sándor (1), Implom József (1), dr. Jajczay János (22), Jaritz András (12), Jordáky Lajos (2), Just Béla (1), dr. Karafiáth Jenő (3), Kelényi B. Ottó dr. (21), dr. Kerékgyártó Imre (1), dr. Kertész János (6), Koch Lajos (1), dr. Kohn László (1), dr. Komlós Ottó (1), dr. Koncz Sándor (1), dr. Kósa János (1), dr. Kotlán Sándor (1), Kovács Ernő (1), Kovalovszky Miklós (2), dr. Kozma Antal (1), dr. Könyves-Tóth Kálmán (6), Körtvélyes Ferenc (1), dr. Kőszeg László (2), dr. Kövessi Ferenc (10), Lajtor László (1), Langlet Valdemar (1), Laszgallner Oszkár (2), dr. László Vladimir (1), Lászlóffy Woldemár (1), Lestyán Sándor (1), Liffa László (6), dr. Lónyay Ferenc (1), dr. Manninger Rezső (1), dr. Mártonffy Károly (1), Massányi József (3), dr. Máté Imre (1), dr. Matolay Tibor (2), dr. Melly József (46), dr. Mennyey Géza (1), Mladiata A. János (5), dr. Mohácsi Jenő (1), dr. Molnár Ernő (56), dr. Molnár Kálmán (1), Molnár Károly (1), dr. Nádas Rózsa (1), Narancsik Imre (1), Nemes István (2), dr. Nemes Jenő György (2), dr. Németh Endre (1), dr. Némethy Endre (1), dr. Oppel Imre (1), dr. Ortvay Rudolf (3), Pákozdy László Márton (1), dr. Pálóczi Edgár (7), dr. Papp György (1), H. Patek Józsa (5), Patonay József (1), Peters, C. F. (1), Pető István (2), dr. Polzovics Iván (1), dr. Rácz György (2), dr. Rampacher Pál (1), dr. Ráth Sándor (1), Reiner Ferenc (1), Retteghy György (2), gr. dr. Révay István (1), Rézler Gyula (2), Richter Antal (2), Roiha, Eino (1), Románné Goldzieher Klára (1), dr. Róth Ernő (1), dr. Rózsahegyi Dereano István (1), dr. Ruisz Rezső (2), Sárváry Dezső (1), vitéz Sárváry Elek (1), dr. Sáska Sándor (2), Saternus Arthur (1), dr. Semjén Béla (1), dr. Sikabonyi Antal (1), dr. Sipos Sándor (1), dr. Sonkoly István (1), Stern Mária (2), vitéz dr. Surányi-Unger Tivadar (9), dr. Szabó Zoltán (1), ifj. dr. Szász Károly (15), dr. Szebeny József (1), Szendy Károly (2), dr. Szentkuty Pál (1), dr. Szilády Zoltán (2), Szilágyi Simon Erzsébet (2), dr. Szokolay Leó (1), dr. Szüts Iván (1), Taba István (1), dr. Tahy István (4), dr. Takács Marianne (1), dr. Tausz Béla (1), Tefri M. (1), br. Temesváry Ede (1), Teszler Hermann (3), dr. Thewrewk-Pallaghy Attila (8), dr. Thirring Lajos (5), Tóth Aladár (1), vitéz Tóth-Kádár Vilmos (4), dr. Tóth László (2), dr. Turcsányi Erzsébet (39), dr. Vajda Károly (7), Valló József (2), dr. Varga István (1), dr. Vavrinecz Dezső (34), Vojcsik Lipót (3), dr. Vutkovich Ödön (11), dr. Weigand József (1), dr. Witzmann Gyula (1), Zakariás Béla (3), dr. Zimmermann Ágoston (20).

Cserébe a következő intézményektől és hatóságoktól kapott a könyvtár könyveket:

Aquincumi Múzeum (33), Basel, Universitäts Bibl. (11), Berkeley, University of California (5), Berlin, Universitäts Bibl. (36), Bremen, Bibliothek der Hansestadt (4), Bremer Wissenschaftliche Gesellschaft (3), Breslau, Staats- und Universitäts Bibl. (1), Bp. Kereskedelmi és Iparkamara (17), Bp. Kir. Magy. Pázmány Péter Tudom. Egyet. (90), Bp. M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudom. Egyet. (3), Bp. Nemzeti Szalón (1), Bp. Szfőv. Idegenforgalmi Hiv. (1), Bp. Technológiai Könyvtár (2), Bpesti Ügyvédi Kamara (3), Debrecen, M. Kir. Tisza István Tudom.-Egyet. (53), Deutsch-Ausländischer Buchtausch (13), Dortmund, Stadt- und Landesbibl. (2), Dresden, Sächsische Landesbibl. (1), Erlangen, Universitäts Bibl. (47), Freiburg im Breisgau, Universitäts Bibl. (1), Göteborg, Universitäts Bibl. (1), Göttingen, Universitäts Bibl. (13), Illinois, Public Library (35), Köln, Universitäts Bibl. (1), Königsberg, Universitäts Bibl. (29), Magyarország, Bibliográfiai Központ (73), M. Kir. Földművelésügyi Minisztérium (6), M. Kir. Földtani Int. (5), M. Kir. Központi Statisztikai Hiv. (6), M. Kir. Külügyminisztérium (1), M. kir. Miniszterelnökség (2), M. Kir. Országos Közegészségügyi Int. (2), M. Kir. Orsz. Meteorológiai és Földmágnességi Int. (27), M. Kir. Pénzügyminisztérium (12), M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (1), Magyar Tudományos Akadémia (1), München, Universitäts Bibl. (1), Országos Földrengési Observatórium (3), Országos Hadimúzeum (3), Országos Magyar Szépművészeti Múzeum (1), Pécs, M. Kir. Erzsébet Tudom. Egyet. (2), 'S Gravenhage, Nationale Bibliothek (1), Sofia, Bibliothéque Nationale (4), Sopron, M. Kir. József Nádor Műegyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kara (3), Stuttgart, Archiv der Stadt (1), Szeged, M. Kir. Horthy Miklós Tudom. Egyet. (8), Tübingen, Universitäts-Bibl. (22), Uppsala, Kungl. Universitets-Bibl. (1), Washington, American Society of International Law (1), Washington, Carnegie Endowment for International Peace (1), Washington, The Smithsonian Institution (4), Weimar, Landesbibliothek (1), Zürich, Zentralbibliothek (4).

A Székesfővárosi Házinyomdától a könyvtár 367 db kötelespéldányt vett át a jelentés évében.

KÜLÖNGYŰJTEMÉNYEK.

Specialsammlungen.

Keleti gyüjtemény. A folyó világháború a Keletet és a Balkánt a közérdeklődés homlokterébe állította. Ez a körülmény erősen éreztette hatását a Keleti gyüjtemény forgalmában is. Jelentős mértékben megnövekedett a kölcsönzések száma, és feltűnő sokan fordultak hozzánk szakfelvilágosítások kérésével nemcsak az olvasó közönség, hanem a sajtó és az érdekelt különböző közületek részéről is. Az 1941. évben feldolgoztunk 237 kötetet s feldolgozás céljára előkészítettük a Könyvtárhoz ajándékképen érkezett nagyobb mennyiségű, főként szláv nyelvű könyvanyagot. A gyüjtemény továbbfejlesztése az anyagi tekinteteken kívül a külföldi könyvanyag beszerzésének szűkre korlátozott lehetőségeihez is kénytelen volt igazodni.

A feldolgozott anyag új katalóguscéduláit, összesen 891 darabot, a Keleti gyüjtemény külön katalógusdobozaiba behelyeztük; még pedig 261 cédulát a betűrendes, 630 cédulát pedig a szakkatalógusba.

A gyüjtemény vezetője dr. *Dávid* Antal aligazgató, beosztott tisztviselő *Zajti* Ferenc könyvtári felügyelő. A szakbeosztásnál dr. *Németh* Endre könyvtáros működött közre.

A *Budapesti Gyüjtemény és a könyvritkaságok* (bibliofilia) *gyüjteménye* ezidén is tekintélyes számmal gyarapodott. Antikvárbeszerzéseink főforrása továbbra is a Magyar Királyi Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka volt, de értékes munkákat szereztünk be a könyvkereskedelem, valamint magánfelek részéről történő felajánlások útján is. A háború következtében a külföldi antikvár könyvek beszerzése terén nagy visszaesés állott be.

A Budapesti Gyüjtemény időrendben csoportosított és évkönyvünkben közzétett gyarapodásunk jegyzékét Hieronimus *Gebuilerus :* Epitoma Regii Ac Vetustissimi Ortus Sacrae Cesaree ... Maiestatis ... Ferdinandi c. Strassburgban 1527-ben megjelent munkája nyitja meg, amelyben Buda elfoglalásáról és Ferdinándnak a török elleni készülődéséről kapunk tudósításokat. Második XVI. sz.-i beszerzésünk Michael *Neander :* Orbis terrae divisio compendiaria ... c. Wittenbergben 1594-ben megjelent földrajzi műve, amely Magyarországra és Budára vonatkozó vázlatokat is tartalmaz.

A XVII. sz.-i irodalomból gyarapodásaink között megemlítjük *Sophie Erdmuth* szász hercegnő: Sonderbare Kirchen-Staat- und Welt-Sachen c. Nürnbergben 1678-ban megjelent munkáját, amely oldalakon át foglalkozik Magyarország helyzetével. A felszabadító hadjáratok körüli irodalomból megszereztük *Abraham a S. Clara :* Auff, auff ihr christen! ... c. művének 1687. évi kiadását, Franc. Fabro *Bremundan :* Floro historico c. Madridban 1687-ben megjelent munkáját, továbbá Johannes de *Bussiers :* Flosculi historiarum delibati (Köln 1720) c. művét, amelyekben a visszafoglalás körüli események részletes leírásával találkozunk. Ugyancsak ehhez a tárgykörhöz tartozik Vincensio da *Filicaja :* Poesie Toscana, Parmaban 1726-ban kiadott műve, amelyben a bajor választó tiszteletére Buda és Belgrád elfoglalásának alkalmából szerzett költeményeket találunk. *Savoyai Jenő* hercegnek Jean de *Dumont* által írt 1729-ben megjelent nagy kétkötetes és illusztrált biografiáját is most szereztük meg.

A XVIII. sz. budapesti vonatkozású nyomtatványai közül a *Nottenstein* nyomda kiadványaiból 1733 és 1749 között öt nyomtatványt, a *Landerer* nyomdáéból 1753 és 1772 között hét nyomtatványt, ezeken kívül egy *Eitzenberger* (1771) és egy *Royer* nyomtatványt (1779) szereztünk meg. A pestvárosi 1771. évi *Feuer-Ordnung* is mostani beszerzéseinket gyarapítja.

A XIX. sz.-i nyomtatványaink között kiemelkedik a *Rituale Strigoniense* egykorú díszes maroquin-kötésbe kötött 1801. évi kiadása, a budai és pesti színházak 1809. évi *Almanach*-ja és néhány *József* nádorra vonatkozó alkalmi kiadvány. A mult század első feléből származó új beszerzéseink sorában számos, a fővárosi közigazgatási és kulturális élet eseményeit megörökítő nyomtatvány szerepel.

A gyüjtemény gyarapodási statisztikája :

A rendelőosztályból átvett kötet	1.178
Ebből : B 09 kötet	2
Osztályozott mű	641
Helyszámozott mű	552
Sorszámozott kötet	1.178
Katalogizált mű	552
Behelyezett kötet	1.178

Katalógusok :

Elkészített és behelyezett betűrendes cédula	762
Elkészített és behelyezett szakcédula	1.234

A *B és H (budapesti és történelmi) kisnyomtatványgyüjtemény* szintén tekintélyes gyarapodásra tett szert. Ide tartoznak a különböző alkalmi beszédek és költemények, az irodalmi és művészeti élet eseményeiről szóló leírások, amelyek emléke gyakran csak e kisnyomtatványokban maradt fenn számunkra.

A kisnyomtatványgyüjtemény statisztikája :

Rendelőből átvett darab	237
Bedolgozott és behelyezett darab	237

Budapesti *térképgyüjteményünk* az év folyamán 16 tétellel gyarapodott. Ezzel gyüjteményünk térképeinek száma 280-ra emelkedett.

Budapesti *metszetgyüjteményünk* ez évben 19 önálló lappal gyarapítottuk A metszetgyüjtemény tételeinek 571.

Régi budapesti vonatkozású *fényképgyüjteményünkben* a gyarapodás 12 tétel. Ennek a fényképanyagnak szakszerű bedolgozása és elhelyezése most van folyamatban.

Ujságszelvénygyüjtemény. A budapesti vonatkozású történeti értékkel bíró hírlapi közlemények összegyüjtése és rendezése tovább haladt. A hazai folyóiratok és napilapok terjedelmének csökkentése következtében a helytörténeti tárcák és egyéb tudósítások terén nagy visszaesés mutatkozik. Természetszerűen még fokozottabb a visszaesés a külföldi lapok ilynemű közleményei terén. Statisztikai adatok :

Átvett, feldolgozott és besorozott szelvény	95

Az újságszelvények megoszlása :

Magyar	62
Német	24
Olasz	9

Könyvritkaságok és bibliofil könyvek (09—091). E gyüjtemény tekintélyes számú gyarapodását főként néhány magánkönyvtárból történt vásárlásnak köszönheti. Ezeknek sorából megemlítjük Raphael *Cumanus* és Raphael *Fulgosius* valószínűleg 1490-ből származó munkáját (Pelechet III. Nr. 4050) és *Lactantius* 1493. évi velencei kiadását (Hain 9817.) E két ősnyomtatványon kívül számos XVI—XVII. sz.-i magyar vonatkozású *Relatio* a *Régi Magyar Könyvtár* több értékes tétele, az ó- és újabbkori klasszikusok értékes kiadásai gyarapították gyüjteményünket.

Gyüjteményünk ezidei gyarapodása 401 kötet.

A *Budapesti Gyüjtemény munkálatai és könyvforgalma.* A gyüjtemény munkálatai ez év folyamán az előző esztendőkhöz hasonlóan katalógusaink kiegészítésére a gyüjteményben elhelyezett csoportok szakszerű kezelésére irányultak. Teljesen újra rendeztük az év folyamán metszetanyagunkat, amelyhez pontos leírókatalógust, továbbá tárgymutatót is készítettünk.

A fővárossal kapcsolatos problémakörök feldolgozása a háborus viszonyok ellenére is tovább tart, sőt szociális és gazdasági viszonylatokban éppen a mai helyzet a kutatás számára is új szempontokat nyitott. Különösen nagy volt az érdeklődés az év folyamán a városrendezés, a Nagy-Budapest problémája, a régi budai és pesti helyrajz, valamint különböző gazdaságtörténeti problémák iránt.

A Budapesti Gyüjtemény, a kisnyomtatványgyüjtemény, az újságszelvények és könyvritkaságok gyüjteményének forgalmi adatai a következőképen alakultak :

Helybenhasznált kötet	5.974
Kölcsönzött kötet	346
Olvasóteremben használt kötet	237
Ujságszelvény	733
Összesen	7.290

A gyüjteményeket a jelentés évében összesen 1513 olvasó használta.

E gyüjtemények vezetője : dr. *Kelényi* B. Ottó főkönyvtáros. Beosztott tisztviselők : dr. *Könyves Tóth* Kálmán és dr. *Szász* Béla könyvtárosok, dr. *Jajczay* János és *Sárváry* Dezső könyvtári felügyelők, *Rozgonyiné Pöschl* Aranka dr. és dr. *Szmrecsányi* Marianne könyvtártisztek, dr. *Gerendás* Ernő gyakornok és ifj. *Szász* Károlyné *Gillemot* Katalin dr. havidíjas hivatalnok.

Röpiratgyüjtemény. A magyar nyelvű és az idegen nyelvűek közül a magyartárgyú R-jelzéssel ellátott röpiratok gyüjtésére, feldolgozására és kezelésére a következő statisztikai számadatok derítenek fényt :

Újonnan beszerzett	787	darab
Osztályozott újbeszerzés	787	«
Osztályozott régi anyag	249	«
Szakbeosztás	1.222	szakszám
Helynaplóba helyezett katalóguscédula	1.073	darab
Újonnan beiktatott doboz	250	«
Újonnan beiktatott téka	40	«
Elrakott röpirat	2.470	«
Olvasóteremben használt röpirat	1.683	«

Ezenkívül 324 dobozt, illetőleg tékát láttunk el új címkével és 17 áthelyezés adatait vezettük át a betűrendes, szak- és földrajzi katalógusba.

A P-jelzéssel ellátott idegennyelvű és idegentárgyú röpiratokkal kapcsolatos munkálatok statisztikai adatai :

Újonnan beszerzett	459	darab
Osztályozott új beszerzés	459	«
Osztályozott régi anyag	274	«
Szakbeosztás	895	szakszám
Helyinaplóba behelyezett katalóguscédula	868	darab
Újonnan beiktatott doboz	150	«
Újonnan beiktatott téka	35	«
Elrakott röpirat	1.408	«
Olvasóteremben használt röpirat	949	«

Itt 308 dobozt, illetőleg tékát láttunk el új címkével és 12 áthelyezés adatait vezettük át a betűrendes, szak- és földrajzi katalógusba.

A gyüjtemény vezetője dr. *Witzmann* Gyula főkönyvtáros ; beosztott tisztviselő dr. *Francsek* Júlia könyvtártiszt.

Szüry-gyüjtemény. E gyüjtemény a jelentés évében 451 darabbal gyarapodott. A gyarapodás legnagyobb része a mult század végéről származó népiratkákból áll. E ponyvakiadványok immár igen nagy mennyiségben gyültek össze e különgyüjteményünkben. A népmüvelés kérdései iránt való érdeklődés föléledésének jele, hogy ezt az anyagot egyre sürübben használják a népnevelés kérdésével foglalkozó kutatók és hivatalos szervek. Jelentősebb magyar szépirodalmi első kiadások e gyüjtemény idei beszerzései közt nem akadtak.

A gyüjtemény őre dr. *Szőke* Sándor könyvtáros volt.

A kézikönyvtár állománya a jelentés évében 194 kötettel növekedett. Teljesen új kézikönyvtári helynaplót készítettünk. Minden egyes helyszám önálló kartonlapot kapott, amelyre az időnkint kiselejtezett művek és az újonnan behelyezett munkák pontos adatait jegyeztük fel. Ilymódon a lapok megőrzésével teljes mértékben biztosítottuk a helynapló leltárlapjellegét. Kiküszöböltük azt a szokást, hogy e lapokat az olvasók tájékoztatására is rendszeresen felhasználják. Erre a célra külön kézikönyvtári katalógus felállítását vettük tervbe.

Könyvészeti és könyvtártani gyüjtemény. A kettős gyüjtemény 1941. évi gyarapodása 191 kötet volt. Ebből a 01 jelzésü Bibliográfiai Gyüjteményre 125, a 02 jelzésü Könyvtártani Gyüjteményre pedig 66 kötet jutott. Huzamos idő után elsőízben hajtottunk végre ennél a gyüjteménynél teljes és alapos reviziót. Anyagának jelentékeny része összefüggésben van a kézkönyvtárral, miért is fokozott védelemben részesítjük.

Térképgyüjtemény. Könyvtárunk térképei a központi épület egyik földszinti raktárában voltak elhelyezve, ahol a világítási viszonyok is gyengék voltak. E gyüjteményt a reviziós munkálatok során újjárendeztük és az egyik felső emeleti világos raktárrészbe állítottuk fel. A térképeket kizárólag helyben használhatják az olvasók. Könyvtárunk a jelentés évében 34 darab térképpel gyarapodott.

A kézikönyvtár, könyvészeti és könyvtártani, továbbá térképgyüjtemény, mint egyesített különgyüjtemények vezetője vitéz dr. *Homa* Gyula főkönyvtáros. Beosztott tisztviselők dr. *Németh* Endre könyvtáros, vitéz *Deák* Ferencné, *Ugrik Erzsébet* dr. könyvtártiszt.

AZ OSZTÁLYOK ÉVI MUNKÁSSÁGA.

Arbeitsleistung der einzelnen Abteilungen.

Rendelőosztály. A nehéz gazdasági helyzet komoly feladatok elé állította a könyvtár igazgatóságát. A könyvek árai lényegesen emelkedtek és ez különösen az antikvár könyvanyagnál érezhető, ezért a könyvbeszerzési hitelösszeg felhasználásánál a legnagyobb körültekintéssel és gondossággal kellett eljárni. Az új anyagot a könyvtárpolitikai szempontok figyelembevételével és az olvasók kívánságainak mérlegelésével választottuk ki.

A jelentés évében szépen gyarapodott könyvtárunk könyvállománya magánosok, tudományos intézetek, hatóságok és egyesületek könyvadományai révén is. Jelentékenyen növelték könyvállományunkat a kiadványainkért cserébe kapott könyvek.

A rendelőosztályba a jelentés évében összesen 19.437 kötet és füzet érkezett be, ebből tényleges gyarapodás 9372 darab, amely a következőképen oszlik meg:

A központi könyvtár 1941-ben megrendelt 1437 művet, amelyek közül beérkezett és a könyvtár állományába beiktattunk ..... 1.122 db-ot

A könyvkereskedők 9412 darab könyvet küldtek be megtekintésre, amelyekből kiválogatás után megvásároltunk és beiktattunk ..... 2.832 «

Antikvár cégektől és magánosoktól vásárlás útján beszereztünk ..... 3.235 «

Hatóságoktól és magánosoktól ajándékképen beérkezett 1772 darab, tudományos intézetektől, társaságoktól csereképpen kaptunk 601 darabot, a Székesfővárosi Házinyomdától 367 darab érkezett be. Ez összesen ..... 2.740 db

Ezekből duplum-, illetőleg selejtraktárba helyeztünk ..... 557 db-ot
A fentiekből a könyvtár állományába beiktattunk ..... 2.183 «
A raktári állományba és a különgyüjteményekbe tehát összesen beiktattunk ..... 9.372 «

Ez a gyarapodás a következőképen oszlik meg:

monografikus munka (könyv és röpirat)	7.409	db
sorozatos munka	1.907	«
kisnyomtatvány	56	«
Összesen	9.372	db

A beszerzett könyvekből kötött példány volt	3.529	«
« « « fűzött « «	5.843	«
Összesen	9.372	db

A könyvek terjedelmük szerint csoportosítva:

kötet	6.042	«
füzet	3.080	«
egylapos nyomtatvány	250	«
Összesen	9.372	db

A beszerzett kötetekből:

elsőpéldány volt	9.183	db
másodpéldány volt	189	«
Összesen	9.372	db

A rendelőosztály vezetője vitéz *Sárváry* Elek könyvtári felügyelő. Beosztott tisztviselők: *Nagy* Borbála és dr. *Rupp* László könyvtári tisztek.

Osztályozó osztály. A jelentés évében összesen 4229 kötetet osztályoztunk. Az osztályozott anyag megoszlása a következő:

Raktári anyag	3.810 kötet
Kézikönyvtár (K gyüjtemény)	194 «
Könyvészeti gyüjtemény (01)	125 «
Könyvtártani gyüjtemény (02)	66 «
Térképgyüjtemény (T)	34 «
Összesen	4.229 kötet

Az általános szakkatalógus 9-es szakjának további 21 doboznyi cédulaanyagát (ebből a történelem 13, a biográfia 8 doboz) a szakozás szempontjából részletesen átjavítottuk. Az átjavítás tapasztalatainak figyelembevétele után a 9-es szaksémát újból teljesen átdolgoztuk és sokszorosításra kész állapotba helyeztük.

Ugyancsak sokszorosításra kész állapotba jutott a szakmutató (Index) első kötete. Ez az A—G betűket foglalja magában. A szakmutató ezen újabb átdolgozásnál a helyneveket (földrajzi alosztásokat) kihagytuk. Így kellett eljárnunk, mert a mutató a nagyközönség tájékozódását a tizedes szakkatalógusban hivatott előmozdítani; a zárójelbe helyezett számokat azonban a laikus közönség összetévesztette az általános szakszámokkal. A földrajzi fogalmakat jelölő szakszámokat, alosztásokat, tehát különválasztottuk és új betűrendes mutatót készítettünk róluk és ezt a közönség rendelkezésére bocsátottuk.

A jelentés évében a nyilvános betűrendes katalógus 61, és a szakkatalógus 12 dobozának céduláit javítottuk ki, illetve az elrongyolódott vagy piszkos példányokat pótoltuk új gépelt kartonokkal. A javításon kívül a betűrendes katalógusban 9132, a szakban 2298, összesen 11.430 darab cédulát másoltunk.

Az év folyamán a Testnevelési Főiskola két könyvtárosa, a Közigazgatási Bíróság Könyvtárának vezetője, valamint a Székesfővárosi Vízművek könyvtárosa tanulmányozta a tizedes osztályozást az osztály tisztviselőinek útmutatása mellett.

Az osztály vezetője dr. *Witzmann* Gyula főkönyvtáros, beosztott tisztviselők dr. *Németh* Endre könyvtáros és dr. *Chirke* Géza segédkönyvtáros. A katalóguscédulajavítást más beosztás mellett vitéz *Deák* Ferencné *Ugrik* Erzsébet dr. könyvtártiszt, dr. *Sárkány* Sándorné *Halász* Terézia és *Dede* Károlyné *Kremmer* Margit gyakornokok végezték.

Katalogizáló-osztály. Az 1941. évben a katalogizáló-osztály 9372 darab könyvet és füzetet vett át az egyes osztályoktól katalogizálás céljából és valamennyit katalogizálta. És pedig átvett:

Az Osztályozó osztálytól	3.810 db-ot
A Rendelőosztálytól	1.375 «
A Keleti Gyüjteménytől (A)	237 «
A Budapesti Gyüjteménytől (B)	1.462 «
A Magyarnyelvű röpiratgyüjteménytől (R)	802 «
Az Idegennyelvű röpiratgyüjteménytől (P)	415 «
A Könyvészeti Gyüjteménytől (01)	125 «
A Könyvtártani Gyüjteménytől (02)	66 «
A Bibliophil Gyüjteménytől (09)	401 «
A Kézikönyvtártól (K)	194 «
A Térképgyüjteménytől (T)	34 «
A Szüry-gyüjteménytől (Sz)	451 «

Levonatott 37.854 darab cédula. A katalóguscédulák berakását az előző évekhez hasonlóan ez évben is a katalogizáló osztály végezte. Berakott az osztály a szak-

katalógusba 11.872, a betűrendes katalógusba 20.702, a földrajzi katalógusba 5280 darab cédulát.

A folyó évben az osztály a Szüry-anyag katalogizálását is végezte. Feldolgozásra került 451 mű 1142 darab katalóguscédulával.

A katalogizáló osztályt *Koch* Lajos könyvtári felügyelő vezette. Beosztott tisztviselők: *Keszthelyi* Erzsébet és *Gálné* dr. *Fridrich* Sarolta könyvtári tisztek, dr. *Jajczay* Jánosné c. könyvtári tiszt, *Takách* Elvira könyvtári gyakornok, *Epres* Teréz kezelőnő.

Könyvkötőosztály. Az osztály a tudományos központ, a Budapesti Gyüjtemény és a fiókközpont anyagából a jelentés évében 4344 kötet könyvet, folyóiratot és napilapot adott kötésre.

A központi anyag minőség szerint: 27 darab félbőrkötés, 55 darab egészvászonkötés, 2064 darab félvászonkötés, 14 darab papírkötés és 588 darab kartonkötés, összesen tehát 2748 darab kötés volt. A könyvek kötését a Székesfővárosi Házinyomda, az Iparrajziskola és Erdődy Ferenc könyvkötőmester műhelyei végezték. A Budapesti Gyüjtemény 640 kötetet adott át kötésre. Ugyancsak a Budapesti Gyüjtemény 61 metszete került kartonlapokkal való keretezésre és restaurálásra. A Budapesti Gyüjtemény könyveit Ács Géza könyvkötőmester kötötte be, a metszetek kartonozását és restaurálását pedig Vári Bálint szépművészeti múzeumi restaurátor és házi könyvkötészetünk végezte. Fiókközpontunk 775 darabot félvászonba, 181 darabot pedig kartonba köttetett.

A *házi könyvkötészet* a jelentés évében a Fiókkönyvtárak javításra beküldött könyveinek restanciáját teljesen feldolgozta. A hírlapraktárban is jelentős mennyiségű javítást végzett. A katalóguscédulák sokszorosítását — összesen 46.277 darabot — ez évben is a házi könyvkötészet végezte.

A házi könyvkötészetben a jelentés évében 1 vezető, 6 segéd és 2 munkásnő volt alkalmazva.

Munkateljesítménye a következő volt:

	A központnak készült			A fiókoknak készült		
	drb	à	összesen	drb	à	összesen
	pengő értékben					
Új kötés	37	3·50	129·50	—	—	—
Téka	123	—·50	61·50	—	—	—
Aranyozás	4.867	—·35	1.703·45	2.446	—·12	293·52
Táskázás	1.303	—·12	156·36	8.995	—·12	1.079·40
Javítás	968	2·50	2.420·—	12.583	1·50	18.874·50
Dobozok	426	2·10	894·60	44	2·—	88·—
Indikátor	—	—	—	5.416	—·12	649·92
Választólap	240	—·12	28·80	67	—·12	8·04
Felirat	244	—·50	122·—	7	—·50	3·50
Mappa	25	2·50	62·50	13	2·50	32·50
Írómappa	1	2·50	2·50	3	2·50	7·50
Papírvágás (16 nap)	—	8·53	136·48	—	—	—
Táska fiókok részére	—	—	—	2.000	—·10	200·—
Passepartout	25	2·50	62·50	—	—	—
Csomagolás	976	—·30	292·80	—	—	—
Antik-kötés	63	2·—	126·—	—	—	—
Fényképragasztás kartonra	232	—·20	46·40	—	—	—
Térkép, vászonra	—	—	—	1	3·50	3·50
Kusztosz	55	—·10	5·50	—	—	—
Kartotékdoboz (dupla)	—	—	—	2	16·—	32·—
Összesen			6.250·89			21.272·38

Együtt 27.523 pengő 27 fillér értékű munkát végzett a házikönyvkötészet, összes költsége :

Személyzet fizetése	23.899·26 P
A felhasznált anyag	2.624·01 «
Gáz, villany	1.000·— «
Összesen	27.523·27 P

A könyvkötőosztály vezetője *Cséry* Lajos könyvtári főtiszt, helyettese dr. *Rupp* László könyvtári tiszt. A házi könyvkötészetet *Varga* István irodatiszt vezeti.

Reference-osztály. Az osztály közvetlen kapcsolatot tart fenn a könyvtár és közönsége között. Feladatkörét a közönség szolgálata szabja meg. Ezek : a nyilvános szolgálat ellátása és irányítása, a könyvraktárak szolgálatának ellátása és ellenőrzése, valamint a bibliográfiai tanácsadás.

Ez utóbbi különösen a közönség érdeklődéséhez igazodik s így a szoros értelemben vett reference-osztály munkáját a közérdeklődés szabja meg.

A jelentés évében leginkább a következő kérdések foglalkoztatták közönségünket :

A Bácska, a baranyai háromszög és a Muraköz gazdasági, nemzetiségi és kulturális kérdései. A bácskai telepítés sokak érdeklődését a bukovinai és moldvai csángótelepek története felé irányította, de nem kevésbé került az érdeklődés középpontjába a világ egyéb részeibe szakadt véreink sorsa és hazatelepítésük lehetőségének kérdése is. A Jugoszlávia romjaiból újjáéledt Horvátország gazdasági kérdései iránt is élénk volt az érdeklődés.

A nyár folyamán bekövetkezett szovjetháború a szomorú emlékű magyarországi kommunizmus történetét hozta az érdeklődés homlokterébe, de keresett volt az Oroszországról szóló igen tekintélyes anyagunk is.

Az árvíz, földbirtokreform, lakásépítés, légoltalom, közellátás, nyersanyagkérdés, árszabályozás, nép- és családvédelem és munkabér kérdése hivatalos és magánérdeklődőket egyaránt foglalkoztatott. A házassági törvény revíziója következtében, az egyébként is állandóan erősen keresett, fajvédelmi kérdésről szóló tekintélyes anyagunkat is próbára tette a nagyarányú érdeklődés. Nagyon sokan vették igénybe könyvtárunkat családkutatás, rang- és kitüntetésigazolás céljából.

Az év folyamán a központi könyvtárba beiratkozott kölcsönzők száma 2343 volt, akik 23.287 esetben 54.569 kötet könyvet kölcsönöztek ki otthoni használatra. Július hónapban a kölcsönzés szünetelt. Ezalatt a szükségessé vált raktárátrendezést hajtottuk végre. A könyvanyag évek óta annyira felszaporodott, hogy a 10.000—84.600 helyszámú anyagot végleges helyére kellett raktározni és csak az ezenfelüli, mintegy 15.000 helyszámnyi legújabb nyolcadrétanyagot hagytuk közvetlen az olvasótermek közelében. Ez a rendezés, a földszinti raktárak kivételével, az összes raktárak anyagának áthelyezését tette szükségessé és mintegy 200.000 kötet megmozgatását jelentette.

Az előző évi revizió alatt elkészült többpéldányú könyvek jegyzékét, amely a 10.000—93.000 helyszámú könyvekről készült el, kiegészítettük a 6000—9000, X 6000—X 7000, 94.000—97.000 és 100.000—101.000 helyszámú anyag többes példányainak jegyzékével s ezáltal a befejezett negyed- és nyolcadrétanyagból valamennyi többpéldányban meglevő művet jegyzékbe foglaltunk.

Az osztály vezetője : dr. *Vavrinecz* Dezső főkönyvtáros. Az állandó délutáni reference-szolgálatot dr. *Könyves-Tóth* Kálmán, dr. *Németh* Endre és dr. *Szász* Béla könyvtárosok, dr. *Chirke* Géza segédkönyvtáros, *Zajti* Ferenc és dr. *Jajczay* János könyvtári felügyelők látták el.

Beosztott tisztviselők a kölcsönzőben : dr. *Kalmár* Gyula és dr. *Baán* Kálmán segédkönyvtárosok, vitéz *Szabó* Ernő irodatiszt és *Schwertner* Gábor könyvtári gyakornok. A kölcsönzési munkakör mellett a raktárellenőrzési és pénzkezelési munkakört *Kondorosi* Sándor és *Fekete* András könyvtári főtisztek látják el.

Az olvasóterem nyilvános szolgálata. Az év kezdetén kibocsátott igazgatói rendelet újra szabályozta az olvasóterem nyilvános szolgálatát és azt az olvasóteremmel kapcsolatos külön gyüjtemények vezetőjének felügyelete alá helyezte.

A jelentés évében az olvasóterem látogatóinak száma 67.303, az olvasótermekben használt kötetek száma pedig 170.663 volt. A kiadott kérőlapok száma 87.000 volt.

Az olvasóterem nyilvános szolgálatának vezetője vitéz dr. *Homa* Gyula főkönyvtáros, beosztott tisztviselők : vitéz *Deák* Ferencné dr. *Ugrik* Erzsébet könyvtártiszt és *Ábrányi* Boldizsár havidíjas tisztviselő.

Folyóiratosztály. Az 1941. évben 465 folyóirat és 34 napilap járt a könyvtár központja számára.

Előfizetés útján	371
Tagsági járulékképen	22
Ajándékképen	88
Cserébe	11
Kötelespéldány	7
	499

Az esztendő folyamán 14.155 alkalommal adott ki használatra az osztály folyóiratot. Esetenkint átlag háromféle folyóirat olvasását véve számításba, a forgalmat legkevesebb 42.465 példányra becsüljük. Az olvasók száma januárban érte el a maximumot, heti 458 olvasóval, a minimumot pedig augusztusban 153 olvasóval egy héten.

Kötésre küldött az osztály ebben az évben 686 kötetnyi folyóiratot és napilapot.

A 465 folyóirat a következőképen oszlott meg :

Nyelvek szerint :

Magyar	276	Francia	6
Német	142	Többnyelvű	3
Angol	19	Svéd	2
Olasz	17		

Ezenkívül : 24 magyar, 8 német, 1 francia és 1 olasz napilap.

Szakok szerint :

Általános folyóirat	69	Történelem, Földrajz	14
Közgazdaság	52	Természettudomány	14
Közigazgatás, Honvédelem	40	Társadalomtudomány, Szociológia	12
Jogtudomány	31	Közoktatás, Közművelődés	10
Művészet	31	Színház, Játék, Sport	10
Szociálpolitika, Népjólét	27	Bölcselet, Lélektan	8
Orvostudomány, Közegészségügy	24	Néprajz	8
Könyvészet, Könyvtártan	19	Nyelvtudomány	4
Irodalom	16		

A folyóiratok számában azért állott be csökkenés, mert az angol és francia folyóiratok szállítása lehetetlenné vált. Az amerikai szállítmányok még az év túlnyomó részében megérkeztek, amiért is fenti kimutatásunkban az angolnyelvű folyóiratoknál a csökkenés kisebb mértékű.

A kurrens folyóiratanyagon túl be kell most már számolnunk arról a munkáról, amely a folyóiratteremből raktárainkba került befejezett, vagy folyamatos kötetek egységes rendszerű címfelvételét és szakbeosztását tűzte ki céljául.

Első lépés volt itt, hogy az 1908-tól 1930-ig megjelent Értesítőink, illetve azóta publikált Évkönyveink alapján 25 folyóiratjegyzék összeegyeztetésével a raktáron levő tényleges folyóiratanyagot vegyük számba.

Két dobozra való újra katalógizált és szakszámmal ellátott cédula már elkészült. Ezek a nagy katalógusban az egységes 05 : szakban elhelyezést is nyertek s szerepelnek természetesen a betűrendes katalógusban is. A régi cédulák revideálása, újra, egységes szempont szerint történő átszakozása s a tényleges raktári állapotot feltüntető katalógizálása folyamatban van.

Közben természetesen lépést kell tartani a kurrens folyóiratokból fokozatosan raktári kötetekké vált anyaggal és az esetleges új szerzeményekkel. Figyelemmel kell kísérni az esetleges változásokat s ez többször új cédulák készítését, illetve cseréjét vonja maga után.

A teljes anyag feldolgozása, egyes folyóiratok 50 usque 100 évfolyamkötet átnézését igénylő munkája miatt hatalmas méretű. A multak pótlása, kiegészítése, helyesbítése az újak bedolgozásával, szakbeosztásával párhuzamosan megy végbe. Az összes folyóiratkötet átvizsgálása (helyszámozás, szakbeosztás, címfelvétel, helyesbítések, illetve változások keresztülvezetése szempontjából) kötésre küldés előtt rendszeresen megtörténik.

A nagy, nyilvános katalógustól függetlenül, csupán a folyóirat- és hírlapanyagra szorítkozó alfabétikus és szakkatalógus összeállítása is folyik egyidejűleg. Ezeknek rendezett, szakcímezett válaszlapokkal ellátott anyaga egyelőre két dobozra terjed. Ennek mérete előreláthatóan megsokszorozódik.

A jelentés évében a második emeleti raktár folyóiratanyagának teljes revíziója megtörtént.

Az elkészült nyers cédulák száma 2131, ebből a katalógusdobozba helyezett betűrendes céduláké 632, helyszámozott 1071, nyomozás alatt 55 darab.

1941. év április havában az évkönyvek reviziója is megkezdődött. Mindenekelőtt a rendelőosztály és különgyüjtemények nyilvántartása alapján megtörtént a könyvtár birtokában levő összes évkönyvek címének és helyszámának megállapítása. A könyvtár ezidőszerint 1015 évkönyvvel rendelkezik.

Ezután sor kerül az évkönyvek egységes szempontok szerinti cím felvételére.

Az év végéig 290 mű került feldolgozásra. Ebből címfelvétel 114, címfelvétel és osztályozás 121, címfelvétel és osztályozás felülvizsgáltatott és így leírásra és sokszorosításra készen állt 55 mű.

A fiókok számára 90-féle folyóirat és napilap 258 példányban járt. (L. »A Fővárosi Könyvtár Kurrens folyóiratainak és napilapjainak jegyzéke 1941.« c. melléklet.)

Az osztály vezetője : dr. *Witzmann* Gyula főkönyvtáros. Beosztott tisztviselők a folyóirattermi nyilvános szolgálatban dr. *Lamatsch* Sándor könyvtáros és dr. *Seregély* Emma könyvtártiszt, a régi folyóiratanyag feldolgozásánál ifj. dr. *Szász* Károly könyvtáros és *Hamvas* Béla könyvtártiszt.

Fiókkönyvtárak. a) *Fiókközpont.* Az 1941. év folyamán a Fiókközpont összesen 12.667 kötet könyvvel gyarapodott. Ebből 2857 felnőtt ismeretterjesztő, 8047 felnőtt szépirodalmi, 153 ifjúsági ismeretterjesztő és 1610 ifjúsági szépirodalmi kötet volt.

A Fiókközpont 12.318 művet iktatott, 9787 katalóguscédulát készített, 24.636 leltárlapot, 10.117 könyvkártyát írt és 2987 könyvet osztályozott. Kiselejtezett 4148 kötetet, áthelyezett 403 kötetet.

A fiókok 26.129 kötetet küldtek be a Fiókközpontba. Fiókok s a beküldés célja szerint részletezve :

	Áthelyezés	Javítás	Selejt	Összesen
1. sz. fiók beküldött	47	573	8.549	9.169
2. « « «	—	510	1.107	1.617
3. « « «	—	686	528	1.214
4. « « «	—	14	28	42
5. « « «	—	376	44	420
6. « « «	—	1.145	457	1.602
7. « « «	2	1.892	409	2.303
8. « « «	140	1.550	1.419	3.109
9. « « «	—	931	315	1.246
10. « « «	—	1.112	118	1.230
11. « « «	5	1.032	686	1.723
12. « « «	—	870	44	914
14. « « «	8	571	961	1.540
Összesen	202	11.262	14.665	26.129

A Fiókközpont a fiókkönyvtárakba összesen 22.730 kötetet küldött ki. Gyarapodás volt 12.667 kötet. Ebből 10.076 kötetet a fiókok kaptak, 2591 pedig a Fiókközpont raktárába került. A fiókok a Fiókközpont raktárából 718 kötetet és ezenkívül 11.936 kötet javított könyvet is kaptak. Ez fiókok szerint részletezve :

	Új	Javított	Összesen
1. sz. fiók kapott	1.583	1.106	2.689
2. « « «	2.144	341	2.485
3. « « «	393	819	1.212
4. « « «	111	13	124
5. « « «	444	341	785
6. « « «	949	766	1.715
7. « « «	894	1.226	2.120
8. « « «	746	1.175	1.921
9. « « «	950	1.128	2.078
10. « « «	715	2.099	2.814
11. « « «	744	1.051	1.795
12. « « «	320	813	1.133
14. « « «	801	1.058	1.859
Összesen	10.794	11.936	22.730

A Fiókközpont anyagából 1941-ben hivatalos megkeresés alapján a Polgármester úr engedélyével a következő intézményeknek adományoztunk nagyrészben selejtkönyveket :

Huszt Község	646	darab
Debreceni Egyetem	100	«
Keresztény Munkásifjak Országos Szövetsége	400	«
Budapest Törökőri r. k. Egyházközség	300	«
Nemzeti Munkaközpont	560	«
Sándorpusztai Olvasókör	140	«
Ceglédi-úti Szociális Telep	200	«
Ráckevei ref. Ifjúsági Egylet	120	«
Szent László Közkórház Könyvtára	150	«
426-os sz. Szász Károly Cserkészcsapat	200	«
Debreceni Diakonusképző	80	«
423-as sz. Tisza István Cserkészcsapat	100	«
Jászvidéki Méhészgazdák Köre	100	«
Élesdi Katonai Parancsnokság	200	«
Kamaraerdei Szeretetotthon	80	«
Kolozsvári Tudományegyetem	128	«
Kispest Jézus Szíve-templom Kultúrkönyvtára	300	«
Julianus Iskolaszövetség	400	«
Vitézi Rend Székháza	250	«
Rákospalota Mávtelepi Leányszövetség	120	«
Szent József Tanoncinternátus	200	«
Erzsébet Szeretetotthon	200	«
K. A. L. O. T. Szövetség	150	«
Ferencvárosi Egyházközség Kultúrháza	300	«
Duna Biztosító Könyvtára	200	«
Újlaki E. M. Sz. O.	100	«
Vöröskereszt Honvédkórház	200	«
Összesen	5.924	darab

A fiókkönyvtárak központi irányításának élén dr. *Szentkuty* Pál könyvtári főfelügyelő állott. A Fiókközpontot *Tuczentaller* Lujza könyvtári felügyelő vezette. Beosztott tisztviselők dr. vitéz *Barcsay* Andrásné könyvtári tud. gyakornok, *Rados* Ottóné kezelőnő, *Virágh* Gábor napidíjas hivatalnok.

b) *Fiókok.* A jelentés évében ismét két fiókkönyvtár költözése vált szükségessé. Első számú fiókunk Királyi Pál-utcai földszinti helyisége rég túl szűknek bizonyult az olvasóközönség befogadására s minthogy e helyiség bérleti szerződése 1941 május elsején éppen lejárt, új nagyobb helyiség kibérlését határoztuk el a polgármester úr hozzájárulásával. Ilyen helyiséget sikerült is találnunk a Molnár-utca 27. számú ház első emeletén. Az átköltözés miatt ez a fiókkönyvtárunk május hó 16-tól augusztus 1-ig zárva volt. Teljesen fölfrissített könyvanyaggal és teljesen új berendezéssel augusztus 1-én új helyiségében megkezdte működését ez a fiókkönyvtár. A közönség azonnal itt is szeretetébe fogadta ezt a kulturális intézményünket úgyannyira, hogy a két havi szünet a forgalomban csupán alig észrevehető csökkenést eredményezett. Az 1940. évi 136.974 kötetes forgalommal szemben az 1941. év (tehát a költözés évének) forgalma 134.720 kötetre rúgott. A Királyi Pál-u. 11. sz. ház első emeletén elhelyezett 14. sz. ifjúsági könyvtárunk e ház emeletéről az 1. sz. fiók elhagyott földszinti helyiségébe költözött át az év folyamán. Emiatt ez a könyvtár április 15-től augusztus 1-ig volt zárva. A zárvatartás ideje alatt ezt a könyvtárat is mind könyvanyagában, mind berendezésében teljesen újjászerveztük.

A háború következtében erősen érezhetővé váló személyzethiány miatt fönnállásuk óta fiókkönyvtáraink először voltak kénytelenek nyári szünetet tartani. A polgármester úr hozzájárulásával fiókkönyvtárainkat két csoportba osztva egy-egy hónapra, a júliusi és augusztusi hónapokban bezártuk. Ezzel elértük azt, hogy egyik fiók a másikat segítette ki személyzettel és a tisztviselők korlátozott szabadsága is lebonyolítható volt. Mind e szükségintézkedések nem ártottak a fiókkönyvtárak forgalmának. Mert míg 1940-ben 1,288.909 kötetnyi forgalmat bonyolítottak le fiókkönyvtáraink, 1941-ben ez a szám mégis fölugrott 1,306.984 kötetre.

A fiókkönyvtárakban a következő tisztviselők teljesítettek szolgálatot:

1. sz. fiók. Vezető: *Vértesy* József könyvtári főtiszt. Beosztott tisztviselők: *Berczel* Kornélia könyvtári tiszt és *Krudy* Gyula könyvtári középfokú gyakornok.

2. sz. fiók. Vezető: dr. *Hanskarl* Erzsébet könyvtári tiszt. Beosztott tisztviselők: *Kardos* Ilona könyvtári tiszt, *Schön* Lajosné középfokú gyakornok és *Gétzy* József napidíjas hivatalnok.

3. sz. fiók. Vezető: *Zsák* Wilfried könyvtári felügyelő. Beosztott tisztviselő: *Reichel* Ferenc irodatiszt.

4. sz. fiók. Vezető: *Bánhegyi* Mária.

5. sz. fiók. Vezető: *Dörgey* Sándor könyvtári főtiszt.

6. sz. fiók. Vezető: *Wesselényi* Emilné könyvtári felügyelő. Beosztott tisztviselők: *Kolozsvári* Géza könyvtári főtiszt, *Kolozsvári* Gézáné könyvtári tiszt és dr. *Bánrévy* Györgyné könyvtári tud. gyakornok.

7. sz. fiók. Vezető: dr. *Romhányi* Károly könyvtári főtiszt. Beosztott tisztviselők: *Stark* János könyvtári tiszt és *Kelemen* László könyvtári középfokú gyakornok.

8. sz. fiók. Vezető: *Guckler* Ottó könyvtári főtiszt. Beosztott tisztviselők: *Csöppüs* Béla könyvtári főtiszt és *Guckler* Ottóné kezelőnő.

9. sz. fiók. Vezető: dr. *Fort* Sándor könyvtári főtiszt. Beosztott tisztviselők: *Schönviszky* László könyvtári főtiszt, *Rados* Dezső kezelő és *Szögedy* József könyvtári középfokú gyakornok.

10. sz. fiók. Vezető : *Leitgib* János könyvtári felügyelő. Beosztott tisztviselők : dr. *Tichler* János könyvtári tiszt, *Pettykó* Erzsébet kezelőtiszt, *Gáborszabó* Józsefné könyvtári tud. gyakornok és *Sárkány* Sándorné könyvtári középfokú gyakornok.

11. sz. fiók. Vezető : dr. *Gyurkovics* Tiborné könyvtári tiszt. Beosztott tisztviselők : *Tarján* Rezsőné könyvtári tiszt, *Fancsali* Petronella könyvtári középfokú gyakornok és *Deák* Tivadarné napidíjas hivatalnok.

12. sz. fiók. Vezető : *Scheiling* Istvánné kezelőnő.

14. sz. fiók. Vezető : dr. *Zoltán* József könyvtári középfokú gyakornok. Beosztott tisztviselő : dr. *Ágotai* Lajos könyvtári középfokú gyakornok.

Könyvtári segédhivatal. A hivatal feladata a könyvtári irattár kezelése, az ügyiratok iktatása és kiadása, a pénzforgalom lebonyolítása, előlegek elszámolása, megrendelőlevelek kiállítása, a napi postaforgalom feldolgozása, a személyzeti nyilvántartás vezetése, irodaszerek, nyomtatványok beszerzése és kiadása, házinyomdai megrendelések elkészítése és nyilvántartása. Ugyancsak a hivatal látja el a Könyvtár központi épületének és a fiókkönyvtárak helyiségeinek gondnoki teendőit. (Épületfenntartás, berendezés gondozása és kiegészítése, takarítás stb.) A gondnoki teendők közé tartozik az altiszti személyzet beosztása és munkájának felügyelete.

Az 1941. évben iktatott ügyiratok száma : 1331., a postaforgalom 4198 darab volt, kiállított megrendelőlevelek száma : 317 db, házinyomdai rendelések száma 74 db volt.

Az irattár fölépítése a könyvtári decimális szakrendszert követi, a különleges könyvtári igényeknek megfelelő módosításokkal. A napi munka és a folyó ügydarabok azonnali elintézése mellett állandóan folyik a régi ügyiratoknak e rendszerbe való bedolgozása. 1941-ben 630 db régi ügyiratot dolgozott fel a segédhivatal, ezzel egyidejűleg a betűrendes mutató számára 791 db katalóguscédula készült el.

A segédhivatal vezetője : *Bor* Dezső segédhivatali főigazgató. Beosztott tisztviselők : vitéz *Tardos* Géza és *Soós* József irodafőtisztek, *Liffa* László irodatisztgondnok és *Murai* Lujza kezelőnő.

A könyvtárba beosztott altisztek száma : 23, a takarítónők száma : 14.

A fényképészeti laboratórium ez évben már teljesen felszerelve végezte munkáját. Összesen 331 db felvételt készített és a szükséghez képest a felvételekről számos másolatot állított elő. A felvételek túlnyomórészt a könyvtár metszetanyagáról készültek a Budapesti Gyüjtemény számára, de a könyvtárban megforduló kutatók is egyre növekvő számban veszik igénybe laboratóriumunk munkáját. A fényképészeti laboratórium munkálatait *Bor* Dezső segédhivatali főigazgató vezeti.

Enyvvári Jenő
könyvtári igazgató.

1. Függelék.

A KÖNYVTÁR KÖLTSÉGVETÉSE 1940-BEN ÉS 1941-BEN

Bibliotheksvoranschläge für die Jahre 1940 und 1941.

	1941			1940		
	Központ *Zentrale*	Fiókok *Zweigstellen*	Együtt *Zusammen*	Központ *Zentrale*	Fiókok *Zweigstellen*	Együtt *Zusammen*
	Pengő			Pengő		
I. KIADÁSOK *Ausgaben*						
Személyi kiadások ..... *Besoldungen*	468.590		468.590	464.135		464.135
Munkabérek ..... *Arbeitslöhne*	25.180		25.180	21.350		21.350
Házbér ..... *Miete*	33.230		33.230	26.390		26.390
Épületfenntart., fűtés, világítás stb. *Erhaltung der Gebäude, Heizung, Beleuchtung etc.*	48.350		48.350	49.580		49.580
Könyvbeszerzés ..... *Bücheranschaffung*	124.600		124.600	124.600		124.600
Könyvkötés ..... *Büchereinbände*	19.190		19.190	19.190		19.190
Katalógusok, Évkönyv nyomása *Katalogdruck, Jahrbuch*	12.600		12.600	12.600		12.600
Különféle dologi kiadások ..... *Verschiedene sachliche Ausgaben*	29.990		29.990	26.340		26.340
Rendkívüli szükséglet ..... *Ausserordentliche Ausgaben*	23.000		23.000	19.400		19.400
Összesen ..... *Insgesamt*	784.730		784.730	763.585		763.585
II. BEVÉTELEK ..... *Einnahmen*	5.100	33.800	38.900	5.100	33.800	38.900

2. Függelék.

A KÖNYVTÁR 1941. ÉVI ZÁRSZÁMADÁSA

Schlussrechnung 1941

Tárgy	Központ és Fiókok *Zentrale und Zweigstellen*	A zárszámadás eredménye az előirányzatnál több (+) vagy kevesebb (—)
	Pengő	
I. KIADÁSOK *Ausgaben*		
Személyi kiadások *Besoldungen*	520.961	+52.371
Munkabérek *Arbeitslöhne*	30.639	+ 5.459
Házbér *Miete*	30.498	— 2.732
Épületfenntartás, fűtés, világítás stb. *Erhaltung der Gebäude, Heizung, Beleuchtung etc.*	43.731	— 4.619
Könyvbeszerzés *Bücheranschaffung*	125.835	+ 1.235
Könyvkötés *Büchereinbände*	18.694	— 496
Katalógusok, Évkönyv nyomása *Katalogdruck, Jahrbuch*	21.217	+ 8.617
Különféle dologi kiadások *Verschiedene sachliche Ausgaben*	33.052	+ 3.062
Rendkívüli szükséglet *Ausserordentliche Ausgaben*	20.880	— 2.120
Összesen *Insgesamt*	**845.507**	**+60.777**
II. BEVÉTELEK *Einnahmen*	41.207	+ 2.307

3. Függelék.

KIMUTATÁS A KÖNYVTÁR 1941. ÉVI BEVÉTELEIRŐL

Ausweis über die Einnahmen d. Bibliothek 1941.

	Könyvtárhasználati díj	Intésdíj	Vegyesek[1])	Összesen
	Pengő			
Központ	4.936·75	1.153·31	563·75	6.653·81
1. sz. fiók	3.856·90	307.60	9·—	4.173·50
2. « «	3.959·20	779·30	270·—	5.008·50
3. « «	488·—	446·—	90·—	1.024·—
4. « «	—	—	—	—
5. « «	—	64·30	45·—	109·30
6. « «	3.890·80	1.398·50	150·—	5.439·30
7. « «	1.343·—	221·10	129·—	1.693·10
8. « «	2.446·80	480·40	90·—	3.017·20
9. « «	3.058·—	788·70	210·—	4.056·70
10. « «	2.699·—	85·60	—	2.784·60
11. « «	3.395·30	1.001·70	150·—	4.547·—
12. « «	1.080·—	388·50	65·—	1.533·50
14. « «	984·—	182·70	—	1.166·70
Fiókok összesen ...	27.201·—	6.144·40	1.208·—	34.553·40
Mindösszesen	32.137·75	7.297·71	1.771·75	41.207·21

[1]) Ez a rovat az újból kiadott »Útmutató« eladási árát foglalja magában.

4. Függelék.

A GYARAPODÁS KIMUTATÁSA SZÁRMAZÁS SZERINT, 1940—1941.

Zuwachsstatistik nach der Herkunft der Bücher.

Származás *Herkunft*	1941			1940		
	Központ *Zentrale*	Fiókok *Zweigstellen*	Összesen *Zusammen*	Központ *Zentrale*	Fiókok *Zweigstellen*	Összesen *Zusammen*
	darab — *Stücke*			darab — *Stücke*		
1. Kötelespéldány *Pflichtexemplare*	222	—	222	175	—	175
2. Ajándék és csere *Schenkung u. Tausch*	1.961	—	1.961	2.904	—	2.904
3. Vétel *Kauf*	7.189	12.667	19.856	5.194	12.459	17.653
Összesen *Zusammen*	9.372	12.667	22.039	8.273	12.459	20.732

5. Függelék.

A GYARAPODÁS MEGOSZLÁSA NYELVEK SZERINT, 1940—1941.
Zuwachsstatistik nach Sprachen

Nyelv *Sprache*	1941						1940					
	Központ *Zentrale*		Fiókok *Zweigstellen*		Összesen *Zusammen*		Központ *Zentrale*		Fiókok *Zweigstellen*		Összesen *Zusammen*	
	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%
1. Magyar *Ungarisch*	4.142	44·1	11.607	91·7	15.749	71·4	4.362	52·7	11.304	90·7	15.666	75·6
2. Német *Deutsch*	2.903	31·0	484	3·8	3.387	15·4	2.431	29·4	778	6·2	3.209	15·5
3. Francia *Französisch*	489	5·2	174	1·4	663	3·0	345	4·2	122	1·0	467	2·3
4. Angol *Englisch*	390	4·2	106	0·8	496	2·3	331	4·0	233	1·9	564	2·7
5. Olasz *Italienisch*	1.037	11·1	292	2·3	1.329	6·0	389	4·7	14	0·1	403	1·9
6. Egyéb *Sonstiges*	273	2·9	4	0·0	277	1·3	285	3·4	8	0·1	293	1·4
7. Többnyelvű *Mehrsprachig*	138	1·5	—	—	138	0·6	130	1·6	—	—	130	0·6
Összesen *Zusammen*	9.372	100·0	12.667	100·0	22.039	100·0	8.273	100·0	12.459	100·0	20.732	100·0

6. Függelék.

A GYARAPODÁS MEGOSZLÁSA SZAKOK SZERINT, 1940—1941.
Zuwachsstatistik nach Klassen

	1941						1940					
	Központ *Zentrale*		Fiókok *Zweigstellen*		Összesen *Zusammen*		Központ *Zentrale*		Fiókok *Zweigstellen*		Összesen *Zusammen*	
	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%
0 Általános művek	917	9·9	56	0·4	973	4·4	639	7·7	97	0·8	736	3·6
1 Bölcselet	690	7·4	62	0·5	752	3·4	393	4·8	55	0·4	448	2·2
2 Vallás. Egyház	483	5·1	49	0·4	532	2·4	440	5·3	70	0·6	510	2·5
3 Társadalmi tudományok	*2.937*	*31·3*	*486*	*3·8*	*3.423*	*15·5*	*2.658*	*32·1*	*555*	*4·5*	*3.213*	*15·5*
Ebből:												
30 Szociológia	403	4·3	225	1·8	628	2·8	287	3·5	270	2·2	557	2·7
31 Statisztika, demológia	112	1·2	—	—	112	0·5	113	1·4	—	—	113	0·5
32 Politika	454	4·8	46	0·4	500	2·3	606	7·3	52	0·4	658	3·2
33 Szociálpolitika ...	72	0·8	11	0·1	83	0·4	80	0·9	9	0·1	89	0·4
34 Jog	412	4·4	7	0·1	419	1·9	370	4·5	2	0·0	372	1·8
35 Közigazgatás	234	2·5	58	0·4	292	1·3	230	2·8	83	0·7	313	1·5
36 Társadalmi tevékenység	63	0·7	2	0·0	65	0·3	26	0·3	3	0·0	29	0·1
37 Nevelés, oktatás .	515	5·5	43	0·3	558	2·5	297	3·6	57	0·5	354	1·7
38 Közgazdaság	631	6·7	39	0·3	670	3·1	539	6·5	54	0·4	593	2·9
39 Néprajz	41	0·4	55	0·4	96	0·4	110	1·3	25	0·2	135	0·7
4 Nyelvészet	91	1·0	45	0·3	136	0·6	123	1·5	50	0·4	173	0·8
5 Természettudomány ...	334	3·5	225	1·8	559	2·5	198	2·4	208	1·7	406	1·9
6 Alkalmazott tudományok	493	5·3	190	1·5	683	3·1	324	3·9	128	1·0	452	2·2
7 Művészet	904	9·6	323	2·6	1.227	5·6	765	9·3	280	2·2	1.045	5·0
*8 Szépirodalom	*1.039*	*11·1*	*10.303*	*81·3*	*11.342*	*51·5*	*1.324*	*16·0*	*10.078*	*80·9*	*11.402*	*55·0*
Ebből:												
809 Irodalomtörténet..	90	0·9	206	1·6	296	1·3	92	1·1	236	1·1	328	1·6
9 Történelem	561	6·0	184	1·5	745	3·4	841	10·2	216	1·7	1.057	5·1
91 Földrajz	340	3·6	470	3·7	810	3·7	244	2·9	345	2·8	589	2·8
92 Életrajzok	583	6·2	274	2·2	857	3·9	324	3·9	377	3·0	701	3·4
Mindössze .... *Insgesamt*	9.372	100·0	12.667	100·0	22.039	100·0	8.273	100·0	12.459	100·0	20.732	100·0

7. Függelék.

A KÖNYVTÁR KÖLCSÖNZŐINEK FOGLALKOZÁSI STATISZTIKÁJA, 1941.

Berufsstatistik der Bibliotheksbenützer

	Tudományos központ	1. számú fiók	2. számú fiók	3. számú fiók	4. számú fiók	5. számú fiók	6. számú fiók	7. számú fiók	8. számú fiók	9. számú fiók	10. számú fiók	11. számú fiók	12. számú fiók	14. számú fiók	Összesen
Egyetemi tanár ..	20	13	2	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	38
Író, művész.....	156	41	17	7	—	—	25	9	7	16	32	24	1	—	335
Köztisztviselő	307	385	208	62	10	20	336	113	167	288	231	438	180	—	2.745
Szabadfoglalkozású (ügyvéd, orvos, mérnök)	186	104	60	4	2	3	55	27	57	50	82	61	6	—	697
Tanszemélyzet ...	256	243	102	58	2	4	135	48	103	134	87	193	59	3	1.427
Katonatiszt	40	41	18	4	—	—	48	4	11	17	22	62	2	—	269
Iparos, kereskedő.	44	143	92	12	14	3	54	26	84	50	8	48	35	—	613
Magántisztviselő..	287	157	255	57	6	16	218	151	285	272	199	174	121	—	2.198
Bérmunkás és ker. alkalmazott ...	149	339	537	86	8	26	116	335	553	485	601	132	164	7	3.538
Főiskolai hallgató.	691	455	125	17	—	4	156	26	40	184	221	137	26	—	2.082
Középisk. tanuló .	—	—	779	81	4	177	614	272	127	526	504	427	133	943	4.587
Szakisk. és polgári iskolai tanuló ..	41	47	423	390	2	68	218	584	178	73	319	4	9	553	2.909
Elemi isk. tanuló.	—	—	219	152	—	41	83	72	134	—	—	—	—	91	792
Tanonc	56	42	218	21	2	2	45	96	23	160	386	29	35	59	1.174
Háztartásbeli ...	69	272	255	91	6	27	381	157	354	280	260	464	126	17	2.759
Altiszt (állami, fővárosi, üzemi) ..	12	26	45	22	—	28	30	103	78	54	—	17	20	—	435
Egyéb	29	76	40	—	—	10	72	72	19	18	48	29	16	24	453
Összesen...	2.343	2.384	3.395	1.064	56	429	2.587	2.095	2.220	2.608	3.000	2.240	933	1.697	27.051

A KÖZPONT SZÁMÁRA AJÁNDÉKKÉPEN JÁRÓ FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE, 1941.

Verzeichnis der geschenkweise überlassenen Zeitschriften

Állatorvosi Lapok
American Journal of International Law
Anya- és csecsemővédelem
Autósok és Motorosok Lapja

Bányászati és Kohászati Lapok
Baromfitenyésztők Lapja
Békésvármegye Hivatalos Lapja
Berliner Monatshefte
Bibliografia Fascista
Bibliographie d. Deutschtums im Ausland
Botanikai Közlemények
Budapest Szőv. Elektromos Művei Szemle
Budapest Szőv. Gázművei Lapszemléje
Budapest Szőv. Közlekedési R.-T. Közlönye
Budapest Szőv. Vízműveinek Lapszemléje
Bulgarische Wochenschau

Corriere del Danubio

Danubian Review
Debreceni Protestáns Lap
Délibáb
Deutsche Allgemeine Zeitung, Deutschland

Ekonomisk Tidskrift
Emericana
Építőmesterek

Firenze
Fogorvosi Szemle
Fogtechnikai Szemle
Független Ujság (Újpest)

Gazette de Hongrie
Geist d. Zeit
Gyógyszerészi Közlöny

Igazság és Élet
International Conciliation. Special Bulletin
Írás, Az

Kamarai Közlöny
Kárpáti Magyar Hirlap
Katolikus Missziók
Kéményseprők Orsz. Közp. Értesitője
Keresztény Magvető
Koszorú
Könyvkötők Lapja
Közgazdasági és Közlekedési Tudósító

Magyar Biztositástudományi Szemle
Magyar Kat. Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója
Magyar Kir. Közp. Statisztikai Hivatal Havi Külforgalmi Adatai
Magyar Kórház
Magyar Nemzetgazda
Magyar Országos Szabványok
Magyar Országos Szabványok Gyüjteménye
Magyar Protestánsok Lapja
Magyar Szakszervezeti Értesitő
Magyar Szövetkezés
Magyar Út
Magyar Utazó Kereskedő
Mértékügyi Közlemények
Mezőgazdák
Missziói Lapok
Mone
More Books

Nemzeti Élet
Nemzetnevelés
Népujság
Nouvelles Danubiennes
Nyukosz

Omke
Országépités
Orvosszövetség

Pénzügyi Fogalmazók Lapja
Philips' Technische Rundschau

Rajzoktatás
Református Élet
Református Hiradó
Református Jövő
Romana

Sociala Meddelanden
Südostforschungen
Südost-Echo
Szalézi Értesitő
Számviteli Közlöny

Tenger, A
Tőke, A
Turquie Kamaliste

Új Élet
Unitárius Értesitő

Vendéglátóipari Szemle
VizügyiKözlemények
Voix des Peuples. Minorité.

A KÖZPONT SZÁMÁRA CSEREKÉPEN JÁRÓ FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE, 1941.

Verzeichnis der tauschweise überlassenen Zeitschriften

Archiginnasio
Belügyi Közlöny
Hivatalos Közlöny
Magyar Gyáripar
Népegészségügy
Numizmatikai Közlöny
Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny
Proceedings of the Academy of Political Science
Szabadalmi Közlöny
Typographia
Ügyvédi Kamarai Közlöny

A KÖZPONTNAK KÖTELESPÉLDÁNYKÉPEN JÁRÓ FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE, 1941.

Pflichtexemplare

Budapest Jogszabályai
Budapest Szőv. Stat. Havi Füzetek
Fővárosi Közlöny
Hivatalos Árjegyzés
Statisztikai Értesitő
Természet, A
Városi Szemle

9. Függelék.

A GYARAPODÁS ÉS ÁLLOMÁNY KIMUTATÁSA GYŰJTEMÉNYENKINT

Ausweis des Zuwachses und des Bestandes nach Sammlungen.

A gyűjtemény jelzése és neve *Bezeichnung und Name der Sammlung*	Kötetek száma az év elején *Bändezahl zum Jahresbeginn*	Gyarapodás az év folyamán *Zuwachs*	Elveszett és kiselejtezett *Verloren, ausgesch.*	Kötetek száma az év végén *Bändezahl zum Schluss des Jahres*
I. KÖZPONT				
Raktár *Magazin*	157.472	5.185	—	162.657
A Keleti és szláv gyűjtemény *Orientalische und slaw. Sammlung*	14.061	237	—	14.298
B Budapesti gyűjtemény *Budapestiniensien-Sammlung*	31.318	1.178	—	32.496
B-H Bpesti kisnyomtatvány-gyűjtemény *Historische Kleindrucke*	19.612	249	—	19.861
B-T Budapesti térképek *Landkarten*	264	16	—	280
B-M Bpesti metszetgyűjtemény *Kupferstichsammlung (Budapestiensia)*	552	19	—	571
Ősnyomtatvány *Incunabeln*	45	2	—	47
K Kézikönyvtár *Handbibliothek*	3.990	194	—	4.184
P Idegen nyelvű röpiratgyűjtemény *Ausländ. Broschüren*	12.278	415	—	12.693
R Magyar nyelvű röpiratgyűjtemény *Ungarische Broschüren*	14.411	802	—	15.213
T Térképek *Landkarten*	432	34	—	466
01 Könyvészeti gyűjtemény *Bibliographien*	5.116	125	—	5.241
02 Könyvtártani gyűjtemény *Bibliothekwesen*	3.108	66	—	3.174
09-091 Bibliofilia *Bibliophilie*	2.250	399	—	2.649
Sz Szüry-gyűjtemény *Szüry-Sammlung*	7.100	451	—	7.551
Ball Ballagi-gyűjtemény *Ballagi-Sammlung*	5.238	—	—	5.238
Központ összesen *Zentrale zusammen*	*277.247*	*9.372*	—	*286.619*
Duplum	10.704	557	—	11.261
II. FIÓKOK				
Fiókok és a Fiókközpont raktára *Zweigstellen u. Zentralmagazin*	247.238	12.667	14.867	245.038
Főösszeg *Insgesamt*	**524.485**	**22.039**	**14.867**	**531.657**

A könyvtár ága *Dienststelle*	A használat módjai *Benützungsarten*	Hány napon nyitva *Zahl der Öffnungstage*	Hetenkint nyitva (óra) *Wöchentliche Öffnungsstunden*					
			Kölcsönzésre *Für die Ausleihe*			Helybenolvasásra *Für Lesesaalbenützung*		
			Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*
Központ ..... *Zentrale*	Kölcsönzés és helybenolvasás	322	59·5	—	59·5	63	—	63
Fiókközpont.....	—	—	—	—	—	—	—	—
1. sz. fiók ..... *1. Zweigstelle*	Kölcsönzés	237	19·5	—	19·5	—	—	—
2. sz. fiók ..... *2. Zweigstelle*	Kölcsönzés	261	19·5	8	27·5	—	—	—
3. sz. fiók ..... *3. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	264	10·5	10·5	21	—	6	6
4. sz. fiók ..... *4. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	289	22	—	22	22	—	22
5. sz. fiók ..... *5. Zweigstelle*	Kölcsönzés	260	19·5	6	25·5	—	—	—
6. sz. fiók ..... *6. Zweigstelle*	Kölcsönzés	264	19·5	6	25·5	—	—	—
7. sz. fiók ..... *7. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	256	19·5	5	24·5	14	—	14
8. sz. fiók ..... *8. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	311	18·5	3	21·5	18·5	—	18·5
9. sz. fiók ..... *9. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	231	21	—	21	21	—	21
10. sz. fiók ..... *10. Zweigstelle*	Kölcsönzés és helybenolvasás	315	21	—	21	18	—	18
11. sz. fiók ..... *11. Zweigstelle*	Kölcsönzés	259	19·5	—	19·5	—	—	—
12. sz. fiók ..... *12. Zweigstelle*	Kölcsönzés	266	19·5	—	19·5	—	—	—
14. sz. fiók ..... *14. Zweigstelle*	Kölcsönzés	190	—	17·5	17·5	—	—	—
Fiókok együtt ..... *Alle Zweigstellen*		*3.403*	*229·5*	*56*	*285·5*	*93·5*	*6*	*99·5*
Összesen ..... *Insgesamt*		3.725	289	56	345	156·5	6	162·5

SZOLGÁLAT ÁTTEKINTÉSE 1941-BEN.
öffentlichen Dienstes 1941.

Ülőhelyek száma *Sitzgelegenheiten*			Kötetek száma az év elején *Bändezahl zum Jahresbeginn*			Gyarapodás az év folyamán *Zuwachs*			Elveszett vagy kiselejtezett (kötet) *Verloren, ausgeschossen*	Kötetek száma az év végén *Bändezahl zum Schluss des Jahres*	Kurrens folyóiratok és újságok száma *Aufliegende Zeitschriften u. Zeitungen*			
											Felnőtt *Erwachsene*		Gyermek *Jugendliche*	
Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*			Cím *Titel*	Példány *Exemplar*	Cím *Titel*	Példány *Exemplar*
174	—	174	277.247	—	277.247	9.372	—	9.372	—	286.619	499	506	—	—
—	—	—	12.645	—	12.645	1.873	—	1.873	—	14.518	—	—	—	—
—	—	—	29.898	—	29.898	1.583	—	1.583	8.596	22.885	2	2	—	—
—	—	—	17.654	2.143	19.797	1.673	471	2.144	1.107	20.834	2	2	—	—
—	38	38	10.759	2.255	13.014	311	82	393	528	12.879	6	6	7	7
51	—	51	3.350	—	3.350	111	—	111	28	3.433	11	11	—	—
—	—	—	4.295	1.406	5.701	259	185	444	44	6.101	—	—	—	—
—	—	—	28.756	5.543	34.299	628	321	949	457	34.791	3	3	—	—
40	—	40	14.795	5.605	20.400	648	246	894	411	20.883	50	50	4	4
12	—	12	18.703	2.803	21.506	675	71	746	1.559	20.693	38	38	1	1
32	—	32	23.278	—	23.278	950	—	950	315	23.913	66	66	—	—
24	—	24	20.578	—	20.578	715	—	715	118	21.175	67	67	—	—
—	—	—	20.757	—	20.757	744	—	744	691	20.810	1	1	—	—
—	—	—	8.927	9	8.936	312	8	320	44	9.212	—	—	—	—
—	—	—	13.079	—	13.079	—	801	801	969	12.911	—	—	—	—
159	*38*	*197*	*227.474*	*19.764*	*247.238*	*10.482*	*2.185*	*12.667*	*14.867*	*245.038*	*246*	*246*	*12*	*12*
333	**38**	**371**	**504.721**	**19.764**	**524.485**	**19.854**	**2.185**	**22.039**	**14.867**	**531.657**	**745**	**752**	**12**	**12**

10. Függelék. (Folytatás és vége.) AZ EGÉSZ NYILVÁNOS

Übersicht des gesamten

A könyvtár ága *Dienststelle*	Újonnan beírt kölcsönző *Neue Entlehner*			Kölcsönzők összes száma *Zahl der Ausleiher*			Olvasóteremben használt kötet *Benützung im Lesesaal*						
							Szépirodalom *Schöne Literatur*			Ismeretterjesztő *Belehrendes*			
	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Összesen *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*	Összesen *Insgesamt*
Központ ..... *Zentrale*	1.292	—	1.292	2.343	—	2.343	—	—	—	170.663	—	170.663	170.663
1. sz. fiók ..... *1. Zweigstelle*	615	—	615	2.384	—	2.384	—	—	—	—	—	—	—
2. sz. fiók ..... *2. Zweigstelle*	930	334	1.264	2.651	744	3.395	—	—	—	—	—	—	—
3. sz. fiók ..... *3. Zweigstelle*	146	285	431	507	557	1.064	—	2.639	2.639	—	704	704	3.343
4. sz. fiók ..... *4. Zweigstelle*	16	—	16	56	—	56	3.776	—	3.776	989	—	989	4.765
5. sz. fiók ..... *5. Zweigstelle*	70	112	182	155	274	429	—	—	—	—	—	—	—
6. sz. fiók ..... *6. Zweigstelle*	626	178	804	2.134	453	2.587	—	—	—	—	—	—	—
7. sz. fiók ..... *7. Zweigstelle*	591	312	903	1.464	631	2.095	—	—	—	7.646	—	7.646	7.646
8. sz. fiók ..... *8. Zweigstelle*	340	142	482	1.920	300	2.220	—	—	—	12.599	—	12.599	12.599
9. sz. fiók ..... *9. Zweigstelle*	400	—	400	2.608	—	2.608	26.506	—	26.506	2.116	—	2.116	28.622
10. sz. fiók ..... *10. Zweigstelle*	963	—	963	3.000	—	3.000	—	—	—	45.778	—	45.778	45.778
11. sz. fiók ..... *11. Zweigstelle*	622	—	622	2.240	—	2.240	—	—	—	—	—	—	—
12. sz. fiók ..... *12. Zweigstelle*	321	—	321	933	—	933	—	—	—	—	—	—	—
14. sz. fiók ..... *14. Zweigstelle*	2	421	423	3	1.694	1.697	—	—	—	—	—	—	—
Fiókok együtt ..... *Alle Zweigstellen*	*5.642*	*1.784*	*7.426*	*20.055*	*4.653*	*24.708*	*30.282*	*2.639*	*32.921*	*69.128*	*704*	*69.832*	*102.753*
Összesen ..... *Insgesamt*	**6.934**	**1.784**	**8.718**	**22.398**	**4.653**	**27.051**	**30.282**	**2.639**	**32.921**	**239.791**	**704**	**240.495**	**273.416**

SZOLGÁLAT ÁTTEKINTÉSE 1941-BEN.
öffentlichen Dienstes 1941.

Kölcsönzött kötet *Ausgeliehene Bände*							Összes forgalom (kötet) *Gesamtverkehr (Bände)*						
Szépirodalom *Schöne Literatur*			Ismeretterjesztő *Belehrendes*			Összesen *Insgesamt*	Szépirodalom *Schöne Literatur*			Ismeretterjesztő *Belehrendes*			Összesen *Insgesamt*
Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*		Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*	Felnőtt *Erwachsene*	Gyermek *Jugendliche*	Együtt *Zusammen*	
—	—	—	54.569	—	54.569	54.569	—	—	—	225.232	—	225.232	225.232
106.654	—	106.654	28.066	—	28.066	134.720	106.654	—	106.654	28.066	—	28.066	134.720
104.979	18.607	123.586	33.885	8.758	42.643	166.229	104.979	18.607	123.586	33.885	8.758	42.643	166.229
30.054	16.789	46.843	7.341	3.556	10.897	57.740	30.054	19.428	49.482	7.341	4.260	11.601	61.083
3.205	—	3.205	746	—	746	3.951	6.981	—	6.981	1.735	—	1.735	8.716
11.425	4.614	16.039	2.584	1.025	3.609	19.648	11.425	4.614	16.039	2.584	1.025	3.609	19.648
79.288	13.709	92.997	30.216	6.170	36.386	129.383	79.288	13.709	92.997	30.216	6.170	36.386	129.383
51.436	12.455	63.891	18.333	3.822	22.155	86.046	51.436	12.455	63.891	25.979	3.822	29.801	93.692
67.886	9.255	77.141	27.526	2.901	30.427	107.568	67.886	9.255	77.141	40.125	2.901	43.026	120.167
82.192	—	82.192	31.538	—	31.538	113.730	108.698	—	108.698	33.654	—	33.654	142.352
82.472	—	82.472	40.607	—	40.607	123.079	82.472	—	82.472	86.385	—	86.385	168.857
95.324	—	95.324	48.013	—	48.013	143.337	95.324	—	95.324	48.013	—	48.013	143.337
48.509	—	48.509	20.602	—	20.602	69.111	48.509	—	48.509	20.602	—	20.602	69.111
—	33.807	33.807	—	15.882	15.882	49.689	—	33.807	33.807	—	15.882	15.882	49.689
763.424	*109.236*	*872.660*	*289.457*	*42.114*	*331.571*	*1,204.231*	*793.706*	*111.875*	*905.581*	*358.585*	*42.818*	*401.403*	*1,306.984*
763.424	**109.236**	**872.660**	**344.026**	**42.114**	**386.140**	**1,258.800**	**793.706**	**111.875**	**905.581**	**583.817**	**42.818**	**626.635**	**1,532.216**

11. Függelék.

AZ ÖSSZES FORGALOM KIMUTATÁSA 1928—1941.

Gesamtverkehr

	Összesen *Zusammen* kötet *Bände*	Emelkedés *Zunahme* kötet *Bände*	Összesen *Zusammen* kötet *Bände*	Emelkedés *Zunahme* kötet *Bände*
Központ *(Zentrale)*	Összes forgalom *Gesamtverkehr*		Ismeretterjesztő *Belehrendes*	
1928	197.698	— 6.822	197.698	— 6.822
1929	180.706	— 16.992	180.706	— 16 992
1930	152.227	— 28.479	152.227	— 28.479
1931	100.002	— 52.225	100.002	— 52.225
1932	118.872	18.870	118.872	18.870
1933	114.734	— 4.138	114.734	— 4.138
1934	111.591	— 3.143	111.591	— 3.143
1935	123.546	11.955	123.546	11.955
1936	183.564	60.018	183.564	60.018
1937	191.650	8.086	191.650	8.086
1938	216.349	24.699	216.349	24.699
1939	209 601	— 6.748	209.601	— 6.748
1940	176.777	— 32.824	176.777	— 32.824
1941	225.232	48.455	225.232	48.455
Fiókok *(Zweigstellen)*				
1928	703.433	— 29.308	205.960	— 13.926
1929	835.716	132.283	247.923	42.003
1930	972.958	137.242	285.109	37.186
1931	963.186	— 9.772	257.679	— 27.430
1932	1,031.372	68.186	294.427	36.748
1933	1,000.704	— 30.668	320.601	26.174
1934	936.647	— 64.057	285.650	— 34.951
1935	1,009.480	72.833	294.671	9.021
1936	1,064.674	55.194	303.885	9.214
1937	1,079.785	15.111	288.800	— 15.085
1938	1,109.878	30.093	309.600	20.800
1939	1,165.520	55.642	322.302	12.702
1940	1,288.909	123.389	367.986	45.684
1941	1,306.984	18.075	401.403	33.417
Együtt *(Zusammen)*				
1928	901.131	— 36.130	403.658	— 19.748
1929	1,016.422	115.291	428.629	24.971
1930	1,125.185	108.763	437.336	8.707
1931	1,063.188	— 61.997	357.681	— 79.655
1932	1,150.244	87.056	413.299	55.618
1933	1,115.438	— 34.806	435.335	22.036
1934	1,048.238	— 67.200	397.241	— 38.094
1935	1,133.026	84.788	418.217	20.976
1936	1,248.238	115.212	487.449	69.232
1937	1,271.435	23.197	480.450	— 6.999
1938	1,326.227	54.792	525.949	45.499
1939	1,375.121	48.894	531.903	5.954
1940	1,465.686	90.565	544.763	12.860
1941	1,532.216	66.530	626.635	81.872
Helyben *(Lesesaal)*	A forgalom megoszlása *Verteilung des Verkehrs*		Központ	Kölcsönzés *Ausleihe*	
1928	192.787	— 7.696	1928	55.059	285
1929	187.506	— 5.281	1929	50.465	— 4.594
1930	184.809	— 2.697	1930	44.998	— 5.467
1931	144.470	— 40.339	1931	37.253	— 7.745
1932	163.560	19.090	1932	51.337	14.084
1933	169.743	6.183	1933	54.642	3.305
1934	153.645	— 16.098	1934	49.891	— 4.751
1935	184.850	31.205	1935	51.847	1.956
1936	253.065	68.215	1936	49.608	— 2.239
1937	246.649	— 6.416	1937	47.321	— 2.287
1938	268.197	21.548	1938	47.491	170
1939	276.073	7.876	1939	41.993	— 5.498
1940	252.171	— 23.902	1940	46.951	4.958
1941	240.495	11.676	1941	54.569	7.618

11. Függelék. (Folytatás.)

AZ ÖSSZES FORGALOM KIMUTATÁSA 1928—1941.

Gesamtverkehr

	Összesen *Zusammen* kötet — *Bände*	Emelkedés *Zunahme* kötet — *Bände*		Összesen *Zusammen* kötet — *Bände*	Emelkedés *Zunahme* kötet — *Bände*
			Fiókok		
Kölcsönzés *(Ausleihe)*					
1928	708.344	— 28.434	1928	653.285	— 28.719
1929	828.916	120.752	1929	778.451	125.166
1930	940.376	111.460	1930	895.378	116.927
1931	918.718	— 21.658	1931	881.465	— 13.913
1932	986.684	67.966	1932	935.347	53.882
1933	945.695	— 40.989	1933	891.053	— 44.294
1934	894.593	— 51.102	1934	844.702	— 46.351
1935	948.176	53.583	1935	896.329	51.627
1936	995.173	46.997	1936	945.565	49.236
1937	1,024.786	29.613	1937	977.465	31.900
1938	1,058.030	33.244	1938	1,010.539	33.074
1939	1,099.048	41.018	1939	1,057.055	46.516
1940	1,213.515	114.467	1940	1,166.564	109.509
1941	1,258.800	45.285	1941	1,204.231	37.667
Központ	Napi átlagforgalom — *Täglicher Durchschnitt*				
1928	608			— 29	
1929	559			— 49	
1930	469			— 90	
1931	338			— 131	
1932	366			28	
1933	358			— 8	
1934	330			— 28	
1935	387			57	
1936	528			141	
1937	593			65	
1938	680			87	
1939	653			— 27	
1940	570			— 83	
1941	699			129	
Fiókok					
1928	2.164			— 278	
1929	2.804			640	
1930	3.002			198	
1931	3.265			263	
1932	3.484			219	
1933	3.403			— 81	
1934	3.122			— 281	
1935	3.425			303	
1936	3.609			184	
1937	3.711			102	
1938	3.867			156	
1939	3.924			57	
1940	4.460			536	
1941	4.988			528	
Együtt	Napi átlagforgalom — *Täglicher Durchschnitt*				
1928	2.772			— 352	
1929	3.363			591	
1930	3.472			109	
1931	3.604			132	
1932	3.885			281	
1933	3.793			— 92	
1934	3.494			— 299	
1935	3.840			346	
1936	4.231			391	
1937	4.141			— 90	
1938	4.573			432	
1939	4.599			26	
1940	5.037			438	
1941	5.760			723	
Ebből ismeretterjesztő *(Davon Belehrendes)*					
1928	1.242			— 169	
1929	1.327			85	
1930	1.349			22	
1931	1.212			— 137	
1932	1.396			184	
1933	1.480			84	
1934	1.324			— 156	
1935	1.417			93	
1936	1.618			201	
1937	1.565			— 53	
1938	1.813			248	
1939	1.779			— 34	
1940	1.528			— 251	
1941	2.356			828	

Aktuális nemzetpolitikai kérdések irodalma a Fővárosi Könyvtárban.

Literatur nationalpolitischer Zeitfragen in der Stadtbibliothek Budapest.

V.

Witzmann Gyula:

Néperővédelem

Schutz der Volkskraft

Bevezetés

Thukydides hirdette már, hogy a néperőt nem a város falai és hajói, hanem az emberek határozzák meg. Régi igazság, hogy a néperő, a népesedési mozgalom a történelem vésője, amely államokat farag, birodalmakat alakít, majd ezeket megint eltünteti a föld színéről. A történelem tanuskodik arról, hogy a néperő megfogyatkozása, a közület egy-két évszázadnyi, olykor még kisebb tartamú biológiai gyengesége véget vetheti hosszú évszázadok és évezredek tündöklésének és dicsőségének.

Ha ilyen hosszú multra tekint vissza a kérdés, miért időszerű a mai nemzetpolitika síkján? Erre felelünk a következőkben. Korunk utolsó két nemzedéke a néperő alakulása terén bizonyos válságot figyelhetett meg, illetve él még most is át. Az erők csökkenése, a romlás már sok évtizeddel előbb megindult Nyugat- és Északnyugat-Európában és terjeszkedett a közép felé, majd pedig ezen túl is. Éberebb szellemek észre is vették a közeledő bajt, de a szerényen figyelmeztető hangok figyelmen kívül maradtak, sőt a látszatigazságokkal dobálódzók túlnépesedést kiáltottak és az aggódókat letorkolták. Az 1914/18-as első világháború véres veszteségei azonban különösen Európa népi erőállományának szédületes hanyatlására döbbentették rá az aggódva figyelő elméleti és gyakorlati államférfiakat. Európának új népi és nemzeti eszméktől átalakuló államai és az eszmék hordozói korán felismerték először a népszaporodásnak, majd a néperővédelem többi tényezőjének nemzetfenntartó és nemzetgyarapító jelentőségét.

A tényállás felismerése után az orvoslás módját kutatva rá kellett jönni arra, hogy a néperőt, a biológiai tőkét csak úgy lehet megőrízni, ha elegendő a születések száma. Az egészségügyi viszonyok javítása, a halandóság arányszámának leszorítása egymagában nem elegendő. A fenyegető elkorcsosulás meggátlására

összhangba kell hozni a népesedési célkitűzéseket a társadalom- és gazdaságpolitikai, valamint a közegészségügyi (beleértve a fajegészségügyi) intézkedésekkel. Vissza kellett nyúlni Platon elgondolásához: »Helytelen dolog többet törődni a betegekkel, mint az egészségesekkel«, vagyis felismerni, hogy a néperőpolitika a teljes értékű emberanyagot istápolja és gyarapítja.

A gyakorlati politika útjait az elméleti kérdések tisztázása egyengette. A huszas és harmincas években először lassan, majd folyton fokozódó ütemben nőtt, gyarapodott az idevágó irodalom. Több mint egy évtizede annak, hogy a probléma súlyát és időszerűségét felismerve a jelen összeállításhoz az anyagot kezdtem gyüjteni. A »Nemzetpolitikai kérdések irodalma« című sorozatunk természete és a könyvészetileg bemutatni kívánt tétel tartalmi kereteinek növekvő tágulása arra indított, hogy könyvtárunk anyagának kiválogatásánál egyrészt az aktuálitás fokozott biztosítására időbeli, másrészt a néperővédelem forgalmának széles keretei miatt tárgyi korlátokat állítsak fel. Az időbeli korlátozás annyiban érvényesül, hogy a gyüjtés a könyvtár monografikus anyagánál az 1918 után megjelent könyvekre szorítkozott. A folyóiratcikkeknél még tovább mentem: az 1914/18-as világháborút követő ínség után 1925-ben került a könyvtár olyan helyzetbe, hogy megint nagyobb számban rendelhetett folyóiratokat; így csak ettől az időponttól néztem át a számbajövő folyóiratanyagot.

Újból hangsúlyozom, hogy a gyüjtés és összeállítás munkája több mint egy évtizedre tekint vissza, mert egyéb sokoldalú hivatalos elfoglaltság mellett csak ritkán tudtam egy-egy röpke időszakot szentelni kedves témámnak. Ha ennek következtében némi egyenetlenség, vagy aránytalanság mutatkoznék az anyag megválogatása és elrendezése szempontjából, szíves elnézést kérek. A végső összeállításnál sokszor csak a cím alapján lehetett az anyagot kerekded egésszé alakítani míg sok könyvet és különösen cikket csak akkor láttam, amikor azok súlya még nem domborodott ki és az átnézést előlről nem kezdhettem.

Ilyen adottságok mellett az időbeli elhatárolás tehát könnyen volt biztosítható. A tárgyi elhatároláshoz már nehezebben jutottunk el. Itt a néperő fogalmából kiindulva meg kellett állapítanunk, hogy melyek a néperőt közvetlenül befolyásoló, tehát a néperővédelem fogalmi körének taglalásánál föltétlenül felsorakoztatandó tényezők. Ki kellett kutatnunk továbbá a közvetve, de olyan súllyal latba eső körülményeket, amelyeknek elhanyagolása joggal támasztott volna hiányérzetet a bibliográfia használatánál.

A néperő fogalmával eléggé gyakran találkozunk. A fogalom ilyetén jelölése a mindennapi élet szókészletében is fellelhető; ám a »néperő« kifejezés úgy itt, mint a tudományos, de még a szakirodalom szóhasználatában is ingadozó és eltérő értelmezéssel fordul elő. Ama rövid korszak folyamán is, amelyre összeállításunk vonatkozik, módosult, változott, fejlődött, kiteljesedett. Értették először alatta a népesség propagatív, önmagát megismétlő, sokszorosító képességét, tehát védelme először a mennyiségi megőrzésre és gyarapításra irányult, majd felismerve a csak quantitatív elgondolásból fakadó intézkedések esetleges fajrontó hatását, átterjedt a minőségi elemek ápolására. Mindkét irányú tevékenységet legjobban a család alapulvétele mellett lehetett szolgálni, tehát a családvédelem került a néperőpolitika tengelyébe.

Minthogy kialakult elmélet nem állott rendelkezésünkre, a fejlődés folyamatát kellett a gyüjtésnél követnünk. Könyvtárunk gyüjtési köréből, egyes részletkérdésekre vonatkozó anyagunk terjedelméből folyó adottságainkat sem hanyagolhattuk el, hogy az összeállítás bizonyos kiágazási ponton aránytalanságba ne duzzadjon a többi anyaggal szemben.

Ennyi nézőpont ellenére is végére kellett járnunk a tárgyi elhatárolásnak. Következésképen a fajfenntartásra irányuló akarat bizonyos tényezőit tudatosan ki kellett kapcsolnunk. Arra nézve, hogy mi maradt meg, tehát hogy mi mit tekintünk a fentiek figyelésével jellemző irodalomnak a felvetett kérdéshez, a tartalommutató áttekintése tájékoztat.

Legyen szabad most már arra kitérnünk, hogy mit és miért hagytunk ki az összeállításnál abból az anyagból, mely látszólag ide kívánkozik. Nem került be a túlnépesedés nagy irodalma, valamint az ezzel összefüggő belső vándorlás és városbatömörülés, kivándorlás és gyarmati kérdés, a laza összefüggés és a főanyag elhomályosulása miatt, amelyet a túlnépesedés tárgykörébe tartozó publikációk tömeges felsorakoztatása okozott volna. Ugyanilyen okok miatt kellett mellőznünk a könyvtárnak a fajszociológia köréből ide kapcsolódó, különösen a zsidókérdésre vonatkozó óriási teljes anyagának bedolgozását. Ez utóbbi kérdés maradéktalan feltárása önálló bibliográfiához is bő anyagot szolgáltatott volna. Így a mi összeállításunkba csak az az elenyésző kis irodalma került be, amely a közvetlen összefüggésre derít fényt, vagyis tárgyalja pl. a fajvédelmi törvényeket, (amelyek a zsidókat a házasságból kizárják és így a minőségi népesedéspolitika eredményessége megnevezett akadályozóiként tüntetik fel) vagy pedig a keresztény-zsidó vegyesházasságokat (mint a néperőnek nemcsak minőségi, hanem egyúttal mennyiségi lerontóit).

Mellőznünk kellett azután számos részletkérdést a társadalom- és gazdaságpolitika, az egészségügy stb. síkjáról, amelyek kétségtelenül befolyásolják a néperőt, illetőleg a néperővédelem tényezőiként mutatkoznak. Érdekes lett volna pl. az anya-, gyermek- és csecsemővédelem szerepét, az alkoholizmus, a nemi és egyes öröklődő betegségek jelentőségét tárgyaló irodalmat külön fejezetekben felsorakoztatnunk. Ha így jártunk volna el, vagy esetleg még tovább mentünk volna újabb és újabb néperővédelmi tényezők után kutatva, bibliográfiánk talán sokoldalúbb, de szétfolyóbb és kevésbé lezárt egész lett volna.

Ahogyan ez a könyvészeti összeállítás most előttünk van, a leírt időbeli és tárgyi korlátozással a könyvtár teljes anyagát mutatja be olvasóinknak. Egy-két megjegyzésünk van még általánosságban. Így a kérdéssel közvetlen összefüggő irodalmat akkor is felvettük, ha egy másik világnézet szemszögéből tárgyalva a problémát, nem szolgálja a néperővédelmi politika célkitűzéseit. Kötelezett erre a bibliográfus pártatlansága, aki előtt mindig lebeg az audiatur et altera pars, ha ez a másik nézet új és lényeges oldalról világítja meg a felvetett kérdést. Így kerültek be Calverton, Leunbach, Marcuse, Totis könyvei. Az I—VII. fejezetben és ezek alszakjaiban az anyagot megosztani sokszor okozott fejtörést. Az adott könyv szólott pl. minőségi és mennyiségi értelemben egyaránt népesedési politikáról; emellett a szerző általános népesedéstani elveket is tárgyal, a gyakorlati megoldásnál pedig családvédelmi javaslatai foglalják el központi elgondolását. A dolog természetéből folyóan az anyag egy része ide is, oda is, vagy egy harmadik fejezet vagy alszakasz alá kívánkozott. Ilyenkor nem a könyv vagy a cikk címe, hanem tartalma, a benne foglaltak súlya és jelentősége határozta meg elhelyezkedését bibliográfiánkban. Ugyanazt a címet újabb fejezetnél csak akkor ismételtük meg, ha a könyv a későbbi alszakasz számára lényeges mondanivalót tartalmaz. Bátran mondhatjuk, hogy nem volt még olyan bibliográfiánk, ahol a könyvcím sokszor olyan kevéssé fedi a tartalmat, mint az előttünk levő, amelynél ezért utaltunk ki több ízben pregnáns fejezetcímeket.

Ennél a fejlődő tudománynál még maguknak az alcsoportoknak elhelyezkedése a hét főfejezetben is problematikus és vitatható. Vegyük például a III. fejezet 3. és 4. alcsoportját. A születéskorlátozás és a terhességmegszakítás első rátekintésre

a mennyiségi népesedéspolitika fejezetéhez tartozik. Mégis mennyi összefüggésük van egyéb idevágó kérdésekkel. Úgy a fogamzás, mint a születés szabályozása és megakadályozása primer hatásában a mennyiséget fogja befolyásolni, de a minőségi népesedéspolitikánál mint elvi termékenység-szabályozás az eugenetika, a fajegészségügy fegyvere is lehet; vagy pedig a néperő minősége szempontjából különösen veszélyes jelenségként tárgyalható a születések korlátozása a tehetősebbeknél, akik rendszerint nagyobb tehetséget örökölnek és örökítenek át. Rátérhet vagy kizárólag foglalkozhatik a cikk vagy könyv azzal, — ha sikerült a születéscsökkenésnek a tehetősebbeknél gátat vetni, — hogy ezek jobb szaporodásával a nyomor enyhül, a gazdasági helyzet megjavul, az adók kisebbednek, a jövedelem egyenletesebb elosztásával a jólét általánossá válik, vagyis a születéskorlátozásnak a néperőre gyakorolt gazdaság- és társadalompolitikai hatását domboríthatja ki. Lehet azután ezt a kérdést tisztán családszociológiai nézőszögből is kezelni és kimutatni, hogy a születések korlátozása folytán keletkező egy-két gyermekrendszerben a gyermek nélkülözni kénytelen mindazon előnyt, amely a sokgyermekes családban minden egyes gyermeknek jut: a szülői szeretet és gondoskodás gazdagságát, amelyből mindegyik eleget, de nem túlsokat kap, az alkalmat egyéniségének kialakítására és egészséges kiérlelésére, amelyet a sokgyermekes családban a hajlam- és jellembeli különbözőség biztosít, amikor az egyes gyermeket az alkalmazkodáshoz szoktatja és rábírja, hogy önmagán nyesegesse a kinövéseket, csiszolja a tökéletlenségeket. Ezzel kapcsolatban végül rámutathat, hogy a jeles emberek aránytalanul nagy száma sokgyermekes családból született, mert itt élvezték az előbb mondott előnyöket, s levonhatja a következtetést, hogy a születések korlátozása nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is csökkenti a néperőt. Ime a születéskorlátozás irodalma a mennyiségi fejezeten kívül hány más helyen lett volna elhelyezhető.

Nem akarunk bőbeszédűek lenni a bonyolult összefüggések ecsetelésében, de legyen szabad az alábbiakban az összeállítás mikéntjének indokolására néhány további felvilágosítással szolgálni.

A II. fejezeten belül a magyar és német néperő- és népesedéspolitika irodalmának felsorakoztatására azért alkottunk külön alcsoportokat, mert az anyag e két országra vonatkozóan nagy bőségben állott rendelkezésünkre, amiért is könnyen volt felosztható a II., III. és IV. fejezet között. Más országok e viszonyait tárgyaló irodalom kisebb mérve eléggé alátámasztotta eljárásunkat, hogy vagy a III. vagy a IV. fejezet alatt soroljuk fel a címeket aszerint, amint ezt az illető országra jellemző anyag megkívánta.

A mennyiségi népesedéspolitika »Egyke« felirata alatt (III. fejezet 5. rész) túlnyomóan magyar anyagot találunk, mert nálunk ilyen terminus technikus felhasználásával szeretnek hozzászólni a születések csökkenésének és korlátozásának kérdéséhez.

A bibliográfus nem vállalkozik a kérdések eldöntésére, hanem csak arra hívja fel a figyelmet, hogy bizonyos kapcsolatokkal az irodalom foglalkozott. Így amikor »Mennyiség és felekezet« cím alatt (III. fejezet 6. rész) a vallás szerepét a születéskorlátozás terén tárgyaló könyvtári irodalmat felsoroltuk, azt annak ismeretében tettük, hogy a kettő közötti összefüggést még nem derítették fel egészen, hiszen tudjuk, hogy pl. Magyarországon és Németországban a katolikus, Hollandiában a protestáns elemek mutatnak nagyobb ellenállást a születést csökkentő irányzatokkal szemben, s tudjuk azt is, hogy az eltérések okát más kormegoszlásban, valamint a családi állapot, foglalkozás és társadalmi állás közötti különbözőségekben is kereshetjük. De nem volt érdektelen az irodalmat az előbbi szempontból együtt áttekinteni, míg az utóbbi hatásokat a III. fejezet 7. része tünteti föl.

A minőségi népesedéspolitika anyagának egy részét még kétfelé lehetett volna osztani és a pozitív minőségi népesedéspolitika vezérszó alatt felsorolni azt az irodalmat, amely a minőségileg legkiválóbbak állományának fennmaradásáról és az értékes elemek szaporodásának fokozásáról tárgyal, a negatív alatt pedig azt, amely a terhelt, az értéktelen kiselejtezését szorgalmazza. Lehetett volna még külön-külön fejezetbe a fajegészségügy és eugenika anyagát csoportosítani.

Nemcsak azért tekintettünk el az ilyen további csoportosítástól, mert felfogásunk szerint a minőségi népesedéspolitikának súlypontja hova-tovább az átlagon felüliekre helyeződik át mindinkább arra törekedve, hogy jellem és képesség szempontjából mind jelesebb nemzedékek váltogassák egymást, hanem azért is, mert a minőségi kérdések kevésbé tisztázottak, a velük kapcsolatos problémák statisztikai megfigyelése és kifejezése nehezebb, tehát éles határvonalak a részkérdések között még nem húzhatók. Azzal, hogy a megterméketlenítés irodalmát külön alszakaszban soroltuk fel, a negatívum jelentékeny részét egybefoglaltuk. (Itt a büntetőjogi vonatkozásokat is bevettük.) Az eugenikai (Galton) és fajegészségügyi (Ploetz) irányoknak szétválasztása a mai irodalomban az elnevezésmód gyakori felcserélése folytán nem kecsegtet hasznos megkülönböztetési lehetőséggel.

A házassági egészségügyre és tanácsadásra vonatkozó irodalom a IV. és nem a VI. fejezetbe került, mert a minőségi népesedéspolitika szempontja itt fontosabb és jobban érdekel, mint a házasságszociológiai.

Fennebb láttuk már, hogy a mennyiségi politika kérdéseibe többször játszik bele a minőség szempontja ; ugyanígy foglalkozik a minőségi népesedéspolitika a népesség differenciált szaporodásával is, amikor a terheltek számát csökkenteni, az öröklődő tehetségek számát fokozni kívánja. Külön főcsoportot (V.) állítottunk fel a mennyiség és minőség összefüggéseinek felderítését célzó művek összefoglalására.

Az igen fontos VI. fejezet, amely foglalata kérdésünk házasság- és családszociológiai vonatkozású irodalmának, ennek kimerítő felsorolását adja. Leginkább itt törekedtünk a probléma maradéktalan irodalmi feltárására még akkor is, ha a néperővédelmi kapcsolat nem is annyira szembeszökő. De ne felejtsük el, hogy a házasság főcélja mindenkor a fajfenntartás marad ; vagy ahogyan egyik illusztris szerzőnk szépen mondja : »A házasság a közösség életfája. Egészségén és termékenységén fordul a társadalom megújhodása. Ha mennyiségben és minőségben folyton kiváló nemzedék sarjad a házasságból, biztosítva van a társadalmi testszervezet megújhodásának egészséges folyamata.« (Schütz : A házasság. 1933. p. 107.)

Reméljük azonban, hogy önmérsékletünk és azon törekvésünk folytán, hogy a túlzott aprólékosságot elkerüljük, sikerült itt is a valóban jellemző és érdekes címeket felsorolnunk. Ennek elérésére pl. e fejezet 3. és 4. részében, a válásnál, a tételes jogi irodalmat nem vontuk be feldolgozásunkba, hanem azoknak a műveknek megemlítésére szorítkoztunk, amelyek a meglevő jogot általánosabb szempontból vagy reformot javasolva tárgyalják.

A VI. fejezet 6. és 7. része, a családvédelmi irodalom, szerves kiegészítő részét képezi a VII. fejezet 3. részében »Néperő és társadalompolitika« vezérszó alatt feltüntetett anyagnak, hiszen a néperővédelem szempontjából szociálpolitikai téren nincs fontosabb feladat, mint az egészséges, nem terhelt család istápolása. A családvédelmi irodalomnál, amikor ennek különös fajait taglaltuk, a kialakult műszavak mögött, amilyenek a családi tehermegosztás, családi munkabér, munkabérkiegészítés, családi pótlék, a műszó származása szerint rendre más és más nemzeti könyv- és cikkanyag került túlsúlyba. Ez mint jellemző adalék a nemzetközi nomenklatura kérdéséhez is megemlítést érdemel. Végül meg kell jegyeznünk, hogy a befejező VII. főcsoport részletezéséhez úgy jutottunk el, hogy az összegyült

anyagból utólag válogattuk ki azt a címanyagot, amely külön vezérszó alatt felsorakoztatható.

A továbbiakban beszéljen helyettünk bibliográfiánk! Ez hivatott megmutatni, hogy a magyar tudomány egy műhelyében, a Fővárosi Könyvtárban, milyen bő és hasznos anyagot tudunk adni kutatónak és olvasónak, szakembernek és érdeklődőnek egyaránt a néperő és ennek védelme tanulmányozására. Ez a kérdés a magyar jövő szempontjából óriási horderejű és döntő fontosságú. Az új világháború meg fogja ugyan hozni az idevágó új problémákat, de éppen ezért, ezek helyes megoldás érdekében kellett összegyüjteni az irodalmi forrásokat, valamint gyors és könnyű áttekintést biztosítani eredmények, tapasztalatok és összefüggések tekintetében, amelyeket az emberi szellem az előző világháború óta felderített.

Einleitung.

Im Leben der Völker wurde wiederholt Glanz und Ruhm langer Jahrhunderte und Jahrtausende binnen einiger Menschenalter von Verderben und Verfall abgelöst. Diese Begleiterscheinung trat immer hervor, wenn die Volkskraft nicht bewahrt und vermehrt, sondern vermindert und verschleudert wurde. Das Phänomen dieser Wechselwirkung geriet zuweilen in Vergessenheit um jedoch bei einer neuen Krise als Zeitfrage wieder aufzutreten. So brach sich auch nach dem ersten Weltkriege bei den Staatsmännern der sich national erneuernden Völker die Erkenntnis Bahn, dass dem seit Jahrzehnten anhaltenden Bevölkerungsrückgang und dem drohenden Untergang nur durch Schutz der Volkskraft Einhalt getan werden kann. Wie sollte dieser Schutz verwirklicht werden? Demnächst brauchte man eine genügende Anzahl von Geburten, dann aber mussten die bevölkerungspolitischen Ziele und Anforderungen mit den sozial- und wirtschaftspolitischen Massnahmen, so auch mit den Verfügungen über Volksgesundheit und Rassenhygiene in Einklang gebracht werden. Dass man diesen Schutz in erster Reihe dem vollwertigen Menschenschlage zukommen lassen muss, durfte auch nicht vergessen werden.

Der Weg zur praktischen Lösung dieser politischen Aufgaben wurde durch die Klarstellung der theoretischen Vorbedingungen geebnet. In den Anfangsjahren der zwei Dezennien nach dem ersten Weltkriege entstand eine diesbezügliche Literatur, die bis zu den Erschütterungen unserer Gegenwart allmählich anwuchs. Seit langen Jahren befassen wir uns mit dem Ansammeln dieses zu unseren nationalpolitischen Zeitfragen wichtigen Materials. Trotzdem sich unsere Bibliographie nur auf den Bestand der Stadtbibliothek Budapest bezieht, mussten wir uns bei der Fülle der anzuführenden Titel zeitliche und sachliche Schranken aufstellen. Zur Sicherstellung ihrer Aktualität beschränkt sich die Sammlung auf die seit 1918 erschienenen Bücher und auf die seit 1925 publizierten Zeitschriftenaufsätze. Um sie auch gegen Weitschweifigkeit zu sichern, bedurfte unser Begriff »Volkskraft« eine Erklärung und Umgrenzung. Auch während der unsere Literatur umfassenden kurzen Zeitspanne hat sich das Problem, beziehungsweise die Auffassung, welche Mittel zum Schutze der Volkskraft herangezogen werden können und welche müssen, geändert, entwickelt, vervollständigt. Unsere Inhaltsangabe gibt einen sofortigen Überblick über den Umfang der Teilfragen, die nach unserer Ansicht einer Bibliographie »Schutz der Volkskraft« dienlichst sind und die — wieder nach unserer Ansicht — die einschlägigen Probleme am besten beleuchten und aufdecken. Den Umständen Rechnung tragend mussten freilich so manche Faktoren die beim Schutze der Volkskraft zu irgendeiner Geltung gelangen, unbeachtet bleiben, weil durch ihre genaue Aufzählung und durch Anführung

sämtlicher sie betreffender Titel das wichtigere Material verblasst und die Teilfragen untereinander in sehr losen Zusammenhang geraten wären. Mangels allgemein anerkannter theoretischer Grundlegungen hatte die Anordnung der Unterabteilungen in den Hauptgruppen I—VII seine Schwierigkeiten. Nehmen wir ein einfaches Beispiel. Dass Geburtenrückgang und Geburtenbeschränkung zum Problemkreis der Hauptgruppe III: Quantität in der Bevölkerungspolitik gehört, liegt auf der Hand. Die differenzierte Fruchtbarkeit Erbgesunder und Erbkranker, Begabter und erblich Belasteter zwingt uns jedoch die Rolle der Qualität auch in Betracht zu ziehen und nicht zu vergessen, dass vielleicht ein anderer Verfasser die Vorteile des Mehrkindersystems familiensoziologisch untersuchen wird. Auf diese Weise spielt dann das Problem Geburtenrückgang in die Teilfragen der Hauptgruppen IV und VI hinein.

Die Anordnung der Bibliographie ist gleichzeitig durch den Bücherbestand unserer Bibliothek bedingt. Weitere Unterabteilungen konnten und mussten eingesetzt werden, wenn sich an einer Stelle wichtiges Material ansammelte. In der Hauptgruppe II gibt es z. B. zwei Unterabteilungen, eine für ungarische, die andere für deutsche Volkskraft- und Bevölkerungspolitik, weil die Verhältnisse dieser Länder durch eine entsprechende Anzahl von Titeln auch hier belegt werden konnten. Unter der Aufschrift »Einkindersystem« (Gruppe VII, Abschnitt 5) hat sich überwiegend ungarische Literatur angesammelt, weil unsere heimatländischen Verfasser unter diesem Gesichtspunkte zum Problem der Geburtenbeschränkung Stellung nehmen. Der nächste Abschnitt (III/6) masst sich nicht an zu entscheiden, ob die Anzahl der Bevölkerung vom Glaubensbekenntnis wirklich beeinflusst wird, oder aber wirtschaftliche Lage, Beruf, Alters- und Geschlechtsgliederung entscheidend einwirken, wie es die Literatur des Abschnittes III/7 bestreitet. In der Hauptgruppe IV hätte es sich nur dann gelohnt die Literatur über Eugenik und Rassenhygiene zu trennen und ausserdem eine Sonderung der positiven und negativen Elemente in der qualitativen Bevölkerungspolitik durchzuführen, wenn die ertsgenannten Begriffe nicht oft verwechselt würden und wenn keine fast unüberwindlichen Hindernisse der statistischen Beobachtung und Formulierung eine scharfe Scheidung der übrigen Begriffe vereitelt hätten.

Wir wollen nur noch folgendes bemerken. Die Hauptaufgabe bei der Bearbeitung dieser Bibliographie blieb immer die bezeichnendste Literatur über den Schutz der Volkskraft zu vervollständigen. Wenn im Anschluss daran die Verknüpfung mit den Teilproblemen zuweilen nicht augenscheinlich wirkt, wie bei unserer Sammlung zur Ehe- und Familiensoziologie, findet die Ausführlichkeit dieser Hauptgruppe VI auch ihre Begründung. Man darf nur nicht ausseracht lassen, dass die Aufrechterhaltung der Rasse, das Fortleben des Volkes durch die Ehe und in der Familie gewährleistet wird. Umständlichkeit und übertriebene Genauigkeit zu vermeiden wurde auch hier versucht. Abschliessend sei noch vermerkt, dass die Literatur über die verschiedenen Arten der Familienfürsorge, also in den Abschnitten 6 und 7 dieser Hauptgruppe enthalten, eigentlich auch eine Ergänzung zum Abschnitte VII/3, »Volkskraft und Sozialpolitik« darstellen.

Aus dem Schosse der jetztigen weltgeschichtlichen Umwälzung werden sich neue Gesichtspunkte und neue Aufgaben auch zum Schutze der Volkskraft ergeben. Wir hoffen dennoch nützlich gewirkt zu haben, in dem wir zu ihrer möglichst besten Lösung die zwischen zwei Weltkriegen entsprossenen literarischen Quellen gesammelt und geordnet aus den Beständen der Stadtbibliothek Budapest an unsere Leser weiterleiteten.

Tartalom — Inhalt

Bevezetés 41

Einleitung 46

I. Néperő és népesedés általában. Népesedéselmélet — Volkskraft und Bevölkerung im Allgemeinen. Theorie der Bevölkerung 51

1. Könyvészet — Bibliographie 52
2. Nemzetközi kongresszusok — Internationale Kongresse 52
3. Tanulmányok — Abhandlungen 53

a) Néperő és nemzeterő — Volkskraft und Nationalkraft 54

b) Népesedési optimum — Optimum der Volksvermehrung 54

II. Népesedéspolitika — Bevölkerungspolitik 55

1. Magyar néperő és népesedéspolitika — Ungarische Volkskraft- und Bevölkerungspolitik 56
2. Néperő és népesedéspolitika a Német Birodalomban —Volkskraft- und Bevölkerungspolitik im Deutschen Reiche 57

III. Mennyiségi népesedéspolitika — Quantität in der Bevölkerungspolitik 58

1. Mennyiségi kérdések Európában — Fragen der Quantität in Europa 60

a) Franciaország — Frankreich 61

b) Magyarország — Ungarn 62

c) Német Birodalom — Deutsches Reich 65

cc) Ausztria — Österreich — Ostmark 67

d) Olaszország — Italien 68

e) Egyéb európai országok — Sonstige Länder Europas 68

2. Más világrészek népesedése — Bevölkerung anderer Weltteile 69
3. Születések csökkenése és korlátozása — Geburtenrückgang und Geburtenbeschränkung 70
4. Terhességmegszakítás. Abortus — Schwangerschaftsunterbrechung. Abort 74
5. Egyke — Einkindersystem 75
6. Mennyiség és felekezet — Quantität und Glaubensbekenntnis 77
7. Kor, nem és gazdasági helyzet befolyása — Einfluss des Alters, der Geschlechtsgliederung und der wirtschaftlichen Lage 78

IV. Minőségi népesedéspolitika. Fajegészségügy. Eugenika — Qualität in der Bevölkerungspolitik. Rassenhygiene. Eugenik 79

1. Megterméketlenítés — Unfruchtbarmachung 83
2. Minőségi, különösen sterilizációs kérdések egyes országokban — Fragen der Qualität, insbesondere der Sterilisation nach einzelnen Ländern 85

a) Egyesült Államok — Vereinigte Staten 85
b) Magyarország — Ungarn 86
c) Német Birodalom — Deutsches Reich 86
d) Skandináv országok — Skandinavische Länder 89

3. Házassági tanácsadás — Eheberatung 90
4. Minőség és más kérdések — Qualität und sonstige Fragen 92

a) Minőség és orvostudomány — Qualität und Heilkunde 93
b) Eugenika katolikus szempontból — Eugenik und Katholizismus 94

V. A népesedés mennyiségi és minőségi elemeinek viszonya egymáshoz — Verhältnis von Quantität und Qualität 94

VI. Házasság- és családszociológiai voinatkozások — Ehe- und familiensoziologische Beziehungen 96

1. Házasság — Ehe 97
2. A házasságkötés előmozdítása. Házassági kölcsön — Eheförderung. Ehestandsdarlehen 100
3. Válás — Ehescheidung 100
4. Válás a jogban. Reformtörekvések — Ehescheidung im Recht. Reformbestrebungen 101
5. Család — Familie 102
6. Családvédelem általában — Familienfürsorge im Allgemeinen 105

a) Franciaország — Frankreich 106
b) Magyarország — Ungarn 107
c) Német Birodalom — Deutsches Reich 108
d) Más országok — Andere Länder 109

7. A családvédelem különös fajai. Családi tehermegosztás — Besonderheiten in der Familienfürsorge. Familienlastenausgleich 110

a) Családi munkabér — Familienlohn 111
b) Munkabérkiegészítés. Családi pótlék — Lohnausgleich. Kinderbeihilfen 111

VII. Néperő egyéb viszonylatban — Volkskraft in sonstigen Relationen 114

1. Néperő és közgazdaság — Volkskraft und Volkswirtschaft 115
2. Néperő és adóügy — Volkskraft und Steuerwesen 117
3. Néperő és társadalompolitika — Volkskraft und Sozialpolitik 118
4. Néperő és lakáskérdés — Volkskraft und Wohnungsfrage 119

I.

Néperő és népesedés általában. Népesedéselmélet.

Volkskraft und Bevölkerung im Allgemeinen. Theorie der Bevölkerung.

Barnes, Harry Elmer. Society in transition. Problems of a changing age. New York: Prentice-Hall 1940. XVIII, 999, XVII p. **94370**
6. Population promblems in modern society. p. 200—256.

Bonar, James. Theories of population from Raleigh to Arthur Young. New York: Greenberg 1931. 253 p. **78177**

Brentano, Lujo. Konkrete Grundbedingungen der Volkswirtschaft. Gesammelte Aufsätze. Lpzg: Meiner 1924. VIII, 435, 73* p. **55518**
III. Die Bevölkerungslehre. p. 196—338.

Carr-Saunders, A. M. World population. Past growth and present trends. Oxford: Clarendon pr. 1936. XV, 336 p. **87404**

Duncan, Hannibal Gerald. Race and population problems. New York: Longmans, Green 1929. XV, 424 p. **69569**

East, Edward. Die Menschheit am Scheidewege. Übers. v. Helene Schmid. Basel: Schwabl 1926. 369 p. **59216**

Eberhard, E. F. W. (Hg.) Geschlechtscharakter und Volkskraft. Grundprobleme des Feminismus. Darmstadt: Hofmann 1930, VIII, 596 p. 1 t. **71677**

Gillin, John Lewis. Social problems. By: —, Clarence G. Dittmer & Roy I. Colbert. New York: Century Co. 1928. X, 534 p. (The Century soc. science series.) **67054**
Part II. Problems of population p. 65—263.

Gini, Corrado [etc.] Population. (Lectures on the Harris Foundation, 1929.). By: —, Shirosi Nasu, Robert R. Kuczynski [etc.]. Chicago: Univers. pr. 1930. IX, 312 p. **74509**

Halbwachs, Maurice. Morphologie sociale. Paris: Colin 1938. 208 p. **92456**
2. P. La morphologie sociale stricto sensu, ou la science de la population. p. 60—179.

Haubold, Hellmut. Johann Peter Frank, der Gesundheits- und Rassenpolitiker des 18. Jahrhunderts. München: Lehmann 1939. 346 p. **93562**

Keiter, Friedrich. Die menschliche Fortpflanzung. Kulturbiologisch-bevölkerungspolitisches Rüstzeug des Arztes und anderer Treuhänder deutscher Rassenkraft. Lpzg: Hirzel 1941. IV, 116 p. (Rassenbiologische Vorlesungen f. Mediziner, 1.) **98553**

McCleary, G. F. Population today's question. London: Allen & Unwin 1938. 222 p. 1 t. **91872**

Mombert, Paul. Bevölkerungslehre. Jena: Fischer 1929. IV, 490 p. (Grundr. z. Studium d. Nationalökonomie, 15.) **70825**

Muckermann, Hermann. Volkstum, Staat und Nation eugenisch geshen. *[1933.]* 2. Aufl. Essen: Fredebeul & Koenen 1933. 117 p. **83297**

Thompson, Warren S. Population problems. New York: Mc Graw-Hill comp. 1930. XII, 462 p. (McGraw-Hill publ. in sociology.) **75230**

Winkler, W. F[riedrich]. National- und Sozialbiologie. Lpzg: Quelle & Meyer 1928. 124 p. (Wissenschaft und Bildung, 247.) **67110**

Wright, Harald M. Bevölkerung. Übers. v. Melchior Pályi. Vorw. v. J. M. Keynes. Berlin: Springer 1924. VIII, 150 p. (Wirtschaftswissenschaftliche Leitfäden, 4.) **55422**

1. Könyvészet.

Bibliographie.

Flaskämper, Paul. Bericht über neueres bevölkerungsstatistisches und bevölkerungspolitisches Schrifttum. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 140. 1934. p. 83—101.

Gercke, Achim (Hrsg.). Die Rasse im Schrifttum. Bearb. v. Rudolf Kummer. Berlin: Metzner 1933. 92 p. **83102**
B. Schriften ü. d. Erbgesundheitslehre (Eugenik), Rassenhygiene. p. 37—60.

Lösch, August. Neuerscheinungen über Bevölkerungsfragen. **4394**
= Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 50. 1939. p. 107*—113*.

Mombert, Paul. Neuere Erscheinungen zur Bevölkerungslehre und Bevölkerungsstatistik. **3050**
= Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. Bd. 63. 1930. p. 366—392, Bd. 66. 1931. p. 605—632, Bd. 68. 1932/33. p. 594—615.

Mombert, Paul. Neuere Literatur auf dem Gebiete der Bevölkerungslehre. **3050**
= Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. Bd. 54. 1925. p. 199—211.

Oldenberg, Karl. Neueres Schrifttum zu Bevölkerungsfrage. **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 57. Hbd. 2. 1933. p. 589—601.

Schmidt, E. 30. Bibliographie der Frage des Geburtenrückgangs für 1930—1932 unter Berücksichtigung wichtiger früherer Erscheinungen. **749**
= Deutsches statistisches Zentralblatt. Jg. 25. 1933. p. 121—128, 183—192.

Wolfe, A. B. The population problem since the world war: a survey of literature and research. **3709**
= Journal of political economy. Vol. 36. 1928. p. 529—559, 662—685; Vol. 37. 1929. p. 87—120.

2. Nemzetközi kongresszusok.

Internationale Kongresse.

Berger, Werner. Internationaler Kongress für Bevölkerungsforschung. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 22. 1932. p. 85—88.

Berger, Werner. Internationaler Kongress für Bevölkerungsforschung in Rom. **3339**
= Archiv für Rassen- u. Gesellschaftsbiologie. Bd. 26. 1932. p. 90—93.

Beszámoló az 1935. évi berlini Nemzetközi Népességtudományi Kongresszusról. I. Kovács Alajos: A kongresszusról általában. II. Thiring Lajos: Népességstatisztikai kérdések és szociális, gazdasági s lélektani népességproblémák. III. Szél Tivadar: Fajegészségtani és orvosstatisztikai kérdések. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 13. évf. 1935. p. 886—922.

Bourdon, Jean. Le congrès mondial de la population. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. A. 69. 1928. p. 64—73, 89—97.

Bruxelles. Kongresszus. Congrès de la natalité Bruxelles 1931. Mariage et natalité. Bruxelles: Éd. de la Cité chrétienne 1932. 333 p. **80399**

Burgdörfer, Friedrich. Eugenische Tagung in Rom. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 20. 1930. p. 442—444.

Friese. Internationaler Kongress für Bevölkerungswissenschaft (26. VIII—1. IX. 1935). Übersichtsbericht. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 641—747.

Landry, Adolphe. Le congrès international de la population. 3672
= Revue d'économie politique. A. 51. 1937. p. 1613—1618.

Oualid, William. Le congrès international pour les études sur la population. 3672
= Revue d'économie politique. A. 45. 1931. p. 1467—1477.

Pitt-Rivers, G. H. (Ed.) Problems of population being the report of the proceeedings of the second general assembly of the International Union for the Scientific Investigation of Population Problems. London, June 15—18, 1931. London: Allen & Unwin 1932. 378 p. 92967

Richard, Gaston. Actes du Congrès international de Rome pour l'étude des problèmes de la population. 4846
= Revue internationale de sociologie. A. 40. 1932. p. 321—323.

Ronge, A. Der internationale Kongress für Bevölkerungswissenschaft vom 26. VIII, bis 1. IX, in Berlin. 1751
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 10. 1935. p. 960—964.

Szél Tivadar. A római Nemzetközi Népességkutató Nagygyűlés. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 970—979.

Thirring Lajos. Beszámoló az 1937. évi párizsi Nemzetközi Népességi Kongresszusról. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1938. p. 172—184.

Wagenführ, Horst. Internationaler Kongress für Bevölkerungsforschung. 3051
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 136. 1932. p. 95—102.

Zahn, Friedrich. Internationaler Kongress für Bevölkerungswissenschaft in Berlin 1935. 587
= Soziale Praxis. Jg. 44. 1935. p. 983—986.

3. Tanulmányok.

Abhandlungen.

Balás Károly. Malthus és a népesedés mai problémája. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 13. évf. 1935. p. 948—963.

Balás Károly. Malthus and the population problems of to-day. 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 13. 1935. p. 373—409.

Balás Károly. The necessity of theoretical points of view and of the establishment of theoretical aims of modern demography 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 15. 1937. p. 43—53.

Bäumer, Gertrud. Grundsätzliches und Tatsächliches zur Bevölkerungsfrage. 1211
= Die Frau. Jg. 36. 1928/29. p. 449—457, 538—542.

Borries, Kara. Kritisches und Positives zur Bevölkerungsfrage. 1211
= Die Frau. Jg. 36. 1928/29. p. 732—738.

Bowes, G. K. The doom of social utopias. A study of population. 4942
= Hilbert journal. Vol. 35. 1936/37. p. 161—175.

Bredt, Johann. Volkskörperforschung. Breslau: Hirt 1930. 54 p. 1 t. 71705

Burgdörfer, Friedrich. Volk, Familie und Statistik. 3919
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 17. 1927. p. 349—369.

Danzer, Paul. Der Wille zum Kind. München: Lehmann 1938. 56 p. P 312.1

Elster, Ludwig. Bevölkerungslehre und Bevölkerungspolitik. Das Bevölkerungsproblem.
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 2. Bd. 4. Aufl. 1924. p. 735—825. **K 3800/38**

Gáspár János. Malthus elméletének bukása egy század gyakorlatában. **3891**
= Katolikus Szemle. 48. köt. 1934. p. 720—725.

Neubauer Gyula. A népesedéselmélet lényege. **x 631**
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 229—234.

Neubauer Gyula. L'essence de la théorie du peuplement. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 18. 1940. p. 181—204.

Oppenheimer, Franz. Weltprobleme der Bevölkerung. Lpzg: Deutsche wissenschaftl. Buchhandlung 1929. 71 p. **70181**

Pfliegler, Michael. Leib, Familie, Volk. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 12. 1936/37. p. 755—756, 783—784, 808—809.

Scharmacher, Erich. Die Leistungskraft der Bevölkerung der Reichshauptstadt Berlin. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1939. 85 p. **93625**

Spengler, Joseph J. Population doctrines in the United States. 1. Anti-Malthusianism. 2. Malthusianism. **3709**
= Journal of political economy. Vol. 41. 1933. p. 433—467, 639—672.

Varga István. Népesedési problémák. Szeged: Városi ny. 1935. 27 p. **R 312 (439)**

Varga István. Problèmes démographiques. **R 312 (439)** és **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 14. 1936. p. 266—288.

Veit, Otto. Umbruch der Bevölkerungsentwicklung. **2562**
= Europäische Revue. Jg. 7. 1931. p. 65—74.

a) Néperő és nemzeterő.
Volkskraft und Nationalkraft.

Darré, R. Walther. Neuordnung unseres Denkens. Goslar: Verl. Blut und Boden 1940. 57 p. 16 t. **97916**

Kranz, H. W. Der Lebenswille eines Volkes entscheidet sein Schicksal. Giessen: Christ 1941. 21 p. **P 312.1**

Peters, Emil. Das Hohelied der Kraft. Ein Lebensprogramm für die deutsche Zukunft. *[1915.]*. 5. Aufl. Durchgearb. u. mit einen Geleitwort v. Karl Junger. Stuttgart: Heyder 1935. 142 p. **86361**

Reiter, Hans. L'importanza del pensiero biologico per un governo razionale. Wien: Schroll 1940. 20 p. **P 303**

Stüwe, W. Um das Leben des Volkes. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 222—223.

Trócsányi György. Néperő, nemzeterő, államerő. **2450**
= Társadalomtudomány. 19. évf. 1939. p. 15—56.

b) Népesedési optimum.
Optimum der Volksvermehrung.

Dupréel, E. L'optimum de population et ses critères. **2755**
= Revue de l'Institut de Sociologie. A. 8. 1928. p. 1—34.

Ferenczi Imre. A népesség jóléti és valószerű optimuma. **3041**
= Közgazdasági Szemle. 63. évf. 1939. p. 578—607.

Mukerjee, Radhakamal. The criterion of optimum population. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 38. 1932/33. p. 688—698.

Mukerjee, Radhakamal. On the criterion of optimum population. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 40. 1934/35. p. 344—348.

Wolfe, A. B. On the criterion of optimum population. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 39. 1933/34. p. 585—599.

Wolfe, A. B. The theory of optimum population. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 243—249.

II.

Népesedéspolitika.

Bevölkerungspolitik.

Biró Béla. Népesedéspolitika. **1658**
= MONE. 16. évf. 1939. p. 22—26.

Bunle, Henri. Politique démographique des états totalitaires. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. 84. A. 1939. p. 72—79.

Burgdörfer, Friedrich. Bevölkerungsstatistik und Bevölkerungspolitik. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 23. 1933. p. 465—472.

Burgdörfer, Friedrich. Sterben die weissen Völker? Die Zukunft der weissen und farbigen Völker im Lichte der biologischen Statistik. München : Callwey 1934. 90 p. **P 312.81**

Depoid, Pierre. Les récentes tendances démographiques dans le monde. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. A. 78. 1937. p. 4—20.

Günther, Adolf. Bevölkerungspolitik einst und jetzt. **4394**
= Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 41. 1935. p. 252—269.

Günther, Adolf. Organisation der Bevölkerungsgeschichte als Grundlage der Bevölkerungspolitik. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 25. 1935. p. 167—179.

Holland, W. L. Population problems and policies in the Far East. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 307—317.

Ihring, H. Die Aussichten der Bevölkerungspolitik. **3473**
= Zeitschrift für Politik. Bd. 26. 1936. p. 257—274.

Mataja, Viktor. Bevölkerungspolitik. **78403** és **K 3810/10**
= Lehrbuch der Volkswirtschaftspolitik. Hrsg. von Viktor M a t a j a. Wien : Österr. Staatsdr. 1931. p. 721—801.

Most, Otto. Die internationale Bevölkerungsentwicklung. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 559—562.

Ross, E. A. Raum für alle? Hg. v. Wilhelm Röpke. Übers. v. Eva Röpke. Stuttg. : Deutsche Verl.-Anst. 1929. 376 p. **69387**

Scheffen-Döring, Luise. Bevölkerungspolitik nach Wert oder Zahl? **4647**
= Deutsche Rundschau. Bd. 222. 1930. p. 18—30.

Schorer, Edgar. Das Bevölkerungspotential. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 15—24.

Stoll, E. H. Aufgaben der Bevölkerungspolitik. Jena : Fischer 1927. 30 p. **64137**

Tandler, Jul. Ehe und Bevölkerungspolitik. Wien : Perles 1924. 22 p. **54943**

Thompson, Warren S., and P. K. Whelpton. Population policies of European countries. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 297—306.

Thomson, Andreas. Der Völker Vergehen und Werden. Lpzg: Voigtländer 1925. X, 83 p. **56067**

Tóth József. Keresztény népesedési politika. Kecskemét: Hungária-ny. [1939.] 38 p. **R 312.12(439)**

Vincze Oszkár. Nép- és népesedéspolitika. Kemény Gábor előszavával. Bp.: Viktória 1936. 45 p. (Korszerű magyar írások, 2.) **R 312.8**

1. Magyar néperő- és népesedéspolitika.

Ungarische Volkskraft- und Bevölkerungspolitik.

Bakonyi István. A nyugati kultúrkör és Magyarország népesedéspolitikai problémái. **x 2260**
= Egészségpolitikai Szemle. 4. évf. 1937. p. 61—73.

Doros Gábor (szerk.). Javaslat a faj, család- és népszaporodás védelméről szóló törvényes intézkedésekre. A magyar családvédelmi szövetség szakbizottságának munkálata. Előszó: Egyed István. Bp.: Magyar Családvéd. Szöv. [194?] 38 p. **R 362.17(439)**

Elekes Dezső. Népszaporodás és fajvédelem. **R 312.8(439)** és **x 2518**
= Kisebbségvédelem. 4. évf. 1941. 3—4. sz. p. 8—22.

Hézser László. Harc a magyar jövőért. Előszót írta Orsós Ferenc *[193?]*. 2. kiad. Bp.: Novák 1941. 144 p. **97412**

Kertész István. Magyar nemzeti szocializmus. A magyar nemzet multja és jövője. Bp.: Stádium 1941. 509 p. **98835**
XII. A magyar népesedés. p. 273—296.

Korponay András. Húszmillió magyart. Bp.: Epol 1941. 87 p. (Magy. nemzetbiol. intézet könyvei, 5.) **R 312.1**

Kovács Alajos. Magyarország néperejének újjászületése. Bp.: Orsz. Stefánia-szöv. 1922. 19 p. (Orsz. Stefánia-szöv. kiadv., 24.) **1149/24**

Kovács Alajos. A magyarság jövője. Bp.: Hornyánszky-ny. 1938. 14 p. (Az Orsz. Nemzeti Klub kiadv., 22.) **R 312.8(439)**

Kovács Alajos. A magyarság jövője. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1938. p. 934—941.

Kovács Imre. A kivándorlás. Bp.: Cserépfalvi 1938. 199 p. **91347**
A magyar társadalom elöregedése p. 120—130.
Európa sorsa és a szomszédnépek szaporodása p. 130—137.

Magyar Nemzetbiológiai Intézet. A Magyar nemzetbiológiai intézet megalapítása. Az intézet programmja. Bp.: Epol 1940. 63 p. **R 303(439)**

Móricz Miklós. Magyarország munkabíró népe 1910 óta. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 931—938.

Saághy Ferenc. A magyar népesedési politika útjai. **1658**
= MONE. 18. évf. 1941. p. 31—32.

Somogyi József. Fajiság és magyar nemzet. Bp.: Egyetemi-ny. 1941. 104 p. **97754**
5. A születésvédelem p. 32—43, 1 t.

Szénásy József. A Magyar Nemzetbiológiai Intézet. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 13. évf. 1940. p. 277—279.

Szombatfalvy György. Egy óriás bölcsőjénél. **2450**
= Társadalomtudomány. 20. évf. 1940. p. 346—351.

Szombatfalvy György. A néperő védelmének munkatervéhez. 2450
= Társadalomtudomány. 15. évf. 1935. p. 54—60.

Trócsányi György. Néperő, nemzeterő, államerő. 2450
= Társadalomtudomány. 19. évf. 1939. p. 15—56.

Veres Péter. Szocializmus. Nacionalizmus. Bp.: MEFHOSz 1939. 250 p. 92532
A magyar népközösség fennmaradásának biológiai tényezői. p. 158—196.
A magyar népközösség jövője a szaporodás útján. p. 196—240.

Weis István. A nemzet egészsége. 2698
= Magyar Szemle. 4. köt. 1928. p. 244—253.

Zborovszky Ferenc. Nemzetvédelmi feladataink az örökléstan és a fajegészségtan világánál. 3891
= Katholikus Szemle. 41. köt. 1927. p. 465—470.

2. Néperő- és népesedéspolitika a Német Birodalomban.

Volkskraft- und Bevölkerungspolitik im Deutschen Reiche.

Bäumer, Gertrud. Grundsätze einer deutschen Bevölkerungspolitik. 1196
= Die Hilfe. Jg. 36. 1930. p. 417—419.

Burgdörfer, Friedrich. Bevölkerungspolitische Aufgaben der Volkszählung 1939. x 2527
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 161—166.

Burgdörfer, Friedrich. Kinder des Vertrauens. Bevölkerungspolitische Erfolge und Aufgaben im Grossdeutschen Reich. Berlin: Eher 1940. 80 p. P 312(43)

Burgdörfer, Friedrich. Volk ohne Jugend. Geburtenschwund u. Überalterung d. deutschen Volkskörpers. Berlin-Grunewald: Vowinckel 1932. XV, 448 p. 79253

Burgdörfer, Friedrich. Volk ohne Jugend. Geburtenschwund u. Überalterung d. deutschen Volkskörpers. *[1932.]* 2. Aufl. Berlin-Grunewald: Vowinckel 1934. XVI, 500 p. 83685

Burgdörfer, Friedrich. Volksdeutsche Zukunft. Eine biologisch-statistische Betrachtung der gesamtdeutschen Bevölkerungsfrage. Berlin: Junker und Dünnhaupt 1938. 40 p. P 312(43)

Frick, Wilhelm. Bevölkerungs- und Rassenpolitik. Langensalza: Beyer 1933. 17 p. P 312(43)

Frick, Wilhelm. Erziehung zum lebendigen Volke. Berlin: Stegemann 1933. 48 p. 85066
Bevölkerungs- und Rassenpolitik p. 31—48.

Fürth, Henriette. Das Bevölkerungsproblem in Deutschland. Jena: Fischer 1925. VII, 109 p. 55946

Goebel, Ferdinand. Sind wir ein sterbendes Volk? Berlin: Beyer 1930. 16 p. P 303.42(43)

Gütt, Arthur. Bevölkerungs- und Rassenpolitik. Berlin: Spaeth & Linde 1935. 36 p. Pq 312.8(43)

Gütt, Athur. Bevölkerungs- und Rassenpolitik. *[1935.]* 2. Aufl. Berlin: Spaeth & Linde 1936. 40 p. Pq 312.8(43)

Hankins, Frank H. German policies for increasing births. 3337
= American journal of sociology. Vol. 42. 1936/37. p. 630—652.

Harmsen, Hans. Ziele und Möglichkeiten deutscher Bevölkerungspolitik. 2552
= Zeitschrift für Geopolitik. Jg. 10. 1933. p. 207—213.

Jungels, Otto. Deutsche Bevölkerungspolitik seit dem Zeitalter des Merkantilismus. Frankfurt a. M.: Klostermann 1939. 111 p. (Schriften d. Gesellschaft f. Sozialwissenschaft, I.) 92892

Keyser, Erich. Bevölkerungsgeschichte Deutschlands. Lpzg: Hirzel 1938. XI, 326 p. 90825

Linden, Herbert. Deutsche Bevölkerungspolitik. Erfurt: Stenger 1938. 26 p. **P 312(43)**

Magnussen, Karin. Rassen- und bevölkerungspolitisches Rüstzeug. *[1935.]* 2. Aufl. München: Lehmann 1939. 193 p. **92567**

Mühlner, Gotthold. Die Grundbegriffe der Bevölkerungspolitik. Berlin: Verl. f. soz. Ethik u. Kunstpflege [1934.] 32 p. **P 312.1(43)**

Paull, Hermann. Die Lebenskrisis des deutschen Volkes. Geburtenrückgang. Fürsorgewesen und Familie. Berlin: Dümmler 1930. [4], 89 p. **71460**

Ruttke. Bevölkerungspolitik des Nationalsozialismus 1933—1936. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 6. 1936. p. 95—101.

Ruttke, Falk. Kinderreiche Väter, kinderreiche Mütter. **x 2338**
= Die öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 515—521.

Schaetz, Ludwig. Bevölkerungspolitik u. Rassenhygiene. (Sammlung gesetzl. Bestimmungen.) München: Heerschild 1934. 134 p. (3. Bd. d. Schriftenreihe »Medizinalgesetzgebung u. Medizinalverwaltung«.) **85384**

Scheidt, Walter. Ein bevölkerungsbiologisches Reichsarchiv. Anregungen und Fragen für Verwaltungsbeamte. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 22. 1932. p. 561—568.

Seidlmayer, Hubert. Stillproblem und bevölkerungspolitische Lage. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 288—301.

Siehr, Ernst. Ostpreussische Bevölkerungsprobleme. **3473**
= Zeitschrift für Politik. Bd. 19. 1929/30. p. 451—461.

Wolter, Helmut. Volk im Aufstieg. Neue Ergebnisse der Volksbiologie Grossdeutschlands. Bevölkerungspolitik im Dritten Reich. Lpzg: Eichblatt 1940. 246 p. **96162**

III.

Mennyiségi népesedéspolitika.

Quantität in der Bevölkerungspolitik.

Balás Károly. Das neue Bevölkerungsproblem. Bp.: Stephaneum-ny. 1932. 71 p. (A Magyar stat. társ. kiadv., 7.) **79258**

Balás Károly. Das Quantitätsproblem des Bevölkerungszuwachses und das Problem internationaler Verständigung darüber. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 144. 1936. p. 410—433.

Balás Károly. La question »Quo vadis« dans la démographie moderne. Bp.: »Pátria« 1930. 60 p. **74109**

Bowen, Ezra. An hypothesis of population growth. New York: Columbia univers. pr. 1931. 238 p. (Studies in history, 343.) **78175**

Burgdörfer, Friedrich. Die bevölkerungspolitische Lage und das Gebot der Stunde. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 23. 1930. p. 166—221.

Burgdörfer, Friedrich. Bevölkerungsstatistik. **K 3800/38**
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 4. Aufl. Erg.-Bd. Jena 1929. p. 99—134.

Burgdörfer, Friedrich. Zur Frage der bereinigten Lebensbilanz und der Vorausberechnungen über die Bevölkerungsentwicklung. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 25. 1935. p. 155—165.

Charles, Enid. The new population problem. **611**
= Economist. Vol. 123. 1936. p. 718—720.

Danzer, Paul. Die bevölkerungspolitische Lage. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 224—226.

Danzer, Paul. Geburtenkrieg. Berlin : Verl. »Völkischer Wille« [1936.] 111 p. **87778**

Gini, Corrado. The future of human populations. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 36. 1930/31. p. 241—250.

Gini, Corrado. Über die differenzierte Fruchtbarkeit und einige verwandte Fragen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 35. 1941. p. 177—208.

Glass, D. V. The struggle for population. Oxford : Clarendon 1936. X, 148 p. **91054**

Hage, F. Steigende Gebärfreudigkeit. Zu den Vorschlägen Reicherts über die Bestimmung des inneren Wertes der Geburtenziffer. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 27. 1937. p. 443—447.

Hempel, Curt. Statistische Untersuchungen über die eheliche Fruchtbarkeit. Fruchtbarkeitstafeln, nach mathematisch-statistischen Methoden aufgestellt und bevölkerungswissenschaftlich ausgewertet. Dresden : Dittert 1936. 171 p. 1 t. **88142**

Konkoly-Thege Gyula. Néhány időszerű népességtudományi kérdés statisztikai megvilágításban. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 983—995.

Kosmak, George W. Pathological aspects of reproduction. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 78—83.

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. Der Lebenswille eines Volkes entscheidet sein Schicksal. Giessen : Christ 1941. 21, [3] p. (Kriegsvortr. d. Ludwigs-Univers. Giessen, 7.) **P 312.1**

Lenz, F. Die bevölkerungspolitische Lage und das Gebot der Stunde. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 21. 1928/29. p. 241—253.

Lotka, Alfred J. Modern trends in the birth rate. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 1—13.

Marshall, T. H. The population problem. By : —, A. M. Carr-Saunders, H. D. Henderson [etc.]. London : Allen & Unwin 1938. 176 p. **90084**

Mohnheim, Maria. Rationalisierung der Menschenvermehrung. Eine Studie z. praktischen Bevölkerungspolitik. Jena : Fischer 1928. VI, 142 p. **65808**

Mombert, Paul. Bevölkerungslehre. Jena : Fischer 1929. 490 p. (Grundrisse z. Studium d. Nationalökonomie, 15.) **70825** és **76134**
2. Teil. 2. Kap. Volkszahl und Volkswachstum. p. 271—344.

Paulinus, G. Der innere Zusammenhang der wichtigsten bevölkerungsstatischen Grössen und die Grenzen der Vorausberechenbarkeit der Bevölkerungsgrösse. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 25. 1935. p. 143—155.

Pearl, Raymond. Biological factors in fertility. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 14—25.

Pearl, Raymond. The biology of population growth. New York : Knopf 1925. XIV, 260 p. **58208**

Pearl, Raymond. The natural history of population. London : Milford 1939. XII, 416 p. **94169**

Rachel, Hugo. Bevölkerungsdichte und -wachstum. **2552**
= Zeitschrift für Geopolitik. Jg. 2. 1925. p. 418—431.

Reed, Lowell J. Population growth and forecasts. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 159—166.

Schneller Károly. Időszerű gondolatok a népesedésről. **2450**
= Társadalomtudomány. 20. évf. 1940. p. 23—44.

Seeberg, Stella. Generationsdauer und Bevölkerungsvermehrung. 3051
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 144. 1936. p. 606—615.

Snow, William F. Veneral diseases and sex abnormalities in relation to population growth. 3057
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 70—77.

Szél Tivadar. A természetes szaporodás és a szaporodási képesség. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 19. évf. 1941. p. 547—573.

Théry, Adolphe. La famille patriarcale au 20. siècle. 4460
= La réforme sociale. Tome 86. 1926. p. 145—161.

Thompson, Warren S. Population. 3337
= American journal of sociology. Vol. 34. 1928/29. p. 959—975.

Winkler, Wilhelm. Die Bevölkerungsmasse und ihre Formen. Allgemeine Theorie des Bevölkerungswechsels. K 3800/38
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 2. Bd. 4. Aufl. 1924. p. 633—655.

Winkler, Wilhelm. Geburtenstatistik. K 3800/38
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 4. Bd. 4. Aufl. 1927. p. 647—662.

Würzburger, Eugen. Grenzen der Folgerung aus der Geburtenstatistik. 3052
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 55. Hbd. 2. 1931. p. 707—718.

1. Mennyiségi kérdések Európában.

Fragen der Quantität in Europa.

Burgdörfer, Friedrich. Von 170 zu 500 Millionen Europäern. Dynamik der europäischen Bevölkerungsentwicklung im 19. und 20. Jahrhundert. 4647
= Deutsche Rundschau. Bd. 237. 1933. p. 12—18.

Eheliche Fruchtbarkeit in den europäischen Ländern. 1649
= Wirtschaft und Statistik. Jg. 8. 1928. p. 299—302.

Hoffer József. A népszaporodás és a csecsemőhalandóság alakulása hazánkban és az európai államokban. x 2062
= Anya- és Gyermekvédelem. 15. évf. 1942. p. 121—129.

Lenz, F. Die biologische Entwicklung der europäischen Völker. 3473
= Zeitschrift für Politik. Bd. 31. 1941. p. 597—608.

Reithinger, A. Das europäische Bevölkerungsproblem. 2562
= Europäische Revue. Jg. 10. 1934. p. 607—611.

Schneller Károly. A születési arány újabb alakulása. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 4. évf. 1926. p. 243—254.

Szél Tivadar. A születések alakulása Budapesten és az európai nagyvárosokban. Bp.: Háziny. 1929. 281 p. (Statisztikai Közlemények, 58/3) K 3100/46 és 648/58/3

Ungern-Sternberg, Roderich. Die natürliche Bevölkerungsbewegung in Westeuropa im Jahre 1933. 2552
= Zeitschrift für Geopolitik. Jg. 11. 1934. p. 527—533.

Wieth-Knudsen, K. A. Natalité et progrès. Synthèse économique, démographique et biologique sur la base des expériences de la France, de l'Allemagne et du Danemark. Paris: Sirey 1938. XV, 327 p. 2 t. 92597

Wolf, Georg. Kritische Bemerkungen zum europäischen Bevölkerungsproblem. 3340
= Sozialistische Monatshefte. Bd. 69. 1929. p. 1021—1028.

Wolf, Helmuth. Volk und Raum. Gedanken zur Bevölkerungspolitik. Halle: Akademischer Verl. 1936. 64 p. **86837**

Woytinsky, Wladimir. Tatsachen und Zahlen Europas. Wien: Paneuropa Verl. 1930. 211 p.
4. Europa und das Bevölkerungsproblem p. 55—82. **73965 és 78112**

a) Franciaország.
Frankreich.

Berger, Waltraud. Aus der Bevölkerungsstatistik Frankreichs. **1751**
= Reichsgesunheitsblatt. Jg. 15. 1940. p. 225—231.

Bolot. Comment remédier, promptement et sans frais, au danger de la dépopulation ... de la France. Paris: Fournier 1925. 16 p. **P 312(44)**

Bouis, Louis. Le mouvement de la dépopulation en France. **4848**
= Journal de la Société de statistique de Paris. A. 73. 1932. p. 275—297.

Brébion, E. Pour le relèvement de la natalité. **3888**
= Revue des établissements et des oeuvres de bienfaisance. A. 54. 1938. p. 453—457.

Depoid, Pierre. Influence de la nuptialité sur les taux de reproduction et d'accroissement de la population française. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. A. 78. 1937. p. 342—346.

Faure, J. L. L'impôt sur la dépense et le relèvement de la natalité francaise. **4814**
= Revue de Paris. A. 33. Tome 3. 1926. p. 632—652.

Franciaország. Törvények, rendeletek. Décret relatif à la famille et à la natalité françaises **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1939. p. 411—471.

Gibon, Fénelon. La crise de la natalité et la croisade pour la repopulation. Préf. de Louis Duval-Arnould. Paris: Auteur 1923. 198 p. **61653**

Grohauser, N. Die Bevölkerungsfrage — Frankreichs grosse Sorge. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 14. 1938/39. p. 581—582.

Harmsen, Hans. Bevölkerungsprobleme Frankreichs unter besonderer Berücksichtigung des Geburtenrückgangs. Berlin-Grunewald: Vowinckel 1927. 212 p. 2 t. **62520**

Harmsen, Hans. Die französische Sozialgesetzgebung im Dienste der Bekämpfung des Geburtenrückganges. Berlin: Schoetz 1925. 67 p. **55897**

Haury, Paul. La vie ou la mort de la France. Paris: Vuibert 1923. 32 p. **54644**

Hilleret, Georges. Le problème de la population en France et le vôte familial. Paris: Giard 1928. 59 p. **P 312(44)**

Hugounenq, L. Dénatalité et mortalité. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 163. 1935. p. 92—101.

Klesse, Max. Französische Bevölkerungspolitik. **3340**
= Sozialistische Monatshefte. Bd. 73. 1931. p. 550—555.

Lambert, Charles. La France et les étrangers. Préf. d'Édouard Herriot. Paris: Delagrave 1928. 155 p. **64391**
1. Le problème démographique français. p. 13—43.

Michel, Albin. Französische Bevölkerungsfragen. **4953**
= Die Glocke. Jg. 11. Bd. 1. 1925. p. 361—363.

Paul, Otto. Die Bevölkerungsbewegung in Deutschland und Frankreich in den Jahren 1913 bis 1924. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 123. 1925. p. 816—823.

Pirou, G. La révolution démographique d'après un ouvrage récent. **3672**
= Revue d'économie politique. A. 48. 1934. p. 1335—1343.

Posadowsky—Wehner, Harald Gr. v. Das Bevölkerungsproblem in Frankreich. Untersuchungen. Lpzg: Hirzel 1939. X, 134 p. **92121**

Pozzani, Silvio. Il problema demografico in Francia. Milano: Istituto per gli studi di politica intern. 1939. 92 p. **97954**

Rabinowicz, Léon. Le problème de la population en France. Précédé d'une histoire générale de la population. Paris: Rivière 1929. 430 p. **68370**

Rauecker, Bruno. Bevölkerungspolitische Probleme im Elsass und in Lothringen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 50. 1941. p. 101—104.

Sauvy, Alfred. Calculs démographiques sur la population française jusqu'en 1980. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. A. 73. 1932. p. 319—347.

Seeler, Hans. Die Bevölkerungspolitik in Frankreich nach dem Weltkriege. Diss. Berlin 1930. IV, 117 p. **75439**

Siguret. La démographie française d'après le dernier recensement; craintes et espérances. **553**
= L'Économiste français. A. 59. P. 2. 1931. p. 516—520.

Siguret. La démographie française d'après le dernier recensement. Craintes et espérances. **3916**
= Journal des économistes. A. 90. Tome 100. 1931. p. 221—253.

Ungern—Sternberg, Roderich. Der Krieg und der Bevölkerungsschwund in Frankreich. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 150. 1939. p. 708—721.

Ungern—Sternberg, Roderich. Der volksbiologische Verfall in Frankreich. **X 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 274—285.

Weber, Erich. Die Bevölkerungsbewegung in Frankreich von 1801 bis 1926, ihre Ursachen und Folgen. Unter besonderer Berücksichtigung des Bevölkerungsrückganges. **1033**
= Petermanns Mitteilungen. Jg. 77. 1931. p. 237—243. 12 t.

Weisgerber, L. Das Bretonentum nach Raum, Zahl und Lebenskraft. Halle: Niemeyer 1940. 40 p. **P 312(441)**

Zeck, Hans F. Die französische Sozialgesetzgebung im Dienste der Bevölkerungspolitik. Berlin Schoetz 1933. 27 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung. XLI. Bd. 7. H.) **P 312.1(44)**

b) Magyarország.
Ungarn.

Barsy Gyula. Nyers, standard és »tisztított« népesedési mérlegünk; a születési határszám kérdése. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1. köt. 1938. p. 581—602.

Buday László. A megcsonkított Magyarország. Bp.: Pantheon 1921. 296 p. **47496**

Doros Gábor. Családvédelem. Küzdelem a születéscsökkenés ellen. Előszót írta Széll József. Bev.-el ell. Ravasz László és Hódossy Gedeon. Bp.: Magy. Családvédelmi Szöv. 1938. 160 p. 10 t. **92442**

Doros Gábor. Az egészséges magyar népszaporodás feltételeinek biztosítása. **1658**
= MONE. 16. évf. 1939. p. 77—83.

Doros Gábor (Szerk.). Javaslat a faj, család és népszaporodás védelméről szóló törvényes intézkedésekre. A Magyar családvédelmi szövetség szakbizottságának munkálata. Előszó: Egyed István. Bp.: Magyar családvédelmi szöv. [194?] 38 p. **R 362.17(439)**

Hidvégi János. Hulló magyarság. Bp.: Athenaeum 1938. 217 p. **90183**

Hollós István. A régi magyar államterület népességének fejlődése 1910—1930. között. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 10. évf. 1932. p. 891—914.

Hollós István. L'accroissement de la population, entre 1910 et 1930, sur le territoire d'avant-guerre de la Hongrie. 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 11. 1933. p. 161—180.

Jákob Konrád. Családvárak Magyarországon. Szekszárd: Szerző 1938. 135 p. 93613

Jákob Konrád. Jegyzők, vonuljatok a frontra s védjétek meg a magyar jövőt. 42
= Magyar Közigazgatás. 59. évf. 1941. p. 193—196.

Kenéz Béla. Népesedési politikai kérdések. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 12. évf. 1934. p. 441—456.

Kenéz Béla. Questions de politique démographique. 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 12. 1934. p. 272—297.

Kiss Mihály. Kihaló községek a visszacsatolt baranyai háromszögben. 2580
= Népegészségügy. 22. évf. 1941. p. 996—1000.

Konkoly-Thege, Jules. Quelques questions démographiques d'actualité à la lumière de la statistique. 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 15. 1937. p. 129—139.

Kovács Alajos. A házasságok termékenységének statisztikája Magyarországon. 80240
= Laky: Kenéz emlékkönyv 1932. p. 1—14.

Kovács Alajos. A jövő a statisztika tükrében. X 552
= Magyar Kultúra. 46. köt. 1936. 2. félév. p. 334—337.

Kovács Alajos. Magyarország népe és népesedésének kérdése. Thirring Lajos: Tanulmányok az 1930. évi népszámlálás köréből. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 196 p. (Magyar Statiszt. Társ. kiad., 16.) 99141

Kovács Alajos. A magyarság jövője. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 2. köt. 1938. p. 934—941.

Kovács Alajos. A magyarság számbeli fejlődésének problémája. X 6712/10
= A mai magyar szociálpolitika 1939. p. 42—50.

Kovács Alajos. A népesség fejlődése Magyarországon az utolsó félszázad alatt. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 3. évf. 1925. p. 1—16.

Kovács, Alajos. Les résultats préliminaires du recensement de la population de Hongrie. 2855
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 9. 1931. p. 49—73.

Kovács Alajos. A születések csökkenése. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 6. évf. 1928. p. 957—959.

Kovács Alajos. A születések háborús kiesésének eddig észlelhető hatásai. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 577—588.

Magyarország. Törvényjavaslatok. A nép- és családvédelemről szóló törvényjavaslat és a városok.
= Városok Lapja. 35. évf. 1940. p. 149—151. 998

Meszlényi Antal. Népesedésünk a számok tükrében. x 552
= Magyar Kultúra. 55. köt. 1941. p. 149—150.

Móricz Miklós. Magyarország munkabíró népe 1910 óta. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 931—938.

Móricz Miklós. Nagybirtok, népszaporodás, népsűrűség. 2487
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1. köt. 1936. p. 293—309.

Páll Gábor. Erdély kórházügye és népszaporodása különös tekintettel a magyar és székely lakosság érdekeire. 1658
= MONE. 18. évf. 1941. p. 110—114.

Petrilla Aladár. Magyarország népesedési viszonyai 1920-tól 1932-ig. Előszó: Scholtz Kornél. Bp.: Athenaeum [1936.] 337 p. **86407**

Pezenhoffer Antal. A gazdasági cselédek fajegészsége. **3891**
= Katholikus Szemle. 45. köt. 1931. p. 163—178.

Pfeiffer Miklós. Adatok a székesfőváros és környéke népmozgalmához. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 5. évf. 1927. p. 831—844.

Pfeiffer Miklós. Magyarország halálozási és természetes szaporodási viszonyai. Bp.: Pesti kny. 1926. 212 p. (A Népegészségügy különszáma.) **61113**

Pfeiffer Miklós. Magyarország népmozgalma a háború utáni években. Bp.: Stephaneum-ny. 1926. 7 p. **R 312(439)»192«**

Pintér István. Népességünk száma és természetes szaporodása. **x 552**
= Magyar Kultúra. 46. köt. 1936. 2. félév. p. 143—145.

Schneller Károly. Népességi problémáink az 1930-as népszámlálás tükrében. **80240**
= Laky: Kenéz emlékkönyv 1932. p. 105—134.

Somogyi Ferenc. Intézményes nép- és családvédelem. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 2—10.

Szádeczky Kardoss Tibor. A világháború hatása Magyarország népesedésére. Bp.: Magy. tudom. társulatok sajtóváll. 1924. 17 p. **R 312**

Szél Tivadar. A természetes szaporodás és a szaporodási képesség. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 19. évf. 1941. p. 547—573.

Szénásy József. A magyar népesedés újabb megvilágításban. Kalocsa: Árpád-ny. [1939]. 41 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 134.) **1149/134**

Terestyéni Ferenc. A magyarság szaporodása. **3891**
= Katolikus Szemle. 56. évf. 1942. p. 80—83.

Thirring Gusztáv. A születések csökkenése és mépmozgalmunk újabb fejleményei. **R 312.1(439)** és **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 1—24.

Thirring Gusztáv. La diminution des naissances et l'alure récente du mouvement de la population en Hongrie. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 9. 1931. p. 6—48.

Thirring Lajos. Adalékok a házassági termékenység 1930. évi statisztikájához. **Rq 312.1(439)** és **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 667—693. 4 t.

Thirring Lajos. Budapest távolabbi környékének népesedése. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 5. évf. 1927. p. 1099—1126.

Thirring Lajos. Élve- és halvaszületések az 1934—1936. években a születési sorrend szerint. **R 312.1(439)** és **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 15. évf. 1937. p. 957—976. 2 t.

Thirring, Lajos. Esquisse de l'accroissement de la population de la Hongrie d'avant et d'après la guerre et quelques propriétés caractéristiques des fluctuations du nombre des habitants. **R 312(439)** és **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 9. 1931. p. 325—372.

Thirring Lajos. Az 1934—1936. évi élveszületési mozgalom területi képe és keresztmetszete. **R 312.1(439)»1934/1936«** és **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1938. p. 873—889. 1 t.

Thirring Lajos. Az 1941. évi népszámlálás előzetes eredményei. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 19. évf. 1941. p. 155—187.

Thirring Lajos. Hat évtized népnövekedési viszonyainak néhány jellegzetessége hazánk mai területén. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 11. évf. 1933. p. 627—647.

Thirring Lajos. Magyarország Trianontól napjainkig. Népesség és népmozgalom. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1938. p. 375—390.

Thirring Lajos. A mai Magyarország népességének fejlődése az utolsó hatvan év alatt. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 11. évf. 1933. p. 1—14.

Thirring Lajos. I. A mai Magyarország népességének fejlődése az utolsó hatvan év alatt. II. Hat évtized népnövekedési viszonyainak néhány jellegzetessége hazánk mai területén. Bp.: 1933. 35 p. 1 t. (Klny. a Magyar Statisztikai Szemle 1933. évf.-ból.)
R 312.8(439)»186/193«

Thirring Lajos. Népgyarapodás és néptömörülés Magyarország mai területén. **R 312(439)** és **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 454—474.

Thirring Lajos. Les rapports entre les professions et la fécondité des mariages d'après une statistique hongroise. **R 312.13(439)** és **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 16. 1938. p. 213—230.

Thirring Lajos. Széljegyzetek újabb élveszületési mozgalmunk statisztikai térképéhez. **2450**
= Társadalomtudomány. 19. évf. 1939. p. 84—91.

Thirring Lajos. Le tableau démographique d'un pays démembré. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 18. 1940. p. 205—233.

Thirring Lajos. Törvényes élveszületések 1937-ben és 1938-ban az anya életkora, a házasságkötés éve és a születési sorrend szerint. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 18. évf. 1940. p. 267—286.

Thirring Lajos. A törvényhatóságok és országrészek népszaporodási, népsűrűségi és tömörülési viszonyai. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 10. évf. 1932. p. 1—16.

Tornyai János. Nemzeti életpolitika a halálpolitika ellen: A magyar szent bölcsőrend. Bp.: Madách-ny. [1939.] 39 p. **R 312.81(439)**

c) Német Birodalom.
Deutsches Reich.

Berlin. Statistisches Reichsamt. Beiträge zum deutschen Bevölkerungsproblem. Der Geburtenrückgang. Die allgem. deutsche Sterbetafel f. d. Jahre 1924—1926. Berlin: Hobbing 1929. 46 p. (Sonderhefte zu »Wirtschaft u. Statistik«, 5.) **101223** és **101391**

Berlin. Statistisches Reichsamt. Neue Beiträge zum deutschen Bevölkerungsproblem. Die deutschen Familien nach der Volkszählung 1933. Die Lebensbilanz des deutschen Volkes im Jahre 1933. Die biologische Methode der Bevölkerungsvorausberechnung. Berlin: Verl. f. Sozialpolitik, Wirtschaft u. Statistik 1935. 96 p. (Sonderhefte zu »Wirtschaft u. Statistik«, 15.) **Pq 312(43)**

Borbély Mihály. A német népesedéspolitikai eszközök és eredményeik. **2716**
= Munkaügyi Szemle. 14. évf. 1940. p. 31—34.

Burgdörfer, Friedrich. Aufbau und Bewegung der Bevölkerung. Ein Führer durch die deutsche Bevölkerungsstatistik und Bevölkerungspolitik. Leipzig: Barth 1935. VIII, 216 p. (Staatsmedizinische Abhandlungen, 8.) **85797**

Burgdörfer, Friedrich. Die Bevölkerungsfrage in Stadt und Land. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 28. 1931. p. 295—299.

Burgdörfer Friedrich. Die Dynamik der künftigen Bevölkerungsentwicklung im Deutschen Reich. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 22. 1932. p. 161—179.

Burgdörfer, Friedrich. Der Geburtenrückgang und seine Bekämpfung. Die Lebensfrage des deutschen Volkes. Berlin: Schoetz 1929. 192 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung, 28.) **68476**

Burgdörfer, Friedrich. Der Geburtenrückgang und die Zukunft des deutschen Volkes. Berlin : Bevölkerungspolitischer Ausschuss 1928. 20 p. **P 312.1(43)**

Burgdörfer, Friedrich. Der Geburtenrückgang und die Zukunft unsres Volkes. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 26. 1929. p. 849—851.

Burgdörfer, Friedrich. Das »Geburtensoll«. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 107—111.

Burgdörfer, Friedrich. Die gegenwärtige bevölkerungspolitische Lage Deutschlands und ihre Gefahren. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 555—559.

Burgdörfer, Friedrich. Die neueste Bevölkerungsentwicklung und das Stadt-Land-Problem. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 29. 1932. p. 432—437.

Burgdörfer, Friedrich. Volksdeutsche Zukunft. Ein biologisch-statistische Betrachtung der gesamtdeutschen Bevölkerungsfrage. Berlin : Junker und Dünnhaupt 1938. 40 p. **P 312(43)**

Burgdörfer, Friedrich. Vom Leben und Sterben unseres Volkes. Berlin : Bodenreform-Ges. 1929. 24 p. **P 312(43)**

Christian. Bevölkerungspolitische Wünsche an den Reichstag. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 34. 1925. p. 441—444.

Danzer, Paul. Die bevölkerungspolitische Lage. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 224—226.

Deneffe, P. J. Die Berechnungen über die künftige deutsche Bevölkerungsentwicklung. Lpzg : Buske 1938. 175 p. (Frankfurter wirtschaftswiss. Studien, 3.) **91187**

Eichler, Hans Werner, Theo Seinert, [&] Friedrich Erhard Haag. Die unterschiedliche Geburtenzahl deutscher Grosstädte. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 1—20.

Heinsius, Fritz. Ist das Deutsche Volk ein sterbendes Volk? Berlin : Verl. »Die Brücke zur Heimat« 1929. 58 p. **P 312.1(43)**

Heinsius, Fritz. Ist das deutsche Volk ein sterbendes Volk? **2031**
= Deutschlands Erneuerung. Jg. 14. 1930. p. 264—270.

Helmut, Otto. Volk in Gefahr. Der Geburtenrückgang u. seine Folgen für Deutschlands Zukunft. München : Lehmann 1933. 54 p. **P 312.81(43)**

Helmut, Otto. Volk in Gefahr. Der Geburtenrückgang u. seine Folgen für Deutschlands Zukunft. Schlusswort v. Arthur Gütt. *[1933]* 10. verbess. Aufl. München : Lehmann 1939. 64 p. **P 312.81(43)**

Kietzell. Weltkrieg und Bevölkerungspolitik. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 34. 1940. p. 261—291.

Leclerc, Erhard. Katholik und Heldentum der Lebensbereitschaft. Ein statistischer Beitrag zur ernstesten Schicksalsfrage des deutschen Volkes. Trier : Verl. d. Paulinus-Dr. 1935. 47 p. **P 312 : 282(43)**

Meinhardt, H. Die Kinderzahlen der ostpreussischen Volksschullehrer. Ein Beitrag zur Frage der unterschiedlichen Fortpflanzung. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 116—135.

Most, Otto. Zur Diagnose und Therapeutik des deutschen Geburtenrückganges. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 31. 1934. p. 1128—1131, 1173—1176.

Mühlner, Gotthold. Bevölkerungsentwicklung unter kriegswirtschaftlichen Gesichtspunkten. Hamburg : Hanseatische Verl.-Anst. 1935. 45 p. **P 312 : 355(43)**

Müller, Joahannes. Die eheliche Fruchtbarkeit in den deutschen Grosstädten. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 19. 1929. p. 165—173.

Olbrechts, Raymond. Les conséquences démographiques et économiques de la baisse de la natalité en Allemagne. **2755**
= Revue de l'Institut de Sociologie. A. 13. 1933. p. 264—267.

Paul, Alexander. Steigerung der ehelichen Fruchtbarkeit. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 232—246.

Paul, Otto. Die Bevölkerungsbewegung in Deutschland und Frankreich in dem Jahren 1913 bis 1924. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 123. 1925. p. 816—823.

Pfeil, Elisabeth. Die Fruchtbarkeit der jungen Ehen in Deutschland. Eine Betrachtung der Geburtenzahlen in den mit Ehestandsdarlehen geschlossenen Ehen. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 186—192.

Pfeil, Elisabeth. Zur bevölkerungspolitischen Lage. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 45—49.

Schmidt—Kehl, Ludwig. Die Fruchtbarkeit mittel- und süddeutscher 1918—1922 geschlossener bäuerlicher Ehen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 27. 1932/33. p. 151—174.

Schoppen. Ehestandsdarlehen und Geburtenziffer. **1089**
= Der Gemeindetag. Jg. 29. 1935. Beilage p. 82*—86*.

Taeuber, Conrad and Irene. German fertility trends, 1933—39. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 46. 1940/41. p. 150—167.

Tamss, Friedrich. Zur Frage der quantitativen Bevölkerungsverschiebung bei der Aufsiedlung von Gütern. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 112—116.

Wessel, Helene. Die Kinderzahl der deutschen Familien in der Volkszählung von 1933. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 45. 1936. p. 947—951.

Whelpton, P. K. Why the large rise in the German birth-rate? **3337**
= American journal of sociology. Vol. 41. 1935/36. p. 299—313.

Winkler, Wilhelm. Die Bevölkerungsfrage auf deutschem Volksboden. **3358/172**
= Schriften des Vereins für Sozialpolitik. Bd. 172. 1926. p. 179—213.

Wolff, Helmulth. Volk und Raum. Gedanken z. Bevölkerungspolitik. Halle: Akademischer Verl. 1936. 64 p. **86837**

Wülker, H. Unterschiedliche Fortpflanzung im deutschen Landvolk. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 101—116.

cc) Ausztria.
Österreich — Ostmark.

Bernt, Hans. Die Volksbewegung in Oesterreich. 1.—2. Teil. Leoben: Withoff & Remiger 1933. 32+42 p. 2 t. **84348**

Gelinek, Oskar. Bevölkerungs-Spiegel Österreichs. Wien: Ueberreiter 1936. 51 p. **P 312(436.01)**

Geschwendtner, L. Das Bevölkerungsproblem Österreichs. (Sollen wir zu einer weiteren Beschrenkung unserer Geburtenziffer raten?) **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 19. 1927. p. 166—186.

Hecke, Wilhelm. Die Bevölkerungsfrage, eine Lebensfrage Österreichs. Graz: Verl. d. Alpenland-Buchhdl. Südmark 1929. 48 p. **P 312(436.01)**

Marek, Richard. Volkstod drohte in Österrech. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 28. 1938. p. 218—227

Mikosch, Lambert. Stirbt unser Volk? Der Geburtenrückgang in Österreich und seine Folgen. Klagenfurt: Kleinmayr 1937. 47 p. **P 312.81(436.01)**

Ostmark. Statistisches Amt. Der Umbruch in der Bevölkerungsentwicklung im Gebiete der Ostmark. Wien: Ueberreiter 1939. 59 p. **Pq 312(436.01)**

Ott, Walter. Die bevölkerungspolitische Lage der Ostmark. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 390—396.

d) Olaszország.
Italien.

Corsi, Pietro. Az anya- és csecsemővédelem Olaszországban. Róma: Novissima 1939. 112 p. 18 t. **96514**
I. A fasizmus népesedési politikája. p. 7—22.

Gini, Corrado. Das Bevölkerungsproblem Italiens und die fascistische Bevölkerungspolitik. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 1—18.

Gini, Corrado. The Italien demographic problem and the fascist policy on population. **3709**
= Journal of political economy. Vol. 38. 1930. p. 682—697.

Gini, Corrado. Le problème démographique italien et la politique mussolinienne de la population.
= Sillani: L'État Mussolinien 1931. p. 212—225. **77448**

Gonnard, René. La natalité en Italie. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 134. 1928. p. 292—297.

Harmsen, Hans. Die Bevölkerungspolitik des italienischen Faschismus. Berlin: Bevölkerungspolitischer Ausschuss 1929. 24 p. (Kleine Schriften z. Bevölkerungspolitik, 3.) **P312(45)**

Ichok, G. L'évolution démographique de l'Italie. **4848**
= Journal de la Société de Statistique de Paris. A. 76. 1935. p. 58—61.

Marini, Camillo. L'unione fascista fra le famiglie numerose, e le provvidenze demografiche fasciste. Parma: Donati 1941. 222 p. **97833**

Savorgnan, Franco. Die italienische Bevölkerungsbewegung und die faschistische Bevölkerungspolitik. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 28. 1938. p. 145—151.

Ungern-Sternberg, Roderich. Bevölkerungsverhältnisse in Italien. Eine statistisch demographische Studie. Berlin: Schoetz 1940. 105 p. (Veröff. aus d. Gebiete d. Volksgesundheitsdienstes, Bd. LIV, H. 5.) **96416**

Ungern-Sternberg, Die natürliche Bevölkerungsbewegung und die Aus- und Rückwanderung in Italien. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 143. 1936. p. 335—350.

Vacchini, Alfredo. Aspects des phénomènes démographiques en Italie. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 16. 1938. p. 416—446.

Vergottini, Mario. Développement de la population italienne de 1931 à 1936. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 16. 1938. p. 182—192.

e) Egyéb európai országok.
Sonstige Länder Europas.

Barthel, Herbert. Der Geburtenüberschuss in Polen. **1033**
= Petermanns Mitteilungen. Jg. 79. 1933. p. 62—63.

Brunner, C. T. Local variations in the birth-rate. **3243**
= Economic journal. Vol. 35. 1925. p. 60—65.

Brüschweiler, Carl [etc.] Bevölkerungsprobleme und Familienschutz in der Schweiz. Bern: Eidgenöss. Statist. Amt 1941. 24 p. **P 312(494)**

Brüschweiler: Die schweizerische Bevölkerungslage p. 3—14.
Veillard: Le rôle de l'initiative privée p. 14—17.
Etter: Staatliche Bevölkerungspolitik p. 18—24.

Edin, Karl Arvid, and Edward. P. Hutchinson. Studies of differential fertility in Sweden. London: King 1935. 116 p. **86921**

Harmsen, Hans. Bevölkerungsstand und —bewegung der Sowjetunion. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 257—273.

Harmsen, Hans. Bevölkerungsverhältnisse der Sowjetunion. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 277—288.

Krose, Hermann. A. Der Geburtenrückgang in den Niederlanden. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 29. 1940. p. 280—294.

Krose, Hermann A. Der Geburtenrückgang in der Schweiz. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 137. 1939/40. p. 401—407.

Marriott, John. Population and prosperity. **4449**
= Ninenteenth Century. Vol. 121. 1937. p. 636—647.

Mirkowich, Nicholas. Die Bevölkerungsentwicklung Jugoslawiens und das Problem der agrarischen Übervölkerung. **4394**
= Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 50. 1939. p. 98—114.

Money, Leo Chiozza. A declining people. **4449**
= Nineteenth Century. Vol. 110. 1931. p. 213—221.

Pohlen, Kurt. Die Entwicklung der ehelichen und unehelichen Fruchtbarkeit in Schweden in den Jahren 1751 bis 1931. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 9. 1934. p. 804—806.

Ungern—Sternberg, Roderich. Bevölkerungsverhältnisse Finnlands. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 38—51.

Waltscheff, Todor. Die Bevölkerungsbewegung Bulgariens nach dem Weltkriege. Diss. Berlin. Sofia: Grafika—Verl. 1932. 103 p. **A 49.31/18**

2. Más világrészek népesedése.

Bevölkerung anderer Weltteile.

Dublin, Louis I. (ed.) Population problems in the United States and Canada. Boston: Mifflin 1926. XIII, 318 p. **59699**

Harmsen, Hans. Bevölkerungsfragen des britischen Empires. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 285—307.

Kiss, Georges. Le problème de la population au Japon. Paris: Rivière 1936. III, 80 p. 8t. **A 52.31/5**

Mc Cormick, Thomas C., and Paul C. Glick. Fertility-rates in Wisconsin, 1920—35. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 44. 1938/39. p. 401—408.

Niedenthal, Rolando J. L. Bevölkerungsstatistik Argentiniens. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 148. 1938. p. 727—739.

Ramadive, B. T. Population problem of India. London: Longmans, Green 1930. XVIII, 216 p. **A 54.31/6**

Steiner, Jesse Frederick. Japanese population policies. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 43. 1937/38. p. 717—733.

Thompson, Warren S. Movements of population. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 40. 1934/35. p. 713—719.

Thompson, Warren S. Some factors influencing the ratios of children to women in American cities, 1930. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 55. 1939/40. p. 183—199.

Truesdell, Leon E. Specimens of unpublished census data on fertility [USA]. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 42. 1936/37. p. 551—554.

3. Születések csökkenése és korlátozása.

Geburtenrückgang und Geburtenbeschränkung.

Blasek István. A születéscsökkenés lelki motívumai. **x 2260**
= Egészségpolitikai Szemle. 3. évf. 1936. p. 41—48.

Bouvron, Julien. L'Europe Malthusienne. La crise de population en Europe et en Amérique. Paris: Colbert 1923. 32 p. **54641**

Burgdörfer, Friedrich. Der Geburtenrückgang und seine Bekämpfung. Die Lebensfrage des deutschen Volkes. Berlin: Schoetz 1929. 192 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung, 28.) **68476**

Burgdörfer, Friedrich. Der Geburtenrückgang und die Zukunft des deutschen Volkes. Berlin: Bevölkerungspolitischer Ausschuss 1928. 20 p. **P 312.1(43)**

Burgdörfer, Friedrich. Die Ursachen des neueren Geburtenrückganges. Ist der Weltkrieg schuld? **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 55. Hbd. 2. 1931. p. 697—705.

Burgdörfer, Friedrich. Volk ohne Jugend. Geburtenschwund u. Überalterung d. deutschen Volkskörpers. Berlin—Grunewald: Vowinckel 1932. XV. 448 p. **79253**

Burgdörfer, Friedrich. Volk ohne Jugend. Geburtenschwund u. Überalterung d. deutschen Volkskörpers. *[1932]* 2. Aufl. Berlin—Grunewald: Vowinckel 1934. XVI, 500 p. **83685**

Delevsky, J. Le problème de la dénatalité. **3672**
= Revue d'économie politique. A. 52. 1938. p. 377—403.

Doros Gábor. Családvédelem. Küzdelem a születéscsökkenés ellen. Előszót írta Széll József. Bev.-el ell. Ravasz László és Hódossy Gedeon. Bp.: Magy. Családvédelmi Szöv. 1938. 160 p. 10 t. **92442**

Dublin, Mary. Maternal mortality and the decline of the birth rate. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 107—116.

Ehrler. Der Einfluss des Geburtenrückganges auf die Familiengrösse in Zürich und Berlin. **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 49. Hbd. 2. 1925. p. 939—947.

Engelsmann, Robert. Selbstmord des Volkes durch gewaltsame Geburtenverminderung. Dresden: Meinhold 1927. 96 p. (Meinholds volkstüml. Gesundheitsbücher, 7.) **63713**

Geschwendtner, L. Über die Motive der Fortpflanzung bzw. der Geburtenverhütung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 21. 1928/29. p. 262—284.

Guchteneere, Raoul. La limitation des naissances (Birth-control). Préf. de Jacques Leclercq. Paris: Beauchesne 1929. 237 p. (Études philosophiques et religieuses.) **73400**

Günther, Ernst. Der Geburtenrückgang als Ursache der Arbeitslosigkeit? Untersuchung einiger Zusammenhänge zwischen Wirtschaft und Bevölkerungsbewegung. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 134. 1931. p. 921—973.

Harmsen, Hans. Bevölkerungsprobleme Frankreichs unter besonderer Berücksichtigung des Geburtenrückganges. Berlin-Grunewald: Vowinckel 1927. 212 p. 2 t. **62520**

Harmsen, Hans. Sozialpolitische Massnahmen zur Bekämpfung des Geburtenrückganges und ihre Kritik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 35. 1926. p. 1033—1037, 1073—1074.

Heisler, Hermann Geburtenrückgang — Kameradschaftsehe. — Charakterbildung. Stuttg.: Verl. d. Christengemeinschaft 1930. 47 p. **P 312.12**

Helmut, Otto. Volk in Gefahr. Der Geburtenrückgang u. seine Folgen für Deutschlands Zukunft. Schlusswort v. Arthur Gütt. *[1933.]* 10. verbess. Aufl. München: Lehmann 1939. 64 p. **P 312.81(43)**

Helmut, Otto. Volk in Gefahr. Der Geburtenrückgang u. seine Folgen für Deutschlands Zukunft. München: Lehmann 1933. 54 p. **P 312.81(43)**

Hersch, L. Baisse de la natalité et politique sociale. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 28. 1933. p. 163—178.

Hidvégi János. Hulló magyarság. Bp.: Athenaeum 1938. 217 p. **90183**

Himes, N. E. A decade of progress in birth control. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 212. 1940. p. 81—96.

Hintze, A. Abnahmen der Geburten als Ursache der verminderten körperlichen und geistigen Leistungsfähigkeit eines Volkes. **2031**
= Deutschlands Erneuerung. Bd. 16. 1932. p. 149—154.

Hiwerth, Ida und Paul Franken. Frauenüberschuss und Geburtenrückgang. Eine Untersuchung über die Ursache des Geburtenrückganges und theoretische Grundlagen zu seiner Bekämpfung. Hamburg: Hartung 1934. 112 p **84409**

Hoffmann, Ferdinand. Sittliche Entartung und Geburtenschwund München: Lehmann 1938. 61 p. (Politische Biologie, 4.) **P 302.5 : 321.65**

Hoffmann, Ferdinand. Volkstod durch sittlichen Verfall. [1939.] 2. Aufl. München: Lehmann 1939. 14 p. **P 312.81(43)**

Kádár Mihály. A születésszabályozás jelentősége a kulturnemzetek életében. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 10. évf. 1937. p. 677—691, 746—756, 831—843, 906—927.

Kádár Mihály. A születésszabályozás jelentősége a kultúrnemzetek életében. Kalocsa: Árpád-ny. [1939.] 63 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 125.) **1149/125**

Kahn, Ernst. Der internationale Geburtenstreik. Umfang, Ursachen, Wirkungen, Gegenmassnahmen. Frankfurt a. M.: Socie äts-Verl. 1930. 218 p. **75905**

Kaup, J Krise im Kampf gegen den Geburtenrückgang. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 75. 1928. p. 359—362, 404—407, 443—446.

Korherr, Richard. Geburtenrückgang. Einf. v. Oswald Spengler. München: Süddeutsche Monatshefte 1927. 40 p. **P 312.12**

Korherr, Richard. Geburtenrückgang. **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 25. 1927/28. p. 155—190.

Kovács Alajos. Effets obre vés de la dénatalité due à la guerre. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 14. 1936. p. 192—211.

Kovács Alajos. A születések csökkenése. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 6. évf. 1928. p. 957—959.

Krose, Hermann A. Der Geburtenrückgang. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 120. 1930/31. p. 263—274.

Krose, Hermann A. Der Geburtenrückgang in den Niederlanden. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 29. 1940. p. 280—294.

Krose, Hermann A. Der Geburtenrückgang in der Schweiz. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 137. 1939/40. p. 401—407.

Krose, Hermann A. Zur Frage des Geburtenrückganges. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 122. 1931/32. p. 320—326.

Leunbach, J. H. Das Problem der Geburtenregelung. Vorw. v. Magnus Hirschfeld. Kopenhagen: Levin & Munksgaard 1930. 45 p. **72760**

Loesch, Karl C. v. Die aussenpolitischen Wirkungen des Geburtenrückganges dargelegt am Beispiel der Franzosen. Berlin: Junker und Dünnhaupt 1938. 40 p. (Schriften der Deutschen Hochschule für Politik, I, 31.) **P 327 : 312.81(44)**

Lüddecke, Theodor. Meisterung der Maschinenwelt. Menschentum und Möglichkeit. 1. Bd. Lpzg: List 1931. XVI, 295 p. **76078/1**
VI. 2. Intellektualisierung und Geburtenrückgang p. 117—138.
VI. 3. Geburtenrückgang und nachlassende Wirtschaftsenergie p. 138—146.

March, H. Der religiöse Sinn der sexuellen Krise. Lpzg.: Pfeiffer 1930. 46 p. (Kleine Schriften z. Menschenkenntnis und Seelsorge.) **75353**

Marcuse, Julian. Geburtenregelung, die Forderung der Zeit. Stuttg.: Puttmann 1928. 188 p. **67984**

Messner, Johannes Geburtenbeschränkung — das Hauptmittel des Klassenkampfes? **1743**
= Das neue Reich. Jg. 11. 1928/29. p. 946—949.

Mikosch, Lambert. Stirbt unser Volk? Der Geburtenrückgang in Österreich und seine Folgen. Klagenfurt: Kleinmayr 1937. 47 p. **P 312.81(436.01)**

Mombert, Paul. Heiratsalter und Geburtenrückgang. **1416**
= Magazin des Wirtschaft. Jg. 6. 1930. p. 334—336.

Most, Otto Zur Diagnose und Therapeutik des deutschen Geburtenrückganges **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 31. 1934. p. 1128—1131, 1173—1176.

Müller, Johannes. Allgemeine psychische Grundlagen des Geburtenrückganges und Möglichkeiten seiner Bekämpfung. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 134. 1931. p. 622—642.

Müller, Johannes. Der Geburtenrückgang. Jena: Fischer 1924. VI, 144 p. **55247**

Müller, Johannes. Geburtenrückgang. **K 3800/38**
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 4. Bd. 4. Aufl. 1927. p. 641—647.

Müller, Johannes. Geburtenrückgang. **749**
= Deutsches statistisches Zentralblatt. Jg. 24. 1932. p. 135—138.

Müller, Josef. Die biologische Lage des deutschen Bauerntums. Ein Beitrag zur Ergründung des Geburtenrückganges im Bauerntum. Lpzg.: Hirzel 1938. 83 p. (5. Beiheft z. Archiv f. Bevölkerungswiss. u. Bevölkerungspol.) **P 312.12(43)**

Nassauer, Max. Der moderne Kindermord und seine Bekämpfung durch Findelhäuser. Leipzig: Kabitzsch 1919. 72 p. **41437**

Oestreich, Johannes. Die Stellung des Nationalsozialismus zur Bevölkerungslehre von Thomas Robert Malthus und seinen Anhängern. Würzburg: Triltsch 1936. V, 52 p. **P 312.12 Malthus 7**

Paull, Hermann. Die Lebenskrisis des deutschen Volkes. Geburtenrückgang. Fürsorgewesen und Familie. Berlin: Dümmler 1930. [4], 89 p. **71460**

Pfeil, Elisabeth. Über den Zusammenhang von Verstädterung und Geburtenrückgang. **2552**
= Zeitschrift für Geopolitik. Jg. 10. 1933. p. 168—173.

Picton, Harold. Geburtenrückgang. **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 25. 1927/28. p. 348—353.

Provendier, Henri. La crise de la natalité. Paris: Legrand 1923. 71 p. **54882**

Salomon, Alice. Geburtenrückgang. Vergreisung — Bevölkerungsdruck. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 7. 1931/32. p. 485—492.

St., T. Bevölkerungsrückgang. **1805**
= Der deutsche Volkswirt. Jg. 5. 1930/31. p. 854—857.

Szénásy József. A születésszabályozás. Bp.: Orsz. Közegészségügyi Egyes. tud. szakoszt. 1935. 11 p. l. = Darányi Gyula szerk. **90294**

Thirring Gusztáv. A születések csökkenése és népmozgalmunk újabb fejleményei. = Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 1—24. **R 312.1(439)** és **2487**

Thirring Gusztáv. La diminution des naissances et l'allure récente du mouvement de la population en Hongrie. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 9. 1931. p. 6—48.

Tietze, Christoph. Ein Beitrag zur Dynamik des Geburtenrückganges. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 222—225.

Totis Béla. Születésszabályozás. Előszót írta Vámbéry Rusztem. Bp.: Világosság-ny. 1932. 120 p. **78733**

Ungern-Sternberg, Roderich. Der Geburtenrückgang. **4691**
= Preussische Jahrbücher. Bd. 237. 1934. p. 97—116.

Ungern-Sternberg, Roderich. Der Stand der Forschung über die Ursachen des Geburtenrückganges. = Schmollers Jahrbuch. Jg. 64. Hbd. 1. 1940. p. 313—329. **3052**

Ungern-Sternberg, Roderich. Über die Ursachen des Geburtenrückganges. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 44. 1935. p. 1495—1500.

Valentiner, Theodor. Die seelischen Ursachen des Geburtenrückganges. München: Lehmann 1937. 81 p. (Politische Biologie, 2.) **P 312.12(09)**

Weithaas, Ernst B. Gebärstreik und proletarischer Klassenkampf. **4953**
= Die Glocke. Jg. 11. Bd. 1. 1925. p. 356—361.

Wendt, Georg, und Wilhelm Müller-Lenhartz. Warum Geburtenrückgang im Abendland? Feststellungen und Erwägungen. Lpzg: Arnd [1940.] 52 p. **P 312.1**

Wex Else. Praxis und Theorie der Geburtenregelung. **1211**
= Die Frau. Jg. 33. 1925/26. p. 241—243.

Wichern, Heinrich. Sexualethik und Bevölkerungspolitik. Schwerin i. Mecklb.: Bahn 1927. 53 p. **P 302.57**

Winkler, Wilhelm. Der Geburtenrückgang im deutschen Sprachgebiet. Wien: Deuticke 1936. 32 p. (Schriften d. Inst. f. Statistik d. Minderheitsvölker an d. Univers. Wien, 8.) **P 312.12(=3)**

Winkler, Wilhelm. Was kosten Weib und Kind. — Der Geburtenrückgang in einzelnen Staaten. — Welches sind die Ursachen des Geburtenrückganges? — Was kann gegen das Übel des Geburtenrückganges geschehen? **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 11. 1935/36. p. 762—764, 1003—1005, 1031—1033, 1057—1059.

Wolf, Julius. Geburtenrückgang und Sexualmoral. **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 51. Hbd. 1. 1927. p. 93—102.

Wolf, Julius. Die neue Sexualmoral und das Geburtenproblem unserer Tage. Jena: Fische 1928. VI, 182 p. **6924**

Wollenweber. Das Gesundheitsamt im Kampfe gegen den Geburtenschwund. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 447—459.

Würzburger, Eugen. Die Ursachen des neueren Geburtenrückganges. **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 55. Hbd. 1. 1931. p. 109—117.

4. Terhességmegszakítás. Abortus.

Schwangerschaftsunterbrechung. Abort.

Baeumer, Gertrud. Der Meinungskampf um den Paragraphen 218 St. G. B. **1211**
= Die Frau. Jg. 32. 1924/25. p. 354—363.

Becker, W. Die Abtreibung im nationalsozialistischen Strafrecht. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 166—170.

Bundt, G. Bevölkerungspolitik und Unterbrechung der Schwangerschaft. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 161—165.

Credé-Hörder. Volk in Not. Das Unheil des Abtreibungsparagraphen. (§ 218.) Illustr. v. Käthe Kollwitz. Dresden: Reissner 1927. 86 p. 16 t. **65483**

Engelsmann, Robert. Der Einfluss der Fehlgeburten auf die Bevölkerungszahl. Kiel: Reichsbund d. Kinderreichen. 1928. 31 p. 16 t. (Denkschrift ü. d. Geburtenrückgang.) **P 312.11**

Ernyei István (szerk.). A magzatelhajtás elleni védekezés kérdése. A Szegedi Kerületi Orvosi Kamara által 1937. évi IX. 19-én Gyulán... megtartott tagértekezlet jegyzőkönyve.
= Népegészségügy. 19. évf. 1938. p. 355—364, 405—415, 451—463. **2580**

Franz, Helga. Zur Statistik des Abortes in Hamburg seit der Einführung der Meldepflicht. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 205—208.

Hoeber. Die Abtreibungsseuche vom rechtlichen und sozialen Standpunkte. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 72. 1925. p. 1344—1348.

Hofstätter, Robert. Voreheliche Schwangerschaftsunterbrechungen und Heiratsaussichten. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 30. 1936. p. 379—384.

Höllein, Emil. Gegen den Gebärzwang! Der Kampf um die bewusste Kleinhaltung der Familie. Anhang: Die geschlechtliche Aufklärung der Kinder. Berlin-Charlottenburg: Selbstverl. 1928. IV. 220 p. **66297**

Hürth, Franz. Güterabwägungstheorie. Zum Eingriffsrecht in das keimende Leben. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 116. 1928/29. p. 128—140.

Jacob. Das Verbot von Abtreibungs- und Verhütungsmitteln. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 62. 1941. p. 368—371.

Kautsky Karl. Unterbrechung der Schwangerschaft. Individualistische oder sozialistische Lösung?
= Gesellschaft. Jg. 2. Bd. 1. 1925. p. 354—366. **2600**

Luxenburger. Über die Zunahme der Fruchtabtreibung vom Standpunkt der Volksgesundheit und Rassenhygiene. **2115**
= Monatsschrift für Kriminalpsychologie. Jg. 18. 1927. p. 326—328.

Mamroth. Die Unterbrechung der Schwangerschaft durch den Arzt. **1231**
= Deutsche Juristen-Zeitung. Jg. 32. 1927. p. 1231—1234.

Mayer, Josef. Volksentscheid über den Abtreibungsparagraphen? **1743**
= Das neue Reich. Jg. 11. 1928/29. p. 357—359.

Naujoks, H. Die Freigabe des künstlichen Abortes in Sowjetrussland und in Deutschland. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 53. 1927. p. 400—403.

Neuendorff, Willy. Die Schwangerschaftsunterbrechung im kommenden Recht unter bes. Berücks. d. medizinischen, sozialen, eugenischen u. ethischen Indikation. Diss. Erlangen. Berlin: Buchdr. Wigankow 1934. 85 p. **85449**

Pankow, O. Strafbare und straflose Schwangerschaftsunterbrechungen. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 54. 1928. p. 1712—1716.

Peller, Sigismund. Fehlgeburt und Bevölkerungsfrage. Stuttg.: Hippokrates Verl. 1930. 295 p. **75494**

Philipp, E. Der heutige Stand der Bekämpfung der Fehlgeburt. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. B) p. 189—199.

Poroszország. Landesgesundheitsrat. Über die Zunahme der Fruchtabtreibungen vom Standpunkt der Volksgesundheit und Rassenhygiene. Berlin: Schoetz 1926. 90 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung, XXIII/1.) **60778**

Preiser. Unser Kampf gegen die Abtreibung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 517—525.

Ries, H. Die Fehlgeburten in der Provinz Schleswig-Holstein in den Jahren 1936, 1937 und 1938.
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 7. 1941/42. Abt. B) p. 457—462, 477—486. **x 2338**

Rilk, Otto. Die Rechtswidrigkeit der Indikation zum Zwecke der Abtreibung und der Unfruchtbarmachung unter bes. Berücks. der Entscheidung des RG. vom 12. V. 1933. **1415**
= Juristische Wochenschrift. Jg. 62. 1933. p. 2037—2039.

Schultze, Kurt W. Spontanabort oder Abtreibung? Die Bedeutung der einzelnen Abortursachen im Verlauf der Schwangerschaft. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 7. 1941/42. Abt. A) p. 421—426.

Tappe, Herbert. Die Schwangerschaftsunterbrechung aus eugenischer und ethischer Indikation im geltenden und künftigen Recht. Diss. Göttingen. Emsdetten: Lechte 1935. VII, 72 p. **P 303.4(43)**

Tietz, G. Gesetzliche Regelungen der Schwangerschaftsunterbrechung. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 12. 1937. p. 292—295.

Visco, Antonio. L'aborto criminoso nel diritto penale, nella medicina legale, nella politica demografica. Milano: Bocca 1941. XI, 608 p. **98057**

Winter, G. Der künstliche Abort im neuen Strafgesetzbuch. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 1. 1926. p. 508—511, 527—533.

Winter, Maria. »Abtreibungsseuche« oder Rationalisierung der Geburten. Berlin: Verl. Heute und Morgen [1928.] 243 p. (Der Mensch von Morgen.) **68005**

Zehentbauer, Franz. Der Kampf um den § 144. **2499**
= Volkswohl. Jg. 16. 1925. p. 121—130.

5. Egyke.

Einkindersystem.

Ambrus Tibor. Várható-e javulás népszaporodásunkban? Az egyke egy leküzdhetetlen oka.
= Anya- és Csecsemővédelem. 9. évf. 1936. p. 779—782. **x 2062**

Batka Ferenc. Javaslatok az egyke leküzdésére. **2580**
= Népegészségügy. 17. évf. 1936. p. 845—850.

Berecz János és Polgár István. Az egyke szülészeti vonatkozásai. **2580**
= Népegészségügy. 18. évf. 1937. p. 556—562.

Bertalan Péter és Kovács György. Érvek — ellenérvek. A magyar földkérdés a szakirodalom tükrében. Bp.: Jakab-Ny. 1939. 173 p. 4 t. **93509**
Az egyke és a népsűrűség. p. 56—68.

Bogdándy György. A magyar egyke. **2580**
= Népegészségügy. 18. évf. 1937. p. 126—127.

Bónis György. Egyke és jogszokás a Garamvölgyén. **2450**
= Társadalomtudomány. 21. évf. 1941. p. 288—309.

Csergő Károly. Az egyke-probléma. **x 631**
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 277—284.

Gönczi Ferenc. Az »egyke« a somogyi nép szokásaiban s lelkivilágában. **2450**
= Társadalomtudomány. 5. évf. 1925. p. 131—142.

Hermann, Erich. Das Problem des einzigen Kindes in umweltpsychologischer und charakterologischer Beleuchtung. Lpzg: Barth 1939. VI, 184 p. 2 t. **93501**

Kacsó Péter. Román egyke. **2698**
= Magyar Szemle. 39. köt. 1940. p. 66—75.

Kiss István. Az egyke mint ethnológiai jelenség. **x 552**
= Magyar Kultúra. 49. köt. 1938. 1. félév. p. 365—367; 50. köt. 1938. 2. félév. p. 21—23.

Koch, E. W. Soll die Hälfte aller Erstgeborenen »einzige Kinder« bleiben? **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 64. 1938. p. 1689—1691.

Kodolányi János. A hazugság öl. Memorandum Huszár Károlyhoz, a parlament alelnökéhez. Bp.: Egyetemi-ny. 1927. 15 p. **R 312.12**

Kovács Alajos. Az egyke pusztítása a Sárközben. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 905—919.

Kovács Alajos. Az egyke pusztítása Somogyban. **2450**
= Társadalomtudomány. 6. évf. 1926. p. 1—6.

Kovács Imre. Egy elsüllyedt dunántúli falú. A legújabb egykekutatás eredménye az Ormánságban. **2698**
= Magyar Szemle. 26. köt. 1936. p. 323—331.

Kovács Imre. A néma forradalom. Bp.: Cserépfalvi 1937. 262 p. **88462**
Az egyke. p. 113—187.

Kovacsics Sándor. Az egyke. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 11. évf. 1938. p. 800—802.

Máday István. Az egyke-kérdés. Benedek László előszavával. Bp.: Studium 1935. 38 p. **R 312.12**

Magyar Társadalomtudományi Társulat. Értekezlet az egyke elleni küzdelem tárgyában. **2450**
= Társadalomtudomány. 7. évf. 1927. p. 439—464.

Mihelics Vid. Az egyke problémájához. **4694**
= Magyar Kultúra. 14. évf. 1. köt. 1927. p. 320—322.

Pezenhoffer Antal. A demográfiai viszonyok befolyása a népszaporodásra. Bp.: Szerző 1922. 275 p. **50565**

Pezenhoffer Antal. A fővárosi egyke vallási vonatkozásai. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 2. félév. 1929. p. 186—192.

Radványi Sándor. Az egyke és a népszaporodás csökkenésének egyéb okai. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 9. évf. 1936. p. 541—546.

Ravasz László. Népöngyilkosság. **2698**
= Magyar Szemle. 32. köt. 1938. p. 201—204.

Siklósi István. Az egyke társadalmi átalakító szerepe Vasason. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 11. évf. 1938. p. 265—272.

Simontsits Elemér. Az egyke demologiája. Bp.: Szerző 1936. 189 p. **87521**

Szabados S. Adatok az egyke kérdéséhez, a dunavecsei járás népesedési viszonyai alapján. **2580**
= Népegészségügy. 18. évf. 1937. p. 604—612.

Szénásy József. A székesfőváros születési viszonyairól és egykéjéről. Kalocsa: Árpád-ny. [1937.] 31 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 116.) **1149/116**

Szénásy József. A székesfőváros születési viszonyairól és egykéjéről. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 10. évf. 1937. p. 498—510, 596—611.

Weress Jolán. Az egyke árvasága. **1911**
= Gyermekvédelem. 3. évf. 1941. 5. sz. p. 1—3.

6. Mennyiség és felekezet.

Quantität und Glaubensbekenntnis.

Blouet, J. Le néo-malthusianisme des catholiques. Paris : »Spes« 1926. 36 p. **P 312.12 Malthus 6**

Eyssèric, Joseph. Politique laïque et dépopulation. Paris. Bossard 1931. 355 p. **78507**

Frey, Alfred R. Die Unterschiede der Fortpflanzung in den verschiedenen Berufen und Konfessionen während der Jahre 1926—1929. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 28. 1934. p. 113—128.

Kovács Pál. Egyke és protestantizmus. Bp. : Bethánia-ny. 1923. 23 p. **R 312.12 : 284**

Krose, Hermann A. Kinderreiche Familien. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 130. 1935/36. p. 407—418.

Krose, Hermann A. Konfession und eheliche Fruchtbarkeit. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 126. 1933/34. p. 168—176.

Leclerc, Erhard. Katholik und Heldentum der Lebensbereitschaft. Ein statistischer Beitrag zur ernstesten Schicksalsfrage des deutschen Volkes. Trier : Verl. d. Paulinus Dr. 1935. 47 p. **P 312 : 282(43)**

Leclerc, Erhard. Kinderreichtum der Katholiken. **4702**
= Hochland. Jg. 34. Bd. 1. 1936/37. p. 259—265.

Müller, Johannes. Zur Frage des Einflusses des Religionsbekenntnisses und der Stammeszugehörigkeit auf die Geburtenhäufigkeit. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 22. 1932. p. 333—342.

Pezenhoffer Antal. A demográfiai viszonyok befolyása a népszaporodásra. Bp. : Szerző 1922. 275 p. **50565**

Pezenhoffer Antal. A fővárosi egyke vallási vonatkozásai. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 2. félév. 1929. p. 186—192.

Pezenhoffer Antal. A gazdasági cselédek fajegészsége. **3891**
= Katholikus Szemle. 45. köt. 1931. p. 163—178.

Pintér István. Népességünk száma és természetes szaporodása **x 552**
= Magyar Kultúra. 46. köt. 1936. 2. félév. p. 143—145.

Schillinger, Franz. Der Einfluss der Religion auf die Geburtlichkeit. **2499**
= Volkswohl. Jg. 24. 1932/33. p. 309—314.

Schneller Károly. A magyarországi protestáns népesség demológiai sajátosságai. Miskolc : Ludvig & Janovits-ny. 1930. 113 p. **74124**

Stolcz Dániel. Csonkamagyarország népszaporodása. **4694**
= Magyar Kultúra. 37. köt. 1931. p. 337—344.

Stouffer, Samuel A. Trends in the fertility of catholics and noncatholics. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 41. 1935/36. p. 143—166.

Székely László. Amiről eddig alig volt szó. Bp. : Korda 1940. 53 p. **R 282(439)**
III. A katolikus vallás mint nemzetfenntartó tényező. p. 40—52.

Tóth József. Keresztény népesedési politika. Kecskemét : Hungária-ny. [1939.] 38 p. **R 312.12(439)**

7. Kor, nem és gazdasági helyzet befolyása.

Einfluss des Alters, der Geschlechtsgliederung und der wirtschaftlichen Lage.

Brandt, Herbert. Über Veränderungen des Heiratsalters sowie seine Beziehungen zur Kinderzahl. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschafts-Biologie. Bd. 31. 1937. p. 412—420.

Brauer, Erich. Die abnehmende Fruchtbarkeit der berufstätigen Frau. Lpzg: Bircher 1921. XII, 62 p. **49766**

Duncan, Otis D. The factor of age in marriage. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 39. 1933/34. p. 469—482.

Földes Béla. Az anyagi és társadalmi helyzet befolyása a házasságkötésekre, a születésekre és halálesetekre, különös tekintettel Budapestre. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 7. évf. 1929. p. 231—246.

Földes Béla. Influence de la situation matérielle et sociale sur les mariages, les naissances et les décès, eu égard particulièrement à Budapest. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 7. 1929. p. 24—66.

Földes Béla. Le problème des sexes dans la population et la natalité. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 15. 1937. p. 427—453.

Friz, Erwin. Altersgliederung und Nachwuchsstärke. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 181—186.

Gombás Géza. Kisbirtokosságunk népesedési jelentősége és fontosabb demológiai adatai.
= Magyar Statisztikai Szemle. 9. évf. 1931. p. 639—657. **R 312.13(439)** és **2487**

Heberle, Rudolf. Einkommengestaltung und Geburtenbeschränkung. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 44. 1935. p. 690—698.

Hensen, Peter. Eingemeindung und Landwirtschaft. Burgdörfer: Der Geburtenrückgang u. die bevölkerungspolitische Bedeutung des Landvolks. Berlin: Parey 1929. 53 p. **69821**

Hofmann, Adalbert. Wirtschaftliche und gesellschaftliche Einflüsse der Volksvermehrung. Diss. Basel. Lörrach-Stetten: Buchdr. Schahl 1935. 29 p. **P 312.8**

Ipsen, Gunther. Agrarische Bevölkerung. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 209—220.

Kahn, Ernst. Der internationale Geburtenstreik. Umfang, Ursachen, Wirkungen. Gegenmassnahmen? Frankfurt a. M.: Societäts-Verl. 1930. 218 p. **75905**

Kurz, Karl. Zusammenhänge zwischen Kinderzahl und wirtschaftlicher Lage des Elternhauses.
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 20. 1928. p. 241—308. **3339**

Lehmann, Konstantin. Untersuchungen über Gehalt und Kinderzahl bei mittleren und höheren Beamten. München: Lehmann 1937. 47 p. **P 312.13 : 350.874.1(43)**

Móricz Miklós. Nagybirtok, népszaporodás, népsűrűség. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 293—309.

Müller, Heinrich. Heiratsalter und Kinderzahl. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 233—240.

Notestein, F. W. Class differences in fertility. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 26—36.

Numile, L.-G. Le travail de la femme et la natalité. **3916**
= Journal des économistes. A. 89. Tome 95. 1930. p. 314—322.

Pesch, K. L., und W. Schürmann. Sozialer Aufstieg und Fruchtbarkeit. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswisssenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 84—101.

Schubnell, Hermann. Der Kinderreichtum bei Bauern und Arbeitern. Untersuchungen aus Schwarzwald und Rheinebene. Freiburg im Breisgau : Eberhard Albert Univ.-Buchhdl. 1941. [8], 201 p. 1t. **99138**

Schullern-Schrattenhofen, Hermann. Über einige Nebenfragen des Bevölkerungswesens. (Generationendauer. »Ahnenverlust«. Kinderzahl.) **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 128. 1928. p. 49—75, 222—260.

Thirring Louis. Les rapports entre les professions et la fécondité des mariages d'après une statistique hongroise. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 16. 1938. p. 213—230.

Ungern-Sternberg, Roderich. Altersgliederung, Familienstand und Kinderzahl des deutschen Volkes. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 82. 1935. p. 990—993.

Weber, Erna. Das Heiratsalter der Frau und die eheliche Fruchtbarkeit. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 135—143.

Wülker, Heinz. Bevölkerungsüberschuss- und Unterdrückgebiete des deutschen Bauerntums. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 221—232.

IV.

Minőségi népesedéspolitika.

Qualität in der Bevölkerungspolitik.

Ankét az eugenetikáról. Írta : Kadmos. Bp. : Enciklopédia 1926. 46 p. **60840**

Armstrong, Charles Wicksteed. The survival of the unfittest. *[1927.]* 3. ed. London : Daniel comp. 1931. 192 p. **76974**

Aschenbrenner. A. Inzucht und Erbgesundheit. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 34. 1940. p. 89—100.

Bauer, K. H. Rassenhygiene. Lpzg : Quelle & Meyer 1926. 247 p. **58101**

Bauer, Erwin. Grundriss der menschlichen Erblichkeitslehre und Rassenhygiene. Von : —, Eug. Fischer & Fritz Lenz. Bd. 1—2 München : Lehmann 1921. **49874**
1. Menschliche Erblichkeitslehre. 305 p.
2. Menschliche Auslese und Rassenhygiene 249 p.

Baur, Erwin. Der Untergang der Kulturvölker im Lichte der Biologie. München : Lehmann 1932. 19 p. **P 301.7**

Behr-Pinnow, Carl. Menschheitsdämmerung? Eine Darstellung der menschlichen Vererbung und ihrer Bedeutung f. d. Volkswohl. Berlin : Stilke 1929. 156 p. **69727**

Behr-Pinnow, Carl. Die Zukunft der menschlicher Rasse. Berlin : Fontane 1925. 200 p. **56770**

Benedek László. A cselekvő eugenikának és a psychiatriának öröklésbiológiai és orvosi vonatkozásai. Bp. : Pester Lloyd-ny. 1931. 72 p. **R 303.4**

Biró Béla. Qualitativ népesedéspolitika. **2580**
= Népegészségügy. 22. évf. 1941. p. 22—27.

Biró Béla. Selectio, contraselectio. **1658**
= MONE. 18. évf. 1941. p. 60, 71—72.

Blacker, C. P. Birth control and eugenics. **4449**
= Nineteenth Century. Vol. 111. 1932. p. 464—477.

Borchardt, L. Gesunderhaltung des Erbgutes, Erkennung und Fernhaltung von Erbschäden. = Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 60. 1934. p. 1987—1991. **1636**

Burkhardt, Hans. Der rassenhygienische Gedanke und seine Grundlagen. München: Reinhardt 1930. 227 p. **70934**

Darányi Gyula. Az eugenikai irányzatok fejlődése. Bp.: Orsz. Közegészségügyi Egyes. tud. szakosztálya 1935. 14 p. **90294**
I. = Darányi Gyula szerk.

Darányi Gyula (szerk.). Az öröklési és fajfenntartási hygiéne alapjai. Előadások. 1—9. rész. Bp.: Orsz. Közegészségügyi Egyes. tud. szakoszt. 1935. [118] p. **90294**

Darré, R. Walther. Das Bauerntum als Lebensquell der nordischen Rasse. München: Lehmann 1929. VIII, 483 p. **68481**

Darwin, Léonard. Qu'est-ce que l'eugénique? Préf. de Eugène Pittard. Traduit de l'anglais par M. Vanderstichele. Paris: Alcan 1931. 136 p. **76244**

Doros Gábor. Házassággondozás. Az eugénia járható útjai. Bp.: Pallas-ny. [1940.] 163 p. **95611**

Dubitscher, F. Praktische Erb- und Rassenpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 551—569.

Dürre, Konrad. Erbbiologischer und eugenischer Wegweiser für Jedermann. Berlin: Metzner 1932. 95 p. **80342**

Elster, Alex. Bevölkerungspolitische Bedeutung der Familienforschung. Schweidnitz: Kaiser 1924. 16 p. **P 302.51**

Elster, Alexander. Eugenik und Eubiotik. **K 3800/38**
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 3. Bd. 4. Aufl. Jena 1926. p. 891—911.

Elster, Alexander. Wesen und Grenzen einer qualitativen Bevölkerungspolitik. **2710**
= Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie. Bd. 5. 1925/26. p. 225—239.

Fetscher, R[ainer]. Abriss der Erbbiologie und Rassenhygiene. [*1927*]. 2. verbess. Aufl. Frankfurt a. M.: Salle 1934. VIII, 165 p. **88497**

Fischer, Eugen. Die Fortschritte der menschlichen Erblehre als Grundlage eugenischer Bevölkerungspolitik. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1069—1073.

Fischer—Defoy. Rassenhygiene. Dresden: Deleiter [1926.] 24 p. **P 303.4**

Friese. Fragen der praktischen Erbpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 321—326.

Geiger, Theodor. Eugenik. Soziologische Betrachtungen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 42. 1933. p. 35—43, 65—70.

Geiger, Theodor. Soziologische Kritik der eugenischen Bewegung. Berlin: Schoetz 1933. 52 p. (Verröffentl. aus dem Gebiete der Medizinalverwaltung, XL, 4.) **P 303.4**

Graf, Jakob. Vererbungslehre und Erbgesundheitspflege. Einführung nach method. Grundsätzen. München: Lehmann 1930. 263 p. 4 t. **81968**

Gütt, Arthur. Gesundheits- und Rassenpflege als Grundlage der Staatspolitik. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 451—472.

Gütt, Arthur. Massnahmen zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 3—8.

Haldane, J. B. S. Heredity and politics. London: Allen & Unwin 1938. 185 p. **90074**

Havemann, Pius. Voreheliche Erziehung zu eugenischer Verantwortlichkeit. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 14. 1938/39. p. 60—61.

Hézser László. Átöröklés, mint végzet. Bp.: Novák [1932]. 228 p. **80147**

Hézser László. Fajegészségügy és egészségpolitika. **x 2260**
= Egészségpolitikai Szemle. 3. évf. 1936. p. 145—159.

Hoffmann Géza. A fajegészségtan és népesedéspolitikáról. Bp.: Szabad lyc. 1920. 19 p. (Szabad lyceum kiadv., 15.) **2345/2**

Kahle, Hanns. Der Einzelne, die Gemeinschaft und der Staat. Berlin: Erneuerungs-Verl. [1937]. 55 p. **P 303.4**

Kausz János. Az emberfajok élete és jövője. Faj- és társadalombiológiai tanulmány. Bp.: Szerző 1928. 239 p. **65756 és 83436**

Keiter, Friedrich. Kurzes Lehrbuch der Rassenbiologie und Rassenhygiene für Mediziner. Mit einem Geleitwort v. L. Schmidt—Kehl. Stuttgart: Enke 1941. VIII. 204 p. **98197**

Kriner-Fischer, Eva. Die Frau als Richterin über Leben und Tod ihres Volkes. Berlin: Reichsdr. 1937. 19 p. (Schriftenreihe d. Reichsausschusses f. Volksgesundheitsdienst 12.) **P 303.4**

Leers, Johann v. Blut und Rasse in der Gesetzgebung. Ein Gang durch die Völkergeschichte. München: Lehmann 1936. 135 p. **87134**

Lenz, Fritz. Menschliche Auslese und Rassenhygiene (Eugenik) *[1921.]* 3. verm. & verbess. Aufl. **München: Lehmann 1931. VII, 593 p.** (Menschliche Erblichkeitslehre und Rassenhygiene, 2.) **75843**

Loeffler, Lothar. Der Auslesegedanke als Forderung in der Medizin. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 83. 1936. p. 673—676.

Mayer, Joseph. Vorschläge für ein eugenisches Aufbauprogramm. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 8. 1932/33. p. 887—888.

Meyer, E. Eugenetik. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 52. 1926. p. 1113—1115.

Mittmann, Otfrid. Rassenhygienische Massnahmen im Lichte mathematischer Betrachtungen. = Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 925—932. **x 2338**

Muckermann, Hermann. Grundriss der Rassenkunde. Paderborn: Schöning 1934. 128 p. 3 t. VI. Rasse und Volk oder Rassenkunde und nationale Eugenik. p. 105—125. **83596**

Muckermann, Hermann. Kind und Volk. Der biologische Wert der Treue zu den eugenischen Gesetzen beim Aufbau d. Familie. T. 1—2. *[1917.]* 16. verm. Aufl. Freiburg i. Br.: Herder 1933—34. **83617**
T. 1. Vererbung und Auslese. 1933. XV, 300 p.
T. 2. Gestaltung der Lebenslage. 1934. XIII, 274 p.

Muckermann, Hermann. Rassenforschung und Volk der Zukunft. Ein Beitr. z. Einführung i. d. Frage v. biologischen Werden d. Menschheit. Berlin: Metzner 1932. 107 p. **78392**

Naményi Lajos. Galton és az eugenika. **1911**
= Gyermekvédelem. 8. évf. 1936. p. 73—75.

Nitsche, Paul. Zur rassenhygienischen Umgestaltung des Eherechts. **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 17—22.

Olberg, Oda. Die Entartung in ihrer Kulturbedingtheit. München: Reinhardt 1926. 179 p. **58515**

Osborn, Frederick. Measures of quality in the study of population. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Scince. Vol. 188. 1936. p. 194—204.

Reich. Einiges über erbbiologische Ermittlungstätigkeit. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 129—132.

Rice, Thurman B. Racial hygiene. A practical discussion of eugenics and race culture. New York: Macmillan 1929. XIV, 376 p. **68822**

Ruttke. Ausbreitung erbpflegerischen Denkens in der Welt. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 314—318.

Rüdin, Ernst. Empirische Erbprognose. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 27. 1932/33. p. 271—283.

Rüdin, Ernst. Psychiatrie und Rassenhygiene. 1188
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 81. 1934. p. 1049—1052.

Rüdin, Ernst. Über rassenhygienische Forschung. 4709
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 23—28.

Schaffer Károly. Az eugenika jelentősége. 2698
= Magyar Szemle. 21. köt. 1934. p. 201—205.

Scheidel, Herbert. Über Notwendigkeit und Ziele der Eugenik. 1188
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 80. 1933. p. 774—777.

Schiller, F. C. S. Eugenical reform. The plutocracy. The democracy. 4449
= Nineteenth Century. Vol. 108. 1930. p. 243—254, 396—406.

Schiller, F. C. S. Die Eugenik als sittliches Ideal. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 342—347.

Scholz, Alois. Eugenische Erziehung. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 296—300.

Schorer, E. Qualitative Bevölkerungsprobleme. 3052
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 64. Hbd. 1. 1940. p. 271—293.

Schultze, P. Rassenforschung, Vererbungslehre und Rassenhygiene. 734
= Die Umschau. Jg. 30. 1926. p. 386—389.

Schultze, Walter. Grundlagen und Ziele der Rassenhygiene. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 28. 1934. p. 57—74.

Schulz, B. Über die wissenschaftlichen Grundlagen der erbbiologischen Begutachtungen x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 601—613.

Schwab. Positive Rassenhygiene. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 493—501.

Staemler, Martin. Rassenpflege im völkischen Staat *[1932.]* 2. Aufl. München : Lehmann 1933. 137 p. 82449

Steche, Otto. Gesundes Volk. Gesunde Rasse. Grundriss d. Rassenlehre. *[1933.]* 3. Aufl. Lpzg : Quelle & Meyer 1933. 81 p. (Das Dritte Reich. Bausteine z. neuen Staat u. Volk.) P 303.4

Szabó Zoltán. Fajegészség és fajvédelem. x 591
= Egyedül Vagyunk. 2. évf. 1939. 9. sz. p. 1—7.

Szőllősy Lajos. Az átöröklésről. 2698
= Magyar Szemle. 9. köt. 1930. p. 357—368.

Taube, Otto. Die Familie als Trägerin der Leistung. 4647
= Deutsche Rundschau. Bd. 250. 1937. p. 103—113.

Tirala, Lothar Gottlieb. Rasse, Geist und Seele. München : Lehmann 1935. 256 p. 86236
1. Die Wurzeln der Rassenhygiene. p. 9—33.
6. Rassenhygiene und moderne Medizin p. 153—189.

Vellguth, H. Ziel und Methoden der Erbbestandsaufnahme. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 495—501.

Verschuer, Otmar. Rassenhygiene als Wissenschaft und Staatsaufgabe. Frankfurt a. M. : Bechhold 1936. 11 p. (Frankfurter Akademische Reden, 7.) P 303.4

Weigner, Karel (Red.) Die Gleichwertigkeit der europäischen Rassen und die Wege zu ihrer Vervollkomnung. Prag: Orbis 1935. 165 p. **85053**

VI. Ružička, Vladislav: Verbesserung des Volksstandes durch Rassenhygiene oder durch Eugenik? p. 108—129.

Wolff, Georg. Das Qualitätsproblem in der Bevölkerungspolitik. **3340**

= Sozialistische Monatshefte. Bd. 73. 1931. p. 145—149.

Zborovszky Ferenc. A keresztény család biológiai és etikai megvilágításban. Heim Pál előszavával. Bp.: Orsz. Stefánia Szöv. 1929. 187 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 52.) **77365** és **1149/52**

1. Megterméketlenítés.

Unfruchtbarmachung.

Biró Béla. Sterilisatio. **1658**

= MONE. 18. évf. 1941. p. 118—119.

Blacker, C. P. Voluntary sterilization. London: Milford 1934. [8], 145 p. **85552**

Bruehl, Charles P. Birth control and eugenics. In the light of fundamental ethical principles. New York: Wagner 1928. 249 p. **69327**

Dach, Rudolf. Die Unfruchtbarmachung von Menschen als Rechtsproblem unter besonderer Berücksichtigung des schweizerischen Rechts. Zürich: Orell Füssli 1931. p. 269—315. (Aus »Archiv des Julius Klaus-Stiftung f. Vererbungsforschung, Sozialanthropologie und Rassenhygiene« Bd. XVI. H. 1/2.) **P 347.151**

Dennerlein, Fritz. Berührungspunkte des Sterilisationsgesetzes mit dem Strafrecht. Diss. Erlangen. Würzburg: Mayr 1935. 27 p. **P 303.4(43)**

Diwald, Hugo. Sterilisierung als sozialethisches Problem. **2499**

= Volkswohl. Jg. 25. 1933/34. p. 118—123.

Fetscher, R. Zur Frage der Sterilisierung aus eugenischen Gründen. **1636**

= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 454—456.

Fritsch, Theodor. Rassenpflege durch Ausscheidung der Minderwertigen. **2013**

= Der Hammer. Jg. 25. 1926. p. 114—118.

Fürth, Henriette. Die Regelung der Nachkommenschaft als eugenisches Problem. Stuttg.: Püttmann 1929. 143 p. **70176**

Gillin, J. L. Die Unfruchtbarmachung von Verbrechern. **2115**

= Monatsschrift f. Kriminalpsychologie. Bd. 24. 1933. p. 9—15.

Hoffmann, Alfred. Unfruchtbarmachung und Kriminalität. Vorw. v. E. Mezger. Lpzg: Wiegandt 1940. 104 p. **94637**

Höpler, Erwin. Sterilisierung und Strafrecht. **3339**

= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 197—216.

Hudel, Alois. Die Grundlagen des Nationalsozialismus. Eine ideengeschichtliche Untersuchung v. katholischer Warte. *[193?]*. 5. Aufl. Lpzg: Günther 1937. 294 p. 1 t. **88090**

= Sterilisation und Eugenik p. 123—139.

Hürth, Franz. Gesetzliche Sterilisation. **4644**

= Stimmen der Zeit. Bd. 116. 1928/29. p. 360—375.

Irk Albert. A sterilizáció és kasztráció kriminálpolitikai szempontból. Pécs: Dunántúl 1936. 13 p. **Rq 343.941**

Kayser, Konrad. Sterilisierung nach Menge. **x 2338**

= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 573—576.

Knapp, Albert. Epilepsie und Sterilisation. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 193—204.

Kopp, Walter. Gesetzliche Unfruchtbarmachung. Einf. v. Hans v. Hentig. Kiel: Lipsius & Tischer 1934. [8], 145 p. 83066

Krabbel, Max. Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens. 4702
= Hochland. Jg. 24. Bd. 2. 1927. p. 620—637.

Kranz, H. W. Angeborener Star und Unfruchtbarmachung. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 661—667.

Lang, Hans. Die Unfruchtbarmachung Erbkranker. 1415
= Juristische Wochenschrift. Jg. 62. 1933. p. 2035—2037.

Lange, J. Sterilisation und Kastration als Kampfmittel der Bevölkerungspolitik. 587
= Soziale Praxis. Jg. 43. 1934. p. 225—239.

Lengyel Sándor. Eugenika és sterilizáció. 4694
= Magyar Kultúra. 42. köt. 1934. p. 289—295.

Macmurchy, Helen. Sterilisation? Birth control! A book control. Toronto: Macmillan 1934. [8], 156 p. 85900

Mommsen, Theodor. Sterilisation und Kastration als Rechtsprobleme. Diss. Erlangen. Zeulenroda: Sporn 1934. 56 p. P 343.43(43)

Moore, Elden. Sterilisation of the unfit. 4449
= Nineteenth century. Vol. 105. 1929. p. 499—511.

Nisot, Marie-Thérèse. La stérilisation des anormaux. 4456
= Mercure de France. Tome 209. 1929. p. 595—603.

Panajoth-Fejér Gyula. A fajok életerejének megroppanása és a sterilizáció. 42
= Magyar Közigazgatás. 55. évf. 1937. 41. sz. p. 6—7.

Pfannenstiel, Wilhelm. Sterilisation und persönliche Freiheit. 4709
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 31. 1933/34. p. 471—478.

Rodenberg, Carl-Heinz. Betrachtungen zum Fragenkreis: Entmannung aus kriminalpolitischer Anzeige. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 7. 1941/42. Abt. A) p. 225—237.

Rodewald. Die Unfruchtbarmachung geistig Minderwertiger im Lichte der Medizin und des Rechts. 2115
= Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. Jg. 22. 1931. p. 705—720.

Ruiffs. Die Sterilisierung geistig Minderwertiger nach geltendem und künftigen deutschen Recht. 587
= Soziale Praxis. Jg. 42. 1933. p. 442—446.

Schäfer István. Sterilisatio és castratio a büntetőjog szolgálatában. Bp.: Attila-ny. 1939. 20 p. (»Magyar Jogászegyleti Értekezések«-ből.) R 343.85

Schreiner, Helmuth. Vom Recht zur Vernichtung unterwertigen Menschenlebens Schwerin i. Mecklb.: Bahn 1928. 15 p. P 303.4

Seitz, L. Über die Verkoppelung der eugenischen Sterilisierung mit der eugenischen Schwangerschaftsunterbrechung bei bes. schweren Erbkrankheiten in einem einzigen Sondergesetz. 1636
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1084—1087.

Somogyi József. A sterilizáció élettani és erkölcsi megitélése. 3891
= Katolikus Szemle. 48. köt. 1934. p. 89—95.

Tietz, G. Der Stand der ausländischen Sterilisierungsgesetzbegung. 1751
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 11. 1936. p. 587—590.

Tipp, Edmund. Die Rechtmässigkeit ärztlicher Eingriffe einschliesslich der Eingriffe zur Sterilisationszwecken. Diss. Erlangen. Altdorf b. Nbg.: Buchdr. Brunner 1934. VIII, 72 p. **P 343.43(43)**

Weninger Antal. Az élet szabályozása. **4694**
= Magyar Kultúra. 42. köt. 1934. p. 108—113.

Weygandt, W. Sterilisation und Kastration als Mittel zur Rassenhebung. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 80. 1933. p. 1275—1279.

2. Minőségi, különösen sterilizációs kérdések országok szerint.
Fragen der Qualität, insbesondere der Sterilisation nach einzelnen Ländern.

Dach, Rudolf. Die Unfruchtbarmachung von Menschen als Rechtsproblem, unter besond. Berücks. d. schweizerischen Rechts. Zürich: Orell Füssli 1941. p. 269—313. **P 347.151**

Kopp, Walter. Gesetzliche Unfruchtbarmachung. Einf. v. Hans v. Hentig. Kiel: Lipsius & Tischer 1934. [8], 145 p. **83066**

Lane, Alexander. Die rassenhygienische Bewegung in Polen. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 61. 1935. p. 1488—1489.

Mäkelä, Väinö. Die Sterilisations- und Kastrationsgesetzgebung Finnlands. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschafts-Biologie. Bd. 31. 1937. p. 420—450.

Nisot, M. T. La question eugénique dans les divers pays. Tome 1. Bruxelles: Campenhout 1927.
Tome 1. Aperçus historiques. Grande-Bretagne, États-Unis, France 513 p. **64187/1**

Overmans, Jakob. Streit um Sterilisierung in England. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 127. 1933/34. p. 56—59.

Piffl, Friedrich Wolfgang. Eugenik im tschechoslowakischen Strafgesetzentwurf. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 27. 1932/33. p. 186—189.

Röling, B. V. A. Unfruchtbarmachung Minderwertiger in Holland. **2115**
= Monatschrift für Kriminalpsychologie. Jg. 24. 1933. p. 531—533.

Steinwallner, Bruno. Ausländisches Ehegesundheitsrecht. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. *A)* p. 786—793.

Steinwallner, Bruno. Estnische Erbgesundheitspflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 349—352.

Steinwallner, Bruno. Rassenhygiene im brasilianischen Strafgesetzentwurf 1933. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 29. 1935/36. p. 97—100.

Weissenberg, S. Theoretische und praktische Eugenik in Sowjetrussland. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 18. 1926. p. 69—83.

a) Egyesült Államok.
Vereinigte Staaten.

Brachwitz, G. P. R. Die Sterilisationsgesetze der USA und ihre Wirksamkeit. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 832—835.

Laughlin, Harry H. Die Entwicklung der gesetzlichen rassenhygienischen Sterilisierung in den Vereinigten Staaten. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 21. 1928/29. p. 253—262.

Oswald, Frances. Eugenical sterilization in the United States. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 36. 1930/31. p. 65—73.

Popenoe, Paul. Rassenhygienische Sterilisierung in Kalifornien. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 23. 1930. p. 249—259.

b) Magyarország.
Ungarn.

Biró Bertalan. A sterilizált magyarság. x 552
= Magyar Kultúra. 48. köt. 1937. 2. félév. p. 197—198.

Doros Gábor. A magyar fajjavítás új útjai. x 791
= Egyedül Vagyunk. 3. évf. 1940. 7. sz. p. 7—9.

Gerő Ernő. Fajvédelmi házasságkötés és bontás. Bp.: Szerző [1942.] 16 p. **R 347.62(439)**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A fajvédelem és a házasságkötés jogszabályai. A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. t.-c.-t módosító és kiegészítő 1941. évi XV. t.-c. és a végrehajtási utasítások teljes és hiteles szövege. Magyarázatokkal ellátta: Berényi Sándor. Bp.: Szerző 1941. 79 p. **98935**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A fajvédelmi törvény és végrehajtási rendeletei. Összeállította és magyarázatokkal ellátta Csiky János. Bp.: Grill 1942. V, 142 p. **99177**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A vegyes házasságról és a fajvédelemről szóló törvény. Az 1941. évi XV. t.-c. és végrehajtási rendeletei. Bp.: Neuwald-ny. 1941. 40 p. **R 347.62(439)(001)**

Marosi Arnold. Átöröklés és nemzetvédelem. Bp.: Szt. István 1924. 125 p. (Szt. István könyvek, 19.) **54434**

Somogyi József. Fajiság és magyar nemzet. Bp.: Egytemi ny. 1941. 104 p. **97754**
5. A születésvédelem p. 32—43. 1 t.

Szabó Zoltán. A fajegészség, fajvédelem és fajnemesítés örökléstana. Bp.: Stádium 1939. 32 p. **R 303.4**

Szél Tivadar. A háború genetikai hatásai. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 11. évf. 1933. p. 15—17.

Szénásy József. Fajvédelmi törekvések az anya- és gyermekvédelemben. Bp.: Orsz. Stefánia Szöv. [1940.] 18 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 137.) **1149/137**

c) Német Birodalom.
Deutsches Reich.

Becker, Johannes R. Bürgerlich-rechtliche Wirkungen des Ehegesundheitsgesetzes. Diss. Erlangen Forchheim: Mauser 1937. VII, 57 p. **P 347.622(43)**

Beckh, Max. Der Stand der Erbkrankheiten im Deutschen Reich. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 26. 1936. p. 257—269.

Bluhm, Agnes. Das Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **1211**
= Die Frau. Jg. 41. 1933/34. p. 529—538.

Brunn. Ein Beitrag zu der Frage »Wie ist das prozentuale Verhältnis der einzelnen Gruppen Erbkranker, die für eine Unfruchtbarmachung gesetzlich in Frage kommen?« **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 82. 1935. p. 1399—1401.

Darré, Walther. 80 Merksätze und Leitsprüche über Zucht und Sitte aus Schriften und Reden v. —. Ausgew. v. Marie Adelheid Reuss. Goslar: Blut u. Boden Verl. [1940.] 4°. [118] p. **x 7430**

Darré, Walther. Neuadel aus Blut und Boden. München: Lehmann 1930. 231 p. **74867**
VII. Die Grundgedanken der Zuchtaufgaben und die Ehegesetze. p. 127—200.

Darré, Walther. Neuordnung unseres Denkens. Goslar: Verl. Blut u. Boden 1940. 57 p. 8 t. (Goslarer Volksbücherei, 5.) **97916**

Dennerlein, Fritz. Berührungspunkte des Sterilisationsgesetzes mit dem Strafrecht. Diss. Erlangen. Würzburg: Mayr 1935. 27 .p. **P 303.4(43)**

Dürre, Konrad. Praktische Nationaleugenik. Ein Gebot der Stunde. **4647**
= Deutsche Rundschau. Bd. 233. 1932. p. 9—13.

Eckhardt, H. Die schweren erblichen körperlichen Missbildungen in den Erläuterungen von Gütt, Rüdin, Ruttke zum Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 161—166.

Eckhardt, Hellmut. Die sog. angeborene Hüftverrenkung und das Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 321—329.

Fetscher, R. Über den Stand der Sterilisierung im Deutschen Reich. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 57. 1931. p. 64—65.

Fickert, Hans. Rassenhygienische Verbrechensbekämpfung. Lpzg: Wiegandt 1938. 124 p. **92242**

Fischer-Defoy. Deutsche Aufartungsgesetzgebung. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 9. 1933/34. p. 241—248.

Franke, W. Die Kostenregelung im Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 257—270.

Frick, Wilhelm & Arthur Gütt. Nordisches Gedankengut im Dritten Reich. München: Lehmann 1936. 27 p. **P 303.4(43)**

Friese, Gerhard. Die medizinisch-gesetzlichen Grundsätze des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 282—285.

Grunau, Martin. Ein Jahr praktische Verhütung erbkranken Nachwuchses. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 10. 1934/35. p. 609—614.

Gütt. Das Ehetauglichkeitszeugnis. Gesetz zum Schutz der Erbgesundheit des deutschen Volkes.
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 561—563. **x 2338**

Gütt. Einführung zum Blutschutz- und Ehegesundheitsgesetz. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 121—131.

Helmreich, W. Rassen- und Erbhygiene im neuen Eherecht. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 83. 1936. p. 480—485.

Hoffmann, Hans. Allgemeines zur Durchführung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 65—70.

Holm, Kurt. Durchführung des Ehegesundheitsgesetzes unter besonderer Berücksichtigung des erbbiologischen Materials des hamburgischen Gesundheitspassarchivs. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 537—546.

Kahle, H. Erbbiologische Ermittlungen und das Gesetz über beschränkte Auskunft aus dem Strafregister. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. A) p. 645—648.

Klose, Felicitas. Nachuntersuchung des Schicksals der in den Jahren 1934 bis 1937 in dem Stadtkreis Kiel auf Grund des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses sterilisierten Frauen unter Berücksichtigung der Frage nach der Notwendigkeit einer nachgehenden Fürsorge. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 10. 1940/41. Abt. A) p. 294—305; 325—333.

Krauss, Hans. Amtsarzt und Rassenhygiene. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 74. 1927. p. 1190—1192, 1235—1238.

Kresiment, M. Die karteimässige Erfassung der Erbkranken. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 9. 1934. p. 904—908.

Kühne, Konrad. Durchführung des Sterilisierungsgesetzes. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 9. 1933/34. p. 425—431.

Lemme, Hansjoachim. Das deutsche Erbgesundheitsgericht. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 286—290.

Lemme, Hansjoachim. Die Rechtsprechung in Erbgesundheitsgerichtssachen. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 789—797.

Lemme, Hansjoachim. Die Verhütung erbkranken Nachwuchses. Berlin: Reichsdr. 1938. 34 p. (Schriftenreihe d. Reichsausschusses f. Volksgesundheitsdienst, 15.) **P 303.4(43)**

Lenz, F. Rassenhygiene und Sterilisierung im Preussischen Landesgesundheitsrat. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 27. 1932/33. p. 180—185.

Linden. Erb- und Rassenpflege bei den Gesundheitsämtern. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 3—13.

Linden, H. Die weltanschaulichen und wissenschaftlichen Grundlagen des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 808—820.

Mökers, B. Das Ehegesundheitsgesetz vom 18. X. 1935. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 62. 1936. p. 105—106.

Müller, Christian. Das Blutschutzgesetz und das Ehegesundheitsgesetz. Berlin: Verl. f. Standesamtswesen 1937. 60 p. **P 303.4(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Die Ehegesetze von 1935. Gesetz z. Schutze d. dtschen Blutes u. d. dtschen Ehre. Gesetz z. Schutze d. Erbgesundheit d. dtschen Volkes (Ehegesundheitsgesetz). Weitere Fortschritte d. Rechtseinheit in Familiensachen [etc.] Erl. v. Ernst Brandis. Berlin: Verl. f. Standesamtswesen 1936. 256 p. 2 t. **87297**

Németország. Törvények, rendeletek. Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. Vom 14. VII. 1933. (R. G. Bl. I. S. 529.) Verordnung zur Ausführung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. Vom 5. XII. 1933. (R. G. Bl. I. S. 1021.) Bielefeld: Bertelsmann 1933. 21 p. **P 303.4(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Reichsbürgergesetz vom 15. IX. 1935. Gesetz z. Schutze d. dtschen Blutes u. d. dtschen Ehre vom 15. IX. 1935. Gesetz z. Schutze d. Erbgesundheit d. dtschen Volkes v. 18. X. 1935. Erl. v. Wilhelm Stuckart u. Hans Globke. München: Beck 1936. XII, 287 p. (Kommentare z. dtschen Rassengesetzgebung, 1.) **86900**

Neubelt. Einige Mitteilungen zur Durchführung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 420—423.

Neumann, Karl Joachim. Die Organisation und die praktische Arbeit der Beratungsstellen für Erb- und Rassenpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 73—82.

Pedersen, O. Beitrag zur praktischen Durchführung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 60. 1934. p. 1753—1755.

Peter, Rolf. Bevölkerungspolitik, Erb- und Rassenpflege in der Gesetzgebung des Dritten Reiches. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 235—245.

Pratje, Andreas. Rassenhygiene und Erbpflege im neuen Staat. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1073—1080.

Prokein, Franz. Über die Eltern der schwachsinnigen Hilfsschulkinder Münchens und ihre Fortpflanzung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 17. 1925/26. p. 360—370.

Quiring, H. Die Aufartung des deutschen Volkes. **2031**
= Deutschlands Erneuerung. Jg. 17. 1933. p. 479—483.

Rezessy Zoltán. A harmadik birodalom politikai és társadalmi rajza. Bp.: Fővárosi ny. [1938.] 176, [8] p. **90953**
Harc az új nemzedékért. (A sterilizáció és kasztráció.) p. 77—95.

Ristow, Erich. Erbgesundheitsrecht. Berechtigung, Bedeutung und Anwendung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses mit einem Anhang der Gesetze, Verordnungen und und wichtigen Runderlasse. Stuttgart: Kohlhammer 1935. VII, 343 p. **86725**

Ruttke, Falk. Rasse, Recht und Volk. Beiträge zur rassengesetzlichen Rechtslehre. München: Lehmann 1937. 212 p. 1 t. **90266**

Rücker-Embden. Die Schwachsinnsformen und ihre Bedeutung für das Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 873—878.

Rüdin, Ernst. Aufgaben und Ziele der Deutschen Gesellschaft für Rassenhygiene. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 28. 1934. p. 228—233.

Schaetz, Ludwig. Bevölkerungspolitik u. Rassenhygiene. (Sammlung gesetzl. Bestimmungen.) München: Heerschild 1934. 134 p. (3. Bd. d. Schriftenreihe »Medizinalgesetzgebung u. Medizinalverwaltung.«) **85384**

Schmidt-Kehl, Ludwig. Über die Fortpflanzung der Minderwertigen: Verhältnisse in Franken. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 81. 1934. p. 640—642.

Schmitz, Wilhelm. Zahlen und Rechtsfragen aus der Anwendung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 82. 1935. p. 1614—1615.

Schütz. Zum Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **1415**
= Juristische Wochenschrift. Jg. 62. 1933. p. 2034—2035.

Skalweit, W. Die Tätigkeit des Amtsarztes bei der Durchführung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 401—420.

Trembur und Paech. Zur Frage der geistigen Störung im Sinne des Ehegesundheitsgesetzes. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 7. 1941/42. Abt. A) p. 537—544, 561—569.

Wagner, Gerhard. Nationalsozialistische Rassen- und Bevölkerungspolitik mit Erläuterungen zu den Nürnberger Rassegrundgesetzen. München: Eher 1935. 31 p. **P 303.4**

d) Skandináv országok.
Skandinavische Länder.

Kopp, Walter. Der norwegische Entwurf eines Sterilisationsgesetzes. **2115**
= Monatsschrift für Kriminalpsychologie. Jg. 24. 1933. p. 528—531.

Kopp, Walter. Die Sterilisierungsgesetzgebung in Dänemark. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. B) p. 249—253.

Mittermaier, W. Der Entwurf eines Sterilisierungsgesetzes in Schweden 1933. **2115**
= Monatsschrift für Kriminalpsychologie. Jg. 24. 1933. p. 678—684.

Mjöen, Jon Alfred. Rassenhygiene in Norwegen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 334—341.

Reicke, Ilse. Norwegens Vormarsch in der Rassenhygiene. Ein Gespräch mit Joh. Alfred Mjöen. **1211**
= Die Frau. Jg. 44. 1936/37. p. 269—273.

Socialstyrelsens utlatande över 1933 ars förslag till steriliseringslag. **4556**
= Sociala Meddelanden. Arg. 1933. p. 748—750.

Steinwallner, Bruno. Ein isländischer Gesetzentwurf über Massnahmen zur Volksaufartung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 384—387.

Steinwallner, Bruno. Neue dänische rassenhygienische Gesetzgebung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 29. 1935/36. p. 475—477.

Steinwallner, Bruno. Die Sterilisierungsgesetze Norwegens und Schwedens aus dem Jahre 1934. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 29. 1935/36. p. 95—97.

3. Házassági tanácsadás.

Eheberatung.

Ágoston László. Gondolatok a házasság előtti orvosi vizsgálat kérdéséhez. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 12. évf. 1939. p. 269—271.

Berlin. Preussischer Landesgesundheitsrat. Über Blutgruppenuntersuchungen in den Schulen. Betrieb und Entwicklung der Eheberatungsstellen. Wie verhalte sich der Eheberatungsarzt [etc.]. Berlin : Schoetz 1927. 95 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung, 25.) **66175**

Besserer, Alwin. Geschlechtskrankheiten und Eheberatung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 581—591.

Biróczky József. Tüdőbeteggondozás és házassági tanácsadás. **x 2196**
= Tuberkulózis elleni küzdelem. 5. évf. 1941. p. 365—370.

Brenke, Annemarie. Um die Zukunft der Eheberatung. **1913**
= Ärztliche Mitteilungen. Jg. 31. 1930. p. 598—599.

Brown, Helen W. A marriage clinic. [Házassági tanácsadás Los Angelesben.] **4490**
= North American review. Vol. 232. 1931. p. 126—134.

Cserba Olga. A házassági tanácsadás intézménye külföldön és hazánkban. Bp. : Szfőv. Stat. Hiv. 1934. 55. p. (Statisztikai közlemények, 69. 4.) **K 3100/46** és **648/69/4**

Derkmann. Ehetauglichkeitsnachweis als rassenhygienische Massnahme. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 34. 1940. p. 401—432.

Dobák Ferenc. Eugenikai házassági tanácsadás. Bp. : Pallas-ny. 1935. 14 p. **R 613.89**

Doros Gábor. A házasságelőtti kötelező vizsgálatok orvosi nehézségei. **1388**
= Orvosi Hetilap. 82. évf. 1938. p. 1147—49.

Doros Gábor. Házassággondozás. Az eugénia járható útjai. Bp. : Pallas-ny. [1940.] 163 p. **95611**

Doros Gábor. A városi Házassági Tanácsadó és Gondozó Állomások feladatköre. **998**
= Városok Lapja. 35. évf. 1940. p. 173—174.

Eckhardt. Eheverbot und Eheberatung bei körperlichen Missbildungen. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 132—138.

Fauler, J. Ehehindernisse wegen Altersunterschiedes? **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 7. 1941/42. Abt. A) p. 474—478.

Fetscher, R. Eheberatung. **1211**
= Die Frau. Jg. 38. 1930/31. p. 455—460.

Fetscher, R. Die Entwicklung der Eheberatung. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 56. 1930. p. 2138—2140.

Fetscher, R. Zur Ehe- und Sexualberatung. Mit besonderer Berücksichtigung der Sterilisierung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 308—317.

Groves, Ernest R. A decade of marriage counseling. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 212. 1940. p. 72—80.

Heft, Gerhard. Das Problem der Ehevermittlung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 28. 1934. p. 178—202.

Heusler-Edenhuizen, Hermine. Eheberatungsstellen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 37. 1928. p. 184—188.

Hirsch, Max. Das Chaos der Eheberatung. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 57. 1931. p. 764—767.

Hodann, Max. History of modern morals. Transl. by Stella Browne. London : Heinemann 1937. XV, 328 p. **88335**
IV. The evolution of the sex consultation centre p. 131—171.

Hoffmann, Hans Adolf. Lungentuberkulose und Ehegesundheitsgesetz. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 33. 1939. p. 377—411.

Kádár Mihály. A házassági és házasság előtti kötelező orvosi vizsgálat. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 12. évf. 1939. p. 203—210.

Lange, J. Die Feststellung und Wertung geistiger Störungen im Ehegesundheitsgesetz. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 520—536.

Lenz, F. Die Einrichtung öffentlicher Eheberatungsstellen in Preussen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 18. 1926. p. 205—214.

Linden. Eheberatung und Familienpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 463—473.

Mittmann, Otfrid. Eugenische Gattenwahl oder nicht? **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 32. 1938. p. 210—222.

Montheuil, Marius-Albert. L'examen prénuptial et le carnet sanitaire. **698**
= Revue municipale. A. 40. 1937. p. 3141—3142.

Muckermann. Hermann & Otmar v. Verschuer. Eugenische Eheberatung. Berlin : Dümmler [1931.]. [4], 72 p. **76357**

Neumann, Karl Joachim. Die Organisation und die praktische Arbeit der Beratungsstellen für Erb- und Rassenpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 73—82.

Neureiter, F. Die ärztlichen Zeugnisse im Rahmen der amtsärztlichen Untersuchung von Ehekandidaten. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 305—309.

Nyirő Gyula. Elme- és idegkórtani utasítás a házassági tanácsadáshoz. **2580**
= Népegészségügy. 22. évf. 1941. p. 611—618.

Peitler Gyula. A házasság előtti orvosi tanácsadás. **97897**
= Jó egészséget! 1941. p. 83—89.

Péterffy Gedeon. Házasság előtti orvosi vizsgálat. **x 552**
= Magyar Kultúra. 50. köt. 1938. 2. félév. p. 272—274.

Raecke. Über ärztliche Eheberatung. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 53. 1927. p. 1993—1994.

Redeker, F. Die Bedeutung der Tuberkulose für die Eheeignung und Ehetauglichkeit. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 502—515.

Ronge, A. Die Auskunft des Arbeitgebers im Rahmen der amtsärztlichen Untersuchung auf Eheeignung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 979—984.

Schultheiss, H. Auslesevorgänge durch Gattenwahl und Eheberatung bei rezessivem Erbgang einer Krankheit. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 32. 1938. p. 159—170.

Schwalbe, J. Gesundheitliche Beratung vor der Eheschliessung. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 52. 1926. p. 1862—1863, 1911—1912, 1952—1954, 1998—1999, 2041—2043, 2172.

Seeger. Die geistigen Störungen in der Praxis der Eheberatung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 536—541.

Seiffert, Ernst. Eheverbot und Eheberatung bei Tuberkulose. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 82—86.

Szabados Sámuel. Házasság előtti vizsgálatok Pest vármegyében. **2580**
= Népegészségügy. 23. évf. 1942. p. 48—55.

Walbaum, Josef. Aus der Arbeit einer Eheberatungsstelle in Berlin. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 506—508.

Weinert, Herbert. Ehevermittlung für Erbkranke, Unfruchtbare und Geschädigte. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 35. 1941. p. 29—53.

Weinert, Herbert. Rassenhygienische Ehevermittlung. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 645—650.

Zemplényi Imre. Hozzászólás a házassági tanácsadás kérdéséhez. **1388**
= Orvosi Hetilap. 82. évf. 1938. p. 1198—99.

4. Minőség és más kérdések.

Qualität und sonstige Fragen.

Behr-Pinnow, Vererbungslehre und Eugenik in den Schulen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 20. 1928. p. 318—331.

Brezina, Ernst. Arbeiterschaft und Aufartung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 26. 1932. p. 15—35.

Drope, D. und H. Vellguth. Erbbestandsaufnahme in der Grosstadt. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 6. 1940/41. Abt. B) p. 261—273.

Flitner, Fritz. Rassenhygienische Betrachtungen im Recht. **1415**
= Juristische Wochenschrift. Jg. 62. 1933. p. 2490—2491.

Gabriel, Ernst. Rassenhygiene und Alkoholismus. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 29. 1935/36. p. 420—437.

Justh, Günther (Hg.) Eugenik und Weltanschauung. Unt. Mitwirk. v. Bernhard Bavink, Hermann Muckermann & Karl Valentin Müller. Berlin: Metzner 1932. 195 p. **79819**

Lenz, F. Die Stellung des Nationalsozialismus zur Rassenhygiene. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 300—308.

Müller, Karl Valentin. Der Aufstieg des Arbeiters durch Rasse und Meisterschaft. München: Lehmann 1935. 160 p. **86251**

Müller, Karl Valentin. Rassenhygiene und soziale Bewegung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 343—366.

Nieden, Margarete. Beurteilung der Adoption durch Arzt, Rassenhygieniker und Bevölkerungspolitiker. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 85. 1938. p. 995—999.

Schottky Johannes. Erbgesundheit und Erbhofrecht. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 777—788, 823—832.

Schroeter, Erwin. Volksbiologische Auswirkung der Siedlung. Lpzg: Hirzel 1936. IV, 51 p. **P 303.4(435.3)**

Skalweit, W. Rassenhygiene und Alkoholfrage. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 57—62.

Somogyi József. Tehetség és eugenika. A tehetség biológiai, pszihológiai és szociológiai vizsgálata. Bp.: Eggenberger 1934. 416 p. **84339**

Stroothenke, Wolfgang. Erbpflege und Christentum. Fragen der Sterilisation, Aufnordung, Euthanasie, Ehe. Geleitw. v. Fritz Lenz. Lpzg: Klots 1940. 155 p. **96176**

Szénásy József. Fajvédelmi törekvések az anya- és gyermekvédelemben. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 12. évf. 1939. p. 563—578.

Szondi Lipót. Analysis of marriages. An attempt at a theory of choice in love. Hague: Nijhoff 1937. 80 p. 7 t. (Contributions to fate analysis, I.) **x 2264**
= Acta psychologica, III/1.

Szondi Lipót. A családkutatás és ikerkutatás módszertani elemei. Bp.: Orsz. Stefánia Szöv. [1935.] 54 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 105.) **1149/105**

a) Minőség és orvostudomány.
Qualität und Heilkunde.

Bary, A. Die Bedeutung der Eugenik in der ärztlichen Praxis und Wissenschaft. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 58. 1932. p. 1888—1890.

Fischer, M. Der Begriff der erblichen Belastung am Beispiel der Bluterkrankheit. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. B) p. 504—509.

Fuerst, Th. Wie kann die Tätigkeit des Schularztes der Erblichkeitsforschung und Rassenhygiene dienen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 19. 1927. p. 301—314.

Grobig, Hermann Ernst. Die Psychiatrie als Wegbereiterin positiver Rassenhygiene. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 35. 1941. p. 209—230.

Luxenburger, Hans. Die Bedeutung der Psychischen Hygiene (mental hygiene) für die Erbkrankheiten. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 307—325.

Lydtin, Kurt. Ist die Tuberkulose ein rassenhygienisches Problem? **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 35—40.

Schütt, Ed. Die Bedeutung der wissenschaftlichen Erb- und Rassenforschung für die praktische Gesundheitspflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 472—495.

Stumpfl, F. Psychiatrische Eugenik. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1287—1290.

Tirala, Lothar Gottlieb. Rasse, Geist und Seele. München: Lehmann 1935. 256 p. **86236**
6. Rassenhygiene und moderne Medizin p. 153—189.

Verschuer, O. Blindheit und Eugenik. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1290—1292.

b) Eugenika katolikus szempontból.
Eugenik und Katholizismus.

Biró Bertalan. Eugenika. Bp.: Magyar Szemle társ. 1935. 80 p. (Kincstár, 47.) **84715**

Maring A. Eugenika és katolicizmus. **1950**
= Korunk Szava. 7. évf. 1937. p. 664—665.

Muckermann, Hermann. Eugenik und Katholizismus. Berlin: Metzner 1933. 47 p. **81379**

Orel, Herbert. Praktische Eugenik vom Standpunkt der Katholiken. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 8. 1932/33. p. 1056—1058.

Rassenhygiene und Katholizismus. **2499**
= Volkswohl. Bd. 18. 1927. p. 207—213.

V.

A népesedés mennyiségi és minőségi elemeinek viszonya egymáshoz.
Verhältnis von Quantität und Qualität.

Astel, Karl, und Erna Weber. Die unterschiedliche Fortpflanzung. Untersuchung über die Fortpflanzung von 14.000 Handwerksmeistern und selbständigen Handwerkern Mittelthüringens. München: Lehmann 1939. 59 p. (Politische Biologie 8.) **92888/1**

Astel, Karl, und Erna Weber. Die unterschiedliche Fortpflanzung. Untersuchung über die Fortpflanzung von 12.000 Beamten und Angestellten der Thüringischen Staatsverwaltung. München: Lehmann 1939. 130 p. (Politische Biologie 9.) **92888/2**

Blacker, C. P. Birth control and eugenics. **4449**
= Nineteenth Century. Vol. 111. 1932. p. 464—477.

Bruehl, Charles P. Birth-control and eugenics. In the light of fundamental ethical principles. New York: Wagner 1928. 249 p. **69327**

Doros Gábor. A mennyiségi és minőségi népesedéspolitika eszközei. **3891**
= Katolikus Szemle. 53. évf. 1939. p. 521—527.

Duncan, Hannibal Gérald. Race and population problems. New York: Longmans, Green 1929. XV, 424 p. (Longmans soc. science series.) **69569**

Duncker, Hans. Der Völker- und Rassentod im Lichte der biologischen Forschung. Bremen Arndt-Buchhdlg. 1926. 24 p. **P 303.42**

Federhen. Praktische Erfahrungen bei der Untersuchung von kinderreichen Familien. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. A) p. 830—834.

Frecks, Rudolf. Deutsche Rassenpolitik. Lpzg: Reclam 1937. 75 p. **P 312.1(43**

Fürst, Th. und Fr. Lenz. Ein Beitrag zur Frage der Fortpflanzung verschieden begabter Familien. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 17. 1925/26. p. 353—359.

Gross. »Aufklärungsamt für Bevölkerungspolitik und Rassenpflege« — warum? **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1090—1092.

Gütt, Arthur. Bevölkerungs- und Rassenpolitik. Berlin: Spaeth & Linde 1935. 36 p. **Pq 312.8(43)**

Gütt, Arthur. Bevölkerungs- und Rassenpolitik. [*1935.*] 2. Aufl. Berlin: Spaeth & Linde 1936. 40 p. **Pq 312.8(43)**

Hartnacke, Wilhelm. 15 Millionen Begabtenausfall! Die Wirkung des Geburtenunterschusses der gehobenen Berufsgruppen. München : Lehmann 1939. 111 p. (Politische Biologie 11.) **92889**

Hartnacke, Wilhelm. Was bedeutet der Wandel des Volkskörpers nach Grösse und Beschaffenheit für unsere Zukunft? **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 1—6.

Josephy, Berthold. Geburtenrückgang und Bevölkerungsqualität. **1416**
= Magazin der Wirtschaft. Jg. 6. 1930. p. 2333—2341.

Julia, Édouard. Natalité et intelligence. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 149. 1931. p. 379—386.

Jung, Edgar J. Die Herrschaft der Minderwertigen. Ihr Zerfall und ihre Ablösung. Berlin : Deutsche Rundschau 1927. XIV, 341 p. **63784**
5. Teil. Bevölkerungspolitik p. 225—272.

Knorr, Wolfgang. Auslese kinderreicher Familien. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. B) p. 549—555.

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. »Die Gemeinschaftsunfähigen.« I. Teil. Materialübersicht und Problemstellung. *[1939.]* 2. Aufl. Giessen : Christ 1940. 82 p. **98070/1**
IX. Die Fruchtbarkeit der Gemeinschaftsunfähigen. p. 49—64.
XII. Rassenhygienische und bevölkerungspolitische Folgerungen und Forderungen. p. 72—80.

Lenz v. Borries, Kara und Fritz Lenz. Schulleistung, Begabung und Kinderzahl. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 23. 1930. p. 61—77.

Muckermann, Hermann. Differenzierte Fortpflanzung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 269—290.

Mudrow, Lilly. Heiratsalter, Kinderzahl und verwandte biologische Verhältnisse bei ehemaligen Abiturientinnen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 30. 1936. p. 1—30.

Pfotenhauer, G. Fortpflanzungspflicht — die andere Seite des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 604—608.

Plummer, Alfred. The theory of population : some questions of quantity and quality. **3709**
= Journal of political economy. Vol. 40. 1932. p. 617—637.

Popenoe, Paul. The fecundity of the feebleminded. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 291—298.

Sauckel, Fritz. Kinderreichtum der Gesunden und Tüchtigen. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 396—408.

Scheffen-Döring, Luise. Bevölkerungspolitik nach Wert oder Zahl? **4647**
= Deutsche Rundschau. Bd. 222. 1930. p. 18—30.

Schmidt-Kehl, Ludwig. Bilanz der Fortpflanzung ; Auslese und Gegenauslese im deutschen Volk. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 33. 1939. p. 111—126.

Schorer, Edgar. Das Bevölkerungspotential. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 15—24.

Somogyi Zsigmond. Népszaporodás és eugenika. Bp. : Orsz. Közegészségügyi Egyes. tud szakoszt. 1935. 9 p. **90294**
I. = Darányi Gyula szerk.

Spranger. Die Ausschaltung wertvollen Erbgutes durch hochwertige Ledige. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 10. 1935. p. 794—796.

Staemmler, M. Geburtenrückgang, Rassenniedergang. **1636**
= Deutsche medizinische Wochenschrift. Jg. 59. 1933. p. 1080—1084.

Ungern-Sternberg, Roderich. Die biologisch-demographische Lage und die Weltgeltung Westeuropas. **3051**
= Jahrbücher f. Nationalökonomie u. Statistik. Bd. 149. 1939. p. 160—178.

Wurmbach, Hermann. Biologische Grundlagen für die Bevölkerungspolitik. Bonn: Scheur 1940. 26 p. **P 303.4(43)**

VI.

Házasság- és családszociológiai vonatkozások.

Ehe- und familiensoziologische Beziehungen.

Beeking, Josef. Die Grundlagen von Ehe und Familie. Salzburg: Pustet 1937. 130 p. **90961**

Berens-Totenohl, Josefa. Die Frau als Schöpferin und Erhalterin des Volkstums. Jena: Diederichs 1938. 27 p. **P 339.6(43)**

Beyer, Karl. Familie und Frau im neuen Deutschland. Langensalza: Beltz 1936. 99 p. **86731**

Dworetzky, A. Ehe und Familie in Sowjet-Russland. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 74. 1927. p. 597—600.

Ehrhart, Georg. Dein Weg deutsche Jugend. Der Kampf ums Lebensideal. Jahre d. Reifens. Der Wille z. Ehe. Stuttg.: Hädecke 1934. 120 p. **94372**

Maklezow, Alexander. Ehe und Familie in Sowjetrussland. **4702**
= Hochland. Jg. 28. Bd. 1. 1931. p. 507—524.

Maresch, Maria. Ehe und Familie auf kleinstem Lebensraum. Das Buch vom einfachen Leben. Paderborn: Schöningh 1933. 208 p. **87950**

Pange, Jean. La famille et la jeunesse dans l'Allemagne contemporaine. **4460**
= Les études sociales. A. 59. 1939. p. 131—146.

Queen, Stuart Alfred [etc.] Social organization and disorganization. By —, Walter Blaine Bodenhafer and Ernest Bouldin Harper. New York: Crowel 1935. XII, 653 p. **85942**
Chapter III. Family organization and disorganization. p. 73—109.
Chapter IV. Marital conflict. p. 110—137.

Radványi Kálmán. Család és élet. Bp.: Szt. István-társ. 1936. 306 p. **94661**

Russell, Bertrand. Familie und Ehe. **4455**
= Neue Rundschau. Jg. 42. Bd. II. 1931. p. 512—525.

Schmidt, Wilhelm. Liebe, Ehe, Familie. Innsbruck: Verl.-Anst. Tyrolia 1931. 176 p. **76916**

Schmitz, Peter. Der natürliche Lebensraum von Ehe und Familie. **2499**
= Volkswohl. Jg. 23. 1931/32. p. 301—311.

Schultz, J[ohannes] H[einrich]. Geschlecht, Liebe, Ehe. Die Grundtatsachen d. Liebes- u. Geschlechtslebens in ihrer Bedeutung für Einzel- u. Volksdasein. *[1940.]* 2. verb. Aufl. München: Reinhardt 1941. 180 p. **98488**

Schweigl, Josef. Der bolschewistische Ehe- und Familienkodex. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 120. 1930/31. p. 347—357.

Sturm, F. Ehe- und Familienfragen in USA. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 11. 1935/36. p. 587—588.

Thurnwald, Richard. Werden, Wandel und Gestaltung von Familie, Verwandschaft und Bünden. Berlin: Gruyter 1932. VIII, 360 p. 12 t. (Die menschliche Gesellschaft, 2.) **77198/2**

Wirtz, Hans. Vom Eros zur Ehe. Die naturgetreue Lebensgemeinschaft. Olten: Walter [1938.] 314 p. **99158**

1. Házasság.

Ehe.

Áfra Nagy János. A háború utáni évek házasságkötései szociológiai megvilágításban. **2450**
= Társadalomtudomány. 7. évf. 1927. p. 55—67.

Bangha Béla. A gyermek és a házasság. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 1. félév. 1929. p. 220—225.

Benedek László. Állásfoglalás a házassági törvény kiegészítéséről és módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyában. Bp.: Epol 1941. 16 p. **R 347.62(439)(001)**

Bernard, Jessie. The distribution of success in marriage. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 39. 1933/34. p. 194—203.

Bernard, Jessie. Factors in the distribution of success in marriage. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 40. 1934/35. p. 49—60.

Christian. Ehereform in sozialbiologischer Beleuchtung. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 2. 1927. p. 456—459, 473—475.

Calverton, V. F. Der Bankrott der Ehe. Nach d. amerikanischen Ausg. übertr. v. Wilhelm Cremer. Hellerau: Avakun-Verl. [192?] 226 p. **69758**

Dück, Johannes. Virginität und Ehe. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 302—310.

Endres, Franz Carl. Sittliche Grundlagen menschlicher Beziehungen. Zürich: Rascher 1936. XV, 116 p. **87133**
Die Ehe p. 39—56.

Fahsel, Helmut. Ehe, Liebe und Sexualproblem. Freiburg i. Br.: Herder 1928. VIII, 141 p. **67408**

Gáspár J. A házasság válsága. **x 591**
= Egyedül vagyunk. 2. évf. 1939. 7. sz. p. 3—7; 10. sz. p. 15—22.

Geiger, Theodor. Zur Soziologie der Ehe und des Eros. **2650**
= Ethos. Jg. 1. 1925/26. p. 595—614.

Gierens, Michael. Zerüttung der Ehe. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 117. 1928/29. p. 341—352.

Hajek, H. Von Wesen und Problematik der Ehe. (Sammelbericht.) **2588**
= Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie. Bd. 6. 1930. p. 77—83.

Hajós Lajos. Házasság és orvostudomány. **4694**
= Magyar Kultúra. 34. köt. 1930. p. 253—257.

Hamvas Endre. Házasságjogunk reformaja. **3891**
= Katolikus Szemle. 48. köt. 1934. p. 713—720.

Hanauer, W. Die jüdisch-christlichen Mischehen. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 17. 1927. p. 513—537.

Harsányi Gréte. Modern házasság. 4694
= Magyar Kultúra. 39. köt. 1932. p. 273—277.

Heymeijer Péter. Időszaki megtartóztatás a házasságban. 3891
= Katolikus Szemle. 48. köt. 1934. p. 216—223.

Kecskés Pál. A házasság etikája. Bp.: Szent István-társ. 1928. 150 p. (Szent István-könyvek, 61.) 63337

Keyserling, Herm. Gr. [Hg.] Das Ehe-Buch. Eine neue Sinngebung d. Stimmen führender Zeitgenossen. Celle: Kampmann 1925. 428 p. 57665

Künkel, Fritz. Charakter, Liebe und Ehe. *[1932.]* 2. Aufl. Lpzg: Hirzel 1936. VI, 214 p. 87152

Lalou, Henri. L'union libre devant la loi et la jurisprudence. 2385
= Correspondant. Tome 317. 1929. p. 711—730.

Laros, Matthias. Revolutionierung der Ehe. 4702
= Hochland. Jg. 27. Bd. 2. 1929/30. p. 193—207.

Lavant, Ferdinand. Die französische Arbeiterin und die Ehe. 1912
= Schönere Zukunft. Jg. 14. 1938/39. p. 470—471.

Lazarsfeld, Sofie. Die Ehe von heute und morgen. München: Bergmann 1927. 73 p. (Individuum und Gemeinschaft, 8.) 62023

Lenz, F. Die päpstliche Enzyklika über die Ehe. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 25. 1931. p. 225—232.

Lüders, Marie-Elisabeth. Schutz der Ehe durch Reform des Eherechts. 1211
= Die Frau. Jg. 37. 1929/30. p. 197—203.

Marcuse, Max. Zur Biologie der christlich-jüdischen Mischehe. 734
= Die Umschau. Jg. 32. 1928. p. 533—538.

Mayreder, Rose. Die Krise der Ehe. Jena: Diederichs 1929. 66 p. 70162

Melichár Kálmán. A polgári házasságkötésnek az egyházival való egyeztetése. 3891
= Katholikus Szemle. 44. köt. 1930. p. 561—577.

Metzger, Konrad. Ehe. Innsbruck: Tyrolia-Verl. 1938. 278 p. 90860

Michel, Ernst. Die moderne Ehe in Krisis und Erneuerung. Mainz: Matthias-Grünewald 1937. 191 p. 89127

Morschhäuser. Die Geschlechtskrankheiten als Ehehindernis. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 4. 1938/39. Abt. A) p. 543—551.

Muckermann, Hermann. Der Sinn der Ehe. Biologisch ethisch übernatürlich. Bonn: Verl. d. Buchgemeinde [1938]. 304 p. 16 t. 92762

Müller Lajos. A keresztény házasság. Bp.: Apostol-ny. 1921. 82 p. 49266

Nitsche, Paul. Zur rassenhygienischen Umgestaltung des Eherechts. 4709
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 17—22.

Noszlopi L. A házasság válsága és a mai ifjúság sexuális forradalma. 3891
= Katholikus Szemle. 49. köt. 1935. p. 449—460.

Nyirváry János. Hivatalos kritika a polgári házasságról. x 552
= Magyar Kultúra. 45. köt. 1936. 1. félév. p. 359—361.

Pius XI. Rundschreiben über die christliche Ehe in Hinsicht auf die gegenwärtigen Verhältnisse, Bedrängnisse, Irrtümer u. Verfehlungen in Familie u. Gesellschaft. Berlin: Germania 1931. 55 p. P 265.5

Pribilla, Max. Zur katholischen Ehemoral. 4644
= Stimmen der Zeit. Bd. 120. 1930/31. p. 241—262.

Rauch, Wendelin. Revolutionierung der Ehe? **4702**
= Hochland. Jg. 28. Bd. 1. 1930/31. p. 440—457, 541—558.

Rexroth. Das Ehegesetz vom 6. VII, 1938. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 59. 1938. p. 633—639.

Roithberg, Johannes Nep. Die ungenügende monogame Ehe als Ursache d. Verfalles d. europäischen Völker. Lpzg: Hammer-Verl. 1932. 48 p. **P 302.5**

Russel, Bertrand. Házasság és erkölcs. *[Marriage and morals. 1929.]* Ford. Benedek Marcell. Bp.: Káldor 1934. 244 p. **82517**

Russel, Bertrand. Marriage and morals. London: Allen & Unwin 1929. 254 p. **73412**

Scheffer, Thassilo. Philosophie der Ehe. München: Rösl 1922. 200 p. (Philosophische Reihe, 51.) **51193**

Schmitt, Elisabeth. Jugendehe-Stufenehe? **1211**
= Die Frau. Jg. 35. 1927/28. p. 513—521.

Schultz, J. H. Geschlecht — Liebe — Ehe. Die Grundtatsachen des Liebes- u. Geschlechtslebens in ihrer Bedeutung f. Einzel- u. Volksdasein. *[1940].* 2. verb. Aufl. München: Reinhardt 1941. 179 p. **98448**

Schütz Antal. A házasság. Tíz előadás. Bp.: Szt. István 1933. 223 p. (Szt. István könyvek, 109.) **80538**

Szél Tivadar. A budapesti házasságok. Bp.: Háziny. [1935]. 428 p. (Statisztikai közlemények, 86/4) **K 3100/46** és **648/86/4**

Szél Tivadar. A vegyes házasság. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 11. évf. 1933. p. 705—718.

Tarnóczi J. A házasság lélektana. **4694**
= Magyar Kultúra. 40. köt. 1933. p. 208—213.

Tóth Tihamér. Hiszem az örök életet! Szentbeszédek. Bp.: Élet-ny. 1935. 424 p. **85530**
2. rész. A keresztény házasság. p. 209—424.

Tóth Tihamér. Miért felbonthatatlan a házasság? **3891**
= Katholikus Szemle. 49. köt. 1935. p. 422—423.

Tóth Tihamér. Próbaházasság? Pajtásházasság? **3891**
= Katholikus Szemle. 49. köt. 1935. p. 299—301.

Tóth Tihamér. A vegyes házasságok. **4694**
= Magyar Kultúra. 44. köt. 1935. p. 241—243.

Ungern-Sternberg, Roderich. Die Ursachen neuzeitlicher Ehezerrüttung. Berlin: Stilke 1937. 103 p. **88835**

Unwin, J. D. Monogamy as a condition of social energy. **4942**
= Hibbert journal. Vol. 25. 1926/27. p. 662—677.

Wagner, Elisabeth. Sinnesgehalt der Ehe in evangelischer Auffassung. **1211**
= Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 556—560.

Weninger Antal. A házasság alapja. **4694**
= Magyar Kultúra. 40. köt. 1933. p. 436—438.

Werfer, Fanny. Christliche Ehe in katholischer Auffassung. **1211**
= Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 490—494.

Wieacker, Franz. Geschichtliche Ausgangspunkte der Ehereform. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 178—184.

Winkler, Wilhelm. Das Gleichgewicht der Geschlechter und die Einehe. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 13. 1937/38. p. 974—975.

Zahrncke, Lilly. Die Bedeutung des Protestantismus in der Ehekrisis der Gegenwart. **1211**
= Die Frau. Jg. 37. 1929/30. p. 262—272.

2. A házasságkötés előmozdítása. Házassági kölcsön.

Eheförderung. Ehestandsdarlehen.

Behr, Hans. Zivilrechtsfragen beim Ehestandsdarlehen. Diss. Göttingen 1940. 94 p. **P 347.62(43)**

Fritzen, Hugo. Eheförderung. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 15. 1939/40. p. 75—77.

Hansen-Blancke, Dora. Ehestandshilfe und Überführung der Frau in die Hauswirtschaft. **1211**
= Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 649—657.

Jancke, Herbert. Ehestandsdarlehen und Förderung der Eheschliessungen. **K 3400/74**
= Handwörterbuch der Rechtswissenschaften. Bd. 8. 1936. p. 144—147.

Jobst, Wolfgang. Bevölkerungspolitische Auswirkungen der Ehestandsdarlehen. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 1—14.

Karvázy János. A házassági kölcsön. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 2. évf. 1942. p. 41—44.

Németország. Törvények. Rendeletek. Neue Bestimmungen über Ehestandsdarlehen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 43. 1934. p. 444—448.

Németország. Törvények. Rendeletek. Verordnung zur Förderung der Landbevölkerung. Berlin: Heymann 1938. 32 p. **P 312(43)**

Pfeil, Elisabeth. Die Fruchtbarkeit der jungen Ehen in Deutschland. Eine Betrachtung der Geburtenzahlen in den mit Ehestandsdarlehen geschlossenen Ehen. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 186—192.

Schoppen. Ehestandsdarlehen und Geburtenziffer. **1089**
= Der Gemeindetag. Jg. 29. 1935. Beilage p. 82—86.

Wer gibt die Mitgift? Eine deutsche Familie wird gegründet. Linz: Alpenländischer Volksverl. 1938. 52 p. **P 302.8(43)**

3. Válás.

Ehescheidung.

Bangha Béla. A magyar családok megmentése és a válás. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 1. félév. 1929. p. 118—124.

Bernát István. Elválók és öngyilkosok. Bp.: Pátria 1927. 28 p. (A Magy. statisztikai társ. kiadványai, 2.) **62081**

Eggert, Horst. Ehescheidungen und ihre gesellschaftsbiologischen Ursachen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 34. 1940. p. 339—382.

Engelbrecht, Arnold. Eheschliessung und Ehescheidung. Bonn: Stollfuss [1938]. 52 p. **P 347.62(43)**

Gargas, S. Les divorces aux Pays Bas. **4846**
= Revue internationale de sociologie. A. 39. 1931. p. 105—112.

Goetz, Leopold Karl. Die Ehescheidungen im Deutschen Reich. **1211**
= Die Frau. Jg. 35. 1927/28. p. 94—97.

Goetz, Leopold Karl. Zur Soziologie der Ehescheidungen. **1211**
= Die Frau. Jg. 34. 1926/27. p. 43—47.

Iwasaki, Yasu. Divorce in Japan. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 36. 1930/31. p. 435—446.

Iwasaki, Yasu. Why the divorce rate has declined in Japan. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 36. 1930/31. p. 568—583.

Küry Béla. A házassági kötelélek megbomlása. **x 591**
= Egyedül Vagyunk. 3. évf. 1940. 3. sz. p. 42—45.

Lacza István. A házasság felbonthatatlansága és a természetjog. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 2. félév. 1929. p. 406—413.

Laky Dezső. Az elválások Magyarországon a háború előtt és a háború után. **2450**
= Társadalomtudomány. 5. évf. 1925. p. 105—119.

Lalou, Henri. Le remariage des divorcés. **2385**
= Correspondant. Tome 320. 1930. p. 570—588.

May, R. E. Mischehen und Ehescheidungen. **3052**
= Schmollers Jahrbuch. Jg. 53. Hbd. 1. 1929. p. 383—419.

Pintér István. Házasságkötések és válások a statisztika tükrében. **x 552**
= Magyar Kultúra. 46. köt. 1936. 2. félév. p. 205—207.

Rost, Ida. Die Ehescheidungen der Jahre 1920—1924 von in Sachsen geschlossenen Ehen. Unter bes. Berücks. d. Dauer d. Ehen u. d. Heiratsalters d. geschiedenen Ehegatten. Lpzg: Teubner 1927. XVII, 96 p. 10 t. **66087** és **65445**

Russel, Bertrand. Divorce. By: —, Fannie Hurst, H. G. Wells etc. New York: John Day company 1930. 92 p. **75504**

Somogyi, Stephen. Differential divorce rates by religious groups. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 46. 1940/41. p. 665—685.

Stouffer, Samuel A., and Lyle M. Spencer. Marriage and divorce in recent years. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 56—69.

Szél Tivadar. Az elválások újabb alakulása. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 12. évf. 1934. p. 756—776.

Ungern-Sternberg, Roderich. Die Ursachen neuzeitlicher Ehezerüttung. Berlin: Stilke 1937. 103 p. **88835**

Wagner, W. Ehescheidung und Bevölkerungspolitik. **1188**
= Münchener medizinische Wochenschrift. Jg. 88. 1941. p. 907—909.

Weber, Marianne. Die Idee der Ehe und die Ehescheidung. Frankfurt a M.: Frankfurter Societäts-Dr. 1929. 70 p. **71669**

Wells, Gabriel. The menace of divorce. New York: Doubleday, Page 1927. 10 p. **P 302.85**

4. Válás a jogban. Reformtörekvések.

Ehescheidung im Recht. Reformbestrebungen.

Augustin, Otto. Die Ehescheidung im geltenden und im künftigen Recht unter Berücksichtigung der ausländischen Rechte. Diss. Erlangen. Würzburg: Triltsch 1936. 35 p. **P 347.627**

Bertermann, Helmut. Entwurf eines neuen Ehescheidungsrechts. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 251—258.

Bovensiepen, Otto Rudolf. Die Reform des Ehescheidungsrechtes. Berlin: Heymann 1936. VIII. 168 p. **87138**

Böhmer, Heinz. Reform der Ehescheidung unter Berucksichtigung ausser-deutscher Rechte. Diss. Erlangen [193?] 82 p. **P 347.627**

Gerő Ernő. A válás gyökeres reformja. Modern törv.-javaslat a házasság felbontásáról. Bp.: »Merkantil« ny. [1929.] 80 p. **70400**

Kahl. Zur Reform des Ehescheidungsrechts. **1231**
= Deutsche Juristen-Zeitung. Jg. 32. 1927. p. 553—564.

Klink, Kurt. Die Reformbestrebungen im Ehescheidungsrecht. Berlin: Heymann 1928. XIV, 115 p. **66230**

Laggai, Edwin. Reform des deutschen Ehescheidungsrechtes. Diss. Erlangen 1928. XVI, 212 p. **69215**

Larenz, Karl. Grundsätzliches zum Ehescheidungsrecht. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 184—188.

Lueders, Marie Elisabeth. Vorschläge zum Ehescheidungsrecht. **1211**
= Die Frau. Jg. 35. 1927/28. p. 325—331.

Martens-Edelmann. Neugestaltung des deutschen Ehescheidungsrechtes. **1211**
= Die Frau. Jg. 43. 1935/36. p. 385—395, 479—483.

Mössmer, Ferdinand. Neugestaltung des deutschen Ehescheidungsrechtes. Berlin: Deutsche Rechts- und Wirtschafts-Wissenschaft Verl.-Ges. [1936.] 84 p. **86880**

Sándorfi Kamill. A modern válóper fényképe. **2698**
= Magyar Szemle. 2. köt. 1928. p. 75—77.

Schneider, Werner. Das Ehescheidungsproblem. Diss. Erlangen. Kaiserslautern: Kayser 1934. X, 65 p. **P 347.627(43)**

Sihler, Heinrich. Darstellung und kritische Betrachtung der Scheidungsgründe des Ehegesetzes. Diss. Tübingen. Tübingen: Bölzle 1940. 89 p. **P 347.627(43)**

Siller, Jacob. Die Aufhebung der Ehe nach d. Gesetz v. 6. VII. 1938, insbes. im Vergleich z. früheren Recht. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. VIII, 76 p. **P 347.627(43)**

Spreti, Max Joseph. Nationalsozialistische Ehescheidungsrechtsreform. Diss. Erlangen. Coburg: Gedr. im Tageblatt Haus 1937. 55 p. **P 347.627(43)**

5. Család.

Familie.

Aznar, Severin. Die soziale Institution der Familie in Spanien. **1743**
= Das neue Reich. Jg. 10. 1927/28. p. 145—147, 190—191.

Baum, Marie. Über das von einer Familie täglich zu leistende Arbeitspensum und den Rhythmus des Familienlebens. **3050**
= Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. Bd. 64. 1930. p. 595—615.

Becker, Horst. Die Familie. Leipzig: Schäfer [193?] 172 p. **86531**

Bestaux, Eugène. La famille et le régime fasciste. **4460**
= Les études sociales. A. 59. 1939. p. 158—181.

Booth, Meyrick. The problem of the family. **4449**
= Nineteenth century. Vol. 107. 1930. p. 257—264.

Briffault, Robert. Family sentiments. **x 2159**
= Zeitschrift für Sozialforschung. Jg. 2. 1933. p. 355—381.

Chaplet, Pierre. La famille en Russie Soviétique. Étude historique et juridique. Avantpropos de Jules Patouillet. Avertissement de Maxime Chauveau. Paris: Giard 1929. XX, 388 p. (Bibl. de l'Inst. de droit comparé de Lyon, 26.) **A 47.34/58**

Demleitner. Aufgabe und Art der familienkundlichen Forschung. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 12. 1936/37. p. 93—95; 152—153.

Duprat, G. L. L'avenir de la famille conjugale. **4846**
= Revue internationale de sociologie. A. 34. 1926. p. 629—645.

Duprat, Jeanne. La famille et la société dans la sociologie française. **x 2159**
= Zeitschrift für Sozialforschung. Jg. 2. 1933. p. 235—256.

Elster, Alexander. Bevölkerungspolitische Bedeutung der Familienforschung. Schweidnitz: Kaiser 1924. 16 p. **P 302.51**

Fischer, Aloys. Familie und Gesellschaft. Langensalza: Beyer 1927. 27 p. **P 302.501**

Folsom, Joseph K. The changing role of the family. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 212. 1940. p. 64—71.

Fridieff, Michel. La famille en U. R. S. S. **4460**
= Les études sociales. A. 59. 1929. p. 182—203.

Gablentz, Ottoheinz. Bestand und Erschütterung der Familie in der Gegenwart. **587**
= Soziale Praxis .Jg. 41. 1932. p. 210—215.

Gercke, Achim. Rassenforschung und Familienkunde. Langensalza: Beyer 1934. 18 p. **P 303.4(43)**

Gleitze, Bruno. Die Ergebnisse der neuen Familienstatistik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 45. 1936. p. 41—48.

Groves, Ernest R. The family. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 34. 1928/29. p. 150—156, 1099—1107; vol. 35. 1929/30. p. 1017—1026; vol. 38. 1932/33. p. 837—879.

Guggenbühl, Adolf. Zerfall und Erneuerung der Gemeinschaften. Zürich: Schweizer Spiegel Verl. 1936. 214 p. **86905**
II. Die Familie. p. 75—138.

Harmsen, Hans. Familie. Begriff, Funktion und bevölkerungspolitische Aufgabe. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 9. 1939. p. 1—8.

Hart, Hornell. Trends of change in textbooks on the family. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 39. 1933/34. p. 222—230.

Heller, Leopold. Das österreichische Familienrecht **im** Lichte der katholischen Weltanschauung. **2499**
= Volkswohl. Jg. 25. 1933/34. p. 223—229.

Kovách Imre. Magyar megújhodás felé. Bp.: Kellner-ny. 1936. 327 p. **87215**
XIV. Nacionális felfogás a családról. p. 214—235.

Kraus, Siegfried. Familiengemeinschaft. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 7. 1931/32. p. 477—484.

Kyrk, Hazel. Economic problems of the family. New York: Harper 1933. XX, 500 p. **82180**

Lechtape, Heinrich. Die Krise der Familie. **4702**
= Hochland. Jg. 28. Bd. 1. 1930/31. p. 340—347.

Lindquist, Ruth. The family in the present social order. A study of needs of American families. Chapel Hill: Univ. of North Carolina pr. 1931. XIII, 241 p. **78237**

Lukas, Oskar. Erneuerung der Familie. Teplitz-Schönau: Wia-Verl. 1937. [8] p. **P 302.8(43)**

Lüders, Else. Die Erhaltung der Familie in der Gegenwart. **952**
= Reichsarbeitsblatt. N. F. Jg. 11. 1931. p. II. 105—II. 108.

Mackenzie, F. A. The problem of the family. **1337**
= Spectator. Vol. 137. 1926. p. 730—732, 787—788, 848—849, 893—894, 952—953, 1060—1061, 1103—1104.

Madelin, Louis. La famille française. **4460**
= Les études sociales. A. 59. 1939. p. 127—130.

Memelsdorff, F. Die Bedeutung der Arbeitslosigkeit für die Familie. **1628**
= Städtetag. Jg. 26. 1932. p. 371—373.

Miller, Emanuel. The generations. A study of the cycle of parents and children. London: Faber and Faber 1938. 276 p.

Mühlmann, W. E. Sammelbericht: Die moderne Familie. **2588**
= Sociologus. Bd. 8. 1932. p. 471—475.

Niedermeyer, Albert. Die Familie im Bereich des Bolschewismus. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 13. 1937/38. p. 313—315, 339—340, 368—370, 397—400.

Niedermeyer, Albert. Zeitfragen der Familienpolitik. **2499**
= Volkswohl. Jg. 27. 1935/36. p. 9—17.

Niemeyer, Annemarie. Zur Struktur der Familie. Statist. Materialien. Berlin: Herbig 1931. 176 p. (Dtsche Akad. f. soz. u. päd. Frauenarbeit, II.) **76648**

Pribilla, Max. Ideal und Wirklichkeit der Familie. **4644**
= Stimmen der Zeit. Bd. 122. 1931/32. p. 20—36.

Radványi Kálmán. Család és élet. Bp.: Szent István-társ. 1936. 306 p. **94661**

Reed, Ruth. The modern family. New York: Knopf 1929. X, 128 + XIX p. **73765**

Schmidt, W. Familie. **K 3800/38**
= Handwörterbuch d. Staatswiss. 3. Bd. 4. Aufl. Jena 1926. p. 921—940.

Schmiedeler, Edgar. An introductory study of the family. New York: The Century Co. 1930. X, 384 p. (The Century Cath. College texts.) **75764**

Schwartz, Ph. Familienstatistik. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 23. 1933. p. 478—488.

Storck, Gottlieb Friedrich. Die Familie und die ganzheitliche Gesellschaftslehre. **x 2220**
= Ständisches Leben. Jg. 3. 1933. p. 196—214.

Studien über Autorität und Familie. Forschungsberichte aus d. Institut für Sozialforschung. Paris: Alcan 1936. XV, 947 p. (Schriften d. Inst. f. Sozialforschung, 5.) **86637**

Taube, Otto. Die Familie als Trägerin der Leistung. **4647**
= Deutsche Rundschau. Bd. 250. 1937. p. 103—113.

Thiersch. Das Recht der Familie im Dritten Reich. **1415**
= Juristische Wochenschrift. Jg. 63. 1934. p. 1625—1627.

Tönnies, Ferdinand. Das soziale Leben der Familie. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 41. 1932. p. 822—828.

Ulich-Beil, Else. Die gegenwärtige Lage der Familie. **1211**
= Die Frau. Jg. 38. 1930/31. p. 74—81.

Varga László. A család az állam életében. **x 552**
= Magyar Kultúra. 48. köt. 1937. 2. félév. p. 291—294.

Young, Donald (Ed.). The modern American family. Philadelphia: American Academy of Political and Social Science 1932. 222 p. (The Annals of the Amer. Acad. of. Pol. and Soc. Sc., 160.) **3057/160**

Zahn, Friedrich. Die deutsche Familie und der Wiederaufbau unseres Volkes. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 16. 1926. p. 1—25.

Zborovszky Ferenc. A keresztény család biológiai és etikai megvilágításban. Heim Pál előszavával. Bp.: Orsz. Stefánia Szöv. 1929. 187 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 52.) **77365 és 1149/52**

6. Családvédelem általában.

Familienfürsorge im Allgemeinen.

Baum, Marie. Die Familie in Sozial- und Fürsorge-Politik der Gegenwart. 587
= Soziale Praxis. Jg. 41. 1931/32. p. 828—838.

Bäumer, Gertrud. Grundsätzliches und Tatsächliches zur Bevölkerungsfrage. Berlin: Herbig 1929. 16 p. Pq 312(43)

Cohen, Joseph L. Familien-Einkommens-Versicherung oder Familienhilfe (Family Income Insurance or Family Endowment.) 587
= Soziale Praxis. Jg. 35. 1926. p. 575—577, 611—615.

Csepregi-Horváth János. Normál-család. 2450
= Társadalomtudomány. 20. évf. 1940. p. 198—201.

Doros Gábor. Családvédelem. Küzdelem a születéscsökkenés ellen. Előszót írta Széll József. Bev.-el ell. Ravasz László és Hódossy Gedeon. Bp.: Magy. Családvédelemi Szöv. 1938. 160 p. 10 t. 92442

Doros Gábor. A mennyiségi és minőségi népesedéspolitika eszközei. 3891
= Katolikus Szemle. 53. évf. 1939. p. 521—527.

Engel. Familienfürsorge im Rahmen des öffentlichen Gesundheitsdienstes. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 3. 1937/38. Abt. A) p. 233—245.

Fleischmann H. Gyakorlati tapasztalatok a munkáscsaládvédelem köréből. 2716
= Munkaügyi Szemle. 12. évf. 1938. p. 253—263.

Fodor Árpád. Családvédelem. Előszót írta Zichy Gyula. Kalocsa: Árpád r.-t. 1928. 157 p. (Árpád-könyvek, 21—22.) 68309

Fuxius, Albert. Der Rechtschutz der Kinderreichen in Gegenwart und Zukunft. Würzburg: Triltsch [1933.] VII, 110 + 4 p. 82193

Gibon, Fénelon. La crise de la natalité et la croisade pour la repopulation. Préf. de Louis Duval-Arnould. Paris: Auteur 1923. 198 p. 61653

Heinrichs, Charlotte. Besoldung der Mutterschaftsleistung. 1211
= Die Frau. Jg. 41. 1933/34. p. 343—348.

Herz, Johannes. Familienpolitik. 587
= Soziale Praxis. Jg. 42. 1933. p. 672—676.

Ichok, G. La protection sociale de la santé. Paris: Rivière 1925. 420 p. 57159
I. La famille, la femme et l'enfant p. 11—63.

Janik Kálmán. Családvédelem, gyermekvédelem. 2580
= Népegészségügy. 19. évf. 1938. p. 128—132.

Julow Jenő. Szociális családvédelem. 1. k. [193?]. 2. bőv. kiad. Debrecen: Harmathy-ny. [193?]. 285, [5] p. 92327

Kádár Mihály. A születésszabályozás jelentősége a kultúrnemzetek életében. x 2062
= Anya- és Csecsemővédelem. 10. évf. 1937. p. 677—691, 746—756, 831—843, 906—927.

Kádár Mihály. A születésszabályozás jelentősége a kultúrnemzetek életében. Kalocsa: Árpád-ny. [1939]. 63 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 125.) 1149/125

Keglevich Gyula gr. Családvédelem és erkölcsjellem nevelésről. Bp.: Egyetemi ny. 1935. 30 p. R 302.501

Keresztessy Ernő. Adózás és családvédelem. 2024
= Az Adó. 1938. 26. évf. p. 249—256.

Klose, Franz. Staatliche Gesundheitsämter und Familienfürsorge. x 2338
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. A) p. 937—945.

Kohlhase, Hermann. Der Schutz der Familie im künftigen Erbrecht als Problem der deutschen Rechtserneuerung. Diss. Erlangen. Düsseldorf: Nolte 1936. VII, 24 p. **P 347.65(43)**

Kolosváry Bálint. Családvédelem a magánjogban. **35**
= Magyar Közigazgatás. 59. évf. 1941. p. 385—388, 60. évf. 1942. p. 9—11.

Kühn, Lenore. Frau, Familie und Staat. **1211**
= Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 669—683.

Memelsdorff, F. Die Bedeutung der Arbeitslosigkeit für die Familie und die Fürsorge für Familien. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 8. 1932/33. p. 144—156.

Pissel, Annemarie. Familienfürsorge. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 46. 1937. p. 538—544.

Scheffen-Döring, Luise. Die Familie im Volksaufbau. **1211**
Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 530—535.

Schmidl Sándor. Gyermekvédelem és családvédelem. Bp.: Hollósy-ny. 1932. 86 p. **78181**

Schmitz, Hans. Familie und Sozialpolitik. **2499**
= Volkswohl. Bd. 19. 1928. p. 294—301.

Sz. Gy. Családvédelem. **2450**
= Társadalomtudomány. 16. évf. 1936. p. 380—382.

Szokolay Leó. Családvédelem. **3891**
= Katolikus Szemle. 55. évf. 1941. p. 420—427.

Wex. Die Bedeutung der Familienfürsorge für die Erb- und Rassenpflege. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 441—447.

Zahn, Friedrich. Familienpolitik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 36. 1927. p. 1116—1120.

Zahn Friedrich. Die familienpolitische Enquete der Internationalen Vereinigung für sozialen Fortschritt. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 19. 1929. p. 145—165.

Zimdars. Familienfürsorge als Aufgabe des Gesundheitsamtes. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 5. 1939/40. Abt. A) p. 431—439.

a) Franciaország.
Frankreich.

Bissonet, Henri. Sur le Code de la famille. **3916**
= Journal des économistes. A. 98. 1939. p. 390—398.

Borbély Mihály. A francia családvédelmi kódex. **2716**
= Munkaügyi Szemle. 13. évf. 1939. p. 500—503.

Breger, J. Der Schutz der kinderreichen Familie in Frankreich. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 5. 1930. p. 766—773.

Doublet, Jacques. Le Code de la famille. Le haut comité de la population et le décret-loi du 29. VII. 1939 relatif à la famille et à la natalité françaises. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 181. 1939. p. 211—226.

Egger, Alois. Die kinderreichen Familien in Frankreich. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 136. 1932. 749—757.

Erődi-Harrach Béla ifj. Az új francia családvédelem. **x 631**
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 18—21.

Franciaország. Törvények, rendeletek. Décret relatif à la famille et à la natalité françaises. **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1939. p. 410—471.

Masson, A. L'enfant considéré par rapport aux finances publiques, l'impôt et les assurances sociales. **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1938. p. 527—556.

Perraud-Charmantier. La Code de la famille. **2705**
= Vie communal et départementale. A. 17. 1940. p. 111—117.

Sarlay Géza. A francia családvédelem. **4694**
= Magyar Kultúra. 16. évf. 2. félév. 1929. p. 266—269.

Seeler, Hans. Die Bevölkerungspolitik in Frankreich nach dem Weltkriege. Diss. Berlin 1930. IV, 117 p. **75439**

Société de Saint-Vincent de Paul. Manuel pratique des lois sociales et ouvrières. 4. éd. Paris : Spes 1935. VIII, 768 p. **85786**
2. Partie. La famille. p. 105—308.

Szára J. István. A francia családi törvény. **x 552**
= Magyar Kultúra. 52. köt. 1939. p. 219—221.

Terestyéni Ferenc. A legújabb francia családvédelmi törvény. **2450**
= Társadalomtudomány. 19. évf. 1939. p. 204—209.

Uhl Antal. A francia családkódex. **3891**
= Katolikus Szemle. 54. évf. 1940. p. 70—73.

b) Magyarország.
Ungarn.

Arató, Stefan. Die ungarische Familienschutzgesetzgebung. **x 2586**
= Ungarn. 1940. p. 228—236.

Csizmadia Andor. Családvédelem a magyar városokban. **998**
= Városok Lapja. 33. évf. 1938. p. 80—83.

Csizmadia A. A magyar nép- és családvédelem. **3891**
= Katolikus Szemle. 54. évf. 1940. p. 391—395.

Doros Gábor. (Szerk.) Javaslat a faj-, család- és népszaporodás védelméről szóló törvényes intézkedésekre. A Magyar családvédelmi szövetség szakbizottságának munkálata. Előszó : Egyed István. Bp. : Magyar családvédelmi szöv. [194?] 38 p. **R 362.17(439)**

Egyed I. A törvényhozás feladatai a család- és erkölcsvédelem fokozottabb kiépítésében. **3891**
= Katholikus Szemle. 49. köt. 1935. p. 601—612.

Erődi-Harrach Béla. Mennyibe kerülne a magyar családvédelem? **x 631**
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 156—161.

Gesztelyi Nagy László. Családvédelem. **1793**
= Községfejlesztés. 12. évf. 1937. 7. sz. p. 5—6.

Granasztóy László. Újszerű biztosítási módok a magyar családvédelem szolgálatában. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 54—55.

Hoffmann, Marianne. L'enfant considéré par rapport aux finances publiques, l'impôt et les assurances sociales. [La situation en Hongrie.] **2535**
= Bulletin internationale de la protection de l'enfance. 1938. p. 399—405.

Kádár L. Levente. Családvédelem és társadalombiztosítás. Bp. : Pesti könyvny. 1929. 31 p. **R 388.4(439)**

Kálnay Miklós. Családvédelem. 42
= Magyar Közigazgatás. 55. évf. 1937. p. 1—2.

Klaniczay Gyula. Nemzeti családvédelem. 1911
= Gyermekvédelem. 10. évf. 1938. p. 56—58.

Kovács Dezső. A sokgyermekes családok jövedelmének fokozása. x 643
= Nép- és Családvédelem. 2. évf. 1942. p. 12—16, 50—55.

Köncse, Eugène. La protection de la famille. 4255
= Nouvelle revue de Hongrie. Tome 63. 1940. p. 374—381.

Somogyi Ferenc. Intézményes nép- és családvédelem. x 643
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 2—10.

Somogyi Ferenc. A nép- és családvédelmi munka mint különleges magyar hivatás. x 643
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 121—124.

Somogyi Ferenc. Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap létesítésének előzményei, szervezete és működése. 2716
= Munkaügyi Szemle. 15. évf. 1941. p. 169—175.

Szénásy József. A magyar népesedés újabb megvilágításban. Miért van elengedhetetlen szükség családvédelmi és szociális törvényes intézkedésekre. x 2062
= Anya- és Csecsemővédelem. 11. évf. 1938. p. 853—877, 12. évf. 1939. p. 3—17.

Tatay Zoltán. Gyermek- és családvédelem a nemzetvédelem szolgálatában. x 2062
= Anya- és Csecsemővédelem. 11. évf. 1938. p. 361—366, 431—443.

Tollár István. Családvédelem a magyar fajvédelem szolgálatában. Bp.: Szerző 1936. 16 p. R 302.8

Tóth József. Magyar családvédelmi beszámoló. x 552
= Magyar Kultúra. 54. köt. 1940. p. 47—49.

c) Német Birodalom.
Deutsches Reich.

Ballarin, Hans Georg und Hellmuth Rössler (Hrsg.) Sonderfürsorge für Kinderreiche. Lpzg: Wordel [1936.] 66 p. P 361.6 : 312.1(43)

Burgdörfer, Friedrich. Die bevölkerungspolitische Lage und das Gebot der Stunde. 3339
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 23. 1930. p. 166—221.

Delius. Begünstigung kinderreicher Familien durch die Gemeinden. 691
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 56. 1935. p. 974—975.

Floriani, Hermann. Familienhilfe in Deutschland. 1912
= Schönere Zukunft. Jg. 11. 1935/36. p. 810—811.

Hoffmann, H. Die Förderung der Kinderreichen durch die Gemeinden. 1998
= Staats- und Selbstverwaltung. Jg. 20. 1939. p. 251—253.

Jostock, Paul. Deutschlands Massnahmen zum Schutze der Familie. 1912
= Schönere Zukunft. Jg. 11. 1935/36. p. 533—535.

Kommentar zum Familienunterstützungsrecht. (Familienunterstützungsgesetz und -vorschriften.) Lpzg: Lühe 1937. 240 p. 89172

Kracht. Familienfürsorge. 1628
= Gemeindetag. Jg. 35. 1941. p. 285—287.

Krug, C. L. Familienunterstützung für die Wehrpflichtigen und Arbeitsdienstpflichtigen. 2957
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 11. 1935/36. p. 667—682.

Németország. Deutscher Verein für öffentliche und private Fürsorge. Das Familienunterhaltswesen und seine praktische Handhabung. Lpzg: Lühe 1940. 188 p. (Veröffentl. d. Dtschen Vereins f. öffentl. u. priv. Fürsorge, 6.) **96276**

Ruppert. Familienunterstützung für die aktiv Dienenden und Arbeitsdienstpflichtigen. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 11. 1935/36. p. 605—608.

Schickenberg, Wilhelm. Die Familienunterstützungsverordnung für Wehr- und Arbeitsdienst. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 45. 1936. p. 107—116.

Schimmelpfennig, Joachim. Die Fortentwicklung der Familienunterstützung. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 47. 1938. p. 1261—1265.

Schmeling. Die Neufassung des Familienunterhaltsrechts. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 16. 1940/41. p. 135—142.

Zengerling. Die Familienunterstützungs-Durchführungsverordnung. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 15. 1939/40. p. 261—265.

Zengerling. Der neue Erlass über die Durchführung der Familienunterstützung. **1628**
= Der Gemeindetag. Jg. 31. 1937. p. 369—373.

Zengerling. Das neue Familienunterstützungsrecht. **1628**
= Der Gemeindetag. Jg. 33. 1939. p. 570—574.

d) Más országok.
Andere Länder.

Bachzelt, Alexander. Die österreichischen Gesetze im Lichte des Familienschutzgedankens. **2499**
= Volkswohl. Jg. 26. 1934/35. p. 161—166.

Banu, G. L'enfant considéré par rapport aux finances publiques, l'impôt et les assurances sociales. La situation en Roumanie. **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1938. p. 383—395.

Brüschweiler, Carl. [etc.] Bevölkerungsprobleme und Familienschutz in der Schweiz. Bern: Eidgenöss. Statist. Amt 1941. 24 p. **P 312(494)**
Brüschweiler: Die schweizerische Bevölkerungslage p. 3—14.
Veillard: Le rôle de l'initiative privée. p. 14—17.
Etter: Staatliche Bevölkerungspolitik. p. 18—24.

Maleissye-Melun. Le point de vue de la famille dans les oeuvres sociales en Grande-Bretagne. **4460**
= Revue d'économie sociale et rurale. Vol. 94. 1934. p. 101—103.

Marini, Camillo. L'unione fascista fra le famiglie numerose e le provvidenze demografiche fasciste. Parma: Donati 1941. 222 p. **97833**

Myrdal, Alva. La politique démographique et la protection de la famille en Suède. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 39. 1939. p. 783—828.

Schöner Gábor. A család védelme a fasizmusban. **x 2062**
= Anya- és Gyermekvédelem. 15. évf. 1942. p. 18—22.

Wehrli, Heinrich. Arbeit und Familie. Gedanken zur eidgenössischen Erneuerung. Zürich: Lehmann 1940. 49 p. **P 362.17(494)**
Möglichkeiten des Familienschutzes. p. 14—18.

Zengerling. Familienunterstützung in Österreich. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 14. 1938/39. p. 409—413.

7. A családvédelem különös fajai. Családi tehermegosztás.

Besonderheiten in der Familienfürsorge. Familienlastenausgleich.

Bevölkerungspolitik und Familienzulagen. Zürich: Komissionsverl. d. Genossenschaftsbuchh. 1941. 44 p. (Gewerkschaftliche Schriften, 12.) **P 331.226**

Rimensberger: Bevölkerungspolitik und Familienzulagen p. 3—9.
Meister: Stellungnahme des Ausschusses des Schweizerischen Gewerkschaftsbundes zur Frage der Familienzulagen p. 10—15.
Bickel: Aktive Bevölkerungspolitik p. 16—28.
Giroud: Die Praxis der Familienzulagen p. 29—33.
Nobs: Kinderzulagen p. 33—36.
Möri: Das Trugbild des Familienlohnes p. 37—41.
Wenk: Zur Frage des Familienschutzes p. 42—44.

Burgdörfer, Friedrich. Ausgleich der Familienlasten. **4709**
= Süddeutsche Monatshefte. Jg. 33. 1935/36. p. 8—13.

Familienlastenausgleich in Italien. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 46. 1937. p. 1491—1495.

Familienlasten-Ausgleichskassen. Aus dem Archiv f. Wohlfahrtspflege, Berlin. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 10. 1934—35. p. 41—65.

Fetscher, R. Zum Ausgleich der Familienlasten. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 1. 1926. p. 1013—1015.

Flügge, Ludwig. Ausgleich der Familienlasten. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 31. 1934. p. 769—772.

Lehmann, Konstantin. Zum Familienlastenausgleich. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 33. 1939. p. 424—432.

Lenz, Fritz. Über Möglichkeiten und Grenzen eines Ausgleichs der Familienlasten durch Steuerreform. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 376—398.

Lenz v.. Borries, Kara. Ausgleich der Familienlasten. **1211**
= Die Frau. Jg. 40. 1932/33. p. 541—545.

Schottky, Johannes. Erfahrungen mit einer Ausgleichskasse der Familienlasten. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 10. 1940. p. 219—233.

Schubert, Helmut. Bevölkerungspolitische Massnahmen und der Familienlastenausgleich. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 231—234.

Staemmler, M. Der Ausgleich der Familienlasten. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 228—230.

Steimle, Theodor. Ausgleich der Familienlasten. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 47. 1938. p. 1191—1194.

Zahn, Friedrich. Familienlast und Familienversicherung. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 576—578.

Zeiler, A. Auf dem Wege zum Familienlastenausgleich. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 33. 1939. p. 417—424.

Zeiler, A. Familienbeihilfen durch eine Familienstiftung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 21. 1928/29. p. 81—93.

Zeitler, Ralf. Reichshilfe für Kinderreiche. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 11. 1935/36. p. 533—538.

a) Családi munkabér.
Familienlohn.

Bikkal Dénes. A családi munkabér. Bornemissza Géza előszavával. Bp.: Centrum 1937. 44 p. **R 331.226**

Bikkal Dénes. Családi munkabér. Bp.: Munkaügyi Közigazgatás [1939]. 303 p. (Munkaügyi Közigazgatás, 2—3.) **91961/2—3**

Bikkal Dénes. A családi munkabér megoldásának útja. **2716**
= Munkaügyi Szemle. 12. évf. 1938. p. 377—383.

Bikkal Dénes. A családi munkabér szervezeti kérdései. **3041**
= Közgazdasági Szemle. 62. évf. 1938. p. 594—612.

Bonvoisin. Sozialer Lohn durch Familienzulagen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 41. 1932. p. 838—842.

Borbély Mihály. Családi bér- és családbiztosítás. **2716**
= Munkaügyi Szemle. 11. évf. 1937. p. 325—331.

Borbély Mihály és Reitzer Béla. Családi bér- és családbiztosítás. **3041**
= Közgazdasági Szemle. 62. évf. 1938. p. 616—625.

Claussen, Wilhelm. Familienlöhne im Ausland. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 45. 1936. p. 407—414.

Csizmadia Andor. A családi munkabér. **x 552**
= Magyar Kultúra. 50. köt. 1938. 2. félév. p. 237—239.

Fichtel, Johannes. Der Familienlohn. Das Problem u. seine Lösung. Die biologisch u. finanziell gesicherte Volkswirtschaft. München: Selbstverl. 1934. VIII, 171 p. **83629**

Magyarország. Törvények. Rendeletek. Családi munkabér. A munkások gyermeknevelési pótlékáról szóló 1938: XXXVI. t.-c. a vonatkozó rendeletekkel és magyarázatokkal. Összeállította Bikkal Dénes. Bp.: Kellner-ny. [1939.] 303 p. **92157**

Mars, Hans. Der Familienlohn. **3050**
= Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. Bd. 64. 1930. p. 179—189.

Migsch, Alfred. Der Familienlohn. Wien: Österr. Wirtschaftsverl. 1938. 70 p. **P 331.226**

Richter, L. Familienlöhne und Ausgleichsklassen in Frankreich. **952**
= Reichsarbeitsblatt. N. F. Jg. 13. 1933. p. II. 246—II. 249, II. 298—II. 300.

Schelbert, Franz. Familienlöhne. Zürich: Leemann 1941. 150 p. **97894**

Schmitz, P. Zur Frage des Familienlohnes bei Leo XIII. **2499**
= Volkswohl. Jg. 17. 1926. p. 233—236.

Szeibert János. Családi munkabér a mezőgazdaságban. Bp.: Stephaneum-ny. 1938. 23 p. **R 331.226: 383(439)**

Wunderlich, Frieda. Die Frage des Familienlohns. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 35. 1926. p. 496—500.

b) Munkabérkiegészítés. Családi pótlék.
Lohnausgleich. Kinderbeihilfen.

Auréjac. Les allocations familiales. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 177. 1938. p. 273—285.

Biagi, Bruno. Les allocations familiales en Italie. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 35. 1937. p. 481—512.

Bonvoisin [etc.]. La protection de l'enfance par les allocations familiales. **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1937. p. 817—843.

Bonvoisin, G. Allocations familiales des caisses de compensation. **2535**
= Bulletin international de la protection de l'enfance. 1938. p. 562—568.

Campbell, R. M. Family allowances in New Zealand. **3243**
= Economic journal. Vol. 37. 1927. p. 369—383.

Clark, Marjorie Ruth. Organized labor and the familly-allowance system in France. **3709**
= Journal of political economy. Vol. 39. 1931. p. 526—537.

Développement des allocations familiales. **4460**
= Réforme sociale. Tome 86. 1926. p. 266—273.

Développement des allocations familiales au cours des dernières années. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 21. 1930. p. 413—436.

Douglas, Paul H. Family allowance systems and the future of population. **59699**
= Dublin: Population problems. Boston 1926. p. 273—286.

Feick, Irmgard. Familienzulagen als bevölkerungspolitische Massnahme unter bes. Berücks. der Erfahrungen in Frankreich und Belgien. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 139. 1933. p. 739—744.

François-Saint-Maur, Charles. Les allocations familiales obligatoires. **2385**
= Correspondent. Tome 324. 1931. p. 836—851.

Glass, D. V. The struggle for population. Oxford: Clarendon 1936. X, 148 p. **91054**
IV. Family allowances p 50—71.
V. Family allowances and the birth-rate in France and Belgium. p. 72—86.

Goldschmidt, P. Les allocations familiales en Belgique. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 34. 1936. p. 234—246.

Gosseries, Pierre. Les institutions des allocations familiales en Belgique. **2535**
= Bulletin internationale de la protection de l'enfance. No. 153. 1939. p. 30—40.

Haultain, Elsinore. Les allocations aux mères en Amérique du Nord. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 16. 1927. p. 674—697.

Hidvégi János. A modern családvédelem és a középosztály. **x 591**
= Egyedül Vagyunk. 2. évf. 1941. 7. sz. p. 48—49.

Hoffmann. Kinderbeihilfen für kinderreiche Familien. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 15. 1939/40. p. 1—4.

Hoffner, Claire. Le développement de la législation sur les allocations familiales au cours des années récentes. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 41. 1940. p. 361—385.

Hoffner, Claire. La généralisation des allocations familiales en Belgique, en France et en Italie. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 32. 1935. p. 490—520.

Jancke, H. Kinderbeihilfen für kinderreiche Familien. Kommentar zu der Verordnung über die Gewährung v. Kinderbeihilfen an kinderreiche Familien u. d. dazu ergangenen Durchführungsbestimmungen. Berlin: Kühn 1937. 172 p. **90858**

Jessen, Arnd. Was kostet dein Kind? Ein Vorschlag zur Einführung allg. staatl. Kinderbeihilfen. Berlin: Schenk 1937. 207 p. **90810**

Klein. Die Ehrenpatenschaften der Stadt Berlin. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. B) p. 198—202.

Kleinsorg. Kinderbeihilfen nach neuestem Rechtsstand. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 59. 1938. p. 595—597.

Laporte, Marie-Magdeleine. Les allocations familiales dans le commerce et l'industrie en droit français et étranger. Paris : Dalloz 1938. 302 p. **92363**

Lehmann. Vereinheitlichung der Kinderbeihilfen. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 62. 1941. p. 353—356.

Lehmann, Konstantin. Zur bevölkerungspolitischen Besoldungsreform. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 9. 1939. p. 96—101.

Lehmkuhl. Die Mitwirkung der unteren Verwaltungsbehörde bei der Durchführung der Kinderbeihilfen-Verordnung vom 9. XII, 1940. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 17. 1941/42. p. 122—127.

Magyarország. Törvények. Rendeletek. Családi munkabér. A munkások gyermeknevelési pótlékáról szóló 1938 : XXXVI. t.-c. a vonatkozó rendeletekkel és magyarázatokkal. Összeállította Bikkal Dénes. Bp. : Kellner-ny. [1939.] 303 p. **92157**

Németország. Die Kinderbeihilfen in ihrer neuesten Form. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 50. 1941. p. 192—194.

Palme, A. Die Beihilfe für kinderreiche Familien. **1998**
= Staats- und Selbstverwaltung. Jg. 17. 1936. p. 239—242.

Payen, Édouard. Les allocations familiales. **553**
= Économiste français. A. 56. Vol. 1. 1928. p. 675—677.

Payen, Édouard. Les allocations familiales. **553**
= Économiste français. A. 58. P. 1. 1930. p. 739—741 ; A. 66. P. 1. 1938. p. 553—555.

Payen, Édouard. Les allocations familiales et l'obligation. **553**
= Économiste français. A. 60. P. 2. 1932. p. 35—36.

Payen, Édouard. Les allocations familiales : l'acheminement. vers l'obligation **553**
= Économiste français. A. 59. P. 1. 1931. p. 675—676.

Payen, Édouard. Les allocations familiales obligatiores. **553**
= Économiste français. A. 57. P. 2. 1929. p. 419—420.

Préandeau, Guy de. Les allocations familiales depuis qu'elles sont devenues obligatoires. **4460**
= Revue d'économie sociale et rurale. Vol. 94. 1934. p. 268—273.

Quante, Peter. Neue Wege der Besoldungspolitik. Ein Beitrag zur Frage der Familienpolitik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 43. 1934. p. 79—82.

Question des allocations familiales en Norvége. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 40. 1939. p. 67—74.

Reutti, Karl. Zum Problem der Ausgleichskassen. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 7. 1931/32. p. 143—153.

Roeder, Alfred. Neue Kinderzuschläge im Bereich des öffentlichen Dienstes. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 63. 1942. p. 54—56.

Salleron, Louis. L'agriculture et les allocations familiales. **3476**
= Revue politique et parlementaire. Tome 175. 1938. p. 24—34.

Schmiljan. Neue Durchführungsbestimmungen über die Gewährung von Reichskinderbeihilfen an kinderreiche Familien. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 13. 1937/38. p. 284—286.

Schulte Langforth, Marie. Der gegenwärtige Stand der reichsgesetzlichen Kinderzulagen. **2954**
= Deutsche Jugendhilfe. Jg. 29. 1937/38. p. 92—102.

Thiel, Fritz. Reichbeihilfe für kinderreiche Familien. **1089**
= Der Gemeindetag. Jg. 30. 1936. p. 98—100.

Tout, Herbert. A statistical note on family allowances. **3243**
= Economic Journal. Vol. 50. 1940. p. 51—59.

Trode, Eduard (Hg.) Die Mutterschaftshilfe in Deutschland. Berlin-Lichterfelde: Langewort 1937. 212 p **88604**

Turchi, Renato. Familienzuschüsse in Italien. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 50. 1941. p. 137—142.

Vlasto, O. Family allowances and the skilled worker. **3243**
= Economic journal. Vol. 36. 1926. p. 577—585.

Wasmuth. Die einmaligen Kinderbeihilfen in der Praxis. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 12. 1936/37. p. 460—465.

VII.

Néperő egyéb viszonylatban.

Volkskraft in sonstigen Relationen.

Adametz. Leopold. Optimismus und Pessimismus in ihren Beziehungen zum Fortpflanzungsinstinkt beim Menschen. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 34. 1940. p. 237—260.

Bender, Clara. Arzt und Bevölkerungspolitik. **1196**
= Die Hilfe. Jg. 36. 1930. p. 1049—1051.

Berghofer, J. Bevölkerungsbewegung und Weltpolitik. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 13. 1937/38. p. 1021—1023.

Bluhm, Agnes. Zum Problem »Alkohol und Nachkommenschaft«. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 12—82.

Burgdörfer, Friedrich. Krieg und Bevölkerungsentwicklung. München: Lehmann 1940. 68 p. (Politische Biologie, 12.) **P 312 : 355**

Caspary, Adolf. Technik und Bevölkerungsvermehrung. **2588**
= Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie. Jg. 5. 1929. p. 165—171.

Damaye, Henri. Éducation, dégénérescence et prophylaxie sociale. Paris: Alcan 1927. VII, 266 p. **64205**

Davies, W. Watkin. Population and world-politics. **4942**
= Hibbert journal. Vol. 29. 1930/31. p. 701—715.

Feder, G. Staatsmedizin und Bevölkerungspolitik. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 2. 1936/37. Abt. B) p. 559—572.

Frets, G. P. Keimgifte. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 83—96.

Gütt, Arthur. Bevölkerungspolitik und Wehrkraft. **1805**
= Der deutsche Volkswirt. Jg. 10. 1935/36. p. 1853—1855.

Kietzell, Ernst. Weltkrieg und Bevölkerungspolitik. München: Lehmann 1940. 37 p. **P 312 : 355**

Koberg, August. Die bevölkerungspolitischen Aufgaben der Gemeinde. Teplitz-Schönau: Dr. Wächter 1937. 8 p. (Bund d. Deutschen. Abt. Bevölkerungspolitik. Schriftenr. B., H. 2.) **P 312 : 352**

Kovács, Aloys. Les familles nombreuses et l'enseignement supérieur en Hongrie. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 17. 1939. p. 129—139.

Kovács Ferenc. A felvilágosító egészségügyi és családvédelmi előadások nemzetvédő jelentősége. **2580**
= Népegészségügy. 19. évf. 1938. p. 546—561.

Linnartz. Geburtenrückgang und Schule. **1628**
= Städtetag. Jg. 26. 1932. p. 534—536.

Lufft, Hermann. Bevölkerungsproblem und Weltanschauung. **4691**
= Preussische Jahrbücher. Bd. 207 1927. p. 37—60.

Magnussen, Karin. Krieg und Kriegsfolgen vom Standpunkt der Rassen- und Bevölkerungspolitik. **x 2527**
= Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik. Jg. 11. 1941. p. 145—168.

Morgenroth, Wilhelm. Das Bevölkerungsproblem der grossen Städte. **1628**
= Der Städtetag. Jg. 25. 1931. p. 107—109.

Mühlner, Gotthold. Bevölkerungsentwicklung unter kriegswirtschaftlichen Gesichtspunkten. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1935. 45 p. **P 312 : 355(43)**

Noack, Richard. Konstitution, Tuberkulose und Bevölkerungspolitik. **x 2338**
= Der öffentliche Gesundheitsdienst. Jg. 1. 1935/36. Abt. B) p. 49—55.

Reiter. Bevölkerungswissenschaft als Hygiene. **1751**
= Reichsgesundheitsblatt. Jg. 10. 1935. p. 788—791.

Ruttke, Falk. Rasse, Recht und Volk. Beiträge zur rassengesetzlichen Rechtslehre. München Lehmann 1937. 217 p. **90266**

Saenger, K. Binnenwanderung und Bevölkerungspolitik. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 568—570.

Schmidt-Klevenow. Die bevölkerungspolitische Aufgabe des deutschen Rechts und Rechtswahrers. **x 546**
= Deutsches Recht. Jg. 7. 1937. p. 227—228.

Schumacher, Rupert, und Hans Hummel. Vom Kriege zwischen den Kriegen. Die Politik des Völkerkampfes. *[1937.]* 2. Aufl. Stuttg.: Union Dtsche Verl.-Ges. [1937.] 302 p. 50 t. **90192**
Die Volkskraft in den politischen Auseinandersetzungen. p. 9—42.

1. Néperő és közgazdaság.

Volkskraft und Volkswirtschaft.

Aereboe, Friedrich. Bevölkerungskapazität der Landwirtschaft. **3358/172**
= Schriften des Vereins für Sozialpolitik. Bd. 172. 1926. p. 123—161.

Aubin, Hermann. Die volkspolitische Bedeutung von Gewerbe und Industrie in Ostdeutschland Breslau: Schlesien-Verl. 1941. 45 p. **P 384.1(43—11**

Balás Károly. Nyersanyag és népesedés. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 18. évf. 1940. p. 465—470.

Balás Károly. Matières premières et peuplement. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 48. 1940. p. 37—44.

Barocka, Egon. Grundbesitzverfassung und Bevölkerungswachstum. Oppeln: Ost-Verl. 1924. 112 p. **55523**

Batocki, v. & Gerhard Schack. Bevölkerung und Wirtschaft in Ostpreussen. Untersuchungen ü. d. Zusammenhänge zw. Bevölkerungsentwicklung u. Erwerbsgelegenheit. Jena: Fischer 1929. VIII, 170 p. **70585**

Beckmann, Fritz. Bevölkerung und Nahrungsspielraum. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 562—564.

Brentano, Lujo. Konkrete Grundbedingungen der Volkswirtschaft. Gesammelte Aufsätze. Lpzg Meiner 1924. VIII, 435, 73 p. **55518**
III. Die Bevölkerungslehre. p. 196—338.

Burgdörfer Friedrich. Zurück zum Agrar-Staat? Stadt und Land in volksbiologischer Betrachtung. Berlin-Grunewald: Vowinckel 1933. 154 p. **82162**

Dániel, Arnold. Die Konsequenzen des Geburtenrückganges. **1073**
= Der österreichische Volkswirt. Jg. 23. 1930/31. p. 1066—1070.

Frangeš, Otto. Die Bevölkerungsdichte als Triebkraft der Wirtschaftspolitik der südosteuropäischen Bauernstaaten. Jena: Fischer 1939. 32 p. **Pq 381(4—12): 312.925**

Gründel, E. Günther. Die Bevölkerungsreproduktion in der modernen Volkswirtschaft. Eine Untersuchung über die Grenzen und Möglichkeiten weiteren Fortschrittes und die Bedeutung der Aufartung für die Leistungsfähigkeit der Wirtschaft. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 23. 1930. p. 1—60.

Günther, Ernst. Der Geburtenrückgang als Ursache der Arbeitslosigkeit? Untersuchung einiger Zusammenhänge zwischen Wirtschaft und Bevölkerungsbewegung. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 134. 1931. p. 921—973.

Horáček, C. Remarques sur les rapports entre la baisse de la natalité et le développement des conditions économiques. Prague: Impr. Orbis 1938. 6 p. **Pq 312.81: 380.8**

Huhle, Fritz. Ist Frankreichs Nationalwirtschaft durch den Geburtenrückgang bedroht? **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 151. 1940. p. 186—211.

Kahn, Ernst. Bevölkerungsrückgang und Wirtschaft. **1805**
= Der deutsche Volkswirt. Jg. 5. 1930/31. p. 142—148.

Kuczÿnski, R[obert] R[ené]. Lebensraum und Bevölkerungsproblem *[»Living-space« and population problems 1939].* Oxford: University press 1939. 32 p. **P 380.025**

Kuczÿnski, R[obert] R[ené]. »Living-space« and population problems. Oxford: Clarendon press 1939. 41 p. **P 312.925**

Lenz v. Borries, Kara. Die Bedeutung biologischer Fragen für die Volkswirtschaft. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 24. 1930. p. 367—375.

Lipták László. A mezőgazdaság népességeltartó erejének statisztikai vizsgálata különös tekintettel a birtokmegoszlásra. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 15. évf. 1937. p. 612—621.

Mombert, P. Bevölkerung und Wirtschaftsspielraum. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 564—568.

Mombert, Paul. Bevölkerungsentwicklung und Wirtschaftsgestaltung. Zur Frage d. Abnahme d. Volkswachstums. Lpzg: Buske 1932. VII, 77 p. (Veröffentl. d. Frankfurter Ges. f. Konjunkturforschung, 3.) **78662**

Mombert, Paul. Weltwirtschaftliche Auswirkungen einer abnehmenden Volkszahl. **4394**
= Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 32. 1930. p. 81—104.

Móricz M. Nagybirtok, népszaporodás, népsűrűség. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 293—309.

Nawratzki, Curt. Bevölkerungsstillstand als Wirtschaftsproblem unter besonderer Berücksichtigung der Landwirtschaft. Berlin: Beuth 1930. 151 p. (Schriften d. Reichskuratoriums f. Technik i. d. Landwirtschaft, 16.) **75342**

Némethy Béla. A népsűrűség és a birtokmegoszlás igazi képe. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 14. évf. 1936. p. 1007—1013.

Neubauer Gyula. A népesedés közgazdasági és politikai értékelése. **x 631**
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 301—306.

Platzer, Hans Joachim. Die Steigerung der Erwerbsziffer in Deutschland. Eine Untersuchung zur Frage der Beziehungen zwischen Bevölkerungsentwicklung und Arbeitsmarkt. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 135. 1931. p. 321—368.

Reithinger, A. Frankreichs biologischer und wirtschaftlicher Selbstmord im Krieg Englands gegen Deutschland. Stuttgart: Dtsche Verl.-Anst. 1940. 48 p. **P 355.01(44)**

Röpke, Wilhelm. Die sozialökonomische Bedeutung des abnehmenden Bevölkerungsüberschusses.
= Magazin der Wirtschaft. Jg. 6. 1930. p. 2237—2242. **1416**

Seiler, R. Bevölkerungsdynamische Grundlinien der Wirtschaftspolitik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 44. 1935. p. 493—502.

Société des Nations. Conférence européenne de la vie rurale. Population et agriculture; le problème du surpeuplement rural. Genève: Soc. d. Nat. 1939. 70 p. **P 312.93(4): 383**

Sombart, Werner. Volk und Raum. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1928. XII, 218 p. **66829**

Spengler, Joseph J. Population movements and economic equilibrium in the United States. **3703**
= Journal of political economy. Vol. 48. 1940. p. 153—182.

Sperling, H. Kaufkraft und Geburten. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 21. 1928/29. p. 95—99.

Sütő József. »Azé az ország, akié a föld!« A földbirtok megoszlásának hatása a népesedésre! Bp.: Sylvester 1940. 47 p. **R 383.15: 312.8(439)**

Széll, Théodore. Influence des conditions économiques sur le mouvement de la population eu égard spécialement à la Hongrie. **2855**
= Journal de la Société Hongroise de Statistique. A. 11. 1933. p. 302—342.

Szél Tivadar. Az iparosodás hatása a népesedésre és a népmozgalomra. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 15. évf. 1937. p. 523—544.

Thirring Lajos & Hollós István. Contributions à l'étude du problème et de la situation démographiques de la Hongrie au point de vue du surpeuplement et de l'espace pour la vie et le travail de la nation. Paris: Conférence permanente des hautes études internationales 1937. 45 p. (Conf. perm. d. hautes études intern. X-*éme* sess. Paris 28. VI—3. VII. 1937. Mémoire Hongrois, 8.) **x 7184**

Ungern-Sternberg, Roderich. Wirtschaftliche Konjunktur und Geburtenfrequenz. **3051**
= Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Bd. 145. 1937. p. 471—487.

Varga István. Népmozgalom és konjuntúra. **2487**
= Magyar Statisztikai Szemle. 16. évf. 1. köt. 1938. p. 1—16.

Whelpton, P. K. Geographic and economic differentials in fertility. **3057**
= Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 188. 1936. p. 37—55.

Wieth-Knudsen, K. A. Natalité et progrès. Synthése économique, démographique et biologique sur la base des experiences de la France, de l'Allemagne et du Danemark. Paris: Sirey 1938. XV, 327 p. 2 t. **92597**

Wolff, Hellmuth. Volk und Raum. Gedanken zur Bevölkerungspolitik. Halle: Akademischer Verl. 1936. 64 p **86837**

Zahn, Friedrich. Das Bevölkerungsproblem und die volkswirtschaftliche Kapitalbildung. **3919**
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 25. 1935. p. 129—143.

2. Néperő és adóügy.

Volkskraft und Steuerwesen.

Bruno, Enrico. L'imposta di famiglia e i criteri di applicazione del tributo. Empoli: Noccioli 1939. 69 p. 8 t. **P 389.75(45)**

Burgdörfer, Friedrich. Bevölkerungsfrage und Steuerreform. Berlin: Dümmler 1930. 68 p. (Das kommende Geschlecht, V/4—5.) **74280**

Heermann, Hans. Rassenhygiene und Steuergesetzgebung. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 18. 1926. p. 200—205.

Hesse, Wilhelm. Die bevölkerungspolitischen Massnahman im nationalsozialistischen Steuersystem. Würzburg-Aumühle : Triltsch 1939. V, 96 p. **97815**

Keresztessy Ernő. Adózás és családvédelem. **2024**
= Az Adó. 1938. 26. évf. p. 249—256.

Lenz v. Borries, Kara. Rassenhygienisch wichtige Ergebnisse der Einkommensteuer-Veranlagung von 1925. **3339**
= Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. Bd. 22. 1929/30. p. 412—416.

Popitz, Johannes. Steuerpolitik und Bevölkerungsfragen. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 572—574.

Stiasny, Karl. Die Familie in der Steuergesetzgebung Österreichs. — Die Begünstigung der Familie in der Steuergesetzgebung. **1912**
= Schönere Zukunft. Jg. 12. 1936/37. p. 263—264, 291—293.

3. Néperő és társadalompolitika.

Volkskraft und Sozialpolitik.

Burgdörfer, Friedrich. Vom Leben und Sterben unseres Volkes. Berlin : Bodenreform-Ges. 1929. 24 p. **P 312(43)**

Cser János. Az új magyar nép- és családvédelem nemzetgazdasági alapjai. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 17—22.

Demuth, F. Bevölkerungspolitik und Sozialversicherung. **1234**
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 574—576.

Ettwein. Die Ausrichtung der öffentlichen Fürsorge nach bevölkerungspolitischen und erbbiologischen Gesichtspunkten. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 12. 1936/37. p. 382—386.

Fürth, Henriette. Die Geburtenfrage als soziales und gesundheitliches Problem. **3592**
= Gewerkschafts-Zeitung. Jg. 36. 1926. p. 659—661.

Harmsen, Hans. Die französische Sozialgesetzgebung im Dienste der Bekämpfung des Geburtenrückganges. Berlin : Schoetz 1925. 67 p. **55897**

Harmsen, Hans. Der Geburtenrückgang und seine sozialen Auswirkungen. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 35. 1926. p. 721—726.

Harmsen, Hans. Sozialpolitische Massnahmen zur Bekämpfung des Geburtenrückganges und ihre Kritik. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 35. 1926. p. 1033—1037, 1073—1074.

Hersch, L. Baisse de la natalité et politique sociale. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 28. 1933. p. 163—178.

Kerék Mihály. A közjóléti szövetkezetek gazdasági tevékenysége. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 22—25.

Magyarország. Törvényjavaslatok. A nép- és családvédelemről szóló törvényjavaslat és a városok.
= Városok Lapja. 35. évf. 1940. p. 149—151. **998**

Maleissye-Melun. Le point de vue de la famille dans les oeuvres sociales en Grande-Bretagne. **4460**
= Revue d'économie sociale et rurale. Vol. 94. 1934. p. 101—103.

Mayer, Josef. Die Geburtenregelung als soziales Problem. **1743**
= Das neue Reich. Jg. 10. 1927/28. p. 1068—1070.

Memelsdorff, F. Die Bedeutung der Arbeitslosigkeit für die Familie und die Fürsorge für Familien.
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 8. 1932/33. p. 144—156. **2957**

Mihelics Vid. Magyar nép- és családvédelem. **2698**
= Magyar Szemle. 39. köt. 1940. p. 193—199.

Müller, Karl Valentin. Arbeiterbewegung und Bevölkerungsfrage. Jena: Zwing 1927. 154 p. **63708**

Pettersson, C. O. Nativitetsminskningens sociala bakgrund. **4561**
= Ekonomisk Tidskrift. A. 37. 1935. p. 37—49.

Politique sociale et population. **2537**
= Revue internationale du travail. Vol. 39. 1939. p. 315—342.

Szénásy József. Fajvédelmi törekvések az anya- és gyermekvédelemben. Bp.: Orsz. Stefánia Szöv. [1940?] 18 p. (Orsz. Stefánia Szöv. kiadv., 137.) **1149/137**

Szénásy József. A magyar népesedés újabb megvilágításban. Miért van elengedhetetlen szükség családvédelmi és szociális törvényes intézkedésekre. **x 2062**
= Anya- és Csecsemővédelem. 11. évf. 1938. p. 853—877; 12. évf. 1939. p. 3—17.

Verschuer, Otmar. Sozialpolitik und Rassenhygiene. Langensalza: Beyer 1928. 32 p. **P 303.4 : 33**

Vincze Oszkár. Nép- és népesedéspolitika. Keményi Gábor előszavával. Bp.: Viktória 1936. 45 p. (Korszerű magyar írások, 2.) **R 312.8**

Winston, Sanford R. The relation of certain social factors to fertility. **3337**
= American journal of sociology. Vol. 35. 1929/30. p. 753—764.

Zeck, Hans F. Die französische Sozialgesetzgebung im Dienste der Bevölkerungpolitik. Berlin: Schoetz 1933. 27 p. (Veröffentl. a. d. Gebiete d. Medizinalverwaltung XLI. Bd. 7. H.) **P 312.1(44)**

4. Néperő és lakáskérdés.

Volkskraft und Wohnungsfrage.

Bormann, Hans Ulrich. Erleichterung der Wohnungsbeschaffung für kinderreiche Familien.
= Deutsches Recht. Jg. 9. 1939. p. 1218—1221. **x 546**

Csaba Rezső. Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap házépítő munkájáról. **x 643**
= Nép- és Családvédelem. 1. évf. 1941. p. 143—147.

Düttmann. Wohnungsfürsorge für kinderreiche Familien. **587**
= Soziale Praxis. Jg. 39. 1930. p. 553—556.

Freund. Wohnungsbeschaffung für kinderreiche Familien. **619**
= Zeitschrift für Wohnungswesen. Bd. 37. 1939. p. 217—220.

Gaertner. Die Wohnungsbeschaffung für kinderreiche Familien als Aufgabe der Wohlfahrtspflege. der Bevölkerungspolitik und der Preisüberwachung. **691**
= Reichsverwaltungsblatt. Bd. 62. 1941. p. 533—536.

Gut, Albert. Wohnungsfürsorge für kinderreiche Familien. **1628**
= Der Städtetag. Jg. 24. 1930. p. 67—69.

Hecke, Wilhelm. Geburtenrückgang und Mieterschutz. **1073**
= Der österreichische Volkswirt. Jg. 20. 1927/28. p. 320—323.

Josephy, Berthold. Bevölkerungsfrage und Wohnungsfrage. **K 3333/5**
= Handwörterbuch des Wohnungswesens. 1930. p. 140—149.

Kasten, A. Die Wohnungsverhältnisse der kinderreichen Familien im Angestelltenstand. **2957**
= Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege. Jg. 7. 1931/32. p. 207—212.

Lampe. Erleichterung der Wohnungsbeschaffung für kinderreiche Familien. 1628
= Der Gemeindetag. Jg. 33. 1939. p. 450—453.

Morgenroth, Wilhelm. Münchens kinderreiche Familien und ihre Wohnungen. 3919
= Allgemeines statistisches Archiv. Bd. 18. 1928. p. 82—96.

Müller, August. Wohnungspolitik im Dienste der Bevölkerungspolitik. 1234
= Deutsche Wirtschafts-Zeitung. Jg. 27. 1930. p. 570—572.

Rácz Gyula. Családi otthon és népszaporodás. x 631
= Szociális Szemle. 1. évf. 1939/40. p. 185—189.

Tribius, Erich. Kinderreichtum und Wohnungswesen. 1805
= Der deutsche Volkswirt. Jg. 10. 1935/36. p. 240—242.

Lezáratott 1942 február hó 28-án.
Abgeschlossen am 28. Februar 1942.

A budai jogkönyv (Ofner Stadtrecht) harmadik kézirata a Fővárosi Könyvtárban.

Írta: *Relković Néda*

I.

Buda város középkori jogkönyvének eddig csak két kéziratát ismertük: a lyceumi és a Cromer codexet. Előzőt Pozsonyban az ev. lyceum könyvtárában őrzik; díszes külsejű folió, valószínűleg eredeti kézirat s a XV. század első negyedére vall. A Cromer-féle papiros kodex Frank István pesti egyetemi tanár hagyatékából (1845-ben) a magy. kir. Pázmány Péter tud. egyetem könyvtárába került, jelzete B/31. Nevét régi tulajdonosától, Cromer Lénárdtól nyerte, ki 1560-ban Kassa városi jegyzője volt. Egyszerű külsejű folió s valószínűleg a lyceumi kodex másolata.

A jogkönyv kiadói Lichner Pál és Michnay Endre (Ofner Stadtrecht von 1244—1421. Pressburg. 1845.) A kiadás alapjául a lyceumi kodexet vették, de a Cromer-kodex variánsait is feltüntetik.[1])

1938-ban a jogkönyv harmadik, eddig ismeretlen kézirata került a Fővárosi Könyvtár tulajdonába. Szendy Károly polgármester a jogkönyv történeti értékét felismerve és értékelve megvásárolta azt 5000 pengő árán a könyvtár részére Bozsenyik Béla ny. tanár (erdélyi menekült) hagyatékából. Jelzete B 0910/60. Alakja quart, anyaga papiros, régi bekötési táblája hiányzik, címe nincsen.[2])

A kodex elején, a jogkönyv szövegét megelőzőleg, 12 pontban összefoglalva hűbérjogot tartalmazó szabályok vannak Jure feudali, alatta Von den Lehn Recht oder Rittergut címmel. Irása a XVI. század közepére vall, későbbkori mint a jogkönyv írása, nyelve is újabbkori, tehát később fűzték hozzá, még pedig a kézirat elejére. Erre megviselt lapjai is utalnak, melyek éppen olyan kopottak, mint a jogkönyv első és utolsó oldalai. Lapszám nincsen; víznyomata pajzs, melyből erősen stilizált szalagok csüngenek. Hasonló víznyomatot Briquet 1544—1564 között Bécsben, Villachban, Laibachban és Augsburgban talált, Magyarországon 1544-ből.[3])

A hűbérjog után hét üres oldal következik, utána a jogkönyv szövege. Az egész egy kéz írása, beleszámítva az 1502-ből és 1503-ból eredő függeléket is; a másolás ideje a XVI. század eleje. Szokás szerint csak a lapok egyik oldalán van lapszám; így a lapok száma 74, az oldalszám tehát összesen kétszer 74, azaz 148.[4]) A 49/a

[1]) *Relković* Néda: Budaváros jogkönyve. Budapest. 1905. 18—21 l.

[2]) A harmadik kéziratot fővárosi kodexnek nevezem.

[3]) C. M. *Briquet:* Les filigranes Dictionnaire historique des Marques du Papier 1282—1600. Leipzig. 1923., 12. kiad. III. köt. 8823. ábra 473 l.

[4]) Az oldalak jelzésénél könnyebbség kedvéért *a*) és *b*) jelzést használok. Pl. az 5-ik lap egyik oldala 5/a, a másik 5/b lesz.

lapig a másoló ugyanazt a papirost használta, mert a vízjegy ugyanaz: körbe rajzolt mérleg, mely hatágú csillagban végződő nyélen függ. Briquet ilyeneket Bécsújhelyen 1476-ból, Bécsben 1480 körül, Innsbruckban 1478—82-ig, Grazban 1479-ből, Udinében 1495-ből talált.[1]) Leghasonlóbb a Hess András-féle budai krónika víznyomata.[2]) Megközelíti egy brassói víznyomat 1479-ből[3]), de a mérleg rúdja görbült. Az utána használt papiros már más: víznyomata körbe rajzolt horgony, mely hatágú, körön kívül rajzolt csillagon függ. Briquet hasonlókat talált Felső-Itáliában, osztrák és bajor földön a XVI. század első feléből;[4]) legjobban a bresciai vízjegy hasonlít hozzá 1512-ből,[5]) és egy brassói 1510—1515 közti időből.[6])

A 60/b lap után számozatlan üres lap következik, utána a jogkönyv folytatódik 61-es lapszámmal. A másoló rubrummal írja a fejezetcímeket és szöveg közben is pirossal cifrázza a betűket. A lapokat csak ritkán írja hasábos beosztással, pl. a tartalomjegyzéket, az árszabást[7]) stb.; a fejezetek zömét azonban nem hasábokban másolja. Bizonyos gyakorlatlanságra mutat, hogy a III. fejezetet piros betűs címével együtt az előző fejezet folytatásaképen írta le.[8]) Előfordul, hogy az egész oldalt félig írja tele, de utána hasábban folytatja.[9])

Mivel a másoló a lyceumi kodexet használhatta, ennek Lichner—Michnay-féle kiadását használjuk az összehasonlításhoz. A fővárosi kézirat ugyanis a Cromer-kodex variánsait nem ismeri, helyette a lyceumi kodex után indul, amint ez nyomról-nyomra kimutatható.[10]) Viszont a lyceumi kodex későbbi kéz által történt betoldásai hiányoznak a fővárosi kéziratból,[11]) ami igazolja, hogy a másolás a betoldásoknál korábbi időben történt. Még a lyceumi kodex elírásait is átveszi.[12])

A fejezetek sorrendje megegyezik a lyceumi kodex beosztásával. Prológus után tartalomjegyzék következik, ebben azonban a fejezetcímek sorrendje nem mindig

[1]) *Briquet* i. m. I. köt. 184. l., leghasonlóbb a 2450. és 2454. ábra.

[2]) *Fitz* József: Hess András, a budai ősnyomdász. Budapest. 1932. 86—87. l.

[3]) Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. Kronstadt. III. köt. 3. tábla 34. ábra.

[4]) *Briquet* i. m. I. köt. 42—43. l., 501—509. ábra.

[5]) U. o. 42. l. 500. ábra.

[6]) Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven. Hermannstadt. 1880. I. köt. 7. tábla. 51. ábra.

[7]) Hasábban íródott a 3/b, 4/a, 10/a, 19/a, 19/b, 71/a, 71/b, 74/a l.

[8]) A fővárosi kódex 1/b lapján, a lyc. kódexben a III. fej. 3. lapon áll. A IV—VI. fejezetet is összeírja címeikkel együtt. (Főv. kod. 1/b—2/b l., lyc. kod. 3—5. l.) Így tesz két Aliud című fejezettel is; a második fejezet Aliud címét az összevonás után írja. (Főv. kod. 38/b l., lyc. kod. 161. és 162. fej. 101. l.) A főv. kodex 47/b lapján Vonn den czaigern im weyn lezenn a következő fejezettel van összevonva, de a címét feketével írja. (V. ö. lyc. kod. 236/a és 236/b fej. 132—133. l.)

[9]) Főv. kod. 2/b. l.

[10]) A főv. kod. 11/a lapján pl. Von des kuniges stb. kronung c. fejezet 6. sorában úgy mint a lyceumiban, (6. fej. 31. l. 5. sor) kron áll és nem *kront*, mint a Cromer codexben (lásd u. o. a jegyzetet). A főv. kod. 13/a lapján a négy angyali erényről szóló fejezet 5. sorában *icht* áll, mint a lyceumiban (20. fej. 36. l. 4. sor.), a Cromer félében *nicht* áll (lásd u. o. a jegyzetet). A főv. kod. 17/a lap, 5. sorában a bíró eskümintájában *armen* áll (lyc. kod. 42. fej. 47. l. 4. sor) a Cromer félében *arm* olvasható (lásd u. o. a jegyzetet). Igazolja még a kereskedőkről szóló fejezet (Főv. kod. 56/b l. 7. sor és lyc. kod. 309. fej. 167. l. 8. sor.); a gyermekek házasságáról szóló (Főv. kod. 67/b l. 4. sor és lyc. kod. 395. fej. 201. l. 2. sor.) stb. Mindenütt a feltüntetett Cromer-féle variánsok a fennti állítást igazolják. A pénzbíró választásáról szóló fejezetben a Cromer-kodex írója az első sorban *jegyzőt* ír *városbíró* helyett, de a főv. kod. a lyceumi nyomán *városbírót* ír. (Főv. kod. 14/b l. 1. sor., lyc. kod. 29. fej. 40. l. 1. sor.)

[11]) Pl. a főv. kod. 9/b lapján az 1. hasáb 3. sorában a *nit nemen schollen* kimaradt. A lyc. kod. 25. l. 6. sorában meg van (lásd a lyc. kod. jegyzetét u. o.)

[12]) A jegyzőválasztásról szóló fejezetben (Főv. kod. 14/b l. 1. sor) *statrichter* helyett *statschreiber* áll mint a lyc. kodexben. (20. fej. 39. l. 1. sor.) A bíró szabadalmairól szólóban szintén felcseréli a két szót. (főv. kod. 14/b l. 1. sor., lyc. kod. 30. fej. 40. l. 2. sor.) A »két külvárosi tisztviselőről» c. fejezet címében *ainen* áll *zwei* helyett, (Főv. kod. 15/b l. és u. így lyc kod. 33. fej. 42. l.)

azonos a lyceumi kodex sorrendjével.[1]) Azokat a fejezeteket, amelyek bár a tartalomjegyzékben előfordulnak, de a fejezetek közt is csak címben vannak meg a lyceumi kéziratban, a főv. kodex másolója kihagyta a szöveg közt.[2]) Csupán egyet közöl: Vonn denn dy Christen verkauffen s utána helyet hagyott a szövegnek.[3]) Ezáltal a fejezetek száma 405, míg a lyceumi kodexben 441.

A 10/a laptól a tulajdonképeni jogszabályok következnek. A másoló mindjárt az első fejezet leírásánál téved, a Vonn dem anfang unnd Vorred dieses puechs c. fejezet után a másoló nem a megfelelő szöveget írta, hanem a következő fejezetét, úgy, hogy ezáltal az első fejezet szövege kimaradt.[4]) Tehát éppen az a szöveg hiányzik, mely a magdeburgi jogra hivatkozik. Fejezetösszevonás, de kihagyás nélkül, más helyen is előfordul.[5])

A fejezetcímekbe itt-ott szavakat told be[6]), majd elhagyja azokat[7]), néha a szórendet is megváltoztatja.[8])

A szöveg sorról-sorra megegyezik a lyceumi kodex szövegével. Eltérések itt is a szórendben fordulnak elő,[9]) írója néha szavakat told be vagy

[1]) Pl. a főv. kod. 4/a l. 2. hasáb 14., 15. sorában áll: Item, pey wievill zal der gast sein gewant verkauffn mag; e fejezet a lyc. kodexben más sorrendben következik (lyc. kod. 10. l. 12—13. sor.) Ép így a Von der scherigen recht és Von der statpoten recht (főv. kod. 9/a l. 2. hasáb 23—24. sor) a lyc. kodexben a 24. l. 28—29. sorban. Von der Zelburger wein rechten (főv. kod. 5/a l. 2. hasáb 21. sor.) szintén hibás sorrendű (lyc. kod. 14. l. 8. sor). A 44/a lapon az olasz bor árusításáról szóló fejezet címét az idegen bor árusításával cserélte fel, de észrevette és a margón kijavította. (Lyc. kod. 209. és 210. fejezet 121—122. l.)

[2]) Ilyenek: Von den malern, Von den goltslaheren, Von den wuntärzten, Von den messerschmiden, Von den schwertfegern, Von den verfern, Von den plaichern, Von den walchern stb.

[3]) Főv. kod. 52/b l.

[4]) Főv. kod. 10/a és 10/b l. a lyc. kodexben 1. és 2. fej. 27—29. l.

[5]) Főv. kod. 42/a lapján Von der Judenn marckt c. fejezetet a következővel vonta össze. (A lyc. kodexben 194. fej. 115. l. és 195. fej. 115. l.)

[6]) Pl.: lyc. kodex (14. l. 3. sor): Von frömbden wein; a főv. kod. hozzá teszi: recht. (5/a l. 2. hasáb 12. sor). Lyc. kod. (H betű alatti tartal. jegyz. 19. l. 19. sor): Gib yemant sein guet umb sonst; a főv. kodexben: Gibt *man* sein guet stb. (7/a l. 2. hasáb 17. sor.) Lyc. kod. (99. fej. 76. l.): Vonn denn goltschmiden, a főv. kod. hozzáfűzi: Rechten (29/a l). Lyc. kod. (354. fej. 187. l.): So eynem eyn ampt wurd unnd des nichten wolde; a főv. kodex kiegészíti: So *mann* eynem eyn ampt *gebe ader* wurd unnd des nichten wolde haben (62/b l.). Lyc. kod. (H betű alatti tart. jegyz. 25. l. 14. sor): Kinder schollen nicht stb., a főv. kodexben: *Die* kinder stb. (9/b l. 1. hasáb 19. sor).

[7]) Lyc. kod. (B alatti tart. jegyz. 8. l. 12. sor): Item von der pos, der von ainer gantzen gemain stb., a főv. kod. a *gantzen* szót kihagyja. (3/b l. 1. hasáb. 22—23. l.) Lyc. kod. (u. o. 19. l. 12. sor.) Von der pues, der do reichen stb. a főv. kodex a *pues* szót kihagyja (7/a l. 2. hasáb. 2. sor.) Lyc. kod. (u. o. 25. l. 23. sor.): Von den hochmuetigen stb., a főv. kodexben csak *muetigen* áll (9/b l. 2. hasáb 9. sor.) Lyc. kod. 82. fej. 69. l.): Von den newkoment kaufmans Rechten; a főv. kodexben a *kaufmans* kimaradt (26/a l.).

[8]) Lyc. kod. (54. fej. 55. l.): in halten soll; főv. kod.: In soll halten (20/b l.). Lyc. kod. (193. fej. 114. l.): Von yren claidern, dy sy schollen haben unnd gewant; főv. kod.: Von yren claidern, und gewant, dy sy scholln tragen (42/a l.). Lyc. kod. (76. fej. 67. l.): Pey wieviel zal der gast sein kaufmanschaft verkauffen mag; főv. kod.: Pey wieviel zal mag der gast kauffen sein kaufmanschaft (25/a l.)

[9]) Lyc. kod. (57. fej. 57. l. 4—5. sor): unnd angelegt haben; főv. kod.: haben unnd angelegt (A városbíró bemutatásáról. 21/a l. 9. sor).

Lyc. kod. (45. fej. 50. l. 2. sor): und der Stat und des Rats; főv. kod.: unnd des Rats unnd der Stat (A külvárosi bírák esküje. 18/a l. 4. sor).

Lyc. kod. (63. fej. 3. sor. 59. l.): ein Rat gesetzt und pestetigt wirt; főv. kod.: ein Rat gesetzt wirt unnd pestetigt (Az ideiglenes városi kormányról. 22/a l. 4. sor).

Lyc. kod. (80. fej. 69. l. 3—4. sor): pey zwayn margk silbers dem gerichte; főv. kod.: dem gerichte pey zwayn margk silbers (A ruhaeladásról 26/a l. 4. sor).

Lyc. kod. (176. fej. 108. l. 2. sor): feyl turren haben; főv. kod.: turren faill haben (A kereskedőkről. 40/b l. 3. sor).

rövidít,[1]) a sorrendet eltéveszti.[2]) Kihagyások ritkák és tollhibából eredők.[3]) Számokat néha betűvel ír ki,[4]) rövidítést szóval.[5])

A másoló néha más kifejezést használ, pl. *irer* és *ist* helyett *wer*[6]), *statman* helyett *kaufmann*[7]) ap eyn Ofner helyett ab der selbige fluchtige,[8]) mich helyett mir,[9]) in der stat wil ab sten helyett yn der Statt will seyn.[10]) A jogkönyv végén a lyceumi kodex függeléke következik: a tárnoki városok ülésrendje és a pékszabályzat 1453-ból összevonva egy fejezetben, eltérőleg az eredetitől.[11]) Utána a többi függelék: Pestnek és Budának 1502-ből és 1503-ból való pere az árumegállítási jog miatt. A másoló itt is úgy jár el, mint a jogkönyv másolása közben: a szöveg közé szavakat told be vagy elhagyja azokat[12]) Az utolsó lap végén I, R, T, vagy V betű áll egészen újkori írással.

A másoló gót betűvel ír; írása egyöntetű, rendes. A lapszélen egy-két helyen idegen kéz egy-egy szót írt oda.[13]) A jogkönyv különben jó állapotban maradt meg.

Ami már most a jogkönyv szövegét illeti, másolásról lévén szó, szerkezetileg ugyanazon hiányokat mutatja, mint a lyceumi kodex. Egy része 1410 körül készült, a másik 1421 táján íródott. Erre a jogszabályok néha ellentmondó szövege, előforduló ismétlések utalnak. Tartalmilag több részre oszlik: beveztés után szól a

---

Lyc. kod. (317. fej. 1—2. sor. 172. l.): nicht gesein mochte; főv. kod.: nicht mochte gesein (A különböző esküről. 58/a l. 2. sor).

Lyc. kod. (107. fej. 3. sor. 80. l.): visch muegen turren verkauffen; főv. kod.: dy vischer turren kainerlay visch muegen verkauffen turren. (Zu dem Selbigen. 30/b l. 3—4. sor).

Lyc. kod. (390. fej. 3. sor. 199. l.): turren laid thuen; főv. kod.: turren thuen mit laid (A házastárs elleni panaszról. 67/a l. 4. sor).

[1]) Lyc. kod. (48. fej. 3. sor. 51. l.): vor sein haub nicht nemmen; főv. kod.: vor sein *hab* haub nicht nemmen (A tanács ócsárlásáról. 18/b l. 4. sor).

Lyc. kod. (107. fej. 1. sor. 80. l.): auch schrotfisch; főv. kod.: auch viesch (Zu dem Selbigen. 30/b l. 1. sor).

Lyc. kod. (145. fej. 6. sor. 92. l.): muttel pegk; a főv. kodexben kimaradt (A mesterpékekről. 34/b l. 15. sor).

[2]) Pl. a külföldi árucikkek sorrendjében a főv. kod. (71/a l. 2. hasáb 15. sor) írja: Item, von stigliczerin, holott a 71/b l. 1. hasáb 7. sorába való. (V. ö. lyc. kod. 423. fej. 211. l. 24. sor.)

[3]) Lyc. kod. (95. fej. 5. sor. 73. l.): von einem schonen tuech; főv. kod.: von einem tuech (Az árusítási közvetítők díjáról. 28/b l. 4. sor). A főv. kod. 74/a lapján (1. hasáb 16—17. sora közt) az »egy mázsa réz« árusítása hiányzik. (V. ö. lyc. kod. 441. fej. 1. sor. 218 l.) A tartalomjegyzékből kimaradt e fejezetcím: Von allerlay falscherey (Lyc. kod. 23. l. 9. sor; a főv. kodexben a 8/b l. 2. hasábban lenne helye). A kereskedők árusításáról szóló fejezetcím felett: Eyn andersz felírás hiányzik. (Lyc. kod. 174. fej. 107. l., a fővárosiban a 40/a lapon lenne.)

[4]) Pl. a főv. kod.: hundert pfennig (41/b l. 4. sor., a hóhérről c. fejezetben; lyc. kodexben: 100 d. áll (189. fej. 3. sor. 112. l.).

[5]) Pl. lyc. kod.: Also helff unns got unnd das etc. (316. fej. 6. sor. 171. l.); a főv. kod. hozzáteszi -: heylig evangelium (57/b l. 8. sor, az esküminták ról szóló fejezetben). Lyc. kod.: 6 pfennig (186. fej. 5. sor. 111. l.); főv. kod.: VI. d. (41/b l. 6. sor, a szabad személyekről). Lyc. kod.: als in privilegio kunig Bele etc. gleich wie es oben stet (85. fej. 4. sor. 71. l.); a főv. kod. az etc. után ut s.-t ír (27/a l. 7. sor, a hamis mértékről).

[6]) Lyc. kod. 58. fej. 57. l. és főv. kod. 21/a l. (A bíró és esküdtek leköszönéséről c. fejezet címében.) Lyc. kod. 4. fej. 6. sor 30. l. és főv. kod. 11/a l., 7. sor. (A császárról és királyokról c. fej.)

[7]) Lyc. kod. 86. fej. 74. l. és főv. kod. 27/a l. (A városi kereskedőkről c. fej. címében.)

[8]) Lyc. kod. 205. fej. 119. l. és főv. kod. 43/b l. (Az örökösödésről, a címben.)

[9]) Lyc. kod. 165. fej. 2. sor 104. l. és főv. kod. 39/a l. 8. sor (A városi polgár joghatóságáról).

[10]) Lyc. kod. 199. fej. 3. sor. 117. l. és főv. kod. 42/b l. 3—4. sor (Uraságok beszállásolásáról).

[11]) Főv. kod. 74/b l., lyc. kod. *A* függelék l. és 2. fej. 263. l.

[12]) Lyc. kod.: auf kunig Matgiesch (függ. 4. fej. 11. sor 264. l.): a főv. kod. hozzáteszi: Zeittnn (75/b l. 19—20. sor: az árumegállítójogról).

Lyc. kod.: unser stat freyhait komen (függ. 3. fej. 2. sor. 263. l.); a főv. kod. a komen szót elhagyja (74/b l. 2. sor., u. erről) stb.

[13]) Ilyenek: Notabene (47/b l.). Nota, was dy schait (43/a l.), grunder (20/a l.) A 38/a laptól az 50/b lapig megjelölések vannak a margón

király és a város közti kapcsolatról, a városi tisztviselők választásáról, a polgárság magánjogáról ; az igazságszolgáltatásról, az ipar és kereskedelemről. Vallásos szellem hatja át ; több helyen a szentírásra hivatkozik, hangja gyakran subjektiv.[1])

Nyelve a bajor-osztrák nyelvjárást követi, mire különösen a sok középfelnémet uo-ból származó ue diphthongus használata utal[2]), sőt gyakran ott is megtartja, ahol a lyc. kodex már monophthongizálta, pl. a főv. kodexben : den sluessl, a lyc. kodexben slussel ; kain gesuech és kain gesuch ; dyephait és dyphait stb.[3]) Jellemző továbbá a főnévragozásban a szóvégi e elhagyása[4]) pl. főv. kod. : vonn dem ingesind,[5]) máskor pedig megtoldja : főv. kod. : in der wochn, lyc. kod. in der woch ; főv. kod. : mit der ellen, lyc. kod. : mit der elle.[6])

A középfelnémet e kiesett a következő esetragokban pl. :

főv. kod. von seinen glidern, lyc. kod. von seinen glideren ;

főv kod. zu Ungern, lyc. kod. zu Ungeren.[7])

Suffixumokban a középfelnémet e-re változott i-t a másoló elhagyja pl. :

főv. kod. handl, lyc. kod. handil ;

főv. kod. wurffl, lyc. kod. wurffil ;

főv. kod. Insigl, lyc. kod. stat sigil[8])

Synkopálódott az e a zwölff szóban, míg a lyc. kodex még a zweliff alakot használja.[9]) Viszont megtartja a régi alakot a müntzwerich szóban, míg a lyc. kodexben müntzwerch áll,[10]) ép így a maniche és a manch alak.[11]) Majd magánhangzót told be pl. :

főv. kod. geschloss, lyc. kod. gsloss ;

főv. kod. dreyer, lyc. kod. dreyr.[12])

Míg a lyc. kodex a kfn. ei-t diphthongizálja e szóban : entzig, addig a főv. kodex ai-ra változtatja: aintzig, a bajor nyelvjárás szerint.[13]) Ép így a kfn. alakot az umb szóban elveti, míg a lyc. kodex megtartja : umbe.[14]) Vocalis-sajátság forog fenn a Tugend főnévből képzett melléknévben : főv. kod. tugentsame, lyc. kod. még togsamen-t használ.[15]) A pleonastikus tagadást a főv. jogkönyv így alkalmazza:

---

[1]) Jellemzését lásd bővebben *Relković* i. m. 22—28. l.

[2]) Nyelvészeti szempontból *Didovácz György:* A budai jogkönyv (Ofner Stadtrecht) hangtana. Budapest 1930. (Német philologiai dolgozatok. XLIII. sz.) c. munkájában foglalkozott vele. (Az ue használatáról lásd a 31—32. l.) Az alábbiakban csupán a két kodex eltérő nyelvi sajátságait vesszük figyelembe. De kiemeljük, ha a jogkönyv nyelvét különösen jellemző adatról van szó.

[3]) Főv. kod. 22/a l. 8. sor és lyc. kod. 62. fej. 5. sor 59. l. (A pecsétőrzésről).
Főv. kod. 42/a l. 2. sor és lyc. kod. 192. fej. 2. sor 114. l. (A zsidók uzsorájáról).
Főv. kod. 49/a l. 2. sor és lyc. kod. 247. fej. 2. sor 137. l. (A tanuskodásról.)
Főv. kod. 50/a l. 4. sor és lyc. kod. 259. fej. 3. sor 143. l. (A háromféle gyilkosságról).

[4]) V. ö. Didovácz i. m. 42. l.

[5]) Főv. kod. 9/b l. 1. hasáb 27. sor.

[6]) Főv. kod. 39/a l. (a címben) ; lyc. kod. 168. fej. 105. l. (A törvénynapokról.)
Főv. kod. 40/a l. 5. sor. ; lyc. kod. 174. fej. 3 sor 107 l. (A kereskedők árusításáról.)

[7]) Főv. kod. 10/b l. 2. sor és lyc. kod. 3. fej. 7. sor 30. l. (A pápa és császárról).
Főv. kod. 11/a l. és lyc. kod. 5. fej. 31. l. (A magyar királyról c. fej. címében).

[8]) Főv. kod. 40/a l. 3. sor és lyc. kod. 175. fej. 2. sor 108. l. (A pénzverőkről).
Főv. kod. 42/a l. 2. sor és lyc. kod. 190. fej. 1. sor 113. l. (A hamis játékosokról).
Főv. kod. 20/a l. 7. sor és lyc. kod. 52. fej. 3. sor 55. l. (Az örökösödésről szóló levélről).

[9]) Főv. kod. 14/b l. 3. sor és lyc. kod. 30. fej. 2. sor 40. l. (A bíróválasztásról).

[10]) Főv. kod. 40/a l. 3—4. sor és lyc. kod. 175. fej. 2—3. sor 108. l. (A pénzverőkről).

[11]) Főv. kod. 64/a l. 5. sor és lyc. kod. 368. fej. 4. sor 193 l. (A munkabérről).

[12]) Főv. kod. 15/b l. 6. sor és lyc. kod. 32. fej. 2. sor 42 l. (A bíróválasztásról).
Főv. kod. 15/b l. és lyc. kod. 33. fej. 42. l. (A külvárosi tisztviselők választása címében.)

[13]) Főv. kod. 27/b 4. sor és lyc. kod. 88. fej. 3. sor 71. l. (Az áruszállításról).
V. ö. *Didovácz* i. m. 30. és 33. l.

[14]) Főv. kod. 33/b 5. sor és lyc. kod. 136. fej. 2. sor 89. l. (A szabókról).

[15]) Főv. kod. 53/b l. és lyc. kod. 285. fej. 156. l. (A nők megbecstelenítéséről c. fej. címében).

unnd nichtn mer; a lyc. kodexben: unnd nit mer.[1]) A ragozott névelő gyakran egybeolvad a praeposítióval pl. főv. kod. vom, lyc. kod. von dem[2]) A lyc. kod. mit glunden zangen összevont alakja helyett a főv. kodex már mit gluendenn zanngen-t használ.[3])

A b és p explosiv hang váltakozása a szó elején és szó közepén nagyon ingadozó pl.:

főv. kod. pekumerung, lyc. kod. bekumerung;

főv. kod. tuechberaitter, lyc. kod. tuchperaitter[4]) stb.

A b betű a szó elején és belsejében w-vel váltakozik pl.:

főv. kod. verantwurt, lyc. od. verantburt;[5])

főv. kod. gewalt, lyc. kod. geballt;[6])

főv. kod. wochn, lyc. kod. bochen.[7])

Szóvégén magánhangzó után t helyett d áll pl.:

főv. kod. getraid, lyc. kod. getrait.[8])

Nasalis után t áll pl.:

főv. kod. untterkeuffl, lyc. kod. underkeuffel.[9])

Régi kfn. alak: főv. kod. werlt, lyc. kod. welt;[10]) a hónap még manet,[11]) a hagyma zwifal.[12]) A seprű = pesem szóban a kfn. beseme szóvégi e-je már hiányzik, az m-et megtartja és a szó elején az osztrák nyelvjárásnak megfelelően p-t ír.[13])

Ép így a kfn. mensche már mensch.[14])

Az említett változatok használatában a másoló nem következetes; ugyanabban a fejezetben kétféleképen is fordulnak elő. Oka a nyelv ingadozása, átmenete a kfn. nyelvből az újfelnémetbe. Írásmódja a prágai kancellária befolyása alatt áll. Ott t. i. már a XIV. században bizonyos konvencionális írásmód fejlődött ki, s ez a felső- és középnémet közt álló csehországi német nyelvjárás. Mivel Zsigmond császár és király és Buda közt erős kapcsolat állott fenn, a prágai kancellária hatása érthető. Írásmódja nagyjában megfelelt a budai nyelvjárásnak[15]) így átvétele nagyobb nehézségbe nem ütközött

A budai jogkönyv hazai particuláris jogkönyveink közt a legtekintélyesebb. Forrása — amint írója mondja — a magdeburgi jog és a szokásjog. Idegen jogforrásokkal összevetve kitűnik, hogy a budai jog is a szász tükrön alapszik, mint maga a magdeburgi, hallei és sziléziai jog, meg a szepesi szászok joga. De meglátszik a frei-

[1]) Főv. kod. 41/a l. 2. sor és lyc. kod. 179. fej. 2. sor 109. l. (Az italmérőkről).

[2]) Főv. kod. 10/b l. és lyc. kod. 3. fej. 29. l. (A pápa és a császárról c. fejezet címében).

[3]) Főv. kod. 45/a l. 5. sor és 219. fej. 3. sor 126. l. (Az istenkáromlókról).

[4]) Főv. kod. 6/b l. 1. hasáb 21. sor és lyc. kod. G betűs tart. j. 17. l. 5. sor.
Főv. kod. 33/b l. és lyc. kod. 131. fej. 87. l. (A posztósokról a címben).

[5]) Főv. kod. 42/a l. 4. sor és lyc. kod. 192. fej. 3. sor 114. l. (A zsidókról és az uzsoráról).

[6]) Főv. kod. 10/a l. 1. hasáb 5. sor és lyc. kod. H betűs tart. jegyz. 26. l. 8. sor.

[7]) Főv. kod. 7/b l. 2. hasáb 28. sor és lyc. kod. u. o. 21. l. 3. sor

[8]) Főv. kod. 34/b l. 1. sor és lyc. kod. 144. fej. 1. sor 91. l. (A molnárokról).

[9]) Főv. kod. 28/a l. és lyc. kod. 94. fej. 73. l. (Az árusítási közvetítőkről c. fej. címében).

[10]) Főv. kod. 10/b l. 14. sor, a lyc. kod. 29. l. 2. fej. 11. sor (Bevezetés, 2. fej.).
V. ö. *Walther von der Vogelweide* versében: al die werlt (Dank an Friedrich; kiadv. Otto Günthertől, Sammlung Göschen 23. sz. 83 l.)
U. o. in der werlte (Deutschland über alles 85. l.) stb.

[11]) Főv. kod. 27/b l. 2. sor és lyc. kod. 90. fej. 2. sor 72. l. (A polgár büntetéséről). V. ö. Hermann *Paul*: Mittelhochd. Grammatik. Halle. 1900., 58. l.

[12]) Főv. kod. 37/a l. 6. sor és lyc. kod. 154. fej. 17. sor 96. l. (A kofákról).

[13]) Főv. kod. 52/b l. 1. sor. lyc. kod. 276. fej. 1. sor 276. l. (A gyújtogatókról). V. ö. H. *Paul* i. m. 57. l. 1. sz. jegyz.

[14]) Főv. kod. 41/b l. 4. sor, lyc. kod. 188. fej. 3. sor 112. l. (A sírásóról). V. ö. H. *Paul* i. m. 57. l.

[15]) *Didovácz* i. m. 21—23. l.

burgi (breisgaui) és iglaui jog hatása is, továbbá a sváb tükör és az ezen alapuló jogkönyvek befolyása. E forrásokon kívül a jogkönyv királyi szabadalomlevelekre is hivatkozik, melyeket itt-ott idézi is. A források összevetése igazolja, hogy a fennti megállapítások a város kormányzatára, az igazságszolgáltatásra és a polgárok magánjogára vonatkoznak; a kereskedést szabályozó fejezetek viszont Bécs jogára emlékeztetnek. Jogkönyvünk tekintélyét az a körülmény is mutatja, hogy a tárnoki jog forrását részben jogkönyvünk alkotja.[1])

II.

Buda joga a középkor folyamán nagy tekintélyre tett szert. Míg kezdetben Székesfehérvár és Esztergom joga a mérvadó,[2]) a XIII. században a budai jog mind jobban lép előtérbe. Garamszentbenedek 1204—1235 között székesfehérvári, pesti és budai szabadalmat nyer,[3]) Komárom 1265-ben Buda jogát kapja.[4]) Deésakna hospesei 1291-ben bíróválasztási és vásártartási szabadalmat nyernek a budaiak, esztergomiak és a szatmárnémetiek mintájára III. Endrétől.[5]) 1297-ben pedig a soproniak vámmentességet kapnak a fehérvári és budai polgárok szabadalmia szerint.[6])

A budai jog előtérbejutása az Anjouk uralkodása alatt még jobban észlelhető. Az uralkodók gazdasági politikája a városalakulást mozdítja elő az egész országban. A szabadalmak megadása a villa-ból civitas-t fejleszt s ha a város fekvése kedvező, főképen ha kereskedelmi útvonal mellett épült, fejlődése, gazdagodása biztosítva van. Az uralkodó bőkezűsége az újabb települést is előmozdítja. Így pl. a Kassa vidéki németek már a XIII. század vége felé rajokat bocsátanak ki, ezek Ugocsa, Szatmár, Bereg és Máramaros vármegyékben telepszenek le[7]) s nagyobbrészt a bányavárosok alapját vetik meg.[8]) Károly Róbert 1320-ban kijelenti, hogy akik Deésen és Deésaknán megtelepedni akarnak, legyenek azok magyarok, szászok, vagy mások, a szab. kir. városok jogát élvezzék.[9]) Így alakul meg a nyugati felvidéken Újbánya a hét alsó bányaváros kötelékében.[10]) A meglevő városok lakossága is újakkal gyarapszik, határuk kibővül. A szomszédos fekvőségeket zálog- majd örökjogon megszerzik s birtoklási jogukat a király megerősíti.[11])

Megindul az ipar, a kereskedelem. Az áruk cserélése már nemcsak a belföldi, hanem a külföldi kereskedőkkel is nagyobb arányban folyik. A forgalom mindinkább nagyobbodik, több és több város kapcsolódik bele. E forgalom gócpontja kedvező

[1]) Részletesebben *Relković* i. m. 28—30. l.
[2]) V. ö. *Homan* Bálint: A magyar városok az Árpádok korában. Budapest 1908., 4—5. l.
[3]) *Wenzel* Gusztáv: Árpk. Új Okm. VI. köt. 572. l.
[4]) *Fejér:* C. D. IV/3. 282—284. l.
[5]) Árpk. Új Okm. V. köt. 20—21. l. V. ö. *Kádár* József: Szolnok-Doboka vármegye monographiája. III. köt. Deés. 1900., 6—8., 220. l.
[6]) Árpk. Új Okm. V. köt. 173. l.
[7]) *Morvay* Győző: Schönherr Gyula emlékezete. Budapest, 1911., 389. l.
[8]) U. o. 390—394. l. Nagybánya és Felsőbánya 1347-ben együttesen kapnak Nagy Lajostól szabadalomlevelet. Szabadalmaikat Kapnikbányáéval együtt Hunyadi János erősíti meg 1455-ben. (Szatmár vm. monographiája. 90 l. Magyarország városai és vármegyéi). V. ö. *Szmik* Antal: Adalékok Felsőbánya sz. kir. város monographiájához. Budapest 1906. 7—10. l.
[9]) *Kádár* i. m. 8. l.
[10]) *Knauz* Nándor: A Garan melletti szentbenedeki apátság története. Budapest. 1892. I. k. 217—218. l. Monumenta Ecclesiae Strigoniensis. III. köt. 564. l.
[11]) V. ö. *Fekete Nagy* Antal: A település képe. 137—138. l. (Magyar Művelődéstörténet. II. köt. Szerkeszti Domanovszky Sándor).

fekvésénél fogva Buda. Nyugat felől a rajnavidéki, belga és német kereskedés főhelye ; észak felől a cseh és a morva, északkeleti irányban a lengyel, délkelet felől a moldvai, délről a dalmát, isztriai és velencei kereskedés találkozóhelye.[1]) Árumegállítási joga[2]) fejlődését még jobban előmozdítja.

A főútvonal mellett fekvő városok sem maradtak el. Buda felsőbbségét érezve törekedtek budai jogot nyerni, főképen vásártartási szabadalmát. Ezáltal nemcsak fejlődésüket szolgálták, hanem több egyöntetűséget eredményeztek az árusítás módját illetőleg, ezáltal a kereskedés lebonyolítása egyszerűsödött. Buda maga is kényszerült Bécs árúsítási szabályaihoz alkalmazkodni; bizonyságul szolgálnak a jogkönyvnek Bécs jogára emlékeztető, a kereskedést szabályozó törvénycikkei.[3])

S királyaink bőkezűsége enged a városok kívánságának. Sopron, a nyugati és déli áruforgalom egyik főútvonala, 1317-ben Károly Róberttől Székesfehérvár joga mellé budai jogot is nyer,[4]) majd 1328-ban Kőszeg kapja Sopron jogát.[5]) Kassa' a lengyel kereskedés főhelye, 1347-ben Buda jogát nyeri Nagy Lajostól,[6]) tíz év mulva Zsolna[7]) majd Galgócz (1362)[8]) országos vásárszabadalmat kap Buda mintájára, húsz év mulva Privigye kapja Buda jogát.[9])

A lengyel kereskedelem folytán Eperjes és Bártfa is felvirágzanak. A XIV. század hetvenes éveiben a király utóbbinak Kassa, illetőleg Buda jogát adományozza,[10]) Eperjes pedig adás-vevés dolgában nyer budai jogot.[11]) 1342-ben Lubló ugyancsak Kassa jogát[12]) kapja.

Az Anjouk korában nyílnak meg az oláh vajdaságok piacai a magyar kereskedő előtt, miáltal a kelet és délkelet felé irányuló áruforgalom az erdélyi, főképen a szász városokat felvirágoztatja.[13]) Különösen Nagyszeben, Brassó, Beszterce és Kolozsvár indulnak fejlődésnek és kapcsolódnak bele az ország kereskedelmi forgalmába.

Ezek sem vonhatják ki magukat — legalább kezdetben — Buda hatása alól. Beszterce 1353-ban, Brassó, a moldvai kereskedés közvetítője, 1364-ben Buda mintájára nyer országos vásárszabadalmat.[14]) Nagyszeben 1391-ben a brassóiak

[1]) *Paulinyi Oszkár* Ipar, kereskedelem. 166—194. l. (Magy. Műv. tört. i. m. II. köt.)
[2]) CD IV/1. 327—328. l.
[3]) *Relković* i. m. 28. l.
[4]) CD VIII/2. 74—75. l.
[5]) CD VIII/3. 281. l.
[6]) CD IX/1. 466. l. V. ö. Halla Aurél—Dobrovics Károly : Magyarország története különös tekintettel iparára és kereskedelmére. Budapest 1936. II. köt. 90—91. l.
[7]) *Iványi Béla:* Debrecen és a budai jog. Debrecen 1924. 13 l. jegyzetben.
[8]) U. o. 14. l. jegyzetben.
[9]) CD X/1. 64. l.
[10]) CD IX/4. 230. l.
[11]) CD IX/6. 178. l. V. ö. *Iványi Béla:* Vázlatok Eperjes szb. kir. város középkori jogéletéből. 224. l. (Századok 1909.)
[12]) CD IX/1. 50—51. l.
[13]) *Hóman Bálint:* A magyar királyság pénzügyei és gazdasági politikája Károly Róbert korában. Budapest, 1921., 69. l. *Horváth Jenő:* Az erdélyi szász városok közgazdasági viszonyai a nemzeti fejedelemség megalakulásáig. Gyula. 1905., 6—22. l. (Művelődéstört. Értekezések. 15. sz.) *Miskolczy István:* A középkori kereskedelem története. Budapest, 1926. 192. l. (Szt István könyvek 37. sz.) *O. F. Jickeli:* Der Handel der Siebenbürger Sachsen bis zur Schlacht bei Mohács. Hermannstadt. 1912., 18—25. l.
[14]) *Zimmermann—Werner:* Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. II. köt. 679. sz. 97—99. l., 809. sz. 212. l., 817. sz. 269. l., 818. sz. 219. l. V. ö. *Erich Jekelius:* Das Burzenland. Kronstadt. III. köt. I. rész. Kronstadt. 1928., 7—8. l. *G. D. Teutsch:* Zur Geschichte der Stadt Bistritz. 267—268. l. (Archiv zur Geschichte von Siebenbürgen. Neue Folge 4. köt. 1859., II. Heft.)

mintájára bonyolíthatja le áruforgalmát.[1]), utóbb mind a két város részleges árumegállítási jogot nyer.[2])

Buda az egész középkoron át megtartja tekintélyét. Zsigmond korában már az ország központja: forgalmáról, polgársága tekintélyéről a jogkönyv fejezetei tanuskodnak.[3]) A fejlődő Debreczennek Zsigmond adományozza Buda jogát,[4]) 1405-ben Kisszeben kapja Kassa közvetítésével.[6]) Mátyás részlegesen Kolozsvárnak.[5]) II. Ulászló 1498-ban Karánsebesnek engedélyezi Buda néhány szabadalmát.[7]) Íme néhány példa a budai jog elterjedésére vonatkozólag. Emellett a vörös viaszpecsét használatát is a legtöbb város budai mintára kapja.[8])

A forgalom emelkedése a pénz és mérték egységesítését szükségelte. E téren is Buda vezet. Már a XIII. században a budai márka mérvadó. V. István 1271-ben a szepesi szászoknak megengedi, hogy évi 300 ezüstmárka adójukat budai súlyban befizessék.[9]) Nagy Lajos 1369-ben a medgyesi, nagy- és kisselyki szászoknak ugyancsak engedélyt ad, hogy évi 400 márka adójukat budai súly szerint törlesszék.[10]) Zsigmond 1426-ban az engedélyt a hét szász székre is kiterjeszti adójuknak ezüstben történő befizetésére.[11])

Pénzverésben is Buda vezet. Mátyás király 1466-ban meghagyja a nagyszebeni tanácsnak, hogy a náluk járt budai pénzverők utasítása szerint — mint Budán — kétféle dénárt verjenek.[12])

A budai mérték is mérvadóvá válik; Zsigmond király 1405-ben érvényességét az egész ország területére kiterjeszti.[13])

Még a vámösszeg kivetésekor is Buda után igazodnak. 1375-ben pl. János győri comes meghagyja az erdélyi kereskedőknek, hogy a Kocson és Bánhidán át Budára vezető út vámhelyein a budai kereskedőkre kivetett vámot fizessék.[14]) V. László pedig 1453-ban megparancsolja, hogy a kassai kereskedőktől csak annyi vámot szedjenek, mint a budaiaktól.[15])

---

[1]) CD X/8. 324—325. l.

[2]) Urkundenbuch II. köt. 937. sz. 336. l., 1157. sz. 555. l.

Meltzl Oszkár: Az erdélyi szászok ipara és kereskedelme a 14—15. században. 736—737. l. (Századok. 1892.) Jickeli i. m. 32-36. l.

[3]) Bud. jogk. 67. fej. 63. l., 95. fej. 73. l., 405. fej. 204. l., 423. fej. 212. l., 427. fej. 214. l., 6. fej. 31. l., 166. fej. 104. l.

[4]) *Iványi Béla:* Debrecen és a budai jog, i. m. 6—7. l.

[5]) CD X/4. 431. l.

[6]) *Jakab Elek:* Oklevéltár Kolozsvár története első kötetéhez. I. köt. Buda, 1870., CLXXII. sz. 275. l.

[7]) Idézve *Lichner—Michnay:* Ofner Stadtrecht i. m. mellékletében 257. l., jegyzetben.

[8]) V. ö. *Iványi:* Debreczen város stb. i. m. 13. l.

[9]) *Lichner—Michnay* i. m. függeléke 235. l. V. ö. *Demkó Kálmán:* A szepesi szászok ősi jogélete. Lőcse. 1896., 98. l.

[10]) Urkundenbuch II. köt. 929. sz. 326. l. V. ö. *Kiss Bálint:* Az erdélyi szászság multja. Gyulafehérvár. 1900., 27. l.

[11]) Urkundenbuch IV. köt. 1976. sz. 249—250. l., 1977. sz. 251—252. l.

[12]) *Gustav Seivert:* Beiträge zu einer Geschichte der Hermannstädter Münzenkammer. 168. l. (Archiv für Siebenbürger Landeskunde. Neue Folge. Kronstadt. 1864., VI. köt.)

[13]) Corp. Iur. 1405. év 6. art. V. ö. Meltzl i. m. 735. l.

[14]) Urkundnbuch II. köt. 1042. sz. 438. l.

[15]) *Iványi:* Debreczen város stb. 14. l. jegyzetben.

III.

Ezek után felvetődik a kérdés, hogy a budai jogkönyvnek ismertetett harmadik kéziratát melyik város használta?

E kérdés vizsgálatakor két körülményt kell figyelembe venni. Az egyik az, hogy a kézirat származására nézve semmiféle támpontot nem nyujt, ezért csak feltevésekről lehet szó ; a másik körülmény, hogy a jogkönyv kéziratához hűbérjogot tartalmazó kéziratot fűztek, melynek megtörténte alig lehet a véletlen játéka, mert mind a két kézirat jogi természetű.

A hűbérjog ugyan nemesi intézmény, de Németországban a XIII. és XIV. században polgárnak, parasztnak is lehetett hűbére (Lehen), így nevök is hűbéres (Lehenmann). De hűbérök jellege különbözik a nemesi tulajdontól.[1]) Hazai német városainkban adódhattak analóg esetek, mikor a szokásjog nem nyújtott elegendő eligazodást s ilyenkor a hűbéri szabályokat használhatták segédforrásul.

Ha a fennti megállapításokat elfogadjuk, felvetett kérdésünkre csak akkor tudunk felelni, ha sikerül oly budai joggal élő várost találnunk, amely szükség esetén hűbérjogot is használt.

Első sorban maga Buda jöhet figyelembe. Tudjuk azonban, hogy Buda kétes esetekben egy osztrák eredetű Summa legum-ot használt, mely könyvben tárnokjogi szabályok is vannak s mely könyvet Ebendorfer Miklós budai tanácstag 1489-ben fiai számára másoltatott le.[2]) Ebben a fennti hűbérjog nincsen meg. A hűbérjog másolása és a jogkönyvhöz történt hozzáfűzése különben is a török korra esik. Leányvárosok kétes esetekben az anyavároshoz fordultak felvilágosításért ; a Kassa közvetítésével budai jogot élvező Bártfa levéltárában ugyancsak meg van a fennti Summa legum[3]) világos bizonyságul, hogy szerinte igazodtak. A Kassán használt 1560-ból származó Cromer-féle kodexben sincsen hűbérjog, pedig másolása körülbelül egyidejű a szóbanforgó hűbérjog másolásával.[4]) Mind ebből kiviláglik, hogy a Budával, mint anyavárossal kapcsolatos leányvárosok hűbérjogot nem használhattak.

A csupán budai vásárjogot nyert városok a hozzájuk közelebb eső városok érdekközösségébe kapcsolódtak és azok szokásjogát követték. Így Zsolna Teschen jogát használta, majd Korponához csatlakozik.[5]) Utóbbi pedig az alsó bányavárosok érdekköréhez tartozott, ahol Selmeczbánya jogát használták.[6]) Privigye, bár budai jog szerint él, kétes ügyben szintén Korponához fordul.[7]) Eperjes a szepesi szász városok befolyása alá kerül, ezek pedig a Zipser Willkürben összegyüjtött jogszabályok szerint éltek.[8])

---

[1]) *Heinrich Zoepfl:* Alterthümer des deutschen Reichs und Rechts. Leipzig und Heidelberg. 1860. I. köt. 127—128. l. *Richard Schröder:* Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte. Leipzig. 1898. 394—395. l.

[2]) *Magy. Történelmi Múzeum kézirattára:* Gyurikovits-féle Cod. Lat. 365. medii aevi. A Summa legum 1—56. lapig, a tárnoki jogszabályok 60—61. lapig terjednek. Vízjegye körbe rajzolt mérleg, nyele stilizált liliomban végződik. V. ö. *Schiller Bódog:* A Hármaskönyv egyik állítólagos főforrásáról. 3—4., 104—105., 298. l. (Magyar Jogászegyleti Értekezések. Budapest, 1908. 36. köt. 7. füzet, 283. sz.)

[3]) *Iványi Béla:* Az írás és könyvek Eperjesen a XV—XVI. században. 215. l. (Magyar Könyvszemle. 1911). *Schiller* i. m. 106. l., 2. sz. jegyzet.

[4]) *Relkovič* i. m. 19. l.

[5]) CD IX/7. 619—620. l. 1379-ben. V. ö. *Wenzel Gusztáv:* Magyarország városai és városjogai a középkorban. 47. l. (Értekezések a történettudományok köréből. 1877.)

[6]) *Demkó* i. m. 7., 11. l.

[7]) CD X/1. 61. l.

[8]) *Iványi:* Vázlatok i. m. 224. l. V. ö. *Demkó Kálmán:* A szepesi szászok ősi jogélete. Lőcse. 1896. 5. l.

A jogkönyv harmadik kéziratát Nagybányán vásárolta meg néhai Bozsernyik Béla. Lehet, hogy Nagybánya egyúttal a kézirat lelőhelye is, mely körülmény az ország keleti felére látszik utalni. Tehát az ottani német eredetű városok között kell keresnünk, hogy budai joggal melyik város élhetett. A bányavidék: Nagybánya, Felső- és Kapnikbánya bányászainak érdekközössége annyira elütő az ország fővárosának érdekközösségétől, hogy a budai jog használata nem tételezhető fel. A két előző város fejlődését, bár önkormányzatuk már volt a XIV. században,[1]) megakadályozza az a körülmény, hogy a XV. században Lázárevics István és Brankovics György szerb despota voltak földesuraik s csak Mátyás királytól nyerték vissza szabadalmaikat.[2]) Nagybánya rendes törvénykezési jogát csak 1484-ben nyerte Mátyás királytól.[3]) Sem ebben, sem a régebbi szabadalmakban nem esik szó budai jogról.

A nemes ércbányászat mellett a sóbányászat központjai; Deés és Deésakna jöhetne figyelembe. E városokra is ugyanaz áll, mint az előzőkre. Érdekközösségük messze esett Budáétól; szász vagy általában német bányászaik az erdélyi szász városok polgárságához húzhattak.[4])

Felvetett kérdésünk fejtegetésénél a kereskedés főútvonalai mentén elterülő városok jöhetnek figyelembe, első sorban a szász városok. Megjegyzendő azonban, hogy a hét szász szék Nagyszebennel az élén, a két szász szék, t. i. Medgyes és Selyk, Beszterce és kerülete, meg a Barczaságban Brassó magukkal hozott régi szász szokásjogukat megtartották,[5]) bár Beszterce és Brassó Buda vásárjogát élvezte. Egyébként Buda és Nagyszeben között gazdasági ellentét állott fenn, mely körülmény nem is engedte volna a budai jog átültetését. Amikor Nagy Lajos Buda árumegállítási jogát a nagyszebeni és más erdélyi kereskedőkkel szemben felfüggeszti,[6]) mikor szabad járáskelést biztosít Bécs felé a nagyszebeni kereskedőknek,[7]) az érdekösszeütközés kikerülhetetlen volt, amit a hosszas per Buda és Nagyszeben között igazol.[8])

Ehhez járul a budai mérték használatának megszorítása. Mátyás király 1489-ben Zsigmond király rendeletével szemben kijelenti, hogy amilyen hossz- és súlymértéket a szász székek és a Barczaság használ, az legyen Erdélyben kötelező.[9]) II. Ulászló pedig 1490-ben a besztercei vásártlátogatók részére az ott használatos mértéket rendeli el.[10])

---

[1]) *Szatmár* vármegye monographiája i. m. 195—196. l. Szmik i. m. 7—10. l.

[2]) *Schönherr Gyula:* A nagybányai bizottság jelentése. 129. l. (Századok, 1889.), *Szatmár vm.* monogr. i. m. 200—203. l., *Szmik* i. m. 15—16. l.

[3]) *Schönherr* i. m. 130. l.

[4]) V. István 1291-ben a deési polgárok szabadalmait »iuxta libertatem Szolnok et Szatmár erősíti. (Árpk. Új. Okm. III. köt. 5—6. l.) II. Endrének a szatmárnémetiek részére adott szabadalomlevele a szászok szokására is hivatkozik. CD III/2. 312. l.), ami a szász befolyást igazolja.

[5]) *Wenzel* i. m. 43. l., *Albert Berger:* Urkundenregesten aus dem alten Bistritzer Archive von 1203—1490. 38. sz. 14. l. (Programm des ev. Obergymnasiums stb. Bistritz. 1893). Beszterce és kerülete a szebeniek szokásjogát élvezi, mondja Nagy Lajos 1366-ban. (*Urkundebuch* II. köt. 858. sz. 249—250. l. V. ö. *Teutsch:* Zur Geschichte i. m. 264. l., 284—285. l.) Medgyes városi szabadalmait 1402-ben nyeri, szervezete a nagyszebeni székével azonos. (*Urkundenbuch* III. köt. 1483. sz. 289—290. l., CD VIII/2. 160. l. V. ö. *Andreas Gräser:* Umrisse zur Geschichte der Stadt Mediasch, Hermannstadt, 1862., 8—10., 19. l.) V. ö. *Szilágyi Sándor:* Erdélyország története, tekintettel művelődésére. I. köt. Pest, 1868. 162. l.

[7]) *Urkundebuch* II. köt. 824. sz. 223. l. *Glaser* i. m. 149. l. *Fr. Hann:* Zur Geschichte des Siebenbürger Handels von Jahre 972—1845. 158—159. l. (Archiv. régi folyam, 1848).

[7]) *Urkundebuch* II. k. 899. sz. 297—298. l. II. k. 939. sz. 337—339. l. V. ö. *Glaser* u. o. 149. l.

[8]) *Urkundenbuch* III. k. 1398. sz. 184—185. l. V. ö. *Jickeli:* Der Handel i. m. 32. l., *G. L.:* Die ältesten Klausenburger Goldschmiedeartikel. 10. l. (Transsylvania II. k. 1862).

[9]) *Hann* i. m. 174. l., *Meltzl* i. m. 736. l.

[10]) *Berger* i. m. 353. sz. 58. l.

Mármost, ha az erdélyi szász városok ennyire elkülönültek, melyik városra gondolhatunk? Csak az olyanra, mely legalább nagyrészt budai joggal élt s emellett erős német befolyás következtében szükség esetén hűbérjogot is használt tájékozódásul. Ez a város *Kolozsvár* lehetett.

Lakosságának összetétele is Budára emlékeztet. Eredetileg magyar ajkú telep, utóbb a német (teutones et saxones) település folytán vegyes lakosságú.[1]) A németek mint városalkotó elem a szász városokkal a kapcsolatot fenntartották anélkül, hogy a szász székekhez tartoztak volna és szokásjogukat érvényesítették. Kolozsvár fejlődési feltételei már a XIV. században megvannak. Nagy Lajos 1368-ban szabadalmait erősíti meg, négy év után engedélyt ad a további betelepülésre, a várost vásárolt fekvőségeiben és részbirtokaiban megerősíti.[2]); fellebbezési hatósága Zsigmond óta első sorban Besztercze, másod sorban Nagyszeben, ahol Kolozsvár szabadalmai szerint döntenek.[3]) Mivel fekvése az északkeleti és nyugati áruforgalom központjába esik, ipara és kereskedelme felvirágzik.[4]) 1378-ban már a hét székkel együtt küldi követét Nagy Lajoshoz a szepesi és kassai kereskedők árusításának megszorítására Erdélyben.[5]) Pénzverőkamarája is volt, mely körülmény jövedelmi forrást jelentett a pénzbecserélés miatt.[6])

Zsigmond király idejében már számottevő hely. 1404-ben a király szabad kereskedést biztosít polgárainak Bécs felé és a szomszéd országokba ;[7]) egy év mulva szabad királyi város rangjára emeli. E szabadalomlevélben részlegesen Buda jogára hivatkozik.[8]) Ez évben Kolozsvár pecsétjének ugyanazon bizonyító erőt kölcsönzi, mint a budai pecsétnek.[9]) Ugyancsak Zsigmond mentesíti 1409-ben a polgárokat a kilenced és a földbér fizetése alól.[10]) Ekkor, a XV. század elején, a városi polgárság lélekszáma már 4000 körül lehetett.[11])

Kolozsvár tehát részben Buda jogával él, részben kapcsolatot tart fenn Besztercze és Nagyszeben szász várossal, amennyiben vitás ügyben hozzájuk köteles fordulni. V. László egyenesen a szász városok közösségébe tartozónak mondja Kolozsvárt,[12]) de halála után kirobban az ellentét a megszaporodott magyar és a német elem közt. Mikor 1459-ben unio létesül az erdélyi szászok között, az elmagyarosodott Kolozsvár már kimaradt.[13]) Azonban megindul a versengés magyar és német között, amikor tisztújításról van szó. Mindegyik fél a maga jelöltjét iparkodik megválasztatni, amiből idővel számottevő összeütközés támadt. A helyzet olyan lehetett mint Budán Zsigmond uralkodása után. A lakosság magyar fele itt is

[1]) *Jakab* i. m. I. köt. 239. l. V. ö. *Balás Éva:* Kolozs megye kialakulása. 50—51. l. (Település és népiségtörténeti értekezések. 3. sz.) Budapest 1939.

[2]) *Urkundenbuch* II. k. 857. sz. 248—249. l., 945. sz. 345—346. l., 946. sz. 347. l., *Jakab:* Okl.-tár I. köt. XXXVIII. sz. 66. l., XXXIX. sz. 67. l., főbb szabadalmak : XVII. sz. 36—38. l.

[3]) *Jakab* i. m. LXVII. sz. 107—108. l., *Urkundenbuch* III. köt. 1403. sz. 191. l.

[4]) *Paulinyi* i. m. 166. l. Vámmentesség Erdélyben (**Jakab i. m.** Okl.-tár I. k. XLVIII. sz. 80. l.), szabad árusítás az országban (U. o. LXIV. sz. 103. l.) felvirágzását biztosítja.

[5]) *Urkundenbuch* II. k. 1095. sz. 491. l.

[6]) *Hómann* i. m. 198—199. l.

[7]) *Jakab* i. m. Okl.-tár I. k. LXXIII. sz. 117—118. l.

[8]) U. o. LXXVI. sz. 123—125. l. ... in eadem civitate more et ad instar libertatis civium civitatis Budensis testimonium aliquod facere valeat atque possit ... V. ö. Budai jogk. 312. fej. 169. l.

[9]) U. o. LXXV. sz. 121—122. l. ...more et ad instar literis super factis quibusvis sub sigillo civitatis nostrae Budensis confectis et conficiendis ...

[10]) U. o. LXXXVI. sz. 149—150. l. A budai polgár szintén nem fizet kilencedet. (Budai jogk. 118. fej. 116. l., 216. fej. 125. l.

[11]) *Ifj. Szentpétery Imre:* Nemesi és polgári életforma. 342. l. (Magy. Műv. tört. II. köt.), *Jakab* i. m. I. köt. 357. l.

[12]) *Jakab* i. m. I. k. 438—440. l.

[13]) *Szilágyi* i. m. 162. l.

egyenjogúságáért küzdött, amit az 1438-as évi véres zendülés után el is nyert.[1])

Kolozsvár okult a példán. Először Szilágyi Mihály alatt egyeznek ki a felek,[2]) de mivel nem volt foganatja, Mátyás királyhoz fordulnak. Azt kérik tőle 1486-ban, engedné meg nekik a tisztviselőválasztást úgy lebonyolítani, mint ahogyan Budán szokásos, úgyis már régóta Buda jogát használják. Mátyás erre megbízólevelet állíttat ki és a budai tanácsnak megparancsolja, hogy a bíró- és tanácsválasztás módját és egyéb szokásaikat közöljék Kolozsvár polgárságával.[3]) Erre azután két esküdt, Mátyás fia Petri Miklós és Barthaffi János Budára indultak Ádám Gergely bíróhoz és esküdtjeihez, hogy a király megbízólevelét felmutassák. Erre a budai tanács eleget tett a parancsnak: írásba foglalta a tisztviselőválasztás módját és az okiratok meg a városi pecsét őrzésének miként jét választás idején; kitér a céhmesterválasztásra és az eskütételre; leírja az adólajstrom elkészítésének, az adó behajtásának és elszámolásának módját; bizonyos bűnvádi esetekben az eljárás lefolyását és meghatározott esetekben a vásári szerződéskötés és árusítás lebonyolítását. Ezek után Mátyás király a kolozsváriaknak is megengedi, hogy Budát a fenntiekben kövessék.[4])

Kolozsvár tehát, ha régebben igazodott is Buda szerint,[5]) most királyi engedéllyel vitte keresztül a magyarság egyenjogosítását. A helyzet a magyarosodó Nagybányára is emlékeztet, de ott csak a XVI. század második felében robbant ki az ellentét.[6])

A Buda felé történő tájékozódás továbbra is megmarad. II. Ulászló 1512-ben megállapítja a város lakosságának vérdíját 200 forintban, amint ez Budán is szokásos.[7])

E korban — úgy látszik — Kolozsvár kereskedelme inkább nyugat felé irányult. A keletészaki kereskedelem iránya Brassóból Nagyszebenen át már nem vitt Kolozsvárnak, hanem Beszterczének, így a város közvetlenül kikapcsolódott a keleti áruforgalomból. Ez időre esik Mátyás király rendelete, mely Kolozsvár fellebbezési kötelezettségét Beszterczéhez eltörli s csak Nagyszebennel szemben hagyja meg.[8]) Ez a körülmény is igazolja, hogy a város kapcsolata a szászokkal mindjobban tágult. Még a híres ötvös céh is engedélyt kér, hogy vitás ügyben, ha a szebeni ötvösök válasza nem lenne kielégítő, a budai ötvösökhöz fordulhassanak.[9])

A kapcsolat Budával, a forgalom, még akkor is fennállott, mikor a főváros Zápolya Jánosé volt.[10]) A város statutumai, miket Zápolya 1537-ben jóváhagyott, Buda befolyását tükrözik;[11]) a János Zsigmond által 1568-ban helybenhagyott szabályok pedig a magyar lakosság teljes egyenjogosítását minden téren igazolják.

---

[1]) V. ö. *Ifj. Szentpétery Imre* i. m. 316. l. *Jakab* u. o. 473—474. l.

[2]) Okl.-tár I. k. CXV. sz. 192—193. l.

[3]) *Jakab:* Okl.-tár I. k. CLXXII. sz. 275. l.: Omnia illa iura, consvetudines et modos, quibus civitas nostra Budensis utitur, tenere et observare.

[4]) *Jakab:* Okl.-tár I. k. CLXXVII. sz. 280—285. l. V. ö. Kolozsvár tört. I. k. 468—472. l.

[5]) *Szabó Károly:* A kolozsvári magyar polgárok összeírása 1453-ban. 72. l. (Századok 1882.)

[6]) *Schöherr* i. m. 132. l.

[7]) *Jakab:* Okl.-tár I. k. CCII. sz. 326 l. . . . ad instar civium Budensium homagium ducentorum florenorum sit.

[8]) *Jakab:* Okl.-tár i. m. CLXXV. sz. 278. l. 1488-ban.

[9]) U. o. Okl.-tár I. k. CLII. sz. 245. l.: . . . in Cibinio causa non potest finiri, tunc simus liberi interrogare ad Budam et non ultra (1473-ban).

[10]) U. o. Okl.-tár I. k. CCXLIII. sz. 384. l.

[11]) U. o. I. k. 611—619. l.

Ekkor szűnik meg Nagyszeben fellebbezési forum lenni ; azontúl a királyi, illetőleg a fejedelmi táblához fordulnak.[1])

A mondottakból kitűnik, hogy Kolozsvár Buda jogával élt, mire fokozatosan tett szert s így jogkönyve másolatára szükség volt.

Ami már most a jogkönyvhöz fűzött hűbérjogi szabályokat illeti, megjegyzendő, hogy Kolozsvár és Buda között nem állhatott fenn az anya- és leányvárosi viszony, mert fellebbezési fóruma Besztercze és Nagyszeben, utóbb csak Nagyszeben és az maradt 1568-ig. Ha tehát a szász városok hűbérjogot használtak, akkor Kolozsvár is analóg esetekben használhatta.

A nagyszebeni szász tartomány és vele együtt a többi szász városnak a környezettől annyira elütő ősi szokásjoga, fejlett önkormányzata az ország keleti felében hatalmi helyzetet teremtett ; függetlenségüket külső befolyástól jobban tudták biztosítani mint más városok. A szepesi szászok pl. a magdeburgi jog befolyása alá jutnak, amikor lengyel uralom alá kerültek,[2]) pedig önkormányzatuk fejlett volt.

Az erdélyi szászok elkülönültek és ősi jogéletüket megtartották. Szokásjoguk a tulajdont az összesség szempontjából tekinti, miáltal intézményei a hűbéri intézményhez hasonlókká válnak.[3]) Figyelembe veendő az is, hogy a városokban voltak ingatlannal nem biró és teljes polgárjogot nem élvező lakosok, kik többnyire helyi statutumok és szerződésileg szabályozott megszorítások között éltek.[4]) Voltak továbbá a városoknak fekvőségeik, falvaik, melyek a város joghatósága alá tartoztak.[5]) Nagy Lajos írja 1366-ban Besztercze szabadalomlevelében, hogy a hozzá tartozó falvak a város magistrátusának rendelkezése és jóváhagyása szerint válaszszák a bírót és ítélőtársait.[6]) Brassónak két, a város gazdasági ügyeit intéző tanácstagja ül törvényt a városhoz tartozó falvakban.[7]) Így valószínűvé válik, hogy analóg esetekben hűbérjoggal éltek.

Nagyszebenben és vele együtt a szászság körében az Altemberger-kodex joggyüjteményét használták segédforrásul. Ebben a magdeburgi és iglaui jogon kívül a sváb tükör Landrechtjének régi foglalata van meg ; számos fejezete a német tükörrel egyezik, sok fejezet a szász tükörből való. Azok a fejezetek is megvannak,

[1]) U. o. II—III. k. XLI. sz. 80—88. l. V. ö. *Jakab:* Kolozsvár története II. k. 129—133. l., *Fr. Teutsch:* Die Siebenbürgner Sachsen in Vergangenheit und Gegenwart. 72. l. ***Wenzel*** szerint a szász városok 1583. évi szabályzatai Kolozsvár jogának alapját képezték (i. m. 54. l.). A mondottakból kitetszik, hogy állítását nem lehet általánosítani. Említésre méltó, hogy a szabályok egyik pontja megegyezik Mátyás királynak 1459-ben kiadott és II. Ulászlótól 1493-ban megerősített oklevelével, mely szerint a kolozsváriak szabadalmaikkal ellenkező kir. leveleknek nem tartoznak engedelmeskedni. (*Jakab* i. m. I. k. 563. l. ; *Friedrich Schuler v. Libloy:* Siebenbürgische Rechtsgeschichte. Hermannstadt 1868. II. k. említett szabályzatok 3. pontja 156. l.) Budai jog hatását tükrözi u. ott a rendelkezés, hogy a kereskedők és iparosok számadáskönyvei bíróság előtt bizonyító erővel nem bírnak. (U. o. 3. fej. 152. l. ; bud. jogk. 376. fej. 195. l.)

[2]) *Wenzel* i. m. 47. l. ; *Demkó* i. m. 142. l.

[3]) *Fr. Schuler v. Libloy:* Statuta jurium municipalium Saxonum in Transsylvania. Hermannstadt 1853. A 180. lapon ezt mondja : »Im deutschen Kolonistenrechte Siebenbürgens hat das Eigentum den subiectiven Karakter eines durch genossenschaftliche Verhältnisse dem Inhalt nach bestimmten Sachenherrschaft und wird dadurch-ähnlich den Lehensgütern — zu einem vorwiegend öffentlichem Institute.«

[4]) *Schuler v. Libloy:* Siebenb. Rechtsgeschichte II. k. 212. l.

[5]) *Gustav Lindner:* Der Schwabenspiegel bei den Siebenbürgner Sachsen. (Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. VI. k. 1885. 95. l.

[6]) *Teutsch:* Zur Geschichte von Bistritz. 264. l. 284—285. l. Nagy Lajos eme rendelkezése analog a főv. kodex hűbérjogának 9. pontjával, mely szerint : . . . der Lehenman auch in Keinem Rath sein wolle, der dem Lehen Herrn zu wieder ist . . . (4. l.)

[7]) *Schuler v. Libloy:* Statuta jurium stb. 51. l.

melyek a sváb tükör Lehenrechtjére hivatkoznak, de ez utóbbi nincsen leírva.[1]) A sváb tükör neve a XVII. századig Schwäbisches Land- und Lehenrechtsbuch, másképen Kaiserrecht.[2]) A harmadik kézirat hűbérjogának 9. fejezete határozottan Kayserliche Lehenrechtre hivatkozik ;[3]) jogszabályai a sváb tükör Lehenrechtjével oly sok hasonlóságot mutatnak, hogy a sváb tükör alapján készülhettek[4]) s így a szóban forgó Lehenrecht a sváb tükör átdolgozásának tekinthető.

A szászoknak 1583-ban létesült jogszabályai közül az első könyv 7. pontja megjegyzi, hogy ami a szabályokban határozottan megmondva nincsen, azt a *régi császári jogszabályok* szerint kell elintézni, amennyiben megfelelnek.[5]) E kitétel bizonyítja, hogy régi jogszabályokat, csak ha jogaikkal összeegyeztethetők voltak, használtak. Ilyképen vették használt a harmadik kézirat hűbérjogának is. Hogy ki a szerzője, hol és mikor készült, erre felelni a további kutatás feladata.

A mondottakat összegezve felvetjük a kérdést : ha Kolozsvár budai joggal élt, használta-e a fennti hűbérjogot segédforrásul? Mivel a szász városokkal, nevezetesen Beszterczével és Nagyszebennel multja és lakossága révén szoros kapcsolatban állott, feltehető, hogy éppen úgy mint a szász városok kétes esetben, úgy Kolozsvár is használta. Kolozsvárnak is voltak a polgársággal — lehet, hogy csak egy ideig — nem egyenrangú lakosai, a beszivárgó jobbágyok ;[6]) II. Ulászló hangsúlyozza a polgár és *lakó* vérdíját,[7]) mely körülmény a szász városok társadalmi osztályaira emlékeztet. Végül voltak a városoknak fekvőségei is, ahol mint földesúr intézkedett.[8]) A helyzet tehát olyan volt mint a szász városokban.

A mondottakat összegezve Kolozsvár volt az a város az ország keleti felében, mely budai joggal élt s emellett a szász városokkal fennálló kapcsolata folytán

---

[1]) *G. Lindner:* Der Schwabenspiegel i. m. 107., 115., 120. l. Kiadta *Lindner Gusztáv:* Az Alten berger-kodex nagyszebeni szövegkinyomatása. Kolozsvár 1885. A Lehensbuchra a 2. fej. (25. sor 6. l.) és a 159. fej. (9. sor 78. l.) hivatkozik. Előző a sváb tükör 1. 2., utóbbi a 146. fejezetének felel meg. (*F. L. A. Lassberg:* Der Schwabenspiegel stb. Thübingen 1840.) A Korrespondenzblatt des Vereins für Siebenbürgner Landeskunde (Die Ausgabe des Codex Altemberger, 52. l. VIII. köt. 1885.) X betűs aláírója kétségbe vonja, hogy a kodex a szászoknak alsóbbrendű jogkönyve lett volna. Rösler Rudolf elfogadja és nézetéhez csatlakozom. (Beiträge zur Geschichte des Zunftwesens in Hermannstadt bis zum Jahre 1526. ; Archiv stb. uj folyam 1912, 533. l.) Ép így *F. Teutsch:* Die Sieb. Sachsen in Vergangenheit und Gegenwart. Leipzig 1916. 48. l.)

[2]) *Schröder* i. m. 656. l. *Heinrich Brunner:* Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte-ben (Leipzig 1901.) a sváb tükör nevét kaiserliche Land- und Lehnrechtnek mondja a XVII. századig (98. l.).

[3]) . . . Sezen hinzudem, wie auch die beschriebene Kayserliche Lehenrecht vermögen stb. (Főv. kod. 9. fej. 4. l.)

[4]) A függelékben a párhuzamos helyeket szembe állítom.

[5]) *Schuler v. Libloy:* Sieb. Rechtsgeschichte i. m. II. k. 139. l., 7. pont : . . . quidquid autem his legibus specialiter non est expressum, id veterum legum constitutionumque regulis imperatorio iure comprehensis, omnes relictum intelligant. Az 1721-ből való német szöveg így adja vissza: . . was . . . nicht ausdrücklich verfasset ist, soll aus den alten Kayserlichen Rechts-Regeln und Satzungen, so fern sie unserer Landschafft gemäss, erholet werden. (U. o. 243. l.) A fejedelmi levelek érvénytelenségéről szóló fejezet szintén császári jogszabályokra hivatkozik. (u. o. 3. fej. 156. l.)

[6]) *Jakab E:*. Kolozsvár tört. i. m. I. k. 464—465. l., Okl-.tár I. k. XXXVIII. sz. 66. l., CLX. sz. 260. l., Urkundebuch II. k. 946. sz. 347. l.

[7]) *Jakab* i. m. Okl-.tár I. k. CCII. sz. 566. l.

[8]) U. o. Kolozsvár tört. i. m. I. k. 341., 346., 350., 355., 466—467. l. Okl.-tár I. k. XXXIX. sz. 67. l., XXXIII. sz. 58. l., CXLVII. sz. 234—235. l. II—III. k. XXXVIII. sz. 76. l., XXXI. sz. 57. l.

hűbéri jogot is használhatott. A budai jog használatára fokozatosan tett szert, a hűbéri jog szerint analóg esetekben döntött. Így mind a két jogforrás másolatára szüksége volt.

Habent sua fata libelli. Megállapításaink feltevések maradnak, amíg a további kutatás több világosságot nem derít a budai jogkönyv harmadik kéziratának származására nézve.[1])

Függelék.

A fővárosi kodexben található hűbérjog tizenkét pontban foglalkozik a hűbér sorsával halálozás esetén (5 fej.), a hűbérjog elvesztésével (2 fej.) a kiskorúak hűbérjogával, a hűbéri szerződéskötéssel, a hűbéresküvel, a hűbéres kötelezettségeivel, a hűbér fajaival. E fejezetek a sváb tükör Lehenrechtjén alapszanak és több hasonlóságot mutatnak mint a szász tükör hűbérjogával. A szembe állított fejezetrészletek tárgyi és gondolati azonosságot tükröznek.[2])

Gondolati és tárgyi hasonlóság:

Wann der Lehen Mann sein Lehen den *Jahr undt Tag* ... nicht gewinnet und empfährt, so ist er seynes Lehens *verlustiget.* Er habe den dessen *Erhebliche Ursachen* und Verhinderung ... (Fővr. kod.: hűbérjog 2. fej. 1. l.)

Ob ein man ein gut ... daz einem herren ledig wirt ... niut envordert in *iar und tage,* der herre sol daz gut behalten ... mag aber der man ... bereden ... daz er *niut wiste,* daz dem herren das gut lidig were worden ... der herre sol im daz lehen lihen. (Sváb tükör 88. fej. 197. l.)

Gondolati és tárgyi hasonlóság:

Wan ein Lehen Man sein Lehen Gewinnet undt der Lehen Herr wil in niet belehnen in *Jahr und Tag* ... (4. fej. 1. l.) es soll der Lehen Man ... *drejmal im Jahr und tag* ansuchen ... (5. fej. 1. l.)

... ist, daz sin herre im sin gut *iar und tag* mit gewalt nimet ... der man ... sol sein lehen vordern ... (Sváb tükör 22. fej. 177. l.) ... tut er daz *dristunt in dem iare,* so hat er sein lehen wol gevordert ... (U. o. 88. fej. 197. l.)[3])

[1]) Kolozsvár városi levéltárának a XIX. századig terjedő anyagát a románok magukkal vitték (Makkai László szíves közlése), amiért most ez irányban kutatni nem lehet. Nagyszebennel a politikai viszonyok miatt nem lehetett érintkezésbe lépnem.

[2]) A sváb tükröt *Lassberg* szövegkiadása szerint, a szász tükröt *Karl August Eckhardt:* Sachsenspiegel Land- und Lehnrecht. Hannover. 1933. (Mon. Germ. Hist. Fontes iuris germanici antiqui. Tom. 1.) után idézem.

[3]) A hűbér átvételekor a hűbéres háromszoros hűbéresküt ajánl a hűbérúrnak: ... und biede uch da umme mene mine manschap eyneware, anderware, dritteware ... (Szász tükör 200. fej. 2. pont 180. l.)

Tárgyi és gondolati hasonlóság:

Wan ... der Lehen Herr wil in *niet belehnen* ... so *verleüret* der Herr Sein Eigenthumb und Sein Recht am Lehengut. (4. fej. 1. l.) ... der Lehen Man ... darf das Lehen Nicht Mehr *Gewinnen* Noch empfangen, auch dem Lehen Herrn *kheinen Dinst* leisten. Und wan er in fordert die Lehen zu empfangen, oder die Lehen Dienste zu leisten, So hat er die Exception, das der Lehen Herr Seines Eigentumbs ... durch Wegerung der Belehnung sei verlustiget worden. (5. fej. 1—2. l.)

... ob der der herre ... *weigert* zeunrechte, daz er in zeman niut enphahen wil, er sol behalten sin gut ... *ane dienest* ... und endarf sins gutes niut me gern an den herrn. (Sváb tükör 42. fej. 183. l.) Ob die herr *veigert* mit unrechte, daz her ine zu manne untfa, die man sol *behalden* daz gut ... unde besitze *ane dienst* ... (Szász tükör 200. fej. 180. l.) Ob eyn herre zu unrechte sinem manne wedersayt ... die man ... behalt daz gut *ane dienst* zu sinem libe ... (U. o. 198. fej. 179. l.) *Weigert* ... die herre sinem manne rechtes, swen her von yme beclaget wirt ... die wile ne darf her yme *nicht dienen* noch lenrechtes plegen. (U. o. 180. fej. 169. l.)

Gondolati hasonlóság:

Wolte auch ein Lehen Man einen Lehen Herren vor ... *Lehengericht* (coram paribus curiae) beklagen, ... das mag er auch thun ... (6. fej. 2. l.)

Unde ist ein gut eins herren eigen, daz er lihen solt und widert er daz gut mit unrechte, die mann komen fiur den *lant richter* ... (Sváb tükör 55. fej. 189. l.) Weigert ... die herre sinem manne rechtes, swen her von yme beclaget wirt ... (Szász tükör 180. fej. 169. l.)

Tárgyi egyezés:

Der Unmündigen Lehen sollen durch *ihre Vormünder* empfangen werden ... (7. fej. 2. l.)

... die friunde müssen *dem kinde* einen *vormunt* geben, der dem herren antwurte fiur daz kint zu lehen rechte ... (Sváb tükör 48. fej. 186. l.) *Kynder* ... die wile se zu iren tagen nicht comen sin ... muzen se wol *vormunde* nemen ... (Szász tükör 210. fej. 187. l.)

Tárgyi egyezés:

Der Lehen Man muss seinem Lehen Herrn Geloben Undt *Schweren*, der Ihme wolle *treu* und *holt* Sein, Seinen Nutzen und *fromben fordern*, *Schaden* und Nachteil wehren. (9. fej. 3. l.)

Der man sol sinem herren hulde tun *mit seinem eide*, daz er im also *holt* und also getriuwe si ... Sinnen *frummen ze furdern* und sinen *schaden* ze wendenne ... (Sváb tükör 5. fej. 172. l.)

Die man sol sime herren bi plicht *hulde* thun unde *sweren*, daz her yme also *truwe* unde also *holt* si ... (Szász tükör 179. fej. 167. l.)

Gondolati hasonlóság:

Neüe Lehen Heist Nicht, das auf einem Geerbt ist, Sondern das er selbst erstlich erworben ... Alt Lehen heist, das einem von Seinen *Vor eltern* und *Vattern* heimfället und herkommet. (11. fej. 4. l.)

Gibt ein man sin gut sinem herren uf und bittet ez sinem sune lihen, daz heizzet *niut erbe lehen* ... (Sváb tükör 66. fej. 191. l.)

Swer ein *niwez lehen* enphahet, daz niht *vater lehen* heizet ... (U. o. 158. fej. 223. l.)

Gondolati hasonlóság:

Gedinge ... damit es der Herr niet *in Verges* stelle, ist zu rathen, das es *bestätiget* Undt Neye Brieff darauff gebeten Und Genomben werden. (8. fej. 3. l.)

Unde giht ein man eins *gedinges* vor einem herrn an ein gut und *lougent* im dez der herre, daz ist da von, daz er der *gewer* darbet. (Sváb tükör 12. fej. 174. l.)

Liet ein herre ... *gedinge* an eynis mannes gude ... (Szász tükör 244. fej. 1. pont 207. l.)

Gondolati hasonlóság:

Zu Lehen Mögen gelihen werden ... Zinse, Golt aus der Kamer ... Geriht, Recht, Zol ... (10. fej. 4. l.)

Swa man iergeliches zins von git, daz ist niut reht lehen ... (Sváb tükör 28. fej. 179. l.) Gerihte zelihen ... wer mit rechte rihtner mac gesin ... (U. o. 109. fej. 203. l.) ... Kamerlehen ist daz, so ein herre spricht zu sinem man, ich lihe dir uz minr kamer eine marke oder mer ... (U. o. 99. fej. 200. l.) Swer ... uz zollen ... zelehen hat ... (U. o. 23. fej. 117. l.) Ez en mac mit rehte dehein man sim genoze *zinslehen* gelihen, er lihet es wol sinem undergenoze, daz ist aber niht *reht* lehen ... *muenze* und ... zol und alles gut, das man umb zins lihet ... (U. o. 108. fej. 203. l.) Nieman ne mach *recht leen* uph eyner burch bereden ... (Szász tükör 277. fej. 10. pont. 236. l.) Verliet die herre eyn gut, da die *tzinsgelden* zu geboren sin ... (U. o. 1. pont.) Tzwene man ne mugen an eyneme *gerichte* nicheyn gemeyne *lenrecht* haben ... (U. o. 265. fej. 4. pont 299. l.)

Tárgyi egyezés:

... Wen einer von anders ein *Lehen Kaufet* ... (11. fej. 4. l.)

Unde git ein man dem anderen ein *lehen zekovffenne* ... (Sváb tükör 21. fej. 177. l.)

Die dritte Handschrift des Ofner Stadtrechtes in der Budapester Stadtbibliothek.

Von *Néda v. Relkovic*

Bisher waren nur zwei Handschriften des Ofner Stadtrechtes bekannt: die Handschrift im Besitze des ev. Lyzeums zu Pozsony (Pressburg) und der Kodex Cromer, Eigentum der königl. Universitätsbibliothek zu Budapest. Die bisher unbekannte dritte Handschrift erwarb Bürgermeister Karl Szendy für die Budapester Stadtbibliothek. Dieselbe dürfte eine Abschrift der Lyzealhandschrift sein und stammt vom Anfange des XVI. Jahrhunderts. Der Kodex ist in Quartform gehalten, ohne Einbanddeckel; die Schrift ist gut leserlich, mit Rubra versehen. Der Inhalt zeigt keine wesentlichen Abweichungen von der Originalhandschrift. Die Sprache ist die Sprache der Übergangszeit vom Mittel- ins Neuhochdeutsche, der Unterschied zwischen dem Lyzealkodex und der Handschrift ist unwesentlich. Dem Kodex wurde gegen Mitte des XVI. Jahrhunderts ein Lehenrecht — aus zwölf Artikeln bestehend — hinzugefügt.

Die einzelnen Teile des Ofner Stadtrechtes gehören nicht ein und derselben Zeit an. Ein Teil ist vor dem Jahre 1410 entstanden, der andere um das Jahr 1421. Die Quellen des Stadtrechtes sind die Freiheitsbriefe der Stadt, das Magdeburger und Freiburger (Breisgau) Recht; der Sachsen- und Schwabenspiegel, das Iglauer und das Schlesische Landrecht. In Handelsbeziehungen erinnert es an das Recht von Wien.

Das Ofner Stadtrecht wurde vielen Städten in ganz Ungarn, bis ins späte Mittelalter zum Vorbild. Besonders die Könige aus dem Hause Anjou belehnten die Städte damit, oder wenigstens mit einzelnen Privilegien der Stadt Ofen, besonders mit dem Marktrechte. Denn Ofen war schon zu jener Zeit der Mittelpunkt des Handelsverkehrs. Im XIV. Jahrhundert wurden die Handelsplätze der Walachei und der Moldau für Ungarn eröffnet. Dadurch hoben sich die sächsischen Städte in Ostungarn und fügten sich in den damaligen Weltverkehr ein. Einzelne bekamen auch das Marktprivileg von Ofen. Den Handelsverkehr erleichterte der Umstand, dass König Siegismund die Giltigkeit von Münze, Gewicht und Mass, wie es zu Ofen bestand, auf das ganze Reich erstreckte.

Es wirft sich die Frage auf, welcher Stadt Eigentum die dritte Handschrift des Ofner Stadtrechtes gewesen sei. Da der Kodex dazu keinerlei Anhaltspunkte bietet, können die gezogenen Schlüsse nur Vermutungen sein. Es ist anzunehmen, dass der Umstand, dass zum Ofner Stadtrechte ein Lehenrecht hinzugefügt wurde, kein Zufall ist, da beide Handschriften juridischen Inhaltes sind. Dies angenommen ist nun die Frage, welche war die Stadt, die diese *beiden* Rechtsquellen benützte.

Das Lehenrecht, trotzdem es eine ritterliche Einrichtung ist, kennt in Deutschland im XIII. und XIV. Jahrhundert auch Bauernlehen; ja auch Bürger konnten belehnt werden. Doch ist dieses Lehens Charakter dem ritterlichen Lehen gegenüber ein anderer. Darum konnten sich in den deutschen Städten Ungarns, dort, wo man das Lehensbuch zum Nachschlagen benützte, analoge Fälle ergeben.

Ofen selbst gebrauchte als Nachschlagwerk ein österreichisches Summa legum; die Tochterstädte wandten sich in gewissen Fällen an die Mutterstadt, daher ist nicht anzunehmen, dass dieselben das Lehenrecht gebrauchten. Die blos das Marktrecht besitzenden Städte schliessen sich an die ihnen näherliegenden

Städte an, z. B. in Nordungarn an Korpona (Karpfen) und Selmeczbánya (Schemnitz), im Norden an die Zipser Städte. Hier wurde — wie bekannt — kein Ofner Stadtrecht gebraucht.

Die dritte Handschrift stammt aus Nagybánya (Frauenbach). Dieser Umstand scheint auf das östliche Gebiet Ungarns hinzuweisen. Die Vergangenheit der erwähnten Stadt und jene der übrigen Bergstädte im Nordosten widerspricht der Voraussetzung, dass dieselben sich des Ofner Stadtrechtes bedienten; auch war ihr Interessenkreis ein ganz anderer wie jener von Ofen.

Die sächsischen Städte im Osten Ungarns hielten wider an ihren mitgebrachten Gewohnheitsrechten fest und bildeten mit den zu ihnen gehörenden Ortschaften eine geschlossene Einheit. Sie waren auch dem fremden Einflusse weniger ausgesetzt, als andere Städte des Landes. Dazu kommt, dass sie grosse Handelsfreiheiten genossen, weshalb ein scharfer Gegensatz zwischen ihnen und Ofen entstand. Ein Grund mehr, um das Ofner Stadtrecht nicht anzunehmen.

Da jedoch das Sachsenrecht das Eigentum, ähnlich wie das Lehenrecht, vom Gesichtspunkte der Gesamtheit betrachtet, erscheint es nicht ausgeschlossen, dass man sich in analogen Fällen beim Lehenrechte Rates erholte. Das in Nagyszeben (Hermannstadt) gebrauchte Nachschlagebuch, der sogenannte Kodex Altemberger, enthält eine alte Fassung des Schwabenspiegels. Der Schwabenspiegel selbst wurde bis zum XVII. Jahrhundert Kaiserrecht oder Kaiserliches Land- und Lehenrecht genannt. Nun beruft sich das der dritten Handschrift beigefügte Lehenrecht im 9. Artikel auf kaiserliches Lehenrecht; der Vergleich mit dem Schwabenspiegel beweist, dass dieses Lehenrecht unter dem Einflusse der genannten Rechtsquelle entstanden sein muss.

Kolozsvár (Klausenburg) scheint die einzige Stadt gewesen sein, die das Ofner Stadtrecht gebrauchte und als Nachschlagwerk das Lehenrecht benützte.

Die anfangs ungarische Niederlassung bekam starken deutschen Zuzug, wodurch eine Mischung der Bevölkerung entstand. Die Entwicklung der Stadt wurde durch viele Freiheitsbriefe gefördert, bis sie im Jahre 1405 zur königl. Freistadt erhoben wurde. Das Ofner Recht erhielt sie nicht auf einmal, sondern nur in Form einzelner Privilegien nach und nach. Die bedeutendsten Freiheiten erteilte ihr König Mathias (1486), indem er dem Wunsche der Bürgerschaft nachkam und die Art der Wahl des Richters und des Magistrats, ferner andere wichtige Rechte nach Ofner Muster verlieh. Anlass dazu gaben die Parteikämpfe zwischen Ungarn und Deutschen besonders bei der Richterwahl, die nun mit der Gleichstellung der Ungarn endete.

Jedoch das Verhältnis zwischen Ofen und Kolozsvár (Klausenburg) war nicht jenes einer Mutter- und Tochterstadt, da Kolozsvár sich bei strittigen Fragen, Rechtsfällen an eine obere Instanz, zuerst an Besztercze (Bistritz), von hier, falls man mit der Entscheidung unzufrieden war, an Nagyszeben wenden musste. Dadurch entstand eine gewisse Zusammengehörigkeit Kolozsvárs mit den beiden genannten sächsischen Städten. Auch ist in Erwegung zu ziehen, dass die sächsischen Bürger von Kolozsvár in ständiger Verbindung mit ihren Stammesgenossen blieben, ihre alten Rechtsgewohnheiten beibehielten, oder mit der Zeit ihren Privilegien anpassten.

Da die Rechtsverhältnisse der Stadt schon wegen der sächsichen Abstammung eines Teiles der Bevölkerung gewissen Einrichtungen der sächsischen Städte glichen, ferner, da Kolozsvár ebenfalls Liegenschaften und Ortschaften besass, ist anzunehmen, dass sich Bürger in analogen Fällen, wie in den sächsischen Städten, des Lehenrechtes bedienten.

Es dürfte also Kolozsvár gewesen sein, welche die dritte Handschrift des Ofner Stadtrechtes benötigte und benützte. Als Nachschlagewerk konnte sie das beigefügte Lehenrecht gebrauchen. Mit dieser Feststellung müssen wir uns vorläufig begnügen, bis weitere Forschungen volle Klarheit bringen. Gegenwärtig sind dieselben jedoch dadurch unmöglich gemacht, dass die Akten des städtischen Archivs zu Kolozsvár bis Ende des XVIII. Jahrhunderts ins Ausland gebracht wurden. (Mitteilung des Herrn Ladislaus Makkai, Sekretär des Ungarischen Wissenschaftlichen Instituts in Kolozsvár.)

Im Anhange (Függelék) sind Parallele zwischen dem Lehenrecht der dritten Handschrift und dem Schwabenspiegel gezogen.

Kacsoh Pongrác »János vitéz«-e.*)

Adalék a budapesti színjátszás történetéhez.

Írta: *Koch Lajos.*

I.

Megilletődöttség s elfogultság vesz erőt a magyar színjátszás krónikásán, midőn e példátlan sikerű daljátékról emlékezik meg. Boldog és gazdag kor volt az, amelyben összefogott három fiatal poéta, a szövegíró, a brilliánsul verselő költő és a muzsikus, hogy színrevigyék a Petőfi lánglelke megálmodta mesét és azt daljátékká formálva új mérföldjelzőt állítsanak a magyar népdal fejlődése útján abban az énekes játékban, amelynek zenéjében a népies elem megnemesedik, magasabb tartalom és forma felé tör.

A János vitéz, az első igazi magyar daljáték, a magyar muzsika és a magyar lélek nemes poézise, szívbe markoló dallamokba öntött édes-bús meséje. Ez az énekes játék a magyar lelkiség apoteózisa, a magyar földhöz való hűség és az igaz szerelem felmagasztosulása. Az alföldi parasztfiúból lett huszár segítségére indul a bajbajutott francia királynak és egész birodalmáért meg a ráadásul kínált királyleányért sem hajlandó odaadni azt az alföldi, tiszaparti kis leányt, akit szeret, meg a magyar pusztát.

Bakonyi Károly miniszteri fogalmazó jutott arra, ha nem is új, de mindenesetre meglepő gondolatra, hogy a magyar irodalom legtüneményesebb naív époszát, Petőfi János vitézét dramatizálja és alakjait a színpadra vigye. Magyar epikai remekművek kiemelése az irodalmi archivumból és drámai formában való megjelenítése érdemes és dícséretes, bár nem mindig sikeres vállalkozás. Jobb sorsra érdemes szerzők megpróbálkoztak, hogy Arany Toldiját (Mihalovich Ödön) és Tetemrehívását (Farkas Ödön) a zenés színpadra átdolgozzák. Az eredmény vajmi kevés volt.

Mindkét kísérletnél merészebb volt Bakonyi ötlete. Előtte már többen kísérleteztek. 1888-ban Jánosházy Zsigmond pénzügyigazgatósági tisztviselő pécsi állomáshelyén átdolgozta a János vitézt látványos, regés népszínművé dalokkal és tánccal, három szakaszban és tíz képben.[1]) Munkája két kiadást is megért,[2]) de a színigazgatóknak kevés bizalmuk lehetett a darabhoz, mert seholsem került színre.[3])

*) E tanulmány közlésére az a nevezetes körülmény adott alkalmat, hogy a Fővárosi Könyvtár az elmult évben megvásárolta Kacsoh Pongrác János vitéz c. daljátékának a komponista kézírásával készült egyetlen példányban meglevő vezérkönyvét. Az Igazgatóság felkérésére engedte át a szerző »Kacsoh Pongrác életrajza« című műve kéziratának a János vitézről szóló fejezetét.

Egy évvel később Molnár György, a hányatott életű magyar színész színre alkalmazta Petőfi elbeszélő költeményét[4]) Pósa Lajos társaságában.[5]) Dankó Pistával akart dalokat iratni hozzá. A regényes, tündéri látványossághoz Galó Györggyel, a Népszínház főgépészével, akivel együttesen tervezték 1863-ban a budai Népszínházban az Ördög pilulái c. látványosság színpadi gépberendezését, mozgó színpad terveit is elkészíttette.[6]) Ez a terv sem került kivitelre, mert Molnár György 1891-ben meghalt. Bakonyi előtt néhány évvel Gaál Mózes tankerületi főigazgató, ifjúsági író gyermekdarabot írt a János vitézből.[7])

Bakonyi 1903 tavaszán először abban a szűk baráti körben, amely az Erzsébet-körúti Berger-kávéházban tanyázott,[8]) ahová az alakuló Király Színház intézői Beöthy László vezetésével jártak, hozta szóba, hogy a János vitéz színpadra alkalmazásának gondolatával foglalkozik. Az ötlet Bakonyi barátait meglepte. Elképzelhetetlen volt, hogy a magyar irodalom legtisztább alakjai, mint operettfigurák mozogjanak a színpadon.

Bakonyi azonban nem állott el tervétől. Néhány hónappal előbb (1902 dec.) a Népszínházban nagy sikere volt a Martos Ferenc és Huszka Jenő társaságában írott Bob herceggel. Fedák Sárival a címszerepben száznál többször adták. A szerzőtársak azonban sajnálatos tévedés következtében szétváltak és sok ideig nem dolgoztak együtt.[9]) Martos és Huszka legközelebbi operettjüket, a Király Színház megnyitására szánt Aranyvirágot, nélküle írták meg. Bakonyit sarkalta az ambíció, hogy egyedül készítse el a János vitéz szövegkönyvét. Énekverseihez Heltai Jenőt kérte fel. Metropol-szállóbeli lakásán kereste fel a költőt. Elpanaszolta neki keservét és régi barátságukra hivatkozva kérte, hogy az operett verseit írja meg, valamint hogy a szöveg humoros részeinek elkészítésében legyen segítségére.[10])

Heltai sem tudta elképzelni, hogy a János vitézből operettet lehet írni. Húzódozott a dologtól, mert úgy érezte, hogy az ő világa azok a kedves, dallamos versek, amelyek népszerűvé tették és amelyek állandó derültségben tartották a közönséget. Virtuóz formában, csilingelő rímekben dalolt a fiatal Pest ifjú bohémjeiről. Ez a munka azonban nem neki való. Bakonyi mégis addig erősködött, míg Heltai megígérte a versek megírását. Bakonyi ekkor átadta az első felvonás vázlatát.

A dolog azonban nagyon lassan ment, mert Heltainak még mindig nem jött meg a kedve. Bakonyi már a második felvonást is elküldte Velencéből, amikor megszületett a János vitéz első verse, a királykisasszony dala. A János vitéz internacionális részének versei könnyebben készültek, miután a színmagyar jelenetekhez Heltainak Petőfi költeményeit és a népköltési gyüjtemény köteteit kellett tanulmányoznia, hogy beleélje magát Petőfi és a népköltészet szellemébe és hangjába. A munka folyamán azonban megváltozott Heltai hangulata és kedve. Bár pályája legnehezebb és legkockázatosabb kísérlete volt a János vitéz megverselése, egymásután írta meg azokat a gyönyörű verseket, amelyek minden tekintetben méltóak Petőfi költeményéhez.

A szöveg tehát elkészült. Beöthy László, aki elragadtatással olvasta a munkát, elfogadta előadásra, A hét c. szépirodalmi lap pedig 1903 XII. 27. számában a második felvonásból közölt részleteket nagy irodalmi sikerrel.[11]) Hátra volt azonban a nehéz feladat: a megfelelő zeneszerző megtalálása! Bakonyi tisztában volt az előtte álló nehézséggel, mert olyan zenészre volt szüksége, aki nemcsak magyarosan, hanem magyarul tud muzsikálni. Bakonyi először Sztojanovits Jenőre gondolt. Abban az időben a legelismertebb zeneszerzők egyike volt. Sok szép operettjén[12]) kívül főleg a »Csárdás« c. magyar balettjének nagy sikere[13]) volt az, ami Sztojanovitsot szemében a János vitéz zenéjének megírására alkalmassá tette.

Bakonyi átadta a szövegkönyvet Sztojanovitsnak, aki hajlandó volt a muzsikát megcsinálni.[14]) Sztojanovits elolvasta a szöveget, de minden tehetsége mellett

is idegen maradt a témától. Nem nagyon sietett a muzsika elkészítésével. Bakonyi sürgetésére elvesztvén kedvét, ezzel az egy szóval adta vissza a darabot: Reménytelen.

Bakonyinak újból zeneszerző után kellett kutatnia. Volt annak a társaságnak, amely a János vitéz rajongóiból toborzódott és akik érdeklődéssel kísérték ennek a darabnak a születését, egy tagja, Kern Aurél, a Budapesti Hirlap finomtollú kritikusa. Ő irányította rá Bakonyi figyelmét egy fiatal tanárra, aki a matematika és fizika tanítása mellett zenei lapot szerkeszt, zenekritikus, zenelméleti műveket ír és komponál. Ez a sokoldalú tanár Kacsoh Pongrác. Pompás, felelte Bakonyi, hisz Kacsoh ifjúkori barátja még Szegedről, szűkebb pátriájából. Mint egyetemi hallgatót és tüzérönkéntest ismerte már a 90-es években Szegeden Kacsoht, aki »akkor csupa fiatalság, csupa erő, csupa élet, csupa talentum volt. És csupa őseredeti fajtiszta, szívettépő vagy újjongásra késztető gyönyörű magyar nóta.«[15]) Kern Aurél elvitte Bakonyit és Beöthy Lászlót 1904 március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján, a Málnai-féle leánynevelőintézet hangversenyére, ahová mint zenekritikus kapott meghívást Kacsoh az intézet növendékei számára szerzett »Csipkerózsa« c. daljátékának meghallgatására. Beöthy Kacsoht nem ismerte még. Hallani sem akart a tanárról, félt attól a gondolattól, hogy valami szürke pedagógus írjon a János vitézhez zenét, amikor az ismertnevű zeneszerző sem tudott a súlyos feladattal megküzdeni. Azonban mégis elment az előadásra, meghallgatta a »Csipkerózsát« és amit hallott, abban volt valami keresetlen egyszerűség. Az apró dalocskák, amelyeket a növendékek elénekeltek, oly közvetlenek voltak és annyi biztató magyaros hang csendül ki belőlük, hogy Beöthy belement a dologba. Bár egyelőre kötelezettség nélkül. Kacsoht ekkor még kis társaság ismerte, de szerencsére közte volt Heltai Jenő is, akinek Kacsoh ekkor már néhány költeményét megzenésítette, mint A hét-ben megjelent »Regény« c. versét[16]) és így bízott telhetségében, hogy szép zenét ír majd a János vitézhez. Bakonyi, Heltai és Kern rábeszélésére történt a megállapodás Kacsoh és Beöthy László között. Kacsoh megkapta a szövegkönyvet. Ezzel a szöveg az igazi kézbe került, az egyetlen komponistához, aki abban az időben hamisítatlan magyar muzsikát tudott írni, akinek lelke egybeforrott a magyar népi zenével.

Kacsoh nagy lelkesedéssel fogott a komponálásba. Néhány nap alatt elkészült az első három dal, Kukorica Jancsi belépője, Iluska dala és a Rózsaszál. Midőn Bakonyi Mária-utcai lakásán először elzongorázta Kacsoh szerzőtársainak a dalokat, azonnal látták a nagy tehetség bontakozását és tisztában voltak az operett sorsával.

Sok motívum, dal, köztük a »Kék tó«, a »Megálmodtam réges-régen« átkerült a Csipkerózsából a János vitézbe, de mindamellett ontja magából a szebbnél-szebb nótákat. Szerzőtársai megállapítják, hogy soha zeneszerzővel nem volt oly gyönyörűség együtt dolgozni, mint Kacsohval. A zeneszerzők rendszerint kész muzsikát szállítanak az egyes szituációkra. Elolvassák a darab tartalmát, összebarátkoznak alakjaival és a helyzethez mérten komponálnak stílusos zenét, indulókat, valcereket, duetteket, sőt egész finálékat. A szövegíró pedig írhatja a kész zene alá a verseket. Ez persze könnyű abban az esetben, ha a librettista ért a zenéhez. De pl. Csiky Gergely, aki nem volt zeneértő, nagy nehézségekkel küzdött, midőn Kontival a Királyfogást írta. Azonban a zene betanulása árán sem mondott le arról, hogy ő írja a szöveget Konti gyönyörű muzsikájához,[17]) a »Fjóra keringő«-höz, meg a »Szökés párosan« sextetthez, amelyet Stefánia trónörökösné is megcsodált, Brahms pedig megtapsolt 1886-ban.

Kacsoh nem így dolgozott. Megdöbbentő intuicióval alkalmazkodott a szöveghez. Sohasem írt meg előre egyetlen taktust szövegírói nélkül, de amikor a vers készen volt, egyetlen sor és szó változtatása nélkül zenévé vált, még az együttesek-

ben és finálékban is. Heltai beszéli, hogy Kacsoh »szószerint, betűről-betűre zenésítette meg azt, amit kapott, ami olyan zeneszerzői teljesítmény, amire talán még nem volt példa.«[18]) Amit megzenésít, annak melódiája oly tökéletesen egybeforr szövegével, hogy attól többé elválasztani nem lehet, szöveg és dallam testvérekké lettek. Segítette őt munkájában a magyar irodalomban való nagy jártassága és ismeretei. Kacsoh teljesen otthonos volt a népköltészet birodalmában és hallatlan érzékkel bírt a népies iránt. Számos szövegszituációt teremtett és Heltait új versek megírására inspirálta. Mikor kezéhez kapta a szövegkönyvet, sok verse megváltozott, újak kerültek bele. Egyik, nem népies versét maga írta és kiásott a székely népköltési gyüjteményből szövegeket, mint »A fuszulyka szára« és »A furulyanóta«: Udvaromon három vályú c. versszaka (Kriza: Vadrózsák I. k. 56. és 276. l.). Invenciója bőségesen ontja a dalokat és együtteseket. Már az első felvonásban annyi melódiát pazarol el, hogy szerzőtársai féltik alkotóerejének kimerülésétől. Napokon át visszatartják őt a komponálástól, pihentetik fantáziáját.

Persze csak az apró dalok megírása ment ilyen könnyen. A finálék és nagy együttesek felépítése Kacsohnak sok nehézséget okozott, főként az első felvonás fináléjának magyaros kezdő fugája sok fejtörésébe került, míg megcsinálta. Gyakran kellett megbeszélést folytatni Bakonyival, hogy milyen is legyen ez a finálé és sokszor kellett szerkesztőtársa, Hackl Lajos tanácsát, — aki mint Koessler-tanítvány alaposan értett az ellenponttanhoz és mint dalárdakarnagy jól ismerte a karkészítés minden csínját-bínját — igénybevenni. Hackl hűséges barát volt. Szívesen útbaigazította Kacsoht, segített, javított, toldott. Hackl rákoshegyi villájában a János vitéz sok részlete készült. Segítőkeze nélkül talán nem volna olyan a János vitéz, mint amilyen lett.[19])

Kacsoh hihetetlenül gyorsan dolgozott. Nem egészen öt hónap alatt készült el a János vitéz zenéje. Ez a rövid idő »gyönyörű, nagy részegség volt életében.«[20]) A zongorakivonat bejegyzése szerint 1904 augusztus 20-án fejezte be a művet Keszthelyen, ahol akkor édesanyjával és hugaival nyaralt.[21])

Közben harcolni is kellett a színháznál a zene elfogadásáért. Kacsoh új ember volt az operettkomponisták körében. A beérkezett zeneszerzőkkel szemben nehéz dolga volt. Beöthy és gárdája féltek az ismeretlen tanártól. Attól tartottak, hogy sablonos muzsikát fog szállítani. Fedák, akinek a darab főszerepét szánták, kiváltképen nem akart hallani Kacsohról, aki 30 éves korában ír először operettet. Huszkával akart zenét iratni, akinek két nagy sikerét köszönhette.[22]) Végül is Kacsoh egész baráti köre, Bakonyi, Heltai, Kern, Buttykay Ákos szállott síkra érdekében. Midőn a Király Színház próbaszobájában válogatott művésztársaság előtt először elzongorázta a János vitézt, elbűvölten hallgatta mindenki a szívbemarkolóan zongorázó Kacsoh különlegesen szép, magyar muzsikáját. A zenét el is fogadták.

II.

Beöthynek és a Király Színháznak nagy szüksége volt ekkor már olyan darabra, amelytől az új, nehezen induló színház az igazi sikert jogosan várhatta. Fáradtan és rosszkedvűen jelent meg esténkint az ambiciózus Beöthy László szokott kávéházi törzsasztalánál. A szomorúságra súlyos oka volt: színháza nagyon rosszul ment. Színészei és íróbarátai részvéttel vették őt körül. Valami rossz fátum üldözte ezt a színházat. Már megalapításáért is mesebeli sárkányként kellett emberfeletti erővel titkos és nyilt erők ellen Beöthynek harcolnia. 1903 áprilisában vette bérbe Beöthy László, aki előzőleg éveken át a Magyar és Nemzeti Színház igazgatója volt, Krausz Károly háztulajdonostól a Király-utca 71. számú épületkomplexust, amelynek falai között többszörösen megbukott, rosszhírű orfeum

(Éden-színház, Somossy-orfeum, Rémi-mulató néven) működött.[23]) Fazsindelyes, barátságtalan épület. Csak Beöthy László lelkesedése és anyja, Rákosi Szidi energiája hitt abban, hogy ebből az épületből komoly színházat lehet csinálni és abba közönséget csalogatni. Fanatizmusuk ezúttal is győzött. A Rákosi-család nevéhez fűződik a két állami színházon kívül minden pesti színházalapítás: a Népszínház, a Vígszínház, a Magyar Színház és most a legújabb, amelyet Király Színháznak neveztek el. Budapest harmadik zsánerszínháza lett. Az engedélyek megszerzése után sürgős építkezés kezdődött, mert Beöthy október közepén akarta színházát megnyitni.

A két másik operettszínház, a Népszínház és a Magyar Színház féltékeny szemmel nézte a harmadik hasonló vállalkozást. Beöthyt igyekeztek terveiben elgáncsolni. Keservesebb vajúdás között Pesten színház még nem alakult meg, mint Beöthy Király Színháza. Amit a rosszindulat és intrika a színházi világban produkálhat, azt mind igénybevették Beöthy ellen. Hónapokon keresztül, naprólnapra a legellentmondóbb hírek jelentek meg e színházról a lapokban. Páros napokon a színház hivatalos kommünikéi tudatták a közönséggel, hogy az építkezés mennyire haladt, milyen darabokat játszanak, hogy Huszka és Martos Aranyvirág c. operettje lesz az első darab és Fedák a primadonna. Páratlan napokon a színház nyilt és titkos ellenségei más természetű hireket bocsátottak a közönség közé: a rendőrség betiltotta az építkezést, szünetel a munka, az épület beomlott, ha felépítik is, megtagadják a játszási engedélyt. És így tovább a legkedélyesebb változatban. Még a szomorú emlékű Párizsi Nagy Áruház égését (1903 VIII. 24.) is felhasználta a konkurrencia a maga javára. Tóth Bélával irattak a Pesti Hírlapban Esti levelet »Halálszínház« címen,[24]) amely kézzelfoghatóan bebizonyítja, hogy mindenki benn ég, aki beteszi a lábát, bár a színház igazgatósága sietett a közönséget megnyugtatni, hogy az nem lehetséges, mert a színház a legtűzállóbb anyagból épült, csupa vas, kő és aszbeszt.

A rosszakarat és féltékenység odáig ment, hogy az intézet megnyitása után a csikágói Iroquois Színház égését is (1903 XII. 30.),[25]) amelyben 600 ember pusztult el, a Király Színház diszkreditálására fordították. Fellármázták nemcsak Budapestet, hanem az egész országot, hogy a házak közé beépített színház kijáratai szűk utcába nyílnak és alaptervezete nem nyujtja azt a biztonságot, amelyet a közrendészeti szabályok megkövetelnek. Valóságos csapda, ahonnan tűzesetkor senkisem menekül élve.

Beöthy László és Rákosi Szidi a sok bosszantó herce-hurcában állották a »tűzpróbát.« Gigászi harcok után vasakaratuk, szívósságuk és összeköttetéseik révén elérték azt, hogy bár a hatóságok megtagadták az engedély megadását, Khuen-Héderváry miniszterelnök személyes helyszíni szemléje alapján megadta a színháznyitási engedélyt.[26])

A Király Színház ellenségeinek sikerült elérniök, hogy a színház nehéz viszonyok között indult el. Nagy küzdelembe került, hogy a közönség beszokjék. A jól szervezett társulat[27]) súlyos harcban verekedte át az első évet. Semmi sem akart sikerülni. Tizenkét premiert tartottak,[28]) de az úgynevezett »bombasiker« nem jött meg.[29]) A színháznyitó szép Aranyvirág mindössze 60 és egynéhány előadást ért meg, Konti utolsó operettje, a kedves zenéjű Fecskék és Lincke világhíres Lysistratája sem bírt harminc előadásnál továbbjutni. Ugyanígy járt Claude Terrasse nemesveretű, bájos operettje, az Én, te, ő! címen előadott »Sire de Vergy«, amelynek szövegét a két híres francia vígjátékíró, Fleurs és Caillavet írta. Két primadonnával, a népszínházi háborúság után összebékült Küryvel és Fedákkal sem ért el tisztességesebb sikert.

Rosszul indult a Király Színház második szezónja is. A János vitéz bemutatója előtti két hónapban Offenbach Szép mosónéja (La belle Lurette) Küryvel, a Tör-

vénytelen apa c. francia bohózat Fedákkal állt a sorompóba, majd X. 29-én a Robin Hood c. amerikai operettet mutatták be. Olyat bukott, hogy három előadás után lekerült a színpadról. A János vitézig a műsort az előző év nagyobb sikereivel, a Makrancos hölgyekkel, az Én, te, ő!-vel tarkították és Silvain, a Comédie Francaise művésze, valamint Sarah Bernhard vendégszerepeltek társulataikkal.

Bizony rosszul állott ekkor Beöthy. Súlyos anyagi bajok is nehezedtek színházára. Közel járt ahhoz, hogy a másik két pesti operettszínház megszabadul fiatal vetélytársától. Sok minden függött attól, hogyan harcol majd a színpadon János vitéz.

Midőn Kacsoh elkészült a János vitéz zenéjével, nem zárta el fiókjába muzsikáját. Zenéjének tulajdonképeni premierje már a Király Színház előadása előtt meg volt azokban a társaságokban, ahová eljárt, magánestélyeken, vendéglők különszobájában, ötórai teákon, a Király Színház zongoratermében, ahová Kacsoh ekkor már bejáratos lett és a New York kávéházban, amelynek pincéjében egy szál dróton lógó villanykörte alatt állott az a lehangolt, rozoga zongora, amelyen hallgatóságának, a színházi és irodalmi élet kitűnőségeinek a János vitézt eljátszotta. A színház barátai és bennfentesei mind ismerték és dúdolták e melódiákat, sőt a Tavaszmező-utcai gimnáziumban kedvenc diákénekkarának is elzongorázta Kacsoh egyik szeptemberi vasárnap délelőtt a János vitéz zongorakivonatát az énekkarórán.[30]) Ez a muzsika már népszerű volt, mielőtt még beléptijeggyel lehetett megnézni.

Régi színházi kabala szerint mennél több a nehézség, a civódás egy darab előadása körül, annál nagyobb sikert arat.

Az első nehézségek a szereposztás körül támadtak. Beöthy Iluska és a francia királyleány kettős szerepét szánta Fedáknak, Kukorica Jancsi szerepére pedig Takács Mihályt, a nagy baritonistát akarta az Operától kölcsönkérni. Fedák azonban kirobbanó temperamentumával és tehetségével már a szövegkönyv első olvasása után úgy vélte, hogy Kukorica Jancsit néki kell játszania, azért is, mert Bakonyi elgondolása szerint neki írta ezt a szerepet.[31]) Beöthy és munkatársai azonban nem tudták elképzelni, hogy Fedák, akit eddig a közönség rózsaszínű ruhákban látott a színpadon, olyan jelmezben jelenjék meg, amelyet Kukorica Jancsi szerepe kíván. Sok tanakodás után a Király Színház ruhatervezője, Csepreghyné Rákosi Ida művészete oldotta meg a kényes kosztűmkérdést. Fedák győzött. A női főszerepet kettéosztották. Iluskát az újonnan szerződtetett Medgyaszay Vilma kapta, a francia királykisasszony igényesebb énekes szerepére Szamosi Elzát hívták meg, aki ekkor már az Opera tagja volt.[32]) Érdekes, hogyan jutott Medgyaszay e szerephez. Medgyaszay Vilma, a híres aradi primadonna, Medgyaszay Ilka leánya, Beöthy felfedezettje volt. Midőn a nyár folyamán Iluska megszemélyesítőjét keresték, Beöthy egyik este átment édesanyjával a Budai Színkörbe, ahol Krecsányi társulatánál játszott Medgyaszay. Abban a kis szerepben, amelyben fellépett, olyan melegséget és életet hozott a színpadra, hogy Beöthy és Rákosi Szidi meglepetve néztek össze: megvan az Iluska. A János vitéz készülődésének lázában, amikor Iluska szerepére vonatkozóan mindenféle fantasztikus terv felmerült, senki sem gondolt Medgyaszayra. Csak a véletlenen múlt, hogy a szerepet ő kapta meg. Egy estén, amelyen a színház igazgatója, szerzői és baráti társasága voltak együtt, Medgyaszay előadott néhány sanzont, utána pedig a János vitéz két dalát, a »Strázsamester uram« és a »Van egy kis árvalány« című eket. Éneke után csönd támadt. Mindenki meghatódott. Bakonyi és Kacsoh kezet szorítottak Medgyaszayval, Beöthy pedig másnap elküldte neki Iluska szerepét. A gonosz mostohát Csatai Jankára, a népszínházi Csatai Zsófi leányára osztották, Bagó a széphangú Papp Mihály, a francia király az utólérhetetlen komikumú Németh

József lett. A rendezést Bokor József, a Népszínháztól átszerződött híres operett- és népszínműíró végezte.

A darabot Konti Józsefnek osztották ki vezénylésre, de az énekszerepek betanítását Kacsoh vállalta. Óráit Demkó Kálmán igazgató a gimnáziumban úgy osztotta be, hogy a délelőtt második felében átmehetett a királyszínházi próbákra, másik iskolájától, a Málnai-intézettől pedig még júniusban megvált. A színház személyzete, úgy a magánszereplők, mint a kar, amelyet Kacsoh jelentékeny szerephez juttatott, nagy lelkesültséggel és szorgalommal próbált. Mámoros gyönyörűséggel hallgatta mindenki ezt a zenét. Csupán egy ember volt a színháznál, akinek nem tetszett az egész dolog.

Ez Konti. Őt nem szédíti meg ez a muzsika. Állandóan kifogásol. Már a próbateremben rámutatott a hiányokra, szembeszáll mindenkivel, éppen a darab érdekében, aki dícsér. Igazgató, szerzők, rendező, színészek védik munkájukat, de Konti érzi, hogy igaza van. Amikor a próbateremből lekerül a darab a színpadra és a zenekarba, kiderül, hogy a tempók vértelenek, lassúak, a zenekar pedig üresen és fakón hangzik. Midőn Kacsoh partiturájából az első zenekari próbát megtartották, úgy szólt a zenekar, hogy Beöthy azonnal abbahagyatta és áthangszereltette egyik karmesterével, Vincze Zsigmonddal, aki néhány nap alatt elvégezte a munkát.

A János vitéz azonban így sem tetszett Kontinak, aki a Strauss-, Suppé-, Millöcker-féle iskolából került ki és a bécsi operettzene híve volt. A szélesen hömpölygő, dagadozó, telivér bécsi muzsikát kedvelte, amely olyan volt, mint a nedvektől duzzadó egészséges növényzet. Hitte, hogy Suppé és Strauss zenéje különb a francia operettnél. Talán azért nem várt sikert a János vitéztől, mert e darab zenéjének internacionális részében Kacsoh szívesebben vonzódott a graciózusabb, vidámabb francia muzsikához. Konti nagyon félt ettől a darabtól. A nagy karmestert, aki annyi fiatal tehetség útját egyengette életében, most az egyszer színpadi érzéke cserbenhagyta. Különös, hogy Konti, aki maga is sok szép magyar zenét írt,[33]) váltig noszogatta Beöthyt, hogy ne adják elő a János vitézt. Midőn Fedák Sári a II. felvonásban a magyar zászlóval megjelent a színpadon, letette a karmesteri pálcát és hátrafordulva Beöthyhez kijelentette, hogy ez a darab nem kell a közönségnek. De Beöthy csak mosolygott, ő már túl volt az első aggodalmon. Tudta, hogy mit csinál. A végén Konti is beadta a derekát, szorgalmasan próbált, maradéktalanul kihozott mindent a János vitéz partitúrájából és diadalmasan verekedte ki a sikert.

Kéthónapi kemény munka után a darab megérett a premierre. November 10-én készen állott.[34]) A premier napjául november 18-át állapította meg a színház igazgatósága. Egy nappal előtte megtartották kisszámú közönség előtt a főpróbát, amelyen résztvett a színházban vendégszereplő Sarah Bernhard és társulata.[35]) A poétikus cselekmény és zene oly nagy hatást tett a szövegből mitsem értő francia színészekre, hogy a Rózsaszál-jelenetet zokogva nézték végig. Ugyanilyen érzelmekkel kísérték a darab vidám és érzelmes fordulatú meséjét és hallgatták Kacsoh különös hatást ígérő zenéjét a főpróba többi szemlélői, írók, művészek, színészek, akiket ez a darab egycsapásra meghódított. A szakértők körül tehát nem volt baj De mi lesz a közönséggel? Miatta a színház körül mindenki aggódott. Lesz-e sikere annak a darabnak, amelyért a színház oly súlyos kockázatot vállalt, kell-e majd a nemzeti témájú és népies zenéjű darabokhoz nem szokott közönségnek. Ebből következtetve némelyik félénkebb természetű kritikus váltig furcsállotta a három szerző példátlanul merész kísérletét, hogy színpadra merte vinni a magyar mese alakjait olyan zenével, amely tősgyökeres magyarságával vakmerően különbözött minden más operettzenétől.

III.

Milyen volt az a közönség és milyen volt az a darab, amelyet a művészi sikereket ambícionáló színház minden tényezője olyan szorongva mert ez elé a közönség elé állítani?

Midőn Rákosi Jenő 1875-ben megnyitotta a Népszínházat, nagy hiányt pótolt. A magyarosodni kívánó főváros eddig nélkülözte az ú. n. zsánerszínházat. Ha a közönség bohózatot vagy operettet akart látni, az Erzsébet-téri vagy ennek lebontása után a Gyapju-utcai német színház látogatására kényszerült. Itt kétségkívül jó előadásokban volt része, mert igazgatója, Svoboda Albin kitűnő társulatot szervezett és Bécs összes elsőrangú színészeit, köztük Sonnenthalt és Levinskyt is, elhozta vendégszereplésre, de a magyarosodás eszményén ez mitsem segített, mert még a magyarajkú közönség is ezt a műintézetet kereste fel, ha divatos operettet, vagy könnyebb fajsúlyú darabot akart megnézni. A szabadságharc utáni elnyomatás éveinek enyhülésekor mind erősebbé vált a Nemzeti Színház mellett a második magyar színház megalapításának gondolata. Molnár György, a híres színész 1861-ben szükségét érzi egy a közönség szélesebb rétegeihez közelebb álló magyar népszínház megalapítását, amely a Nemzeti Színházba nem férő tömeget fogadná magába. Tervét meg is valósítja, midőn Budán, a mai Kereskedelmi Minisztérium helyén állott Mátyás király hajdani lovaglóiskolájában színházát 1861 IX. 14-én megnyitja, de vállalkozása 1869 februárjában csődöt mond. Molnár gondolatát, a magyarosító célzatú népszínházat egy fiatal ujságíró, Rákosi Jenő felkarolta Pesten, ahol az eszme ebben az időben már a levegőben volt. Egyik vezércikkében így ír az ügy érdekében: »Mind e körülmények — hogy az alsó, sőt középosztálynak még magyar része is német s azon felül ledér élvezetet keres a német zúgszínházakban — ujjal mutatnak rá, hogy egy magyar népszínház létesítése szintoly szükséges, mint megállható, sőt virágzó és jövedelmező vállalkozás lehetne.«[36]) Rákosi vasakarattal és nem szűnő fáradozással állott az ügy szolgálatába. Lipthay Béla báróval és egy lelkes pesti ügyvéddel, Steiger Gyulával együtt megalapítja Pesten az igazi Népszínházat. 1875 X. 15-én a király jelenlétében megnyitja. Nagy missziója volt Rákosi Jenőnek és a Népszínháznak. Feladatául a szezónjaikat fényes üzleti eredménnyel lezáró német színházak legyűrését és mintaszerű előadásokkal Pestről való kiszorítását tűzte ki. Célját Rákosi két műfajjal vélte elérni: a népszínművel, amelyet a Nemzeti Színház átengedett számára és az operettel. Elszerződteti a Nemzeti Színháztól Tamási Józsefet és Blaha Lujzát. Színtiszta magyar művészetüket valósággal rákényszeríti arra a német közönségre, amely eddig a József- és Ferencvárosból a német színházakba tódult. Ez a közönség a Nemzeti Színházba nem járhatott, mert a magyar drámai műsor nyelvét nem értette. A Népszínházban azonban a prózát zenével körítve kapta. Blahánét meg egyenesen divat volt hallgatni. Dalait a németajkú közönség csakhamar magyarul énekelte. Rákosi tisztában volt azzal, hogy a közönség nemcsak hazafias erény gyakorlása végett jár a színházba, hanem mulatni akar. Magyarosító munkájába tehát a népszínműveken kívül belevonta a könnyebb fajsúlyú zenés darabokat és azokat az operetteket, amelyeket eddig csak a német színházban láthatott a közönség. Most a Népszínházban is megnézheti — de magyarul. Egyre-másra bemutatja a divatos külföldi operetteket, német és francia mesterek műveit. A franciákat előnyben részesíti az egy kaptafára dolgozó németekkel szemben. Társulatát is a francia operett-együttesek mintájára szervezi meg. Rákosi, majd utóda, Evva Lajos egymásután megismertetik Offenbach, Hervé, Audran, Lecocq, Planquette, majd az újabb franciák, Varney, Victor Roger és Gaston Serpette műveit. A magyar közönség finomult ízlésére vall, hogy olyan nagy sikere volt Budapesten a könnyed, játékos dallamú, finom és szellemes francia muzsikának.

Ezt a zenét kultiválta Pest és vele együtt az ország közönsége, amikor 1886-ban Evva előadatja Sullivan Arthur Mikádó c. operettjét. Az első angol operett volt Pesten. Mikor nálunk Sullivan bűbájos zenéjét először hallgatták, kiderült, hogy nemcsak a kontinensen, hanem Angliában is értenek a muzsikához. Sullivan a cambridgei egyetemen tanult zenét és a »master of arts« címével jött el onnan. Egyike a legfinomabb zenei stilisztáknak. Eredetileg operakomponistának indult. Zenei családásai következtében ölti fel a bohócruhát, azonban így is olyan szép, arányos, kerek dalokat szőtt operettjébe, hogy a Mikádó méltán lett a legcsinosabb japán doboz. A legédesebb hangulatban hallgatjuk ezt az előkelő ötvözetű muzsikát, amelynek friss széláramlása annyi virágillatot hozott az operett világába. Még a francia operettek divatoznak Pesten, amikor csodálatos változás állt be a közönség ízlésében. Ezt egy másik angol zenész, Sidney Jones Gésák c. operettjének bámulatos sikere okozta. A Gésákkal született meg az ú. n. angol táncos operett. Sullivan Mikádója ugyan angol operett, de pattogó ütemei annyira melódikusak, hogy kizárólag éneklésre valók. A Gésákban jelenik meg először a színpadon a groteszk, telve exotikus, nyüzsgő sokasággal és egymásba kapcsolódó fényes zenei egyveleggel. Jones zenéje hol naiv, mint egy fehérruhás angol lady, hol felfortyanó és szeles, de mindig csupa ösztön és dallamenergia. Úgy pattog, mint a felbontott pezsgős palack és jókedvében ének helyett táncra invitál. A Gésák zenéje elejétől végig ragyogó és ötletes. A nagytehetségű Jones muzsikája teljes mértékben rászolgált arra a nagy sikerre, amelyet aratott. De ez a siker nálunk példa nélkül álló anglomániát indított el. A Jones után következő komponisták, Kerker, Lyonell Monckton, Ivan Caryll, Leslie Stuart más irányba terelték az operettstílust. Az éneket mindjobban háttérbe szorítják, a szövegek ostobává válnak, nem fontos az épkézláb operettmese és vers, csak arra való, hogy a komponistának alkalmat adjon $^2/_4$-es és $^4/_4$-es ütemek megírására. A Gésák jómodora még irígyelhető volt. Itt néha még énekeltek. Most azonban csak a tánc fontos és táncol az angol operettben mindenki, a bonvivántól a primadonna anyjáig a színpadon. Néhány év mulva Budapest minden operettszínpadán angol táncokat jártak, a ködös Albion sajátszerű muzsikáját játszotta minden zenekar. Divatosak lettek az angolok : angol ruhában jártunk, angol bajuszt viseltünk, angol dohányt szívtunk és angol zenét hallgattunk. És ez az angol zene Audran, Varney és Roger csillagát elhalványította.

Az angol burleszkoperett dühöngése Pesten az 1900-as évek elején hágott tetőpontra. A visszahatás már a küszöbön állott, az ízlés eltévelyedése nem tarthatott sokáig. Mindenki kívánt, óhajtott a táncőrület helyett napsugaras, meleg zenéjű, nemzeties irányú darabot, hogy leszorítsa a színpadról a sok külföldi badarságot, amelynek évek óta hódolt a pesti közönség. Az operett kedves műfajában is el kellett jönnie az új hangnak, az új levegőnek, mert a közönség torkig volt az angol operett táncos mókáival, amely a varieté trükkjeit vitte a színpadra az operett eszközei helyett, ének helyett akrobatamutatványokat, ostoba groteszkséget mutat be, komoly színjátszás helyett toalettfortélyokat és világítási hatásokat produkál.

Ebben a légkörben kopogtatott a Király Színház kapuján János vitéz, hogy bebocsátást nyerjen és vitézül harcoljon nemcsak a törökök ellen, hanem az új magyar irány érdekében.

Most valósult meg Rákosi Jenő másik kedvenc eszméje, a magyar daljáték megszületése. E téren is Rákosié a kezdeményezés. Rákosit népszínházi igazgató korában bántotta és működésében erősen gátolta az a körülmény, hogy csupán olyan operetteket adhatott elő, amelyeket a német színházban már lejátszottak. Rákosi igyekezett műsorát függetleníteni a német színháztól. Megkísérelte, hogy nem alkotnának-e magyar írók a német operettek helyett ilyen műveket. Próba-

képen maga ír szövegkönyvet Titilla hadnagy címen (1880 I. 16.), amelyet a színház karmestere, Puks Ferenc zenésít meg; másik szöveget, Székely leány (1880 II. 27.), rendezőjével, Lukácsy Sándorral irat. Ehhez Erkel Elek, a színház másik karmestere szerzett zenét.[37]) Mindkét mű úttörő próbálkozás. A szerzők tisztességes, de nem átütő sikert aratnak. E két operettben még túlteng az idegen elem, a magyar részek is csak magyarosak, de nem igazán magyarok, bár Erkel Elek atyja iskoláját járva nem cigányosan dolgozza fel dallamait és szépen stilizált, szélesen fejlesztett formába önti zenéjét. A két kísérlet ugyan elindította a magyar operettet, de akik utánuk következtek, azoknak csak a nevük volt magyar, zenéjük a legritkábban: Konti, Serly Lajos, Sztojanovits Jenő, Hegyi Béla, Verő György, Bokor József operettjeikben nemzetközi hangon szólaltak meg. Nagyobbrészt bécsi minta után dolgoztak. Erőteljesebben Strauss János szólt bele a magyar operettbe 1886-ban Cigánybárójával. Ami magyar szerzőknek nem sikerült: hamisítatlan, zamatos magyar stílust vitt muzsikájába és szervesen egybeolvasztotta a nemzetközi kifejezésformákkal. A Cigánybáró után a Magyar Színházban 1898 XII. 29.-én bemutatott Rákosi—Szabados-féle Bolond c. daljáték egész hangulatában és zenei szövésében magyar.

A magyar zene azonban mindinkább helyet követel magának szerzőink színpadi műveiben. Huszka Jenő az idegentárgyú Bob hercegben három magyar felépítésű dalt helyez el, Czobor Károly A hajduk hadnagya (1904), Budavár visszavételét tárgyazó operettjében, ha óvatosan és szerényen is, mégis néhány értékes magyar dalt komponál a Csinom Palkó és egy szepességi hajdu nóta felhasználása mellett. Mindezek azonban bátortalan kísérletek.

Ekkor szólalt meg az ismeretlen középiskolai tanár azzal a daljátékkal, amely más volt, mint amit eddig hallottak, cigányos rubátoktól és sallangoktól megtisztult, őseredetien földszagú, ringató magyar melódiával, teli becsületes érzéssel. Hallatára nem lehetett a legenerváltabb fülnek sem más művel hasonlóságot találni. Egyedül és újszerűen állott ki, megváltást hozott a fáradt lelkeknek, felszabadítván őket az angol operett lidércnyomása alól.

A János vitéznek el kellett jönnie, hogy összekösse a nemzeti géniuszt a kozmopolita világvárossal, azzal, amelynek levegőjében francia parfőm és gyárkémények füstje keveredik, szellemi élete német doktrinával és francia pikantériával telített, politikája konzervatív, gazdasági élete liberális, művészete a realizmus, naturalizmus és impresszionizmus furcsa vegyületéből áll.[38])

Ebben a nagyvárosi forgatagban vállalkozott egy becsületes szándékú színház annak a darabnak előadására, amelynek főszereplője a szabványos lenge ruhák helyett cifra szűrben, nyáj és kolomp hangja mellett vonul be a színpadra. Ne csodálkozzunk, ha a nagy reménykedések mellett a színháznál mindenki félt a premier estéjén. Az igazgató kezeit tördelve jár fel-alá, mindenkit biztat, hogy saját félelmét palástolja, a primadonna imádkozik, a naiva a piros festék alatt is sápadt,[39]) a szerzők nem bíztak vállalkozásuk sikerében és volt olyan színházi benfentes, aki a darab erkölcsi sikerét három előadásra taksálta.

Nemcsak a színház számára volt izgalmas ez a premierest, izzó volt e napon a politikai élet is. A János vitéz premierje napján zajlott le a hírhedt Perczel Dezső féle zsebkendőszavazás a képviselőházban. Tisza István miniszterelnök a katonai engedmények érdekében obstruáló ellenzék ellen szigorú házszabálymódosító programm keresztülvitelét határozta el. Végsőkig kiélezett helyzetben terjesztette be az ideiglenes házszabályokat magában foglaló határozati javaslatot (lex Dániel). Délelőtti és délutáni ülésben tárgyalta a Ház. Ezek az ülések a legnagyobb botrányok között játszódtak le. Az egész ország figyelme a képviselőház felé fordult. A délutáni ülésen tündérien kivilágították az Országházat. Az izgalom már tetőfokra hágott,

midőn Perczel Dezső elnök az ülést megnyitotta. Az ellenzéki képviselők ki akarták beszélni az időt, Kubik Béla, Lengyel Zoltán, Benedek János végnélküli beszédeket mondottak el. Már kilenc óra volt, midőn Perczel elnök bejelentette, hogy beszélni akar Tisza miniszterelnök, aki beszélt is, korholva az ellenzéket, amiért lesüllyeszti a parlament nívóját. Sértő megjegyzések röpködtek a miniszterelnök felé. Midőn beszédében e szavakhoz ért: vessünk véget az egész komédiának, Perczel a vita lezárása előtt a nagy zaj miatt zsebkendőjével intett a kormánypártnak. Ez rögtön megszavazta a Dániel Gábor-féle határozati javaslatot, törvényellenesen.

Körülbelül ebben az időben hangzott el a János vitéz nyitánya a Király Színházban. A felcsendülő taps jelezte, hogy a darab megtalálta az utat a közönség szívéhez, az első felvonás színmagyar levegője pedig eldöntötte a mű sikerét. A közönség minden idegen művészi irány ellenére is önmagára talált, az első kis dal után eszétvesztve tapsolt, tombolt. János vitéz a közönséggel szemben is megnyerte a csatát.

IV.

Bakonyi Petőfi költeményét sok ízléssel, helyes és finom érzékkel, feltűnő tartózkodással dramatizálta, amint azt mindig előkelő írásművészetétől várni lehetett. Alapjában véve Petőfi költeményéből nem vett át mást, mint a mese vázát. A darab színezete, az előadás naivsága az ő munkája, de teljesen födi a népmese hangulatát. Bakonyi feladatát szépen és sok művészettel oldotta meg. Petőfi eredetijének végtelen gazdagságából kevés kallódott el. A szélesen folyó epikából kellett kiemelni és színrevinni az alakokat. Bakonyi mindenütt alárendelte magát Petőfi szellemének. Átdolgozása azért olyan magas színvonalú, mert mindenütt Petőfi vezette. Amit saját ötletéből volt kénytelen betoldani, az a dramatizálásnak elengedhetetlen kelléke és meglepően jól sikerült. Az ő elgondolása Bagó remekbeszabott alakja, tőle tudja meg Jancsi Iluska halálát, ő kíséri végig János vitézt színpadi vándorlásaiban. A libretto felépítése erős alapon nyugszik. Rendkívül világos, átlátszóan egyszerű, helyzetei talpraesettek, nem bőbeszédű; hangban mégis mindenütt eltalálta az édesen és tisztán folyó magyar beszédet.

Bakonyi a szövegkönyvet háromfelé tagolta. Az 1. felvonás népszínmű, a 2. operett, a 3. felvonás tündérrege. Ez a hármas tagozódás nem történik az egység rovására, mert a három különböző műfajt szerencsésen egymásbakapcsolja; a mese üdeségét zavaró szellemtelen trükkök nélkül, az elbeszélő költemény kedvesen tiszta átlátszóságát, naivságát megőrizve fűzi jeleneteit egymás mellé. A játék a valóságból indul ki, a mese országába beolvadva jut tovább a tündérvilágba és innen újból a boldog valóságban oldódik fel. A képek hatásának fokozása, az elhatárolások zökkenőmentes, síma megoldása azonban a legtisztább művészet.

Eredetileg a szövegkönyv úgy végződött, mint Petőfi költeménye, János vitéz Tündérországba érkezésével. Beöthy Lászlóé volt a kedves, okos gondolat, hogy az igazi szerelem és a magyar földhöz való hűség eszménye, János vitéz, nem maradhat idegenben, még Tündérországban sem, hanem vissza kell hozni szerelmesével és hűséges kísérőjével Magyarországba. Beöthy tanácsára megváltoztatta Bakonyi a darab befejezését és megtoldotta az ismert melodramatikus befejezéssel.[40])

Azt a munkát, amelyet Bakonyi Petőfi költeményének színpadi átültetésében végzett, méltán várhatta a közönség attól az írótól, akit néhány fínom novellája és a nevéhez fűződő első nagy operettsiker, a Bob herceg bájos szövegkönyve révén régóta kegyébe fogadott.[41]) A János vitéz szövegkönyve igazolta, hogy ez a várakozás nem volt ok nélkül való, mert Bakonyi ügyesen és ritka művészi érzékkel őrizte meg és mentette át a színpadra Petőfi költeményének hamvas üdeségét.

Heltai Jenő a János vitéz librettójához költött habkönnyűre csiszolt, hangulatos versei a legjobbak közé tartoznak, amelyeket e nemben megírtak. Valósággal muzsikára termettek. A versek zamatosságban, népies egyszerűségben, kedvességben és szépségben vetekszenek a nép- és műköltészet legkiválóbb termékeivel. Költői munkásságának legjobbját produkálta. »A csél-csap operettmúzsát néhány olyan piésszel ajándékozta meg, amelyet csak hercegnőknek szokás átnyujtani. Az ő bájos trubadur könnyelműsége szinte magához ölelte a két másik fiatal szerzőt« — írja Szini Gyula.[42])

A Bakonyi féle átdolgozásban a János vitéz tartalma ez lett:

I. felvonás. Huszárok érkeznek a faluba. Parancsot kapnak az indulásra, mert a török és francia között kitört a háború. A huszárságnak a szorongatott francia király segítségére kell mennie. Hozzák már a háromszínű zászlót, amelyet a falu legszebb leánya, Iluska pántlikáz fel. Így indulnak a csatába. Ostorpattogás. Jön Kukorica Jancsi, Iluska kedvese. Letelepszik a házuk előtt. Nótaszóval kicsalja Iluskát. Kettőjük szerelmeskedését rossz szemmel nézi Iluska gonosz mostohája. Bosszút forral. Mialatt Iluska és Jancsi a patak partján enyelegnek, felbérli a falu csőszét, hogy hajtsa a tilosba Jancsi nyáját, csapjon lármát és csődítse össze a falu népét. A csősz megteszi. A kárvallott gazdák Jancsi ellen rontanak, aki beáll huszárnak, hogy a büntetés elől meneküljön.

II. felvonás. A francia király udvarában vagyunk. A csata a törökkel áll. Bartolo, a király tudósa jelenti, hogy a franciák valószínűleg elvesztik az ütközetet. Ekkor megjelennek a huszárok élükön Jancsival, aki a meglepett francia királynak bejelenti, hogy a törököt kiveri, királyságát megmenti. A huszárok elrohannak a csatába. Diadalt aratnak a törökökön. A francia király fél országát és leánya kezét ajánlja fel Jancsinak, aki most már János vitéz lett. Ő azonban nem fogadja el. Szíve Iluskáé, akit szülőfalujában árván hagyott. Furulyaszó hangzik. Jön fáradtan, porosan, arcán sötét búval Bagó, a trombitás a faluból. János vitéz elibeszalad: Isten hozott Bagókám! Mi hír a faluból, mit üzent Iluska? De Bagó lecsüggeszti fejét. Nem üzen az semmit, nem tud már üzenni, gonosz mostohája halálra gyötörte, de elhozta neki a sírján nőtt rózsaszálat. Ezzel a rózsával és a francia királytól kapott kinccsel világgá indul János vitéz a hűséges Bagó kíséretében, hogy felkeresse Iluska sírját.

III. felvonás. Jancsi és Bagó, aki bevallotta, hogy ő is szerette Iluskát, együtt vándorolnak. Útjukban találkoznak a gonosz mostohával, rőzsét vivő asszony képében, akinek Jancsi elmondja, hogy a halál országába megy kedvesét visszahozni. A gonosz mostoha felismerte Jancsit. Elhiteti vele, hogy ahol jár, az a gonosz szellemek országa, a tó, amelyet maga előtt lát, a halál tava. Külső hang figyelmezteti Jancsit, hogy ne higyjen a boszorkánynak, mert az élet tava előtt áll. Jancsi és Bagó a gonosz mostohát elzavarják, Jancsi bedobja az Iluska sírján nőtt rózsát a tóba, amely átváltozik rózsabokorrá. Mögüle Tündérország bukkan elő, a tündérek között Iluska, mint tündérkirálynő. A szerelmesek boldogan találkoznak. Iluska bejelenti Jancsinak, hogy tündérkirállyá választják, de hogyha szívében a legelső vágy felébred, hogy Tündérországot elhagyja, az azonnal elsüllyed és oda soha többé vissza nem térhet. Ekkor megszólal Bagó. Haza akar menni. Mit is keresne ő itt, meg aztán űzi a honvágy. Odahaza most virít a pipacs, meg a szarkaláb, mire hazaér, éppen aratnak. Bagó elbúcsúzik, emlékül elkéri Jancsi furulyáját. Bagó elindul, Jancsit tündérkirállyá avatják. Tündéravatás közben messziről megszólal Bagó furulyája. Jancsi szívéhez kap, egyszerre megcsapja a hazai föld illata. Eszébe jut hazája, a nyáj, a kolomp, az aratók dala. Nem maradhat tovább, szorongatja a honvágy: haza, haza! Letépi koronáját, palástját és indul vissza a pusztába. Ha szeretsz, utánam jössz! — kiáltja

Iluskának, akiről lefoszlik a tündérköntös és egyszerű parasztruhában Jancsi után indul. Tündérország pedig elsüllyed. Változás. Újra a faluban vagyunk. Egymás kezét fogva érkeznek vissza Jancsi és Iluska. Utánuk Bagó. A szerelmesek bemennek a házba. Bagó a kerítésre akasztja a francia királytól kapott kincset, leteríti subáját a földre, letelepszik, előveszi furulyáját és bánatosan játszik rajta. A mesének vége.

Vannak az ember életében pillanatok, amelyekre változatlanul világosan visszaemlékszik, még késő öregségében is. Ilyen emléket hordoz magában mindenki, aki valaha a János vitéz zenéjét hallgatta.

Soha olyan könnyen és oly rövid idő alatt zene közkinccsé nem lett, mint a János vitézé. Szinte cinizmusnak látszik analizálni ezt a zenét. Évtizedek távlatában is a maga pompázó üdeségében virul. Csaknem olyan hiábavaló munka, mint a szirmok szétszaggatásával elemezni a virágot, honnan árad illata. Illatosabb lesz-e a virág azáltal, ha megtudjuk, milyen szénvegyületeket rejt a szirmok sejtjeinek protoplazmája?

A zeneszerző, akit Bakonyi a János vitéz muzsikájához keresett és megtalált, zsenialitása Petőfiéhez volt hasonló. Mindazt a sok színt, ragyogást, mélységet, illatot, amely Petőfi költeményéből árad, sikerült Kacsohnak a zenében érzékeltetni. A virágos mezőn járt, ahol válogatás nélkül tépte halomra és fonta koszorúba a magyar mező legszebb virágait. Minden zenei megnyilatkozásában kiterült egy darab költészet, ami a hallgatóságot édes illuziókba ringatta. Az a boldog ábránd volt Kacsoh lelkében, ami Petőfiében; a rét, a virágillat, a szellő, a daloló madárka, a zümmögő méhecske, a patak csobogása, a tavaszi lombok susogása tündöklik a hangok e csodálatos világában. Midőn valósággá vált, keresztülkasul járta mindenki szívét-lelkét. Kacsoh istenáldotta poéta volt. Azokat a rügyeket, amelyeket a különleges erdélyi levegőben és az Alföldön töltött éveiben szakított a magyar dal fájáról, átoltotta a maga lelkébe és bensőséges, tiszta lírában hajtottak pompás és színes virágokat. Dalai nem mesterséges elgondolások, hanem szívből és lélekből törnek elő. Soha a magyar nép érzéseit, örömét, bánatát ilyen hangon nem tolmácsolta senki. Valódi hamisítatlan alföldi levegőt szívunk magunkba e zenében. Szerzője fínom hallással figyelte meg az Alföld életét és a magyar néplélek megmozdulásait. Amit megfigyelt, arról hűségesen beszámol, oly meleg színekkel festi, hogy meghat, felvidít, lebilincsel és fölemel bennünket.

A János vitéz zenéje abból az ifjúsági darabból fejlődött szabályos daljátékká, amelyet Kacsoh, mint a Málnai-féle leánynevelőintézet tanára, a növendékek számára írt, a Csipkerózsából. Ebben a kis apróságban olyan kincsek rejtőztek, amelyekben a magyar fajiság egész hevével gyujtott. Ez a muzsika mentes volt a cigányzene ornamentikájától, minden színpadias dagály nélkül vert gyökeret, egyszerűen és kedvesen. Kacsoh okos ember volt, képzett és művelt zenész. Tisztában volt azzal, hogy a János vitézhez nem lehet nagy polifónikus hatásokra felépített zenét komponálni. A János vitéz szövegkönyvéhez mérten le kellett szállni a közönség értelmi fokához és mennél naivabb, egyszerűbb dalocskákat írni. Rutinos, de invencióban megkopott zeneszerző a János vitéz muzsikáját nem alkothatta volna meg. A János vitéz a fiatalság örök költeménye. Fiatalember, új ember kellett, a Parsifal »balga szentjé«-nek kellett eljönnie, hogy lelke tiszta üdeségében írja meg ezeket a szívből fakadt dallamokat. Magyar lélek, ösztönösen, de vakmerő bátorsággal alkotó szív költötte ezt a zenét és megdöntötte azt a nagyképű, értelmetlen fölényű elméletet, amely a magyar muzsika színpadi alkalmatlanságát bizonyította. Kacsohnak sikerült ösvényt vágni a magyar zene e töretlen útjába. Azóta kényelmesen járható országúttá szélesült.

A János vitéz rövid »előzené«-vel kezdődik. Négy témára épült. A bevezető akkordokat a »Kék tó, tiszta tó« stilizált gyermekdal himnuszszerűen kiszélesített motívuma képezi, néhány hárfafutam után a »Rózsaszál« dal lágyan ömlő kantilénája veszi át a főtémát, majd utána újból a »Kék tó, tiszta tó« dal tér vissza, most már eredeti formájában, klarinétszólóval, vonós- és hárfakisérettel. Rövid moduláció után vidámabb hangok ütik meg a fülünket. A zenekar a II. felvonás Huszárindulójára zendít, amelynek végén János vitéz szélesen felépített hazatérési motívuma zárja le a nyitányt.

Az első felvonást a huszárok víg trombitajele indítja meg. A leányok örömmel, a legények féltékenységgel üdvözlik friss kórusban az érkező huszárokat. Jön Bagó, a trombitás. Részegen énekli búfelejtésül szép dalát, »A fuszulyka szára, felmászott a fára.« A francia király segítségére induló huszárok izgatottan várják a zászlót, hogy vele a török ellen csatába menjenek. Nagy együttesben víg indulóval (f-moll, majd f-dur $^4/_4$, »Mellettem csatázó pajtás adj kezet, Háromszínű a zászló, harcba az vezet«) köszöntik a zászlót. A falu legszebb leányának kell piros pántlikával felbokrétáznia. A lányok mind a zászló felé tódulnak, de Bagó visszatartja őket. Egyikük sem méltó, hogy a zászlót díszítse, a legszebb falubeli lány még nincs itt. Ott lakik a kis fehér házban, akinek »A haja színarany, termete nádszál« (a-dur $^4/_4$). Bagó gyönyörűen ívelő melódiában énekli meg a magyar leányt a vonósok halk tremolójától kísérve. Mindenki elismeri, hogy Iluska, a kis árva, a legszebb lány a faluban. A strázsamester hívja, hogy bokrétázza fel a zászlót. Helyette azonban Iluska gonosz mostohája jelenik meg, aki a lármázó társaságot el akarja kergetni háza elől. A strázsamester azonban kijelenti, hogy felrúgja viskóját, ha nem küldi ki Iluskát. Most hangzik fel először Iluska motívuma, midőn kopott ruhában, mezteláb lábakkal szégyenkezve megjelenik, »A kis patakban a leányka fehér ruháját mossa, mossa« bánatos témája klarinéton és gordonkán. A strázsamester magyar recitatívóban adja tudtul Iluskának a nagy dicsőséget, hogy neki kell a csatába induló lobogóra az emlékjelet felkötni. Kacsoh művészien alkalmazza a $^3/_4$ ritmus magyaros felaprózását. A strázsamester harcias motívumát azonnal lecsendesíti a zenekar, midőn a félénk leányka dalába kezd és tiltakozik az őt ért nagy kitüntetés ellen, aki csak szegény árva (»Strázsamester uram, kérem, nem illet ez engem«, f-moll $^4/_8$). Neki nem tellett piros pántlikára, nincs is csak ez az egy, amit a hajába font, de odaadja szívesen, »Pirosodjék fenn a zászlón s egész világ lássa, Hogy a magyar dicsőségnek nincsen elmúlása.« A felbokrétázott zászlóval indulnak csatába a huszárok, akiknek indulója után az elvonulás dobszója még sokáig hallatszik.

Kolomp, ostorpattogás, furulyaszó csendül fel. Jancsi tereli nyáját és bevonul a színre bűbájos nótaszóval, »Én a pásztorok királya legeltetem nyájam« (e-dur $^2/_4$). A felvonás egyik legmegkapóbb száma. A gonosz mostohával való jelenete után énekével és furulyájával kicsalogatja a házból Iluskát, aki a patakra megy ruhát sujkolni. Szomorúan énekli szép dalát (»Van egy kis árvalány«, g-moll $^4/_4$, meleghangú, szívhezszóló nóta). Jancsi és Iluska letelepszenek a patak partján a subára. Iluska kérésére Jancsi nótázni és furulyázni kezd (Furulyanóta: »Én vagyok a bojtárgyerek«, e-moll $^4/_8$, szépen stilizált furulyaszólójával a János vitéz leghíresebb dala lett). Ezalatt történik a nyáj megrontása. Az idilli jelenetnek a gazdák zaja vet véget. Egymásután jönnek be a kárvallott férfiak, hogy a finálé magyar motívumra felépített fugájában elpanaszolják sérelmüket: »Mily csapás, mily szörnyű kár, vége a vetésnek és a nyáj is messze jár.« Zeneileg pompásan festi alá a károsult gazdák baját. Először néhány gazda jön a színre. Amint a többiek megtudják a »Nagy esetet«, egyre többen és többen tódulnak be. Panaszuk nagy kórussá duzzad fel. Jancsi kifutott megnézni, hogy igaz-e, ami történt. Szomorúan tér vissza, vége a nyájnak. Szánalmas helyzetéhez illően mollba transzponált belépőjében sírja el

baját, amelyet a kárörvendő kórus durban végez be. Jancsinak menekülnie kell. Új motivumban búcsúzik kedvesétől (»Az Isten áldjon Violám«, e-moll $^4/_4$). E dal refrénje lassú magyaros keringő (»Ajkam az ajkad csókban fürössze«), majd kétütemes modulációban átmegy a gonosz mostoha gúnydalába (»Egy ilyen finom szerelmespárnak«, d-moll $^4/_4$). Művészies e dal átmenete a verskívánta ritmus szerint a $^4/_4$-es ütemből az ünnepélyes $^6/_4$-es ütembe, midőn Jancsit, a bogáncskirályt üdvözli. Közvetlenül a gonosz mostoha gúnydalába kapcsolódik a kórus csúfolódó éneke, »Itt a híres vőlegényke«, f-dur $^4/_4$. Magyaros gavotte. Általában érdekes megfigyelni, hogy mennyi magyaros érzéssel átitatva szólaltatja meg Kacsoh az idegen ritmusokat, a keringőt, a polkát, a gavottot. A csúfolódó kart Jancsi rövid recitatívóban elhallgattatja, a két szerelmes a »Megálmodtam réges-régen« (c-moll $^4/_8$) behízelgő melódikájú duettjében vigasztalja egymást. E dal után Jancsi megszökik. A kar üldözni akarja. Kacsoh gyönyörűen fonja össze Iluska bánatos keringőjét a kórus szidalmazó melódiájával. Ez az ellenpontosan megírt karrészlet oly szellemes jelenet, mint Strauss János »Velencei éj« c. operettjének I. finálé ja, ahol szintén két keringő ellenpontoz egymással, a palotában mulatozó társaság és az utcán farsangoló tömeg gúnykeringője. A János vitézben is Iluska a pártjára állott leányokkal énekli keringőjét, míg kíséretképen a gonosz mostoha a férfiak karával ellenpontozva énekli az üldözőkart. A bátorszívű Jancsi ezalatt felcsapott huszárnak. Csákóval a fején még egyszer bemerészkedik a falu népe közé. A pásztorok királya megígéri, hogy vitézként jön vissza Iluskájáért. Ezzel elrohan. Jancsi belépődalának szélesre fokozott témájával végződik a felvonás.

A második felvonást a darab helyzeteinek megfelelően nemzetközi muzsika dominálja. Kacsoh egyéniségének bélyegét erre szintén rányomta. A francia király rokokó udvarában stílusosan menuettet táncolnak, ha nem is oly vidámat, mint Rameaunál vagy Lullynél ; a francia király nagy bajban van, nem illik a víg zene. A törökök verik a franciákat. Mindenki fél, csak a királyleány bátor. Harcias dalban zengi el (»Óh csak ne volnék gyönge leányka«, d-dur $^4/_4$), hogyan menne csatába, ha férfi lenne. Dalába még a csatakürt is beleszól, hogy utána a leányka epedését lágy francia keringő váltsa fel. Kívánsága halk sóhajban végződik. A csata ezalatt folyik. A király egy dombon ül és pipázva nézi. A törökök azonban észrevették. Üldözőbe fogják, mire elszalad és a palotáig meg sem áll. Koronájával a hóna alatt, kezében pipájával fut be a színre. A francia király kupléjának bevezetése remekül festi a király félelmét és izgalmas menekülését. A 32 ütemes bevezetésben ezt az ijedtséget a tonalitás ötszöri moduláció nélkül való változtatása jelzi : b-dur, des-dur, ges-dur, e-dur, míg végre b-durban megállapodik, a király énekelni kezd (»Vivtam életemben sok nehéz csatát« $^2/_4$). Ez a kuplé Kacsoh egyik legötletesebb munkája. Igazi humor ragyogja be. Újabb izgalmak verik fel a királyi palotát. Mindenki azt hiszi a felcsendülő kürtjelre, hogy a törökök jönnek. Ekkorront be a francia király udvarába huszárruhában Jancsi. Vidám magyar nótában jelenti be, hogy útrakeltek a »Szép huszárok, jó huszárok, bátor katonák« (d-dur $^2/_4$), hogy megvédjék a francia királyt a bősz töröktől. Mint a szélvész, úgy pattog e dal. Szellemesen szövik be ide a szövegírók Petőfi költeményének azt a részét, midőn elbeszéli, milyen kalandokon mentek keresztül János vitéz és hős huszárjai, míg Magyarországból Franciaországba jutottak. A gyönyörű induló egyik fénypontja a partiturának. A francia udvar tetszését rögtön megnyerik az udvarias, kedves magyar huszárok, akik égnek a vágytól, hogy a törökök ellen mehessenek. Újabb nagy együttes. A huszárok dícséretével kezdődik (»Szép a huszár, ha lóra pattan«, c-dur $^4/_4$, alla breve). Utána a francia királyleány fínomszövésű dalban (»Im vedd ez ősi lobogót«, a-dur $^4/_4$) akarja átadni Jancsinak a francia zászlót, hogy ez alatt harcoljanak. Jancsi azonban visszautasítja és a strázsamesterrel kibontatja a magyar

lobogót, a huszárok csak ezzel indulnak a csatába. Széles kantilénában énekli meg Jancsi a magyar zászlót, amely a zászló kibontásakor valóságos himnusszá nő meg. Utána felhangzik az I. felvonásból ismert dal, midőn Iluska feldíszítette a zászlót. Ezzel a huszárok rohannak a csatába. Izgalomban várakozik a francia udvar, hogyan végeznek a huszárok a törökkel. A palota terraszán mindenki a huszárokat figyeli. Senki sem törődik a királlyal, aki új énekben panaszolja el szomorú sorsát (»Ha egy király világra jő«, b-dur $^4/_4$). A finom gúny, az irónia ritkán kel jobban életre, mint ebben a látszólag monotón, szenvtelen melódiában. A francia király mindkét dalának bizarr dallamvezetése egészen eredeti, sajátos és Kacsoh humorának szellemes megnyilatkozása. A II. felvonás hatalmas finálé ja három részre oszlik. A francia romantikus operettírók, Lecocq az Angot asszony leányában, Planquette a Cornevillei harangokban használják fináléikban ezt a felosztást, a nagy zeneanyag könnyebb áttekintése végett. A huszárok megverték a törököket. Ezt néhány fortisszimo akkord adja tudtunkra. Az udvari nép kórusban üdvözli a diadalmasan visszatérő huszárokat (g-dur $^4/_4$). A francia királynak Jancsi jelentést tesz. Zeneileg szellemesen oldja meg. Jancsi egyetlen g-hangon beszélve-éneklő módon adja elő, a zenekar ehhez a g-hanghoz fűződő minden lehető modulációban kíséri. A jelentés után a francia király a régi nagy operákat kigúnyoló cikornyásan elnyujtott melódiában köszöni meg a huszároknak vitézségüket. A francia király fél országával és leánya kezével akarja meghálálni Jancsi, most már János vitéz hőstettét. A kórus gyönyörűen szárnyaló melódiája (finálé 2. rész) dícséri a király nagylelkűségét (f-dur $^3/_4$ »Óh mennyi mindent adni kész«). Az egyszerű felépítésű kórus rendkívül dallamos és hatásos. E karénekhez fűződik a királykisasszony csipkefinom keringője, aki boldogan mond igent János vitéznek (»Óh mily öröm, óh mily boldogság«, d-dur $^3/_4$). János vitéz azonban mindezt nem fogadja el. Szomorú dalban (»Nem kell a fény, nem kell a boldogság«, d-moll $^2/_4$) mond le a királyleányról és a kincsről. Kacsoh ügyesen oldja meg a stílusbeli nehézséget. A franciák kórusa $^3/_4$ ütemben, a királykisasszony keringőben énekelget, János vitéz pedig mindig magyar dalban válaszol. Kacsoh zenei tudása és ízlése előkelően nyilatkozik meg. Brilliáns munkát végzett azokban a jelenetekben, ahol a nemzetközi zene ütemei átkapcsolódnak a magyar zene ritmusaiba. Pl. a finálé most következő dalában a francia király és leánya gavotteban adnak csodálkozásuknak kifejezést János vitéz elutasító magatartása fölött. E gavotte utolsó négy ütemében válaszol nekik János vitéz. Ezeket az ütemeket Kacsoh hirtelen lelassítja és művészi kézzel a palotás tánc magyaros záradékával fejezi be. A c-dur gavottot kétütemes modulációval f-mollba vezeti át. Újra halljuk Iluska elsőfelvonásbeli dalát. Szövegében János vitéz elmondja, hogy van egy vitéz, hetyke nép, amelynek országa az ő szülőhazája. Itt van egy kis árvaleány, akit szeret, hozzájuk vágyik vissza. Ezért nem fogadhatja el a király ajándékát és a királyleány kezét. János vitéz magyar dala után a királykisasszony $^6/_8$-os ütemben vezetett kitörő kétségbeesése következik, majd lassú, bánatos keringőben búsul kezének visszautasításán (»János vitéz, én hős huszárom, voltál szerelmem, Te voltál az álmom«). Ebbe a keringőbe ismerős hang szól bele : a furulyaszó. Kacsoh itt szépen egyezteti össze a zenekar valcertempóját a színfalak mögül felhangzó furulyamotivum $^2/_4$-es ritmusával. A két ellentétes ritmus nagyhatású. Jön Bagó (finálé 3. rész), akinek lován János vitéz elszökött a faluból. Bagó lemaradt a huszárok közül. A faluban tanuja volt Iluska szomorú történetének. Ő hozza meg a francia király udvarába a hírt, hogy Iluskát a gonosz mostoha halálra kínozta. Üzenetképen elhozta azt a rózsaszálat, amely Iluska sírján nőtt. Ekkor énekli Bagó a Rózsaszál gyönyörű, megható dalát (c-moll $^4/_8$, »Egy rózsaszál szebben beszél«). Végét Jancsi elzokogja. Nagy bujában a királyleány próbálja vígasztalni. Újból kínálja neki kezét, hogy kedvese helyett ő legyen kedvese, de

János vitéz újabb magyar dalában (»Nem kell a csókod, nem kell a szerelmed«, c-moll $^2/_4$) visszautasítja, mire a királyleány bűbájos csábítókeringővel (as-dur, a királyleány izgalmát e keringő folytonos modulációhullámzásai fejezik ki: »Nézz itt körül, mily fejedelmi fény ez«) kitárja a kincstár ajtaját, de János vitéz mindig határozottabb magyar dalban utasítja el magától mindezt, nem kell a pompa, nem a kincs. Iluskát megy felkeresni, szerelme és a rózsaszál lesz vezére. Dala végén felcsendül újból a rózsaszál-motivum. Ennyi hűség láttára a király sem marasztalja többé. Két zsák arannyal megajándékozva indul el János vitéz Bagó kíséretében Iluskára gondolva az ő motivumával. A királyleány és az udvar a finálé középső részének nagy keringőjével (»János vitéz te, én hős huszárom«) búcsúznak János vitéztől és Bagótól.

A harmadik felvonás 3 képre oszlik. Az első képben a Kék tó országának hegyes vidékén vagyunk. Jancsi és Bagó a sziklák között bolyonganak. Az első zeneszám nagyobb prózai jelenet után akkor hangzik el, midőn Jancsi elfáradva a vándorlástól, kéri Bagót, hogy énekeljen. Bagó ekkor elénekli szomorúbús dalát, »A furulyám jaj de búsan szól« (c-moll $^4/_8$). János vitéz és Bagó a gonosz mostohával találkoznak, aki el akarja őket téríteni útjuk céljától. De János vitézt és Bagót nem tévesztik meg mesterkedései. Az előttük lévő tóba dobva az Iluska sírján nőtt rózsát, kérik a tavat, hogy adja vissza cserébe a rózsáért Iluskát. Ekkor szólal meg a »Kék tó, tiszta tó« (es-dur $^4/_8$) c. dal végtelenül finom, megható dallama. Olyan egyszerű, mint egy gyermekdal. A Rózsaszál melódiája kapcsolódik hozzá. Gyönyörű szimfónikus aláfestésben ecseteli a zene a tó hullámzását és a tóba dobott rózsa életrekelését. A Kék tó motivumtöredékeit halljuk. Hárfa, harangjáték és a vonósok tremolója kíséri. E motivumtöredékbe állandóan beleszól a Rózsaszál refrénjének egyik foszlánya. A tó mindegyik hullámzásánál más hangnemben szólal meg a zenekar. Kezdi c-mollban. Midőn először felcsendül a Rózsaszál-téma, g-duron keresztül modulál e-mollba és újból a Kék tó motivum hangzik. A Rózsaszál-téma ismételt fellépésénél h-durban vagyunk. Iluska életrekelése most már közel van. Kizárólag a Rózsaszál-motivumot halljuk egyre erősebben és teljesülőbben, majd felfokozott fortisszimó és accelerando kromatikus alakzat után még egyszer a Kék tó motivuma hallatszik, amely a tündérek karának esti dalába megy át (»A nap leszáll« c-dur $^6/_8$). Ez a $^6/_8$-os tempó $^3/_8$-os keringővé változik refrénjében és néhány ütemes modulációval (c-dur, g-dur, b-dur, f-dur, as-dur, es-dur hármashangzatok váltakozása után des-dur dominánson) átvezet János vitéz álmainak megvalósulásához. A »Megálmodtam réges-régen« c. dal motivuma felhangzásánál megtörtént a színpadi változás, János vitéz és Iluska találkoztak. A »Megálmodtam réges-régen« motivum c-mollban kezdődik, amely az újjongás tetőfokán ünnepélyes c-durba megy át a Rózsaszál témájának megszólalásakor. E rész művészi hatását fokozza két ellentétes ritmus alkalmazása: a »Megálmodtam réges-régen« ütembeosztása $^2/_8$, a kíséret az előző keringőé maradt, $^3/_8$, csak János vitéz és Iluska találkozásakor egyenlítődik ki a két ritmus és a kíséret is $^2/_8$-ban oldódik fel. A 2. kép Tündérországba vezet. A kép tündérbalettel kezdődik, amely a felvonás előzenéje is volt. A balettzene két témára felépített rendkívül melodikus keringő. Ez is francia stílus. Olyan, mintha Audran valamelyik finom, szellemes operettjéből lépett volna ki. Audran a Babában, az Üdvöskében, de még inkább bűbájos kamaraoperettjében, a Miss Helyettben írt ennyire szubtilis keringőket. Kacsoh finom, ösztönös érzékét igazolja, hogy a könnyed, filigrán, graciózus francia irányhoz fordult. Ennek az egyszerű kis tündérkeringőnek mindkét témája csaknem kizárólag $^3/_4$ hangokból áll. Negyed vagy nyolcad hang alig töri meg símán folyó, egyenletes ritmusát. Tiszta mesejátékhangulat. Tündérek egyszerűbben és bájosabban nem libeghetnének, mint ahogy itt teszik. Semmi mesterkéltség nincs, olyan természetes minden mozdulatuk,

hogy szeretnénk velük táncolni. A keringő-refrén trombitaszólóját az oboa, klarinét és fuvola úgy táncolják körül szellemes nyolcadfutamos variációban, mint a tündérkirálynét apró tündérkéi. A hangulatos keringő rövid kodával zárul. A balett után Jancsit tündérkirállyá avatják (»Új királyunk, hős királyunk«, b-dur $^4/_4$). A tündéravatás magyaros témájú női karének. Utána Iluska gavottjában és lassú keringőjében figyelmezteti János vitézt, hogy vágyaira vigyázzon, mert ha szívében feltámadnak, elveszti Tündérországot. A tündérek serleget hoznak. János vitéz magyaros bordallal (»Kezembe hát a varázspohárral«, b-dur $^4/_4$) köszönti őket. Amikor inni akar a feledéstadó serlegből, kívülről felhangzik a hazainduló Bagó furulyája, utána a női kar (»Halljátok ezt a hangot«, f-moll $^3/_4$ a capella), amely figyelmezteti János vitézt hazájára. Jancsi egész lényében átváltozik. Eszébe jut a haza, az otthon. Tudja, hogy nem képes ittmaradni és hazája nélkül nem lehet boldog. A művészien felépített befejező melodráma még egyszer végigvezeti a mű főmotivumait, a furulyanótát, amelybe belekapcsolódik a tündérek keringője, akik vissza akarják tartani Jancsit, de a hazatérés motivuma egyre erősebben, követelőbben jelentkezik. Amikor a 3. változásban újból az első felvonásbeli otthon képe lesz látható, a »Megálmodtam réges-régen« beteljesült széles, ünnepélyes motivuma hangzik fel és Iluska gyönyörű dalának gordonkaszólójával végződik a zene.

A három szerző közül Kacsoh feladata volt a legnehezebb, mert a »magyar operett« sokat vitatott problémája megbolygatására kényszerült. Kacsoh feladata nagy, szinte megoldhatatlan volt. Igazi poétalélekkel vágott bele a problémába. Tudásának és friss talentumának teljes vértezetében állott ki a porondra. Az elvirágzott népszínmű után Kacsoh juttatta a magyar népies elemekkel megnemesített daljátékot legtökéletesebben kifejezésre. Művében úgyszólván jóvátette mindazt a sok bűnt, amit a magyar zene ellen elkövettek. A magyar néplélek őstalajából bányászta ki csodálatos érzékkel motivumait. Az ötvösművész remek foglalatában mutatta be, hogy milyen drága értékek rejtőznek ebben az ősi talajban. Úttalan ösvényeken kellett járnia a magyar daljátékirodalomban. Mintája alig van, mindössze egy: Szabados Béla énekes legendája, A bolond. Ez a daljáték a Kacsoh előtti magyar színpadi zenének egyik legjelentősebb alkotása. Leleményes melódiagazdagsággal varázsolt pezsgő magyar levegőt a színpadra. Ízzig-vérig magyar volt dallamszövésében, harmóniáiban, színében, anélkül, hogy erőltetett sujtásos magyarsággal kérkednék. Magyar melódiáiba könnyed francia szellemet vitt, a magyar kifejezőmódot rendkívül hajlékonnyá tette. Az operettszínpadon Szabados Béla beszélt először magyarul és megtanította az operettet a finom mosolyra.[43]) Szabados zenéje nemes, előkelő hangjának, technikája színes és szellemes ötletességének hatását Kacsoh maga is elismerte.[44])

Kacsoh a János vitézben a maga nemében mesteri művet alkotott. Igazi és mély érzelmességével meghatotta a szíveket. Nem volt a magyar zenének akkor nagyobb készültségű, tehetségesebb és ihletettebb mestere. Csupa igazgyöngy melódiát ajándékozott. Varázslatos szépségük alól többé senki se tudja magát kivonni, aki egyszer hallotta. Ami e zenét oly nagy sikerre vitte, annak magyarázata önmagában rejlik. Ez a zene végtelenül egyszerű, végtelenül természetes, végtelenül őszinte. Mindhárom tulajdonság az ifjúság örök sajátja. De ezt az egyszerű muzsikát, az apró kis dalokat Kacsoh magasabb nívóra emelte, eszményítette. Az az idilli báj, amellyel a darab alakjai járnak előttünk, végigvonul a muzsikán is és mert a zene alakjaihoz símul, azért oly hű és jellegzetes. Kacsoh magyar lélekkel, magyar érzéssel formálta ki dalait. Üdeségükkel, újszerűségükkel és ötletes magyar fordulataikkal váltották ki nagy hatásukat. A melódiák frázisai oly tisztán és dallamos símasággal sorakoznak egymás mellé, mint a gyöngyszemek. Zenéjében a magyar népdalok lelke zeng fejlettebb formában, szeplőtelen tisztaságban, megőrizve

annak jellegét, csak megfinomítva és választékosabb kifejezéssel. Melódiái olyanok, mint a virágok, frissek, illatosak, harmatosak, tiszták. Egyszerűségük, természetességük, elbájoló dallamvonaluk előtt pedig mindenki meghódol. Ezek a melódiák valóban »őseredetien földszagúak« és épp ezért értjük, érezzük és önkénytelenül, minden okoskodás nélkül szeretjük. Ez a színmagyar muzsika csupa búbánatos és panaszos, majd tüzes és formás, néhol ízlésesen stilizált nóta. A magyar televény örök melódiái muzsikálnak ezekben a dalokban.

A János vitéz II. felvonásába Kacsoh kénytelen volt nemzetközi operettszámokat is beszőni. Kacsoh erős társaságbeli életet élt. Azoknak az előkelő szalonoknak, ahová bejáratos volt, a virtuóz zongorajátékos és páratlan dalelőadóképességgel megáldott Kacsoh dédelgetett kedvence. Mint az ötórai teák kedélyes világának kedvelt alakja, megismerkedett az akkori színházi habitüék ízlésével. Ennek következményeképen kötötte össze a népies zenét azzal a finomult szalonhanggal, amely a János vitéz zenéjének nemzetközi számaiban jelentkezik. Ezek a számok talán nem mindenben olyan invenciózusak, mint a János vitéz magyar részei. Leleménye és feltalálóképessége itt hamarabb cserbenhagyja, de stílusosan illeszkednek be a partiturába és a kiemelkedő magyar tételek mellett illedelmesen viselkednek. Banálissá, közönségessé itt sem válik. Ha kénytelen is engedni a tömegízlésnek, múzsája sohasem lesz alacsonyrendűvé, gondolatai nem sekélyesednek meg, mindig jóízlésű és előkelő marad. Még a francia királykisasszony kényesebb énekszerepében sem ír vizenyős primadonna-számokat, külön mondanivalója a primadonna számára sincsen, az együttesből neki sem szabad kiválnia. Dalai melódikában és felépítésben ép oly egyszerűek, mint akár a kóruséi.

A János vitéz zenéjének szépségei mellett is megvannak a maga szerkezeti hibái. A János vitéz zenéje sok helyen laza szövésű. Kacsoh a János vitéz megalkotásakor még az autodidaktaság nehéz iskoláját járta. Munkája sok részletéből kiérzik, hogy keserves küzdelmet folytatott kezdetleges technikájával. A modern elemből és a modern zenei technikából csak keveset használt fel. Bár a magyar népdal formakincsét erősen bővíti, a benne rejlő hatásokat csak kis mértékben aknázta ki.[45]) Folyamatosan a zenében még nem tud magyarul beszélni, tematikus feldolgozást nem alkalmaz. Ezért hosszabb mondanivalóiban úgy segít magán, hogy apró dalokat fűz egybe és így építi fel kerek dalokból, nótákból, sanzonokból nagy együtteseinek drámai kompozicióját. De akármilyen tétova, kereső volt is némely helyen Kacsoh keze: igazi költő volt, aki mély kedélyből fakadó, új, eddig ismeretlen hangon szólalt meg és legfőként magyarul.

A korabeli kritikák szerették volna a János vitézben a magyar operett megtestesülését látni. Szándékosan kerültük e kifejezést. A magyar operett kérdését a János vitéz nem oldja meg, egyszerűen azért, mert nem operett. Szerzői a színlapon helyes érzékkel határozták meg műfaját a »daljáték« szóban. Az operett legtöbbször »agyalágyult világa« nem ismer drámai cselekvényt, sem jellemeket. Az operettben nem az alakok cselekszenek, hanem bizonyos megszabott cselekvény sablonosan mozgatja őket. Az operettben használt versek és zene csak betétszámok. Ezek hol odaillenek, hol nem. Bármikor elhagyhatók, anélkül, hogy a cselekvény hiányukat megérezné. A János vitéz különböző embertípust szerepeltet. Ezek a cselekvényt előreviszik, a drámai helyzetet tetteik szabják meg. Szövegébe szőtt versek nem betétek, hanem az eseményekből fakadnak, a cselekvényt tovább fonják és így a dalszövegek és a zene a megfelelő drámai helyzettel mindig szervesen összefüggnek. Ha a János vitézt zene nélkül adnák elő, a verses részek akkor sem maradhatnának el, hiányuk a cselekvény menetét megakasztaná. A János vitéz tehát nem operett, »hanem a magyar nóta világát mesedrámává szélesítő, naív lelkületű, de komoly fölépítésű színmű: daljáték. Ennek a darabnak hatása

nem kivetköződés minden magasabb érzésből, hanem összpontosított átérzés, meghatódás, fölemelkedés, — persze a kezdetleges lélek számára.«[46]) Kacsoh János vitéze a zamatos magyar teremtőképzelet első igazi mesevilága.

A János vitéz szervesen beleilleszkedik a magyar zenekultúrába. Rokon a verbunkos kor szellemével, egyik finom utórezgése, de a nemzetközi muzsika kifejező eszközeinek felhasználásával kitermelt művészi alkotás. Megigézően szép melodikájával szinte páratlanul áll és a magyar dalköltészet egyik legértékesebb drágaköve.

V.

Mikor a János vitéz melódiái elsőízben elhangzottak a Király Színházban, úgy a sajtó, mint a közönség tisztában volt azzal az értékkel, amelyet e zenében kapott. A magasnívójú kritika egyhangúlag megállapította a darab becsét és világosan jelezte, hogy ez az az irány, amelyen a magyar daljátéknak haladnia kell. A közönséget pedig egyszerűen szíven ütötte ez a zene : megfogta költői szépsége és megilletődéssel hallgatta a magyar motivumokból szőtt gyönyörű muzsikát. Csillogó szemekkel habzsolták, emelkedett lélekkel élvezték. Egyetlen ajánlólevele volt : színtiszta magyarsága. A János vitéz premierjén Petőfi szelleme bizonyára gyönyörködve nézett alá az Olympusról.[47]) E nap olyan fontos határköve lett a magyar zenének, mint valaha Erkel operáinak bemutatói, mert »e naptól számítjuk a megtisztult magyar dal életét.«[48])

A premier hőse Fedák Sári mellett, aki a Gésák és a Bob herceg nagy sikere után itt mutatkozott be kifejlettségének teljes pompájában és szerepét művészete és zsenialitása pazar színeivel felékesítette, természetesen Kacsoh volt. Ott állott frakkban, körülrajongva gyönyörű nők bódító illatától és meghatott férfiak hálás elragadtatásától. Ez a rajongás sok száz estén át tartott. A János vitéz zenéjétől lázbajött az ország. Mámorba ringattak és lelkesedésre gyujtottak ezek a melódiák, alkotójuk nevét egycsapásra fogalommá avatták. Néhány hét alatt mindenki ismerte dalait. Pest és az ország a gyönyörű mese alakjaival telt meg. Mindenütt és mindenki Kacsoh csodálatosan eredeti és művészi formájukban is tökéletes magyar nótáit hallgatta, dúdolta, játszatta cigánnyal vagy rezesbandával, zsúrok és társaságok fő beszédtémáját a János vitéz dalainak szépsége képezte. Közkincsévé vált az országnak e zene az Alföldön és az erdélyi bércek között. Palotákban és kunyhókban divatozott a János vitéz. Falusi jegyzőkisasszonyok könnyhullatással cimbalmozták a Rózsaszál szomorú nótáját. Midőn néhány hónap mulva a János vitézt Kolozsvárott bemutatták, a közönség a Farkas-utcai színházba menet már az utcán énekelte a darab nótáit.[49]) A János vitéz dalai oly gyorsan terjedtek az ország lakossága között, hogy az 1905-iki nagygyakorlaton a katonák, huszárok, tüzérek, bakák énekelték masírozás közben.[50]) A nép hamar visszafogadta azt, amit Kacsoh tőle kapott. A százszámra érkezett üdvözlések közül Kacsohnak a reászakadt dicsőségzáporban az a babérkoszorú szerezte a legnagyobb örömet, amelyet kolozsvári diákkori barátja, Horváth Károly, akkor már székelyudvarhelyi kir. közjegyző, megbízásából felnyujtottak e felírással : »Pompeiusnak — Cézár« visszaemlékezésképen a 4. gimnáziumban az ókori történelem tanulása közben megalakított »Első triumvirátusra«. Két nap mulva röpült Erdély keleti részére Kacsoh köszönő sürgönye, majd Horváth Károly gratuláló levelére a következő válasz : »Mily könnyű hazudni és mily nehéz igazat mondani! Mily gyorsan kész voltam a sablonos gratulációk tucatjainak megköszönésével és mily nehezen találok most szavakat annak kifejezésére, amit bűbájosan szép leveled olvasásakor éreztem. Soha még írott betű olyan tiszta ethika és aesthetika gyönyört nem szerzett nekem, mint ez a levél. A leg-

szebb dalomat kellene ideírnom, hogy némileg méltón feleljek reá. A Te önzetlen és nem foszló barátságodnak melege úgy hat reám, mint egy Anteusra az anyaföld érintése. Új erőt, optimizmust, a barátságban és becsületességben való hitet merítek belőle, oly eszméket, amelyek a nagyvárosi chaosz ködéből vajmi ritkán tolakodnak fel a mi izgatott, siető lelkünk tudatküszöbe fölé. Ha néha nagy ritkán nem hallanék tőled vagy felőled valamit, el is felejteném a »barát« szó igazi jelentését. Olyan boldoggá tettél soraiddal, hogy nem is képzeled. A válaszadást azért halasztottam mostanáig (1904 XII. 14.), hogy örömmel megírhassam Neked, miszerint a darab csakugyan beváltotta a hozzáfűzött várakozásokat. Ma ment 23-ikszor zsúfolt ház előtt, holnapután ülünk egy kis jubileumot, de titkon reméljük, hogy nem az utolsót. A publikum bolondul a szöveg és zene után egyaránt. A kottákból most rendeltem a 7. kiadást (egy kiadás 600 példány). A vidéki igazgatók mind megvették a darabot, sőt Londonból is kaptunk egy pozitív ajánlatot egy amerikai tröszt impresszáriójától, aki 34 színháznak akarja egyszerre megvenni. Ha ez az üzlet beüt, akkor alighanem megvehetem a négyes fogatot, amit valaha Klug Jolán kívánt tőlem, — no persze nem veszem meg, mert egyelőre az adósságaimat fogom kifizetni és élére rakok egy pár garast rosszabb időkre gondolva.«[51])

A János vitézből áradó becsületes igyekezet és költői levegő gazdag gyümölcsöt hajtott. A diadalok szakadatlan sorozata lett minden előadás. A legnagyobb sikert az okozta, hogy nemcsak egyszer nézte meg mindenki, hanem tízszer, húszszor, sőt akadt olyan is, aki ötvenszer látta.[52]) Az előadás jegyeit vidékről is megrendelték. A pótszékek ekkor kaptak divatra.[53]) Egyfolytában a darabot 165-ször játszották. 1904 december 12-én érte meg az első jubileumot, a 25. előadást, amelyből 21-szer hirdette a tábla a bezárt pénztár fölött minden jegy elkeltét.[54]) 1905 január 3-án volt az 50. előadás ; 47 nap alatt érte el. Az 50. előadás alkalmából a Petőfi Társaság hálája fejében meghívta Kacsoht arra az ünnepi ülésére, amelyet 1905 január 6-án tartott. A Jókai emlékezetének szentelt nagygyűlésen választották meg Herczeg Ferencet elnökké. A nagygyűlés után a Continental-szállóban lakoma volt. Ezen a meghívott vendégek nevében Kacsoh mondott köszönetet a vendéglátásért. A muzsikusok örömmel jelentek meg — úgymond —, mert ezzel az írók és muzsikusok között régóta nélkülözött kontaktus megkezdődik.[55]) Három hónappal a bemutató után, február 17-én tartották meg a 100. előadást fényes ünnepléssel a Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete javára. Berczik Árpád, az egyesület elnöke gyönyörű levélben üdvözölte a darab szerzőit és a színház igazgatóját, akinek lelkes munkája a darabot ily rendkívüli sikerre vitte.[56]) A 100. előadás jubileumi hevülete önmagában is külön látványosság volt. Erőt hirdető ünnep volt ez, mert »kicsi homályosságok, vajudások s zajongások közt is látjuk mi már, mint veszi birtokába a magyar talentum végre a színpadot is« — írja Ady.[57]) A jubileumi estre gyülekező közönséget virágdíszbe öltözött színház fogadta. A nézőtér minden székén virágcsokor volt, bokrétasor virult a páholyok könyöklőjén is. Ez a tömérdek virág mind a színpadra röpült, midőn Fedák Sári karikással kezében a színpadon megjelent.[58]) Percekig csattogott a taps és az ünneplés egész estén át tartott. Az Országos Kaszinó tagjai felvirágoztatták a színpadot a jubileumra és ajándékokat vásároltak a főszereplőknek. Fedákot, mint Kukorica Jancsit, Kallós Edével megmintáztatták, Mezőhegyesről hozatott kukoricaszárból megépíttették a gonosz mostoha házikóját. Ide vonult be a darab végén Jancsi Iluskájával.[59]) A Fedákot favorizáló Országos Kaszinó ugyancsak a 100. előadáson 2000 koronát adott át a művésznőnek árvagyerekek részére való jegyvásárlásra, hogy ők is láthassák nagyhírű alakítását.[60])

A nagy diadalba mindössze két disszonáns hang szólalt bele. Az egyik Tóth Béla Esti levele,[61]) amelyben a színház munkáját megdícséri, de a darabot, főleg

a zenéjét, annál inkább lerántja. »Maga a darab rossz, mint a fene. Teljességgel nem írómesterséghez értő ember munkája; ami pedig a muzsikáját illeti!... Bocsánatot kérek a régi zsidó viccért: Ha néhai Petőfi Sándor úr ezt a darabot látná, megfordulna sírjában; de legott vissza is fordulna, a zenéjét hallván. Csupa semmi ez, künyürgű melásan, mint Hay Bernát[62]) mondta egykor a törvényszék előtt. Semmi, mondom komolyan én, az önök régi és furcsa szolgája... Jézusnak szent lelke! A Kukorica Jancsi világában operetteznének ilyen gyarlón, ilyen idegenül, ilyen képtelenül?« Szász Zoltán valamivel később, a 130. előadás alkalmával állt be az ünneprontók közé. Egyik fővárosi napilapban rontott neki a János vitéznek és Fedáknak, kijelentvén, hogy Fedákkal lóvá tették egész Budapestet. Egy klikk rátukmálta őt Pestre, de Fedák Sári nem művésznő, hanem artista, akiről hova-hamarabb nem fog beszélni még az olyan színházilag legsötétebb Afrikát jelentő közönség sem, amilyent a János vitéz 130. előadásán együtt látott.[63])

Ez a két támadás mitsem ártott a darabnak és Fedáknak, akiről egyik lap azt írta, hogy »csodálatos tömegvonzó zsenije ébresztette világvárosi öntudatra a mi Budapestünket.«[64]) Április 14-én, 150 nap alatt érte el a János vitéz a 165. előadást.[65]) Ekkor részben Fedák kimerültsége (eddig 159-szer játszotta Kukorica Jancsit), részben a Dumas Szókimondó asszonyságából operetté átírt Ivan Caryll darabjának, a Danzigi hercegnőnek, határidőre kötelezett bemutatója miatt lekerült a műsorról, bár e premier előtti estén még táblás ház volt. Ez az operett azonban megbukott (18 estén játszották IV. 15.—V. 2-ig) és május 3-án újból műsorra került a János vitéz. A 175. előadástól Környei Béla énekelte Bagó szerepét, mint szerződött tag.[66])

Kedves epizódja volt a János vitéz országos sikereinek az Abaújtornamegyei Közművelődési Egyesületnek az az érdekes ötlete, amellyel a János vitéz által a magyar szellemet kívánta ápolni a tót felvidéken. Kassa környékéről összetoboroztak ezer tót gyereket és egy délutáni előadáson (1905 IV. 29.) bemutatták nekik a kassai színházban a János vitézt. Tanítóik vezetésével jöttek be a falvakból nemzeti zászlókkal a festői ünneplő ruhába öltözött tót gyermekek.[67]) Pompás módja volt ez a magyarság terjesztésének, mert ezeknek a gyerekeknek lelkébe mélyen behatolt a magyar népmese és népzene hangján csengő daljáték varázslatos ereje.

200. előadást június 10-én káprázatos pompával ünnepelte meg a színház. A János vitéz jubileumai az ünneplő ötleteknek egész tárházát kimerítették már, de erre az estére a fantázia olyat produkált, amire Pesten még nem volt példa. Olyan virágdíszben pompázott a Király Színház, amilyen virágoskertben még a Tündérországban se járhatott János vitéz. Amikor az első felvonás után a rengeteg tapsra felhúzták a függönyt, a földszintről és a páholyokból ömlött a virág, a szereplőkre és szerzőkre rózsazápor hullott a magasságból.

A Király Színház szezonja a János vitéz 207. előadásával zárult június 17-én.[68])

Sajátságos nemzeti szinezetével a János vitéz külföldön is érdeklődést keltett, bár éppen tiszta magyar vonatkozásánál fogva nem számíthatott nemzetközi sikerre. Kacsoh egyik levelében említi, hogy 34 külföldi színpad lekötötte a János vitézt; ez nem jelenti egyúttal azt, hogy a darabot elő is adták. 1905 januárjában Pesten járt Wolzogen Ernst német írónak, a berlini Überbrettl kabaré megalapítójának felesége, Seemann Elsa híres színésznő. Vendégszereplése alatt a Király Színházban végignézte a János vitézt. Nem tudott a darabbal betelni. Soha életében semmi nem tett a nagy színésznőre olyan felejthetetlen hatást, mint a János vitéz új, megható és fölemelő szépségeivel. Áradozva nyilatkozott Fedákról, akinek egy-két mozdulatánál sírvafakadt, bár a szöveget nem értette. Hazatérve a látottakat elbeszélte férjének, aki azonnal levelet írt Beöthynek a darab előadás-

jogának megszerzése végett. Wolzogen májusban nyitotta meg Berlinben a Komische Opert. Új színháza számára a híres magyar darabot óhajtotta megnyerni Fedákkal, akinek a János vitézt németül kellett volna játszania.[69]) A szép elgondolásból nem lett semmi.

Annál komolyabb valóság lett az amerikai Népszava szerkesztőjének, Berkovits Gézának terve, aki New Yorkban előadatta a János vitézt. Sok nehézség és fáradozás után New Yorkban megalakult az »Amerikai magyar színtársulat«. A new yorki »Palm Garden« szép színháztermében 1905 december 16-án a János vitézzel lépett a nyilvánosság elé. 80.000 magyar élt ekkor már New Yorkban. Részükre több ízben kellett a »Janosh, the hero«-t (ez volt a János vitéz angol címe) előadni. Az amerikai magyar Népszava már hetekkel előbb hirdette minden jegy elkeltét, de a többi előadás is telt ház mellett folyt le. Az amerikai János vitéz Rédey István volt. Kívüle Thury Olga, Virgai Boriska, Ferenczi Janka, Kolossi Jenő és Heltai Árpád szerepeltek. A hazájuktól elszakadt színészek csodálatos hévvel játszottak és örömtől könnyező szemű közönség nézte végig az előadást. A premieren 1000 dollárt, 5000 koronát vettek be. Ekkora összeget a pesti bemutató sem jövedelmezett.[70]) Amerikában Fedák Sári is játszotta a János vitézt: 1922 február 12-én a new-yorki Lexington Theatreben.[71])

1907-ben Cserna Andor zenekritikus Apponyi Albert kultuszminiszter megbízásából Rékai Nándor operaházi karmester társaságában Finnországba, Helsingforsba utazott, hogy a finneket a modern magyar zeneművészettel megismertessék és szimfónikus hangversenyeket rendezzenek. Ekkor felkereste Csernát a helsinkii Kansallis teatteri igazgatója és megkérte, hogy szerezze meg számára a János vitéz előadásjogát. Hallotta, hogy a darabnak nagy sikere van. Szivesen eljátszaná a művet, mert az egész finn intelligencia ismeri Petőfi költeményeit. Kukorica Jancsi szerepét a finnek híres primadonnája, Esko Niska játszotta volna. Midőn Cserna hazatért az útról, megemlítette a finn színigazgató kérését Kacsohnak, aki olyan súlyos feltételeket szabott, hogy a szegény finnek nem bocsátkozhattak további tárgyalásokba.[72]) Néhány év mulva azonban teljesedett a finnek kívánsága. Kacsoh engedett a feltételekből és 1913 január 4-én Helsingforsban, a finn Nemzeti Színházban »János Sankori« címmel játszották. A magyarbarát Niilo (Miklós) Vainio fordította le. Vainio Isokyrö egyházközség lelkésze, a vallásos költészet tehetséges művelője. Megtanult magyarul. Lelkes buzgalommal fordítgatta magyar elbeszélő írók, Jókai, Mikszáth és Gárdonyi műveit finn nyelvre.[73])

Új szezonját a Király Színház augusztus 16-án nyitotta meg ugyancsak a János vitézzel, amelyhez Kacsoh a nyár folyamán a darab népszerű motivumaiból új nyitányt írt. Ezt a művet Riminiben az olasz filharmónikusok a Viktor Emanuel Színházban 1905 augusztus 2-án nagy zeneestély keretében Kacsoh vezénylésével, aki akkor Beöthy László társaságában több hetet töltött itt, eljátszották és Pancrazio Kacsoh Ouverture dell'opera »Giovanni l'eroe« c. műve nagy sikert aratott.[74]) »Hogy a csinos, dallamos nyitány kissé túlontúl áhitatosan bánik a főtémákkal, nem szívesen áldozván fel őket az instrumentáció szárnyalásának, — ki venné zokon a boldog szerzőtől, amikor sok ezreket jövedelmezett témáknak adóz áhitatával?« — írja a Budapesti Hirlap.[75])

1905 augusztus 23-án a Király Színház igazgatósága felhívást intézett az ország János vitéz címszerepét játszott színészeihez és színésznőihez, hogy vegyenek részt a Király Színházban rendezendő János vitéz versenyen. Ezt a ciklust kb. két hétre tervezte a színház. A verseny szeptember 1-én kezdődött. A három legjobb János vitéz értékes emléktárgyat kapott.[76]) A Király Színház János vitézei: Fedák, Horváth Kálmán és Papp Mihály nem vehettek részt. A zsűri elnöke Újházi Ede volt, tagjai: Huszka Jenő, Bakonyi Károly, Márkus József és Salgó

Ernő dr. A verseny a közönség általános érdeklődése közepette folyt le és a vidéki színészet fejlett színvonaláról tett bizonyságot. Résztvettek: Balláné Csik Irén (Miskolc), Cserei Irma, Csöregh Jenő (Kassa), Feledi Boriska (Sopron), Kállay Jolán és Károlyi Leona (Pécs), Kállay Kornélia (Szatmár), Kornai Margit (felsőmagyarországi színikerület), Lendvay Mici (Pozsony), Margó Zelma (Székesfehérvár), Parlaghy Kornélia (Temesvár), Singhoffer Vilma (Debrecen) és Sziklai Szeréna, aki a János vitézt többször játszotta Fedák betegsége alatt a Király Színházban. A három díjat nyerték: Károlyi Leona ezüst babérkoszorút, Kállay Jolán és Parlaghy Kornélia ezüst pálmaágat.

Szeptember 22-én játszották Fedákkal 250.-szer a darabot. Utána vonzóerejének teljességében átadta helyét október 19-én Buttykay Bolygó görögjének. A Király Színháznak Beöthy László igazgatósága alatt üdvöskéje maradt a János vitéz mindvégig. A közönség nem tudott betelni a darab szépségeivel és minden időben követelte annak előadását. Midőn a Király Színházban egyik-másik operett nem hozta meg a várt sikert, a következő darabig a János vitézt vették elő. Mindig megcsinálta a maga tisztességes házait. Így volt ez országszerte. Általában elmondhatjuk, hogy a János vitézt hamarabb unták meg a színigazgatók előadni, mint a közönség megnézni.

További pályafutásában a János vitéz legközelebbi jubileuma az 1906 április 6-án megünnepelt 300. előadás. Erre az alkalomra a külföldi tanulmányúton tartózkodó Kacsoh Párisból hazajött, hogy eldirigálja művét. A 300. előadás alkalmából a Budapesti Hirlap érdekes összeállítást közöl a János vitéz politikai vonatkozásairól.[77]) Valami felsőbb rendelkezés okozta a különös véletlent, — írja — amely szerint a János vitéz nevezetes fordulói összejátszanak a politika nevezetes dátumaival. Szellemi kapcsolat van a politikai küzdelemben és a János vitéz dicsőséges színpadi harcában: a János vitéz minden ízében magyar volt már, a nemzet küzdelme pedig azért folyik, hogy magyarabbak legyünk, mint voltunk eddig. A János vitéz premierje napján történt a híres zsebkendős szavazás, a 25. előadáskor verték ki a parlamentből a darabontokat, a 75. előadás a diadalmas koalició nagy választási győzelme, a 100. előadás az új parlament összeülése napja. A 300. előadás napján lázba ejtette az ország közönségét az új bécsi béke, amely kormányra emelte Andrássyt, Wekerlét és Kossuth Ferencet. A 400. előadásnak is megvolt később a maga politikai szenzációja: a Désy—Lukács per.

A 300. előadás után hosszabb szünet következett be. Beöthy a Király Színház nagysikerű évei után, amelyek alatt a Gül Baba, Varázskeringő, Dollárkirálynő, Elvált asszony, Luxemburg grófja, Jánoska, Kis gróf, Cigányszerelem, Leányvásár, Cigányprímás száz előadáson felüli sorozatai játszottak előkelő szerepet, európai hírű társulatával 1913 május havában vendégszereplésre ment a bécsi Carl-Theaterba húsz estére — magyar előadásokkal. A társulat műsorán Lehár Cigányszerelem, Kálmán Cigányprímás c. operettjei szerepeltek és a János vitéz. Magyar tárgyánál fogva csupán egyetlen előadását tervezték. Május 6-án volt ez az előadás.[78]) A daljáték magyar hangulata egyszeriben meghódította a színházat zsúfolásig megtöltő bécsi közönséget. Másnap a legnagyobb napilap büszkén jelentette: Held Johannes ist in Wien siegreich eingezogen.[79]) A főszereplők, Fedák Sári, Perczel Sári, Harmath Ilona, Csatai Janka, Rátkai Márton és Király Ernő olyan átütő sikert arattak, hogy a húsz estéből a János vitézt hétszer kellett eljátszani. Mikor másodszor adták, a szinházi pénztár előtt várakozó nagy embersokaságban Hansi Niese, a bécsiek kedvence is jegyért tolongott. Niese kedves figyelmességgel lepte meg Fedákot. Mikor Jancsi és Iluska visszatérnek falujukba, az ő jóvoltából fehér ákáceső hullott sűrűn az útjukba.[80]) A német közönség előtt ragyogó diadalt aratott társulat június 3-án játszotta 400.-szor

a János vitézt a bécsi előadás számára Márkus László által tervezett új kiállításban.[81]) A színpad közepén nagy transparensen égő 400-as szám olyan számot koszorúzott, amely a magyar színlapon eddig egyedülálló és az öröm annál dicsőségesebb, mert ez a siker lelkében, érzésében tisztán magyar darabé volt.

A világháború folyamán a János vitéz vonzóereje újból megnőtt. A nagy háború dúlásában a közönségnek kellett az, ami izig-vérig magyar. Az első háborús évben 27-szer adták a darabot, a második háborús évtől minden második héten műsorra kellett tűzni. Esténkint nagyobbrészt katonaközönség töltötte meg a színházat és akik szabadságon vagy átutazóban voltak Pesten, szívesen felhasználták az alkalmat, hogy a szép darabot megnézzék.

A háború után bekövetkezett forradalmi idők nem kedveztek a János vitéz nemzeties beállítottságának. A János vitéz volt az első darab, amelyet a proletárdiktatúra kitörését követő napon a közoktatásügyi népbiztos letiltott a műsorról. A nemzeti érzés újjáébredése azonban parancsoló szükséggé tette a magyar vértől lüktető daljáték színpadra állítását. A János vitéznek vissza kellett jönnie abban az időben, amikor különösen szükség volt a magyar faji öntudat ápolására. A háború és a forradalmak utáni sivár, vigasztalan jelenben a magyar lélek reneszánszát élte. Újra felhangzott a János vitéz, amelyben a magyar nép gondolkodása, szívelelke, zenéje, duzzadó ereje az eltiporhatatlan élet örök zálogaként csillan fel. 1919 december 19-én újították fel a Király Színházban. Zsúfolt nézőtér várta az előadást. Kivételes színházi ünnepek forró hangulatában zajlott le. A János vitéz ekkor ismét a közönség lelki szükségletévé vált és 1920 március 11-ig, 84 előadáson át maradt műsoron. Ebben a ciklusban zajlott le 1920 január 22-én az 500. előadás. Ez az ünnepi esemény azokba a szomorú napokba világított bele, amelyekben a kegyetlen békefeltételekről és Magyarország megcsonkításáról értesült az ország. A János vitéz jubileumainak politikai eseményei között ez a legszomorúbb. Az 500-as szám nem pusztán színházi eseményt jelentett, hanem a magyar faji művészet diadalát is, midőn ezer csapással sujtott nemzeti létünket fenyegették a kultúra nevében.

A jubileumi estre fényes díszt öltött a Király Színház. Pompázott a nemzeti színtől. A nézőtér óriási örökzöld koszorú. Hatalmas háromszínű lobogók és girlandok csüngtek alá, köröskörül minden piros, fehér, zöld színben ragyogott. A páholyok peremén a vármegyék címerei, az idegen kézen levők gyászfátyollal letakarva. A földszinten és a páholyokban meghívott vendégek voltak. Közéletünk jelesei, az irodalmi társaságok és társadalmunk díszbeöltözött kitűnőségei. A Himnusz után Rákosi Jenő, a magyar ujságírás érdemes vezére állt ki a színpadra. Gyönyörű beszéddel vezette be az előadást és megteremtette az ünnepi alkalomra és a megpróbáltatásokkal teli idők komolyságához méltó emelkedett hangulatot. Rákosi arról beszélt, hogy illik-e az országos gyász közepette ünnepet ülni. Igen. Azokhoz hasonlítunk, akik az éj sötétjében az eltévedt vándort keresik. Fáklyát gyujtanak, de nem azért, hogy gyenge fényénél a homályt eloszlassák, hanem hogy a tévelygőnek az utat megmutassák. Ilyen vigasztaló fényt jelez a mai ünnep, amelynek megvan a művészi jelentősége. Midőn a modern színpad odaadta magát a könnyűvérű operettnek, akkor e színpadon e műben szép, szerény leánykaként jelentkezett a magyar múzsa, a magyar géniusz. Eredeti magyarságával győzött és az úrrá lett idegen szellemet elűzte. E művészi győzelem korának kell a mai szomorú időkben vigaszul szolgálni. Száz év előtt még nem is volt magyar színművészet. Ma pedig már olyan ünnepet ülünk, amilyent a világon keveset ültek. Egy kultúra, amely ilyen rövid idő alatt ilyen nagy utat tett meg, a jövőben is megtalálja a maga útját. Ez a játék hozta meg a bizonyítékát, hogy csak a testet lehet megölni, a lelket nem, csupán az országot lehet megsemmisíteni,

a nemzetet nem. Ha tekintetünket a multból a jövőbe fordítjuk, bízhatunk abban, hogy ez a diadalmas szellem a szemünk elé leszállt ködöt áttöri és új fény felé nyit utat. Akarva vagy önkéntelenül az Ariadne fonalat követi az ember és műve. Nézzük a fonalat, amelyet ez a mű követett. Az első szál aranyfonálból van. Idegen földről jön egy házaspár. Megtelepszik az Alföldön. Fiúk születik, aki a magyar Tiszától és az Alföld délibábjától megrészegül. Ez a szál Petőfihez, a világ egyik legnagyobb költőjéhez vezet. Ha másik szálat veszünk ki az Ariadne fonalából, annak végén feltűnik egy öreg, morc katonaember alakja torzonborz bajusszal és szikrázó szemekkel, akit az osztrák ármádia egy életen keresztül tört, hogy kiforgassa magyarságából, mert aki a hadseregben magyar akart lenni, annak karrierje gyorsan bezárult. Ez azonban nem tört meg. Halálával elment Szegedre pihenni és minekünk hagyta fiát, aki Petőfin megihletődve Petőfi János vitézéből megírta ezt a János vitézt. Ez Bakonyi Károly. A harmadik fínom szál személyes emlék. A mult század legnehezebb napjai szomorú gyásznapok voltak : nagyjaink halála. Somogyban látott gyászünnepet. Egy öreg kálvinista pap beszélt az elhúnyt Széchenyiről. E férfiú fia később Erdélyben élt. Az apa szellemét magával vitte. És egy fiút adott nekünk. Egy fiút, aki betetőzte az elődök inspirációit. Ő írta e mű zenéjét, minden ízében magyar zenét. Ez Kacsoh Pongrác. Megemlékezett a színház alapítóiról, Beöthyről, Rákosi Szidiről és mindazokról, akik e darabot a színpadra segítették, Fedákról és valamennyi művészről. Így lesz a bennünket kísérő szálakból fonál. János vitéz, aki kalandokon, veszedelmeken keresztül vándorol, hogy diadalra jusson, a magyar nemzet szimboluma : hiszen Árpád is országok, hegyek, veszedelmek között hozott bennünket Ázsiából abba az országba, amelyről a költő azt énekelte : itt élned, halnod kell. Nekünk pedig kötelességünk megőrizni. Beszédét így végezte Rákosi : »Soha dögmadarak olyan raja, mint ezúttal, nem rohanta meg a magyart. De a magyar turul ki fog újra tollasodni, a körmei ki fognak élesedni, a csőrét ki fogja köszörülni és ahány ilyen madár jön, saskeselyű és vércse, mind el fogja kergetni és a magyar megmarad a Kárpát szikláin örök időkig. És ezt ünnepelni, tisztelt Uraim, ebben a kis darabban házi körben tisztesség, dicsőség és becsület. Én tehát kérem, ünnepeljünk bátran, felejtsük egy órára mindazt a keservet, amely bennünket megrohant, amely bennünket elborít. Igyunk a nemes művészet kristálypoharából egy frissítő italt és induljunk neki annak a jövendőnek, amelyet senki tőlünk soha el nem vehet. Ezzel végzem szavaimat és a gyászfátyolon keresztül mosolyogva nézem az életet, mert tudom, hogy a jövő, a dicsőség és hatalom ezen a területen nem lehet másé, csak a magyaré«.

A beszéd után riadó tuss fogadta Kacsoht, midőn a fenyőágakkal feldíszített karmesteri emelvényen megjelent.[82]) Az előadás, amelynek egyetlen régi szereplője Fedák Sári volt, a legünnepibb hangulatban folyt le. A közönség a 16 év előtti premier emlékei elfogódottságában gyönyörködött a mű abban a sajátos varázsában, amely a magyar néplélek e költői szellemének szavaiból és zenéjéből árad.

Az 500. előadás után a János vitéz még két ünnepet ült a Király Színházban. 1921 október 19-én a 600. előadást, amelyet babérágakkal feldíszített karmesteri pulpitusnál dirigált Kacsoh, utoljára életében. A 650. előadás jubileuma idején Kacsoh nagy betegen az Új Szent János-kórházban keresett gyógyulást. Amikor súlyos bajában egy-egy világos percének örülhetett, a kórház kertjében violát és kökörcsint szedett és azt bokrétába kötve küldte el a 650. előadásra Fedáknak.[83])

A Király Színházban a János vitéz összesen 689-szer került előadásra. Mikor Beöthy László a Király Színház igazgatásától megvált, itt többé nem adták elő.

A fiatal Rádiótársaság a régi Rákóczi-úti kis studióban 1926 május 16-án adta elő a János vitézt. Ez volt egyúttal a Rádió első operettelőadása is.[84]) Ekkor már annyira hiányzott a János vitéz, hogy közkívánatra május 21-én és 22-én a Rádióban újból eljátszották.

1927 december 31 Szilveszter éjjelén a Nemzeti Színház a Népszínház nyugdíjintézete javára előadta a János vitézt. Kukorica Jancsit Fedák játszotta, Bartolo tudóst a második felvonásban a 87 éves Kassai Vidor, a Népszínház régi kómikusa, aki erre az egy estére váci remeteségét otthagyta és »korát meghazudtoló frissességgel mozgott egykori színházának meghitt színpadán.«[85]) A darabot a Nemzeti Színház erre az egy estére tanulta be. A siker azonban olyan nagy volt, hogy 36-szor kellett előadni.

A János vitéz egyre ellenállhatatlanabb lendülettel tört előre. Újabb és újabb színházak, előadások és természetesen sikerek jelzik diadalútját, amikor 1929 február 23-án a Városi Színház beillesztette műsorába.[86])

Ez időtájt azonban már megérett arra, hogy megtegye az utolsó döntő és diadalmas lépést az Operaház színpadáig, ahová sok éven át tartó vándorlás után jutott el. Az esztendők folyamán Kacsoh dallamai kikristályosodtak. Eljött az ideje, hogy az ország első zenei fóruma is klasszikusnak elismerje azt a zenét, amelyet a közönség szívében már régen annak szentesített.

Az Operaház időnkint műsorának élénkítése végett egy-egy könnyebb fajsúlyú daljátékot szokott előadni. 1931-ben Radnai Miklós operaházi igazgató megbízta Kacsoh régi barátját, Buttykay Ákost, hogy az Operaház nagyobb zenekari igényei számára a János vitéz zenéjét rendezze be. Az átdolgozást Buttykay önzetlen kegyelettel, de nem mindenben szerencsés kézzel oldotta meg. Buttykay elejétől végig újra hangszerelte a művet nagy zenekarra, operai előadásokhoz szabott méretekkel. Nyilatkozata szerint[87]) az átdolgozásnál gondosan ügyelt arra, hogy a köztudatba átment dallamok stílusát és zamatát megőrizze. Ennek elérése végett megtartotta Kacsoh egyszerű kifejezésmódját és a zenei aláfestésekben mindenütt lemondott a zenekari hatás csábító alkalmairól, hogy a mű legfontosabb tolmácsolója, az ének, háttérbe ne szoruljon. Buttykay azonban éppen itt értette félre misszióját. Bármily egyszerűek és népdalszerűek is Kacsoh dallamai, színesebb, dúsabb hangszerelést elbírtak volna. Buttykay ahelyett, hogy az operettszínház szerényebb zenekari lehetőségei számára készült eredeti partitura színskáláját kicserélte volna, egyszerűen megvastagította a dinamikát. Ez a zenekari felerősítés azzal a hátránnyal járt, hogy takarta, illetve elnyomta az énekhangokat. Azonkívül nem kellett volna az énekszólamot állandóan valamelyik hangszerrel ismételtetni. A gyengébb készültségű operetténekest kell így alátámasztani, amire az Opera nagytudású énekeseinek nincsen szükségük.

Az eredeti dallamokat Buttykay mind megtartotta. Átdolgozás, illetve új rész betoldása a következő helyeken történt: II. felvonás 9. szám.[88]) Betoldás a királyleány dalához koloratúr kadencia. II. felvonás 14. szám (finálé A). János vitéznek a francia királynak tett jelentése után Buttykay beszőtte a 2. felvonás előzenéjének menüettjét, amely alatt az udvar János vitézt üdvözli. III. felvonás 16. számának női kara után beillesztette balettpantominként Kacsoh Rákóczi c. daljátéka I. felvonásából a »Sóhajtó dal«-t szimfónikus zenekari feldolgozásban. III. felvonás 17. szám (finálé A). A balettzene eredeti keringőjét kibővítette ugyancsak a Rákóczi daljáték I. felvonásának balettkeringőjével, amelybe »quasi trio«-ként Kacsoh Mary Ann c. operettjének »Álmodj szép álmokat« dalát szőtte bele. A megnagyobbított balettzenét néhány himnuszszerű ütem zárje le, amelyet

a Rákóczi daljáték I. felvonás finálejából vett át, Heister dala: »Szépen daloltál, mondhatom, fiú«, zenekaron és orgonán.

Az Operaház 1931 december 6-án, Horthy Miklós kormányzó névnapján mutatta be a János vitézt, tökéletes rendezésben és előadásban.[89]) Az Operaház nagyszabású színpada tág lehetőséget nyujtott a rendezés számára, amely a falun játszódó első és utolsó kép realisztikus keretébe gyönyörű színpadi beállításban illesztette be a mese varázsos játékát. Az Opera szereposztásában Palló Imre (Kukorica Jancsi), Orosz Júlia (Iluska), Sándor Mária (Gonosz mostoha,) Fekete Pál (Strázsamester), Szende Ferenc (Bagó), Laurisin Lajos (Francia király), Halász Gitta (Francia királykisasszony) játszották a főszerepeket.

A János vitéz nagy sikerének titkát kutatva, nem állítható, hogy Kacsoh zenéjéé egyedül a pálma. Azt a titkos erőt, amelynek a János vitéz a közönséggel sok száz estén át tartó meleg és egészséges kontaktusát köszönhette, sokan az akkori politikai viszonyokban vélték megtalálni, mások egy fiatal primadonna divatosságában. Egyiküknek sincs igaza. A siker alaphangját elsősorban Petőfi ütötte le. Petőfi a fiatalság örök költője és a János vitéz országos diadalát az vívta ki, hogy minden tényező nagyszerű volt, amely e sikerért síkra szállott: a fiatal színház fiatal igazgatójával, három fiatal szerző és a fiatal primadonna új levegőt varázsoltak a színpadra. A győzelem nem maradhatott el. Egy forró színházi est élménye sokáig megmarad; emléke lassankint elmosódik. Amit azonban a János vitézből örökre megőrzünk, az mégis csak Kacsoh zenéje.

A János vitéz a legnagyobb hatású magyar színdarab. Sikerét semmiféle más színpadi mű nem szárnyalta túl. Egész Magyarország mámoros lázban hallgatta annak idején. Budapestről kisugározva egyaránt játszották az ország minden csilláros kőszínházában és petróleumlámpától megvilágított kis vidéki színpadán. Ez a hatás nem csökkent a mai napig sem. A János vitéz története az operaházi előadással nem ért véget. Tüneményes pályafutása még folytatódik és újabb távlat nyilt meg előtte, amikor 1936 nyarán a szegedi Dóm-téren három estén 25.000-en hallgatták meg. Ez a siker pedig tartson, amíg magyar ember él a földön.

Jegyzetek.

[1]) Jánosházy Zsigmond Székesfehérvárott született 1857-ben. Pénzügyigazgatósági számtiszt, de irodalommal is foglalkozott. A Színészeti Közlöny külső munkatársa 1880—1885-ig, 1892 óta szépirodalmi cikkeket irt a Haza és Külföldbe, pécsi állomásán a Pécsi Figyelőbe, költeménye van a Vidéki Költők Albumában, Kassa 1906.

[2]) János vitéz. Látványos, regés népszínmű dalokkal és tánccal. Három szakaszban és tíz képben. Petőfi Sándor népregés eposzából. Pécs: Szerző 1888. 58 l.

[3]) Fővárosi Lapok 1889 IX. 28.

[4]) Fővárosi Lapok 1889 IX. 24.

[5]) Pesti Hirlap nekrológja Molnár Györgyről 1891. 269. sz.

[6]) Fővárosi Lapok 1889 IX. 28.

[7]) Ezt a darabot a János vitéz királyszínházi nagy sikerének hatása alatt színrevitte a Feld-féle Gyermekszínház 1904 XII. 29-én.

[8]) Az Erzsébet-körút és Király-utca sarkán fennállott Berger-féle kávéház később a Király Színház tagjainak híres találkozóhelye lett. Az 1900-as években, midőn Budapestet a kávéházak városának nevezték, minden ismertebb kávéházban egy-egy intézmény törzskara székelt. A Bergerben Beöthy László és vezérkara gyült össze esténkint. Itt beszélték meg egy-egy premier sorsát, itt alakult ki Budapest operettközvéleménye.

[9]) Bakonyi és Martos csak 1911-ben irtak újból közösen szövegkönyvet Kálmán Imre Kis király c. operettjéhez.

[10]) Rónai Mária: A magyar operett megszületése. Literatura 1929. 10. sz. és Heltai Jenő: János vitéz születése. Színházi Élet 1931. 51. sz.

[11]) A Zenevilág, Kacsoh hetilapja, 1903 IX. 15-iki számában közzéteszi a megnyitandó Királyszínház újdonságai sorozatát. Ebben már szerepel Bakonyi regényes operettje, a János vitéz.

[12]) Peking rózsája, Új Romeó, Gésa gimnázium, Kis molnárné, A portugál.

[13]) 1892 X. 29-én mutatta be az Operaház. 79 előadást ért meg.

[14]) A Hétben közölt szövegkönyvrészlet bevezető soraiban Sztojanovits szerepel mint a János vitéz zenéjének komponistája, »ki a Csárdás balettjében fényesen bebizonyította nagy érzékét a népies iránt.«

[15]) Bakonyi Károly: Gráczi. Színházi Élet 1923. 52. sz.

[16]) A Hét 1901. 44. sz. E verset Tarnay Alajos is megzenésítette.

[17]) Verő György: Blaha Lujza és a Népszínház 1926. 241. l.

[18]) Rónai Mária id. mű.

[19]) Falk Zsigmond levélbeli közlése

[20]) Bakonyi Károly: Kacsoh Pongrác. Emlékezés. Szózat 1923 XII. 18.
[21]) E keszthelyi nyaralás alkalmával a város úri közönsége az ott időző fővárosi vendégek közreműködésével több hangversenyt rendezett, amelyek egyikén Kacsoh zongorázott, huga, Fatime pedig művészi színvonalon álló szavalatával szerepelt.
[22]) Fedák Sári: Útközben 1928. II. k. 80. l.
[23]) Egyetértés 1903 IV. 30.
[24]) Pesti Hirlap 1903 X. 31.
[25]) Egyetértés 1903 XII. 31.
[26]) Rákosi Jenő: Emlékeim 1927. III. k. 121—125. l.
[27]) Beöthy 124 tagú társulatot szervezett. A hosszú ideig tartó átalakítási munkák alatt a társulat eleinte a Kerepesi-út 66. sz. alatt volt Újszínház kis színpadán próbált, majd átment a Fővárosi Orfeumba, mert az Újszínház színpada a nagy személyzetet nem volt képes befogadni. A megnyitást az építkezés késése miatt többizben el kellett halasztani: X. 15., X. 20., X. 31., végre XI. 6-án játszottak először.
[28]) Az 1900-as években e premierszám már nagynak tűnik, amikor a pesti közönség megszokta, hogy az operettszínházak 2—3 darabbal húzzák ki az évadot, ami később a Király Színháznak gyakran jutott osztályrészül. A Népszínház megnyitó évében 1875 X. 15-től 1876 X. 14-ig 49 darabot mutatott be. (Verő: Blaha Lujza és a Népszínház, 123. l.)
[29]) Az első év premierjei: Aranyvirág, Ghetto (Heyermanns), Makrancos hölgyek (Lysistrata), A fecskék, Hősök (Shaw), A torreador (Ivan Caryll és Lyonell Monckton), Boris király (Szöllősi Zs. és Hegyi Béla), Tengerre magyar (Blumenthal és Kadelburg bohózata), A főkonzul (Reinhardt operettje), Én, te, ő!, Szevillai borbély (a főszerepben Környei Bélával, aki akkor még baritonista volt), Fölösleges férjek (Beöthy L. bohózata). Három estén Lebargy, a Comédie Francaise tagja szerepelt társulatával.
[30]) Takács István: Kacsoh tanár úr útja a katedrától a magyar zene parnasszusáig. Budapesti Hirlap (Vasárnapi melléklet) 1935 I. 6.
[31]) Fedák Sári két ízben eljátszotta a kettős női főszerepet, 1905 V. 20. (a karszemélyzet javára) és IX. 26-án, Iluskát naiv, parasztos közvetlenséggel, a királykisasszonyt stilizált ceremóniával adta.
[32]) Szamosi Elza az első hat előadáson énekelte a szerepet, utána Bánó Irén vette át.
[33]) A lengyel származású Konti Varsón és Bécsen át került Magyarországba, Aradra, Debrecenbe, Nyíregyházára, Kolozsvárra, Szegedre. A magyar vidék költészete és zenéje teszi Kontit népdalköltővé. A férfi korában Magyarországba jött zenész idegennek nehezen elsajátítható magyar ritmusban írta legszebb dalait.
[34]) Budapesti Hirlap 1904 XI. 11.
[35]) Budapesti Hirlap 1904 XI. 18.
[36]) Reform 1871 III. 19.
[37]) Verő id. mű 159. l.
[38]) Thury Lajos: János vitéz és a színházi válság. Magyarság 1932 I. 6.
[39]) Forró Pál: Emlékezés a régi János vitézre. Rádió Ujság 1929. 47. sz.
[40]) Lázár Ödön közlése az Uj Nemzedék 1931 XII. 3. számában.
[41]) Laczi kisasszony. Elbeszélés kötet. Bp.: Budapesti Hirlap ny. 1902. Bakonyi Károly (1873—1926) egyidőben a Budapesti Hirlap munkatársa is volt. Irodalmi pályája Sárgarigó c. színművével kezdődött, amelyet a szegedi Dugonics-társaság megjutalmazott. Ez sohasem került színpadra. Miniszteriális állása mellett (mint min. tanácsos ment nyugalomba) foglalkozott az irodalommal. A fővárosi írói és művészi körökben finom, disztingvált alakja rendkívül kedvelt volt. A modern magyar operettet úgyszólván ő teremtette meg. Vidám és könnyed szelleme felejthetetlen színházi élményeket szerzett a magyar közönségnek. A magyar operettek külföldrejutásában úttörő volt, az ő darabjai kerültek ki először külföldre és megnyitotta a magyar írók előtt a külföldi sikerekhez vezető kaput. Első két szövegkönyvével, a Bob herceggel és a János vitézzel csak a magyar, a Kálmán Imre számára írott Tatárjárással az egész világ operettkrónikájának mosolygó könyvébe beírta nevét.
[42]) A Hét 1904. 52. sz.
[43]) Kern Aurél: A bolond. Budapesti Hirlap 1911 III. 15.
[44]) Papp Viktor: A magyar opera útja. Nemzeti Ujság 1931 XII. 6.
[45]) Fabó Bertalan: A magyar népdal zenei fejlődése 1908. 574. l.
[46]) Molnár Antal: A könnyű zene és társadalmi szerepe. 1935. 28. l.
[47]) Egyetértés 1904 XI. 19.
[48]) Papp Viktor: Kacsoh Pongrác. Szózat 1923 XII. 18.
[49]) Kolozsvárott 1905 II. 11-én volt a premier. VI. 4-én 25.-ször játszották és 1905 XII. 4-én, nem egészen egy év leforgása alatt, Kacsoh vezényletével volt az 50. előadás, amire vidéki színháznál még nem volt példa.
[50]) Horváth Károly kir. közjegyző közlése.
[51]) Horváth Károly közlése. — Kedves ünneplésben részesítették Kacsoht zágrábi barátai, akik a premier után néhány héttel ötvenen, magyarok és horvátok, felutaztak Pestre és ezüst lanttal tiszteltek meg. Akkoriban a magyar-horvát barátság nagyban virágzott, mert a Kossuth-párt a horvátokkal karöltve küzdött a véderőjavaslat és Tisza István uralma ellen. Kacsoh többizben látogatóban volt Beke József zágrábi Máv. felügyelőnél, akinek atyja id. Kacsoh Lajos (Kacsoh Pongrác nagyatyja) kisbajomi lelkészsége idején itt tanító volt. Beke József kisbajomi származása révén a Kacsoh-családdal úgyszólván atyafiságos viszonyban volt. Kérésére tartott Kacsoh néhány nappal a János vitéz premierje előtt zenei felolvasást a zágrábi magyar kaszinóban. Itteni barátai közé tartozott Ivan Joszefovits, a horvát filharmóniai társaság elnöke és vezetője.
[52]) Szabó Nándor min. tanácsos, Bakonyi és Kacsoh barátja, Fedák állandó gentry-gárdájának feje, aki az Országos Kaszinó révén a János vitéz egyik nevezetes jubileumi ünnepség rendezője volt.
[53]) Tóth Béla: Esti levél. János vitéz. Pesti Hirlap 1905 II. 17.
[54]) Budapesti Hirlap és Független Magyarország 1904 XII. 13.
[55]) Budapesti Hirlap 1905 I. 7. A Petőfi Társaság ez ülésein és lakomáin Kacsoh mint vendég évről-évre résztvett.
[56]) Az Ujság és Budapesti Napló 1905 II. 17. Ez utóbbi Berczik levelét Ady Endre cikke »Száz este öröme« (Dyb) keretében közli, amelyben Ady főleg Fedákot, akit még Nagyváradról ismert és versben is köszöntött (Nagyváradi Napló 1902 VII. 14.), ünnepli.
[57]) Ady: Száz este öröme. Budapesti Napló 1905 II. 17.
[58]) 100. előadás. Budapesti Hirlap 1905 II. 18.
[59]) Pesti Hirlap 1905 II. 18.
[60]) Az Ujság 1905 II. 17.
[61]) Pesti Hirlap 1905 II. 17.
[62]) Pest egyik hírhedt uzsorása, aki gyanus üzletei következtében gyakori vendége volt a bíróságoknak. Kacsoh zenéjét Kovács Pál kecskeméti jogakadémiai igazgató védte meg Tóth Béla Esti levelével szemben a Kecskeméti Ellenőr 1905 II. 26-iki számában.
[63]) Szász Zoltán: Négy primadonnáról. Pesti Napló 1905 IV. 6.
[64]) Pesti Hirlap 1905 II. 18.
[65]) A János vitéz erkölcsi sikere mellett óriási anyagi eredményt is hozott a színháznak és a szerzőknek. A János vitéz sorozatos 165 előadását 199.200-an nézték végig. A 165 előadás bevétele 530.555 korona volt (esténkinti 3220 korona maximális bevételi képesség mellett 3215 korona átlaggal). A két szerző, Bakonyi és Kacsoh ebből 53.055 koronát kaptak, Heltai 1000 koronát a versekért. Kacsoh a János vitéz kottáin 25.000 koronát keresett. A zongorakivonatokon kívül a János vitéz füzetes kottáiból 43.800 példány kelt el. Fedák 159 fellépésért 63.600 koronát kapott. A Bárd-cég a jegyek elővételi díjaiból 6600 koronát vett be. A 165. előadásig 29 vidéki színház vette meg a darabot. Az utcai rikkancsok a János vitéz dalszövegeiből közel egy millió példányt adtak el Budapesten. A füzetes kották mellett Kacsoh 1904 karácsonyára a János vitéz teljes zongorakivonatát is kiadta a Bárd cégnél. Kitűnő zongoraletétben és gondos szólamvezetésben maga készítette. Ezzel lehetővé tette.

hogy a zeneértő közönség teljes egészében megismerkedhessék a zenével. E zongorakivonatban pontosan megjelölte a hangszerelést és magyar érzését bizonyítja, hogy a ritmikai, dinamikai és tempóbeli jelzéseknél idegen kifejezések helyett mindenütt szabatos és megfelelő magyar kifejezéseket használ. Ez a zongorakivonat néhány éven belül elfogyott és csaknem 20 éven át, míg a Bárd-cég 1927-ben újra ki nem adta, a könyvpiacon semmi pénzért nem volt kapható. A zongorakivonatot Kacsoh hálája és tisztelete jeléül Zsilinszky Mihály államtitkárnak ajánlotta, aki oly meleg szeretettel egyengette útját pesti tanári állásához.

[66]) Budapesti Hirlap 1905 V. 8.
[67]) Budapesti Hirlap 1905 IV. 29.
[68]) Budapesti Hirlap 1905 VI. 18.
[69]) János vitéz Berlinben. Budapesti Napló 1905 I. 12.
[70]) Pesti Hirlap 1906 I. 7.
[71]) Pesti Napló 1922 II. 22.
[72]) Színházi Élet 1918. 43. sz.
[73]) Bán Aladár: A finn nemzeti irodalom története. 1926. 130—131. l.
[74]) Zenevilág 1905 VIII. 12.
[75]) Budapesti Hirlap 1905 VIII. 17.
[76]) Budapesti Hirlap 1905 VIII. 23.
[77]) Budapesti Hirlap 1906 IV. 6.
[78]) Budapesti Hirlap 1913 V. 7.
[79]) Neue Freie Presse 1913 V. 7.
[80]) Traeger Ernő: Beöthyék Bécsben. Budapesti Hirlap 1913 VI. 1.
[81]) Budapesti Hirlap 1913 V. 24.
[82]) Budapesti Hirlap 1920 I. 23. Az eredeti partitura 3. kötetébe Kacsoh által történt bejegyzés szerint az 500. előadáson 150.-szer vezényelte a János vitézt. Először az 57. előadáson (1905 I. 9-én) dirigált, amikor Konti József karmester megbetegedése következtében átvette a zenekar vezetését. Kacsoh eredeti, ceruzával írott partitúrája a budapesti Fővárosi Könyvtár tulajdonában van.
[83]) Színházi Élet 1923 19. szám.
[84]) Magyar Rádió Ujság 1926 V. 15.
[85]) Pesti Hirlap 1928. I. 3.
[86]) Budapesti Hirlap 1929 II. 24.
[87]) Polgár Géza: János vitéz a M. kir. Operaházban. Rádió Élet 1931 XII. 4.
[88]) Az énekes zongorakivonat megjelölése szerint.
[89]) Az Opera előadását Márkus László rendezte, díszleteit Oláh Gusztáv tervezte.

Das Singspiel „Held János" von Pankrazius von Kacsoh.

Ein Beitrag zur Geschichte der Budapester Schauspielkunst.

Von *Ludwig Koch.*

(Inhaltsangabe.)

Die Studie behandelt die Geschichte des erfolgreichsten ungarischen Singspiels. Die Textdichter: Karl von Bakonyi und Eugen Heltai haben Alexander Petőfis Heldengedicht, »Held János« zu einem Libretto umgedichtet, zu welchem Pankrazius von Kacsoh (1873—1923), einer der talentvollsten ungarischen Tondichter seiner Zeit, die Musik komponierte. In dieser Musik veredelt sich das volkstümliche Element und strebt nach höherem Gehalt und Form. Dieses Singspiel ist eine Apotheose der ungarischen Gesinnung, ist eine Verklärung der Treue zur ungarischen Heimat und der wahren Liebe. Das Stück ist das erste originelle ungarische Singspiel und fügt sich organisch in die ungarische Musikkultur hinein. Es ist mit dem Geiste des Werbetanz-Zeitalters verwandt, ist ein feiner Nachklang dessen, nur ist es eine mit Benützung der Ausdrucksmittel der internationalen Musik geschaffene Kunstschöpfung. Durch seine bezaubernd schöne Melodik steht es fast einzig da und ist neben Franz Erkels Bánk bán und Zoltán Kodálys Háry János einer der wertvollsten Edelsteine der ungarischen Lieddichtung.

Das Singspiel wurde am 18. XI. 1904 zum ersten Male im Königstheater in Budapest vorgetragen. In der ersten Saison wurde es 207-mal gespielt. Innerhalb von zwanzig Jahren erreichte das Stück in demselben Theater 687 Aufführungen und verlor seine Anziehungskraft bis heute noch nicht. Im Mai 1913 spielte es das Ensemble des Budapester Königstheaters während seines wiener Gastspiels im Carl-Theater in ungarischer Sprache. Das grossartige ungarische Kolorit des Singspiels entzückte das wiener Publikum derart, dass die auf einen einzigen Abend geplante Vorstellung noch sechsmal wiederholt werden musste. Seit dem Jahre 1931 ist das Singspiel ein ständiges Repertoirestück des Opernhauses in Budapest.

Jog és törvényhozás a könyvtári életben.

Írta: *Németh Endre.*

Bármennyire szövevényes az emberi életviszonyok sokasága, hovatovább alig találunk olyat, amelyet ne rendezne jogszabály. Természetesen az életviszonyok ágaiban nem mindenütt egyforma a jogi rendezés mértéke. A jogéletet a különböző külső körülmények fokozottan befolyásolják. A jog a valóság világából azokat a realitásokat ragadja meg — miként Moór Gyula mondja — amelyeket az adott körülmények között szabályozásra szükségesnek tart. Ebből következik, hogy a rendkívüli életviszonyok között felmerülő életjelenségek sok esetben kimerítően részletes jogi szabályozásban részesülnek, annak ellenére, hogy jelentőségük múló. Ezzel szemben a kulturális élet viszonyai, amelyek maradandó értékhez fűződnek, csak hiányosan és lassan érlelődnek meg arra, hogy jogi szabályozás tárgyává legyenek.

A szellemi élet jogi rendezését főként az teszi szükségessé, hogy az egyének hozzájuthassanak az emberi műveltség eredményeihez, kincseihez. A könyvtár, mint az emberi szellem eredményeinek letéteményese, a kulturális élet keretébe tartozik. A könyvtári jog tehát része, mégpedig kialakulóban levő része a művelődésügy tárgykörének. A külföldi irodalom csupán a század kezdete óta vetette fel a könyvtári jog kérdését és távol van attól, hogy egységes álláspontot foglaljon el. Hazai irodalmunk még nem foglalkozott ezzel a kérdéssel.

A könyvtári jog eredetét tekintve a jogtudományból ágazik ki, tárgyi szempontból azonban a könyvtártudomány alkotórésze. Keretei elmosódottak, nincsenek pontosan megállapítva. Heinrich *Treplin* azokat a jogviszonyokat vonja a könyvtári jog körébe, amelyek a használattal, beszerzéssel és az irodalmi tulajdonjoggal összefüggésben a könyvtári életben is előfordulnak. Ez a felsorolás ugyan magában foglalja a kiemelkedő könyvtárjogi mozzanatokat, átfogó jellegűnek azonban nem mondható. Így például beletartozik még a könyvtári jogba a könyvtári alkalmazottak problémája, a könyvtárak egymás közötti viszonya, a könyvtári könyvvel összefüggő speciális jogi következmények stb. Az kétségtelen, hogy az összes jogi lehetőségeket nehéz lenne felsorolni és ha ez meg is történnék, az újonnan felmerülő jogi mozzanatok gyorsan megbonthatják a lezárt sort. De ilyen felsorolásra nincs is szükségünk.

Mivel tételes jogi rendelkezés nem köt, a könyvtári jog kereteit általános elméleti elgondolás alapján határozhatjuk meg. Kiindulópontunk legyen az a szempont, hogy amennyiben bizonyos élethelyzetre, vagy tárgykörre különleges szabályok alakulnak ki, akkor ezek összessége az illető tárgy *szakjogát* alkotja. Ha ezt az irányelvet a könyvtárügyre alkalmazzuk, úgy azt mondhatjuk, hogy

a könyvtári jog általában a könyvtári életviszonyoknak mindazon megnyilvánulására vonatkozik, amelyet jogszabály rendez.

Szűkebb értelemben csupán azt a jogalkotást vonhatnánk a könyvtárjog körébe, amely kifejezetten könyvtári vonatkozású szabályokat tartalmaz. Ez azonban nem kielégítő megoldás, mivel a könyvtár életében előadódó fontos jogi kérdések nagyrészét analógia útján az általános jogszabályok igénybevételével kell eldöntenünk. Ezeknek az általános jogszabályoknak ismertetése nélkül a könyvtári jog hézagossága szembeötlő lenne.

Figyelembe kell tehát vennünk, hogy az esetenként felmerülő könyvtári jogviszonyokat csak úgy tudjuk meghatározni és a megfelelő jogszabály alá vonni, ha az érdekelt jogtételek valamennyi ágát — legyen az bár jus speciale, vagy generale — egyöntetűen megismerjük. Erre azért is szükség mutatkozik, mert a könyvtár belső életében a jogismeret kevébbé fejlődött ki, mint a közszolgálat egyéb ágazatában. Oka ennek a könyvtárak történelmi multjában rejlik s a könyvtári hivatástudat átalakulásával magyarázható.

A könyvtárakat régen a múzeális cél irányította, főként a könyvek megőrzését tartották szem előtt és csak az utolsó évszázad változtatott ezen az öncélú felfogáson. Természetes tehát, hogy a jog, amely elsősorban cselekvésekhez fűződik, a könyvtár multjának eme mozdulatlan, statikus korszakában elenyésző szerepet játszott. Idővel azonban ez a helyzet gyökeresen megváltozott. A könyvtár hovatovább levetette béklyóit és a tudomány terjesztésében, a közművelődés szolgálatában találta meg fontos hivatását, mikoris a nyilvánosság számára megnyitotta kapuit és anyagát a közönség rendelkezésére bocsátotta.

A könyvtári jog felosztása nem könnyű feladat. Ha a könyvtár életében felmerülő jogesetekből indulunk ki, számos apró jogi fogalmat létesíthetünk, amelyek csoportosítását csak hosszas és beható fontolgatás eredményezheti. Minthogy a jogtudomány gyakorlati célú ismeret, a csoportosításban nem annyira elméleti elgondolás útján haladunk, hanem inkább a könyvtári életviszonyok különbözőségét tartjuk szem előtt.

Ilyen szempontból beszélünk *könyvtárhasználati* és *könyvbeszerzési* jogviszonyokról, mint a könyvtár jogi életében legfontosabb jelenségek csoportjairól. Az első csoportba illesztjük a könyvhasználattal összefüggő *szerzői jogi* és a használatra kiható *sajtójogi* kapcsolatokat is. Könyvtári törvényeink alapján külön tárgyaljuk a könyvtár *szervezetére* vonatkozó jogszabályokat, ahol az egyes részletkérdésekben párhuzamosan halad egyfelől a nagy közgyüjteményeket egybefoglaló Magyar Nemzeti Múzeum kodifikációja, másfelől a többi közületi könyvtár jogi szabályozása.

A szervezeti részben általában a törvény szabja meg az ismertetés tartalmi kereteit, azonban a törvény szövegezése nem lehet akadálya annak, hogy a fogalmilag külön kívánkozó kérdést ne a maga helyén tárgyaljuk; így pl. a kötelespéldányt a beszerzési jogviszonyok között, a kölcsönzési kihágást a használat körében stb.

A hármas tagozást (szervezet, használat, beszerzés) megelőzi a könyvtár jogi helyzetét tárgyaló *általános rész*, minthogy szükségszerűen meg kell állapítanunk, mit is értünk jogilag könyvtár alatt. A könyvtár jogi helyzetének elméleti tisztázása egyidejűleg a könyvtárjog határvonalait is kirajzolja.

Ezután önálló részben vázoljuk, hogyan fejlődött ki törvényhozásunkban a könyvtárügy szabályozása — jelezve fontosabb állomásait, az egyes törvényeket. Ez a *történeti visszapillantás* egyben hazai könyvtárpolitikánk kibontakozását is mutatja a jogszabályok tükrében.

A könyvtár jogi helyzete.

Már a könyvtári jog gondolatának keletkezésekor élénk vita indult meg a külföldi írók között abban a kérdésben, vajjon a könyvtári jog a közjog, avagy a magánjog körébe tartozik-e? A század elején Johannes *Franke* még azon a nézeten volt, hogy a nyilvános könyvtár és használói között fennálló kapcsolatot a magánjog tételei szabályozzák (Der Leihbetrieb der öffentlichen Bibliotheken und das geltende Recht, Berlin 1905. p. 11.)

Ezzel ellentétesen a könyvtárhasználat közjogias felfogását először *Rudolf Helssig* vallotta (§. 606 des BGB-es und die Bibliotheken, ZfB. 1911. p. 401—411.) Friedrich *List* alapvető könyvtárjogi munkájában, (Grundriss eines Bibliotheksrechts, Giessen 1928. p. 22.) három pontban foglalja össze felfogását a könyvtárjogról. Először megállapítja, hogy a könyvtárjog a könyvtári tudomány integráns része, másodszor kimondja, hogy ha könyvtárról jogi szempontból szólunk, akkor ezalatt közkönyvtárat kell értenünk, végül kijelenti, hogy a könyvtárjog alapjában véve a közjog körébe tartozik.

A ma uralkodó álláspontot Heinrich *Treplin* fejezi ki a Handbuch der Bibliothekswissenschaft, a nagy német könyvtártani kézikönyv hasábjain (Das Bibliotheksrecht, i. m. 2. köt. Lpzg. 1933. p. 601.). Leszögezi, hogy a közkönyvtár nem csupán fogalmilag közintézet, hanem jogai és kötelességei is lényeges részükben közjogilag szabályozottak.

Ha már most hazai vonatkozásban vizsgáljuk a könyvtári jog hovatartozásának kérdését, nem találjuk indokoltnak, hogy a könyvtári jogot a maga egészében a közjog körébe utaljuk. Amint már megállapítottuk, a könyvtárral kapcsolatos jogviszonyokat úgy kell felfognunk, mint az általános jogon belül bizonyos életviszonyokra — könyvtári viszonyokra — kialakult szabályok összességét. A könyvtárjog tehát az általános, köztörvényi jog törzséből kiágazott szakjog (jus speciale), amely a könyvtárra vonatkozó különböző jogi csoportokhoz tartozó szabályokat foglalja egybe.

Ezek a szabályok részben közjogi eredetűek (közigazgatási, büntetőjogi vonatkozásúak), másrészt azonban a magánjog körébe vágnak (kötelmi jog, szerzői jog stb.). Az ilyen vegyes alkatelemű szakjog képződése nem tartozik a ritkaságok közé; gondoljunk pl. a munkajogra, iparjogra stb. A jogfejlődés irányzata a közjogi és magánjogi intézmények kombinációja és felcserélhetése felé mutat — jogéletünkben új átcsoportosítások folynak le, amelyek a közjogi és magánjogi elemeket új szintézisben egyesítik (lásd: Szladits Károly: Magyar magánjog. Általános rész. 1938. p. 19.). A könyvtári jog bővelkedik a köz- és magánjogi vonatkozású szabályok szövevényében és a merev fogalmi elhatárolás erőltetett elméleti magyarázatot tenne szükségessé, ami a valóság világában nem állná meg a helyét.

A kérdés további megvilágítása céljából idézzük a magánjogi jogszabály elméleti fogalmát, hogy tisztán lássuk a különbséget a köz- és magánjog természete között. Az a jogszabály, amely magánegyént, vagy jogi személyt más magános érdekében ennek akaratától függően kötelez a magánjoghoz tartozik. (Szladits id. m. p. 12.) Valamennyi más jogszabály, amelynek elemei eltérnek az idézett meghatározástól, elméletileg a közjog körébe sorolható.

Ebből a szempontból a közjogi személyhez kapcsolódó könyvtár valamennyi ténykedése a közjog körébe vágna. Ez a felfogás megfelel a római jog szoros, dogmatikus értelmezésének, amely az államhatalom összes jogviszonyait a jus publicum fogalma alá vonta.

Azonban a köztestületek, amelyekkel a nyilvános könyvtár általában kapcsolatban van, nemcsak közhatalmi ténykedéseket folytatnak, hanem gyakran szerepelnek a magángazdasági életben is. Maga az államhatalom is belekapcsolódik a gazdasági életbe és ilyenkor nem mint közjogi személy, hanem mint magántestület jelentkezik. Az államot magángazdasági vonatkozásában az államkincstár testesíti meg. Az államkincstár az állam jogi viszonyait magánosokkal szemben a magánjog szabályai szerint bonyolítja le.

A közkönyvtár életében is számos olyan jogeset adódik (pl. vétel, ajándékozás stb.), amelyben a könyvtár ugyancsak, mint magánjogi személy lép fel; ezeket a kérdéseket a magánjog szerint kell elbírálnunk. Ilyenkor a könyvtár többnyire szerződéses kötelezettség alapján, mint egyenjogú jogalany áll szemben mindazokkal, akikkel jogi viszonyba lép. A magánjogot a könyvtári életben főként a gyüjtésből származó jogviszonyok terén alkalmazzuk.

Más vonatkozásban azonban a könyvtár és egyéb személyek jogállása nem egyenlő és az egymásközti kapcsolatban egyéni akarattól függetlenül alakul, ami pedig kétségtelenül közjogi eredetű jogviszonyra mutat. A könyvtári jog közjogias színezetét leginkább a könyvtárhasználattal összefüggő jogviszonyokban találjuk. Közkönyvtárban a használati jog rendszerint általános, mindenkit megillető — ezt úgy fejezzük ki, hogy a könyvtár nyilvános.

A nyilvánosság jogilag azt jelenti, hogy a könyvtárnak nincs tetszésére bízva, akarja-e átadni könyvanyagát a használónak, avagy nem. Az olvasó a fennálló szabályok keretében egyoldalúan kívánhatja a könyv kiszolgáltatását és a könyvtár a jogos kívánságot teljesíteni tartozik. Nincs szó tehát kétoldalú jogügyletről, magánjogi szerződésről, ahol mindkét fél mérlegelése, akaratmegegyezése dönti el a jogügylet létrejöttét. A könyvkiadási kötelezettség az egyik fél — a könyvtár — külön akaratnyilvánítása nélkül bekövetkezik. Ez a kényszerítő erejű mozzanat közjogra utal.

A magánjogi felfogás a könyvtár eme kötelezettségét az egyoldalú jogügylet feltételezésével magyarázza. A mi jogunk szerint ez a felfogás téves. Az egyoldalú jogügylet a magánjogban a kötelemnek az az ága, amely szerint valaki egyoldalú nyilatkozatával vállal kötelezettséget. Ez a jogügylet nálunk csak elszigetelten fordul elő és csak abban az esetben hatályos, ha azt jogszabály külön elismeri; mint pl. pályadíjkitűzés, végrendeleti alapítóügylet, stb. Olyan magánjogi eredetű jogszabályunk, amely a könyvtárhasználati jogot, mint egyoldalú jogügyletet kifejezetten elismeri, nincsen.

A nyilvánosság elvét kell, hogy az arra rendelt könyvtár alapstatutumában kifejezésre juttassa. A nyilvánossághoz rendszerint hozzátartozik, hogy a könyvtár használata mindenkit egyaránt megillet; ami azt jelenti, hogy a könyvtár közönségét nem válogathatja. Ebben ismét közjogi eredetű kényszerítő erejű szabályra ismerünk.

A nyilvánosság azonban korántsem jelenti azt, hogy a közönség korlátlanul és tetszése szerint használhatja a könyvtár anyagát, vagy hogy a könyvtár a használat tárgyilagos szabályozásában és biztosításában megkötött lenne. A közkönyvtár, mint közintézet jogosítva van, hogy a magánszemélyek — könyvtárhasználók — egyéni akaratától függetlenül a nyilvánosság keretében egyoldalúlag állapítsa meg a használat ügyrendjét. Az intézeti rendet a könyvtár saját hatáskörében meg is változtathatja, anélkül, hogy ehhez a használók beleegyezésére szüksége volna. Ebben a fölérendeltségi viszonyban ismét közjogi elemet találunk.

A magánjogi felfogás szerint a könyvtárhasználat a kötelmi jog körébe tartozó használati szerződés. Ha a könyv használatát egy bizonyos időre a könyvtár ingyenesen engedi át, úgy az jogilag haszonkölcsönt jelent. Amennyiben

díjat, bért szed érte, úgy bérleti szerződés jön létre. A fenti felfogás értelmében a könyvtár és a használó viszonya egyenlő jogú és kötelezettségű. Ezen az alapon a könyvtárhasználati szabályok megváltoztatása csupán mindkét fél beleegyezésével történhetnék, ami ellentmond a valóságnak.

Tételes jogi alapon még sok más szál fűzi a könyvtárat a közjog világához. Említsük meg ezek közül a kötelespéldányt, mint a legjellemzőbb példát. Ennek tárgyalására később kerül sor.

Az újabb kontinentális irodalom szinte egyöntetűen a könyvtárhasználat közjogi felfogása felé hajlik. Nincs okunk arra, hogy hazai szempontból az általános irány ellen szegüljünk és ezzel a könyvtár közjogi szerepét kisebbítsük. Szervezeti szempontból a közgyüjtemények, beleértve a könyvtárakat, amúgyis a közigazgatási jog — tehát közjog — keretébe illesztett intézmények.

A könyvtár, mint jogtárgy.

Mielőtt a könyvtári jogélet egyes ágait követnénk, vizsgáljuk meg, hogy a könyvtár, mint tárgyi jelenség, hol foglal helyet a jogban. Induljunk ki abból, hogy a könyvtár mozdulatlan, statikus állapotában könyvgyüjteményt, azaz egyes könyvek összességét jelenti. A könyv a jogban úgy szerepel, mint testi tárgy, azaz önálló ingó »dolog«. A könyvek összessége a mindennapi életben lehet »több könyv«, vagy »sok könyv«, úgyszintén a jogban is szerepelhet, mint »több tárgy, több dolog« (pl. könyvszállítmány). Ebben az esetben a jogi következmények az egyes könyvekre, mint egyedekre vonatkoznak.

Ha azonban a könyvek együttese, mint könyvtár áll előttünk, ez már a könyvek szorosabb kapcsolatát, mintegy összetartozó egységét feltételezi — amelyet a forgalomban is egységként kezelünk. Ennek a felfogásnak megfelelően a könyvtár a jogban sem jelenti csupán az egyes könyvek puszta halmazatát, hanem egyben *dologösszességet* is (universitas rerum distantium). A dologösszesség értelme pedig az, hogy több egyféle dolog, jelen esetben könyv, közös név alatt — könyvtár — ugyanazt a célt szolgálja. A jogi forgalomban általában úgy jelentkezik, mintha egységes egyetlen dolog volna.

Régebbi jogunk a dologösszességet az osztrák polgári törvénykönyv hatása alatt egy egésznek minősítette (Optk. 302. §.). Ez a nézet uralkodó felfogás szerint vita tárgya (Kolosváry Bálint: Dologi jog. 1938. p. 42.), mert miként a természetes életben, úgy jogi szempontból sem minősíthető a dologösszesség valóságos egésznek és egységnek. Könyvtárat képező egyes könyvek egymástól függetlenül külön tulajdonba kerülhetnek, végrehajtást is lehet egyes művekre foganatosítani, tehát a könyvtár egyes kötetei külön is lehetnek dologi jogok tárgyai. Birtok tárgya tehát nem a könyvtár, hanem a benne foglalt egyes könyvek.

A dologösszesség szerepe a jogi életben főként abban nyilvánul, hogy látszólagos egysége bizonyos vélelmek alapjául szolgál. A könyvtár egyes kötetei egymással oly szoros kapcsolatban vannak, hogy jogilag tartozékszerű viszony áll fent közöttük, ennélfogva a könyvtárról tett ügyleti rendelkezések kétség esetén azt a vélelmet szolgáltatják, hogy az ügylet a könyvtárhoz tartozó minden egyes műre kiterjed. Az ügyletkötést a könyvtárra, mint dologösszességre, egyszerre lehet megtenni és nem kell azt külön minden egyes könyvre megismételni.

Így a könyvtárral rendelkező tulajdonosnak sem kell külön minden egyes könyv tekintetében tulajdonát bizonyítania, mert ezt vélelmezik. Aki ezzel ellenkezőt állít, annak kötelessége a bizonyítás. A könyvtár egyes köteteinek száma változhat — növekedhet, apadhat — ám ezért a könyvtár, mint jogi fogalom (dologösszesség), nem változik. Peres ügyekben ugyancsak egyszeres megjelöléssel fejezzük ki a dologösszességet, tehát a könyvtárat is.

A könyvtár, mint jogalany.

Az, hogy a könyvtárak két főcsoportra oszlanak — magán- és közkönyvtárra — úgy fogható fel, mintha a felosztás tulajdonjogi szempontból készült volna. A *magánkönyvtár* magántulajdonban levő könyvgyüjtemény és jogi vonatkozásai a magánjog keretébe illeszkednek. Használati szempontból a magánkönyvtár többnyire zárt, azaz szűk körre szorítkozó könyvtár (pl. családi, kaszinói könyvtár); lehet azonban nyilvános is, mint pl. a magánkölcsönkönyvtár. A kölcsönkönyvtár olyan rendezett könyvgyüjteményt jelent, amely magántulajdonban van és díjlefizetés ellenében használható, tehát nyerészkedési célból alakult üzletág. A kölcsönkönyvtár neve onnan származik, hogy a használó »kölcsönzi« a könyveket. Ez a jogügylet azonban nem sorolható a jogi értelemben vett kölcsön fogalma alá.

A kölcsönszerződés ugyanis helyettesíthető dolgok időleges tulajdonbaadását jelenti, azzal a kikötéssel, hogy az adós azonos nemű, mennyiségű *más* dolgot szolgáltasson vissza. Márpedig a »kölcsönvett« könyv rendszerint egyedileg meghatározott tárgy, jogilag helyettesíthetetlen dolog. Ezenkívül az olvasó a könyvet nem mint tulajdont, hanem mint használati tárgyat kapja kézhez. Ezek a jellegzetességek pedig nem a kölcsön, hanem a *bérleti* szerződés kritériumát merítik ki, mert a bérlet meghatározott dolog időleges használatát biztosítja a bérbevevő részére meghatározott ellenérték — bér, díj — fejében. A két lényeges elemben — meghatározott könyv, használati díj — történt megegyezés realizálja a »könyvkölcsönzést«, helyesebben könyvbérletet.

A könyvtárak második főcsoportja a *közkönyvtár*. Jelenti általában a közület által fenntartott könyvtárat. A könyvtárfenntartó közület alatt értjük azt a közjogi személyt, amely a könyvtár tulajdonosa. Tulajdonos pedig az, akit a könyvtár fölötti jogi hatalom megillet, vagyis a jogok és kötelességek viselője. Gyakorlatilag a tulajdonos kötelezettségei főként abban nyilvánulnak, hogy a könyvtár fenntartásához szükséges anyagi eszközöket szolgáltatja, per esetén a könyvtárat jogilag képviseli stb. Ezzel szemben áll a jogosítványok sora, amennyiben a tulajdonos szabja meg a könyvtár gyüjtési körét, a használat jellegét, a kezelés szabályait, az alkalmazottak munkarendjét stb. és mindezeket egybefoglalóan a könyvtár fölötti felügyeletet gyakorolja.

Az egyes közkönyvtárak tulajdonjogi helyzete gyakran bonyodalmas. Konkrét esetben tulajdonos lehet valamely köztestület, vagyis a közjog értelmében alakult olyan közületi szervezet, amelynek feladata közfunkciók teljesítése. Ilyen köztestület elsősorban az állam, azután az önkormányzati szervek, úgymint a törvényhatóságok, községek, városok, valamint a szintén közjogi eredetű egyházi, vallási testületek. A felsoroltakon kívül a közjog szabályai még számos más köztestületet hoznak létre, amelyek könyvtártulajdonos jogi személyek lehetnek. Ezek közül nevezetesek a hivatási önkormányzat szervei, a különböző kamarák (kereskedelmi és iparkamara, ügyvédi, mérnöki, orvosi kamara stb.) mint könyvtárfenntartó köztestületek.

A tulajdoni helyzet tisztázása céljából vizsgáljuk meg behatóan, hogy minek is felel meg jogilag a közkönyvtár. Külső megjelenése alapján azt mondhatjuk, hogy a közkönyvtár szabályok szerint igazgatott intézmény — tehát szervezet. A szervezet célja, hogy az összegyüjtött anyagot — könyveket — megfelelő módon a közönség rendelkezésére bocsássa, amivel a tudományos munkásságot és a közművelődést elősegíti. Ezekből az ismérvekből megállapíthatjuk, hogy a közkönyvtár célja kétségkívül közérdekű cél. A könyvek szolgáltatása nem merül ki egyszeri aktusban, hanem állandó jellegű ténykedés. A könyvtár céljának

megvalósítása érdekében megfelelő segédeszközökkel (berendezés, alkalmazottak stb.) rendelkezik. Ha a felsorolt ismérveket összegezzük, vagyis azt mondjuk, hogy a közkönyvtár közérdekű cél szolgálatában álló segédeszközökkel rendelkező szervezet, akkor azzel egyúttal a közintézet fogalmát is kifejeztük. Jogilag tehát közkönyvtár nem más, mint *közintézet.*

A közintézet fogalma alá sorolt szervezetek általában nincsenek külön jogi személyiséggel felruházva, tehát rendszerint nem külön típusai a jogi személynek. Ennek megfelelően a jogi képviseletet a közintézetet fenntartó közjogi személy általános képviselője látja el. Így pl. per esetén a városi könyvtárak törvényes képviselője a polgármester (tiszti ügyész csak meghatalmazás alapján járhat el, 1872 : XXXVI. t.-c. 74—77. §§.).

Vannak azonban közintézetek, melyeknek szervezete olyan természetű, hogy önálló jogi személyiséggel rendelkeznek. Ilyenek pl. az úgynevezett testületi szervezetű alapítványok. Mindegyikről külön törvény intézkedik. Könyvtári szempontból jelentős intézmények tartoznak ebbe a csoportba. Így a Magyar Nemzeti Múzeum (1934 : VIII. t.-c.), a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem, amelynek a többi egyetemtől eltérő jogállása van (1935 : V. t.-c.), a Magyar Tudományos Akadémia (1827 : XI. t.-c.) stb.

A tárgyaltakból kitűnik, hogy a közkönyvtár önmagában rendszerint nem nevezhető teljes jogi hatalmú személyiségnek, mivel maga a könyvtár ritkán rendelkezik korlátlan hatáskörrel. Általában azt mondhatjuk, hogy kivétellel állunk szemben, ha a közkönyvtár jogi személy. Példa lehet az olyan alapítványi könyvtár, amely a gyüjteményt saját tulajdonának tekintheti. A könyvtár vezetősége rendszerint megbízott intézője a könyvtár ügyeinek és a tulajdonos jogi személynek felelősséggel tartozik. A könyvtári vezetőség jogkörét a szervezeti szabályok állapítják meg.

Közigazgatási jogi szempontból a közkönyvtárak ügye a szellemi élet közigazgatásában foglal helyet. A közművelődés szolgálata azt kívánja, hogy az egyén megfelelő közintézmények útján fejleszthesse műveltségét. Ez a feladat nálunk állami természetű és kiterjed az arról való gondoskodásra, hogy a kultúra elemeiből való részesedés mindenki számára lehetővé váljék. A műveltség terjesztésében nagy szerepe van a könyvnek, ehhez pedig a széles népréteg legtöbb esetben közkönyvtár útján jut el. Az államhatalom azért szabályozza a közkönyvtárak ügyét, nehogy a könyvhözjutást egyéni önkény befolyásolja. A szabályozás természetesen csak olyan mértékig terjed, amilyen mértékben az intézmény felett a közület rendelkezhet.

Tételes jogi szempontból a közkönyvtárak a *közgyüjtemények* sorába tartoznak. A közgyüjtemény olyan közintézmény, melynek az a rendeltetése, hogy az állam, vagy valamely más erkölcsi testület (törvényhatóság, község, társadalmi egyesület) birtokában levő tudományos értékű gyüjteményt a tudományos kutatás és a közművelődés céljaira megfelelő módon hozzáférhetővé tegyen (lásd : Márffy Ede : Magyar közigazgatási és pénzügyi jog I. 1925. p. 459.). A könyvtárak ezt a feladatot úgy látják el, hogy egyrészt a könyvanyagot tervszerűen gyüjtik, őrzik és rendezik ; másrészt a könyvek használatrabocsátásával a tudományos munkát és közművelődést szolgálják.

Nagyobb könyvtáraink javarészének megvan a maga külön, sajátos szervezete, amelynek az a magyarázata, hogy ismertebb intézményeink eltérő körülmények között létesültek és közkönyvtárrá alakulásuk különleges kikötések, feltételek mellett ment végbe. Ezzel szemben közös bennük az, hogy általában valamennyi könyvtár a közület (állam, törvényhatóság) támogatását élvezi és ezen az alapon a központi hatóság (kultuszminiszter) felügyelete alá tartozik.

*

A könyvtári könyvek rendeltetése, hogy minél szélesebb körben használják. A használat lehel életet a könyvek holt halmazába. A könyvtár látogatottsága, a könyvek mozgása teremti azokat a mozzanatokat, amelyek a jogi szabályozást igényelik. A könyvtár eme dinamikus élete akkor bontakozik ki teljes mértékben, amikor az intézmény *nyilvános*. Ha könyvtárjogról beszélünk, akkor elsősorban azokat a jelenségeket vesszük figyelembe, amelyek a nyilvános könyvtár jogviszonyaiból fakadnak.

Nyilvános könyvtár lehet ugyan magántulajdonban, általában azonban, mint a közösség vagyona jelentkezik. Közvagyon alatt azokat a javakat értjük, amelyek az állam, illetőleg valamely önkormányzati joggal felruházott közigazgatási szerv tulajdonában állanak.

Ha nyilvános könyvtárról beszélünk, akkor beleértjük azt is, hogy közgyüjtemény, azaz a köz tulajdonában levő gyüjtemény. Fordított oldaláról szemlélve a kérdést, rendszerint ugyanez a helyzet. Tehát, ha közkönyvtárat említünk, akkor nyilvános intézményt értünk alatta, mivel a közkönyvtár rendeltetése általában a nyilvánosság. Vannak azonban közkönyvtárak, amelyek zártkörűek — így a közhivatali könyvtárak, amelyek csupán az alkalmazottak rendelkezésére szolgálnak.

A magáncélú vagy zártkörű könyvtárhoz, mint általában nyugalmi állapotban levő könyvanyaghoz, kevesebb jogi kapcsolat fűződik. Mennél nagyobb a könyvtár forgalma, annál inkább mutatkozik a jogi szabályozás szüksége, mert nem a holt, hanem az élő könyvtár kívánja az életviszonyokat rendező jog közreműködését. Éppen ezért, ha könyvtárjogról beszélünk, figyelmünket a nyilvánosság széles rétegét szolgáló közkönyvtár felé fordítjuk, ennek jogviszonyait kíséreljük rendszerezni. Célunk tehát az, hogy a nyilvános közkönyvtárral összefüggő és körében előadódó jogi kérdéseket a magyar jog alapján főbb vonásokban összeállítsuk és ismertessük.

Könyvtári törvényhozásunk.

A könyvtárak belekapcsolódása a lüktető életbe számos jogi következményt von maga után, amelyek elintézésére az általános jogszabályok nem bizonyulnak elegendőnek. A jogalkotó hatalom szükségét látja, hogy speciális könyvtári vonatkozású rendelkezéseket tegyen. Ezeket együttesen nevezzük *könyvtári törvényhozásnak*. Nagy könyvtári kultúrájú országokban az ilyen speciális jogszabályok ma már vaskos kódexet alkotnak (lásd pl. Ugo Costa szerkesztésében megjelent »Codice delle Biblioteche Italiane« című olasz könyvtári jogi kódexet, Milano: Mondadori 1937. 451. p.)

Hazai törvényhozásunkban a könyvtárügyet érintő jogalkotás kezdő csiráit a XVIII. század végén találjuk meg. Az abszolutizmus évszázadában álombamerült nemzet ekkor kezdett ébredezni. A nyugat felől áramló új gondolatok felrázták a közszellemet és ráirányították a figyelmet kuturális állapotainkra is. Sok volt a tennivaló. Az 1790. évi országgyűlés számos »közpolitikai« határozatot fogadott el. Azon ügyek tárgyalására, amelyek az ülésszak folyamán nem voltak bevégezhetők, az országgyűlés különböző bizottságokat rendelt ki. Ezek közül az egyik volt a tudományos bizottság, mely többek között azt a feladatot kapta, hogy »a hazai nyelv kimüvelésének, valamint a *nemzeti művelődés egyéb szükséges eszközeinek*...« tervezetét elkészítse (1790. évi 67. cikkely 7. p. 6. bek.)

A következő két évtized mozgalmas és válságos ideje alatt a művelődés kérdése háttérbe szorul és csupán 1808-ban találunk rá újabb adatot. Az ország-

gyűlésen egybesereglett karok és rendek a Nemzeti Múzeum felállítása alkalmával felszólítják a nádort, hogy »a magyar nyelv művelése előmozdításának egyéb eszközeit is szívén hordozza« (1808. évi 8. cikkely, 2. bek.). Azonban már ezt megelőzően találunk kifejezetten könyvtári vonatkozású törvényt az Országos törvénytárban. Az 1807. évi 24. cikkely legnagyobb közgyüjteményünk, a Magyar Széchenyi-könyvtár alaptörvénye. Ebben kifejezésre jut az ország hálás megemlékezése, amellyel gróf Széchenyi Ferenc királyi főkamarásmester nemes bőkezűségét fogadta, amidőn »dícséretes emlékezetű őseink nyomdokait követve terjedelmes és válogatott *könyvtárát*... földabroszait... kéziratait a magyar nemzet használatára teljes joggal átírta és ezekkel egy felállítandó nemzeti múzeum alapjait dícséretes buzgósággal lerakta.«

A szabadságharcig terjedő időszakban már egyre több jogszabály jelzi, hogy a közművelődés iránti érdeklődés mindinkább erőssé válik. Az 1827. évi XI. t.-c. életrehívja egyik nagy közkönyvtárunk anyaintézetét, a Magyar Tudományos Akadémiát. Az 1836. évi XXXVII. t.-c., mely ismét a Nemzeti Múzeumról szól, bölcs előrelátással már a gyüjtemények (tehát a könyvtár is) »névjegyzék«-ének felállítását sürgeti. »Azon tekintetekhez képest, melyeket a Múzeum a nemzeti művelődésre és díszre, úgy mindennemű jelesebb emlékeknek gyüjtésére és fenntartására nézve kíván, felvévén ezen hazai intézetnek jelen állapotját, meghatároztatik (hogy) ...4. §. A Nemzeti Múzeum mindennemű gyüjteményeiről, részrehajlatlan tagoknak ellenőrségök alatt, tökéletes névjegyzékeket készíttessenek, mely jegyzékek Országgyűlési (alább kinevezett) Választmány által meghitelesíttetvén az Ország Törvényhatóságával közöltetni fognak.« A következő 1836 : XXXVIII. t.-c. megemlékezik a Nemzeti Múzeumra folytatva tett ajánlásokról, így 1. §-ában gróf Illésházy István Fő-Asztalnoknak adakozásáról, »...mely szerint igen jeles könyvtárát és nagybecsű diplomai gyüjteményét a Hazának nagylelkűen átadá.«

A szabadságharcot követő abszolutizmus közel két évtizedre szakította meg alkotmányos törvényhozásunkat. Ámde közvetlenül a kiegyezés után már ismét találunk könyvtári vonatkozású törvényes intézkedést ; mégpedig a népoktatási alaptörvényben (1868 : XXXVIII. t.-c. 96. §. A tanítóképezdékben kötelezően felállítandó könyvtárakról.).

A kiegyezést követő háromnegyed évszázad rendkívül nagyszámú és egyre növekvő terjedelmű jogalkotásában a könyvtári vonatkozású intézkedések meglehetősen eltörpülnek. Ezek is inkább szétszórva, más tárgyú jogszabályok szakaszaiban elbujva, foglalnak helyet és csak beható kutatás után lelhetők meg.

A közkönyvtárak ügyeinek egységes szempontú rendezése felé 1874-ben történt az első jelentős lépés. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a király megengedte, hogy »...a Magyarországban létező vagy létesítendő közhasználatra szánt gyüjteményekre és könyvtárakra való fölügyelet gyakorlása céljából... *országos főfelügyelői állomás* rendszeresíttessék.« (1874. júl. 13.-án kelt legfelsőbb elhatározás.)

Az erre az állásra kinevezett Pulszky Ferenchez a közoktatási miniszter a közkönyvtárak és gyüjtemények tárgyában külön rendeletet bocsátott ki. Ebben először is megállapítja, hogy a főfelügyelői »állomást« az ország különböző vidékein létező és létesítendő közhasználatra szánt nyilvános közkönyvtárak felett Őfelsége legfelsőbb felügyeleti jogának kellő hatályú gyakorlása miatt rendszeresítették. A főfelügyelőnek a közkönyvtárakról, azok berendezéséről, kezelési módjáról, használhatóságukról, a követett eljárási módokról kellő tudomása legyen.

Teendői, hogy az intézményeket megszemléli, a létező lajstromokat beszerzi, az észlelt hiányokat és fogyatkozásokat a közoktatási miniszternek jelenti és egyben alkalmas javaslatokat is tesz. A közgyüjtemények megszemlélése különösen oly irányban fontos, hogy azokat az önálló szabályok szerint, a tudományos igényeknek megfelelően, az alapítók szándékai és rendelkezéseinek értelmében híven, pontosan és célszerűen kezeljék és a mellőzhetetlen elővigyázati intézkedéseket betartsák.

A közgyüjtemények alatt nem csupán az ország tulajdonát képező intézményeket kell értenünk, hanem a községi, egyházi, vagy világi hatóságok birtokában levő valamennyi közhasználatra szánt gyüjteményt. Kiemeli a rendelet a közkönyvtárakban található kéziratok és »nyomdai zsengék« (inkunábulumok), mégpedig különösen a magyar vonatkozásúak, jegyzékeinek elkészítését, azzal, hogy a jegyzékek egy példányát a Nemzeti Múzeumnak kell küldeni, mint központi tájékoztató intézménynek. (Ebben már a hazai Bibliográfiai Központ gondolatának magvát találhatjuk.)

A továbbiakban szó kerül a többes példányok, duplumok kicserélésére, valamint a magyarországi közkönyvtárak általános lajstromának készítésére és megindítására. Amint látjuk, az ismeretetett utasítás érinti a hazai könyvtárügy majdnem valamennyi lényeges kérdését és ezzel kultúrtörekvéseink értékes dokumentumát képezi.

Amint a könyvtári kérdések alapelvei lassanként kikristályosodtak, szükségessé vált a tervszerű elgondolások gyakorlatba való átültetése is. Ebben az irányban az első lépés a könyvtárak szervezése volt. Először a vidéki könyvtárak összefogása történt meg, amelyet a Dunántúli Közművelődési Egyesület részéről kezdeményezett társadalmi mozgalom indított el. Így jött létre az *Országos Múzeum és Könyvtárbizottság* szervezeti szabályzata. (32.538/1894. VKM. rendelet.)

Jelentősen előbbrevitte az ügyet Wlassics Gyula kultuszminisztersége alatt életrehívott kétféle szervezet, a *Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa*, mint véleményező szerv (79.458/1897. VKM.) és a *Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége* (1901. jan. 10. királyi határozat), mint végrehajtó és ellenőrző szerv.

Ezek a szervezetek sok tekintetben kiváló munkásságot fejtettek ki, különösen a népkönyvtárügy fejlesztése terén, azonban a könyvtárügy egységes szellemű irányítását nem tudták kielégítően megoldani. Ennek oka egyrészt az volt, hogy a tudományos és a népművelő könyvtárak ügyeinek egybekapcsolása a gyakorlatban nem bizonyult szerencsésnek ; másrészt pedig nemzeti nagy könyvtáraink kívülmaradtak az Országos Felügyelőség hatáskörén és nélkülözték azt a központi szervet, amely az eredményes munkamegosztás és érdekközösség szempontjából múlhatatlanul szükséges.

Negyedszázados fennállása után Klebelsberg Kunó kultuszminiszter a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsát és Felügyelőségét feloszlatta, majd hazai könyvtáraink szervezetét teljesen új alapokra fektette. Ettől kezdve új könyvtári jogforrásaink a könyvtárpolitika iránya szerint kétfelé válnak. Az elsőbe sorolhatjuk a tudományos és közművelődési könyvtárakra vonatkozó szabályokat, míg a második csoport tárgya a népkönyvtárügy. Az utóbbi az iskolánkívüli népművelés keretébe illeszkedik és ezzel a szoros értelemben vett könyvtárügytől eltávolodik.

Ami mármost a tulajdonképeni, autonom könyvtárügyet illeti, itt is két csoportot különböztetünk meg. Jogalkotásunk elsőben az országos nagy közgyüjtemények szervezetét és ügykörét szabályozza, majd azután külön intézkedik a többi közkönyvtárakról.

Nemzeti nagy közgyüjteményeinket Gyüjteményegyetem elnevezéssel az 1922. évi XIX. t.-c. foglalta elsőízben önkormányzati egységbe. Ezt a törvényt egy évtized gyümölcsöző tapasztalatai alapján a kultuszkormányzat Hóman Bálint kezdeményezésére megváltoztatta és új alapokra fektette. Az új törvény a magyaros szellemet hangsúlyozó és régiveretű »*Magyar Nemzeti Múzeum*« elnevezés alá foglalta az országos nagy közgyüjteményeket. (1934 : VIII. t.-c.) De az új törvény nem csupán elnevezésében változtatta meg a Gyüjteményegyetemet, hanem számotvetett valamennyi indokolt és megfelelő követelménnyel, amelyeket azután zökkenésmentesen beleillesztett az új rend keretébe.

A többi könyvtárak ügyeinek, valamint az összefüggő egyéb kérdéseknek szabályozását az *1929. évi XI. t.-c.* tartalmazza. Az utóbbi két törvény és a hozzáfűződő rendeletek könyvtárpolitikánk mai irányának tükrét mutatják.

Szervezeti jogszabályok.

Amint említettük, nemzeti nagy közgyüjteményeink együttesen *Magyar Nemzeti Múzeum* gyüjtőnéven különálló önkormányzati testet alkotnak, amely jogi személyiséggel rendelkezik. (1934 : VIII. t.-c. 1. §.) Ebbe az önkormányzati szervezetbe több könyvtári vonakozású intézmény tartozik. Ezek között legjelentősebb az *Országos Széchenyi Könyvtár*, hazánk legnagyobb könyvgyüjteménye. Azután itt találjuk az újonnan szervezett *Közgyüjtemények Országos Főfelügyelőségét*, mint a könyvtárak ellenőrzését gyakorló fontos gyüjteményügyi hivatalt.

Összefüggésben áll a Nemzeti Múzeummal a *Magyar Tudományos Akadémia* is, melynek könyvtára hazánk egyik kimagasló intézménye. Azonban a Nemzeti Múzeum és az Akadémia kapcsolata a könyvtári munkaközösségre nem terjed ki és csupán személyzeti kérdésekre korlátozódik. Ugyanis az Akadémia tisztviselőinek egyrésze a Magyar Nemzeti Múzeum személyzeti összlétszámához tartozik. Ezen tisztviselők ügyeit a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa csak az Akadémia delegált tagjainak részvételével alakított úgynevezett Akadémiai Bizottságban intézheti. (1923. I. t.-c. 2. §.)

A Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonjoga kiterjed a szervezetébe tartozó intézmények vagyonára. Jogképessége széleskörű jogügyletek önálló lebonyolítását teszi lehetővé. Közérdekű jellegét kidomborítja az, hogy a számára juttatott ingyenes adományok, valamint a halál esetére szóló vagyoni részesedések illetékmentesek.

Az önkormányzati jogokat a Magyar Nemzeti Múzeum *Tanácsa* gyakorolja, amely a jogi cselekményeket a Nemzeti Múzeum, mint jogi személy nevében intézi ; így szerződéseket köt, jognyilatkozatokat tesz stb. A Tanács tehát a Múzeum törvényes képviselője. Nevében az elnök járhat el, aki az intézményt harmadik személlyel és a hatóságokkal szemben képviseli (Törv. 7. §.).

A Magyar Nemzeti Múzeum elnökét a Tanács három jelöltje közül az államfő, alelnökét pedig a kultuszminiszter nevezi ki. A Tanács tagjai az önkormányzati szervezetbe tartozó nagy közgyüjtemények első tisztviselőiből, a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelőjéből, valamint az intézmények választott tisztviselőiből, végül pedig meghívott szakértőkből állnak.

A Tanácsnak az önkormányzati jog alapján a Nemzeti Múzeumra kiterjedő szabályzatalkotási joga van. Ezenkívül a Tanácsot az 1929. évi XI. t.-c.-ben

biztosított *országos hatáskör* illeti meg, amely a következő feladatokra terjed ki (9200/1936. VKM. 83. §.):

1. közgyüjtemények felügyelete,
2. a könyvtárak együttműködésének előmozdítása,
3. a tudományos és hivatalos kiadványok nemzetközi cseréjének irányítása,
4. a nyomdatermékek tudományos célra szolgáló kötelespéldányainak igénybevétele.

A Tanács jogkörét négyféle változatban látja el; úgymint teljes ülésben, igazgatótanácsban, szaktanácsokban és végül a gazdasági tanácsban. Könyvtári vonatkozású általános elvi kérdésekben állásfoglalásra a teljes ülés jogosult. (Törv. 6. §.). Szervezeti és ügyviteli szabályzatokat az igazgatótanács alkot, de szükséges a VKM. jóváhagyása. Az igazgatótanács határoz a könyvtári szaktanács szakkérdésekre vonatkozó javaslatai tekintetében is.

A szaktanács a szakkérdések fóruma. Tárgyalja a közgyüjtemények felügyeletével összefüggő tudományos és más kérdéseket, ezenkívül véleményt mond a Tanácshoz terjesztett szakkérdésekben.

Az ismertetésből kitűnik, hogy a Tanács hatásköre rendkívül széleskörű, kiterjed a fennhatósága alá tartozó könyvtárak működésének majd minden lényeges mozzanatára. Javaslatai szerint történik a könyvtárak közgyüjteménnyé nyilvánítása, a névhasználat (köz-, vagy szakkönyvtár) engedélyezése, az elhelyezés, működés, kezelés, beszerzés kérdéseinek szabályozása, a tisztviselők jelölése, beosztása és még számos más könyvtári ügy elintézése.

A Múzeumi törvény legjellemzőbb sajátossága, hogy az önkormányzati elvet erőteljesen igyekszik érvényre juttatni, abból indulva ki, hogy intenzív önkormányzati élethez mind a véleményező, mind az elhatározó hatáskör részeltetése egyaránt szükséges.

*

A *többi hazai könyvtárunk* általános szervezetét az 1929. évi XI. t.-c. szabályozza. Bevezetőül meghatározza a közgyüjtemény fogalmát, de ezt nem elméleti megfontolás alapján, hanem pusztán alaki ismérv szerint teszi. Eszerint közgyüjtemény az a hazai könyvtár, amelyet a VKM. annak nyilvánít (1. §.)

Közgyüjteménnyé nyilvánítható az állam, törvényhatóság, község (város) vagy más személy tulajdonában levő nyilvános jellegű könyvtár, amennyiben az anyaga tudományos, művészeti, történeti, vagy közművelődési szempontból jelentős műveket tartalmaz. Ha a gyüjtemény nem köztestület tulajdona és a törvény életbeléptetéséig nem tartozott állami felügyelet alá, akkor csak tulajdonosának beleegyezésével lehet közgyüjteménnyé nyilvánítani (2. §.).

Az errevonatkozó javaslatot a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa teszi meg. Tekintetbe kell azonban venni, hogy a közgyüjteménnyé javasolt könyvtár milyen anyagi viszonyok között van, mert csupán az olyan intézmény jöhet figyelembe, amelynek fejlődése biztosítottnak vehető.

A rendelkezés értelmében azok a közületi könyvtárak is ellenőrzés alá kerültek, amelyek régebben nem állottak egységes kultúrpolitikai irányítás alatt. Ezenkívül lehetővé vált a magánkézben levő könyvtárak belekapcsolódása a nyilvános könyvtárak munkaközösségébe anélkül, hogy a tulajdonos szabad rendelkezési joga csorbát szenvedne. A törvényes intézkedések a könyvtárak érdekeit több szempontból biztosítani kívánják. A felügyeleti jogkör kiterjesztésének hathatós érvei egyrészt a kulturális szempontok (egységes tudományos nyilvántartás, kiadványcsere stb.), másrészt a felügyelettel együttjáró anyagi biztosítékok (állami támogatás, segélyezés stb.).

A törvény alkalmazása szempontjából a 9300/1935. VKM rendelet csoportosítja a könyvtárakat. Összefoglalólag megállapítja, hogy csupán a nyilvános jellegű gyüjtemények jönnek tekintetbe, tehát a zárt hivatali könyvtárak figyelmen kívül maradnak. Nem terjed ki a törvény hatálya a Magyar Nemzeti Múzeum szervezetébe tartozó közgyüjteményekre, továbbá a Múzeummal szerződéses viszonyban levő Magyar Tudományos Akadémia könyvtárára sem.

Az érdekelt könyvtárakat a jogszabály két főcsoportra osztja. Az elsőbe a *kultuszminiszter hatósága alatt álló közgyüjtemények* tartoznak, míg a másodikat a *kívülálló gyüjtemények* alkotják.

A kultuszkormány hatósága alatt álló könyvtárakat a jogszabály ismét több irányban csoportosítja. Az első csoportot az intézmény tulajdonjogi helyzete szerint állapítja meg. Ebből a szempontból vannak 1. *állami*, 2. *törvényhatósági* és *községi* (városi), végül 3. *egyéb könyvtárak*, amelyek tulajdonosuk, fenntartójuk szerint egyházi, egyesületi, testületi, magán stb. könyvtárak.

A második csoportot a könyvtárak elnevezésbeli jogosítottsága alapján létesíti a rendelet. Idetartoznak a »*közkönyvtár*« megjelölés használatára jogosított gyüjtemények. Végül a harmadik csoport alatt találjuk az *egyetemi és iskolai könyvtárakat.*

A könyvtárak második főcsoportja a *VKM. hatóságán kívül álló gyüjteményeket*, a szakkönyvtárakat foglalja magában. Ennek első pontja alatt találjuk azokat a gyüjteményeket, amelyek már eredetileg mint szakkönyvtárak létesültek, míg a második pont alá a »szakkönyvtár« megjelölés használatára Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa részéről javasolt és a kultuszminiszter által erre jogosított könyvtárakat sorolja a rendelet.

A jogszabály szerint a közgyüjtemény és a közkönyvtár között az a különbség, hogy a közgyüjtemény anyaga tudományos, művészeti, történeti, vagy kulturális tekintetben a nemzeti közművelődés érdekeinek szempontjából egyaránt jelentős. Olyan helyen van, amely minden tekintetben megfelelő. Végül a gyüjtemény gyarapítása és fejlődése a tulajdonos, illetőleg fenntartó anyagi ereje folytán biztosítottnak vehető.

Az úgynevezett »közkönyvtár« anyaga szintén jelentős lehet, de az intézmény különleges természete vagy kedvezőtlen adottságai miatt nem felel meg a »közgyüjtemény« követelményeinek. Idetartozik még az olyan könyvtár is, amely sajátos célja vagy szervezete miatt nem illeszthető a VKM. felügyelete alatt álló közgyüjtemények összességébe.

Az elnevezési jogosultságot a Tanács javaslata alapján a VKM. bírálja el. A javaslatot a Tanács vagy a saját kezdeményezésére, vagy az intézmény tulajdonosának kérésére terjeszti elő. A körülmények alakulása szerint megtörténhetik, hogy a Tanács valamely közgyüjtemény közkönyvtárrá minősítését, illetőleg közkönyvtárnak közgyüjteménnyé nyilvánítását javasolja. A közgyüjtemény vagy közkönyvtár megjelölést csak az esetben szabad használni, ha a VKM. engedélyezte. Éppen ezért ilyen engedély megadását és az esetleg beállott változásokat a hivatalos lap közli (Rend. 7. §.).

Az egységes könyvtárirányítás szellemét tükrözi az a rendelkezés, amely az *egyesületi könyvtár* szervezésére vonatkozik. Ha ugyanis könyvtári gyüjtemény fenntartására egyesület alakul, vagy más célból működő egyesület könyvtárat alapít, akkor az egyesület azon szabályait, amelyek a könyvtárra vonatkoznak a belügyminiszter csak a VKM. hozzájárulásával hagyhatja jóvá. A jóváhagyás a Tanács meghallgatása alapján történik.

Könyvtári felügyelet.

A hatóság a könyvtár életében felügyeleti joga alapján jut befolyáshoz. A felügyeleti jog szükségessége több szempontból indokolható. Így egyrészt annak felismeréséből, hogy a könyvtárak az általában elfogadott erkölcsi elveket kövessék, a nemzeti eszme irányvonalát kötelezően betartsák. Vonatkoznak ezek a szabályok a könyvek beszerzésére, de különösen a használatrabocsátására.

Másrészről a közhatalomnak a közművelődési intézmények fejlesztéséhez segítő kezet kell nyujtania, ami pedig főleg anyagi támogatásban szokott nyilvánulni. Ez a támogatás természetesen a segélyezett intézmény ellenőrzését vonja maga után.

Így érthető, hogy jogforrásainkban a könyvtárak hatósági felügyelete jelentős helyet foglal el. A közkönyvtárak felügyelőségét elsőízben *1874-ben* rendszeresítette a kultuszkormány. Erről az intézkedésről történeti visszapillantásunkban már részletesen szóltunk. Jelentős lépéssel haladt tovább a felügyelet szabályozása a *Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége* alapításával (79.458/1897. VKM.). A rendelet 7. §. 1. pontjában mondja ki, hogy a Főfelügyelőség »a hatáskörébe tartozó gyüjtemények felett az állami felügyeletet gyakorolja«. A következő szakaszokban (8—11. §§.) azután részletesen szabályozza a felügyelői jogkör és adminisztráció egyes mozzanatait.

A szervezet 1922-ben a mostoha körülmények folytán szükségessé vált intézménycsökkentés áldozatául esett. Ezután 1929-ig közvetlenül a VKM. gyakorolta a főfelügyeletet, majd a könyvtári törvény (1929 : XI. t.-c.) és a Nemzeti Múzeumról szóló törvény (1934 : VIII. t.-c. 3. §. 5. pont) szabályozta jelenlegi hatályában a könyvtári felügyelet kérdéseit. Eszerint a közgyüjtemények tudományos, művészeti és közművelődési szempontból továbbra is a VKM. főfelügyelete alatt maradnak, azonban a miniszter a felügyeletet nem közvetlenül, hanem a Magyar Nemzeti Múzeum szervezetébe tartozó hivatal, a *Közgyüjtemények Országos Főfelügyelősége* útján látja el.

A Főfelügyelőség a Nemzeti Múzeum egyes intézeteitől elkülönített, de annak önkormányzati szervezetébe illesztett hivatal. Hivatása az, hogy a Nemzeti Múzeum és a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak szükséges együttműködését és egységes szempontú irányítását biztosítsa. Ezenkívül feladata még, hogy a nemzetközi kiadványcserével kapcsolatos tennivalókat ellássa. Ennek értelmében tehát a törvény a Főfelügyelőség hatáskörébe utalja az *Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központot*, amely a könyvtári együttműködés és a nemzetközi kiadványcsere hazai szervezete. A Főfelügyelőség működését érintő, valamint hatáskörébe tartozó ügyekben a Nemzeti Múzeum Tanácsa jár el (9300/1935. VKM. 4. §.).

A felügyelet nem érinti s közgyüjtemények tulajdonosainak, vagy fenntartóinak a könyvtárral kapcsolatos tulajdoni, illetőleg birtokosi jogviszonyait. A közgyüjteménnyel rendelkezőnek azonban kötelessége, hogy a felügyelő szervek utasításait kövesse (Törv. 7. §.).

Gyakorlati szempontból a könyvtári felügyelet sikeres működését befolyásolja, mennyiben képes a felügyelőhatóság az egyes intézmények jogos kívánságainak eleget tenni. Mint mindenben, itt is áll az az elv, hogy »ahol jog, ott a kötelezettség.«

Elhelyezés.

A könyvtárakat méltó elhelyezésben kell részesíteni. Ez azt jelenti, hogy a könyvtárak egyrészt a gyüjtemény értékéhez, másrészt a tudomány és a közművelődés igényeihez mért épületben kell helyet foglalnia. Ebben az épületben

tehát nem létesíthető olyan intézmény, amely a könyvtári anyag biztonságát, vagy a könyvtári élet komolyságát veszélyeztetné.

Az elhelyezés ellenőrzését szolgálja az az intézkedés, amely szerint könyvtári épület, vagy helyiség építését, meglévő épületek nagyobbarányú átalakítását, épületvásárlást, bérbevételt a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelőségének be kell jelenteni és egyidejűleg a tervezeteket is be kell mutatni. (Rend. 15. §.) A bejelentési kötelezettség bírálati célt szolgál. Az elbírálás pedig kizárólag a könyvtári szempontok vizsgálatára terjed ki. Ha az építkezést tervpályázat előzi meg, akkor úgy a pályázati feltételek alkotásában, mint a bírálati döntések hozatalában a Főfelügyelőség közreműködését biztosítani kell.

Gyüjtési kör.

A könyvtár működésének irányát a gyüjtés köre, a gyüjtés területe szabja meg. Sokat vitatott kérdés a könyvtári életben a gyüjtési kör meghatározása, mivel nem csupán az egyes könyvtárak, hanem más intézmények (múzeum, levéltár) érdekterületét is érinti. A gyakorlati életben az egyszerű meghatározás, mint pl. könyvtárba való a könyv, levéltárba a levél — az alapfogalmak (könyv, levél) ingadozó elbírálása következtében nem minden esetben kielégítő.

A törvény tartózkodik a gyüjtési körre vonatkozó szakszerű definiciótól, de a hozzáfűzött magyarázatban, miniszteri indokolásban, kifejezésre jut könyvtárpolitikánk ezirányban követett vezető szempontja. Eszerint közgyüjteményeink különleges és elsőrendű feladata, hogy a tudomány sajátos magyar anyagát, a magyar föld és a magyar szellem termékeit, valamint történeti becsű emlékeit céltudatos alapossággal összegyüjtse. A magyar tudomány főfeladata az, hogy a sajátosan magyarjellegű, csak nálunk található anyagról igyekezzék a tudományos tényeket feltárni és ismertetni. Ezen az úton jutnak közgyüjteményeink nemzetközi jelentőséghez.

A nemzeti szempontot hangsúlyozó fejtegetést azonban kiegészíti az alapvető indokolás második része, amely arról szól, hogy a hazai művelődés feladatát eredményesen csak akkor tudjuk megoldani, ha egyben belekapcsolódunk a nemzetközi tudományos munkaközösségbe is. Ezért közgyüjteményeinknek gyüjtésüket ki kell terjeszteniök a szaktudomány, művészet és közműveltség szempontjából fontos idegen termékek gyüjtésére is. (Az 1929 : XI. t.-c. miniszteri indokolását nagyrészt szószerint megtaláljuk Hóman Bálint : Múzeumok és könyvtárak című alapvető fejtegetésében. 1927.)

Tételes szabályaink értelmében a nemzeti nagy közgyüjteményeink gyüjtési körét a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa állapítja meg és dönt az anyag áthelyezéséről is (1934 : VIII. t.-c. 3. §. 3. bek). Ugyancsak a Tanács határozza meg a többi közkönyvtár feladatkörét, irányát, gyüjtési körét és területét. Szükség esetén történhetik ez úgy is, hogy az eddig követett szokástól eltér, de a közkönyvtárak anyagát csak a tulajdonos hozzájárulásával szabad más közgyüjteménybe áthelyezni (1929 : XI. . 6. .§.).

A végrehajtási rendelet pontosan meghatározza a gyüjtési kör és terület gyakorlati értelmezését. Eszerint a *gyüjtési kör* azokat a különböző tárgycsoportokat jelenti, amelyeket a közgyüjtemény gyüjtő tevékenysége felölel. Lehet ez általánosabb jellegű, pl. természettudományi, filológiai stb., vagy részletesebb természetű, pl. egy bizonyos személyrre vonatkozó anyag stb. A gyüjtési kör megállapításánál a Tanács kötelessége, hogy a helyi viszonyokat különös gondossággal mérlegelje. Ha véleménye szerint a gyüjtési szabályzatot meg kell változ-

tatni, úgy a közgyüjtemény-felügyeleti szaktanács javaslatára részletes pontossággal kell a végleges gyüjtési kört megállapítani.

A *gyüjtési terület* azt a földrajzi területet jelenti, amelyről származó és amelyre vonatkozó anyagot a közgyüjtemény összegyüjti. A gyüjtési területet a helyi közigazgatási egység (vármegye, város, falu), vagy történeti, közművelődési területrész (Dunántúl, Erdély stb.) figyelembevételével kell kijelölni. A Tanács által megállapított gyüjtési kört, gyüjtési területet megváltoztatni csak a Tanács hozzájárulásával szabad.

Szervezés, ügyvitel.

A Magyar Nemzeti Múzeum kebelébe tartozó intézmények szervezetét és ügyvitelét a VKM. jóváhagyásával a Tanács állapítja meg. (1934: VIII. 6. §. 5. bek.) A többi könyvtárak szervezetéről és működéséről az 1929. évi XI. t.-c. 6. §-a szól. Ezszerint, ha a könyvtár tulajdonosa, illetőleg fenntartója olyan önkormányzati testület, amely szabályrendelet alkotására jogosítva van, úgy a könyvtári szervezeti szabályzatot a Tanácshoz be kell terjeszteni. A Tanács felülvizsgálat után, mint javaslatot küldi tovább a kultuszminiszterhez, aki azt a belügyminiszterrel egyetértően hagyja jóvá. Csakis ezúton válik a könyvtári szabályrendelet hatályossá.

Ha a könyvtár tulajdonosa, fenntartója nem jogosult szabályrendelet alkotására, akkor a Tanács alkotja a szervezeti szabályzatot a könyvtár fenntartójának és vezetőjének meghallgatása után és javaslata figyelembevételével. Ilyen esetben is szükséges azután a VKM. jóváhagyása ahhoz, hogy a szabályrendelet létrejöjjön. A már meglevő szervezeti szabályrendeletet a könyvtártulajdonos, fenntartó a Tanács felszólítására köteles bemutatni. Ha a Tanács törvényes jogkörébe eső részt kifogásol, úgy a szabályzatot a Tanács kívánságai értelmében módosítani kell (9300/1935. VKM 10. §.).

Az intézkedés módot nyujt arra, hogy a könyvtárak szervezeti szabályaiból az indokolatlan partikuláris szempontokat a Tanács lenyesegethesse és így a szabályzatokat összehangolva elérhető legyen az a cél, hogy minden intézmény szervesen beleilleszkedjen a kulturális nemzeti munkaközösségbe.

Működés és kezelés.

A Tanács ellenőrzi a hatáskörébe tartozó könyvtárak működését és kezelését is. Rendezetlen, vagy leltározatlan közgyüjtemények kötelesek a Tanács irányítása mellett anyagukat szakszerűen rendbehozni, leltározni. Működésük eredményéről évenként a Tanácsnak részletes jelentésben számolnak be, amelyben munkatervük is szerepel. A közgyüjtemények könyvtári adatait a Bibliográfiai Központhoz kell beszolgáltatni. Az érdekelt intézmények működésükben a Tanács, illetőleg a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelője utasításait követni tartoznak.

Ha valamely könyvtár az utasításoknak nem tesz eleget, vagy a jogszabályokban meghatározott kötelességeit nem teljesíti, úgy a VKM. a könyvtár felelős tényezőjét a mulasztásra, helytelen eljárásra *figyelmezteti*. Amennyiben a figyelmeztetés nem jár eredménnyel, a miniszter a Tanács javaslatára a gyüjtemény állami támogatását és a közgyüjteményi jellegből folyó kedvezményeket (pl. könyvjuttatást) ideiglenesen megvonhatja. (Rend. 11. §.)

Ha a felügyelő szervek figyelmeztetése sem vezet eredményhez és a hibás, gondatlan kezelés következtében a közgyüjteményt súlyos hátrány fenyegeti, vagy pedig azt a nyilvánosság elől jogos indok nélkül hosszabb ideig zárva tartják, akkor a VKM. a Tanács előterjesztésére ideiglenes *vezetőt rendel ki.* A kirendelt vezető a Tanács utasítása szerint haladéktalanul megteszi a könyvtárat fenyegető veszély elhárítása érdekében szükséges intézkedéseket. A továbbiakban a megfelelő szabályrendelet irányelvei szerint végzi a közgyüjtemény vezetője számára meghatározott tennivalókat. Mihelyt a Tanács értesül, hogy a vezető kirendelésének oka megszűnt, késedelem nélkül előterjesztést tesz a kultuszminiszterhez, hogy a megbizatás tárgytalanná vált és megszüntethető. (Rend. 12. §.)

A törvény még azon esetre is intézkedik, ha a kirendelt vezetőt a könyvtártulajdonos munkájában a gyüjtemény érdekét sértő módon akadályozza. Ebben az esetben a miniszter a közgyüjtemény-felügyeleti szaktanács határozata alapján a Tanács javaslatára a közgyüjtemény *állami kezelésbe vételét* rendeli el. (1929: XI. 2. §.)

Ilyenkor, ha egyesületi könyvtárról van szó, azt az állam helyett a törvényhatóság is kezelésbe veheti. Erre a törvényhatóságot a Tanács javaslata alapján a VKM. felhívja. Amennyiben az érdekelt könyvtár a törvényhatóságé vagy községé (város), az állami kezelésbevételt a kultuszminiszter a belügyminiszterrel egyetértve rendeli el. Ha pedig egyházi könyvtárat kell kezelésbe venni, a VKM. intézkedését az egyházi főhatóságok hozzájárulásával teszi meg. Sürgős esetben, amikor az egyházi tulajdonban levő könyvtárat pusztulás, vagy elidegenítés veszélye fenyegeti, a miniszter ideiglenesen — az egyházi hatósággal történő megállapodásig — saját hatáskörében intézkedhetik.

Az állami kezelés alatt a megbízott vezető a Tanács utasításai szerint jár el. A könyvtár tulajdonjogi állapotát az állami kezelésbe vétel nem változtatja meg. A kezelésbe vétel ideiglenes jellegű és megszűnik, ha a könyvtártulajdonos megfelelő biztosítékot nyujt arra, hogy a hatóság felügyeleti jogkörét a továbbiakban zavartalanul gyakorolhatja. Ilyenkor a gyüjtemény kezelését az eredeti vezetőségnek kezébe kell visszabocsátani. Az állami kezelés miniszteri elrendelésével szemben a könyvtártulajdonos közigazgatási bírósághoz fordulhat panasszal.

A tárgyaltakból kitűnik, hogy a közgyüjtemények fenntartóinak tulajdonjogát a törvény minden körülmények között biztosítani kívánja. Azonban a tulajdonjog biztosításából nem következhetik az, hogy valamely könyvtár a tulajdonos hibájából pótolhatalan veszteségnek legyen kitéve. A közgyüjtemények anyagának megóvása és fejlődése érdekében — amely egyben a nemzeti művelődésügy biztosítását is jelenti — az államhatalom jogot nyert arra, hogy szükség esetén a gyüjtemény irányítását saját kezelésébe vegye. Ilyenkor a tulajdonos szabad rendelkezési joga szünetel és csupán megfelelő biztosíték adása esetén éled fel újra. Így tehát nem kisajátítással, a tulajdonjog elvesztésével állunk szemben — amire hasonló esetben a külföldi példák mutatnak — hanem a tulajdon közérdekből történő időleges korlátozásáról van szó. A törvény célja kizárólag a nemzeti kultúrértékek védelme, éppen ezért a tulajdonos számára a bírói jogorvoslat lehetőségét is biztosítja.

Pénzügyek.

A közművelődés ügyét a közhatóságnak biztosítania kell nemcsak ellenőrzés útján, hanem úgy is, hogy a közintézmények létesítésében és fenntartásában tevőlegesen résztvesz. Az állami felügyelet alá tartozó könyvtár fenntartása,

fejlesztése, valamint az igazgatási költségek fedezése általában a könyvtártulajdonos kötelezettségei közé tartozik. Azonban a tudományos és kulturális szempontból — tehát közérdekből — szükséges tervszerű gyarapítás, valamint az idetartozó más hasonló szempontú feladatok (kiadványok, kiállítások stb.) támogatása, előmozdítása az állam (között) feladata. Ezért a különböző segélyezések rendszere a könyvtárak eredményes fejlődése szempontjából elengedhetetlenül szükséges.

A nyilvános könyvtár — ellentétben a magán kölcsönkönyvtárral — nem nyerészkedés céljából alakult intézmény és díjai, bevételei korántsem állanak arányban a tényleges kiadásokkal. A könyvtárak jövedelmei általában két kategóriára oszlanak. Az egyik a saját bevételek (díjak), a másik a könyvtárfenntartó (tulajdonos, alapítvány stb.) által biztosított juttatások.

A Magyar Nemzeti Múzeum jövedelmei több csoportra oszlanak. Az állami támogatás mellett, nem állami jellegű jövedelmei is vannak. Ez utóbbiak külön alapot képeznek *(Magyar Nemzeti Múzeumi Alap)*. Az alapon belül elkülönítve kell nyilvántartani a Nemzeti Múzeumot egyetemesen, vagy ennek önkormányzati szervezetében több intézményt együttesen, illetőleg az egyes intézményeket külön megillető jövedelmeket, így pl. csak az Országos Széchenyi Könyvtárt külön megillető jövedelmet.

A jövedelmek felhasználása úgy történik, hogy az értékhatáron alul az elnök, illetőleg az intézmény első tisztviselője intézkedik, az értékhatáron felül pedig a Tanács szervezetének közreműködése szükséges (1934 : VIII. 8. §.). A különböző jövedelmek egységes és külön — intézetenkénti — nyilvántartását a Nemzeti Múzeum Gazdasági Hivatala központilag látja el.

Az önkormányzati igazgatás természetéből folyik, hogy a Múzeum mindennemű jövedelme felett a Tanács rendelkezik. Az, hogy a jövedelmeket az egyes intézmények szerint külön nyilvántartják, biztosítékot nyujt arranézve, hogy azokat az érdekelt intézmény javára fordítják.

A többi közgyüjtemény fejlesztésére egyrészt állami támogatás, másrészt különböző adományok, hagyományok és alapítványok szolgálnak Az *állami támogatás* többféle lehet. Így 1. *Rendes évi államsegély*, amelyet általában csak a rendszeres gyüjtés céljára szabad fölhasználni. Más célra csupán kivételesen a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelőjének előzetes hozzájárulásával fordítható. 2. *Rendkívüli államsegély*, amely kizárólag az esetenként pontosan megnevezett célra szól. Így könyvtárépület építési munkálataira, meghatározott könyvtári célra (kiadvány, tanulmányút stb.), végül a nem állandó tiszteletdíjakra. 3. A közgyüjtemény szabálytalan használata miatt kiszabott *pénzbüntetések* összegéből származó segély. 4. *Ajándék* és *letét*, vagyis azok a tárgyak, amelyek ilyen címen a Tanács, illetőleg a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelője útján jutnak a gyüjteményhez. Itt említjük meg, hogy a közgyüjteményeknek elsőbbségi igényük van arra az anyagra, amely az országos nagy közgyüjtemények többes példányaiból összegyűl. Az államsegélyből az egyes közgyüjtemények részére eső hányadot az Országos Főfelügyelő javaslata alapján a Tanács állapítja meg.

A *nem állami* természetű jövedelmeket a Magyar Nemzeti Múzeum kezeli »*Közgyüjtemények Országos Alapja*« elnevezés alatt. Az Alap terhére az országos főfelügyelő utalványoz, mégpedig a gyüjtemény gyarapítása, megfelelő elhelyezése, rendeltetési és leltározási költségei, továbbá az intézménnyel összefüggő tudományos és közművelődési tevékenység támogatása címén. A könyvtár tulajdonosa, fenntartója a hozzájárulásról és segélyről a felügyelőszervnek évenként elszámol (1929 : XI. 9. §.).

Könyvtári alkalmazottak.

A könyvtári alkalmazottak jogi helyzetét csak a közelmultban kezdték rendszeresen szabályozni. A rendezetlen viszonyok a könyvtári hivatás megbecsülésének nagymértékben ártottak. Régebben a könyvtár tisztviselője hivatását gyakran csak mint mellékes foglalkozását űzte, sőt azt az alkalmazó hatóság is olybá vette, mert a közgyüjtemények személyzetét hivatáskörükön kívül szabályszerűen és rendszeresen más célból is foglalkoztatta. Ehhez járult a viszonylagosan alacsonyabb fizetés, valamint a közalkalmazotti kedvezmények korlátozása vagy hiánya. Ezek a körülmények arra vezettek, hogy a mult század végéig megfelelő munkaerő könyvtári állásra ritkán jelentkezett. Az illetményre nézve jellemzésül felemlítjük az 1893 : IV. t.-c. adatait, amely a közhivatali tisztviselők javadalmazásáról szól. Eszerint a legmagasabb könyvtári rangú tisztviselő a VI. fiz. oszt.-ban foglal helyet (budapesti egyetemi könyvtári igazgató), míg a következő könyvtári állás a VIII. fizetési osztályban található (könyvtári őr) stb.

A könyvtárosi kérdés a minősítés tekintetében is bonyolult. A régebbi múzeumi és könyvtári szervezeti szabályzat (79.458/1897. VKM.) csupán általános irányelvet fektet le, amidőn kimondja, hogy a könyvtári állás betöltéséhez kellő szakképzettség megszerzése szükséges. Ezenkívül a Főfelügyelőségnek vétójogot biztosít a hatáskörébe eső könyvtári állások betöltése körül, mégpedig minősítés szempontjából, amelyet az állami könyvtárak tisztviselőinek kvalifikációja szerint bírálhat el. (13. §.) Az alapképzettség ilyen homályos követelményei mellett kétségtelen haladást mutat a további könyvtárosképzés, amelyet szaktanfolyamok útján oldottak meg. Ennek kezdeményezése a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának érdeme volt.

Új jogalkotásunk nagyjából tisztázza a könyvtári alkalmazottak jogi helyzetét. Az irányadó törvények egyöntetűen megállapítják, hogy a közgyüjtemények személyzete a *közalkalmazottakkal azonos elbírálásban* részesül. A Magyar Nemzeti Múzeum önkormányzati szervezetébe tartozó intézmények, valamint a Magyar Tudományos Akadémiának az 1923. évi I. t.-c. alapján átvett személyzete az állami alkalmazottakkal azonos tekintet alá esik. Ennek értelmében szolgálati viszonyaikat a közszolgálati alkalmazottakra érvényes jogszabályok rendezik. (1934 : VIII. 10. §.) Közelebbről a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselői a VKM személyzeti létszámába tartoznak (9200/1936. VKM. 35. §.)

Az országos közgyüjtemények önkormányzati szervezetében az alkalmazottak négyféle csoportját különböztetjük meg, úgymint : 1. tudományos tisztviselők, 2. tudományos és műszaki segédtisztviselők, 3. igazgatási (gazdasági és kezelő) tisztviselők és végül 4. altisztek és szolgák.

A tudományos tisztviselői állásra — a szerzett jogok sérelme nélkül — a doktori oklevél képesít ; ez a követelmény megfelel az összes fontosabb közigazgatási állás előképzettsége alapjának. A tudományos és műszaki segédtisztviselői álláshoz érettségi bizonyítvány, a középiskola negyedik osztályának elvégzése és az esetleg szükséges szakismeret nyitja meg az utat. A tudományos tisztviselők és a tudományos és műszaki segédtisztviselők gyakorlati képzését és a szükséges szakvizsgák szabályait a VKM. a Tanács javaslata alapján rendelettel állapítja meg.

A kinevezés joga a Múzeum státusába a tudományos tisztviselői állásokra az államfőt illeti meg, aki azt a Tanács jelölése alapján és a VKM. előterjesztésére foganatosítja. A VIII. fizetési osztálytól felfelé a segédtisztviselői és igazgatási (gazdasági és kezelői) állások betöltése hasonló módon történik. Alacsonyabb

kategóriára a Nemzeti Múzeum alelnöke nevez ki, a hatályossághoz azonban a VKM. megerősítése is szükséges. Kinevezni csak a Tanács által jelölt egyént lehet, míg a minisztert csupán a visszautasítás joga illeti meg. Ha azonban a jelölés ellen az érdekelt intézmény első tisztviselője kétízben óvást emel, akkor a kinevezés, illetőleg előterjesztés teljes joga a VKM.-et illeti. Az altiszteket az intézmény javaslatára a Magyar Nemzeti Múzeum ügyvezető alelnöke nevezi ki, szükséges még a miniszter megerősítő záradéka. A napidíjasokat, napibéreseket az érdekelt intézmény első tisztviselője alkalmazza.

*

A többi közületi (törvényhatósági, községi, városi) könyvtárak személyzete a törvényhatóság vagy község (város) alkalmazottainak létszámába tartozik és ezek közigazgatási személyzetével azonos elbánásban részesül. (1929 : XI. 12. §.) Az alkalmazottak itt két kategóriából állanak ; ezek : a tudományos tisztviselők és a segédszemélyzet. Minősítés szempontjából a múzeumi törvény rendelkezése irányadó valamennyi közgyüjteményre (beleértve az egyházi, egyesületi, testületi stb. könyvtárat is) azzal az eltéréssel, hogy tudományos tisztviselői állásra középiskolai tanári vagy mérnöki oklevél is minősít. Tudományos állásra végleges minőségben csak az alkalmazható, aki a könyvtár irányának és gyüjtési körének megfelelő hazai országos gyüjteménynél, külföldi nagyobb közgyüjteménynél, vagy egyetemi intézetnél hasonló munkakörben legalább egy évig előkészítő szolgálatot teljesített. Szükséges még, hogy a tisztviselő gyakorlati képességéről a Tanács bizonyítványt adjon.

A Tanács esetenként állapítja meg, hogy mely gyüjteménynél teljesített szolgálat minősít végleges alkalmazásra. Ha valaki a könyvtári életben különös érdemeket szerzett, vagy tekintélyes tudományos munkásságot fejt ki, annak az államfő elengedheti az alaki képzettséget, amennyiben erre a Tanács javaslatát a kultuszminiszter előterjeszti. Az előkészítő szolgálatot teljesítő tisztviselőjelöltet a Tanács alkalmazza és egyben kijelöli azt az országos közgyüjteményt, amelynél a próbaszolgálatot teljesítenie kell. A VKM. a közgyüjtemények tisztviselőit gyakorlati tanfolyam látogatására kötelezheti és megkívánhatja, hogy a tisztviselőjelölt szakvizsgát tegyen (1929 : XI. 13. §. 3. bek.).

A törvényhatósági és községi (városi) könyvtári közgyüjteményben rendszeres illetménnyel alkalmazott tudományos tisztviselők címét a 9300/1935. VKM rendelet következőképen állapítja meg :

könyvtárigazgató	az állami rendszerű	V.	fizetési	osztályban,
főkönyvtárnok	« « «	VI.	«	«
könyvtárnok	« « «	VII.	«	«
alkönyvtárnok	« « «	VIII.—IX.	«	«

Ha a könyvtár vezetője az állami rendszerű VI. vagy VII. fizetési osztály illetményével rendelkezik és tudományos tisztviselő, akkor az intézmény könyvtárigazgatói címét viselheti.

Címek a tudományos és műszaki segédszemélyzeti tisztviselők státusában :

könyvtári főtiszt	az állami rendszerű	VIII.	fizetési	osztályban,
könyvtári tiszt	« « «	IX.	«	«
könyvtári segédtiszt	« « «	X.—XI.	«	«

Tiszteletdíjjal jutalmazott, vagy fizetés nélkül alkalmazott tudományos tisztviselők címét egyéb hivatali állásuk, címük és a könyvtárban betöltött munkakörük figyelembevételével a Tanács állapítja meg esetről-esetre, a rendelkezések szellemében.

A rendszeresített tudományos tisztviselői állásra és a közgyüjtemény önálló gondozására hivatott segédszemélyzetbeli állásra beérkezett pályázati kérvényeket a Tanács elé kell terjeszteni. A Tanács többet jelöl és csak a jelöltek közül szabad az állást betölteni.

Fegyelmi jog.

A törvény a fegyelmi jog köréből is figyelemreméltó szabályokat tartalmaz. A közgyüjtemény alkalmazottjával szemben a fegyelmi eljárás megindítása kötelező, ha a Tanács vagy az Országos Főfelügyelő kéri azt hivatali mulasztás miatt. A hozott fegyelmi határozatot a Tanácsnak kézbesíteni kell és a Tanács a határozattal szemben jogorvoslattal élhet. (16. §.)

A Nemzeti Múzeum intézményeinél működő tisztviselők és egyéb alkalmazottak felett a fegyelmi jogot a Tanács gyakorolja. A fegyelmi eljárást a 9200/1936. VKM. rendelet mintaszerű alapossággal és részletességgel rendezi.

*

A könyvtárügyi törvény befejező részében megemlíti azokat a közintézményeket, amelyekre a törvény egyes rendelkezései nem irányadók. A mentesített közgyüjtemények első csoportját a VKM. hatósága alá nem tartozó állami *szakkönyvtárak* képezik. Ezekre a felügyeleti jogkör rendelkezései nem vonatkoznak (Törv. 4—7. §§.). Ennek megfelelően az érdekelt szakkönyvtárak a juttatásokból (a Közgyüjtemények Országos Alapjából és a többes példányokból; 9. és 11. §§.) sem részesednek. Ezenkívül múzeumi létszámba tartozó tisztviselő az intézményhez szolgálatra nem osztható be (10. §.).

A törvény egyes rendelkezései alól mentesített közgyüjtemények második csoportját a *székesfőváros közgyüjteményei* alkotják. Mentességük magában foglalja az előbb felsorolt körülményeket és ezenkívül még mentesek a törvényhatósági gyüjtemények számára előírt évi jelentés és elszámolás kötelezettsége alól is. (8. §. 3.)

A törvényhatósági intézményekre kiszabott többi speciális kötelezettség elvileg a székesfőváros gyüjteményeire is vonatkozik. Ezek a kötelezettségek a következők (8. §. 1., 2., 4. és 5.).

1. A közgyüjtemény méltó elhelyezése és az egyetemi oktatás előmozdításának szolgálata;
2. a Tanács irányítása a szakszerű rendezés tekintetében;
3. a Tanács kívánságára a közgyüjteményben olyan tudományos tisztviselőt kell alkalmazni, aki más munkakörben nincs foglalkoztatva — az alkalmazás a belügyminiszter hozzájárulásával történik;
4. a könyvtári adatokat az OKBK-hoz be kell szolgáltatni.

A kötelezettségek gyakorlati végrehajtására és ebből a szempontból a székesfőváros közgyüjteményeinek felügyeletére még nem történt intézkedés. Ezt külön rendelet fogja szabályozni, amelyet a belügyminiszter a VKM-rel egyetértve állapít meg. (9300/1935. VKM. 18. §.)

A törvényhatóságok sorában a székesfőváros közgyüjteményeinek külön elbírálása érthetővé válik, ha figyelembe vesszük, milyen rendkívüli szolgálatot teljesít és hivatást tölt be a székesfőváros gyüjteményei révén. Kiváltképen a *Fővárosi Könyvtár* az, amely nemcsak hazai, hanem kontinentális viszonylatban is egészen kimagaslik a városi intézmények sorából. Szerepének jellemzésére idézzük Hóman Bálint megállapítását, amely szerint legrohamosabban fejlődő

könyvtárunk a Fővárosi Könyvtár. »Társadalomtudományi szakkönyvtárból ma már országos jelentőségű, összefoglaló tudományos és közművelődési könyvtárrá nőtt«, — mondja Hóman —, amely előkelő helyet foglal el hazánk legnagyobb könyvtárai sorában.

Ezekután nem szorul bővebb magyarázatra, ha megállapítjuk, hogy a Fővárosi Könyvtár úgy szervezeti, mind általános jogi megítélés szempontjából nem mint törvényhatósági, tehát főként kisebb közületi könyvtár, hanem mint országos közgyüjtemény lehet csupán törvényes szabályozás tárgya.

Említsük fel, hogy a megítélés szempontjából a tulajdoni helyzet — városi tulajdon — nem lehet irányadó. A nagyobb könyvtárak között számos olyan intézményt találunk, melynek nem az állam, hanem más jogi személy a tulajdonosa. Így pl. csaknem valamennyi angolszász óriáskönyvtár egyesületi, alapítványi vagy városi tulajdonban van; a lipcsei Deutsche Bücherei tulajdonjoga megoszlik az állam, a város és a német könyvkereskedők egyesülete (Börsenverein) között stb. Hazai viszonylatban említsük meg ebből a szempontból a budapesti Egyetemi könyvtárat, amely az egyetemnek, mint *önálló* közintézetnek kiegészítő része (1935: V. t.-c. 4. §.); a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárat, amely tulajdonjogilag családi hitbizományhoz fűződik stb.

Végeredményben tehát döntő az a szerep, amit a könyvtár a művelésügy szolgálatában betölt és ebből a szempontból a Fővárosi Könyvtár kétségtelenül a vezető sorban áll.

Használati jogszabályok.

Mint már említettük, a nyilvánosság számára rendelt könyvtár arra van kötelezve, hogy anyagát előírt szabályok keretei között a közönség rendelkezésére bocsássa. A közönséget tehát megilleti a könyvtárhasználat joga. A közkönyvtár elvileg közönségét nem válogathatja, hanem mindazoknak rendelkezésére kell állania, akik a szabályok értelmében a könyvtár használatára jogosultak. A közkönyvtár szabad használatának joga ilyen tekintetben nem a magánjog, hanem a közjogi jogosultságok körébe tartozik. Indoka nyilvánvaló — a köz jövedelméből fenntartott intézmény a közhasználat elől nem zárható el.

A közönség a könyvtárat a gyakorlatban az előírt szabályok betartása útján használja. A használat eme szabályozó korlátjait nem szabad úgy felfognunk, mintha az a szabad használati jogosultság megrövidítését célozná. Ellenkezőleg, a könyvtári szabályokat a köz javának érdekében hozzák; azért, hogy a közönség méltányosan és arányosan juthasson az őrzött könyvanyaghoz. Ilyen szempontból kell megítélnünk azt az intézkedést is, amely az egyes használó számára egyszerre csak meghatározott számú könyv kiadását engedélyezi.

Hasonló szellemű az a könyvtári szabály, miszerint az érdekelt helyi közület tagjai a használat szempontjából többnyire különleges elbírálásban részesülnek; így lesz az állampolgárság, helyi illetőség a használati jogosultság vagy kedvezmény kelléke. Közérdekű szabályok a közegészség, közbiztonság tekintetében veszélyes egyén eltávolítását írják elő; megrögzött visszaélés esetén pedig kizárást szabhatnak. Ugyancsak a közösségi gondolat nyilvánul meg abban is, hogy a közkönyvtár figyelembeveszi a szociális szempontokat és a szegény vagy tanulóréteg számára kedvezményes díjtételeket állapít meg.

A díjfizetés mértékét a magánkölcsönkönyvtárban a nyerészkedés szempontja határozza meg, míg a közkönyvtárban általában az adminisztrációs költségek (nyomtatvány stb.) megtérítéséig terjed. A késedelmi díj sem a magánjogi

elmaradt haszon, hanem a közösség használatára szolgáló vagyontárgy jogtalan visszatartásáért kirovott közigazgatási bírság körébe vonható.

A könyvtárhasználat részletes szabályozása az általános kereteken belül a könyvtárat fenntartó hatóság (tulajdonos) jogkörébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy a könyvtár a nyilvánosság és közhasználat alapelvein belül, maga szabja meg az ügyvitel módozatait. Fontosabb mozzanatai:

1. Könyvek használata a könyvtár helyiségeiben *(helybenhasználat)*. Rendesen az illető könyvtár állományába tartozó anyagot használhatja az olvasó; kivételesen előfordul, hogy más intézmény könyveit igényeli helybenolvasásra. Így indokolt esetben főként tudományos, búvárlati célból vidéki könyvtár szokott igényelni könyveket olvasója kívánságára. A helybenolvasás a könyvtárhasználat legszélesebbkörű igénybevételi formája. Különgyüjtemények, védett könyvek, stb. kell, hogy ezen az úton a nyilvánosság elé jussanak, máskülönben a könyvtár alapcélját, létjogosultságát tagadja meg, hiszen »a könyvtár a könyv és az olvasó találkozóhelye«. (Fitz József: Könyvtári igazgatás, 1937. p. 2.)

A könyvtári szabályzatok a helybenolvasás eredményes biztosítása érdekében lehetőleg hosszú nyitvatartási időszakot írnak elő. Ebben a tekintetben a fejlődés iránya az egész napon át igénybevehető könyvtár típusának megvalósítása felé törekszik (amerikai könyvtárak). A helybenolvasási díjak rendszerint a könyvtári illeték legalacsonyabb tételei. Rendszerint pusztán az igazolólap és a nyomtatványköltség értékéig terjednek. A teljesen díjtalan könyvtárhasználat kontinentális viszonyainknak nem felel meg, főként azért, mert a tapasztalat szerint a közönség körében hajlandóság mutatkozik arra, hogy a könyvtárat ilyen esetben más szociális intézménnyel összecserélje, (melegedő, váróterem stb.) és erre a célra használja. Ezzel természetesen karöltve jár annak a veszélye is, hogy a komoly olvasóközönség kiszorul a könyvtár olvasóteréből. Így jogosultnak mondható a minimális könyvtárhasználati díj helybenolvasás esetében is. Hazánkban csaknem valamennyi könyvtár bevezette a helyi használati díjat.

A könyvtárhasználati jogosultság kérdése több szempontból kelt figyelmet. Nyilvánvaló, hogy a használathoz bizonyos feltételek fennforgása elengedhetetlenül szükséges. Így az ifjúság lelki, erkölcsi védelme szempontjából alapfeltétel lehet bizonyos életkor betöltése. Természetes, hogy a nagykorúság, amely a jogéletben oly fontos szerepet játszik, könyvtári szempontból is teljes használati jogosultságot biztosít. Azonban a könyvtári életben ezen túlmenő szempontokat is figyelembe kell venni, mert az érettebb tanulóifjúság könyvtárlátogatási jogosultsága vitán felül áll, pedig ez a réteg nagyobbrészt kiskorúakat jelent. Éppen ezért nemcsak a nagykorúság, hanem a középiskolai végzettség (érettségi bizonyítvány) általában feljogosít a könyvtár használatára is. A még kívülmaradó kiskorúak sincsenek elzárva a könyvektől, számukra létesül az ifjúsági könyvtár, amely éppen az életkort figyelembevéve alkot külön könyvtártípust. Kiskorúaknál jogi szempontból előtérbe lép a jótállás kérdése, amely törvényes képviselő, vagy más jótálló révén biztosítja a könyvtárat, hogy az esetlegesen felmerülő követeléseit be tudja hajtani.

A *használati díjat* az elmélet közjogi ellenszolgáltatásnak fogja fel (List, Treplin). A díjat a gyüjteménnyel rendelkező hatóság egyoldalúan állapítja meg, figyelembevéve a közönség egyes rétegeinek teherbíróképességét. A díjszabás tekintetében — amint említettük — lényeges különbség van a magánkölcsönkönyvtár és a közkönyvtár között. Amíg ugyanis a kölcsönkönyvtárban a díjfizetés szabad alku tárgya lehet (még ha szabott árat is jelez a hirdetmény), addig a közkönyvtár ilyen alkura nincs feljogosítva és a használati díjak kiszabásánál

csupán a szabályrendeletben megállapított előírásokhoz tarthatja magát. Önkényes eljárás a közhivatali kötelesség megszegését jelenti és törvényes következményeket (büntetést) von maga után. A könyvtárhasználati díj alóli felmentés csupán a szabályzat rendelkezései alapján jogérvényes.

A személyazonosság *igazolása* szolgáltatja azokat az adatokat, amelyek alapján a könyvtárhasználat jogosultsága elbírálható. Idetartozik a lakóhely (tartózkodási hely) igazolása, amely a netán felmerülő jogi aktusok szempontjából nélkülözhetetlenül szükséges. Ezenkívül a bizonyos körre korlátozott használatú könyvtárak még más körülmények fennforgásának igazolásától tehetik függővé a használati engedély megadását; így pl. egyetemi leckekönyv felmutatása egyetemi könyvtárban stb.

2. A könyvek külső használata *(kölcsönzés)*. A kölcsönzés a könyvtár igénybevételének másik főformája. Mivel a könyvek elvitelét jelenti, a könyvtárak egyrésze, az úgynevezett praesens állományú, múzeumi természetű, vagy megőrzéses jellegű könyvtárak általában mellőzik. Gyakran előfordul azonban, hogy a könyvek eredményes és gyümölcsöző áttanulmányozása csupán a könyvtáron kívül történhetik meg. Ebből a szempontból a könyv kölcsönzését kivételesen még a múzeumi könyvtárak is engedélyezik. Intézményesen eredetileg a közművelődési könyvtárak gyakorlatában fejlődött ki, majd mind szélesebb körben elterjedt és ma már a könyvtárak nagyobb része — különösen a hatalmas olvasótáborral rendelkező modern könyvtárak — a házi kölcsönzést mindenütt bevezették.

A könyvek elvitele természetesen fokozott biztosítékot igényel. Általában kétféle biztosíték szokásos: 1. a jótállás és 2. a szoros értelemben vett biztosíték adása.

A *jótállás* a kötelmi jog körébe tartozó kezességi szerződés, amely azt foglalja magában, hogy a kölcsönző nemteljesítés esetében — vagyis, ha a kivett könyvet vissza nem szolgáltatja — egy harmadik teljesjogú személy, a jótálló (pl. a törvényes képviselő, vagy a lakásfőbérlő) a követelés biztosítása céljából kezességet vállal. A jótállást írásban kell adni. A jótállás járulékos természetű jogviszony, ami azt jelenti, hogy csupán addig áll fenn, amíg a főadós (kölcsönző) kötelezettsége létezik. Ha a kölcsönző kötelezettsége megszűnt, úgy vele egyidejűleg megszűnik a jótállóé is.

Az egyszerű jótálló kötelezettsége másodsorban, esetlegesen következik. Mégpedig csak akkor, ha a kölcsönzőn a könyvtár sikertelenül kísérelte meg a végrehajtást. Ezért ilyen esetben a könyvtárnak először igazolnia kell, hogy a követelés a főadóson behajthatatlan. Ezen sortartási kötelezettség kétségtelenül megnyujtja az eljárást. Sokkal célszerűbb a könyvtár részéről, ha a jótálló kötelezettségét, mint *készfizető kezesét* kívánja.

Ebben az esetben a jótálló lemond a sortartás jogáról és egyszerre vonható perbe a kölcsönzővel. Ilyenkor tehát a könyvtárnak nem kell igazolnia a kölcsönző teljesítőképtelenségét. A vélelem az, hogy a jótálló az esetleges késedelemért és az eljárási költségekért is felelősséget vállal.

A könyvtári könyveket jótálláson kívül még *biztosíték* mellett szokták kiszolgáltatni. A biztosíték adása jogilag a kézi zálog egyik esete. A könyvtár bizonyos pénzösszeg, vagy más értéktárgy letétele ellenében adja ki a könyvet azzal, hogy a könyv vissza nem adása esetében magát a lekötött értékből kielégítheti. A kielégítés érvényesítése általában bírói eljárás útján történik. Ez pedig nehézkessé teszi a könyvtár számára a követelés érvényesítését. Ezért gyakran idegenkedik a könyvtár attól, hogy biztosíték ellenében adjon ki könyvet. Azonban a biztosítékon alapuló zálogjog érvényesítésének ez a módja korántsem kizáró-

lagos. A könyvtár kiköthetí, hogy a könyvkölcsönző nemteljesítése esetén magát a biztosítékból *bírói úton kívül* elégíthesse ki. (Jogalap a 32. Jogegységi Döntvény.)

A könyvtár használatára látogató- vagy kölcsönzőjegyet állítanak ki. A *látogató-(kölcsönző-)jegy* általában a felmutató jogosultságát védelmezi, kétség esetén azonban a könyvtárnak jogában áll más személyazonossági igazolványt kívánni. A használati jegyek bizonyos időszakra szólnak, amelyek egyoldalú megrövidítésére a mi szokásjogunk szerint a könyvtár nincs feljogosítva, (külföldön eltérő a felfogás ; lásd : Treplin i. m. p. 604.). Ha a jegy elvész, a tulajdonosa csak akkor mentesül a felelősségtől — amelyet az esetleges jogosulatlan kölcsönző okoz — amennyiben azonnal bejelenti veszteségét. Az elveszett jegyet a könyvtári hatóság érvénytelennek nyilvánítja. A használati jegyet indokolt esetben vissza lehet vonni (rendzavarás, bűncselekmény stb.).

A könyv kivételéhez szükséges az olvasó *névaláírása*, amellyel elismeri, hogy a kérdéses művet tényleg átvette. Hazai könyvtári joggyakorlatunk az eredményes perléshez megkívánja, hogy minden egyes műről (kötetről) a kölcsönző sajátkezű névaláírásával ellátott bizonyíték (könyvkártya) álljon rendelkezésre. A könyvkártyán feltüntetett lejárati időn túl a kölcsönvevő késedelembe esik és ha felhívás ellenére sem szolgáltatja vissza a kivett munkát, úgy kihágást követ el (1929. évi XI. t.-c. 46. §.), itt tehát nem magánjogi kötelem, hanem büntetőeljárás (közjog) esetével állunk szemben.

Károkozás.

Arról már szóltunk, hogy a könyvhasználó felelős a kivett könyvért. Most azokat az eseteket tárgyaljuk, amelyek — mint a könyv visszatartása, rongálása, elvesztése — jogi szabályozás tárgyát képezik.

Ha a kivett könyvtári könyvet a használó megrongálja vagy elveszti, akkor azért kártérítéssel tartozik. Megrongálás azt jelenti, hogy a könyv rendeltetésszerű használhatóságából veszít ; megsemmisítés annyit tesz, mint fokozott rongálás, mely miatt a könyv használhatatlanná válik. A kártérítési kötelezettség akkor is fennáll, ha a rongálást a használó nem személyesen követte el, de a könyv az ő nevén volt kikölcsönözve. Azonban különbséget kell tennünk aszerint, hogy a károkozás szándékos volt, avagy nem, mert szándékos károkozás esetén a kártérítési kötelezettségen kívül még büntetés is jár.

A *kártérítés* kötelmi jogi kötelezettség ; olyan hátrány, melyet a károkozó vagy természetben, vagy értékben köteles megtéríteni. Részleges kártérítés könyvkár esetén általában nem jön számításba, mivel a könyv nem osztható dolog, mint pl. a gabona, hanem egységes tárgy — így egy lap kitépése az egész könyvet tönkreteszi. Sorozatos műnél kivételt képezhet a külön beszerezhető kötet. A használó nem szándékos károkozás esetén — amennyiben az elpusztult könyv helyett újat szolgáltat — csupán az esetleges késedelemért felel.

Ha a könyvkártérítés nem természetben történik, a használó kártérítés fejében általában a könyv forgalmi vagy becslési értékét fizeti. Fontos lehet, hogy a könyv értékét miképen állapítja meg a bíróság. Az értékelés tekintetében külföldön a könyvtár megállapítása irányadó (lásd : Treplin i. m. p. 608.). Sajnos, nálunk ezt a bíróság nem veszi kellőképen figyelembe. Így előfordult, hogy sorozatos munka megcsonkításáért a bíróság csupán egyetlen kötet kártérítését ítélte meg, holott a csonkítás következtében az egész sorozat értéke szenvedett (Fitz József előadása nyomán : »Könyvtári igazgatás« p. 43.). Könyvkártérítés tekintetében feltétlenül kívánatos, hogy a könyvtár *szakértő* szerepét hazai joggyakorlatunk messzemenően méltányolja.

Kölcsönzési kihágás.

Az 1929. évi XI. t.-c. 46. §-a kimondja, hogy ha valaki közgyüjteményben őrzött könyvet eltulajdonítás szándéka nélkül, de a kölcsönzés tekintetében meghatározott szabályok megszegésével elvisz, vagy a szabályszerűen kikölcsönzött könyvet a megszabott határidő letelte után felhívás ellenére sem szolgáltatja vissza — amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezést nem von maga után — kihágást követ el.

Ebből az intézkedésből világosan kitűnik, hogy könyvtári törvényünk a közgyüjtemény védelmét a magánjogi védelmen túlmenően büntetőjogi, vagyis közjogi úton kívánja megvalósítani. Amíg ugyanis a magánkönyvtár használatra kiadott könyvét adott esetben polgári peres eljárás lefolytatásával szerezheti vissza, addig a közgyüjtemény késedelmes olvasója ellen büntetőeljárást indíthat. A törvényszakaszban meghatározott kihágás új bűncselekmény, mégpedig kimondottan könyvtári vonatkozású sui generis bűncselekmény. Benne a közkönyvtár megbecsülését és egyben közületi szerepének közjogi elismerését leljük.

A törvény az említett kihágás nyomán bekövetkező eljárást közigazgatási hatóság hatáskörébe utalja, amely azt mint rendőri bíróság folytatja le. Az államrendőrség működési területén az eljárás az államrendőrség hatáskörébe tartozik. Másodfokon is az illetékes rendőri büntetőbíróság ítél, míg az esetleges felfolyamodás következményeképen harmadfokon a VKM. bíráskodik (Törv. 49. §.). A hatáskör ilyetén való megállapítása a miniszteri indokolás szerint azért történt, mert a rendes bíróság (járásbíróság) eljárása a tárgy természetéshez képest hosszadalmas. A gyorsabb ütemű közigazgatási eljárás következtében több a valószínűsége annak, hogy a kérdéses művet a gyüjtemény vissza tudja szerezni. Mire ugyanis a rendes bírósági eljárás befejeződik és a büntetést, illetőleg kártérítést a bíróság megítéli, addigra megtörténhetik, hogy a szóbanforgó munkát már nem lehet újból beszerezni. Ennélfogva célszerűségi szempontból kívánatosnak mutatkozik, hogy az eljárást közigazgatási hatóság folytassa le.

Rongálás.

A könyv szándékos megrongálása kártérítésen felül súlyos büntetőjogi megítélés alá tartozik. A Btk. 420. §-a értelmében vétséget követ el az, aki közkönyvtárban őrzött könyvet jogtalanul megrongál, elpusztít, vagy megsemmisít. A bűncselekmény alanya, vagyis a vétség elkövetője bárki lehet, még a tulajdonos is, pl. ha a könyvet tulajdonjoga fenntartásával helyezte volt el a könyvtárban. A bűncselekmény tárgya a közkönyvtárban őrzött könyv, ami azt jelenti, hogy a véletlenül odakerült könyv rongálása nem tartozik ezen szakasz alá. Ha valaki a könyvtár rendezett részét szétdobálja, cselekedete szintén tárgya a Btk. 420. §-ában említett ingórongálásnak. Tehát a könyvtár, mint összetett dolog, nemcsak egyes részeiben, mint pl. egy könyv szétszaggatása, hanem a maga egészében is kritériuma e vétségnek. Ha a cselekmény a könyv használhatóságát nem érinti, rongálásról nincs szó (pl. valaki a kivett műben sajtóhibát javít); ha azonban ilyen célból ritkasághoz nyúl, akkor már elköveti a vétséget.

Sikkasztás.

A könyvtári bűncselekmények között talán leggyakoribb az, hogy valaki a házi használatra kivett könyvtári művet, mint saját tulajdonát kezeli és az őrizetére bízott köteteket elidegeníti. Ez a cselekmény kimeríti a *sikkasztás* tény-

álladékát. (Btk. 355. §.) A törvény értelmében az eltulajdonítás akkor áll be, mihelyt a könyvet a használó a könyvtár előtt letagadja, vagy a könyvvel bármi más módon, mint sajátjával rendelkezik (pl. eladja). A sikkasztás lényeges kelléke, hogy az elidegenítés tárgya már előzőleg a bűncselekmény elkövetőjének birtokában legyen ; ez pedig a könyvtári életben a kikölcsönzés aktusával következik be. Másik lényeges körülmény a sikkasztási szándék. Ha a kivett könyvet az olvasó megvételre kínálja, már elkövette a bűncselekményt, mert a sikkasztásnak a kísérlete is büntetendő. Amennyiben a közgyüjtemény alkalmazottja követi el a bűncselekményt, úgy *hivatali* sikkasztás forog fenn. A Btk. 462. §-a szerint a hivatali sikkasztás elkövetője az a közhivatalnok, aki a hivatalánál fogva kezeihez letett vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzértékkel bíró tárgyat — jelen esetben könyvet — elidegeníti. A hivatali sikkasztás súlyos, úgynevezett minősített bűncselekmény és elkövetése minden esetben bűntettet jelent.

Lopás.

Ha a könyvtári könyvet valaki a könyvtár beleegyezése nélkül azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, akkor lopást követ el (Btk. 333. §.). Az elvétel általában titkosan, rejtett módon történik. A jogtalan eltulajdonítás jellege főként abban nyilvánul, hogy az elkövető szabályszerű kölcsönzés nélkül viszi el a könyvet. Amennyiben a könyvet előbb kikölcsönzi s azután tulajdonítja el, akkor sikkasztással állunk szemben. A lopás kísérletét is bünteti a törvény, pl. a tettes a könyvet előzetesen rejtett helyre dugja, hogy később óvatlan időben elvigye. Úgy a lopás, mint a sikkasztás értékhatárok szerint vétség, illetőleg bűntett.

Gyujtogatás, épületkár.

A közkönyvtár felgyujtását a Btk. nem az egyszerű, hanem a minősített gyujtogatási esetek közé sorolja és az elkövetőre súlyos büntetést szab ki (10—15 évig tartó fegyház, hivatalvesztés és a polgári jogok gyakorlatának felfüggesztése ; Btk. 423. §. 2.) A törvény a cselekmény elbírálásánál nemcsak azt vette figyelembe, hogy a közkönyvtár felgyujtásakor sok emberélet kerülhet veszedelembe, hanem azt is, hogy itt közhasznú tudományos értékek forognak kockán.

Itt említjük meg, hogy a háborús idők *légoltalmi* rendelkezéseiben is megnyilvánul a könyvtár fokozott védelme. Így a 135.000/eln. 35—1942. honvédelmi miniszteri rendelet a könyvtárat, mint értékes és tudományos berendezéssel ellátott épületet a rendes légoltalmat meghaladó második légoltalmi csoportba sorolja és számára annak megfelelő különleges védelmi berendezést ír elő.

A könyvtár felelőssége.

A könyvtárban előforduló sérelmek, károk tekintetében a felelősség kérdése többfelé ágazik. A könyvtár őrizetében levő tárgy eltűnése esetén a kártszenvedő a könyvtár tulajdonosát, fenntartóját perelheti. Ilyen esetben a gondatlan alkalmazott ellen a könyvtár indít eljárást. Azon kárért, amelyet a könyvtárlátogató önmagának saját mulasztásával okoz, kártérítésnek természetesen nincsen helye.

A könyvtár felelős alkalmazottjának azon cselekedetéért, melyet az a könyvtárhasználattal összefüggő hivatalos ténykedésének teljesítése közben elkövet. Így pl. hibás lejárat feltüntetése, őrizetre bízott tárgy elvesztése stb. A kárt szenvedő fél általában jogorvoslat céljából nem a könyvtári alkalmazott ellen, hanem a könyvtár, mint közintézet ellen fordul. Ha azonban az alkalmazott jogellenes cselekménye nem hivatalos szolgálati aktus folyománya, hanem egyéni túlkapás (pl. verekedés), akkor az eljárás közvetlenül az alkalmazott ellen irányul. A használati ügyrend hiányos betartása miatt ért sérelemért kártérítés általában nem jár, pl. a könyvet az olvasó késedelmesen kapja — ilyen esetben a jogorvoslat a mulasztó közeg elleni fegyelmi intézkedésben nyilvánul. Amennyiben a könyvtár felel alkalmazottja által okozott kárért, joga van az alkalmazott ellen viszontkeresetet indítani. A könyvtárban elszenvedett balesetekért a könyvtár felelős, amennyiben a baleset az intézmény vezetőségének gondatlanságán múlott.

Könyvtárrendészet.

A könyvtár intézkedéseit részben saját hatáskörében, részben más hatóság segítségével hajtja végre. Így saját hatáskörében intézi a használati díjak behajtását, valamint a kiadott könyvek visszaszerzésével összefüggő feladatokat (felszólítás, megkeresés, kiszállás stb.), melyek nagyobb intézménynél külön munkakörré fejlődtek.

Minden olyan ténykedést, amely a könyvtár rendjét zavarja, a könyvtári vezetőség köteles megszüntetni. A rend helyreállítását elsősorban a könyvtár alkalmazottjai foganatosítják, szükség esetén a vezetőség igénybeveheti a rendőrség közegeit is. Ha a rendzavarás verekedés jellegű, úgy a kihágási törvény (1879 : XL. t.-c.) 75. §-a alapján indul meg az eljárás, (nyilvános helyen történő tettlegesség). A rend szempontjából a könyvtár jogi helyzete azonos más közhivataléval. Külön rendőri hatásköre ugyan nincsen, ám a zavartkeltő cselekmények megszüntetése belső adminisztratív feladat. Aki az intézeti fegyelmetismételten vagy súlyosan megszegi, azt a könyvtár vezetőjének jogában áll a könyvtárból időlegesen vagy végleg kitiltani.

Ha a könyv visszaszerzése a könyvtár rendelkezésére álló eszközök segítségével nem sikerül, szükségessé válik a jogszolgáltató hatóság igénybevétele, amely bírói, illetőleg közigazgatási eljárás útján történik. Ezekben az eljárásokban a könyvtárat többnyire nem a vezetőség, hanem a könyvtártulajdonos, ill. fenntartó, perbeli meghatalmazottja képviseli. Könyvtáraink tagozódása szerint a *jogképviselet* többféle formában jelentkezik. Így a nemzeti nagy közgyüjtemények peres ügyeinek ellátásában a közalapítványi királyi ügyigazgatóság hivatott közreműködni. A törvényhatóság tulajdonában levő gyüjtemények képviseletét meghatalmazás alapján a tiszti ügyész látja el. A törvényhatósági gyüjtemények sorában külön jogállása van a Fővárosi Könyvtárnak. A székesfőváros közigazgatásáról szóló 1930. évi XVIII. t.-c. 50. §-a ugyanis kimondja, hogy a tiszti főügyész és a tiszti ügyészség ügyvédi képviselet ellátására jogosult tagjai eljárhatnak a főváros mindennemű jogi ügyeiben és külön meghatalmazást felmutatni nem kötelesek.

A könyvtár vezetőségének intézkedése ellen *jogorvoslat* céljából a könyvtárfelügyelő hatósághoz lehet fordulni. Káresetek tárgyában a bíróság dönt. A könyvtárral összefüggő jogok érvényesítési lehetősége általában a rendes elévülési idő (32 év) után szűnik meg. Természetesen az egyes jogágak rövidebb elévülési ideje is irányadó lehet (pl. kihágásbüntetés egy év alatt elévül, 1879 : XL. 31. §. stb.).

Hitelesítési jog.

Az *Országos Széchenyi Könyvtár* őrizetében levő irat és nyomtatvány felhasználható arra, hogy belőle bárki hiteles másolatot készíttessen. A Könyvtárnak ugyanis az 1934 : VIII. t. c. 12. §-a értelmében jogában áll, hogy az ilyet szabályszerű hitelesítési záradékkal lásson el. Gyüjteményegyetemi törvényünk még másik nagy könyvtárunknak, a budapesti Egyetemi Könyvtárnak hitelesítési jogát is felemlíti, mivel azonban az Egyetemi Könyvtár nem csatlakozott nagy közgyüjteményeink önkormányzati szervezetéhez, az új Nemzeti Múzeumi törvényből hitelesítési felhatalmazása kimaradt.

Kérelemre a Magyar Nemzeti Múzeum intézményei *szakvéleményeket* is készítenek, ezekért, valamint más munkálatokért, mint pl. a hiteles másolatért díjazás jár, melynek mértékét és módozatát a VKM. szabályozza. A díjak az intézmény javára a Magyar Nemzeti Múzeum Alapjába folynak. (Törv. u. o.)

Szerzői jog szerepe a könyvtári életben.

A szellemi alkotás termékeit a jogrend az alkotó tulajdonának tekinti és védelemben részesíti. Ennek az úgynevezett eszmei tulajdonnak lényeges részét képezi az írói, művészi alkotás, melynek vagyonjogi viszonyait a magánjog külön ágazata, a szerzői jog szabályozza. A szerzői jog tárgya magában foglalja azokat a munkákat, amelyek a könyvtárak gyüjtési anyagát képezik, így pl. az írói munkát, zeneművet, térképet stb. Nyilvánvaló tehát, hogy a szerzői jog tárgyánál fogva kapcsolatban áll a könyvtárüggyel és így a könyvtári jogi ismeret részét képezi. Mivel a szerzői jogi védelemben részesülő művek egyben tárgyai lehetnek a kiadói ügyletnek, szerzői jogi kapcsolat egyúttal a kiadójoggal való összefüggést is jelent.

Hazai törvényhozásunk a szerzői és kiadói jog szabályozása terén elsősízben a kereskedelmi törvényben (1875 : XXXVII. t.-c.) intézkedett és a II. rész 8. címben a kiadói ügylet kérdéseit rendezte. Magát a szerzői jogot először az 1884 : XVI. t.-c. szabályozta, ezt a törvényt azután felváltotta az 1921.: LIV. t.-c., amely a régihez képest korszerűbb és a jelenlegi nemzetközi jogállapotnak is megfelel. Hazánk 1922-ben belépett az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult nemzetközi unióba, majd becikkelyezte a római nemzetközi egyezményt is (1931 : XXIV. t.-c.). Ezek az egyezmények több tekintetben kiegészítik szerzői jogrendszerünket.

Ha a könyvtár szempontjait vesszük figyelembe a szerzői jog röviden a következőkben foglalható össze. Az írói mű többszörösítése, közzététele és forgalombahelyezése kizárólag a szerző joga. Több szerző esetén a jog gyakorlásához a társak beleegyezése szükséges. Elkülöníthető részek a rész szerzőjének beleegyezésével közölhetők. Külföldön megjelent művek a berni egyezmény szerint (1922 : XIII. t.-c.) a belföldi szerzők munkáit megillető és az egyezményben biztosított jogokat élvezik. Gyüjteményes munkák tekintetében, ha az adalékokból, több műből tevődött össze, a szerkesztő részesül a szerzővel egyenlő jogvédelemben (1921 : LIV. t.-c. 2. §.)

A szerzői jog átruházható, örökölhető ; a védelem tehát a jogutódra is kiterjed. Végrehajtás tárgya nem lehet, amíg a szerzőt (örököst, hagyományost) illeti, azonban a szerzői jogból származó vagyoni előnyt végre lehet hajtani. Ha a művet a szerző beleegyezése nélkül többszörösítik, közzéteszik, forgalombahelyezik, akkor az *bitorlás*. Lényegtelen, hogy az egész műről, vagy annak csak

egy részéről van szó. A többszörösítés bármely eljárás útján végzett sokszorosítást jelent, beleértve a kézi másolást is — akár egy, vagy akár több példányban történt. Egyedüli kivétel a nem üzletszerű használatra szánt egyes példány ingyenes előállítása (5. §.).

Ezen szakasz alá tartozik az *írói plágium* is: ha valaki más szellemi termékét sajátjaként közli. Bitorlás a mű címének jogtalan átvétele, a mű felhasználásának módjai, ú. m. alkalmazás, átdolgozás, átalakítás, kivonat stb. A mű fordításának a szerző beleegyezése nélkül történt sokszorosítása is bitorlás. A jogosított fordítások felhasználások stb. az eredeti művekkel egyenlő védelemben részesülnek (8. §.).

Mi az, ami *nem számít* szerzői jogbitorlásnak? A mű egyes helyeinek, kisebb részeinek hű idézése; nagyobb tudományos munkában egyes kisebb művek, részletek felvétele; egyházi vagy iskolai használatra szerkesztett gyüjtemények — amennyiben a forrást (szerzőt) mindenütt világosan feltüntetjük. Az sem bitorlás, ha hírlapi cikket, melynek utánnyomása kifejezetten nincs tiltva, más hírlap közöl — a forrást azonban itt is jelölni kell. Szépirodalmi és tudományos dolgozatok hírlapból sem vehetők át. Egyszerű közléseket tartalmazó napihírek átvételéhez, nyilvános ügyiratok, tárgyalások, nyilvánosság előtt tartott beszédek közléséhez nem kell engedély — kivéve, ha a beszédek oktató vagy szórakoztató jellegűek, vagy gyüjteményes kiadásban jelennek meg. (9. §.)

A jogvédelem a szerző életében és halála után ötven évig tart. Álnév alatt, névtelenül vagy testületek neve alatt megjelent műveket a törvény a megjelenéstől számított ötven évig védi. Poszthumus munkák a szerző halála időpontjától számítva részesülnek védelemben.

A szerzői jogi eljárás nem büntető, hanem polgári perútra tartozik. A bitorlás kártérítést és pénzbüntetést von maga után. A példányokat a bíróság *elkoboztatja*, de csak azokat, amelyek a bitorló, az elárusító, a nyomdász, vagy az üzletszerű felhasználó birtokában vannak (pl. magánkölcsönkönyvtárban). A közönség, zárt olvasókör, kaszinó, továbbá *könyvtár és gyüjtemény* birtokában levő példányokat nem szabad elkobozni. Közgyüjtemények tulajdonában levő könyveket tehát szabadon lehet használni, akár jogos úton, akár pedig szerzői jogi bitorlás útján kerültek azok forgalomba.

Már említettük, hogy a szerzői joggal szoros összefüggésben áll a *kiadói ügylet*, amely akkor jön létre, ha a szerző a mű gazdasági kihasználásának jogát átruházza a kiadóra. A kiadói szerződés tárgya lehet jövőben készítendő alkotás is. A szerződés terjedelmét a felek megegyezése szabja meg. A szerzői jogvédelem kiterjed a kiadóra is. A kiadói ügylet a kereskedelmi jog körébe tartozik.

Sajtójog és a könyvtár.

A sajtójogot általában szintén a tárgy — a sajtótermék közössége fűzi a könyvtárhoz. Közelebbről azonban a sajtójog egyes részei olyan kérdéseket szabályoznak, amelyek folytán előálló jogi helyzet a könyvtári könyv használatára is kihat. Így különösen a könyvek lefoglalása, elkobzása tartozik a könyvtári jogismeret körébe. A kötelespéldány történelmi visszapillantása során is megemlítjük az első hazai sajtótörvényt (1848: XVIII. t.-c.), amelyet később az 1914. évi XIV. t.-c. váltott fel. Ez és a kiegészítő szabályok alkotják a jelenleg érvényben levő sajtójogot.

Alapvető részei közül említsük meg vezérelvét: »Sajtó útján mindenki szabadon közölheti és terjesztheti gondolatait« (Törv. 1. §.); valamint a sajtó-

termék törvényes meghatározását, mely szerint az valamely iratnak, ábrázolatnak vagy zeneműnek műszaki vagy vegyi úton előállított többszörösítése. A sajtótörvény szerint az időszaki lap az egy hónapot meg nem haladó időközben megjelenő hírlap, folyóirat ; a melléklet csak akkor, ha önmagában is megfelel időszaki lapnak. A sajtó jogszabályok a gondolat bármely készülék útján többszörösített kifejezésére vonatkoznak (2. §.).

A sajtójognak könyvtári szempontból lényeges része a sajtótermék *elkobzása, lefoglalása.* Ha a sajtótermék ellen büntető ítélet áll fenn, akkor azt terjeszteni könyvtár útján sem szabad. A sajtótermék lefoglalását és elkobzását a bíróság rendeli el. Kivételes időben külföldi sajtótermék terjesztését a honvédelmi törvény alapján a minisztérium közérdekből eltilthatja és a példányokat lefoglalhatja (8150/1939. ME.). A bírói határozat tudtuladása többféleképen történik. A bíróság a hivatalos lapon kívül más időszaki lapban is közzéteheti. Ezenkívül felterjesztést intézhet különböző minisztériumokhoz (igazságügy, belügy, kereskedelemügy), hogy azok saját hatáskörükben tegyék közzé a bírósági határozatot. Sőt joga van a bíróságnak arra is, hogy az inkriminált sajtótermék szállításának megakadályozását közvetlenül a különböző közszállítási üzemektől kívánja.

Az érdekelt minisztériumok a határozatot »Lefoglalt Sajtótermékek« rovat alatt teszik közzé. A közigazgatási hatóságok és közegek, úgymint rendőrhatóság, csendőrségi egység, községi elöljáróság — a rovatot figyelemmel kísérik, eljárnak s a lefoglalt példányokat a közleményben megjelölt kir. bírósághoz vagy ügyészséghez, illetőleg minisztériumhoz küldik be. Bírósági vagy miniszteri határozattal kifogásolt sajtótermék szállítása tilos. Ebből a célból a gyanús szállítmány megvizsgálható (2500/1920. ME. rendelet).

Említsük meg végül, hogy sajtóterméket házalás útján csak igazolvánnyal ellátott felnőtt egyén terjeszthet (1153/1920. M. E. rendelet).

Beszerzési jogszabályok.

A könyvbeszerzés a könyvtár lényeges életnyilvánulása. Ebből meríti további fejlődése éltető elemét, a könyvtár új erőforrásait s ezen az úton tudja hivatását maradéktalanul teljesíteni. A könyvbeszérzés telítve van jogi vonatkozással, melyek ismerete a könyvtárigazgatás nélkülözhetetlen alkotórészét képezi.

A könyvtári állomány gyarapítása különböző módon történik. Alapja egyrészt jogügylet, másrészt kötelező juttatás. A jogügyleti állománygyarapodás formái az ajándékozás, a vétel és a csere ; míg a közjogi alapon a köteles példánnyal gyarapodik a könyvtár.

Ajándékozás.

Jogilag olyan szerződés, melynek értelmében az ajándékozó saját könyvei közül a könyvtárnak egyet, vagy többet ingyenesen (ellenszolgáltatás nélkül), átenged és ezt a könyvtár, mint ilyent, elfogadja. Az ajándékozási ígéret arra kötelezi az ajándékozót, hogy a felajánlott könyveket szolgáltassa. A teljesítést megtagadhatja az ajándékozó, ha ezzel megélhetése igazolhatóan veszélyeztetve lenne. A meghagyásos ajándékozás esetében kikötéseket a könyvtár — ha az ajándékot elfogadta — teljesíteni tartozik. Ilyen esetben az ajándékozónak kereseti joga van, amelyenek alapján a könyvtártól a meghagyás teljesítését követelheti.

Halál esetére szóló ajándékozás áll fenn, ha az ajándékozó leendő hagyatéka terhére könyvtár részére ingyenes könyvjuttatási ígéretet tesz és abba a könyvtár belemegy. Ebben a mozzanatban szerződési elem van és az elvi visszavonhatatlanság oka (lásd: Kolosváry: Magánjog 1291. pont.) A haláleseti ajándékozás csak úgy érvényes, ha az írásbeli végrendelet követelményeinek megfelel (1876: XVI. t.-c. 33. §.). Ha a könyvjuttatás végrendeleti hagyományrendelés alapján történik, mint egyoldalú jogügylet a hagyományozó által módosítható és vissza is vonható. Az örökség megnyílása után azonban a hagyományozott könyvek fölött a hagyományos könyvtár rendelkezik. A könyveket az örökhagyó halálakor fennálló állapotban kell a könyvtár számára kiszolgáltatni.

Vétel.

A jogügyleti állománygyarapodás leggyakoribb formája a vétel útján történő könyvbeszerzés. A könyvvétel a kötelmi jog körébe tartozó szerződés, melynek értelmében a könyv tulajdonjogát a könyvtár pénzlefizetés ellenében szerzi meg. A könyvvétel igen gyakran a *kereskedelmi vétel* körébe tartozik. A kereskedelmi vételt a magánjogi vételtől főleg az különbözteti meg, hogy az eladó érdekét a kereskedelmi jog erősebben védi (rövid elévülés, stb.).

Ha a könyvet kereskedőtől vásároljuk, akkor a vétel jogi hatásai a kereskedelmi törvény szabályaihoz igazodnak, mivel a könyvkereskedést a törvény a kereskedelmi ügyletek közé sorolja (K. T. 259. §. 5.). Tárgyi kereskedelmi ügyletté teszi a könyvvételt, ha a könyvet az egyik fél, a vevő, az eladás szándékával szerzi meg és úgy adja tovább (K. T. 258. §. 1.) Ezenkívül a könyvszállítás, vagyis olyan könyvek szállításának elvállalása, amelyeket a szállító fél — az eladó — evégből szerez meg, szintén a kereskedelmi jog körébe tartozik (szállító-vétel, K. T. 258. §. 2.)

A könyvvétel lehet *egyedi (species) vétel*, — amely egy bizonyos könyvpéldány megszerzésére vonatkozik, pl. valakinek hagyatékában levő példány — lehet *fajlagos* vétel, amidőn a megjelent mű bármely hibátlan példánya megfelel. Az adásvételnek egyik fajtája a *szállítási ügylet*, amelynél az eladó a megvett könyvet nem az ügylet megkötésekor, hanem későbbi időpontban adja át. Kereskedelmi ügyletté válik a szállítás azáltal, hogy az eladó az ügylet megkötése alkalmából a könyv felett még nem rendelkezik, hanem azt későbbi időpontban szerzi meg, mégpedig azon célból, hogy a könyv szállítását foganatosíthassa. A szállítási ügylethez tartozik a *lehívásos (szukcessziv) vétel*, mikor az eladó a műveket nem egyszerre, hanem időszerint megosztott részletekben szállítja. A nem egyszerre, hanem folytatásokban megjelenő munkák vétele jogi értelemben egységes adásvételi szerződés; a könyvtár a részletekben megjelenő mű megvételére kötelezi magát. Azonban a kötelezettség csak a meghatározott terjedelmű zárt munkákra vonatkozik. A határozatlan terjedelmű időszakonkint megjelenő nyomtatványok (folyóirat, újság, sorozatos munkák) esetében olyan *előfizetéses vétel* áll fenn, amely csupán az egyes részekre vonatkozik és ezentúl felmondható. Előfizetéses vételnél szabályszerint először a vevő — könyvtár — teljesít, a vételárat előre szolgáltatja és a vétel tárgyát utóbb kapja a vevőtől; ám a gyakorlatban inkább ennek ellenképe, a *hitelezési vétel* szerepel, amidőn az eladó előbb leszállítja a könyveket és a vételárat hitelezi a könyvtárnak.

Az adásvételi szerződés létrejön, ha a felek megegyeztek a vétel tárgyában (könyv, nyomtatvány) és a vételárban. A megegyezés az egyik fél részéről tett ajánlatban és a másik fél részéről történt elfogadásban nyilvánul. Ha az egyik

fél ajánlatát a másik nem fogadta el, akkor az ajánlattevőre nézve nem marad fenn kötelmi jogi kötelezettség, mivel az ajánlat csak a másik fél nyilatkozatáig joghatályos. Jelenlevők között tett ajánlat felett — ugyanígy távbeszélőn is — külön kikötés hiányában azonnal dönteni kell. Az olyan ajánlat, amely nem meghatározott személyhez szól, hanem felismerhetően általános jellegű — pl. könyvárjegyzék — általában nem kötelező az ajánlattevőre, mivel pl. a kérdéses munkát időközben már el is adhatta más igénylőnek. A könyvárjegyzék jogilag úgy fogható fel, mint nem kötelező felszólítás arra nézve, hogy a vevő részéről ennek alapján konkrét vételi ajánlat érkezzék.

Ha a kereskedő a könyvtárnak megrendelés nélkül küld könyvet (pl. újdonságok megtekintésre küldése), az a kereskedő részéről tett *ajánlatnak* minősíthető, feltéve, hogy meghatározott vételárat is feltüntet. A címzett könyvtár elvileg nincs kötelezve a könyvek átvételére, ha azonban azokat átvette, akkor a megőrzésükről gondoskodnia kell és a rongálásért is felelős, még ha el is utasítja az ajánlatot. Ha a megtekintésre, kiválasztásra szolgáló műveket a könyvtár megrendelte, akkor úgynevezett *megtekintésre*, vagy próbára *vétel* jogi fogalmával állunk szemben. A vételnek ez a faja, amely azzal a feltétellel jön létre, hogy a kínált könyv a könyvtár tetszését meg fogja nyerni. A vevő (könyvtár) hozzájárulása nem azonos az ajánlat elfogadásával, hanem halasztó feltétele az adásvételi szerződésnek. A könyvtár abban az esetben, ha a megtekintésre rendelt művet nem veszi meg, köteles azt kellő gondossággal megőrizni, kezelni és a küldőnek kiszolgáltatni. Ha a beküldött mű tönkrement vagy megsérült, a könyvtár kártérítés elkerülése érdekében köteles vétlenségét igazolni.

Tévedés miatt visszaléphet a könyvtár, ha a megrendelő rossz címet mond, ha a mű címe mást ígér, mint amit tartalmaz, ha a kereskedő mást küld, mint a megrendelt művet stb. Jogilag a tévedés miatt a szerződés (adásvétel) nem semmis, hanem csak megtámadható. A tévedés abban az esetben járhat jogi következménnyel, ha a nyilatkozat tartalmára vonatkozik, vagyis amikor a fél nem azt jelenti ki, amit akart (eltévesztés, félreértés). Azonban, ha a tévedés nem a nyilatkozat tartalmára, hanem azon kívüleső körülményekre vonatkozik, akkor az ügylet nem támadható meg (error concomitans — téves feltételezés, meghiusult várakozás, pl. úgy rendelte a könyvet, hogy azt hitte, nincs meg a könyvtárban és utólag kiderül, hogy megvan). A tévedés alapján csak abban az esetben eredményes a felszólalás, ha a tévedés teljes, vagy lényeges és az üzleti forgalom biztonságát, valamint a jóhiszemű másik fél érdekét nem sérti. Az ügyleti visszalépés esetén a jóhiszemű fél, pl. kereskedő, költségmegtérítést igényelhet. Megtámadható az adásvétel, ha megtévesztés alapján, rosszhiszeműen jött létre.

A könyv véletlen romlása, megsemmisülése miatt a veszélyt az átadásig a kereskedő, átvételtől a könyvtár viseli. Ha a kereskedő a könyvet más helyről (városból) küldi a könyvtárnak, *helykülönbségi vétel* forog fenn, amelynek az a jogi következménye, hogy a kárveszély a feladás pillanatától a könyvtárra háramlik (K. T. 344. §.), kivéve, ha a felek másként nem rendelkeznek, ez utóbbi az úgynevezett *távolbaeladás.*

A könyvtár a vásárolt mű tulajdonjogát szerzi meg az eladótól. Kérdés, mi történik akkor, ha az *eladó nem volt tulajdonos.* Errenézve a jogi felfogás bizonyos ingadozást mutat. A klasszikus magánjog a nemo plus juris elve alapján azon a nézeten van, hogy a dolgot csakis tulajdonostól lehet tulajdonul megszerezni. A kereskedelmi törvény védelembe veszi a vásárlót a javak forgalmának zavartalan lebonyolítása érdekében. A modern jogfejlődés általában afelé a nézet felé hajlik, hogy más dolga is lehet adásvétel tárgya.

Kereskedelmi vétel esetén a jóhiszemű vevő (könyvtár) általában tulajdonosa lesz a könyvnek, még ha az eladónak nem is volt jogában azt elidegeníteni (K. T. 299. §.), ilyen esetben a tulajdonjog megszerzéséhez a következő kellékek szükségesek: a könyvet a kereskedő üzlete körében adja el; a könyvtár jóhiszeműen vásárolja, vagyis nem tudja, hogy az nem a kereskedőé (a jóhiszemet általában vélelmezik) és végül, a könyvet a könyvtár kézhezkapta. Ha a könyvtár lopott könyvet vásárolt, azt vissza kell szolgáltatnia a tulajdonosnak, de kártérítési igénye támad az eladóval szemben.

Az *eladó felel* a hibás könyvért. Ilyenkor a könyvtár visszamondhatja a vételt, kívánhatja a vételár mérséklését, vagy új példányt kérhet. A vételár általában megszabott pénzösszeg. Kereskedelmi szokás, hogy a vételárból az állandóan vásárló könyvtár meghatározott százalékú engedményt kap. Kivételes időben — pl. háború — az ár változhat; különösen a folytatásokban megjelenő munkák ára eltérhet az előre megállapított ártól. Az átértékelésre vonatkozó irányelveket az 1928: XII. t.-c. szabályozta átmeneti hatállyal; szükség esetén azonban precedensül szolgálhat.

A kereskedelmi vétel esetében a könyvtárnak az eladó ellen a könyv hiányaira alapított kereseti joga az átvételtől számított *hat hónap alatt elévül*. Ellenkező megállapodás lehetősége azonban nincsen kizárva (K. T. 349. §.).

Csere.

A könyvtár beszerzési formái között szerepel a csere, amelyben könyvet könyvért szolgáltatnak. Jogi kellékei azonosak a vétel előírásaival.

A könyvtár életében a csereforgalom rendkívül jelentős szerepet tölt be. Az egyes intézmények fölösleges példányaikat (duplum) szívesen rendelkezésére bocsátják azon könyvtárnak, amely arra igényt tart, különösen, ha ennek fejében csereképen más felhasználható anyaghoz jutnak. Természetesen ez a szándék csak akkor jár igazi eredménnyel, ha a fölösleges, illetőleg igényelt műveket egységesen nyilvántartják és az egész csereforgalmat központilag bonyolítják le.

Különös jelentősége van a központi adminisztrációnak akkor, ha a csereforgalomba nemcsak hazai, hanem külföldi intézmények is belekapcsolódnak. A tudományos élet már régen felismerte a csereforgalom szabályozásának szükségességét és ennek folyományaképen jött létre 1886-ban az úgynevezett brüsszeli egyezmény, amely a nemzetközi csereforgalmat az egyezményhez csatlakozott államok között egységes szempontok szerint szabályozta. Magyarország 1924-ben csatlakozott a brüsszeli egyezményhez. Ennek alapján a nemzetközi kiadványcsere módozatait külön rendelet szabályozza (5651/1924. ME.) A csereforgalom lebonyolítására a kultuszkormányzat 1923-ban központi szervet létesített, az *Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központot*, amelynek szervezetét az 1922: XIX. t.-c. alapján kibocsátott rendelet (594/1923. VKM.) állapítja meg.

Az OKBK a Magyar Nemzeti Múzeum kebelébe sorolt intézmény (1924: VIII. t.-c. 3. §.), amely működését a Közgyüjtemények Országos Felügyelőjének felügyelete és irányítása alatt végzi. A Központ feladata lényegileg két csoportra osztható, mégpedig egyrészt a különböző kiadványok csereforgalmának intézése és lebonyolítása, másrészt a közgyüjteményeink könyv- és folyóiratanyagának központi nyilvántartására irányul.

A csereforgalom szempontjából a központ hatásköre nemcsak közvetítő, hanem szervező vonatkozásban is megnyilvánul. Működése kiterjed az országos nagy közgyüjteményeinket egybefoglaló Magyar Nemzeti Múzeum kötelékébe

tartozó, a VKM. fennhatósága alatt álló, végül az OKBK-hoz e tekintetben önként csatlakozó más könyvtár vagy intézmény, gyüjtemény csereügyeinek intézésére. Ezenkívül az OKBK bonyolítja le az állami támogatással megjelenő tudományos kiadványok cseréjét is.

Szerephez jut az OKBK a külföldi kiadványok beszerzésében is, amennyiben a Nemzeti Múzeum kötelékébe tartozó intézetek, az egyetemi könyvtárak, valamint más, a Központ közbenjárását igénylő nagyobb hazai közkönyvtárak külföldi könyv- és folyóiratszükségletét beszerzi. Hatáskörébe tartozik a könyvforgalom kulturális ellenőrzése, még pedig a *külföldi könyvforgalommal* kapcsolatos valamennyi adminisztratív feladat. A könyvek, nyomtatványok stb. kivitelére szolgáló bizonylatokat az OKBK adja. A külföldről érkező cserekiadványokat a Központ osztja szét. A szétosztás a szakszerűség figyelembevétele alapján történik.

Az OKBK feladatának másik főága a *csereanyag nyilvántartása*, valamint az, hogy nagyobb hazai gyüjteményeink anyagáról *egyetemes címjegyzéket* készít. Ennek érdekében a gyüjtemények kötelesek bejelenteni külföldi anyagukat és külföldi csereviszonyaikat (1920. óta).

A rendelkezés közli a tudományos kiadványok állami támogatásának feltételeit is. Ezek lényege az, hogy a kiadvány valamely kultúrnyelvre fordított összefoglalást tartalmazzon és azonkívül a kiadványból megfelelő számú cserepéldány álljon a különböző intézmények, így a könyvtárak rendelkezésére. A Bibliográfiai Központ megteremtése nagy lépéssel vitte tovább hazai közgyüjteményeink eredményes együttműködését. Remélhető, hogy a kapcsolat a jövőben valamennyi intézményre kiterjed és még szorosabbá válik, amelynek azután törvényes szabályozás lesz a külső kifejezése.

Elbirtoklás.

A könyvtár tényleges birtokában levő könyv, bármely körülmény folytán került is oda, harminckét évi zavartalan birtoklás után a könyvtár tulajdonába megy át.

Kötelespéldány.

A könyvbeszerzés közjogi eredetű formája a kötelespéldány. Könyvtárjogi szempontból fontos szerepe miatt részletesebben szólunk róla. A könyvek a nemzeti kultúra kifejezői. Ezért minden kultúrnemzet szívén viseli, hogy hatáskörében, tehát többnyire az ország területén megjelent valamennyi nyomtatványt lehetőleg maradéktalanul összegyüjtse és megőrizze. A megőrzésre hivatott helyek általában az ország nagy közkönyvtárai sorából kerülnek ki. Mivel a nyomtatványok maradéktalan összegyüjtését a rendes beszerzési módok (vétel, csere, ajándék) útján a tapasztalat szerint nem lehet kielégítően biztosítani, ezért a törvényhozás szükségesnek találta, hogy a hazai nyomtatványok beszolgáltatását kötelező hatállyal rendelje el. Az így beszolgáltatott művet nevezzük *tudományos célú* kötelespéldánynak.

A kötelespéldány jelentős mozzanat a könyvtár jogi helyzetének megítélése szempontjából is. Itt ugyanis kifejezetten egyoldalú parancsoló jogi kötelezettség esete áll fenn a könyvtárral, mint jogosítottal szemben. Ezen kötelezettség *közjogi természete* nem lehet vitás s így a kötelespéldány a könyvtár közjogias megítélését jelentékeny mértékben öregbíti.

Sokat vitatott kérdés, hogy *hány példányban* történjen a hazai nyomtatványok kötelező beszolgáltatása. A kulturális szempont amellett szól, hogy minnél több példány jusson a könyvtárak őrizetébe, mert egy példány gyüjtése esetén az elkallódás pótolhatatlan veszteséget okozhat. Azonkívül, ha csak egy példányban történik a nyomtatványok beszolgáltatása, akkor a megőrzés múzeális gondolata háttérbe szoríthatja a nyilvánosság elvét, a használatrabocsájtási készséget. Pedig a kötelespéldány megőrzése nem lehet öncél; ez a megőrzés is csak mint eszköz szolgálja a nemzeti kultúrát. Ha túlsúlyra jut a muzeális gondolat, úgy a könyvgyüjtemény összehordott, holt anyag marad. Mert a kötelespéldány is akkor teljesíti igazi hivatását, ha a kutató kezébe kerül és az ismeret terjesztését szolgálja.

Ha a kötelespéldányok száma több, akkor felmerül az a kérdés, hol kell azokat elhelyezni. Nyilvánvaló, hogy az elhelyezés úgy észszerűbb és igazságosabb, ha a példányok nem egy, hanem több gyüjtemény között oszlanak meg. Ebből a szempontból elegendő, ha az esetlegesen monopolizált könyvtár épületének kárveszélyére mutatunk rá (tűzvész, háború stb.). Ilyenkor ugyanis az épület pusztulása az oda összpontosított valamennyi köteles példány elvesztésével járhat.

A *jogosított könyvtárak kiválasztása* tekintetében természetes, hogy országos viszonylatban elsősorban a nemzeti nagy közgyüjtemények jönnek figyelembe. Mivel azonban — mint látni fogjuk — a kötelespéldány szolgáltatása nem csupán tudományos célból, hanem sajtórendészeti szempontból is fennáll, lehetővé válik, hogy az utóbb említett példányokat — amelyek a helyi hatóság (kir. ügyészség) számára ellenőrzés, cenzura céljából csak ideiglenesen szükségesek — utóbb a helyi intézmények részére is biztosítsuk.

Ebben a tekintetben figyelemreméltó az a nézet, amely szerint a kiadvány megőrzése éppoly fontos helyi viszonylatban, mint országos vonatkozásban. Ezért *helyi közgyüjtemények is részesüljenek* a helyi vonatkozású kötelespéldányokban (lásd: vitéz Házi Jenő felszólalását, Magy. Könyvszemle 1938. p. 76—77.).

Az eszme több szempontból megfontolást érdemel. Így kétségtelen, hogy a kiadványok bizonyos mértékben a megjelenési hely kutúrájának értékmérői. Azután a kiadási hely gyakran összefügg a mű tartalmával különösen vidéki vonatkozásban. Támogatja a nézetet a gyüjtési kör kérdése is, amenyiben a lokális szempont irányadó többnyire a gyüjtési kör megállapításában; mert az a természetes, hogy a helyi vonatkozású irodalmat a helyi vagy legalább közelfekvő közgyüjtemény gyüjtse, mint pl. a budapesti anyagot a Fővárosi Könyvtár »Budapestiensa« gyüjteménye. Végül kétségtelen, hogy a helyi közgyüjtemény értékeli leginkább a helyi kultúrtermék jelentőségét, amivel összefügg a kiadványok eredményesebb megőrzése is.

A helyi kötelespéldány ellenzői főként azt hozzák fel ellenérvül, hogy a kisebb közületi (vidéki) könyvtárak korlátolt férőhelye nem tudja a kötelespéldány megőrzését biztosítani. Ez a jogos aggodalom azonban alapját veszti, ha a megőrzés kötelessége nem valamennyi helyi nyomtatványra, hanem csupán az intézmény által válogatott anyagra vonatkozik. Példa lehet erre országos viszonylatban a Tudományos Akadémia és az Országgyűlési Könyvtár korlátolt terjedelmű kötelespéldány rendszere.

Itt említjük meg, hogy könyvtári törvényünk máris szem előtt tartja a vidéki közgyüjtemények fejlesztését, amennyiben kimondja, hogy a nemzeti nagy gyüjtemények többes példányaira elsőbbségi igénye van annak a közgyüjteménynek, amelynek anyagát a duplumpéldányok szervesen kiegészítik (11. §.).

*

A kötelespéldány jogosultságát vitatja, vagy legalább annak szűk körre szorítását kívánja a szolgáltatásra kötelezettek (kiadó, nyomdász, író stb.) gazdasági szempontja. Bizonyos mértékig idegenkedhetik a kötelespéldánytól a megőrzésre kötelezett gyüjtemény is, amennyiben a megőrzésre szánt nyomtatványok kisebb jelentőségű, de rendszerint nagymennyiségű része a raktárterületet alig használt holt anyaggal tölti meg. Ezt az utóbbi nehézséget sikeresen áthidalja törvényünk azáltal, hogy néhány jogosult intézményt nem valamennyi, hanem csupán *kiválogatott kötelespéldány* őrizésére jelöli ki.

A kötelespéldány történeti kifejlődésére pillantva tapasztaljuk, hogy az írásművek beszerzése körüli nehézségek már régen arra ösztökélték a könyvtárakat, hogy a felsőbb hatóságok révén ezen a téren könnyítéseket eszközölhessenek ki. Ám a könyvnyomtatás előtti időben, amikor még kézzel kellett másolni az írásműveket, túlzott kívánság lett volna, hogy a könyvtár részére kötelező ingyenes másolat készüljön. A XV. században a könnyen sokszorosító nyomdászat születése hozta a nagy fordulatot és nyitotta meg a kötelező könyvbeszolgáltatás felé vezető utat. Ezen az úton az első állomásokat a cenzúra, a privilégiumok és a szerzői jogvédelem jelzik.

A cenzúra abban függ össze a kötelespéldány kialakulásával, hogy gyakorlásához szükséges a példány előzetes bemutatása. A privilégium, amely a nyomtatvánnyal kapcsolatosan a nyomda, illetőleg a kiadó jogosítottságát jelenti, azzal a kötelezettséggel járt, hogy a nyomdatermékekből az engedélyező hatóságnak ingyenpéldányt kellett juttatni. Végül a szerzői jog és a kötelespéldány összefüggése abban nyilvánul, hogy a szerző művének beszolgáltatása szükséges a jogvédelem gyakorlati végrehajtásához. Eljárás esetén ugyanis a kifogásolt nyomtatványt ellenőrzés céljából a védett művel össze kell hasonlítani.

Mindezek a kérdések már a XV—XVI. században szabályozás alá kerültek. A könyvtári, illetőleg tudományos célt szolgáló kötelespéldányrendszer azonban csak később fejlődött ki. Az első olyan rendelet, amely kötelezően kimondja, hogy a megjelent nyomtatványokból egy példányt könyvtári őrizetbe kell bocsátani, Franciaországban jelent meg a XVI. század közepén (1537.). Az úttörő példát gyorsan követik a hasonló tartalmú német, angol stb. intézkedések. Ezeket a rendeleteket főként a cenzúra érdekében hozták és csak másodlagos szempont az átvizsgált példányok könyvtári megőrzésének biztosítása.

Midőn a XIX. században a cenzúra és a kiváltságok (privilégium) rendszerének alapjai meginogtak, úgylátszott, hogy a könyvbeszolgáltatás kötelezettsége elvesztette létjogosultságát. A könyvipar és könyvkereskedelem iparkodott is megszabadulni a terhes, ellenérték nélkül kívánt könyvszolgáltatástól. Ezzel szemben a könyvtár a nemzeti kultúra érdekében továbbra is ragaszkodott a kötelespéldány fenntartásához, mert ez volt a nyomtatványok maradéktalan beszerzésének egyedüli lehetősége. A könyvtár anyagi erőforrása nem elegendő ahhoz, hogy abból a maradéktalan gyüjtés költségeit fedezni lehessen. A kötelespéldány körüli küzdelem végül is a könyvtári álláspont diadalával végződött. A ma uralkodó felfogás elismeri a kötelespéldány jogosultságát és így a legtöbb ország törvényhozása kimondotta nemcsak a nyomtatványok, hanem más sokszorosított munkák beszolgáltatási kötelezettségét.

Hazai törvényhozásunk a kötelespéldányról elsőízben az 1840. évi VI. t.-c.-ben emlékezik meg. A törvény, amely a »Magyar Nyelvről« szól, 11. §-ában a következőket tartalmazza »Őfelségének megegyező kegyelmes akaratjával a Magyarországban és ahhoz kapcsolt Részekben kinyomtatott minden munkákból a magyar tudós társaságot (Akadémia) egy példány illeti.«

Következően a szabadságharc előestjén alkotott sajtótörvényben (1848 : XVIII. t.-c.) találkozunk ismét a kötelespéldány szabályozásával. A 40. §. szövege ez : »Úgy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két (2) példány a helybeli hatóságnak átadandó, egyik a hatóságé, másik bekötve a Nemzeti Múzeumé lesz.«

Félszázaddal később a Központi Statisztikai Hivatalról szóló törvény (1897 : XXXV. t.-c.) emlékezik meg a kötelespéldányról éspedig a 4. §-ban, ahol kimondja, hogy a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárát kötelespéldány illeti meg. Ez a szabály annyiban is nevezetes, mert nem az összes nyomtatvány, hanem csupán bizonyos tárgykörökbe tartozó művek beszolgáltatási kötelezettségét írja elő.

Még ugyanebben az évben jelent meg az első hazai törvényünk, amely kizárólag a tudományos célra szolgáló kötelespéldányról szól (1897 : XLI. t.-c.) A tizennyolc szakaszból álló törvény kimondja, hogy tudományos célra kötelespéldányt kap a Nemzeti Múzeum valamennyi nyomtatványból, a Magyar Tudományos Akadémia pedig meghatározott tárgykörű anyagból. Beszolgáltatásra kötelezett általában a nyomdász. Ezt a törvényt kiegészíti az 1922 : XX t.-c., amely az eddig jogosított könyvtárakon kívül még a Parlamenti Könyvtárat is kötelespéldányhoz juttatja.

Miután így a tudományos célú kötelespéldányról több részlettörvény keletkezett, idővel szüksége mutatkozott annak, hogy ezeket a szabályokat egységes szempontból összefoglalják. Egyidejűleg pedig a szükséges pótlásokat is fel kellett venni, hogy az észlelt hiányok orvoslást nyerjenek. Így keletkezett a mai jogállapotot feltüntető új kötelespéldány-törvény, amely nem különálló jogszabály, hanem a könyvtárügyi törvény keretében illesztett fejezet (1929 : XI. t.-c. V. fejezet). Ezzel a beleillesztéssel a kultuszkormány külsőleg is kifejezésre kívánta juttatni azt a szoros összetartozást, amely a kötelespéldányszolgáltatás és a könyvtárügy között fennáll.

Az 1929 : XI. t.-c. 32. §-a szerint a magyarországi nyomdatermékekből négy példányt kell tudományos célra, mint kötelespéldányt, ingyen beszolgáltatni. A kötelespéldányra való *jogosultság* mértéke kétféle. Valamennyi nyomtatványból kap a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchenyi Könyvtára és a Központi Statisztikai Hivatal könyvtára. Bizonyos korlátok között élvezett kötelespéldány jogosultsága van a Magyar Tudományos Akadémia és az Országgyűlés könyvtárának.

Ebből kitűnik, hogy az új törvény a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárának jogosultságát a régi helyzethez viszonyítva kibővíti, amidőn az összes sajtótermékre való igényét elismeri. Teszi ezt azzal az indokolással, hogy a nemzeti kultúra szempontjából nagyfontosságú nyomdatermékek pusztán egy példányban való teljes gyüjtése szerencsétlenség esetén pótolhatatlan veszteséget okozhat. Ezért az Országos Széchenyi Könyvtár mellett még, mint legalkalmasabb intézmény, a Központi Statisztikai Hivatal könyvtára is részesült a magyar szellem mindennemű termékéből, az úgynevezett Hungarikumokból.

A beszolgáltatási *kötelezettség* elsősorban a nyomdászt terheli, de az el nem juttatott kötelespéldányokért a kiadó a nyomdásszal egyetemlegesen felelős (32. §.). A törvényben meghatározott esetekben közvetlenül a kiadó a kötelezett ; így, ha a művet külföldön nyomatták, de hazánkban adták ki, ha a nyomda megszűnt vagy tulajdonosa változott, végül ha a munkát több nyomdász készítette.

Hazánkban eszerint a beszolgáltatás kötelezettségét az úgynevezett helyettesítési (szubszidiárius) rendszer szerint állapították meg. Külföldön a kötelezett személye változóan oszlik meg a kiadó, a nyomdász, a szerző vagy a megrendelő között. Az egyes országokra vonatkozóan kitűnő összeállítást nyujt Alfred Flemming : Das Recht der Pflichtexemplare, 1940. című munkája.

Elkobzott nyomtatványokból három példányt szolgáltat be az elkobzást foganatosító hatóság (Széchenyi Könyvtár, Statisztikai Könyvtár, Országgyűlési Könyvtár). A jogosított könyvtárak az elkobzott példányok elkülönített és a közhasználattól elzárt megőrzéséről gondoskodni tartoznak. Közérdekből titokban tartott állami nyomtatványok, mint kötelespéldányok, utólagosan kerülnek a teljes gyüjtést folytató könyvtárakba (Széchenyi Könyvtár, Statisztikai Könyvtár).

A nyomdatermékekről mind a nyomtató, mind a kiadó negyedévenkint kötelező *kimutatást* készít. A nyomdatermék-kimutatásban a kiadványokat hétféle cím alatt kell csoportosítani (9300/1935. VKM. 31. §.). Ezek sorrendben a következők: 1. napilapok, 2. időszaki folyóiratok és hírlapok, 3. könyvek és füzetek, 4. zeneművek, 5. térképek, 6. önálló képes ábrázolások (metszet, kőnyomat, sokszorosítás stb.) s végül 7. vegyes kisebb nyomtatványok.

A kimutatást megkapják a kötelespéldányra jogosított könyvtárak. A jegyzékkel egyidejűleg kapja a két teljes Hungarika gyüjtésű könyvtárunk magát a kötelespéldányt is, míg az Akadémia és az Országgyűlés könyvtára a jegyzék alapján jelöli ki az igényelt példányokat.

Ha a törvényben kijelölt kötelezettek nem szolgáltatják be a kötelespéldányt, úgy a jogosított könyvtárak kétféleképen járhatnak el. Vagy vétel útján szerzik be a sajtóterméket, vagy felkérik a közigazgatási hatóságot, hogy azt számukra a kötelezettek példányai közül lefoglalja. Ha vétel útján történt a beszerzés, akkor a költséget a beszolgáltatást elmulasztó kötelezett téríti meg (Törv. 40. §.).

A törvény felhatalmazza a jogosított könyvtárat arra is, hogy olyan kiadványt, amely közműveltségi szempontból sürgősen szükséges, a megjelenés után, mint kötelespéldányt, azonnal igényelje (36. §.). A törvény megszegése kihágás, mely pénzbüntetéssel jár; az eljárást közigazgatási hatóság folytatja le.

A kötelespéldány másik típusa a *sajtórendészeti* célból kötelező példányszolgáltatás. Jogforrása az 1938. évi XVIII. t.-c. 2. §-a, amely szerint a sajtótermékeket a kir. ítélőtábla területén működő ügyészhez (Budapesten a kir. büntetőtörvényszéki ügyészhez) kell eljuttatni. Mint már említettük, ezek a példányok az ügyészi átvizsgálás után, szintén a közkönyvtárak gyarapítását szolgálják. Ennek törvényes jogalapja az 1929 : XI. t.-c. 41. §-a, amely szerint a kir. ügyészséget illető kötelespéldányt, ha ott már szükség nincs rá, tudományos célra annak a könyvtárnak kell kiszolgáltatni, amelyet az OKBK javaslata alapján a kultuszminiszter kijelöl.

*

Az előadottakból kitűnik, hogy hazai jogalkotásunk figyelme — különösen az utolsó negyedszázadban — kiterjedt a könyvtári jog csaknem valamennyi kérdésére és több tekintetben rendezte a multban oly mostohán kezelt közgyüjteményeinket. Sikerrel egybefoglalta vidéki közgyüjteményeink nagyrészét és a Magyar Nemzeti Múzeum, mint gyüjteményegyetem alapítása révén irányt szabott az országos könyvtárügyi kultúrpolitika terén.

A fejlődés szempontjából azonban még sok könyvtári kérdés vár szabályozásra, ezek közül több olyan, amely régóta égető problémája a könyvtárügynek. Így intézményesen ma sincs rendezve a könyvtárosképzés. A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének hervadhatatlan érdeme a két ízben, 1937. és 1938-ban megrendezett könyvtárosképző tanfolyam, amely ezen a téren kiváló, új kezdeményezés volt.

A könyvtárosképzés végleges megoldása bonyolult probléma, amelyet — mint a külföldi példák mutatják — nehéz kielégítően megoldani. Hazai viszo-

nyainknak ebben a kérdésben talán az a megoldás felel meg legjobban, ha a könyvtárosképzést két részre bontjuk és az egyes könyvtárakban végzett gyakorlati tanulmányozáson kívül állandó jellegű egyetemi könyvtártani oktatás rendszeresítését biztosítjuk. (Hasonló szellemben lásd: Hóman Bálint, Múzeumok és könyvtárak, 1927.)

A könyvtári együttműködés megszervezése még távolról sem mondható teljesnek. Itt a gyarapítás összhangjának további biztosítása, különösen pedig nagyobb könyvtáraink gyüjtőkörének egészséges megosztása igényel törvényes szabályozást. Meg kell említenünk az egységes rendszerezési szabályok alkotásának szükségességét is. Ennek gyakorlatilag ma már bizonyos tekintetben meg van az alapja — így pl. a szakosztályozás terén. Könyvtárainkban az utóbbi időben jelentékeny mértékben elterjedt a tizedes rendszer; tehát nincs akadálya annak, hogy jogszabály írja elő új intézménynél a DK kötelező bevezetését.

Szükséges a könyvtári könyv fokozott jogi védelmének továbbfejlesztése — ebből a szempontból a jogalap már megvan (1929: XI. t.-c. 46. §. — kölcsönzési kihágás). Különösen fontos, hogy a könyvtár károsodás esetén teljes kártérítéshez jusson.

Végül utalunk a kötelespéldány szétosztásának kérdésére; szükséges a helyi szempont fokozott figyelembevétele. Ennek kimondása ugyancsak törvényes szabályozás tárgyát képezheti.

A fentiekben megkíséreltük, hogy a könyvtárral összefüggő joganyagot vázlatosan összeállítsuk. A feladatot nehezíti az, hogy a könyvtári jogviszonyok sokfelé szétágaznak és a jogi tételeket ennek megfelelően igen széles körből kell kielemezni. A könyvtárjog különösen hazai viszonylatban nyers, feldolgozatlan; így annak, aki ezzel foglalkozik könyvtári nyelven szólva olyan a helyzete, mintha kaotikusan rendezetlen könyvgyüjtemény rendszerbe szedésére vállalkoznék. A külföldi irodalom nyujt ugyan támpontot a főbb irányelvek megállapítására, de mivel a jog természeténél fogva egyike az autonom ismeretágaknak — a magyar jogrendszer pedig különösen önálló irányban fejlődött ki — így a hazai könyvtárjogi megállapítások a gyakran eltérő körülmények miatt csak gondos mérlegelés után hozhatók.

A könyvtárjog kiforratlan állapota nem nyujt elég támpontot arra, hogy végleges és megdönthetetlen rendszer igényével lépjünk fel, ám az irányelvek vázlatos lerögzítése megadja annak a lehetőségét, hogy kiinduló pontként szolgáljanak a könyvtári jog részletkérdéseinek behatóbb vizsgálatában. Összeállításunk keretében a kötelespéldány ismertetése során kíséreltük meg, hogy azt, mint különlegesen könyvtári vonatkozású jogágat, részletesebben kidolgozzuk; míg máshol a terjedelem korlátolt lehetősége miatt a tanulmány inkább összefoglaló természetű. Ezért inkább a teljességre, mint a részletezésre törekedtünk.

A könyvtári jog élő valóság, amelyet szükséges állandóan szemmeltartani és egységes irányba fejleszteni, hogy a könyvtár és a közönség jogos érdekei egyaránt intézményes védelemben részesüljenek. A modern könyvtáros, aki már nemcsak belső munkálatokat végez, hanem állandóan kapcsolatban áll a könyvtár közönségével, a könyvtári jog ismeretét nem nélkülözheti. Reméljük, hogy munkánk mind könyvtártani, mind jogi szempontból nem volt hiábavaló; ha sikerült a könyvtári tudomány eme, hazánkban eddig elhanyagolt részére ráirányítani a figyelmet és használható alapvetést nyujtani, úgy elértük célunkat.

Bibliotheksrecht und Bibliotheksgesetzgebung.

Von: *Dr. Endre Németh.*

(Inhaltsangabe.)

Das Bibliotheksrecht ist ein wenig bekannter Zweig der Bibliothekswissenschaften, der sich noch im Zustande der Entwicklung befindet. Die ausländischen Fachliteraturen, hauptsächlich die Deutsche, befasst sich seit Beginn des Jahrhunderts mit den Problemen des Bibliotheksrechtes; die ungarische Literatur entbehrt dagegen bisher die diesbezüglichen Erörterungen. Die vorliegende Abhandlung kann auf dem Gebiete des ungarischen Bibliotheksrechtes als bahnbrechend bezeichnet werden.

Das Bibliotheksrecht kann als *Fachrecht* betrachtet werden; es umfasst Rechtsnormen, die auf Rechtsverhältnisse der Bibliotheken anwendbar sind. Diese Rechtsnormen können ebenso aus dem Privatrecht, wie aus dem öffentlichen Recht hervorgehen. Daher kann das Bibliotheksrecht ausschliesslich weder in den Rahmen des öffentlichen Rechtes, noch in den des Privatrechtes eingereiht werden, denn es gehört seinem Wesen gemäss zu Beiden. Das Entstehen eines derartigen Fachrechtes von gemischtem Charakter ist öfters vorzufinden und es entspricht auch der Richtung der Rechtsentwicklung (z. B. das Arbeitsrecht). Im Bibliotheksleben findet das Privatrecht in den aus den Verfahrungsweisen des Büchererwerbes entspringenden Rechtsbeziehungen (Rechtsbeziehungen aus der Sammlung) sein Hauptanwendungsgebiet, wogegen die Rechstnormen der Bibliotheksbenützung mehr aus dem öffentlichen Recht hervorgehen.

Es ist nicht leicht das Bibliotheksrecht systematisch aufzuteilen, weil die diesbezüglichen Rechtsbegriffe ziemlich verzweigter Natur sind. Daher haben wir bei der Aufteilung weniger theoretische Vorstellungen, als vielmehr praktische Erwägungen zur Richtschnur genommen. Demzufolge haben wir das Bibliotheksrecht in drei Hauptgruppen eingeteilt; diese sind: die Rechtsnormen der *Benützung* — der *Erwerbung* — und der *Organisation.* Vor der Erörterung dieser drei Gruppen wird die allgemeine Rechtslage der Bibliotheken behandelt, sowie auch die wichtigeren Phasen der ungarischen Bibliotheksgesetzgebung umrissen.

In objektiver Hinsicht ist die Bibliothek im Rechtsleben eine *Sachgesamtheit.* Die Beurteilung der Sachgesamtheit wurde in Ungarn durch das Österreichische Bürgerliche Gesetzbuch stark beeinflusst.

Die Rechtssubjektivität der Bibliothek ist nach dem Eigentümer der Bibliothek zu beurteilen. Privatbibliotheken erscheinen als Eigentum einer Privatperson oder einer privatrechtlichen Rechtsperson (z. B. Verein), wogegen öffentliche Bibliotheken im allgemeinen als *öffentliche Anstalten,* das heisst als Eigentum öffentlich-rechtlicher juristischen Personen (Staat, Gemeinde usw.) betrachtet werden. Vom Gesichtspunkte des Verwaltungsrechtes gehört eine öffentliche Bibliothek in die Gruppe der öffentlichen Sammlungen. In dieser Abhandlund verstehen wir unter »Bibliothek« nur die öffentliche Bibliothek und beschäftigen uns daher bloss mit den Rechtsverhältnissen einer solchen. Eine Privatbibliothek, oder eine öffentlich-rechtliche Bibliothek (z. B. Behördenbibliothek), die nur einem engeren Kreise zugänglich ist — also eine Büchersammlung, die im allgemeinen nur wenig in Anspruch genommen wird — besitzt auch in juristischer Hinsicht eine herabgesetzte Bedeutung.

In dem geschichtlichen Umriss der *ungarischen Bibliotheksgesetzgebung* wird erwähnt, dass der ungarische Reichstag infolge der langwährenden Verteidigungs-

kriege erst in dem XVIII. Jahrhundert die Möglichkeit hatte sich mit kulturellen Fragen eingehender zu befassen. Seit dem Beginn des XIX. Jahrhunderts wird die Gründung und Förderung von Bibliotheken durch die gesetzgeberische Tätigkeit immer häufiger unterstützt. Durch den Freiheitskrieg im Jahre 1848, und durch die darauffolgende Unterdrückungszeit wurde die Entwicklung der nationalen Kultur gehemmt; nach dem Ende dieser Epoche ging der Reichstag sofort an die zeitgemässe gesetzliche Regelung der ungarischen Kulturfragen heran. Die erste einheitliche und zentrale Organisierung des Bibliothekswesens erfolgte im Jahre 1874, als die Stelle eines Landesinspektors für öffentliche Sammlungen geschaffen wurde. Der Wirkungskreis des Inspektors erstreckte sich auf sämtliche Fragen des ungarischen Bibliothekswesens. Die Zusammenarbeit der Bibliotheken und ihre Aufsicht wurde durch die im Jahre 1897 gegründete Organisation für die Angelegenheiten der Museen und Bibliotheken wirksamer gestaltet. Nach dem Weltkriege wurde das ungarische Bibliothekswesen auf neuer Grundlage organisiert. Es wurde das die grossen öffentlichen Sammlungen in sich fassende »*Ungarische National-Museum*« gegründet, das mit den Befugnissen eines Selbstverwaltungskörpers ausgestattet wurde (1922). Später hat die Regierung auch die Fragen der übrigen Bibliotheken einheitlich geregelt (1929).

In der ersten Hauptgruppe des Bibliotheksrechtes werden die *Rechtsnormen der Organisation* behandelt. Zuerst wird die Rechtsstellung des Rates des Ungarischen National-Museums, der bedeutendsten und in ungarischen Bibliotheksfragen massgebenden Organisation, besprochen. Dann werden die wichtigeren Momente der Organisierung des Bibliothekswesens behandelt, sowie die gesetzliche Regelung der Unterbringung, des Sammlungskreises, der Verwaltung, der Finanzgebarung und der Fragen des Bibliothekspersonals. Gesondert wird die Aufsicht über die Bibliotheken erörtert, die durch ein besonderes Amt, durch das zur Organisation des Ungarischen National-Museums gehörende Oberinspektorat der Öffentlichen Sammlungen ausgeübt wird.

Die grossen öffentlichen Sammlungen sind durch den Grundsatz der *Selbstverwaltung* gekennzeichnet. Die übrigen Bibiliotheken haben sich in die ungarische *kulturelle Arbeitsgemeinschaft* einzugliedern. Das Gesetz verfügt daher, dass im Falle schwerer Unterlassungen die Bibliothek unter staatliche Verwaltung gestellt werden kann. Die staatliche Verwaltung ist jedoch nur provisorischer Natur und erlöscht sobald die Notlage behoben ist. Es erfolgt also in solchen Fällen keine Enteignung — wie im Auslande — sondern bloss eine zeitliche Beschränkung des Eigentumrechtes aus Gemeininteresse.

Die *Bibliotheksangestellten* werden laut Gesetz mit den öffentlichen Angestellten gleichgestellt. Eine besondere Rechtsstellung geniessen die kommunalen Sammlungen der ungarichen Reichshauptstadt, besonders die *Stadtbibliothek Budapest*, eine der grössten Bibliotheken Ungarns, die auch in europäischer Hinsicht eine Sonderstellung einnimmt

In der zweiten Hauptgruppe werden die Rechtsverhältnisse der *Bibliotheksbenützung* erörtert. Die öffentliche Bibliothek ist verpflichtet ihre Bestände zur Verfügung der Benützer zu stellen (Zulassungspflicht); sie befindet sich also mit dem Benützer nicht in gleicher Rechtsstellung (öffentlich-rechtlicher Bestandteil). Um eine regelrechte Bücherbenützung sicher zu stellen ist die Bibliothek in der Regelung der Benützungsordnung nicht gebunden (Bibliothek als Hoheitsperson). So ist die Bibliothek befugt die Benützungsgebühr, die Legitimierung, die Verfallszeit, die Anstaltsordnung usw. selbständig und einseitig zu bestimmen. In all diesen Fällen muss sie selbstverständlich die Gemeininteressen vor Auge halten.

Die zwei Hauptformen der Benützung sind: die Benützung in dem Bibliotheksräumen, und die häusliche Benützung (Ausleihe). Die erste Form ist die weitverbreitete Art der Bibliotheksbenützung, während die Ausleihe erst in neuerer Zeit Brauch wurde. Vom juristischen Standpunkte aus wird festgestellt, dass die Bücherausleihe nicht den Charakter eines Leihvertrages, sondern eher den eines Mietvertrages hat. Die Benützungsgebühr, welche bei einer Privatbibliothek dem Gewinnzweck dient, soll bei der öffentlichen Bibliothek als Kostenvergütungsgebühr — also als öffentlich-rechtliche Gegenleistung — betrachtet werden. Ähnlicherweise werden die mit der Benützung zusammnenhängenden übrigen Rechtsprobleme: wie die Bürgschaft, die Hinterlegung, der Schadenersatz, die Haftpflicht der Bibliothek usw. behandelt. Dann werden die bei der Benützung vorkommenden Straffälle besprochen; und zwar die »*Ausleihe-Übertretung*«, die in Ungarn eine besondere Art von Bibliotheksdelikten bildet, da sie die vorschriftswidrige Ausleihe aus einer öffentlichen Bibliothek bestraft. Die übrigen Bibliotheksstraffälle, wie Bücherbeschädigung, Diebstahl, Unterschlagung usw. gehören zum allgemeinen Strafrecht. Nach dem ungarischen Strafgesetz ist die Inbrandsteckung einer öffentlichen Bibliothek ein qualifiziertes Delikt. Die Luftschutzverfügungen der Kriegszeit bestimmen für Bibliotheksgebäude strengere Massnahmen und sichern dadurch den Bibliotheken einem grösseren Schutz.

Die *Anstaltspolizei* erörternd wird erwähnt, dass die Bibliothek ihre Verfügungen im allgemeinen durch eigene Organe durchführen lässt und die Polizei nur im Notfalle in Anspruch nimmt. Es wird angeführt, dass der National-Bibliothek Ungarns, der Széchenyi Landes-Bibliothek das Recht zusteht, von ihren Beständen *beglaubigte Abschriften* auszustellen. Ferner werden die mit der Bibliotheksbenützung zusammenhängenden Fragen des *Urheberrechtes*, sowie die Beziehungen zwischen dem Bibliotheksrecht und *Presserecht* behandelt (Bücherbeschlagnahme).

Die dritte Hauptgruppe bespricht die *Rechtsverhältnisse aus dem Erwerbe.* Der Büchererwerb erfolgt bei Bibliotheken entweder durch privatrechtliche Geschäfte (Geschenk, Kauf, Tausch), oder auf Grund des öffentlichen Rechtes durch pflichtgemässe Abgabe (Pflichtexemplar). Die Schenkung und der Kauf geschieht auch im Bibliotheksleben nach allgemeinen Normen des Privatrechts. Die genaue Kenntnis der Rechtsnormen bezüglich der einzelnen Fälle ist besonders wichtig; so die Beurteilung der Besichtigung, des Antrags, des Irrtums beim Kauf usw. Der Kauf von Büchern fällt sehr oft in den Kreis des kommerziellen Kaufes. Der Tausch hat sich im Bibliotheksleben hauptsächlich deshalb selbstständig entwickelt, weil seine erfolgreiche Abwicklung eine besondere Organisation beansprucht. Zu diesen Zwecke wurde im Jahre 1923 die Ungarische Zentralstelle für Bibliothekswesen errichtet, welche nicht nur zur Verrichtung des heimischen und des ausländischen Tauschverkehrs bestimmt ist, sondern auch die Funktionen einer zentralen bibliographischen Auskunftsstelle ausübt, und sogleich mit der Zusammenstellung des ungarischen Gesamtkatalogs betraut ist.

Die Institution des *Plichtexemplares* wird wegen ihrer wichtigen Rolle eingehend behandelt. Sie ist die öffentlich-rechtliche Form des Büchererwerbes. Ihren Ursprung kann man bis zur Einführung der Zensur, des Druckprivileges, und des Urheberschutzes verfolgen. Das Pflichtexemplar dient für zwei Zwecke: zum Zweck der Pressepolizei und zum Zweck der Wissenschaft. Die abgelieferten Drucksachen werden unter mehreren Institutionen verteilt, damit deren Aufbewahrung auch bei einem etwaigen Schadenfall gesichert sei. Hier wird der Anspruch auf Pflichtexemplare der örtlichen Bibliotheken erwähnt, der hauptsäch-

lich bei der Sammlung von Drucksachen lokalen Charakters begründet ist. Ferner wird die gesetzliche Regelung des generellen und des speziellen Sammelns, sowie der Aufbau der Ordnung der Ablieferungspflicht geschildert. Es wird bemerkt, dass das presspolizeiliche Pflichtexemplar mittelbar ebenfalls die Vermehrung der Bestände der öffentlichen Bibliotheken bezweckt.

Nachher fassen wir den gegenwärtigen Stand der gesetzlichen Regelung des ungarischen Bibliothekswesens zusammen und weisen auf die noch nicht gelösten Fragen hin. Von diesen haben besondere Wichtigkeit: die Regelung der Ausbildung der Bibliothekare, der weitere Aufbau der Zusammenarbeit der Bibliotheken, der erhöhte Schutz der Bibliotheksbestände und schliesslich der Anspruch der örtlichen öffentlichen Sammlungen auf das Pflichtexemplar lokalen Charakters.

Zum Abschluss wird erwähnt, dass das ungarische Bibliotheksrecht noch in einem unbearbeiteten Zustande ist, weshalb in der Abhandlung die Rechtsfragen eher zusammengefasst und erörtert, als eingehend detailliert wurden. Das Bibliotheksrecht ist eine lebende, und nicht ruhende Wirklichkeit; diesen Umstand muss man ständig im Auge halten, wenn man es in einer einheitlicher Richtung leiten und entwickeln und damit die gerechten Interessen sowohl der Bibliotheken, als auch des Publikums institutionell sichern will. Der Bibliothekar von heute, der sich nicht nur in wissenschaftliche Studien vertieft, sondern mit den Bibliotheksbenützern in ständiger Berührung steht, kann Kenntnisse des Bibliotheksrechtes nicht entbehren. Der Hauptzweck dieser Abhandlung ist die Aufmerksamkeit auf diesen bisher nur zu wenig beachteten Zweig der Bibliothekswissenschaft zu lenken und zugleich eine brauchbare Grundlage für das Bibliotheksrecht zu schaffen.

A Fővárosi Könyvtár szerzeményeinek válogatott jegyzéke, 1941

Verzeichnis ausgewählter Zugänge der Stadtbibliothek, 1941

Catalogo scelto d'acquisizioni della Biblioteca Municipale, 1941

0 Általános munkák

Allgemeines

001 Tudomány és tudás

Wissenschaft und Wissen

Cysarz, Herbert. Weltbild und Forschungslage der deutschen Geisteswissenschaften. Jena : Gronau 1940. 30 p. (Veröffentlichungen d. Deutschen wissenschaftl. Instituts in Bukarest.) **P 001(43)**

Domizlaff, Hans. Analogik. Psychische Grundgesetze der Wissenschaft. Hamburg : Hanseatische Verl.-Anst. 1941. 280 p. **98453**

Ferrari, F. A. Autarchia spirituale. Bologna : La diana scholastica 1940. 98 p. **P 001(45)**

Heyde, Johannes Erich. Technik des wissenschaftlichen Arbeitens. Eine Anleitung, besonders für Studierende, mit ausführlichem Schriftenverzeichnis. *[1931.]* 6. unveränderte Aufl. Berlin : Junker & Dünnhaupt 1941. VIII, 221 p. **98640**

Jastrow, Joseph. Storia dell'errore umano. Trad. di Luigi Gallone. Verona : Mondadori 1941. 396, [1] p. (»Cultura d'oggi«.) **97454**

Müller, Adam. Vorlesungen über die dtsche Wissenschaft u. Literatur. Mit einem Vorw. hg. v. Arthur Salz. München : Drei Masken-Verl. 1920. XXVI, 232 p. **98732**

Roge, Arnold. Völkische Wissenschaft. Berlin : Fritsch [1940]. 89 p. **96912**

Stengel v. Rutkowski, Lothar. Wissenschaft und Wert. Rede. Jena : Fischer 1941. 16 p. (Jenaer akad. Reden, 29.) **P 001**

Terbe Lajos. A tudományos és irodalmi élet megszervezése az új Középeurópában. Bp. : Szerző kiad. 1941. 32 p. **R 001(4—191)**

002 Írás és könyv

Schrift- u. Buchwesen

Behrens, E. Zur Herkunft der Runen und zu ihrer Verwandtschaft mit vorgeschichtlichen und geschichtlichen Schriften. Lpzg : Heitz 1941. 57, 72 p. (Sammlung Heitz : Akad. Abhandlungen zur Kulturgeschichte, IV. Reihe, I. Bd.) **98838**

Hackmann, Heinrich. Der Zusammenhang zwischen Schrift und Kultur in China. München : Reinhardt 1928. 88 p. 3 t. **A 51.00/2**

Hajdu Helga. Lesen und Schreiben im Spätmittelalter. Pécs : Danubia-ny. 1931. 64 p. **P 003»11/14«**

Oldenbourg, Friedrich. Die Buchkultur. Ein Epilog zum Gutenbergjahr. München : Oldenbourg 1941. 42 p. **96623**

Petrau, Alfred. Schrift und Schriften im Leben der Völker. Ein kulturgeschichtl. Beitrag zur vergleichenden Rassen- u. Volkstumskunde. Essen: Essener Verl. — Anst. 1939. XIV, 657, [3] p. 10 t. (Veröffentl. d. Hochschule d. Politik. Forschungsabteilung.) **98125**

Weigel, Karl Theodor. Runen und Sinnbilder. *[1935.]* 3. verb. Aufl. Berlin : Metzner 1940. VII, 82 p. **97874**

Bibliographie : p. 81.

01 Könyvészet

Bibliographie

Belohorszky Ferenc. A Bessenyei — irodalom. Összeállította : —. Nyíregyháza : Kétz-ny. 1941. 31, [1] p. (A Bessenyei-társaság kiadványai, 3. sz.) **0120/95**

Buch ein Schwert des Geistes, Das-. Grundliste für den Deutschen Leihbuchhandel. 1—2. Folge. Hg. v. Reichsministerium f. Volksaufklärung u. Propaganda. Lpzg: Verl. d. Börsenvereins d. Deutschen Buchhändler 1940—41. (Schriftenreihe d. Grossdeutschen Leihbüchereiblattes, H. 1., 3.) **071/237**

Bucsay Mihály. Régi magyar könyvek a hallei magyar könyvtárban. Jegyzékűket összeáll. & bev. —. Bp.: Ranschburg 1941. 104 p. (A középeurópai protestántizmus kvtára, 1.) [Magyar-német] **96238**

Budapest. Deutsches wissenschaftliches Institut. Katalog der Wissenschaftlichen Bibliothek. Bp.: Königl. Ung. Univers. Dr. 1941. **0171/238**

Bd 1. Stand v. 1. VIII. 1941. 119 p.

Budapest. Egyetemi könyvtár. A kir. m. Pázmány Péter Tudományegyetemi könyvtár olvasótermének címjegyzéke. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 4°. [4], 318 p. **q 0171/236**

Deutsche Buch, Das-. Ein Verzeichnis. Den Freunden d. dtschen Buches im Ausland. Lpzg: Poeschel & Trepte [194?]. 168 p. **0174/100**

Fatini, Giuseppe. Bibliografia Carducciana (1835—1860). Bologna: Ed. »Aldina« 1940. 59 p. (Biblioteca de »L'Archiginnasio«, Serie II. N. LIII.) **0120/97**

Forbes, R. J. Bibliographia antiqua philosophia naturalis. I. Mijnbouw en Geologie. Bergbau u. Geologie. Leiden: Nederlandsch Inst. van het nabije oosten 1940. [32] p. **0169/71**

Internationale Bibliographie der Bibliographie. Lieferung 1. Ein Nachschlagwerk v. Hanns Bohatta u. Walter Funke. Frankfurt a. M.: Klostermann 1939. **q 01601/7**

Internationaler Jahresbericht der Bibliographie. Jg. 10. 1939. Hg. v. Joris Vorstius. Lpzg: Harrassowitz 1940. **0105/3**

Kidric, Franz. Bartholomaeus Gjorgjevic. Biographie i. bibliogr. Zusammenfassung. Wien: Strache 1920. 38 p. (Museion, Mitteilungen, II.) **0120/99**

Können ist Pflicht. Fachbuch-Auswahlverzeichnis. Zusammengest. & hg. v. Reichskuratorium f. d. Deutsche Fachschrifttum. Lpzg: Verl. d. Börsen-Vereins d. dtschen Buchhändler 1940. [122] p. (Veröffentl. d. Reichskuratoriums f. d. deutsche Fachschrifttum, 1.) **0166/79**

Lavotta Rezső. Zenei kéziratok. 2. k. Kéziratos zeneművek. Bp.: Orsz. Széchenyi könyvtár 1940. VI, 237, [3] p. **0171/84/6/2**

= Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának címjegyzéke, VI/2.

M. kir. külügyminisztérium. Könyvtár. Erdély. Az aktuális kérdésekkel foglalkozó jelentősebb könyvek, tanulmányok címjegyzéke. Összeállította Sikabonyi Antal. Bp.: Külügyminisztérium 1940. 23 p. **q 0171/204/13**

Menzel, Eberhard. Die völkerrechtlichen Dissertationen 1933—1939. Berlin: Duncker & Humblot 1941. 64 p. (Zeitschr. für Völkerrecht, Beih. zu Bd XXV.) **01634/95**

Menzel, Joachim. Schrifttum zur Judenfrage. München: Zentralverl. d. N S D A P [1941]. 31, [1] p. (Schrifttumsbeiträge zur weltanschaulichen Schulungsarbeit.) **P 016 : 303.31**

Nagyszeben. Brukenthal Museum. Katalog d. Bibliothek d. Baron Brukenthal in Hermannstadt. Hg. im Auftr. d. Curatoriums. Heft 1—3. Hermannstadt: Krafft 1896—1900. 480 p. **0172/47**

Pirandello, [Luigi], Bibliografia di —. P. 2. A cura di Manlio Lo Vecchio Musti. Milano: Mondadori 1940. XX, 124 p. **0120/98**

Rinman, Sven. Bibliographisches Verzeichnis von deutschen Büchern über Schweden u. v. schwedischer Dichtung in dtscher Übersetzung. Uppsala: Almquist & Wiksells 1941. 52 p. **0160/91**

Sikabonyi Antal. Az 1940. évi külpolitikai érdekű irodalom a m. kir. külügyminisztérium könyvtárában. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 32 p. (»Külügyi évkönyv«-ből.) **01632/44**

Traub, Hans & Hans Wilhelm Lavies. Das deutsche Filmschrifttum. Eine Bibliographie d. Bücher u. Zeitschriften über d. Filmwesen. Hg. v. d. Lehrschau d. Universum-Film Aktiengesellschaft. Lpzg: Hiersemann 1940. IV, 248 p. **01677/1**

Venezia. Reale Istituto veneto di scienze lettere ed arti. Indice generale dei lavori pubblicati dall'anno accad. 1894—95 al 1937—38. Venezia: Istituto 1939. VIII, 274 p. **0130/36**

Zinner, Ernst. Geschichte und Bibliographie der astronomischen Literatur in Deutschland zur Zeit der Renaissance. Lpzg: Hiersemann 1941. [8], 452 p. **01652/44**

02 Könyvtárügy

Bibliothekswesen

Blumenthal, Hermann. Aus der Geschichte der Landesbibliothek zu Weimar und ihrer Sammlungen. Festschrift. Hg. v. — Jena: Fischer 1941. XII, 210 p. (Zeitschr. d. Vereins für thüringische Geschichte, Beiheft, 23.) **0274/315**

Brogyányi Kálmán. Magyar könyvtári szolgálat. Előszót írta: Csáky Mihály. Pozsony: Toldykör kiad. 1941. [2], 47, [1] p. (Bibliotheka istropolitana.) **0200/108**

Bucsay Mihály. A jénai magyar könyvtár. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 10 p. **0277/34**

Ehringhaus, Inge. Die Lekture unserer Frontsoldaten im Weltkrieg. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 163 p. (Neue deutsche Forschungen, Bd 296.) **0280/4**
Bibliographie: p. 159—163.

Fuchs, Wilhelm. Zur Theorie und Praxis des Realkatalogs. Untersuchungen über wissenschaftl. Bibliotheksordnung. Göttingen: Häntzschel 1941. [6], 256 p. (Hainbergschriften, 9.) **0253/85**

Göteborg. Stadsbibliothek. 1891—1941. Minneskrift. Göteborg: Stadsbibliothek 1941. VI, 142, 10, 48, 100, 48, 22, 18 p. 11 t. (Acta Bibliothecae Gotoburgensis, I.) **0275/45**

Gulyás Pál. Sámboky János könyvtára. Bibliotheca Joannis Sambuci. Bp.: Szerző kiad. 1941. 380 p. **q 091/513**

Jahrbuch des grossdeutschen Leihbuchhandels. In Zusammenarbeit mit d. Abt. Schrifttum beim Rechsmin. f. Volksaufklärung u. Propaganda u. d. Reichsschrifttumskammer hg. v. Erich Langenbucher. Lpzg: Börsenverein d. dtschen Buchhändler 1941. **0273/3**

Kramm, Heinrich. Die Bibliothek eines Wittenberger Mediziners um 1790. (Chr. Fr. Nürnberger.) Berlin: Ebering 1940. 96 p. (Abhandlungen zur Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften, 33.) **0260/19**

Lydenberg, Harry Miller. History of the New York Public library. Astor, Lenox and Tilden foundations. New-York: Public library 1923. IX, [3], 644 p. 52 t. **0274/309**

Németország. Belügyminisztérium. Ausbildungs- und Prüfungsordnung für den gehobenen Bibliotheksdienst bei den wissenschaftlichen Bibliotheken. Rd Erl. d. RMdI. v. 20. 3. 1940. v d 191/40—13—1324. Berlin: Heymann 1940. 4°. p. 578—586. (Ministerialblatt des Reichs- und Preussischen Ministeriums des Innern, Jg. 101. Nr. 13.) **q 0232/15**

Németország. Reichsstelle für das Volksbüchereiwesen. Handbuch der Deutschen Volksbüchereien. Lpzg: Verl. Einkaufshaus für Bücherein 1940. 245 p. **0274/311**

Neufforge, Ferdinand Baron von. Über den Versuch einer deutschen Bibliothek als Spiegel deutscher Kulturentwicklung. Berlin: Lüttke [1941]. 612 p. **0288/106**

Nofri, Luisa. Libri e biblioteche. Notizie ad uso dei »Corsi di preparazione per gli uffici e i servizi delle biblioteche popolari«. Torino: Paravia [1937]. VIII, 152 p. **0274/312**

Schmitz, Hermann. Die Staatliche Kunstbibliothek in Berlin. Berlin: Dr. Feyl 1940. 20 p. **0260/18**

Schriewer, Franz. Büchereistatistik. Methoden, Beispiele, Ergebnisse. Lpzg: Harrassowitz 1940. VIII, 164 p. (Beitr. zur Volksbüchereikunde, 2.) **02745/10**

Vásárhelyi Júlia. Emlékezés a könyvtáralapító Somogyi Károly kanonokra. Szeged: Ablaka-ny. 1940. 14, [1] p.
R 027(439.026) Szeged, Somogyi könyvtár

028.5 Ifjúsági olvasmány

Lesen Jugendlicher

Gábor Géza. Mit olvassanak leányaink. Győr: Széchenyi-ny. [1940]. 12 p. **0285/65**

Márai György. Könyvismertető a magyar ifjúság és vezetői számára. A Magy. cserkészszövets. sajtóbizotts. megbízásából összeáll. —. *[1977.]* 4. átdolg. kiad. Bp.: Athenaeum 1941. 100 p. **0285/67**

Tóth Aurél. Földrajzi hibák és tévedések az ifjúsági irodalomban. Dombovár: Dombovári gimn. 1941. p. 4—12. (A Dombovári kir. kath. gimnázium évkönyvéből.)
R 028.5 : 91.439

Visentini, Olga. Libri e ragazzi. Storia della letteratura infantile e giovanile. *[1933.]* 3. ed. Milano: Mondadori 1940. 492 p. 16 t. **0285/66**

03 Lexikonok

Lexica

Gegenwartslexikon. Zeitnahe Ergebnisse der Naturwissenschaft und Technik. Ein Lesebuch in Kurzvorträgen v. Rudolf Sängewald. Lpzg: Dieterich 1940. XV, 564 p. (Sammlung Dieterich, Bd 94.) **K 0300/30**

Mai enciklopédia. Szerk. Cseténvi József, Erdődy Elek, Gáspár Zoltán. Bp.: Liber kiad. 1941. 479 p. **K 0300/66**

Wendt, Bernhard. Idee und Entwicklungsgeschichte der enzyklopädischen Literatur. Eine literarisch-bibliographische Studie. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1941. 85 p. (Das Buch im Kulturleben der Völker, 2.) **96634**

057/059 Címtárak. Évkönyvek

Adressbücher. Jahrbücher

Annuario del Regno di Albania. Amministrativo, corporativo, sindacale, agricolo, industriale, commerciale. Anno 1940—XVIII. Milano: Ravagnati 1940. **A 49.05/27**

Bulgaria. Jahrbuch 1940/41 der Deutsch-Bulgarischen Gesellschaft e. V. Berlin. Hg. v. Ewald von Massow. Schriftl. Kurt Haucke. Lpzg: Meiner [1941]. 332 p. **A 49.05/28**

Magyar rotary évkönyve. 1941. Bp.: Budapesti rotary club 1941. 52 p. **X 2565**

Magyarország évkönyve. VI. évf. Szerk. Béry László. Bp.: Stádium 1939. 226 p. **K 0500/11**

Visszacsatolt Erdély, A — gazdasági címtára és a hazai beszerzési források útmutatója Erdély részére. Bp.: A Honi ipar kiad. 1941. 268 p. **K 0570/9**

07 Ujságírás

Zeitungswesen

Adloff, Liselotte. Der lokale Teil der Berliner Presse von seinen Anfängen bis zum Jahre 1848. Diss. Berlin. 1938. Würzburg: Dr. Mayr 1939. 99 p. **P 070.13(43) Berlin» . ./1848«**

Bibliographie: p. 98—99.

Blindow, Ulrich. Berliner geschriebene Zeitungen des 18. Jahrhunderts. Diss. Berlin 1938. Würzburg: Triltsch 1939. VI, [2], 120 p. 3 t. **97025**

Bibliographie: p. IV—VI.

Dresler, Adolf. Die italienische Presse. Ein Leitfaden. *[1936.]* 3. erw. & verb. Aufl. Würzburg: Triltsch 1941. [10], 90 p. (Studien zur Geschichte d. italienischen Presse, 8.) **98383**

Eichhorn, Günter. Geschichte des Zeitungswesens im dtschen Ostraum zwischen Frankfurt a. O. u. Danzig. Diss. Berlin. Dresden: Dr. Dittert 1939. 138 p. 4 t. **97031**

Bibliographie: p. 134—136.

Kluge, F[ranz] H[ermann]. Iberoamerikanische Grosszeitungen. Hamburg: Hansischer Gildenverl. 1940. 178 p. 2 t. (Hamburger Studien zu Volkstum u. Kultur d. Romanen, 33.) **98483**

Kurth, Karl & Wolfgang Hollmann. Die Wirkungsgesetze der Presse. Gedanken über den Zusammenhang von Volkstum und Nachrichtengestaltung. *[1940.]* 2. durchges. u. erweit. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot 1941. 152 p. **98249**

Bibliographie: p. 151—152.

Merkens, Hans. Das Rentabilitätsgesetz der Zeitung und seine Bedeutung für den publizistischen Kampf. Eine Auseinandersetzung mit Karl Bücher, d. liberalen Kritiker d. liberalen Presse. Dresden: Dittert 1940. 106 p. (Lpzger Beitr. zur Forschung d. Publizistik, 4.) **P 070.11(43)**

Bibliographie: p. 105—106.

Münster, Hans A. Publizistik. Menschen. Mittel. Methoden. Lpzg: Bibliographisches Institut 1939. 146 p. **96427**

Bibliographie: p. 144—146.

Schiffhauer, Maria-Elisabeth. Die Zeitungsanzeige als Kulturhistorische Quelle. Der Inseratenteil im Mallinckrodtschen »Westfälischen Anzeiger« als Beitrag zur Zeitungs- u. Kulturgeschichte d. Westfälisch-Niederrheinischen Gebietes. Dortmund: Thomas 1940. [8], 124 p. 19 t. (Veröffentlichungen d. Westfälisch-Niederrheinischen Inst. f. Zeitungsforschung zu Dortmund, IV.) **98826**

Bibliographie: p. 122—124.

Zubor István. Az ujság technikája. Bp.: Szenkó 1940. 159 p. **96901**

090 Bibliofilia

Bibliophilie

Beheim-Schwarzbach, Martin. Das verliehene Buch. Versuch einer Typologie des Bücherschnorrers. Berlin: Warneck 1941. 15 p. **091/514**

Berkovits [Ilona] Elena. La miniatura nella corte di Mattia Corvino. Ferrarra ed il Rinascimento ungherese. Bp.: Soc. Mattia Corvino 1941. 36 p. (Biblioteca della »Mattia Corvino«, 10.) **0274/314**
Bibliografia: p. 33—36.

Gollob, Hedwig. Die Initialserien aus Wiener Incunabeln und Frühdrucken. Strassburg: Heitz 1941. 14 p. XII t. (Studien zur Deutschen Kunstgeschichte. Heft 309.) **091/526**

Lang, Oskar. Deutsche Romantik in der Buchillustration. München: Einhorn-Verl. [1941?]. 94 p. **091/508**

Sankt Wiborada. Ein Jahrbuch für Bücherfreunde. Jahrg. 7. 1940. Augsburg: Seitz 1940. **q 091/515**

1 Bölcselet

Philosophie

Abbagnano, Nicola. La struttura dell' existenza. Torino: Paravia 1939. XII, 202 p. (R. Univers. di Torino Pubbl. d. facolta di magistero, I/7.) **97415**

Andersen, Wilhelm. Der Existenzbegriff und das existenzielle Denken in d. neueren Philosophie u. Theologie. Gütersloh: Bertelsmann 1940. 218 p. (Beitr. z. Förderung christlicher Theologie, 42.)} **96178**
Bibliographie: p. 215—217.

Aristotele. Elenchi sofistici. A cura di Emilia Nobile. Bari: Laterza 1923. 106 p. **96762**

Aristotele. I. Introduzione alla filosofia (dalla Metafisica, libri I—IV; VI; IX, 1—8). II. I principii primi (dalla Metafisica, libri VII—IX, XII.). Vol. 1—2. Traduzione con note e commento a cura di Armando Carlini. Bari: Laterza 1933—1939. **96766**

Aristotele. Principi di logica (con estratti dalla Metafisica e dall'Organon). A cura di Armando Carlini. Bari: Laterza 1938. 132 p. **96767**

Barth, Paul. Die Stoa. *[1902.]* 5. Aufl. bearb. v. Albert Goedeckemeyer. Stuttg.: Frommann 1941. VIII, 344 p. (Frommanns Klassiker der Philosophie, XVI.) **96544**

Baumann, J[ulius]. Deutsche und ausserdeutsche Philosophie der letzten Jahrzehnte dargestellt und beurteilt. Gotha: Perthes 1903. VIII, 533 p. **97395**

Bechert, Rudolf. Eine Sinnphilosophie im Grundriss dargestellt. München: Reinhardt 1941. 116 p. **97453**

Bense, Max. Aus der Philosophie der Gegenwart. Köln: Staufen-Verl. 1940. 70 p. (Staufen-Bücherei, 13.) **97103**
Bibliographie: p. 69—70.

Bense, Max. Einleitung in die Philosophie. Eine Einübung des Geistes. München: Oldenbourg 1941. 191 p. **98060**
Bibliographie: p. 187—191.

Böhm Károly. Az ember és világa. Philosophiai kutatások. 1. k. Bp.: Orsz. evang. tanáregyes. 1941. **98566**
1. k. Dialektika vagy alapphilosophia. 288 p.

Brandenstein Béla báró. A lét forrásai. Bp.: Szt. István társ. 1940. 302, [2] p. **96364**

Brandenstein Béla báró. Platon. Bp.: Szent István társ. 1941. 205, [1] p. **97369**

Brunelli, Bruno. Antonio Rosmini. Milano Garzanti 1941. XI, 284, [1] p. **98098**

Bruno, Giordano. Gesammelte Werke. Hg. & ins Deutsche übertr. v. Ludwig Kuhlenbeck. Bd 1—6. Lpzg: Diederichs 1904—1909. **96331**
Bd 1. Das Aschermittwochsmahl. 1940. 193, [3] p.lt.
Bd 2. Die Vertreibung d. triumphierenden Bestie. 1904. 370, [2] p.
Bd 4. Von der Ursache (dem Anfangsgrund) u. d. Einen. 1906. XX, 158 p.
Bd 5. Eroici furori (Zwiegespräche v. Helden u. Schwärmer). 1907. XX, 317, [3] p. [H.: 3. & 6. k.]

Caramella, Santino. La filosofia di Plotino e il neoplatonismo. A cura di Arturo Caruso. Catania: Gruppo dei fascisti univers. 1940. 245, [3] p. (Reg. Univers. degli studi di Catania.) **97148**

Carlini, Armando. La mente di Giovanni Bovio. Bari: Laterza 1914. VIII, 249 p. (Biblioteca di cultura moderna.) **96726**

Class, G. Untersuchungen zur Phänomenologie und Ontologie des menschlichen Geistes. Lpzg: Deichert 1896. VIII, 238 p. **97394**

Corsano, A[ntonio]. Il pensiero di Giordano Bruno nel suo svolgimento storico. Firenze: Sansoni 1940. 313, [3] p. (Biblioteca storica del Rinascimento. Nuova ser., I.) **96658**

Cues, Nikolaus v. Der Laie über die Weisheit. Übers. v. E. Bohnenstädt. Lpzg: Meiner 1936. 108 p. (Schriften d. N. v. Cues in dtscher Übersetzung, 1.) **96437**

Cues, Nikolaus v. Über den Beryll. [Übers.] v. Karl Fleischmann. Mit einer Einf. v. Ernst Hoffmann. Lpzg: Meiner 1938. 164 p. (Schriften d. N. v. Cues in dtscher Übersetzung, 2.) **96436**

Doskar Éva. Hegel magyar utókora. Bp.: Egyet. ny. 1939. 90 p. (Minerva-könyvtár, 132.) **R 1 Hegel**
Bibliográfia: p. 87—90.

Ehrenfels, Christian von. System der Werttheorie. Bd 1—2. Lpzg: Reisland 1897—98. **97319**
Bd 1. Allgemeine Werttheorie. Psychologie des Begehrens. XXIII, 277 p.
Bd 2. Grundzüge einer Ethik. VIII, 270 p.

Ehrlich, Walter. Ontologie des Bewusstseins. Zürich: Rascher 1940. VIII, 320 p. **97146**
Bibliographie: p. 319—320.

Erdmann, Benno [etc.] Philosophische Abhandlungen. Christoph Sigwart zu seinem 70. Geburtstage, 28. III. 1900. Gewidm. v. Wilhelm Windelband, Heinrich Rickert [etz] Tübingen: Mohr 1900. 248 p. **97236**

Földes-Papp Károly. A megismerés tragikuma. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 172 p. (Philosophia, 2.) **96395**

Frammenti degli stoici antichi, I-. Vol. 1—2. Ordinati tradotti e annotati da Nicola Festa. Bari: Laterza 1932—35. **96873**
Vol. 1. Zenone. VIII, 128 p.
« 2. Aristone. — Apollofane. — Erillo Diogini d'Eraclea. — Perseo Cleante. — Sfero. 195 p.

Gernat, Otto. Kosmologische Streiflichter durch das Weltall. Wissenschaftl.-philosoph. Beitr. zur Schöpfungsmanifestation. Lpzg: Hillmann 1941. 28 p. **P 113**

Giusso, Lorenzo. G. B. Vico fra l'umanesimo e l'occasionalismo. Roma: Perrella [1940]. 82 p. (Biblioteca di filosofia.) **96972**

Hajós György. Epicharmos. Bp.: Arany János-ny. 1941. 36 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. szemináriumából, 46.) **R 1 Epicharmos**
Bibliográfia: p. 36.

Häberlin, Paul. Der Mensch. Eine philosophische Anthropologie. Zürich: Schweizer Spiegel-Verl. [1940]. 222 p. **98480**

Heidegger, Martin. Qu'est-ce que la métaphysique. Traduit de l'allemand avec un avant-propos et des notes par Henry Corbin. Paris: Gallimard 1937. 254 p. (Les essais, VII.) **98191**

Jakowenko, Boris. Beiträge zur Geschichte der tschechischen Philosophie. H. 1. Prag: Dr. Bartl 1940. (»Internat. Bibliothek f. Philosophie« IV/9—10.) **97831**

Jánosi József. A szellem. A szellemi lét főbb jelenségei és metafizikája. Bp.: Pázmány Péter irod. társ. 1935. 254 p. **97162**

Jansen, Bernhard. Die Geschichte der Erkenntnislehre in d. neueren Philosophie bis Kant. Paderborn: Schöningh 1940. 300 p. **94625**

Kant, Immanuel. Briefwechsel von-. Bd 1—3. Hg. v.: H. E. Fischer. München: Müller 1912—13. (Bibliothek der Philosophen.) **97249**

Klein, Werner. Nietzsches Kampf gegen den göttlichen Zwang. Stuttg.: Der Tazzelwurm-Verl. 1940. 126, [2] p. **97118**

Kolbenheyer, E[rw.] G[uido]. Neuland. Zwei Abhandlungen. München: Langen & Müller 1935. 166, [1] p. **98356**

Konrad, Andreas. Irrationalismus und Subjektivismus. Eine immanente Kritik d. Satzes d. Bewustseins in Nicolai Hartmanns Erkenntnismetaphysik. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1939. 60 p. (Abhandl. zur begr. Philosophie, II.) **P 121.2**

Kovács Béla. A transcendentális én problémája Kant kritikáiban. Dissz. Debrecen. Szolnok: Wachs-ny. 1938. [5], 64 p. **R 121.6**

Kranz, Walther. Die griechische Philosophie. Zugleich eine Einführung in die Philosophie überhaupt. Lpzg: Dieterich 1941. X, 550 p. 5 t. (Sammlung Dieterich, Bd 88.) **98274**

Kreibig, Josef Clemens. Psychologische Grundlegung eines Systems der Wert-Theorie. Wien: Hölder 1902. VII, [1], 204 p. **97297**

Krings, Hermann. Ordo. Philosophisch-historische Grundlegung einer abendländischen Idee. Halle-Saale: Niemeyer 1941. 182 p. (Philosophie- u. Geisteswissenschaften, 9.) **97817**

Kuiper, Vinc[enzo] M. Lo sforzo verso la trascendenza. Studio sulla filosofia di B. Varisco e sull'idealismo. Roma: »Angelicum« 1940. XII, 322, [2] p. **98363**

Land, J[oan] [Pieter] N[icolas]. Arnold Geulincx und seine Philosophie. Haag: Nijhoff 1895. X, 220 p. **97814**

Lazzati, Giuseppe. L'Aristotele perduto e gli scrittori cristiani. Milano: »Vita e pensiero« 1933. X, [2], 79, [1] p. **98118**

Lazzerino, Virgilio. La formazione del pensiero Cartesiano e la scolastica. Padova: Cedam 1940. 266 p. (Problemi d'oggi, 3.) **97156**

Läubin, Helmut. Studien zum Irrationalitätsproblem. Halle: Akademischer Verl. 1941. 143, [3] p. **98482**
Bibliographie: p. 143.

Litt, Theodor. Das Allgemeine im Aufbau der geisteswissenschaftlichen Erkenntnis. Lpzg: Hirzel 1941. 72 p. **P 121**

Lombardi, Franco. Ludovico Feuerbach. Seguito da una scelta di Passi Tradotti. Firenze: »La nuova Italia« 1935. 323, [2] p. 1 t. (Pensatori antichi e moderni.) **98633**
Bibliografia: p. 24—28.

Löwith, Karl. Von Hegel bis Nietzsche. Zürich: Europa-Verl. 1941. 538 p. **97902**
Bibliographie: p. 531—533.

Maier, Anneliese. Die Impetustheorie der Scholastik. Wien: Schroll 1940. 178 p. (Veröffentlichungen d. Kaiser Wilhelm Instituts f. Kulturwissenschaft im Palazzo Zuccari, Rom.) **96651**

Martin, Alfred v. Nietzsche und Burckhardt. München: Reinhardt 1941. 250 p. **96978**

Marvin, Walter T. An introduction to systematic philosophy. New-York: Columbia univ. pr. 1903. XIV, 572 p. **96209**

Marzorati, A[ngelo]. Spiritualismo. Milano: Bocca 1940. 324 p. (Coll. di scienze psichiche, 5—6.) **98461**

Masini, Romeo. L'umanità vista da un naturalista. Milano: Bocca 1941. XVI, 716, [4] p. (Piccola biblioteca di scienze moderne, 452.) **98061**

Mattei, Rodolfo de. Studi Campanelliani. Con l'aggiunta del testo inedito del discorso delle fiandre e degli antiveneti di T. Campanella. Firenze: Sansoni 1934. IV, 154, [1] p. 3 t. (Biblioteca storica Sansoni, X.) **98376**

May, Eduard. Am Abgrund des Relativismus. Berlin: Lüttke 1941. 297 p. **96918**

Meinong, A. Ueber Annahmen. Lpzg: Barth 1902. XVI, 298 p. **97496**

Mises, Richard v. Kleines Lehrbuch des Positivismus. Einführung in d. empiristische Wissenschaftsauffassung. Chicago (Illinois): Van Stockum 1939. XII, 468 p. (Libr. of unified science, book ser., I.) **96080**

Müller, F. Max. The six systems of Indian philosophy. London: Longmans & Green 1899. XXXI, 618 p. **A 54.10/6**

Müller, Max. Sein und Geist. Systematische Untersuchungen über Grundproblem u. Aufbau mittelalterlicher Ontologie. Tübingen: Mohr 1940. VI, [2], 232 p. (Beitr. z. Philosophie u. ihrer Geschichte, 7.) **96172**

Osske, Ita. Ganzheit, Unendlichkeit und Form. Studien zu Shaftesburys Naturbegriff. Berlin: Limbach 1939. 219 p. (Philosophische Untersuchungen, 7.) **96653**

Ovink, B. J. H. Philosophie und Sophistik. 'S-Gravenhage: Stockum 1940. XVIII, 268 p. **97147**

Parazelsus, Theophrastus. Der gefangene Glanz. Aus den Werken des — zur 4. Jahrhundertfeier seines Todes ausgew. u. eingel. von Lothar Schreyer. Freiburg i. Br.: Caritasverlag 1940. 185 p. 1 t. **97044**

Petronievics, Branislav. Metaphysisch-mathematische Abhandlungen. Prag: Bartl 1939. XII, 72 p. 1 t. (Internationale Bibliothek für Philosophie, Bd IV, No 5—6.) **96405**

Pfeifer Vilmos. Magyar filozófusok a XVIII. század végén. Szeged: Ablaka-ny. 1941. 70, [2] p. (Philosophia. A m. kir. H. M. tud. egyet. filoz. int. közlem., 2.)
Bibliográfia: p. 69—70. **R 109(439)»17«**

Ouint, Josef. Neue Handschriftenfunde zur Überlieferung der deutschen Werke Meister Eckharts und seiner Schule. Ein Reisebericht. Stuttg.: Kohlhammer 1940. 4°. XV, 292 p. **X 7457**
= Meister Eckhart. Die deutschen und lateinischen Werke, Bd 1.

Reason. Lectures delivered before the Philosophical union of the University of California 1938. By: William R. Dennes, J. Loewenberg, V. F. Lenzen [etz.] Berkeley: Univers. of California pr. 1939. [6], 228 p. **2550/21**
= University of California publ. in Philosophy, vol. 21.

Reichmann Győző. Mendelssohn Phaedonjának viszonya Platon Phaedonjához. Dissz. Bp.: Viktória-ny. 1940. 48 p. (Dolgozatok a Kir. magy. Pázmány Péter tud. egyet. philos. seminariumából, 36.) **R 1 Mendelssohn**

Renouvier, Charles. Histoire et solution des problèmes métaphysiques. Paris: Alcan 1901. II, 477 p. **97386**

Réti Menyhért. Duns Scotus János egyediségi elve. Vác: Kapisztrán-ny. 1941. 231 p. Bibliográfia: p. 228—231. **98358**

Riezler, Kurt. Parmenides. Frankfurt a. M.: Klostermann 1934. 99 p. (Frankfurter Studien zur Religion und Kultur der Antike, Bd V.) **97879**

Ring, Thomas. Der Mensch im Schicksalsfeld. Stuttg.: Deutsche Verlagsanstalt 1941. 561 p. **96372**

Rodhe, Sven Edvard. Über die Möglichkeit einer Werteinteilung. Lund: Gleerup 1937. 226 p. **97143**

Bibliographie: p. 222—226.

Saitta, Giuseppe. Filosofia italiana e umanesimo. Venezia: »La nuova Italia« 1928. 157, [3] p. (Storici antichi e moderni.) **98602**

Sándor Pál. Filozófiai lexikon. 1. füzet. Bp.: Faust kiad. 1941. **K 1000/1**

Schabad, Michael. Die Wiederentdeckung des Ich in der Metaphysik Teichmüllers. Basel: Helbing & Lichtenhahn 1940. [8], 172 p. 1 t. **97827**

Bibliographie: p. 139—168.

Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph von. Münchener Vorlesungen: Zur Geschichte der neueren Philosophie und Darstellung des philosophischen Empirismus. *[1827.]* Neu herausg. u. mit. erläuternden Anmerkungen versehen v. Arthur Drews. Lpzg: Dürr 1902. XVI, 353 p. (Philosophische Bibliothek, Bd 104.) **97626**

Schlechta, Karl. Erasmus von Rotterdam. Hamburg: Hoffmann & Campe 1940. 94 p. (Geistiges Europa.) **96164**

Scholz, Heinrich. Metaphysik als strenge Wissenschaft. Köln: Staufen-Verl. 1941. 188 p. **98330**

Schopenhauer-Jahrbuch. Bd 28. Hg. Schopenhauer-Gesellschaft. Vorwort v. Arthur Hübscher. Heidelberg: Winter 1941. **x 2581**

Schütz Antal. A bölcselet elemei. *[1927.]* 2. átdolg. kiad. Bp.: Szent István-társ. 1940. VIII, 584 p. **95733**

Schwarz, Justus. Hegels philosophische Entwicklung. Frankfurt a. M.: Klostermann 1938. XVI, 345 p. **97950**

Sciacca, Michele Federico. La filosofia italiana. Milano: Bocca 1941. VIII, 150 p. (Piccola biblioteca di scienze moderne, N. 450.) **98450**

Spaventa, B[ertrando]. Rinascimento riforma, controriforma e altri saggi critici. Venezia: »La nuova Italia« 1928. 359, [5] p. (Storici antichi e moderni.) **98639**

Spirito, Ugo. L'idealismo italiano e i suoi critici. Firenze: Le Monnier 1930. 266, [2] p. (Studi filosofici, VI.) **98621**

Stein, Heinrich v. Idee und Welt. Das Werk d. Philosophen u. Dichters. Ausgewählt u. hg. v. Günter Ralfs. Stuttg.: Kröner [1940]. XL, 420 p. 1 t. **96996**

Bibliographie: p. 401—404.

Toffanin, Giuseppe. Storia dell'Umanesimo. (Dal XIII al XVI secolo.) *[1933.]* 2. ed. rived. Roma: Perrella 1940. XV, 395 p. 12 t. **98090**

Bibliografia: p. 369—388.

Ungern-Sternberg, Arthur von. Freiheit und Wirklichkeit. Schleiermachers philosophischer Reifeweg durch den deutschen Idealismus. Berlin: Klotz 1931. VI, 302 p. **96648**

Victor János. Az intuicio Kant filozófiájában. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 46 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. seminariumából, 43.) **R 1 Kant**

Wahle, Richard. Das Ganze der Philosophie und ihr Ende. Ihre Vermächtnisse an die Theologie, Psychologie, Ästhetik und Staatspädagogik. *[1894.]* 2. unveränderte Ausg. Wien: Braumüller 1896. XXIII, 539 p. **97573**

Wentscher, Else. Relative oder absolute Wahrheit? München: Reinhardt 1941. 78, [2] p. **P 165**

13 Okkult tudományok

Okkultismus — Parapszichologia

Brunton, Paul. A felsőbbrendű én (The quest of the overself). Ford. Gál Andor. Bp.: Rózsavölgyi 1941. 296 p. **98813**

Heysinger, Isaac W. Spirit & matter, before the bar of modern science. London : Laurie [1910]. XXVIII, 433 p. **97240**

Krafft, Karl E. Nostradamus Európa jövőjét látja. Bp. : Stádium [1941]. 100 p. **98457**

Nakoinz, Clemens. Die Wünschelrute und ihre praktische Anwendung. Berlin : Falken-Verl. [1941]. 66, [1] p. (Falken-Bücherei, Bd 23.) **P 133 : 53**

Ring, Thomas. Das Lebewesen im Rhytmus des Weltraums. Stuttg. : Dtsche Verl.-Anst. 1939. 290 p. **96549**

Roesermueller, Wilhelm Otto. Vom friedlichen Sterben. Eine christlich-religiöse u. parapsychologische Studie. Freiburg i. Br. : Spiegel-Verl. 1940. 96 p. **96185**

Szirmai Kornél. Okkultisták — mediumok, tagadók — csalók. Bp. : Pszichikai kutatás szemináriuma kiad. 1941. 112 p. (A pszichikai kutatás szemináriumának kis könyvtára, 1.) **98366**

Tromp Iván. Sorsunk és a csillagok. (Népszerű asztrológia.) Bp. : Cserépfalvi 1941. 300 p. 1 t. **97365**

Tuckett, Ivor L. L. The evidence for the supernatural. A critical study made with »Uncommon sense«. *[1911.]* 2. ed. London : Watts 1932. XII, [2], 146 p. (Thinker's Library, 27.) **98309**

15 Lélektan

Psychologie

Atkinson, William Walker. The subconscious and the superconscious. Chicago : Progress comp. 1909. 200 p. **97475**

Boda István. A magyar lélektan új feladatok előtt. Szeged : Ablaka-ny. 1939. 19 p. (»Új élet felé«, 7.) **R 15(439)**

Bognár Cecil. Mi és mások. A mindennapi élet lélektana. Bp. : Egyetemi-ny. [1942]. 350 p. **98535**

Bollnow, Otto Friedrich. Das Wesen der Stimmungen. Frankfurt a. M. : Klostermann 1941. X, [2], 224 p. **97015**

Bumke, Oswald. Gedanken über die Seele. Berlin : Springer 1941. 350 p. **97429**
Bibliographie : p. 339—344.

Feuling, Daniel. Das Leben der Seele. Einführung in psychologische Schau. *[1940.]* 2. Aufl. Salzburg : Müller 1940. XVIII, 656 p. **96107**

Freytag, Kurt. Wollen, Können und Erreichen. Breslau : Breslauer Verlag und Druckerei 1940. 84 p. 2 t. **96693**
Bibliographie : p. 83—84.

Groeben, Margarete von der. Konstruktive Psychologie und Erlebnis. Studien zur Logik der Diltheyschen Kritik an der erklärenden Psychologie. Stuttg. : Kohlhammer 1934. VIII, 173 p. (Göttinger Forschungen, H. 6.) **97419**

Haigis, Ernst. Das Spiel als Begegnung. Versuch einer materialen Spieldeutung. Lpzg : Barth 1941. 80 p. **P 158.2**
Bibliographie : p. 79.

Hajdu Helga. Das mnemotechnische Schrifttum des Mittelalters. Wien : Leo 1936. 135 p. **96392**

Höfler, Alois. Psychologie. Wien : Tempsky 1897. XII, 604 p. **97518**

Jaensch, Erich. Der Kampf der deutschen Psychologie. Langensalza : Beltz 1940. 53, [3] p. **P 15(09)(43)**

Jaensch, E[rich] R[udolf]. Zur Eidetik und Integrationstypologie. Arbeiten aus d. Inst. f. psycholog. Anthropologie an d. Univers. Marburg/Lahn. Vorw. v. G. H. Fischer. Lpzg : Barth 1941. XII, 170 p. **97427**

Jung, C[arl] G[ustav]. Psychologie und Religion. Die Terry Lectures 1937, gehalten an d. Yale University. Aus d. Engl. übers. Zürich : Rascher 1940. 190 p. **97912**

Jung, C[arl] G[ustav]. Wirklichkeit der Seele. Anwendungen u. Fortschritte d. neueren Psychologie. Mit Beitr. v. Hugo Rosenthal, Emma Jung & W. M. Kranefeldt. Zürich : Rascher 1939. VIII, 410 p. (Psychologische Abhandlungen, IV.) **98561**

Kleint, B. Herbert. Versuche über die Wahrnehmung. Lpzg : Barth 1940. VIII, 264 p. (Psychologische Studien. Abt. 1. Beiträge zur Analyse der Gesichtswahrnehmungen, H. 11.) **96656**

Kogon, Charlotte. Das Instinktive als philosophisches Problem. Würzburg : Triltsch 1941. [6], 76 p. (Kulturphilosophische, philosophiegeschichtliche u. erziehungswissenschaftliche Studien, H. 16.) **97832**
Bibliographie : p. 73—76.

Lapie, Paul. Logique de la volonté. Paris : Alcan 1902. 400 p. **97308**

Lipps, Theodor. Das Selbstbewusstsein ; Empfindung und Gefühl. Wiesbaden: Bergmann 1901. [6], 42 p. (Grenzfragen des Nerven- u. Seelenlebens, IX.) **Pq 153.7**

Lugossy Margit. A »szenvedélyek tana« Descartes-nál. Dissz. Debrecen. Nyíregyháza : Klafter-ny. 1939. 55 p. **R 157**

Mack, Joseph. Kritik der Freiheitstheorien. Eine Abhandlung über das Problem der Willensfreiheit. Lpzg : Barth 1906. VIII, 287 p. **97502**

Máday István, marosi. Individuálpszichológia. Bp. : Pantheon kiad. 1940. 196 p. **96368**
Bibliográfia : p. 194—195.

Messer, August. Das Problem der Willensfreiheit. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht 1911. [4], 101, [1] p. (Wege zur Philosophie, 1.) **97481**
Bibliographie : p. [102].

Metzger, Wolfgang. Psychologie. Die Entwicklung ihrer Grundannahmen seit der Einführung des Experiments. Dresden : Steinkopf 1941. XIX, 352 p. (Wissenschaftliche Forschungsberichte, Naturwissenschaftliche Reihe, Bd 52.) **98471**

Molnár Ilona. Szándékrealizálások torzulásai az írásban. Bp. : Mérnökök ny. 1939. 49 p. (Dolgozatok a Kir. m. Pázmány Péter tud.-egyet. philos. szemináriumából, 32.) **R 158.4**

Müller-Freienfels, Richard. Geheimnisse der Seele. *[1927.]* 2. Aufl. Berlin : Pantheon akademische Verl.-Anst. [1937]. 349 p. (Bücher d. Seelenforschung, 1.) **96422**

Pulver, Max. Menschen kennen und Menschen verstehen. Zürich : Orell-Füssli 1940. 58, [2] p. **P 151**

Rothacker, Erich. Die Schichten der Persönlichkeit. *[1937.]* 2. erw. Aufl. Lpzg : Barth 1941. X, 178 p. **96953**

Schopenhauer, [Artur]. A szenvedélyes szerelemről. Ford. & bev. Rózsahegyi Zoltán. Bp. : Phönix [194?]. 80 p. (Klasszikus írások, 2.) **R 158**

Schramm, Albert. Philosophische Studien zum Begriff der Entscheidung. Diss. Berlin : Dr. Bernard 1940. 79 p. **P 159.1**
Bibliographie : p. 77—79.

Schwarz, Hermann. Psychologie des Willens. Zur Grundlegung der Ethik. Lpzg : Engelmann 1900. VII, [1], 391 p. **97521**

Siebeck, Hermann. Geschichte der Psychologie. Bd 1. Gotha : Perthes 1880—. **97579**
Bd 1/1. Psychologie vor Aristoteles. 1880. XVIII, [2], 284 p.
Bd 1/2. Psychologie v. Aristoteles bis zu Thomas v. Aquino. 1884. XII, 532 p.

Steif Antal. Az autonóm mozgásmód vizsgálata. Bp. : Sylvester ny. 1940. 72 p. 8 t. (Dolgozatok a Kir. Magy. Pázmány Péter tudományegyetem philosophiai szemináriumából, 34.) **R 152.8**

Vershofen, Wilhelm. Wille und Verantwortung. Nürnberg : Krische 1940. 59 p. (Nürnberger Beiträge, H. 80.) **P 159.1**

Wellek, Albert. Das absolute Gehör und seine Typen. Lpzg : Barth 1938. VIII, 368 p. (Beihefte z. Zeitschrift f. angewandte Psychologie u. Charakterkunde, 83.) **98517**

Wellek, Albert Das Problem des seelischen Seins. Die Strukturtheorie Felix Kruegers: Deutung u. Kritik. Zugleich ein Beitrag zur Wissenschaftslehre u. zur Theorie d. Charakters. Lpzg : Barth 1941. 114 p. **98529**

Zürcher, Werner. Ueber die Intelligenz und ihren Ort im Gefüge des Verhaltens. Bern : Haupt 1941. 118 p. (Mensch u. Welt, 7.)
Bibliographie : p. 117—118. **96954**

156.7 Jellemtan

Charakterologie

Masurek-Rudoma, Rudolf. Handschrift, Charakter, Charakterformung. Graphologische Erfahrungen. Gettenbach bei Gelnhausen : Pfister & Schwab 1938. 96 p. **98103**

Pál Antal. Bevezetés a modern karakterológiába. Debrecen : Nagy 1941. 134 p. **97087**
Bibliográfia : p. 128—132.

Pannenborg, W. A. Beitrag zur Psychologie der tragischen Dramatiker. Eine psychologische Studie, nach Heymans' biographischer Methode bearbeitet. 'S-Gravenhage: Nijhoff 1939. 23 p. **P 156.7**

Reijnders, A. F. M. Die Psychologie der Biologen. Versuch einer Einteilung der wissenschaftlichen Charaktertypen im allgemeinen. (Auf Grund einer Enquete.) Haag : Nijhoff 1929. [6], 207 p. **97841**

Wittlich, Bernhard. Wörterbuch der Charakterkunde. Nach d. Charakterkunde v. Ludwig Klages. *[1937.]* 2. verbess. Aufl. Lpzg : Barth 1941. 47, [1] p. 1 t. **P 156.7(03)**

17 Erkölcsbölcselet. Életbölcselet

Ethik. Lebensanschauung

Bignone, Ettore. L'Aristotele perduto e la formazione filosofica di Epicuro. Vol. 1—2. Firenze: »La nuova Italia« 1936. (Il pensiero classico, IV.) **98788**

Bohlin, Torsten. Das Grundproblem der Ethik. Über Ethik u. Glauben. Uppsala: Almquist & Wiksell 1923. 502 p. (Arbeiten utgifna med. understöd af Wilhelm Ekmans Universitetsfond, Uppsala, 30.) **97840**

Christiansen, Broder. Das Lebensbuch oder von den Wegen der Persönlichkeit. Alte u. neue Lebenserfahrungen gesamm. v. —. Ebenhausen bei München: Langewiesche-Brandt 1941. 171, [5] p. **98271**
Bibliographie: p. [174—175].

Endres, Franz Karl. Die Viertelstunde des Nachdenkens. Basel: Verl. d. »Bücherfreunde« 1939. 208 p. **97918**

Giusso, Lorenzo. Wilhelm Dilthey e la filosofia come visione della vita. Napoli: Ricciardi 1940. [8], 298 p. **97800**
Bibliografia: p. 297—298.

Goebel, Robert. Begegnung mit dem Schicksalsengel. Betrachtungen zum menschlichen Leben. Stuttg.: Urachhaus Verl. 1940. 54 p. **P 177**

Greinert, Willy. Von der Kraft als dem Ideal der wahren Religion. Berlin: Greinert 1940. 32 p. **P 177 : 21**

Heinroth, Johann Christian August. Über moralische Kraft und Passivität. Konzentriert und erneuert v. Paul Kroedel. Lpzg: Kreisel 1940. 305 p. (Das Wort des Deutschen, 2.) **96577**

Horváth Barna. A materiális értéketika új iránya. Bp.: Egyetemi ny. 1927. p. [101] — 136. (»Athenaeum«-tól.) **R 17 Hartmann**

Keyserling, Hermann. Betrachtungen der Stille und Besinnlichkeit. Jena: Diederichs 1941. 263 p. **98885**

Klatt, Fritz. Lebensmächte. Gesetze der geistigen Entwicklung. Jena: Diederichs 1941. 274, [3] p. **98260**

Küssner, Karl. Verantwortliche Lebensgestaltung. Gespräche mit Rudolf Otto über Fragen d. Ethik. Hg. v. —. Stuttg.: Kohlhammer 1941. 268 p. **97843**

Pitkin, Walter B. Negyven évvel kezdődik az élet. Ford. Benedek Marcell. Bp.: Grill 1937. XII, 164 p. **97275**

Reitner, Georg. »Und siehe, es war sehr gut«. Gedanken über d. Sinn d. Lebens. München: Reinhardt 1940. 72 p. 1 t. **96191**

Rüssel, Herbert Werner. Das Lob der rechten Einsamkeit. Lpzg: Pantheon 1940. 98 p. **96156**

Schwarz, Hermann. Das sittliche Leben. Eine Ethik auf psichologischer Grundlage. Mit einem Anhang: Nietzsche's Zarathustra-Lehre. Berlin: Reuther & Reichard 1901. XI, [1], 417 p. **97288**

Sellmair, Josef. Weisheit Unterwegs. Worte der Meister. Regensburg: Pustet 1940. 262 p. **96578**

Steffen, Albert. Selbsterkenntnis und Lebensschau. Dornach (Schweiz): Verl. für schöne Wissenschaften 1940. 313, [4] p. **96922**

Wyneken, Gustav. Weltanschauung. München: Reinhardt 1940. 399 p. **96511**

Ziermann, Bernh[ard]. Ringen um Sicherheit im sittlichen Denken. Köln: Bachem 1930. 148 p. **96916**

2 Vallás. Egyház

Religion. Kirche

Arseniew, Nikolaus. Von dem Geist und dem Glauben der Kirche des Ostens. Lpzg: Klotz 1941. 31 p. **P 281.9**

Bergmann, Ernst. Kleines System der Deutschen Volksreligion. Prag: Burg-Verl. 1941. 88 p. (»Bücher der Burg«, 2.) **97792**

Dibelius, Martin. Wozu Theologie? Von Arbeit u. Aufgabe theologischer Wissenschaft. Lpzg: Hinrichs 1941. 80 p. **98102**

Frick, Heinrich (Hg.). Rudolf Otto-Ehrung. Bd 1—3. Berlin: Töpelmann 1940. **96423**

Grundmann, Walter. Christentum und Judentum. Studien zur Erforschung ihres gegenseitigen Verhältnisses. Sitzungsberichte d. ersten Arbeitstagung d. Inst. z. Erforschung d. jüd. Einflusses auf d. dtsche kirchliche Leben v. 1. bis 3. III. 1940. in Wittenberg. Hg. v. —. Lpzg: Wigand 1940. [4], 236, [2] p. **97432**

Heckel, Theodor. Glaube und Form. Von d. religiösen Wirklichkeit d. dtschen Volkes. Hg. v. —. Berlin-Steglitz: Eckart 1940. 108 p. **96186**

Herzog, Georges. Claudius und Hamann. Ihr Kampf gegen den Rationalismus und ihr Vermächtnis an unsere Gegenwart. Lpzg: Schloessmann 1940. 192 p. 2 t. **96370**

Schwab, Wilhelm. Die Religiosität des Christian Gotthilf Salzmann gesehen im Lichte der Integrationstypologie. Zugleich ein Beitrag zu Wesen u. Grundhaltung deutschen Frommseins. Berlin: Springer 1941. VI, 66 p. **P 21 Salzmann Christian Gotthilf**
Bibliographia: p. 63—66.

Söhngen, Gottlieb. Symbol und Wirklichkeit im Kultmysterium. *[1937.]* 2. wesentlich erweit. Aufl. Bonn: Hanstein 1940. 159 p. (Grenzfragen zwischen Theologie und Philosophie, H. IV.) **98372**

Swedenborg, Emanuel. Vom Reiche Gottes und seiner himmlischen Lehre. Aus dem lateinischen Urtext übertr. v. Ludwig Hofaker. Lorch (Württ.): Renatus Verl. 1939. 203 p. **96382**

Werner, Martin. Die Entstehung des christlichen Dogmas problemgeschichtlich dargestellt. Bern: Haupt 1941. XXI, 730 p. 1 t. **97875**

Wunderle, Georg. Über die religiöse Bedeutung der ostkirchlichen Studien. Würzburg: Rita-Verl. 1939. 28 p. (Das östliche Christentum, 10.) **P 281.5**

21 Vallásbölcselet. Valláslélektan

Religionsphilosophie. Religionspsychologie

Augustinus, Aurelius. Die Ordnung. Erste dtsche Übertragung v. Karl Johann Perl. **Paderborn: Schöningh 1940.** XXIV, 112 p. (Aurelius Augustinus Werke in dtscher Sprache.) **96936**

Csurgai Márta. Pauler Ákos bölcseletének Isten-tana. Bp.: Buschmann-ny. 1940. 62 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. seminariumából, 35.) **R 211**

Dacqé, Edgar. Die Urgestalt. Der Schöpfungsmythus neu erzählt. Lpzg: Insel-Verl. 1940. 189 p. **96574**

Eberhardt, Paul. Von der Möglichkeit und der Notwendigkeit der reinen Religion. Gotha: Perthes 1916. 68, [2] p. **P 215**

Flügel, Heinz. Tragik und Christentum. Berlin-Steglitz: Eckart-Verl. 1941. 34 p. **P 808-21**

Gentile, Panfilo. Sommario d'una filosofia della religione. Bari: Laterza 1923. 239 p. **96887**

Häberlin, Paul. Das Wunderbare. Zwölf Betrachtungen über die Religion. *[1922].* 3. Aufl. Zürich: Schweizer Spiegel-Verl. 1930. 176 p. **97981**

Hock János. Az Isten könyve. Bp.: Urbányi 1940. 170 p. **97139**

Klein, Werner. Meister Eckhart. Ein Gang durch d. Predigten d. dtschen Meisters. Stuttg.: Der Tazzelwurm-Verl. 1940. 120 p. **97107**

Loosen, Josef. Logos und Pneuma im begnadeten Menschen bei Maximus Confessor. Münster: Aschendorff 1941. XXII, [2], 132 p. (Münsterische Beiträge zur Theologie, H. 24.) **97418**
Bibliographie: p. XI—XII.

Lotz, Johannes & Josef de Vries. Die Welt des Menschen. Eine Vorschule zur Glaubenslehre. Regensburg: Pustet 1940. 470 p. **96993**

Majláth [Kálmán József] Colomann Josef Gr. Gott oder die Berechtigung des persönlichen geistigen Principes in der Schöpfung gegenüber d. materialistischen Anschauung. Wien: Kirsch 1877. 144 p. **96211**

Meister Eckhart. Die deutschen und lateinischen Werke. Bd 1. Herausgegeben im Auftrage der Deutschen Forschungsgemeinschaft. Stuttg.: Kohlhammer 1940. 4°. **x 7457**

Oltmanns, Käte. Meister Eckhart. Frankfurt a. M.: Klostermann 1935. [1], 213 p. (Philosophische Abhandlungen, Bd II.)
Bibliographie: p. 11—14. **97949**

Otto, Rudolf. Freiheit und Notwendigkeit. Ein Gespräch mit Nicolai Hartmann über Autonomie und Theonomie der Werte. Tübingen: Mohr 1940. 39, [1] p. (Sammlung gemeinverständlicher Vorträge, 187.)
P 21 Otto, Rudolf.

Pieper, Josef. Über Thomas von Aquin. Lpzg: Hegner 1940. 78 p. **96115**

Rahner, Karl. Hörer des Wortes. Zur Grundlegung einer Religionsphilosophie. München: Kösel-Pustet 1941. 230 p. **97802**

Sattler, Heinrich Joseph. Das Gebet, die verborgene Grossmacht der Welt. Köln: Lahn 1940. 81 p. **P 217**

Schwarz, Hermann. Ewigkeit. Ein deutsches Bekenntnis. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 127, [1] p. **98246**

Spranger, Eduard. Weltfrömmigkeit. Lpzg: Klotz 1941. 48 p. **P 21 Spranger**

Staudinger, Josef. Das Jenseits. Schicksalsfrage d. Menschenseele. *[1939.]* 2. Aufl. Einsiedeln/Köln: Benziger 1941. 398 p. **93518**

Tamás, szent aquinói. Summa theologica. De Rubeis, Billuart et aliorum notis selectis ornata. Ed. 22 diligenter emend. T. 1—6. Roma: Marietti 1939. **98532**

Van der Leeuw, Gerardus. Der Mensch und die Religion. Anthropologischer Versuch. Basel: Verlag Haus zum Falken 1941. 200 p. (Philosophia universalis, 2.) **96570**

Wassilij, Mönch. Die asketische und theologische Lehre des hl. Gregorius Palamas (1296—1359). Aus dem Russischen übers. v. Hugolin Landvogt. Würzburg: Rita-Verl. 1939. 91 p. (Das östliche Christentum, H. 8.) **97909**

Winter, Eduard. Franz Brentanos Ringen um eine neue Gottessicht. Nach dem unveröffentlichten Briefwechsel Franz Brentano-H[ermann] Schell. Brünn: Rohrer 1941. 47, [1] p. (Veröffentlichungen d. Brentanogesellschaft in Prag. Neue Folge, Bd 1.)
P 21 Brentano

22 Biblia

Bibel

Braun Vilmos. Az apokrif Ezra. Dissz. Bp.: Szerző 1941. 32 p. **R 229**
Bibliográfia: p. 31—32.

Pákozdy László Márton. Deuterojesajási tanulmányok I. Az újabb deuterojesajási kritika ismertetése különös tekintettel az ú. n. Ebed-Jahweh-dalokra. Pápa: Főiskolai ny. 1940. 89, [2] p. (Pápai Református Theologiai Akadémia kiadványai, 37. sz.) **R 229**

Schick, Erich. Die Botschaft der Engel im Neuen Testament. Stuttg.: Evang. Missionsverlag 1940. 287 p. **96895**

Stonner, Anton. Bibellesung und Bibeldeutung. Eine praktische Anleitung zur Auswertung d. Heiligen Schrift. *[1934.]* 4. Aufl. Meitingen bei Augsburg: Kyrios-Verl. [194?]. 32 p. (Lebensschule d. Heiligen Schrift, 1.)
Bibliographie: p. 30—32. **P 220.6**

232 Krisztológia

Christologie

Bruns, Hans. Führungen durch Christus. Marburg (Lahn): Spener-Verl. 1940. 127 p. **96579**

Burger, Ewald. Der lebendige Christus. Die theologische Bedeutung der Auferstehung und Erhöhung Christi. Stuttg.: Kohlhammer 1933. XV, 289 p. (Tübinger Studien zur systematischen Theologie, H. 2.)
Bibliographie: p. IX—XV. **97676**

Der Meister. Bekenntnisse von Ludwig Richter, Hans Thoma und Rudolf Koch. Hg. v. Kurt Ihrenfeld. Berlin-Steglitz: Eckart-Verl. 1937. 70 p. (Der Eckart-Kreis, 40.) **96580**

Grundmann, Walter. Jesus der Galiläer und das Judentum. *[1940.]* 2. verb. Aufl. Lpzg: Wigand 1941. [6], 246 p. **97127**

Leipoldt, Johannes. Jesu Verhältnis zu Griechen und Juden. Lpzg: Wigand 1941. [8], 239, [1] p. (Veröffentlichungen des Instituts zur Erforschung des jüdischen Einflusses auf das deutsche kirchliche Leben.) **97440**

Papini, Giovanni. Storia di Cristo. Vol. 1—2. *[1933.]* 9. ed. Firenze: Vallecchi 1939. (Opere di G. Papini, 19—20.) **96736**

Radó Polikárp. Az Úr születésének évszaka. (Die Jahreszeit der Geburt des Herrn.) Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 20 p. **2096/3/4**
= Szent István Akadémia hittudomány-bölcseleti oszt.-nak értekezései, III. k. 4. szám.

235 Szentek

Heilige

Balanyi György. Csehországi boldog Ágnes (1205—1282). Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 34 p. **2072/2/6**
= Szent István Akadémia történelem-, jog- és társadalomtudományi osztályának értekezései, II. k. 6. sz.

Huysmans, J[oris] K[arl]. Sainte Lydwine de Schiedam. Paris: Stock 1901. XXIII, 347 p. **96202**

Péchy-Horváth Rezső. Szent Imre herceg élete. Ajánlást írta: Dittrich Imre. A bibliografiai függeléket összeállította: Kertész János. Bp.: Szent Imre hg. kiadóváll. 1940. 48 p. **R 235.3 Imre**

Sertorius, L[illi]. Katharina von Genua. Lebensbild und geistige Gestalt. Ihre Werke. Vorwort v. Albert Lang. München: Kösel-Pustet 1939. 269, [1] p. (Gestalten des christl. Abendlandes, 4.) **96676**

Stanislav P[áter]. Kármel angyala. Jézus szívéről nevezett Szent Terézia Margit. Előszót írta P. Ernestus a. S. Teresia. Bp.: Kármelita atyák kiad. 1941. 176 p. 8 t. **98303**

Teller Frigyes. Szűz szent Imre herceg. Bp.: Révai-ny. 1940. 30 p. **R 235.3 Imre**

248.2 Misztika

Mystik

Buddeberg, Ernst. Der Weg zur Seligkeit nach evangelischer und katholischer Lehre. 10. Aufl. Wuppertal-Elberfeld: Butt [194?]. 31 p. **P 248**

Ebeling, Heinrich. Meister Eckharts Mystik. Studien zu den Geisteskämpfen um die Wende des 13. Jahrhunderts. Stuttg.: Kohlhammer 1941. X, 356 p. (Forschungen z. Kirchen- u. Geistesgeschichte, 21.)
Bibliographie: p. 348—356. **98484**

Gottesschau im palamitischen Hesychasmus, Die —. Ein Handbuch der spätbyzantinischen Mystik. Eingeleit. u. übers. v. A. M. Ammann. Würzburg: Rita-Verl. 1938. 161 p. (Das östliche Christentum, H. 6/7.) **97975**

Gröber, Conrad. Der Mystiker Heinrich Seuse. Die Geschichte seines Lebens. Die Entstehung u. Echtheit seiner Werke. Freiburg i. Br.: Herder 1941. [8], 234 p. 3 t. **97889**

Hendrikx, Ephraem. Augustins Verhältnis zur Mystik. Eine patristische Untersuchung. Würzburg: Rita-Verl. 1936. 204 p. (Cassiciacum, Bd 1.) **97901**
Bibliographie: p. 8—16.

Johannes von Lykopolis. Ein Dialog über die Seele und Affekte des Menschen. Hg. v. Sven Dedering. Leiden: Brill 1936. XXXII, 93, [3] p. (Vilhelm Ekmans Universitetsfond, Uppsala, 43.) **97830**

Kennsbert Károly. Misztika mint világnézet. A misztikus életművészet elmélete és gyakorlata. Bp.: Kókai 1941. 210 p. **96520**

Lais, Hermann. Eusebius Amort und seine Lehre über die Privatoffenbarungen. Ein historisch-kritischer Beitrag zur Geschichte der Mystik. Freiburg i. Br.: Herder 1941. [8], 103 p. 1 t. (Freiburger theologische Studien, H. 58.) **97883**
Bibliographie: p. 99—103.

Merkel, Rudolf Franz. Die Mystik im Kulturleben der Völker. Hamburg: Hoffmann u. Campe [1940]. 288 p. (Europa-Bibliothek.) **96988**

Radecki, Sigismund. Wort und Wunder. Salzburg: Müller 1940. 160 p. **96428**

Röck Gyula. Bevezetés a misztikába. Tanulmány. Dombóvár: Bagó-kiad. 1941. 191, [1] p. **98310**

Schuurman, B[arend] M[artinus]. Mystik und Glaube. Im Zusammenhang mit d. Mission auf Java. Haag: Nijhoff 1933. VIII, 126 p. **97844**

Zingaropoli, Francesco. La preghiera. Come emanazione fra i mondo del finito e l'infinito. Milano: Hoepli 1940. XX, 200 p. (Collana di biosofia.) **96360**

27 Egyháztörténet

Kirchengeschichte

Balanyi György. A ferences mozgalom begyökerezése magyar földön. Székfogl. értek. Bp.: Akadémia 1940. 52 p. **4305/25/10**
= Értekezések a tört. tud. köréből, XXV/10

Balthasar, Hans Urs v. Die »Gnostischen Centurien« des Maximus Confessor. Freiburg in Br.: Herder 1941. 156 p. (Freiburger theol. Studien, 71.) **98122**

Baus, Karl. Der Kranz in Antike und Christentum. Eine religionsgeschichtliche Untersuchung mit besonderer Berücksichtigung Tertullians. Bonn: Hanstein 1940. X, 250 p. 16 t. (Theophaneia. Beiträge zur Religions- und Kirchengeschichte des Altertums, 2.) **96391**

Bechthum, Martin. Beweggründe und Bedeutung des Vagantentums in der lateinischen Kirche des Mittelalters. Jena: Fischer 1941. 199 p. (Beiträge zur mittelalterlichen, neueren u. allgemeinen Geschichte, Bd 14.) Bibliographie: p. 179—199. **98201**

Cantimori, Delio. Eretici italiani del Cinquecento. Firenze: Sansoni 1939. VIII, 447 p. (Bibl. storica Sansoni, Nuova ser. I.) **97424**

Erdős [Mátyás] Matthias. Pázmánys Hodoegus. Methode und Bedeutung. Esztergom: Buzárovits 1941. VIII, 99 p. **96454**
Bibliographie: p. VII—VIII.

Fallenbüchl Ferenc. A rabváltó trinitárius szerzetesek Magyarországon. Bp.: Stephaneum 1940. 177 p. 1 t. **2073/2/9**
= A Szent István Akadémia történelem-, jog- és társad. tud. osztályának értekezései, II. k. 9. szám.

Haiczl Kálmán. Egyháztörténelmi emlékek a cseh megszállás korából. Esztergom: Szerző 1940. 107 p. **98842**

Hegyi László. Az egyházi ének kezdetei. Az első három század egyházi zenéje. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 106, [2] p. **97074**
Bibliográfia: p. 105—106.

Kamlah, Wilhelm. Christentum und Selbstbehauptung. Historische u. philosophische Untersuchungen zur Entstehung d. Christentums u. zu Augustins »Bürgerschaft Gottes«. Frankfurt a. M.: Klostermann 1940. XIII, 473, [1] p. **96928**

Kniewald Károly. A »Hahóti kódex« (zágrábi MR. 126. kézirat) jelentősége a magyarországi liturgia szempontjából. Ford.: Kühár Flóris. Bp.: Egyetemi ny. 1938. 19 p. 4 t. (»Magyar Könyvszemle« 1938. II. sz.-ból.) **R 264(439) (003.1)**

Kónyi Mária [stb.]. A bátai apátság és Krisztusvére ereklyéje. Írták: Holub József, Csalog József és Dercsényi Dezső. Pécs: Dunántúl-ny. 1940. 65 p. 8 t. (Tolnavármegye multjából, 5.) **96535**

Kühár Flóris. Mária-tiszteletünk a XI. és XII. század hazai liturgiájában. Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 19 p. **2096/3/3**
= Szent István Akadémia hittudomány-bölcseleti oszt.-nak értekezései, III. k. 3. sz.

Papp György. A munkácsi püspökség eredete. Székfogl. értek. a »Szent Miklós magyarországi uniós Szövetség« tud. és irod. oszt.-ban. Miskolc: »Szemisz« tud. és irod. osztálya 1940. 24 p. (A »Keleti Egyház«-ból.) **R 262.12(439.51) Munkács**

Schneider, Carl. Das Frühchristentum als antisemitische Bewegung. Bremen: Verl. Kommende Kirche 1940. 20 p. **P 281**

Smolitsch, Igor. Das altrussische Mönchtum. (11—16. Jahrh.) Gestalter u. Gestalten. Würzburg: Rita-Verl. 1940. 86. p. (Das östliche Christentum, 11.) **A 47.26/1**
Bibliographie: p. 7—10.

Stupperich, Robert. Russische Sekten. Wernigerode am Harz: »Licht im Osten« 1938. 56 p. (Das Evangelium unter d. Völkern d. Ostens, 8.) **A 47.28/9**
Bibliographie: p. 55.

Werkenthin, Ilse. Die rheinischen Bischofswahlen im Kräftespiel der europäischen Politik von 1292 bis 1303. Diss. Berlin. Bleicherode am Harz: Dr. Nieft 1939. 132 p.
Bibliographie: p. 5—14. **97037**

Wunderle, Georg. Aus der heiligen Welt des Athos. Würzburg: Rita Verl. 1937. 61 p. (Das östliche Christentum, 2) **A 49.99/114**

282 Katolicizmus

Katholicismus

Berger, Gustav. Die katholische Aktion. Eine Strukturbetrachtung d. modernen Katholizismus als Beitrag zur Unterscheidung d. kirchlichen Katholizismus v. politischen Katholizismus. Breslau: Hirt 1941. 146 p.
Bibliographie: p. 139—146. **98267**

Brucculeri, Angelo. La chiesa e la civilta. 2. ed. Roma: La civilta cattolica 1940. 59, [3] p.
Bibliografia: p. [1—2.] **P 261.6**

Bucher, Beat. Wollen und Handeln. Kurze Anleitung zur Verinnerlichung d. christlichen Lebens. Lpzg: Räber 1941. 68 p. **98493**

Christoph, Erik. Der Gott des Lebens. Briefe einer Umkehr. Paderborn: Bonifacius-Dr. 1940. 130 p. **96435**

Csapodi Csaba. Társadalmi kérdés és a katolicizmus Magyarországon. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 58, [2] p. (Balassa Bálint-könyvtár, 3.) **R 282(439)**

Horváth Barna. Summi Pontificatus. Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 20 p. (A »Társadalomtudomány«-ból.) **R 261.6**

Kertész János. Magyar zarándokhelyek. Bp.: Szent Imre herceg kiadóváll. 1941. 24 p. Bibliográfia: p. 20—24. **R 282(439)**

Kniewald Károly. Hartwick győri püspök Agenda Pontificalis-a. Ford. Kühár Flóris. Bp.: Egyet. ny. 1941. 24 p. 2 t. **2096**
= A Szent István Akadémia hittudomány-bölcseleti oszt. értekezései, III. k. 6. sz.

Pascher, Joseph. Inwendiges Leben in der Werkgefahr. Krailling vor München: Wewel 1940. 144 p. **96572**

Schnürer, Gustav. Katholische Kirche und Kultur im 17. Jahrhundert. Paderborn: Schöningh 1941. XVI, 456 p. **97067**

Szivós Donát. Emberek a mérlegen (Krisztussal vagy ellene?). Bp.: Korda 1941. 193 p. **98004**

Tiefenthaler József. Az Eucharisztia és a lelkipásztorkodás. Veszprém: Egyházmegyei ny. 1937. 36 p. **R 282(439)**

Tower Vilmos. A papi celibátus. Rákospalota: Don Bosco-ny. 1941. 112, [2] p. (Szalézi művek.) **96559**

284 Protestántizmus

Protestantismus

Altar am Meilenstein, Der-. Zeugnisse zum 125 jährigen Bestehen der Basler Mission. Basel: Verl. d. Basler Missionsbuchhandl. [1941]. 48 p. (Aus d. Evang. Missions-Magazin XI.) **P 266(494) Basel**

Blumhardt, Christoph. Eine Auswahl aus seinen Predigten, Andachten und Schriften. Bd 1—4. Hg. v. R[ob.] Lejeune. Erlenbach: Rotapfel Verlag. **97919**
Bd 1. Jesus ist Sieger! Predigten und Andachten aus den Jahren 1880 bis 1888. 1937. [6], 477, [3] p.
Bd 2. Predigten und Andachten aus den Jahren 1888 bis 1896. 1925. 595 p.
Bd 3. Ihr Menschen seid Gottes! Predigten und Andachten aus den Jahren 1896 bis 1900. [1928.] 2. Aufl. 472, [2] p.
Bd 4. Gottes Reich kommt! Predigten und Andachten aus den Jahren 1907 bis 1919. 1931. 446. [2] p.

Brandi, Karl. Die deutsche Reformation. Lpzg: Koehler & Amelang 1941. XVI, 364 p. 20 t. **97426**

Bucsay Mihály. Jelentés a hallei egyetemi magyar és délkeleteurópai egyházi kutatóállomás működésének első szakaszáról. 1938. máj. 15. — 1940. márc. 31. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 22 p. (A középdunai protestantizmus könyvtára, A.) Magyar és szlovák sorozat, 2. k.) **R 284(4-12)**

Büchlein, Das — von der Liebe Gottes. Von einem Stillen im Lande *[1941.]* 2. Aufl. Zürich: Zwingli-Verl. 1941. 46 p. (Zwingli-Bücherei, 7.) **98324**

Erdei Mihály. Egyház és ifjúság. Debrecen: Saját kiad. 1939. 176 p. (Egyházi értekezések, 10.) **96272**

Farner, Oskar. Gott ist Meister. Zwingli-Worte für unsere Zeit. Ausgewählt v. —. Zürich: Zwingli-Verl. 1940. 60 p. (Zwingli-Bücherei, 8.) **97926**
Bibliographie: p. 59—60.

Gál Lajos. Geleji Katona István igehirdetése. Debrecen: Kollegium 1939. 226 p. (Theologiai tanulmányok, 60.) **96259**

Geszler, Paul. Die Verkündigung der neuen Theologie. Basel: Reinhardt 1940. 37 p. **P 284.2 : 252**

Hannich, Gustav. Flucht oder Zuflucht. Ausweg aus der Hoffnungslosigkeit des heutigen Menschen. Basel: Missionsbuchhandlung 1940. 149, [2] p. **96686**

Hannich, Gustav. Der heilige Geist als Quelle der Kraft. Basel: Missionsbuchhandl. 1941. 126, [2] p. **98469**

[Hermann, Nikolaus]. Der Wandel in der Gegenwart Gottes. Die beste Anleitung für ein Leben in der Heiligung. Gespräche und Briefe des Bruder Lorenz. Übertragen u. hg. v. Franz Tillich. *[1936.]* 2. erweit. Aufl. Berlin: Furche Verl. [194?]. 48 p. (Furche Bücherei, 23.) **97456**

Hultsch, G. Friedrich Nietzsche und Luther. Gütersloh: Bertelsmann 1940. 84 p. (Schriftenreihe der Luther-Gesellschaft, 13.) **96926**
Bibliographie: p. 82—84.

Jung-Stilling, Johann Heinrich. Herr, Du weisst, das ich Dich lieb habe. Briefe von —. Auswahl u. Nachwort von Friedrich Seebach. Berlin: Rennebach 1941. 44, [2] p. (Furche-Bücherei.) **97793**

Kapi Béla. Kegyelem és élet. Egyházi beszédek, tanulmányok, előadások és egyéb írások. 1—2. k. Győr: Dunántúli ev. lelkészegyes. 1940. **96122**

Kiss Tihamér László. A magyar református kátétanítás módszertana. Szeged: »Új Nemzedék« 1939. 81, **[3]** p. (Theológiai tanulmányok, 62.) **96258**

Kathona Géza. Samarjai János gyakorlati theológiája. Debrecen: Kollegium 1939. 224 p. (Theologiai tanulmányok, 61.) **96257**

Lamparter, Helmut. Luthers Stellung zum Türkenkrieg. München: Lempp 1940. 152 p. (Forschungen zur Geschichte und Lehre des Protestantismus, 9. Reiche, IV. Bd.) **96415**

Lang, August. Puritanismus und Pietismus. Studien zu ihrer Entwicklung v. M. Butzer bis zum Methodismus. Neukirchen Kreis Moers: Buchhandl. d. Erziehungsvereins 1941. 360 p. (Beiträge z. Geschichte u. Lehre d. Reformierten Kirche, Bd 6.) **98827**

Lange, Ernst. Das »Eigentliche« im Christentum. Wuppertal-Elberfeld: Brockhaus 1940. 128 p. **96915**

Lehmann, Arno. Das Wunder des Unscheinbaren. Berlin: Heimatdienstverlag 1940. 63 p. **96581**

Luther, [Martin]. Gedanken von Luther. Die Auswahl besorgte G[ottfr.] Traub. Berlin: Atlantis-Verl. 1940. 85, [1] p. **98631**

Luther, Kant, Schleiermacher in ihrer Bedeutung für den Protestantismus. Forschungen und Abhandlungen. Georg Wobbermin zum 70. Geburtstag dargebracht von Kollegen, Schülern und Freunden. Herausgeber: Friedrich Wilhelm Schmidt, Robert Winkler, Wilhelm Meyer. Berlin: Collignon 1939. XVI, 589, [1] p. 1 t. **97437**

Makay Miklós. A megújhódás útján. Tanulmányok, írások. Előszót írta: Incze Gábor. Bp.: Bethlen-ny. [1941?]. 103 p. **97372**

Márkus Jenő. A liberális szellem a református egyházban. (A magy. ref. liberális teológia.) Pápa: Főisk. ny. 1939. 618, [2] p. (Pápai ref. teológiai Akadémia kiadv., 27.) **96275**

Bibliográfia: p. [1].

Molnár Mihály. Keresztény vallástétel. Szalonta: Gaál 1939. 11 p. **R 284**

Nemzetközi kongresszusok. De l'élection éternelle de Dieu. Actes du Congrès internat. de théologie calviniste Genève, 15—18 juin 1936. La Haye: Nijhoff 1936. 318 p. **97821**

Pinoma, Lennart. Der existenzielle Charakter der Theologie Luthers. Das Hervorbrechen der Theologie der Anfechtung u. ihre Bedeutung für das Lutherverständnis. Helsinki: Finnische Literaturgesellschaft 1940. 197, [1] p. **97000**

Popken, Minna. Lasst uns Schatzgräber sein in der Nachfolge Jesu. Von d. ordnenden u. heilenden Wirkung d. Evangeliums auf d. Leben d. Seele. Berlin: Furche-Verl. 1940. 78 p. (Die Bücher d. neuen Lebens.) **96189**

Quistorp, Heinrich. Die letzten Dinge im Zeugnis Calvins. Calvins Eschatologie. Gütersloh: Bertelsmann 1941. VIII, 208 p. **98257**

Bibliographie: p. 202—204.

Ravasz László. Isten rostájában. Beszédek, írások. 1—2. k. Bp.: Franklin 1941. **97678**

Rinderknecht, Hans Jakob. Tapfere Seelsorge. Zürich: Zwingli Verlag 1937. 48 p. **P 284.2 : 253**

Ritter, Gerhard. Die Weltwirkung der Reformation. Lpzg: Koehler & Amelang [1941]. 226 p. **98327**

Sasse, Hermann. Vom Sakrament des Altars. Lutherische Beiträge zur Frage des heiligen Abendmahls. Hg. v. —. Unter Mitarbeit v. Richard Fröhlich, Friedrich Wilhelm Hopf, Theodor Knolle [etz]. Lpzg: Dörffling & Franke 1941. 298 p. **98543**

Szabó Lajos. Czelder Márton működése a Moldva-oláhországi első magyar református misszióban. Debrecen: Városi ny. 1940. 181, [3] p. 1 t. **96274**

Urbán Ernő. Krisztus keresztje. Anselmus tanítása Jézus Krisztus váltságszerző haláláról. Dissz. Bp.: »Keresztyén igazság« 1941. 322 p. **96981**

Bibliográfia: p. 299—315.

Zinzendorf, Nikolaus Ludwig Graf v. Berliner Reden über den Glauben an Jesus Christus. Eine Auslegung von Luthers Erklärung zum zweiten Artikel. Bearb. & hg. v. D. S. Baudert. Berlin: Furche — Verl. 1940. 128 p. (Bücher d. neuen Lebens, 9.) **96438**

291 Összehasonlító vallástudomány

Vergleichende Religionswissenschaft

Jooss, G[ottlieb]. Geistige Reiche und religiöse Fragen der Gegenwart. Mannheim: Deutsches Druck- u. Verlagshaus 1940. 253 p. **97927**

Mead, G. R. S. Thrice-greatest Hermes. Studies in Hellenistic theosophy and gnosis. Vol. 1—3. London: Theosophical publ. soc. 1906. **97163**

Vol. 1. Prolegomena. XVI, 482 p.
« 2. Sermons. XII, 404 p.
« 3. Excerpts and fragments. XII, 372 p.

Mühling, Paul. Der Lichtgedanke und die Feuerehrung. Hg. v. —, unter Mitwirkung v. Paul Deffke, Fidus (Höppener), Herbert Kelletat [etz.]. Königsberg: Gräfe & Unser 1941. 130 p. 8 t. **98490**

Nilsson, Martin P. Geschichte der Religion. Bd 1. München: Beck 1941. (Handbuch d. Altertumswissenschaften. 5. Abt. 2. Teil. Bd 1.) **29201/5/2/1**

Bd 1. Bis zur Griechischen Weltherrschaft. XXIV, 822 p. 52 t.

Prampolini, Giacomo. La mitologia nella vita dei popoli. Vol. 1—2. Milano: Hoepli 1938. 4°. **x 7503**

Russel, Herbert Werner. Antike Welt und Christentum. Amsterdam: Pantheon 1941. 311, [1] p. **98213**

Schomerus, Hilko Wiardo. Indische und christliche Enderwartung und Erlösungshoffnung. Gütersloh: Bertelsmann 1941. VIII, 326 p. **98284**

292—299 Nem-keresztény vallások

Nicht-christliche Religionen

Corbett, Sarah. Extracts from the Vâhan. London: Theos. publ. soc. 1904. XI, 792 p. **97497**

Das, Bhagavan. The science of the sacred word being a summarised translation of the Pranava-vada of Gargyayana. Vol. 1—2. London: Theosophist office 1910. **A 54.21/24**

Glasenapp, Helmuth v. Buddhistische Mysterien. Die geheimen Lehren u. Riten d. Diamant-Fahrzeugs. Stuttg.: Spemann 1940. 202 p. 8 t. (Sammlung Voelkerglaube.)

Bibliographie: p. 200—201. **A 54.23/25**

Jäschke, Gotthard. Festschrift Friedrich Giese aus Anlass des siebenzigsten Geburtstags, überreicht v. Freunden u. Schülern. Hg. v. —. Berlin: Deutsche Ges. f. Islamkunde 1941. 175 p. 1 t. (Die Welt des Islams. Sonderband.) **A 50.08/26**

Jung, Karl Gustav & Karl Kerényi. Das göttliche Kind. In mythologischer und psychologischer Beleuchtung. Lpzg: Pantheon Verl.-Anst. 1940. 124 p. 3 t. (Albae Vigiliae, VI/VII.) **96139**

Jung, K[arl] G[ustav] & K[arl] Kerényi. Das göttliche Mädchen. Die Hauptgestalt der Mysterien von Eleusis in mythologischer und psychologischer Beleuchtung. Amsterdam: Pantheon Verl.-Anst. 1941. 109 p. (Albae vigiliae, VIII/IX.) **98116**

Kerényi K[ároly]. Die antike Religion. Eine Grundlegung. [Amsterdam]: Pantheon 1940. 284 p. **97123**

Lanzani, Carolina. L'oracolo delfico. Saggio di religione politica nel mondo antico. Genova: Soc. Dante Alighieri 1940. VIII, 210 p. **97154**

Mândûkyopanishad, The — with Gaudapâda's Karikâs and the Bhâshya of S'ankara. Translated into english by Manilal N. Dvivedi. Bombay: Theos. publ. fund 1894. XLVI, 137, V p. **A 54.21/22**

Pálfi Károly. A magyar nemzet ősvallása. Bp.: Máté-ny. 1941. 112 p. **R 299.41**

Pernitzsch, M[ax] G[erhard]. Die Religionen Chinas. Berlin: De Gruyter 1940. 112 p. (Lehrbücher d. Ausland-Hochschule an d. Universität Berlin, XL.) **A 51.20/9**

Pohl, J[ohannes]. Talmudgeist. Berlin: Nordland Verl. 1941. 121, [1] p. **98492**

Râma Prasâd. Die feineren Naturkräfte und die Wissenschaft des Atems. Aus d. Sanskrit-Original übers. v. —. Ins Dtsche übertr. v. Heinz Widtmann. Lpzg: Altmann 1910. 280 p. **97511**

Scheffer, Thassilo v. Hellenische Mysterien und Orakel. Stuttg.: Spemann 1940. 184 p. 8 t. (Sammlung Voelkerglaube.) **A 49.29/7**

Bibliographie: p. 180—182.

Upanishads, The —. Part. 1—2. Translat. by F. Max Müller. Oxford: Clarendon pr. 1900. (The Sacred books of the East, Vol. I—XV.) **A 54.21/34**

Part. 1. The Kandogya-Upanishad. The Talavakara-Upanishad. The Aitareya-Aranyaka. The Kaushitaki-Brahmana Upanishad and Vâgasaneyi-Samhitâ-Upanishad. CI, 320 p.

Part. 2. The Katha-Upanishad. The Mundaka-Upanishad. The Taittirîyaka-Upanishad. The Brihâdaranyaka-Upanishad. The Svetâsvatara-Upanishad. The Prasna-Upanishad. The Maitrâyana-Brâhmana-Upanishad. LII, 350 p.

Vedic hymns. Part. 1—2. Introd. by F. Max Müller. Oxford: Clarendon pr. 1891—1897. (The Sacred books of the East, Vol. XXXII—XLVI.) **A 54.21/33**

Part. 1. Hymns to the Maruts, Rudra, Vâyu, and Vâta. Translat. by F. Max Müller. CXXV, 556 p.

Part. 2. Hymns to Agni (Mandalas I—V). Translat. by Hermann Oldenburg. X, 500 p.

3 Társadalomtudomány

Sozialwissenschaft

30 Szociológia

Soziologie

Antoni, Carlo. Dallo storicismo alla sociologia. Firenze: Sansoni 1940. 239, [5] p. **96655**

Horváth Barna. A jogszociológia útja. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 32 p. (»Társadalomtudomány« 1941. I. sz.-ból.) **R 307.7**

Horváth Barna. A szociológia elemei. Szeged: A m. kir. Ferenc József Tudományegyetem barátainak egyes. 1938. 36 p. (Acta litterarum ac scientiarum Reg. Universitatis Hung. Francisco-Josephinae, Tom. XIII., a Meyhárt Emlékkönyvből.) **R 30**

Mieth István. Az eszme és lelkiség szerepe a keresztény társadalomtudományban. Bp.: Korda-ny. 1941. 197, [2] p. **96640**

Bibliográfia: p. 194—197.

Ross, Edward Alsworth. The outlines of sociology. *[1923.]* Rev. ed. New York: Appleton-Cent. comp. 1933. XIV, 456 p. (Century social science series.) **96095**

Rugarli, Sincero. Un secolo di sociologia. Milano: Instit. tip. editoriale 1938. 116, [4] p. (Dalla »Rivista di Sociologia«, Anno VIII—fasc. II.) **98544**

301.3 Civilizáció. Kultúra

Civilisation. Kultur

Burckhardt, Georg. Eigenwesen und Welt als Werk. Eine Grundlegung d. Kulturphilosophie. *[1939.]* 2. verbess. Aufl. München: Reinhardt 1941. 300 p. 1 t. **97065**

[Titel d. 1. Aufl.: Individuum u. Welt als Werk.]

Dardi, Dino. Civiltà. Trieste: Trani 1940. 256 p. **97813**

Ferenczy Ferenc. Magyarok vagyunk. Bp.: »Magyar ízlés« kiad. 1939. 160 p. (»Magyar ízlés« könyvei, 3.) **97865**

Földes Ferenc. Munkásság és parasztság kulturális helyzete Magyarországon. Bp.: Cserépfalvi 1941. 116 p. **97110**

Gasparini, Evel. Morfologia della cultura russa. Il dramma dell' intelligencia. Padova: Cedam 1940. [2], 274, [5] p. (Collana ca' Foscari.) **A 47.30/142**

Kitayama, Jinyu. West-östliche Begegnung. Japans Kultur u. Tradition. Berlin: De Gruyter 1941. 252 p. 4 t. **A 52.30/58**

Kroeber, A. L. Cultural and natural areas of native North-America. Berkeley: Univers. of California pr. 1939. XI, 242 p. 8 t. (Univers. of California, Publications in American archaeology and ethnology, 38.) **x 7499**

Niedermann, Joseph. Kultur. Werden u. Wandlungen d. Begriffs u. seiner Ersatzbegriffe v. Cicero bis Herder. Firenze: »Bibliopolis« 1941. VIII, 249, [3] p. (Biblioteca dell' »Archivum Romanicum« I/28.) **97413**

Nishida, K. Die morgenländischen und abendländischen Kulturformen in alter Zeit vom metaphysischen Standpunkte aus gesehen. Übers. F. Takahashi. Durchgesehen v. O. Kressler. Berlin: Gruyter 1939. 19 p. (Abhandlungen d. Preussischen Akademie d. Wissenschaften. Phil.—hist. Klasse, 19.) **Pq 301.3(3—11)**

Schaller, Heinrich. Die europäische Kulturphilosophie. München: Reinhardt 1940. 128 p. (Kulturgeschichte Europas, VI.) **96174**

Schirach, Baldur von. Das Wiener Kulturprogramm. Rede. Wien: Gaupropagandaamt Wien der NSDAP 1941. 23, [1] p. **P 301.8(436.01) Wien**

Soden, Konrad Frhr v. Über die Ewigkeit des Reiches der Kultur. Aus dessen Nachlass hg. v. I. L. K. Fliess. Lpzg: Meiner 1939. VIII, 358 p. (Buch d. Freundschaft, 2.) **96961**

Tscharner, Ed. Horst von. Die Chinakunde als Wissenschaft. Antrittsvorlesung. St. Gallen: Tschudy 1940. 24 p. **A 51.30/68**
Bibliographie: p. 23—24.

Vidmar, Milan. Das Ende des Goldzeitalters. Die Menschheit im Umbruch. Braunschweig: Vieweg 1941. 418 p. **98285**

301.5 Kultúrák kölcsönhatása
Kulturelle Beziehungen

Csia Klára. A filhellenizmus. Pécs: Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó 1941. 67 p.
Bibliográfia: p. 64. **R 301.5(38 : 42/44)**

Delmár Emil. Középkori magyar emlékek Svájcban. Bp.: Franklin-ny. 1941. 4°. 46, [2] p. 12 t. **x 7556**

Deutschland-Ungarn. Breslau: Gauverl. — N S-Schlesien [1941]. 4°. 202 p. **5736**

Finger, Richard. Bologna und die Deutschen im Mittelalter. Bremen: Geist 1941. 52 p. (Abhandlungen und Vorträge. Hg. v. d. Wittheit zu Bremen Bd 14. H. 2.) **P 301.5(454 Bologna : 43)**

Guidi, Angelo Flavio. Relazioni culturali fra Italia e Stati Uniti d'America. Lavoro prem. nel »Concorso nazionale massimo piccininі«. Roma: Autore 1940. 283, [5] p. (Centro italiano studi americani, Roma, II/2.) **96949**

Ipser, Karl. Deutschland. Italien. Denkstätten einer Völkergemeinschaft. Lpzg: Hammer-Verl. 1940. 4°. 240 p. **x 7435**
Bibliographie: p. 237—240.

Kósa János. Német kultúrhatás Délkelet-Európában. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 16 p. (»Archivum Philologicum«-ból.) **R 301.5(43 : 4—12)**

Kozma Antal. Pázmándy, Saissy, Riedl és a magyar szellemi élet francia szócsöve. Debrecen: Városi ny. 1941. 12 p. (A Debreceni Szemle 1941. évf.-ból.) **R 301.5(439 : 44)**

Márkus István. Olasz-magyar együttműködés Hunyadi Mátyás korában. Bp.: Pallas-ny. 1941. 19 p. (»Forum«, 3. sz.) **R 301.5(439 : 45) »1458/1490«**

Meissner, Paul. England und Europa. Breslau: Korn 1941. 35 p. **P 301.5(42 : 4)**

Paul, Ludwig. Zweierlei Flamme. Eine geistige Schau des West-Ost-Problems und ein Weckruf an Europa. Basel: Geerling 1939. 170 p. **97899**

Schuler, Bertram. Altes Erbe des neuen China. Ein Beitrag zur Verständigung von West u. Ost. Paderborn: Schöningh 1937. 319 p.
Bibliographie: p. 318—319. **A 51.30/67**

Thierfelder, Franz. Der Balkan als kulturpolitisches Kraftfeld. Zwischenstaatliche Propaganda u. geistiger Austausch in Südosteuropa. Berlin: Stubenrauch 1940. 110 p. (Schriftenreihe d. Deutschen Akad. Austauschdienstes, 5.) **A 49.30/107**

302.2 Város- és faluszociológia
Soziologie der Stadt und des Dorfes

Adorján Péter. A halott város. (Nagyvárad 1940. IX. 6-ika előtt.) Urbanisztikai és szociográfiai tanulmány. Bp.: Cserépfalvi 1941. 136 p. **96990**
Bibliográfia: p. 132—136.

Böhm, Franz. Litzmannstadt. Geschichte und Entwickelung einer deutschen Industriestadt. Posen: Historische Ges. für d. Wartheland 1941. 147 p. 1 t. (»Unsere Heimat«, H. 16.) **97795**
Bibliographie: p. 145—147.

Fél Edit. Kocs 1936-ban. Néprajzi monografia. Bp.: Kir. m. P. P. tud.-egyet. magyarságtud. intézet 1941. 228 p. (Tanya, falú, mezőváros I.) **97063**
Bibliográfia: p. 227—228.

Rafiroiu, G. G. Araci. Judetul treiscaune. Salonta: Gaál 1938. 130 p. 17 t. **97820**

302.5 Család. Nemi élet

Familie. Geschlechtsleben

Binder, Hans. Die uneheliche Mutterschaft. Ihre psychologischen, psychiatrischen, sozialen und rechtlichen Probleme. Für Ärzte, Juristen u. Fürsorgebeamte. Vorwort v. J. E. Staehelin. Bern: Huber 1941. 378 p. Bibliographie: p. 373—378. **98478**

Bodnár László. A szülők spirituális iskolája. *[1939?]* 2. bőv. kiad. Bp.: Bethlen-ny. 1941. 223, [1] p. (Szülők és népnevelők könyvtára, 3. k.) **98158**

Décsi Imre. Ásó-kapa . . . (Az orvos könyve a házasságról.) Bp.: Hungária [1941]. 288 p. **98539**

Hollander, Walther. Das Leben zu Zweien. Ein Ehebuch. Betrachtungen und Geschichten. Berlin: Im Deutschen Verlag 1940. 318 p. **96614**

Schultz, J[ohannes] H[einrich]. Geschlecht, Liebe, Ehe. Die Grundtatsachen d. Liebes- u. Geschlechtslebens in ihrer Bedeutung für Einzel- u. Volksdasein. *[1940.]* 2. verb. Aufl. München: Reinhardt 1941. 180 p. **98488**

Schwab, Friedrich. Von der Venus zur Madonna. Liebe u. Erlösung, ein Weg zum Auferstehungsmenschen. Lpzg: Hummel 1940. 100 p. 7 t. **96674**

Evola, [Giulio Cesare Andrea] J. Sintesi di dottrina della razza. Milano: Hoepli 1941. VI, [3], 308 p. **97377**

Gerstenhauer, M[ax] R[ob.] Mittgarts Verfall und Wiederaufstieg. Lpzg: Armanen-Verl. 1937. VIII, 102, [1] p. (Grundzüge einer deutschen Staats- und Volkskunde, Bd 1.) **97773**

Hauer, Wilhelm. Religion und Rasse. Tübingen: Mohr 1941. p. 177—225. (Aus »Jahresbände des NSD-Dozentenbundes« 1937/1939.) **P 303.3 : 21**

Huxley, Julian. »Rasse« in Europa. Oxford: Univ. pr. 1939. 32 p. (Flugschriften zur Weltpolitik.) **P 303.3(4)**

Livi, Livio. I fattori bio-demografici nell' ordinamento sociale. Padova: Cedam 1941. X, 268 p. (Trattato di demografia.) **97838**

Magyar Nemzetbiológiai Intézet, A — megalapítása. Az intézet programmja. Bp.: »Epol« kiad. 1940. 62, [2] p. (Magyar Nemzetbiológiai Intézet, 1.) **R 303(439)**

Radnai Béla. Faj, nép, emberiség. Eszmék harca a német és a magyar felvilágosodás irodalmában. Bp.: Minerva-társ. 1941. 160 p. (Minerva-kvt., 139.) **98407**
Bibliográfia: p. 151—152.

Somogyi József. Fajiság és magyar nemzet. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 104 p. (Balassa Bálint könyvt., 1.) **97754**

303 Társadalmi biológia. Fajszociológia

Sozialbiologie. Rassensoziologie

Acerbo, Giacomo. I fondamenti della dottrina fascista della razza. Roma: Ministero della cultura popolare 1940. 96 p. (I problemi della razza, I.) **96962**

Brenger, Kurt. Die Welt im Spiegel der Rassenseele. Eine weltanschauliche Kampfschrift. *[1937.]* 2. Aufl. Breslau: Hirt 1941. 94 p. **98262**

Burkhardt, Hans. Die seelischen Anlagen des nordischen Menschen. Eine rassenpsychologische Untersuchung. Berlin: Nibelungen-Verl. 1941. 194, [1] p. (Nordische Forschungen.) **97131**

De Martino, Salvatore. Lo spirito e la razza. Razza cultura e nazione. Roma: Signorelli 1940. 285 p. **96940**

303.31 Zsidókérdés

Judenfrage

Agthe, M[argarete] & G[ertrud] von Poehl. Das Judentum das wahre Gesicht der Sowjets. Berlin: Stollberg [1941]. 110 p. (Die Bücherei des Ostraumes.) **98487**

Barta [István] Stefan. Die Judenfrage in Ungarn. Bp.: Stadium 1940. 201 p. 23 t. **96563**

Bosnyák Zoltán. Szembe Judeával! Bp.: Centrum 1941. 318 p. **98885**

Csiky János. Zsidó magánalkalmazottakra és elbocsátásukhoz járó illetményeikre vonatkozó jogszabályok, a Kormánybiztos joggyakorlatával. A zsidókra vonatkozó erdélyi jogszabályok. Nemzsidó magánalkalmazottak illetményeinek szabályozása. Összeáll. & magyarázatokkal ell. —. Bp.: Grill 1941. VIII, 220 p. **96955**

Haller, Paul. Die Lösung der Judenfrage in Deutschland. Berlin : Hochmuth 1939. 32 p. (Schriften zum Zeitgeschehen.) **P 303.31(43)**

Károly Miklós. A sárga folt titka. Elfelejtett magyar zsidó-törvények és egyéb historikumok. Bp. : Borbíró kiad. [1941]. 20 p. **R 303.31 (439)**

Kovács József, tasnádi. Zsidó magyarrá nem lehet. Bp. : »Haliar« ny. 1920. 36 p. **R 303.31**

Loidl, Franz. Abraham a Sancta Clara und das Judentum. (Studie über das Judentum in Wien u. Österreich im Barock.) Wien: Lichtner 1941.31, [1] p.
Bibliographie: p. 5—6. **P 303.31(436.01) »17/18«**

Luzsénszky Alfonz. A zsidó nép bűnei. Történelmi tanulmány. Bp. : Paulovits-ny. 1941. 94 p. **R 303.31**

Malinsky, E[manuel] & De Poncins, L[éon]. La guerra occulta. Armé e fasi dell' attacco erbaico-massonico alla tradizione Europea. Trad. ed introd. di J. Evola. Milano : Hoepli 1939. XX, 248 p. **97457**

Márton Lajos. Az erdélyi zsidók történetéből. Kolozsvár : Fraternitas-ny. 1940. 16 p. **R 303.31(439.42)**

Paul, Alexander. Jüdisch-deutsche Blutsmischung. Eine sozialbiol. Untersuchung. Berlin : Schoetz 1940. 164 p. (Veröffentl. aus d. Gebiete d. Volksgesundheitsdienstes, LV/1.) **96950**
Bibliographie : p. 161—164.

Raffay Sándor. A zsidókérdés története Magyarországon. Bp. : Egyet. ny. 1941. 25 p. (Országos nemzeti klub kiadványai, 41.) **R 303.31(439)**

Seiler Ernő. A zsidóság mai kenyérkereseti lehetősége Magyarországon. Előszóval ell. Miskolczy Vilmos. Pécs : Szerző kiad. 1940. 64 p. **R 303.31(439)**

Stier, Rudolf & Helmut Schmidt. Die Ausschaltung der Juden aus der Wirtschaft des Protektorats Böhmen und Mähren. Prag : Böhmisch-Mährische Verl. u. Dr. 1941. 132 p. (Sicherstellung des jüdischen Vermögens, T. 7.) **98115**

Szabó Imre. Erdély zsidói. 1 —k. Kolozsvár : Kadima-kiadás 1938. **98046**
1. k. Talmudisták-chászidok-cionisták. 234, [2] p.

Vérkeveredés és fajvédelem. Az egyesült keresztény nemzeti liga szellemében. *[193?]* 2. kiad. Bp. : Held-ny. 1940. 15 p. **R 303.41(439)**

303.4 Eugenika

Eugenik

Benedek László. Állásfoglalás a házassági törvény kiegészítéséről és módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyában. Bp. : Epol-kiad. 1941. 15, [1] p. (A Budapesti kir. m. Pázmány P. Tud. Egyet. elme- és idegkórtani klinikájának közleménye.) **R 347.62(439) (001)**

Darré, R. Walther. 80 Merksätze und Leitsprüche über Zucht und Sitte aus Schriften u. Reden v. —. Ausgew. v. Marie Adelheid Reuss. Goslar : Blut u. Boden Verl. [1940]. 4°. [118] p. **x 7430**

Darré, R. Walther. Neuordnung unseres Denkens. Goslar : Verl. Blut u. Boden 1940. 57 p. 8 t. (Goslarer Volksbücherei, 5.) **97916**

Doros Gábor. Javaslat a faj-, család- és népszaporodás védelméről szóló törvényes intézkedésekre. Előszót írta Egyed István. Bp. : Magyar Családvédelmi szövets. kiad. [194?]. 38 p. **R 362.17(439)**

Hézser László. Harc a magyar jövőért. *[194?]*. 2. kiad. Előszót írta Orsós Ferenc. Bp. : Novák [1941]. 144 p. **97412**
Bibliográfia : p. 143—144.

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. »Die Gemeinschaftsunfähigen«. (Ein Beitr. z. wissenschaftl. u. prakt. Lösung d. sog. »Asozialenproblems«.) Teil 1. Giessen : Christ 1940. (Schriftenreihe d. Inst. f. Erb- u. Rassenpflege, Giessen 2.) **97098**
T. 1. Materialübersicht u. Problemstellung. [1939.] 2. Aufl. 1940. 82 p.

Magyarország. Törvények, rendeletek. A vegyes házasságról és a fajvédelemről szóló törvény. Az 1941. évi XV. t.-c. és végrehajtási rendeletei. Bp. : Neuwald-ny. 1941. 40 p. **R 347.62(439) (001)**

Stroothenke, Wolfgang. Erbpflege und Christentum. Fragen d. Sterilisation, Aufnordung, Euthanasie, Ehe. Geleitw. v. Fritz Lenz. Lpzg : Klotz 1940. 156 p. **96176**
Bibliographie : p. 147—152.

303.5 Nagyember. Vezető

Genie. Führer

Goldschmit-Jentner, Rudolf K. Die Begegnung mit dem Genius. Darstellungen u. Betrachtungen. Hamburg : Wegner 1940. 336 p.
Bibliographie : p. 328—332. **98823**

Matura, Ottokar. Das deutsche Genie. Neue grundlegende Forschungsergebnisse über Zahl, Vorkommen und Artenreichtum genialer Menschen im völkischen Staat. Wien: Österreichischer Landesverl. [194?]. 179 p. **97895**

305.5 Geopolitika. Emberföldrajz. Antropogeográfia

Geopolitik

Ademollo, Umberto. Stati d'Europa e dell' estremo oriente. Situazione geopolitica. [Prefaz.] di Carlo Bonardi. [Milano]: Consociaz. Turistica Italiana 1938. [14], 248 p. (Collana di studi de »Le vie del mondo«, I.) **98796**

Geisler, Walter [etc]. Anthropogeographische Probleme Nordwest-Mitteleuropas. Von: —, Peter Mennicken & Georg Scherdin. Berlin: Volk und Reich Verl. 1940. 111 p. (Zur Wirtschaftsgeographie d. Deutschen Westens, 8.) **96413**

Horváth István. A savojai állam kialakulása és geopolitikája. Bp.: Stádium-ny. 1941. 16 p. (»Forum« magyar-olasz szemle kvtára, 7.) **R 321.09(444.8)**

Jantzen, Walther. Geopolitisches zur Weltlage. Beispiele aus dem politischen Gegenwartsgeschehen. Heidelberg: Vowinckel 1941. 63 p. **P 305.5**

Pflug, Hans. Deutschlands Raumschicksal. Heidelberg: Vowinckel 1941. 46, [2] p. 1 t. **P 305.5(43)**

Ratzel, Friedrich. Erdenmacht und Völkerschicksal. Eine Auswahl aus seinen Werken. Hg. und eingeleitet v. Karl Haushofer. Stuttg.: Kröner 1940. XXVII, 308 p. 4 t. **96561**

Scheidl, Leopold G. Die geographischen Grundlagen des japanischen Wesens. Tokyo: Kokusai Bunka Shinkokai 1937. 33 p. (K. B. S. publication. Ser. B/1.) **A 52.30/60**

Schmidt, Paul (Hg.). Revolution im Mittelmeer. Der Kampf um d. italienischen Lebensraum. [Illustr.]. Berlin: Volk u. Reich-Verl. 1940. 178 p. **96973**

307 Néplélektan

Völkerpsychologie

Boda István. A »magyarság« mint lélektani kérdés. Bp.: »Studium« 1940. 30 p. (»Új élet felé«, 9.) **R 307(439)**

Bordeaux, Henry. Les murs sont bons. Nos erreurs et nos espérances. *[1940.]* 48. éd. Paris: Fayard 1940. 400 p. **96558**

Briffault, Robert. A Brit birodalom bukása. Kivonatolta, előszóval és jegyz. ell. Allan Sinclair Sidgwick. Ford. Rajniss Ferenc. Bp.: Szenkó 1940. 80 p. **R 307(42)**

Chiang Kai-Shek, May-Ling. Unser China. Dtsche Übertragung v. Dagmar Juul. Zürich: Rascher 1941. 269, [3] p. **A 51.30/65**

Eckert, Helmut. Der Genius richtet England. München: Eher [1941]. 61 p. **P 307(42)**

Hankiss János. A magyar géniusz. Bp.: Székesfőváros 1941. 4°. 276 p. **x 7657**

Lelj, Massimo. Il genio dell' Italia. Milano: Bompiani 1940. 276 p. (»Libri scelti«. Panorama del nostro tempo, LXI.) **96927**

Papini, Giovanni. Italia mia. *[1939.]* Nuova ed. Firenze: Vallecchi 1939. 204 p. **97116**

Prohászka Lajos. A vándor és a bujdosó. Bp.: Danubia 1941 235 p. **97359**

[Az első kiadás a Minerva 1932—1935. évfolyamaiban jelent meg.]

Stramigioli, Giuliana. Il Giappone. Milano: Garzanti 1940. 240 p. 19 t. **A 52.30/61**

Strzygowski, Josef. Die deutsche Nordseele. Das Bekenntnis eines Kunstforschers. Wien: Luser 1940. 273, [3] p. **96526**

Tucci, Giuseppe. Forme dello spirito asiatico. Milano: Principato 1940. 272 p. (Ist. italiano per il medio ed estremo oriente.) **A 50.70/13**

Wolpert, Antonia. Das siebenbürgisch-sächsische Volk im Spiegel seines heimatlichen Schrifttums. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 164 p. (Neue dtsche Forschungen, 277.) Bibliographie: p. 161—164. **96171**

307.1 Közvélemény. Propaganda

Öffentliche Meinung

Baumann, Gerhard. Grundlagen und Praxis der internationalen Propaganda. Essen: Essener Verl.-Anst. 1941. 280 p. **98340**

Dietz, Heinrich. Agitation und Massenhysterie in England. Propagandamethoden historisch gesehen. Essen: Essener Verl.-Anst. 1941. 188, [2] p. (Veröffentl. d. Dtschen Inst. f. Aussenpolit. Forschungen, X.) **97064**

Dockhorn, Klaus. Der Einsatz der englischen Wissenschaft im Weltkrieg. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 82 p. (Schriften d. dtschen Inst. f. aussenpolit. Forschung, 84.) **P 307.1(42): 355.48(∞) »1914/1918«**

Horváth Barna. A közvélemény ellenőrzése. Szeged: A m. kir. Ferenc József Tudományegyetem barátainak egyes. kiad. 1939. 63 p. (Acta Universitatis Szegediensis, Sectio juridico-politica. Tom. XIV, fasc. 2.) **R 307.1**

Medebach, Friedrich. Das Kampfplakat. Aufgabe, Wesen u. Gesetzmässigkeit d. polit. Plakats, nachgewiesen an d. Plakaten d. Kampfjahre v. 1918—1933. Frankfurt/M.: Diesterweg 1941. 154 p. 8 t. (Zeitung u. Zeit, N. F., A/19.) **98481**
Bibliographie: p. 153.

Nádor Béla. Propagandaháború. Bp.: Athenaeum 1941. 175 p. **97759**
Bibliográfia: p. 173—175.

Noelle, Elisabeth. Meinungs- und Massenforschung in U. S. A. Umfragen über Politik und Presse. Frankfurt a. M.: Diesterweg 1940. 4, 166 p. 4 t. (Zeitung und Zeit, 16.) **96411**

Ősz Béla. Benes. A megtévesztő propaganda nagymestere újra munkában. A mult figyelmeztető tanulságai. Bp.: Magy. nemzeti Szöv. 1941. 112 p. **R 307.1**
Bibliográfia: p. 111.

308 Szociográfia

Soziale Zustandsschilderung

Bang, Paul. Amerika. Volk u. Staat. Amerikanischer Sozialismus. Amerikanische Wirtschaft. Washington gegen Washington. Amerika im Weltkriege. Amerika als Kriegshetzer. Stuttg.: Alemannen-Verl. [1941]. 142 p. 4 t. **98818**

Cucchetti, Gino. Transilvania. Palermo: Palumbo 1941. 81, [3] p. **R 308(439.42)**

Krug von Nidda, Roland. Marianne. (Franciaország az összeomlás előtt.) Németből ford. Balogh Barna. Bp.: Stádium [1941]. 224 p. 8 t. **98939**

Makkai János. Válság Amerikában. Bp.: Bolyai Akadémia 1941. 140 p. (Bolyai könyvek.) **97095**

Pfeffer, Karl Heinz. Die angelsächsische neue Welt und Europa. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 152 p. (Veröffentlichungen d. Dtschen auslandswissenschaftl. Instituts, 1.) **98820**

Pfeffer, Karl Heinz. England. Vormacht d. bürgerlichen Welt. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1940. 208 p. (Schriften d. Reichsinst. f. Geschichte d. neuen Dtschlands) Bibliographie: p. 199—204. **96182**

Rézler Gyula. A magyar társadalomleírás kialakulása az elmult évtizedben. Szeged: Városi ny. 1941. 38 p. (Közgazdasági Szemle 1941. 6. sz.-ból.) **R 308(09) (439)**

Soproni Elek. A kultúrsarok gondjai. Sopron vármegye szociális és gazdasági viszonyainak feltárása. Bp.: »Magyar társaság« kiad. 1940. 286 p. (A Magyar társaság könyvei, 3.) **96194**

Zsoldos Géza. Madagaszkár. A boldog ember földje. Bp.: Neuwald-ny. 1941. 86, [2] p. **R 308(691)**

309 Társadalomtörténet. Kultúrtörténet

Kulturgeschichte

Augias, Carlo. L'eredita del secolo decimonono. Richezze problemi, speranze. Milano: Sandron 1901. XII, 448 p. **97507**

Botár Imre. Szolnok települései, népesedési és gazdasági viszonyai a XVIII. században. Szolnok: Rényi-ny. 1941. 72, [4] p. (Szolnoki könyvtár és múzeumegyes. [stb.] kiadv. 4.) **98117**

Burckhardt, Jacob. Kultur und Kunst der Renaissance in Italien. Ungekürzte Textausg. Wien: Bernina Verl. 1939. 560 p. 60 t. **98533**

Donadoni, Sergio. La civiltà egiziana. Milano: Principato 1940. 248, [4] p. (Coll. storica Principato XX.) **98362**
Bibliografia: p. 233—241.

Flora, Francesco. Civiltà del Novecento. Bari: Laterza 1934. 288 p. (Biblioteca di cultura moderna.) **98790**

Gábriel Asztrik. Magyarországi Jakab »eretneksége« a XIII. századi Franciaországban. Pécs: Dunántúl-ny. 1941. 32 p. (A jászóvári premontrei kanonokrend gödöllői Szent Norbert gimnáziuma 1940/41. évi évkönyvéből.) **R 309(44)»12«**

Hoffmann, M[oritz]. Goldener Anker und Schwarzer Walfisch. Ein Führer durch denkwürdige Gaststätten. *[1941.]* 2. Aufl. Berlin: Metzner 1941. 349 p. **97928**

Hunya Sándor. Endrőd története a Gyulai uradalomban. Dissz. Szeged: Városi ny. 1934. 79, [3] p. 6 t. (Kolozsvári-szegedi értekezések a magy. művelődéstört. köréből, 25.) **98152**

Bibliográfia: p. 79.

Hübner, Alexander Freiherr von. Rom. Ein Kulturgemälde d. ewigen Stadt unter Papst Sixtus V. Berlin: Aretz 1933. 328, [3] p. 8 t. **98662**

Pásztor Lajos. A magyarság vallásos élete a Jagellók korában. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 181, [3] p. **97072**

Rauers, Friedrich. Kulturgeschichte der Gaststätte. T. 1—2. Berlin: Metzner 1941. (Schriftenreihe d. Hermann Esser Forschungsgemeinschaft für Fremdenverkehr, Bd 2.) **x 7635**

Bibliographie: T. 2. p. 1447—1476.

Redslob, Edwin. Die Welt vor hundert Jahren. Menschen und Kultur der Zeitenwende um 1840. Lpzg: Reclam 1940. 430 p. **96409**

Thompson, James Westfall. The literacy of the laity in the Middle Ages. Berkeley: Univers. of California pr. 1939. VI, 198 p. **2549/9**

Bibliographie: p. VI.
= University of California publ. in Education, vol. 9.

Wellmann Imre. Barokk és felvilágosodás. Bp.: Magyar történelmi társulat [1941]. 4°. 658, [1] p. 22 t. **x 7190/4**

= Magyar művelődéstörténet, 4. k.

Zichy István gróf. Az euráziai lovas-nomád műveltség kérdéséhez. Bp.: Franklin társ. 1936. 36 p. **R 309(4/5)**

Zolnai Béla. A magyar biedermeier. Bp.: Franklin [1940]. 198 p. 8 t. (Magyarságismeret.) **96159**

31 Statisztika

Statistik

Hága. Institut international de statistique. Statistique de l'électricité, du gaz et de l'eau dans les grandes villes. 1934. La Haye: Institut international de statistique 1939. 97 p. **97223**

Illyefalvi I. Lajos. A Székesfőváros jelentősége hazánk anyagi és szellemi művelődésében. — Die Bedeutung der Hauptstadt Budapest im wirtschaftlichen und geistigen Leben Ungarns. Bp.: Szőv. statiszt. hiv. 1940. Fol. X p. 151 t. **5733**

Laky Dezső. Statisztika. 1—2. k. Bp.: Kartárs kiad. 1939. (Közgazdaságtudományi jegyzetek, 3.) **96061**

Lenti, Libero. Statistica economica. Milano: Giuffrè 1940. XIV, 690 p. **98130**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A m. kir. minisztérium 5800/1941. M. E. sz. rendelete a visszafoglalt délvidéki területeken tartandó 1941. évi népszámlálás és az azzal kapcsolatos összeírások, valamint a Magyarországon 1941. évi II. havában végrehajtott népszámlálás kiegészítése tárgyában. Bp.: Pallas-ny. 1941. 4°. 73 p. (Melléklet a 869/Om. 1. b. — 1941. sz. körrendelethez.) **Rq 311.2**

Methorst, H[enri] W[illem] [etc.]. Die Städtestatistik in einigen Ländern Europas. — La statistique municipale en certain pays d'Europe. Artikelreihe: 1. Von —, U. Giusti, E. Lesor, [etz.]. Bp.: Dr. Stephaneum 1941. 92 p. (A Magyar Statisztikai Társaság kiadv., 15.) **98434**

Schlag nach über die Sowjetunion. Wissenswerte Tatsachen, Übersichten, Tabellen u. Karten. Lpzg: Bibliographisches Inst. [1941]. 31, [1] p. **A 47.31/13**

Voelcker, Adolf. Mass und Zahl in der Raumforschung. Erfahrungen mit statistischen Methoden bei raumwirtschaftlichen und raumpolitischen Untersuchungen. Jena: Fischer 1941. 51, [1] p. **P 311**

Bibliographie: p. [1]

Zentay [Dezső] Desider. Ungarn im Spiegel der Statistik. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 117 p. **97129**

Bibliographie: p. 115.

312 Népesedés

Bevölkerungsbewegung

Brüschweiler, Karl. Bevölkerungsprobleme und Familienschutz in der Schweiz. Von: —, Maurice Veillard, Philipp Etter. Bern: Eidgenössisches Statistisches Amt 1941. 24 p. **P 312(494)**

Burgdörfer, Friedrich. Kinder des Vertrauens. Bevölkerungspolitische Erfolge u. Aufgaben im Grossdtschen Reich. Berlin: Eher 1940. 80 p. (Volkheit u. Glaube, 6.) **P 312(43)**

Burgdörfer, Friedrich. Krieg und Bevölkerungsentwicklung. München: Lehmann 1940. 68 p. (Politische Biologie, 12.) **P 312 : 355**

Elekes Dezső. Népszaporodás és fajvédelem. Bp.: Fővárosi ny. 1941. 17 p. (A »Kisebbségvédelem« 3—4. sz.-ból.) **R 312.8(439)**

Keiter, Friedrich. Die menschliche Fortpflanzung. Kulturbiologisch-bevölkerungspolit. Rüstzeug d. Arztes u. anderer Treuhänder dtscher Rassenkraft. Lpzg: Hirzel 1941. 116 p. (Rassenbiologische Vorlesungen für Mediziner, 1.) **98553**

Bibliographie: p. 116.

Kietzell, Ernst. Weltkrieg und Bevölkerungspolitik. München: Lehmann 1940. 37 p. (Politische Biologie, 13.) **P 312 : 355**

Korponay András. Húszmillió magyart. Bp.: Epol-kiad. 1941. 87 p. (Magyar nemzetbiológiai int. könyvei, 5.) **R 312.1**

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. Der Lebenswille eines Volkes entscheidet sein Schicksal. Giessen: Christ 1941. 21, [3] p. (Kriegsvortr. d. Ludwigs-Univers. Giessen, 7.) **P 312.1**

Marbe, Karl. Neue Untersuchungen zur Psychologie, Statistik und Biologie. I. Merkwürdige Befunde in der Geburtenstatistik. II. Warum werden in Kriegszeiten verhältnismässig viel Knaben geboren? Lpzg: Akademische Verlagsges. 1940. [6], 98 p. **97431**

Marini, Camillo. L'unione fascista fra le famiglie numerose e le provvidenze demografiche fasciste. Parma: Donati 1941. 222 p. **97833**

Pozzani, Silvio. Il problema demografico in Francia. Milano: Inst. per gli studi di politica internazionale 1939. 92 p. (Problemi del giorno, N. 40—41—42.) **97954**

Bibliografia: p. 92.

Szél Tivadar. Városképződés és népmozgalom. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 38 p. (A »Városi Szemlé«-ből.) **R 312.921**

Thirring [Lajos] Ludwig. Die Bevölkerung des vergrösserten Ungarn. Insbes. nach d. Rückgliederung d. östl. Gebiete. Bp.: Stephaneumny. 1941. 52 p. (Aus »Journal de la Société hongr. de statistique« 1940.) **312(439)**

[Német-francia.]

Thirring Lajos. 1. A népesség születési hely és életkor szerint. 2. A kereső népesség születési hely és foglalkozás szerint. Bp.: Hornyánszky. 1935 & 1940. p. [835]—853 & [821]—852. (Magyar statisztikai szemle 1935. 10. sz. és 1940. 10. sz.-ból.) **R 312.91(439)**

Ungern-Sternberg, Roderich. Bevölkerungsverhältnisse in Italien. Eine statistisch-demographische Studie. Berlin: Schoetz 1940. 105 p. (Veröffentlichungen a. d. Gebiete d. Volksgesundheitsdienstes, LIV. Bd, 5. H.) **96416**

Wendt, Georg & Wilhelm Müller-Lenhartz. Warum Geburtenrückgang im Abendland? Feststellungen u. Erwägungen. Lpzg: Arnd 1940. 52 p. **P 312.1**

Wichmann, Dietrich. Untersuchungen zur unterschiedlichen Fortpflanzung in einer Grossstadtbevölkerung. Dargestellt an der Bevölkerung Kiels. Lpzg: Hirzel 1940. 48 p. Bibliographie: p. 46—48. **P 312(435.1) Kiel**

Wolter, Helmut. Volk im Aufstieg. Neue Ergebnisse d. Volksbiologie Grossdeutschlands Bevölkerungspolitik im Dritten Reich. Lpzg: Eichblatt 1940. 246 p. (Bildung u. Nation, 88/103.) **96162**

Wurmbach, Hermann. Biologische Grundlagen für die Bevölkerungspolitik. Bonn: Scheur 1940. 26 p. (Kriegsvorträge, 26.) **P 303.4(43)**

312.9 Településföldrajz

Siedlungsgeographie

Ethey Gyula. A vágvölgyi magyarság települése és fogyatkozása. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 20 p. (Szlovákiai magy. honismereti könyvt.) **R 312.9(439 : 281) Vág**

Mitze, Wilhelm. Die strukturtypologische Gliederung einer westdeutschen Grossstadt. Lpzg: Hirzel 1941. [4], 80 p. **P 312.9(434.2) Düsseldorf**

Bibliographie: p. 75—80.

Oberding József György. A bukovinai magyarság településtörténeti és társadalomrajzi vázlata. Kolozsvár: Gloria-ny. 1939. 32, [4] p. (A »Hitel« 3. és 4. sz.-ból.) **R 312.9(437.5)(=1)**

32 Államtudomány. Politika

Staatswissenschaft. Politik

Becker, Erich. Volk und Staat in Lehre und Wirklichkeit. Berlin: Duncker & Humblot 1941. 46 p. **P 321.06(43)**
Bibliographie: p. 43—46.

Bikkal Dénes. Totális állam, érdekképviseleti állam, munkakamarák. Bev. Halla Aurél. Bp.: Mérnökök ny. 1941. 78 p. (Magyar élet problémái.) **R 321.01**

Curcio, Carlo. Miti della politica. Tre saggi sulla democrazia, sul socialismo e sul liberalismo con una introduzione intorno ai miti moderni ed una conclusione sull' utopia. Firenze: Tip. Stianti 1940. 322 p. **97130**
Bibliografia: p. 305—319.

Czakó Elemér. Széchenyi a legnagyobb és leghívebb magyar. Ajánlást írta: Szendy Károly. Bp.: Szfőv. kiad. 1941. 4° 252, [2] p. **x 7663**
Bibliográfia: p. 249.

Darré, R. Walther. Vom Lebensgesetz zweier Staatsgedanken. (Konfuzius und Lykurgos.) Goslar: Verl. Blut u. Boden 1940. 90 p. 15 t. (Goslarer Volksbücherei, 7.) **97915**

Éber Antal. Mire tanít Széchenyi? Az ifjúság számára. Bp.: Saját kiad. 1941. 226 p.
Bibliográfia: p. 225. **98204**

Flickenschild, Hermann. Die Freiheitsidee des Politischen. Sein Bereich im Werden d. deutschen Volkes. Berlin: Dünnhaupt 1940. 118 p. (Neue deutsche Forschungen. Abteilung Volkslehre u. Gesellschaftskunde, 15.)
Bibliographie: p. 113—118. **96956**

Frauendienst, Werner. Bismarck als Ordner Europas. Festrede. Halle (Saale): Niemeyer 1941. 36 p. (Hallische Universitätsreden, 78.) **P 32 Bismarck**

Giusti, Wolfango. Mazzini e gli slavi. Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1940. 357, [3] p. **98341**

Halasy-Nagy József. Mai politikai rendszerek. Bp.: Franklin [194?]. 145, [3] p. (Kultúra és tudomány.) **96160**

Howard, Graeme K. America and a new world order. Foreword by James G. Harbord. New York: Scribner 1940. [12], 121 p. **96938**

Hubay Kálmán. Két forradalom. Bp.: Centrum 1941. 122, [1] p. 9 t. **97329**
Bibliográfia: p. [123].

Hugelmann, Karl Gottfried. Volk und Staat im Wandel deutschen Schicksals. Essen: Essener Verlagsanst. 1940. XV, 256 p. (Volkslehre und Nationalitätenrecht in Geschichte u. Gegenwart, I/1.) **97140**

Huizinga, J[an]. Patriotizmus, nazionalizmus. Ford. Szentkuty Pál. Bp.: »Danubia« [1941]. 52 p. (Vita nova, 1.) **96989**

Jahrbuch für Politik und Auslandskunde. 1941. Hg. v. F[ranz] A[lfred] Six. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. (Deutsches Auslandswissenschaftliches Institut.) **K 3200/7**

Joó Tibor. Magyar nacionalizmus. Bp.: Athenaeum [1940]. 349 p. **96619**

Kern Aurél. Az új Európa irányító eszméi Magyarországon. Bp.: Renaissance kiad. [194?]. 107, [1] p. **97373**

Klassen, Peter. Justus Möser. Frankfurt am M.: Klostermann 1936. 450 p. 1 t. (Studien z. Geschichte d. Staats- u. Nationalgedankens, II.) **97951**
Bibliographie: p. 444—447.

Krüger, Herbert. Die geistigen Grundlagen des Staates. Stuttg.: Kohlhammer 1940. [8], 183 p. **97952**

Larenz, Karl. Hegelianismus und preussische Staatsidee. Die Staatsphilosophie Joh. Ed. Erdmanns und das Hegelbild des 19. Jahrhunderts. Hamburg: Hanseatische Verlagsanst. 1940. 69 p. **P 321.01 Erdmann**

Milotay István. Új világ felé. (Cikkek, kortörténeti jegyzetek.) 1933—1940. 1—2. k. Bp.: Stádium 1940. **96376**

Mitteis, Heinrich. Der Staat des hohen Mittelalters. Grundlinien einer vergleichender Verfassungsgeschichte des Lehnszeitalters. Weimar: Böhlau 1940. XI, 524 p. **96383**

Möser, Justus. Deutsche Staatskunst und Nationalerziehung. Seine Schriften ausgew. v. Peter Klassen. Lpzg: Dieterich [1937]. LXII, 444 p. 1 t. (Sammlung Dieterich, 3.) **96118**

Murzi, Romolo. L'idea universale di Roma. Dalle origini al fascismo. Milano: Bompiani 1937. 377, [7] p. (»Libri sceltí«, 43.) **98601**

Nef, Willi. Die Macht und ihre Schranken. St. Gallen: Fehr 1941. 126 p. (Veröffentlichungen der Handels-Hochschule St.Gallen, H. 6.) **97896**

Németh László. A Regnum Marianum állameszme a magyar katolikus megújhodás korában. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 75, [1] p. **R 321.06(439)**

Bibliográfia: p. 71—75.

Pagliaro, Antonino. Insegne e miti. Teoria dei valori politici. Palermo: Ciuni 1940. 393, [3] p. **98351**

Pirovich Lajos. Az új eszmék rugói. Bp.: Szerző [1940]. 15 p. **R 321.9(4) »193«**

Ranke, Leopold von. Politisches Gespräch. Hg. u. Geleitwort v. Heinrich Ritter v. Srbik. Lpzg: Insel-Verl. 1941. 66, [2] p. (Insel-Bücherei, Nr. 349.) **98464**

Reiter, Hans. L'importanza del pensiero biologico per un governo razionale. Wien: Schroll 1940. 20 p. (Kaiser Wilhelm-Institut für Kunst- und Kulturwissenschaft im Palazzo Zuccari, Rom. I. Reihe, Vorträge, 25.) **P 303**

Ritter, Gerhard. Machstaat und Utopie. Vom Streit um d. Dämonie d. Macht seit Machiavelli u. Morus. München: Oldenbourg 1940. 172 p. **96180**

Rohden, Peter Rikárd. A francia politika felemelkedése és alkonya. Bp.: Pfeifer 1941. 78 p. **R 321.09(44)**

Schilling, Hans-Ernst. Das Prinzip der politischen Führung in den Staatsreformen von Montgelas. Diss. Erlangen. Coburg: Dr. Rossteutscher 1939. 102, [1] p. **P 32 Montgelas**

Bibliographie: p. 5—6.

Silone, Ignazio. Die Schule der Diktatoren. Aus dem Italienischen übers. v. Jakob Huber. Zürich: Europa-Verl. 1940. 324 p. **96531**

Stengel von Rutkovski, Lothar. Was ist ein Volk? Der biologische Volksbegriff. Eine kulturbiologische Untersuchung seiner Definition u. seiner Bedeutung f. Wissenschaft, Weltanschauung und Politik. Erfurt: Stenger 1940. 178 p. **96179**

Bibliographie: p. 165—168.

Teleki Pál gróf. Magyar politikai gondolatok. Sajtó alá rend.: Kovrig Béla. Bp.: Stádium 1941. 137, [3] p. **97354**

Vossler, Otto. Humboldt und die deutsche Nation. Lpzg: Barth 1941. 30 p. (Lpzger Universitätsreden, 7.) **P 32 Humboldt**

Wieder György. Az igazi Széchenyi. Bp.: Máté-ny. 1941. 16 p. (»Nevelés« 8. sz.-ból.) **R 32 Széchenyi**

321.64 Fascizmus

Fascismus

Arista, Giovan Battista. Il concetto di »Nazione Militare« e la sua realizzazione nella Dottrina Fascista. Con presentazione di Dederico Augusto Perini. Firenze: Cya 1940. 115 p. **97828**

Bibliografia: p. 111—115.

D'Andrea, Ugo. Mussolini századunk motorja. Ford. Badics László. Bp.: Stádium [1940]. 263 p. **95786**

Bibliográfia: p. 235—236.

Farinacci, Roberto. Storia della rivoluzione fascista. Vol. 1—3. Cremona: »Cremona nuova« 1937—1939. **97089**

Vol. 1. Il 1919. 298 p.
Vol. 2. L'insurrezione rossa e la vittoria dei fasci. 392, [4] p.
Vol. 3. La marcia su Roma. 453, [3] p.

Fasizmus és a munkásság, A —. Roma: Castaldi 1939. 62 p. **R 321.64(45)**

Gentile, Carlo. La filosofia del fascismo. Foggia: Ed. »A. Nigri« 1940. 62, [1] p. **P 321.64(01)**

Giamberardino, Oscar di. L'individuo nell' etica fascista. Firenze: Vallecchi 1940. 308, [1] p. **97803**

Gianturco, Luigi E. Misticismo eroico. Da peschiera all' Impero. Verona: Mondadori 1941. 283, [3] p. (Tempo nostro, XVI.) **96992**

Mussolini, Benito. A fascismus elmélete. Firenze: Vallecchi 1939. 69 p. **R 321.64**

Mussolini, Benito. Der Geist des Faschismus. *[1933.]* 4. Aufl. Ein Quellenwerk. Hg. u. erl. v. Horst Wagenführ. München: Beck 1940. 121 p. 1 t. **96380**

Pettinato, Concetto. La Spagna di Franco. Milano: Ist. per gli studi di politica internat. 1939. 208, [2] p. **97751**

Pullè, Frangiotto & Gaetano Bagalà. Progetto di un libro di massa su la dottrina del fascismo di Benito Mussolini. Present. di Fernando Mezzasoma. Roma: Mareggiani 1940. XII, 78 p. (Relazione per il Convegno nazionale di mistica fascista.) **96948**

Volpe, Gioacchino. A fasiszta mozgalom története. *[Fascismo.]* Ford. Virág Mihály. Roma: »Novissima« 1940. 243, [3] p. **96460**

Volpe, Gioacchino. Geschichte der faschistischen Bewegung. Dtsch v. Rodolfo Schott. Roma: »Novissima« 1940. 302, [2] p. **96933**

321.65 Nemzeti szocializmus

Nationalsozialismus

Anka János. Északi fény. Ideológiai regény. Bp.: Centrum [1941]. 82 p. **R 81-31**

Börger, Willi spricht vom deutschen Wesen. Würzburg: Triltsch 1941. 158 p. **98462**

Dietrich, Otto. Die geistigen Grundlagen des neuen Europa. Berlin: Zentralverl. d. NSDAP 1941. 36 p. **P 321.65(4)**

Hajtó Henrik. Miért kell győznie Németországnak. Bp.: Szenkó 1941. 238 p. **97763**

Kékessy Rudolf. Mivel tartozunk az új Európának? Bp.: Könyv- és Lapkiadó Rt. 1941. 80 p. **R 321.65(493)**

Kertész István. Magyar nemzeti szocializmus. A magyar nemzet multja és jövője. Bp.: Szerző 1941. 509 p. **98835**

Puymbrouck, H[erman]. Flandern in der neuen Weltordnung. Berlin: Verl. Grenze u. Ausland 1941. 33 p. (Germanischer Aufbruch.) **P 321.65(493.3)**

Rosenberg, Alfred. Gold und Blut. München: Eher 1941. 20, [1] p. (Hier spricht das neue Deutschland, H. 15.) **P 321.9(4) »19«**

Rosenberg, Alfred. Tradition und Gegenwart. Reden und Aufsätze 1936—1940. Hg. u. Einleitung v. Karlheinz Rüdiger. München: Zentralverl. d. NSDAP 1941. 508 p. (Blut und Ehre, IV. Bd.) **98334**

321.66 Testületi állam

Ständestaat

Bizzarri, Aldo. Origine e caratteri dello »Stato nuovo« porthogese. Milano: Ist. per gli studi di polit. internaz. 1941. 355, [3] p. (Documenti di storia e di pensiero politico.) **98470**

Bottai, Giuseppe. L'ordinamento corporativo. Milano: Mondadori 1938. 181 p. (Panorami di vita fascista.) **98629**

Bibliografia: p. 179—181.

Mussolini, Benito. A korporációs államról. Beszédek. Firenze: Vallecchi 1940. 260 p. **96467**

Salazar állameszméje. Előszót írta Gacs János. Sajtó alá rendezte Szedlár Ferenc. Sárvár: Fordító 1941. 47, [1] p. **R 321.66(439)**

Salazar, Oliveira. Békés forradalom. Ford.: Lovass Gyula. Bp.: Athenaeum 1940. 315 p. **96065**

321.82 Demokrácia

Demokratie

Holcombe, Arthur N. The middle classes in American politics. Cambridge, Mass.: Harvard Univers. pr. 1940. VI, 304 p. **97125**

Höhn, Reinhard. Frankreichs demokratische Mission in Europa und ihr Ende. Darmstadt: Wittich 1940. 222 p. (Forschungen z. Staats- u. Verwaltungsrecht, Reihe A/III.) **96947**

Höhn, Reinhard. Frankreichs Demokratie und ihr geistiger Zusammenbruch. Darmstadt: Wittich [1940]. 76 p. (Forschungen zum Staats- und Verwaltungsrecht Reihe A. Bd I.) **P 321.82(44)**

Pink, M. Alderton. La democrazia vista con occhio realistico. Verona: Bompiani 1940. 286 p. (»Libri sceltì«, LX.) **96666**

Reiche, Hans. Autoritäre Staatsgestaltung in der französichen Demokratie. Mit einem Vergleich zu entsprechenden Erscheinungen in anderen demokratischen Ländern. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. [6], 100 p. (Veröffentlichungen d. Deutschen auslandswissenschaftl. Inst. Bd 10.) **98576**

Bibliographie: p. 97—99.

Wladikin, Lübomir. Die inneren Widersprüche der liberalen Demokratie. Darmstadt: Wittich 1941. 29, [3] p. (Forschungen z. Staats- und Verwaltungsrecht Reihe A. Bd IV.) **P 321.82**

322 Állam és egyház
Staat und Kirche

Hedderich, Hans Felix. Die Gedanken der Romantik über Kirche und Staat. Gütersloh: Bertelsmann 1941. 172 p. (Beitr. z. Förderung christlicher Theologie, 43/1.) **97811**

Bibliographie: p. 169—172.

Heering, G. J. Der Sündenfall des Christentums. Eine Untersuchung über Christentum, Staat u. Krieg. Aus dem Holländischen übersetzt durch Octavia Müller-Hofstede de Groot. Mit einem Geleitwort v. Martin Rade. Gotha: Klotz 1930. XI, 278 p. **97679**

323 Belpolitika
Innere Politik

Gombás Bálint. A falu közbeszól. Bp.: »Élet« ny. 1940. 32 p. **R 323(439) »194«**

Ketels, Robert. Politique belge. Espoir en la Formation d'un Parti Raciste. Bruxelles: Le racisme paneuropéen 1936. 16 p. **P 323(493) »193«**

Maurer, Emil. Frankreichs politischer Weg. Lpzg: Goldmann 1940. 213 p. **96067**

Mit akar a Magyar Szociális Népmozgalom? Kispest: Bánsági ny. [1940]. [2] p. **Rq 323(439) »194«**

Omodeo, Adolfó. L'opera politica del Conte di Cavour. Parte I. (1848—1857.) Vol. 1—2. *[1935.]* 2. ed. Firenze: »La nuova Italia« 1941. (»Documenti di storia Italiana.«) **97818**

Schuller, Rudolf. Politische Erinnerungen. Hermannstadt: Krafft & Drotleff 1940. 102 p. **96929**

Teleki Pál gróf. Magyarország az új Európában. — két beszéde. Bp.: Stádium 1940. 76, [1] p. **R 323(439) »194«**

Vallotton, Henry. Die Schweiz von morgen. Zürich: Verkehrsverl. 1940. 52 p. **P 323(494)**

Varenne, Georgette. La Patrie. La France immorfelle. Clermont-Ferrand: Mont-Louis impr. 1940. 60, [1] p. **P 323.21(44)**

323.1 Nemzetiségi kérdés
Nationalitätenfrage

Bajza József. A horvát kérdés. Válogatott tanulmányok. Sajtó alá rend. és a bev. tanulmányt írta Tóth László. Bp.: Egyet. ny. 1941. 529 p. 1 t. **98848**

Balogh-Beéry László. Az ukrán kérdés. Bp.: Magy. nemzeti szöv. kiad. 1939. 40 p. **R 323.1(439) (=917.9)**

Kauder, Viktor. Das Deutschtum in Polen. Ein Bildband. In Verbindung mit A. Breyer, A. Karasek, W. Kuhn [etz.] hg. v. —. T. 1—5. *[1937.]* 2. Aufl. Lpzg: Hirzel 1940. XXIV, 108, 62, 112, 128, 113 p. 5 t. (Deutsche Gaue im Osten, 8/9.) **98477**

Kemény Gábor. Ez a föld Magyarország! Bartha Miklós nemzetiségi cikkei. Bevezetőt írta Faluhelyi Ferenc. Pécs: Pécsi egyetemi kisebbségi int. 1941. 39, [1] p. (Pécsi m. kir. Erzsébet-tudomány-egyetem kisebbségi intézetének kiadványai, XIII.) **R 92.07(439) Bartha Miklós**

Keuchenius, Pieter Emiel. Holland im Sturm seiner Schicksalswende. Berlin: Verl. Grenze u. Ausland 1941. 25 p. (Germanischer Aufbruch.) **P 323.12(=3) (492)**

Kratzenberg, Damian. Die volksdeutsche Bewegung in Luxemburg. Luxemburg: Selbstverl. [1941]. 16 p. (»Heim ins Reich«!) **P 323.1(435.9) (=3)**

Lades, Hans. Die Nationalitätenfrage im Karpatenraum. Der österreichische Ordnungsversuch 1848/49. Wien: Wiener Verl. Ges. 1941. 221, [1] p. (Volkstum im Südosten.) **98251**

Maly, Fritzi. Die Deutschen in der Zips. Mit Zeichnungen u. Farbbildern d. Verfasserin. Wien: Luser 1940. 4°. 40, [4] p. **x 7557**

Riedl, Franz. Das Deutschtum zwischen Pressburg und Bartfeld. Berlin: Volk und Reich-Verl. 1940. 26 p. 56 t. **96670**

Schulz, Joachim. Die deutschen Volksgruppen in Südosteuropa. Lpzg: Teubner 1940. 32 p. (Deutschland u. d. Welt, 5.) **P 323.1(4-12) (=3)**

Szemere Bertalan miniszterelnök emlékiratai az 1848/49-iki magyar kormányzat nemzetiségi politikájáról. Előszót írta: Horváth Jenő. Sajtó alá rend. Szűts Iván. Bp.: Cserépfalvi 1941. 135 p. **97967**

Tamás [Andor] André. La Roumanie et la minorité roumaine en Albanie. [S. pl. & tip.] 1938. 24 p. (Extr. de »Voix des Peuples«.) **A 49.32/105**

323.1(.)(=1) Magyar nemzetiségi kérdés

Ungarische Minderheiten

Ács Tivadar. New-Buda. Bp.: Szerző 1941. 322, [1] p. **98862**

Csuka János. Kisebbségi sorsban. A délvidéki magyarság húsz éve. 1—2. k. Szabadka: Minerva kiad. [1941]. **93286**
1. k. Tanulmányok és kritikák. 126, [1] p.
2. k. Elbeszélések és novellák. 127, [1] p.

Dudásné Gólya Margit. Végtelen szeretet. Chicago: Élk pr. 1940. 222, [2] p. 1 t. **98190**

Hangel László. Mit élt át a felvidék? Szerk. —. Bp.: Fővárosi ny. [193?]. 686 p. **96249**

Hegedüs Nándor. Nincs béke igazság nélkül. Nagyvárad: »Grafika« ny. 1941. 174, [1] p. **98814**

Ignácz Rózsi. Keleti magyarok nyomában. Regényes útirajz. Bp.: Dante 1941. 198, [1] p. 1 t. **97356**

Kniezsa István. Zur Geschichte der ungarisch-slowakischen ethnischen Grenze. Bp.: Sárkány-ny. 1941. 69, [3] p. 6 t. (Ostmitteleuropäische Bibliothek, 30/A.) **98564**

Kovács Endre. Prága-Pozsony-Budapest. Bp.: »Magyar élet« kiad. 1941. 182 p. **97769**

Lage der Ungarn in Jugoslawien, Die —. Bp.: Stádium 1941. 21, [3] p. 1 t. (Ungarische Schicksalsfragen.) **R 323.1(497.1)(=1)**

Mikecs László. Csángók. Bp.: Turul-szövetség kiad. 1941. 412 p. 13 t. (Bólyai könyvek.) **98881**

Révay István gróf. A belvederi magyar-szlovák határ. Bp.: Athenaeum-ny. 1941. 66, [1] p. 3 t. (A magyar statisztikai társaság kiadványai, 14.) **x 7537**

Sütő-Nagy László. Az erdélyi magyarság húsz esztendeje. Bp.: »Erdélyi Szemle« 1940. 32 p. **R 308(439.42) »1918/1938«**

Ungarisches Minderheitenschicksal in Jugoslawien. Bp.: Pester Lloyd-Gesellsch. 1941. 25 p. (Ungarische Schicksalsfragen.) **R 323.1(497.1)(=1)**

325 Gyarmatpolitika

Kolonialpolitik

Burkhardt, Richard. Deutsche Kolonialunternehmungen. Ihr Schicksal in und nach d. Weltkrieg. Berlin: Vahlen 1940. IV, 114 p. Bibliographie: p. 112—113. **96152**

Ciasca, Raffaele. Storia coloniale dell' Italia contemporanea, da Assab all' Impero. Milano: Hoepli 1938. 570 p. 9 t. **98613**

Cipolla, Arnaldo. Armi, terre, mari nelle lotte per gli imperi. Inchieste in Arabia, Africa Orientale, India, Frontiere Afgane, Indie Olandesi, nel 1935—36. Firenze: Bemporad 1936. 318 p. 23 t. **A 50.32/50**

Conti Rossini, Carlo. Etiopia e genti di Etiopia. Firenze: Bemporad 1937. 402, [2] p. 12 t. **98435**

D'Agostino Orsini, Paolo. La colonizzazione africana nel sistema fascista. I problemi della colonizzazione nell'Africa italiana. Milano: Bocca 1941. 164 p. (Collezione »La civilta contemporanea«, 35.) **96673**

Diel, Louise. Sieh unser neues Land mit offenen Augen. Italienisch-Ostafrika. Lpzg: List 1938. 312 p. 16 t. **96104**

Henderson, H. D. Kolonien und Rohstoffe. Oxford: Univ. pr. 1939. 32 p. (Flugschriften zur Weltpolitik.) **P 325.36(42)**

Jakob, Ernst Gerhard. Deutsche Kolonialpolitik in Dokumenten. Gedanken u. Gestalten aus d. letzten 50 Jahren. Hg. & eingel. v. —. Geleitw. v. Heinrich Schnee. Lpzg: Dieterich 1938. XXVIII, 608 p. 16 t. (Sammlung Dieterich, 8.) **96119**
Bibliographie: p. 597—603.

Molinari, Michele. Agli ordini di Graziani in Somalia. Prefazione de: Rodolfo Graziani. Milano: Societa anonima ed. Scientifiche e letterarie 1940. 4°. XXIV, [2], 410 p. **x 7636**

Raif, Karl. Kämpfe im Busch. Erlebnisse in Deutsch-Südwest 1915—1919. Berlin: Ullstein 1935. 245, [1] p. 8 t. **98658**

Riedel, Otto. Der Kampf um Deutsch-Samoa. Erinnerungen eines Hamburger Kaufmanns. Berlin: Deutscher Verl. 1938. 250, [1] p. 10 t. **98655**

Salata, Francesco. Il nodo di Gibuti: Storia diplomatica su documenti inediti. Milano: Ist. per gli studi di politica internat. 1939. IX, 339, [3] p. (Coll. »Interessi e naturali aspirazioni del popolo italiano«, 1.) **97757**

Schmidt, Werner. Deutschlands kolonialer Ehrenschild. Berlin: Reimer 1941. 4°. 117 p. **x 7494**

Schnee, Heinrich. Die deutschen Kolonien vor, in und nach dem Weltkrieg. Lpzg: Quelle & Meyer 1941. 174 p. (Wissenschaft und Bildung, 57.) **98272**

Schwind, Martin. Japanische Raumnot und Kolonisation. Lpzg: Harrassowitz 1940. 24 p. 8 t. **A 52.31/7**

Seubert, Otto. Der Standpunkt Deutschlands in der Kolonialfrage. Diss. Erlangen: Dr. Junge 1940. 88 p. **P 325.3(43)**

Bibliographie: p. 86—88.

325.332 Telepítés

Siedlung

Dresler, A. [etz.] 40.000 siedeln in Libyen. Von —, Paul Ritter, Adolf Kaempffer. Hg. v. Reichskolonialbund. München: Fichte-Verl. 1940. 51, [1] p. 9 t. **98113**

Meyer, Konrad [etz.]. Landvolk im Werden. Material zum ländlichen Aufbau in den neuen Ostgebieten u. zur Gestaltung des dörflichen Lebens. Von —, Georg Blohm, Walter Christaller [etz.]. Berlin: Deutsche Landbuchhandl. 1941. 375, [1] p. 14 t. **98384**

Seiff, Rudolf. Die deutsche Kleinsiedlung. Eine Untersuchung unter wirtschaftlichen, sozialen u. kulturellen Gesichtspunkten. Vorwort v. Georg Heilmann. Eberswalde: Müller 1941. 124 p. (Wohnungswesen u. Städtebau, H. 3.) **97924**

Vöchting, Friedrich. Die Binnenkolonisation in Italien. Jena: Fischer 1941. 27 p. (Kieler Vorträge, 64.) **P 325.33(45)**

327 Külpolitika

Auswärtige Politik

Anchieri, Ettore. La questione palestinese 1915—1939. Milano: Principato 1940. 180 p. 1 t. (Biblioteca di cultura politica, II/9.) **A 56.32/89**

Becker, Otto. Der ferne Osten und das Schicksal Europas 1907—1918. Ein Beitrag zur Geschichte der Einkreisung und des Weltkrieges. Lpzg: Koehler & Amelang 1940. 125 p. **96681**

Bendiscioli, Mario. La politica della Santa Sede. (Direttive-organi-realizzazioni.) 1918—1938. Firenze: »La nuova Italia« 1939. 187, [3] p. (»Panorami di vita internazionale«, 2.) **98641**

Berra, Luciano. La pace armata. Milano: Corbaccio 1941. 322, [6] p. (Documento, 6.) **98338**

Blauweiss-Buch der Finnischen Regierung. II. Die Einstellung der Sowjetunion zu Finnland nach dem Moskauer Frieden. Helsinki: Suomen Kirja 1941. 157 p. (Veröffentlichungen des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten.) **A 47.34/76**

Bode, Friedrich Heinz. Der Kampf um die Bagdadbahn 1903—1914. Ein Beitrag zur Geschichte der deutsch-englischen Beziehungen. Breslau: Priebatsch 1941. VII, [1], 131 p. (Breslauer historische Forschungen, H. 15.) **97945**

Bibliographie: p. 127—131.

Brandi, Karl. Deutschland u. Italien. München: Bruckmann 1941. 24, [4] p. **P 327(43 : 45)**

Caramia, Francesco. Politica mediterranea dell' Italia. Roma: Soc. italiana arti grafiche 1940. VIII, 236 p. **96923**

Catalano, Michele E. L'era del pacifico. I problemi dell' estremo oriente. Contributo dell' Italia alla loro soluzione. Milano: Bocca 1939. XII, 340, [4] p. (Bibliot. di scienze moderne, 116.) **98599**

Finnország. Ministère des affaires étrangères. L'évolution des relations Finno-Soviétiques. Dans le courant le l'automne 1939 à la lumière des documents officiels. Helsinki: Suomen Kirja 1940. 122 p. **A 47.34/75**

Gayda, Virginio. Mit akar Olaszország? Ford. Widmar Antonio. Bp.: Athenaeum [1940]. 288 p. **96155**

Gayda, Virginio. Was will Italien? (Che cosa vuole l'Italia.) Lpzg: Goten-Verl. 1941. 434 p. 1 t. **96540**

Heissig, Walther. Das gelbe Vorfeld. Die Mobilisierung d. chinesischen Aussenländer. Heidelberg: Vowinckel 1941. 163 p. (Schriften zur Wehrgeopolitik, Bd 2.) **A 51.97/14**
Bibliographie: p. 161—162.

Herre, Paul. Deutschland und die europäische Ordnung. Berlin: Deutscher Verl. 1941. 201, [1] p. (Weltpolitische Bücherei.) **97224**

Jentsch, Gerhart. Das Ende des europäischen Gleichgewichts. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 72 p. (Schriften d. Deutschen Instituts für aussenpolitische Forschung, 86.) **P 327 »191/194«**

Kern, Fritz. Der Ruhrkrieg. Umriss u. Erinnerung. Aus d. Vortragsreihe: »Der Kampf um den Rhein.« Bonn: Scheur 1941. 46 p. (Kriegsvorträge, H. 39.) **P 327(44:43)**

Krausnick, Helmut. Neue Bismarck-Gespräche. *[1940.]* 2. Aufl. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt 1941. 77, [3] p. **P 327(43) »188«**

Külügyi évkönyv. 1941. Szerk. Drucker György. Írták: Balás Gábor, Balla Antal, Eöttevényi Olivér stb. Bp.: Egyetemi ny. 1941. **x 2583**

Latinus. L'azione dell'Italia, nei rapporti internationali dal 1861 a oggi. [Milano]: Ist. per gli studi di polit. internaz. 1940. 588 p. **96921**

Ley, Robert. Internationaler Völkerbrei oder Vereinigte National-Staaten Europas? Berlin: Verl. der Deutschen Arbeitsfront 1941. [32] p. **P 327.4**

Lojewski, W[erner] von. Aufmarsch im Orient. Lpzg: Goldmann 1941. 192, [2] p. **A 50.32/49**

Lorey, August L. Frankreichs Politik während der Balkankriege 1912/1913. Dresden: Dittert 1941. 129 p. **98111**
Bibliographie: p. 123—129.

Meine, Arnold. Wilsons Diplomatie in der Friedensfrage. 1914—1917. Stuttg.: Kohlhammer 1938. [8], 156 p. (Beitr. z. Geschichte d. nachbismarckischen Zeit und d. Weltkriegs, 40.) **97825**
Bibliographie: p. 150—153.

Missiroli, Mario. La politica estera di Mussolini. Dalla marcia su Roma al convegno di Monaco 1922—1938. Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1939. 192, [1] p. 8 t. **97755**

Molotow, W[jaceslaw Michailovic]. Über die Aussenpolitik der Regierung UdSSR. Bericht d. Vorsitzenden d. Rates d. Volkskommissare d. UdSSR u. Volkskommissars f. auswärt. Angelegenheiten auf d. Tagung d. obersten Sowjets d. UdSSR am 29. III. 1940. Moskau: Verl. f. fremdsprach. Literatur 1940. 24 p. **A 47.32/332**

Monti, Antonio. Storia del Canale di Suez. Con un diario di Luigi Torelli ed altri documenti inediti. Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1937. 318 p. 1 t. (Manuali di politica internazionale, 11.) **97750**

Pálóczi-Horváth György. Balkán a viharban. Bp.: Cserépfalvi [1941]. 124 p. (Így láttuk mi.) **A 49.30/108**

Prague in extremis. L'avion russe en détresse. Genève: Conseil Slovaque 1938. 16 p. **A 47.32/329**

Rau, Hans. Engländer über Krieg und Gewalt. Zitate britischer Politiker, Historiker u. Schriftsteller. Berlin: Mittler 1941. 87, [5] p. **98326**

Sasse, Heinz Günther. England-Deutschlands Widerpart. Die deutsch-englischen Beziehungen von 1815—1940. Berlin: Gross 1941. 263 p. **98352**
Bibliographie: p. 251—263.

Scanlon, John. Very foreign affairs. London: Allen & Unwin 1938. 274 p. **98192**

Schneider-Kynast, Oskar. Drei Mächte Pakt. Berlin-Roma-Tokio. Lpzg: Nationale Verl.-Ges. 1940. 153 p. **97797**

Schönemann, F. U. S. A. und Weltpolitik. Gesammelte Beiträge von: —, H. Roemer, O. Donner etc. Berlin: Junker und Dünnhaupt 1940. 113 p. **96419**

Schubring, Helmut. Deutscher Friedenswille, gegen polnischen Nationalhass. Im Einsatz der deutschen Presse 1933—1939. Vorwort v. Hans Fritzsche. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 183, [1] p. **98237**
Bibliographie: p. [183].

Silva, Pietro. Il Mediterraneo dall'unità di Roma all'impero italiano. *[1926.]* 5. ed. Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1941. 564 p. 1 t. (Storia e politica.) **97760**

Solonevitsch, Tamara. Drei Jahre bei der Berliner Sowjethandelsvertretung. Essen: Essener Verl.-Anst. 1939. 227 p. **A 47.32/333**

Thewrewk-Pallaghy Attila. Magyar érdekek érvényesülése a hatvanhetes kiegyezés korának külpolitikájában. Bp.: M. kir. áll. ny. 1941. 4°. 12 p. (A »Közigazgatásunk nemzetközi kapcsolatai«-ból.) **Rq 327(439) »1867«**

Trautmann, Oskar P. Die Sängerbrücke. Gedanken zur russischen Aussenpolitik v. 1870—1914. Stuttg.: Union dtsche Verl.-Gesellsch. 1940. 218 p. **A 47.32/331**

Welchert, Hans Heinrich. Als Bismarck gegangen war. Intimitäten der Weltpolitik 1890—1914. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1940—1941. 285, [1] p. 8 t. **97959**
Bibliographie: p. 285[—286].

White, David Glen. Einige Kapitel aus der grossen Politik zur Zeit der Ruhrbesetzung. Diss. Berlin: Dr. Salzmann 1939. [8], 224 p.
Bibliographie: p. 213—219. **97029**

Zingarelli, Italo. I paesi danubiani e balcanici. Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1938. 384 p. (Manuali di politica internazionale, 12.) **97749**

329 Politikai pártok

Politische Parteien

Fiala Ferenc. Erdélyi levelek. Bp.: Könyv- és lapkiadó rt. 1940. 40 p. **R 329(439) 182**

Fiala Ferenc. A nyilas egység-tárgyalások okmányai. Bp.: Nyilaskeresztes párt sajtóoszt. 1940. 108 p. **R 329(439) 182**

Kieckbusch, Karl. Kampf um die Wahrheit über Deutschland. Was heisst N. S. D. A. P.? Luxemburg: Moselfränkischer Zeitungsverl. [1941]. 32 p. (Heim ins Reich!, 2/3.) **P 329(43) 182**

Magyarország. Nemzeti szocialista párt. Miért léptünk ki a Nyilaskeresztes pártból és miért állítottuk vissza a Magyar nemzeti szocialista pártot. Bp.: Budapesti Hirlap ny. [1941]. 8 p. **Rq 329(439) 182**

Natkó Gyula. Mondjunk ítéletet! — Pártokról és politikusokról. Bp.: Voluntas Hungarica kiad. 1941. 122 p. **98449**

Szüts Iván. A nemzeti tábor szocialista mozgalom politikai programmja. Bp.: Budai ny. [1939?]. 23 p. **R 329(439)182**

Török András. Szálasi álarc nélkül. (Öt év a Szálasi-mozgalomban.) Előszót írta: Horváth Lajos. Bp.: Fővárosi ny. 1941. 117 p. 1 t. **98433**

33 Társadalmi kérdés

Soziale Frage

Berlin. Arbeitswissenschaftliches Institut d. dtschen Arbeitsfront. Sozialpolitik zwischen zwei Kriegen in Deutschland, Frankreich u. England. Berlin: Dtsche Arbeitsfront 1940. 168 p. **96151**

Bikkal Dénes. Bevezetés a szociálpolitikába. Bp.: Athenaeum 1941. 69, [3] p. **97767**

Bühler, Theodor. Deutsche Sozialwirtschaft. Ein Überblick über die sozialen Aufgaben der Volkswirtschaft. Stuttg.: Kohlhammer 1940. VIII, 406 p. **96532**

Griese, Friedrich. Unsere Arbeit ist Glaube. Berlin: Zentralverlag der NSDAP 1940. 72 p. (Volkheit u. Glaube, 2.) **P 331.01(43)**

Josserand, L[ouis] [ecc.] L'esperienza sociale francese 1936—1939. Di —, A. Rouast, P. Teitgen, [ecc.] Con una raccolta di testi legislativi ed una nota bibliografica. A cura di Widar Cesarini Sforza. Firenze: Sansoni 1940. XXXII, 256, [2] p. (Pubbl. della Scuola di scienze corporative della Univers. di Pisa.) **98359**
Bibliografia: p. 251—254.

Moens, Albert. Enquête sur le placement des travailleurs intellectuels. Bruxelles: Impr. industr. & financière 1939. 90 p. (Éd. du Comité central industr. de Belgique.) **P 339.83(493)**

Schönberg, Max. Zum ländlichen Sozialproblem. Berlin: Parey 1941. 33, [1] p. (Hof und Betrieb, 2.) **P 302.21(43)**

Varga László. Szociális reform és hivatásrendiség. Bp.: Stádium 1941. 124 p. (Nemzeti könyvtár, 40/41.) **P 330.1(439)**

Zischka, Anton. Sieg der Arbeit. Geschichte des fünftausendjährigen Kampfes gegen Unwissenheit und Sklaverei. Lpzg: Goldmann 1941. 380, [2] p. **97995**
Bibliographie: p. 372—380.

331 Munkáskérdés

Arbeiterfrage

Capodistrias, Joannis. Zeitbestimmung beim Arbeitsverhältnis unter bes. Berücks. d. Entwurfs d. Akad. f. dtsches Recht. Berlin: De Gruyter 1940. 76 p. **96946**
Bibliographie: p. 70—73.

Cattaneo, Paolo. I Salariati Italiani. Nella ricostruzione dell'Europa e del mondo. Torino : Paravia 1941. 112 p. **97921**

Colitto, Francesco. L'accordo collettivo economico. Milano : Giuffrè 1940. XI, [3], 222 p. Bibliografia : p. 211—214. **98390**

Deutsche Arbeitsfront im Kriege, Die —. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 32 p. (Schriften f. Politik und Auslandskunde, 66.) **P 331(43)»1939/1940«**

Feurer, Willi. Betriebliche Socialpolitik und Arbeitsvollzug im Grossbetrieb des Einzelhandels. Zürich : Füssli 1941. 297 p. **98106** Bibliographie : p. 295—297.

Fischer, Richard. Der Arbeitseinsatz und seine Wirkung auf das Einzelarbeitsverhältnis. Lpzg : Elsner 1941. [4], 131 p. **97957** Bibliographie : p. 123—127.

Fluhme, Carl. Recht auf Arbeit sch'ägt England. Vorwort v. Otto Jung. Würzburg : Triltsch 1941. [6], 56 p. **P 331.92**

Forberger, Rudolf. Die öffentliche Arbeitsvermittlung in Dresden. Rückblick auf eine hundertjährige Entwicklung. Dresden : Dittert 1940. 146 p. **96920** Bibliographie : p. 139—146.

Giacchero, Giulio. Storia del movimento sindacale europeo. Firenze : Sansoni 1940. XII, 348 p. **96982**

Hamelbeck, Bernhard. Das Recht des Arbeitsplatzwechsels. Bearb. v. —. Bad Oeyhausen (Westf.) : Lutzeyer 1941. 14 p. (Lutzeyers kleine Wortlautausg., 3.) **P 331.602(43)**

Heyde, Ludwig. Die Lage des deutschen Arbeiters. Berlin : Junker und Dünnhaupt 1940. 57 p. (Deutsche Informationsstelle.) **P 331(43)»193«**

Horsten, Franz. Leistungsgemeinschaft und Eigenverantwortung im Bereich der nationalen Arbeit u. Grundgedanken über eine Neuordnung der deutschen Lohnpolitik. Würzburg-Aumühle : Triltsch 1941. [6], 170 p. (Schriften zum deutschen Sozialismus, 9.) **96939**

Koller, Alfred. Deutsche Arbeitsfront und Organisation der gewerblichen Wirtschaft, mit bes. Berücks. d. Beziehungen zwischen beiden Organisationen. Diss. Erlangen : Dr. Junge 1940. 84 p. 1 t. **P 331.883(43)** Bibliographie : p. 83—84.

Küttner, L. Wie prüft man Leistungssteigerungen und Arbeitszeiten? Einführung. Eberswalde : Müller 1941. 56 p. (Statistik im Betrieb, 1.) **P 331.81** Bibliographie : p. 55.

Lautner, Julius G. & Max Moser. Der Schutz des Anstellungsverhältnisses militärpflichtiger Arbeitnehmer nach dem Bundesratsbeschluss vom 13. IX. 1940. Zürich : Polygraphischer Verl. 1940. 67 p. **P 331.11(494)**

Leo XIII. pápa. Rerum novarum. — szociális és társadalomújító szózatának hatása Szent István magyar birodalmában 1891—1941. A félszázados jubileumra szerk. a Rerum novarum emlékbizotts. megbízásából Dvihally Géza. Bp. : Emlékbizotts. 1941. 4°. 144 p. **X 7549**

Maur, Helmut v. Die Sondertreuhänder der Arbeit. Ihre Rechtsstellung und Aufgaben. Diss. Tübingen. Borna-Lpzg : Dr. Noske 1939. X, 102 p. **96463** Bibliographie : p. VII—VIII.

Mihalovics Zsigmond javaslatai a tanoncügyel kapcsolatos kérdésekben a Magyar Élet Pártja pártszakértekezletén : 1941. május. Bp. : [ny. n.] 1941. 4°. [18] p. [Könyomat.] **Rq 331.86(439)**

Munter, Hans. Miért áll a német munkás Hitler Adolf mellett? Berlin : Deutsche Zentraldruckerei 1941. 33 p. (Német információs szolgálat. A jelen Németországa, 2.) **R 331.18(43)**

Németh Béla & vitéz Kincsesy Endre. Mezőgazdasági és háztartási cselédügyi gyakorlati tanácsadó jogszabály gyüjtemény. Összeállították és magy. ell. —. Bp. : Közhasznú és irod. könyvkiadó 1941. 124 p. **98225**

Németország. Törvények, rendeletek. Anordnung über Höchstlöhne für Hausgehilfinnen, Pflichtjahrmädchen, Aufwartungen und Waschfrauen, v. 15. VI. 1941, sowie Richtlinien für die Regelung d. Arbeitsverhältnisse der in einem Haushalt beschäftigten Volksgenossen, v. 4. XII. 1937. Einführung v. H. Bley. Berlin : Elsner 1941. 30 p. **P 331.78(43)**

Pascazio, Nicola. La crisi soziale dell'Impero Britannico. Studio compinto in Inghilterra. Milano : Garzanti 1941. 289, [3] p. **98206**

Peppler, Karl. Die deutsche Arbeitskunde. Hg. v. —. Lpzg : Bibliograph. Inst. 1940. 4°. [6], 492 p. **x 7427** Bibliographie : p. 457—463.

Perneczky Béla & Kovács Ernő. Gazdasági munkaügyi jogszabályok. A gazdasági munkajogra és társadalompolitikára vonatkozó hatályos törvények és rendeletek gyüjteménye. Szerk. —. Bev. Bánffy Dániel. Bp. : Szerzők kiad. [1941]. VIII, 526 p. **K 3311/5**

Pflaume, Eberhard. Frauen im Industriebetrieb. Berlin: Elsner 1941. VIII, 88 p. (Schriftenreihe d. Reichsausschusses f. Leistungssteigerung, 5.) **P 331.4(43)**
Bibliographie: p. 85—88.

Rupp, Rupert. A kitaszított munkás. Bizonyítékok a brit szociálpolitika köréből. Bp.: Pfeifer 1941. 86 p. (Anglia álarc nélkül.) **98516**

Schmitt, Anton. Der Schutz der Jugendarbeit in d. dtschen Arbeits- u. Sozialpolitik unter bes. Berücks. d. Arbeitszeitregelung d. Jugendlichen. Dresden: Dittert 1941. 84 p.
Bibliographie: p. 82—84. **P 331.86(43)**

Siebert, Wolfgang. Der Aufbau der Ordnung der deutschen Arbeit. Deutscher Sozialismus im Arbeitsrecht. Neumünster: Wachholtz 1940. 15 p. (Schriften d. Wissenschaftl. Akademie, 12.) **P 331.19(43)**
Bibliographie: p. 15.

Siebert, Wolfgang. Das Recht der Arbeit. Systematische Zusammenst. d. wichtigsten arbeitsrechtl. Vorschriften. Berlin: Dtscher Rechtsverl. 1941. VIII, 194 p. **96934**

Szeberthy János. Mezőgazdasági munkásvédelem. Bp.: Magyar közgazd. társ. 1940. 439 p. (Közgazdasági könyvtár, XXIII.) **97994**

Tahy István. A kézművesipari alkalmazottak jogviszonyaira és szociális védelmére vonatkozó rendelkezések. Bp.: Urbányi-ny. 1940. 43, [1] p. **R 331.19(439)**

Winant, John G. Rapport présenté aux Gouvernements, aux employeurs et aux travailleurs des Etats membres de l'Organisation internat. du Travail. Montreal: Bureau internat. du Travail 1941. 18, [2] p. **P 331.91(062.1)**

331.2 Munkabér
Arbeitslohn

Egli, G[ustav]. Der Kost- und Logiszwang in der Schweiz. St. Gallen: Fehr 1940. 31 p. (Schriftenreihe d. Landesverbandes freier Schweizer Arbeiter, H. 5.) **P 331.237(494)**

Enderlein, Kurt. Stundenlohnarbeiten und Stundenlohnzuschläge im Baugewerbe. Wien: Elsner 1941. 80 p. **P 331.231 : 69(43)**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A fizetéses szabadság gyakorlati elszámolása. Összeáll. Halasi Andor és Soós Sándor Imre. Bp.: May-ny. 1941. 240 p. 1 t. **97189**

Németország. Törvények, rendeletek. Der Lohnstopp. Die einschlägigen Verordnungen, Anordnungen und veröffentlichten Erlasse des Reichsarbeitsministers zum Lohnstopp nach dem Stande vom 25. VII. 1941. Zus.-gest. v. Burckhardt. Wien: Ertl 1941. 41 p. **P 331.21(43)**

Schelbert, Franz. Familienlöhne. Diss. Zürich: Dr. Leemann 1941. 150 p. **97894**
Bibliographie: p. 7—10.

Steuer György. A legkisebb földmunkabérek megállapítása. Bp.: Stephaneum-ny. 1938. 14 p. (Földmunkásszövetkezetek kvtára, 16.) **R 331.21(439) : 625.7**

331.83/85 Szabadidő-mozgalom
Freizeit

Czakó István. A németbirodalmi »Kraft durch Freude« mozgalom. 2. kiad. Bp.: Saját kiad. 1938. 16 p. **R 331.83/85(43)**

Czakó István. A tengelyhatalmak kultúrszociális tevékenysége a háború alatt. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 12 p. (A Városi szemle, XXVII. évf.-ból.) **R 331.83/85(43)**

Dakó Gábor. Szabadidőmozgalom. Idegenforgalom. Munkásnyaraltatás. Előszót írta: v. Márton Béla. Bevezető gondolatok Kertész Nándortól. Sajtó alá rend.: Koncsek István. Bp.: Fráter 1940. 78, [1] p. **R 331.83/85(439)**

Gellrich, Helmut. Jugendarbeitsrecht und Freizeit. Würzburg: Triltsch 1941. [6], 93 p. (Beiträge zum Deutschen Arbeits- u. Sozialversicherungsrecht, H. 14.) **98486**
Bibliographie: p. 91—93.

Rostás Ilona és Reitzer Béla. Ezer munkás a szabad idejéről. Bp.: Athenaeum 1940. 17 p. (»Munkaügyi Szemle« 5. és 6. sz.-ból.) **R 331.83/85**

331.93 Munkaszolgálat
Arbeitsdienst

Arnold, Ilse. So schaffen wir! Mädeleinsatz im Pflichtjahr. Stuttg.: Union Deutsche Verl. Ges. 1941. 107 p. **98258**

Hase, Günther. Der Werdegang des Arbeitsdienstes. Von d. Erwerbslosenhilfe zum Reichsarbeitsdienst. Geleitw. v. Konstantin Hierl. Berlin: »Der Nationale Aufbau« 1940. 112 p. **97807**

Müller-Brandenburg. Die Leistungen des deutschen Arbeitsdienstes. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. [1942]. 32 p. 4 t. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 4.) **P 331.93(43)**

Müller-Brandenburg, [Hermann]. A német munkaszolgálat teljesítményei. *[Gedanken um d. Reichsarbeitsdienst.]* Bp.: Pfeifer [1941]. 30 p. 4 t. **R 331.93(43)**

333.32 Lakáskérdés
Wohnungsfrage

Budapest. Székesfőváros szociális lakáspolitikája. 1940. Kiadja a Székesfőváros társadalompolitikai (IX.) ügyosztálya. Bp.: Szfőv. házinyomda. 1941. 46 p. 17 t. **R 333.323.5(439) Bp**

David, Franz. Der neue Mietschein. Wohnungsanmeldung und -vermietung, Wohnungstausch und Wohnungswechsel im Reichsgau Wien. Wien: Deutscher Verl. für Jugend und Volk 1940. VI, 44 p. (Wohnwirtschaftliche Reihe, 7.) **P 333.327.1(436.01) Wien**

Lütge, Friedrich. Kriegsprobleme der Wohnungswirtschaft. Jena: Fischer 1940. 58 p. (Forschungsstelle f. Siedlungs- und Wohnungswesen, 35.) **P 333.32(43)»1939/1940«**

Lütge, F[riedrich]. Sozialpolitik und Wohnungsbau. Berlin: Schirmer 1941. 45, [1] p. (Schriftenreihe d. »Bau-Kurier«, H. 4.) **P 333.32(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Die Neuregelung des gemeinnützigen Wohnungswesens. *[1940.]* 2. Aufl. Zusammenstellung u. Erläuterung d. Vorschriften v. Baumgarten. Eberswalde: Müller 1940. 103 p. (Handbücherei d. Wohnungs- u. Siedlungs-Wesens, 9.) **96190**

Németország. Törvények, rendeletek. Reichswohnungsvorschriften. Textausgabe mit sämtl. Vollzugsbestimmungen nach d. Stand v. 1. I. 1941. München: Rehm 1941. 102 p. **97445**

Takács László. Az új lakásrendelet és pótrendeletei. A hadfelszerelési adó. Összeáll. & magy. ell. —. Bp.: Ábrahám-ny. 1941. 46, [2] p. (Háztulajd. közérd. könyvt., 4.) **R 333.329.1(439)**

Thiemann, Bernhard. Wandlungen des Wohnungsbedarfes unter dem Einfluss des Krieges. Jena: Fischer 1940. 114 p. (Forschungsstelle f. Siedlungs- u. Wohnungswesen an d. Univers. München. Materialien-Samml., 36.) **97142**
Bibliographie: p. 108—110.

Werner-Meier. Die Neufassung des Rechtes der gemeinnützigen Wohnungswirtschaft. Vorwort v. Alfred Müller. Jena: Fischer 1940. 42 p. (Forschungsstelle für Siedlungs- u. Wohnungswesen. Materialen-Sammlung. Bd 37.) **P 333.323.1(43)**

334 Szövetkezés
Genossenschaftswesen

Implom József. A gyulai Hitel- és bőranyagbeszerző Szövetkezet ötven éve (1889—1939). Gyula: Szövetkezet kiad. 1940. 37, [3] p. **R 334.24(439.018) Gyula**

Nádas Rózsa. Szövetkezetek Erdélyben. Bp.: [Gergely] 1940. 28 p. 1 t. (A »Közgazdasági Szemle«-ből.) **R 334(439.42)**

Niewöhner, Emil. Genossenschaftliche Entwicklungsfragen. Ein Beitrag zur Statik und Dynamik der Warengenossenschaften. Stuttg.: Kohlhammer 1940. 35 p. **P 334.6(43)**

Raducanu, Mircea I. Die Genossenschaftsbewegung in Rumänien. Dresden: Dittert 1941. 96 p. **A 49.38/259**
Bibliographie: p. 94—96.

Szociális vármegye, A —. A komáromvármegyei közjóléti és gazdasági szövetkezet működése. Pécs: Dunántúl-ny. 1941. 120 p. 32 t. (Magyar közigazgatástudományi intézet, 33.) **96519**

Trocmé, Michel. Le financement des grandes coopératives francaises de consommation. Préface de Georges Gaussel. Paris: Les presses universitaires de France 1938. 227 p.
Bibliographie: p. 221—223. **98830**

Wünscher Frigyes. Falusi tanulmányútjaim. Bp.: Egyet. könyvker. [1938]. 44 p. 5 t. **R 334.5(439)**

335 Szocializmus
Sozialismus

Fiedler, Kurt. Betrug des Marxismus. Berlin: Lühe [1941]. 58, [2] p. (In Deutschlands Namen!) **P 335 Marx**

Pöhlmann, Robert von. Geschichte der sozialen Frage und des Sozialismus in der antiken Welt. *[1901.]* 3. Aufl. Durchges. & u. um einen Anhang verm. v. Friedrich Oertel. Bd 1—2. München: Beck 1925. **96128**

Sebestyén János. Marx és Spann. Szeged: Ablaka-ny. 1941. 51, [1] p. (Philosophia, 4.) Bibliográfia: p. 50—51. **R 335 Marx**

335.86 Bolsevizmus

Fiala Ferenc. Így dolgoztak . . . ! (A magyarországi kommunizmus 133 napja.) Emlékeztető. Kiadja az Ébredő magyarok egyes. Bp.: Centrum 1941. 70, [2] p. 13 t. **98426**

Gergely Ádám. Itt végződik Európa. A szovjet. Bp.: Renaissance kiad. 1942. 199 p. **A 47.91/100**

Lutostanski, Kazimir. A Szovjet-Unió a szovjet sajtó tükrében. Bp.: Új-Auróra 1941. 63 p. (Európa és a bolsevizmus, I.) **A 47.33/90**

Szabó Pál. Mi lett a szociálizmusból . . . Bp.: Stádium 1941. 94 p. 4 t. **R 335.86(47)**

Tripodi, Nino. Antitesi nel bolscevismo sovietico. Prefazione di Franzesco Ercole. Roma: S. A. E. G. 1940. XXIII, 271, [6] p. **A 47.33/91**

335.95 Utópia

Utopie

Horváth Barna. Der Sinn der Utopie. Wien: Springer 1940. 34 p. (Aus Zeitschrift für öffentliches Recht, XX/2.) **P 335.95**

Morus, [Thomas]. Utópia. Ford. & bev. Geréb László. Bp.: Officina 1941. 80 p. (Officina könyvt., 9.) **98499**

Rátz Kálmán. Utópista szocialisták. Tanulmány. Bp.: Singer & Wolfner [1941?]. 110 p. **98333**

339.5 Parasztkérdés

Bauernfrage

Bente, Hermann. Deutsche Bauernpolitik. Stuttg.: Deutsche Verlags-Anstalt [1940]. 32 p. (Die Wirtschaftskraft d. Reiches, 3.) **P 339.5(43)**

Bente Hermann. Német parasztpolitika. Bp.: Pfeifer 1941. 30 p. **R 339.5(43)**

Brozek, Rudolf. Der niederösterreichische Bauernkrieg 1597. St-Pölten: Gaupresseamt 1940. 32 p. 16 t. **P 339.509(436.1)»1597«**

Eckhardt Sándor (szerk.) Úr és paraszt a magyar élet egységében. Írta: Bálint Sándor, Keresztury Dezső, Kodály Zoltán [stb.] Bp.: Kir. magy. Pázmány Péter tud. egyet. bölcsészeti karának magyarságtudományi intézete 1941. 223 p. **96553**

Erdei Ferenc. A magyar paraszttársadalom. Bp.: Franklin [1941]. 170 p. (Magyarságismeret, V.) **98617**

Ila Bálint. A gömöri jobbágyság a XVII—XVIII. században az úrbérrendezésig. Pécs: Dunántúl-ny. 1938. 100 p. 2 t. (Felvidéki tud. társ. kiadv., I/6.) **97854**

Kovács Imre. A parasztéletforma csődje. Bp.: Bolyai akadémia 1940. 213 p. **96358**

Veres Péter. Parasztsors, magyar sors. Bp.: »Magyar Élet« [194?]. 88 p. (Magy. társ.-tud. könyvt., I.) **97746**

Wülker, Heinz. Bauerntum am Rande der Grossstadt. Bd 1. Lpzg: Hirzel 1940. (Bäuerliche Lebensgemeinschaft, 1.) **96959**

Bd 1. Bevölkerungsbiologie d. Dörfer Hainholz, Vahrenwald u. List (Hannover). VIII, 128 p. 3. t.

339.6 Nőkérdés

Frauenfrage

Frauen helfen siegen. Bilddokumente vom Kriegseinsatz unserer Frauen und Mütter. Nach einer Idee v. Wilhelm Havemann. Geleitwort v. Gertrud Scholtz-Klink. Mit einer Einleitung v. Werner Picht. Berlin: Zeitgeschichte-Verl. 1941. 6 p. 43 t. **x 7664**

Le Fort, Gertrud v. Die ewige Frau. Die Frau in d. Zeit. Die zeitlose Frau. München: Kösel & Pustet 1934. 157 p. **95782**

34 Jogtudomány

Rechtswissenschaft

Angyal Pál. Bevezetés a jog- és államtudományba. — egyet. ny. r. prof. előadásai alapján összeállították: Riemer Ödön és Mensáros Andor. Bp.: Arany János irod. és ny. műint. 1940. 54, [1] p. **R 340.1**

Bergmann, Hans. Gesamtverzeichnis der nationalsozialistischen Gesetzgebung 1933—1938. Karlsruhe: Braun 1940. VIII, 300 p. (Reichs-Archiv, Sonderh. 1940/41.) **01634/96**

Ferrara, Luigi. Giuristerie dogmatiche e realtà giuridiche. Napoli: Jovene 1940. 187, [5] p. **98136**

Franchi, L[uigi] & V[irgilio] Feroci. Cinque codici. Codice civile, codice di procedura civile, codice di commercio, codice penale, codice di procedura penale. Codice civile libro della proprietà. Nel nuovo testo, approvato col R. D. 30 gennaio 1941—XIX. N. 15. Nuova ed. Milano: Hoepli 1941. XXI, 393, 239, 337, 128, 355, 49, 63 p. (Manuali Hoepli.) **98323**

Gorla, Gino. L'interpretazione del diritto. Milano: Giuffrè 1941. XIII, [3], 162 p. Bibliografia: p. IX—XIII. **98369**

Grabmann, Martin & Karl Hofmann. Festschrift Eduard Eichmann, zum 70. Geburtstag. Dargebracht v. seinen Freunden u. Schülern in Verbindung mit Wilhelm Laforet. Hg. v. —. Paderborn: Schöningh 1940. VIII, 688 p. 1 t. **96568**

Hedemann, Justus Wilhelm. Deutsches Wirtschaftsrecht. Ein Grundriss. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1939. XVIII, [2], 456 p. (Rechtswissenschaftliche Grundrisse.) **98242**

Ibrányi István. A gazdasági élet fejlődésének hatása a közjog és a magánjog viszonyára. Bp.: Attila-ny. 1941. 97 p. (A »Magyar Jogászegyleti Értekezések« II. sz.-ból.) **R 342.33**

Nagyvárad. Kir. kath. jogakadémia véleményes jelentése az elméleti, jog- és államtudományi államvizsgálatról és a jogi oktatásról szóló törvényjavaslat előadói tervezetére. Nagyvárad: Berger-ny. 1902. 10 p. **Rq 34(071.1)(439)**

Petrone, Corrado. Principi di diritto fascista. Roma: »Conquiste d'Impero« 1937. 176 p. **96965**

Sauer, Wilhelm. Juristische Methodenlehre. Zugleich eine Einleitung in die Methodik der Geisteswissenschaften. Stuttg.: Enke 1940. X, 624 p. **96393**

Valló József. A hatályos jogszabályok összegyüjtése. Tanulmány a jogszabályrendezés jogi és technikai problémái köréből. Pécs: Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó és ny. 1941. 288 p. (Magyar közigazgatástudományi intézet, 34.) **K 3400/18**

Vladár Gábor. Fejlődik-e jogunk vagy tesped. Bp.: Attila-ny. 1940. 22 p. (Az Országos nemzeti klub kiadv., 40.) **R 340.114(439)**

340.12 Jogbölcselet

Rechtsphilosophie

Bleiber, Fritz. Das Recht als objektiver Wert. Wien: Springer 1941. [4], 80 p. (Aus »Zeitschrift für öffentliches Recht«, Bd XX, H. 1.) **97888**

Costa, Fausto. Della libertà di diritto. Indagini intorno al fondamento e ai caratteri delle libertà civili e politiche. Padova: Cedam 1940. XIV, 90, [2] p. **98392**

Di Carlo, Eugenio. Filosofia del diritto. Palermo: Palumbo 1940. 139, [5] p. **97153**

Emge, K[arl] A[ugust]. Geschichte der Rechtsphilosophie. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. [6], 73 p. (Geschichte d. Philosophie in Längsschnitten, H. 5.) **98427**
Bibliographie: p. 70—71.

Emge, K[arl] A[ugust]. Sicherheit u. Gerechtigkeit. Ihre gemeinsame metajuristische Wurzel. Berlin: Gruyter 1940. 28 p. (Abhandlungen d. Preussischen Akademie d. Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse, 9.) **Pq 340.114**

Fischler, Michael. Der Ordnungsgedanke in Goethes Rechtsdenken. Königsberg (Pr.): Gräfe und Unzer [1941]. 44 p. (Öffentlichrechtliche Vorträge und Schriften, 25.) **P 340.11**

Gramsch, Werner. Vom Wesen des Rechts. Berlin: Bott 1940. 94 p. **97420**

Horváth Barna. A common law ideológiája és a jogismeret ideológiája. Bp.: Sárkány-ny. 1930. 33 p. (A Társadalomtudomány-ból.) **R 34(42)97**

Horváth Barna. Gerechtigkeit und Wahrheit. Brünn: Rohrer 1929. [2], 54 p. (»Internationale Zeitschrift für Theorie d. Rechts«, H. 1.) **P 340.114**

Horváth Barna. Die Idee der Gerechtigkeit. Wien: Springer 1928. p. 507—545. (Zeitschrift für öffentliches Recht, Bd VII, H. 4.) **P 340.114**

Horváth Barna. Macht, Recht, Verfahren. Berlin: Verl. f. Staatswissenschaften u. Geschichte [193?]. p. 68—85. (Aus »Archiv für Rechts- u. Sozialphilosophie«, Bd XXX. H. 1.) **P 340.114**

Horváth Sándor. A természetjog rendező szerepe. Bp.: »Jelenkor« kiad. 1941. 87 p. **96695**

Kindt-Kiefer, J[ohann] J[akob]. Gerechtigkeit und Freiheit. Bern: Haupt 1941. 54 p. (Zur Bindung d. Rechtes an d. Gewissen.) **P 340.114**

Leoni, Bruno. Il problema della scienza giuridica. Torino: Giappichelli 1940. 195, [7] p. (R. univers. di Torino. Memorie dell' Istituto giuridico, II/45.) **96647**

Nef, Hans. Gleichheit und Gerechtigkeit. Zürich: Polygraphischer Verl. 1941. VIII, 128 p. **98248**
Bibliographie: p. VI—VIII.

Olivecrona, Karl. Gesetz und Staat. Die deutsche Übersetzung besorgte E. Blauert. Kopenhagen: Munksgaard 1940. 229 p. **97917**

Radin, Max. Law as logic and experience. New-Haven: Yale univers. pr. 1940. X, 172 p. **97109**

Santucci, Girolamo. La giustizia e la realtà. Milano: Libr. scient. e letteraria 1939. 76 p. (Biblioteca di studi di filosofia del diritto.) **P 340.114**

Schwarz, Theodor. Die Lehre vom Naturrecht bei Karl Ch[ristian] F[riedrich] Krause. Bern: Haupt 1940. 43 p. (Berner wirschaftswissenschaftliche Abhandlungen, H. 32.) **P 340.125**
Bibliographie: p. 4.

Stroisch, Franz. Über die weltanschaulichen Grundlagen der Gerechtigkeits-Idee bei Platon. Eine rechts- u. staatsphilosophische Untersuchung. Lpzg: Meiner 1940. VI, 62 p.
Bibliographie: p. 58—62. **P 340.114**

Tuka, Vojtech. Die Rechtssysteme. Grundriss einer Rechtsphilosophie. Mit einem Geleitwort v. K[arl August] Emge. Berlin: Limbach 1941. XV, 273 p. 1 t. (Beihefte zum Archiv für Rechts- u. Sozialphilosophie, Beiheft 37.) **98198**

Wolf, Erik. Grosse Rechtsdenker der deutschen Geistesgeschichte. Ein Entwicklungsbild unserer Rechtsanschauung. Tübingen: Mohr 1939. VIII, 592 p. 14 t. **97422**

341 Nemzetközi jog

Internationales Recht

Balogh Arthur. A nemzetek szövetsége húsz évi működésének mérlege. Kolozsvár: Minerva-ny. 1940. 16 p. **x 2215/119**
= Erdélyi Tudományos Füzetek, 119.

Beveridge, William. Blockade and the civilian population. Oxford: Clarendon pr. 1940. 32 p. (Oxford pamphlets on world affairs, 24.) **P 341.323**

Bourquin, Maurice. Dynamism and the machinery of international institutions. Geneva: Research centre 1940. 64 p. (Geneva, Research centre, Studies. Vol. XI, No 5.) **P 341.25**

Buza László. Bona fides és joggal való visszaélés a nemzetközi jogban. Szeged: M. kir. Ferenc József tud.-egyet. barátainak egyesülete 1940. 83 p. (Acta univ. Szegediensis, Tom. XV., fasc. 2.) **96407**

Dick, Kurt. Religionsschutz im Völkerrecht. Ein Beitrag zum Problem des Minderheitenschutzes. Breslau: Märtin 1941. VIII, 119 p. (Abhandlungen aus d. Staats- u. Verwaltungsrecht mit Einschluss d. Völkerrechts, H. 63.) **98377**
Bibliographie: p. 117—119.

Fegyverszünet. 1918—1919. Bp.: Stádium [1940]. 30 p. **Rq 341.37»1918«**

Franzero, C[arlo] M[aria]. Storia e tecnica del blocco navale. Torino: Einaudi 1940. 156 p. (Cronache d'oggi, I.) **97443**

Giannini, Amedeo. Le convenzioni internazionali di diritto privato aeronautico. *[1940.]* 2. ed. Roma: »Foro Italiano« 1940. 88 p. **96955**

Goeliner Aladár. Grossmacht-Politik und Völkerrecht. (Beiträge zur Aetiologie des Völkerrechts.) Bp.: Verl. d. Ungarischen Ges. für Aussenpolitik 1941. 33, [1] p. (Külügyi könyvt., V.) **P 341.216**

Gönnenwein, Otto. Die Freiheit der Flussschiffahrt. Stuttg.: Kohlhammer 1940. XVIII, 119 p. **96924**
Bibliographie: p. VII—XVIII.

Helfritz, Hans. Das britische Imperium. Hg. v. Universität u. Universitätsbund. Breslau: Korn [1941]. 38 p. 1 t. **P 341.216(42)**
Bibliographie: p. 35—38.

Hodson, H. V. Das britische Weltreich. Oxford: Univ. pr. 1939. 40 p. (Flugschriften zur Weltpolitik.) **P 342(42)**

Horváth Barna. L'avenir de l'organisation internationale. Szeged: Városi ny. 1939. 17 p. **P 341.2**

Huch, Richard. Japanisches internationales und interlokales Privatrecht. Allgemeine Lehren. Würzburg: Triltsch 1941. X, 154 p. (Hansische Universität, Abhandl. u. Mitteilungen aus d. Seminarien für öffentl. Recht, 40.) **A 52.34/11**
Bibliographie: p. 145—153.

Kapp, Rolf. Europa. Erbkrieg oder Lebensgemeinschaft? Stuttg.: Dtsche Verl.-Anst. 1941. 52 p. **P 341.013**

Kegel, Gerhard [etz.] Die Einwirkung des Krieges auf Verträge in der Rechtsprechung Deutschlands, Frankreichs, Englands und der Vereinigten Staaten v. Amerika. Von —. Hans Rupp & Konrad Zweigert. Berlin: Gruyter 1941. X, 453 p. (Beiträge zum ausländischen und internationalen Privatrecht, H. 17.) **97946**

Lalive, Jean-Flavien. Le droit de la neutralité et le problème des crédits consentis par les neutres aux belligérants. Zürich: Éd. Polygraphiques 1941. 238 p. (Züricher Studien zum Internationalen Recht, 5.) **98825**
Bibliographie: p. 225—234.

Reventlow, E[rnst] Graf von. Die Neutralität der U. S. A. Gesammelte Aufsätze aus den Jahren 1914—18. Hg. u. Einführung v. Karl Scharping. Berlin: Klieber 1941. 129, [3] p. **98236**

Schwörbel, Herbert. Freiheit der Meere und Meistbegünstigung, ihre völkerrechtliche Geltung unter dem Gesichtspunkt des Rechts der Völker auf Existenz. Diss. Berlin. Lpzg: Dr. des Leipziger Messamts 1939. 73, [1] p. **P 341.225**
Bibliographie: p. 68—73.

Torre, Augusto. Versailles. Storia della Conferenza della pace. Milano: Ist. per gli studi di politica internat. 1940. 434 p. 15 t. **97804**

Votteler, Karl. Der Genfer Völkerbundsgedanke im Dienste der englischen Weltreichpolitik. Eine kulturpolitische Untersuchung. Würzburg: Triltsch 1941. [8], 78 p. (Englandstudien, 3.) **P 341.014**
Bibliographie: p. 75—77.

Washington. Carnegie endowment for international peace. Proceedings of the conference of teachers of International law and related subjects. Tom. 6. Washington: Carnegie endowment for internat. peace 1938. **x 2569**

Wobst, G. Gerhart. Die Dardanellenfrage bis zum Lösungsversuch des Abkommens von Montreux. Lpzg: Meiner 1941. VI, 107 p. (Abhandl. d. Inst. f. Politik, ausländisches öffentl. Recht u. Völkerrecht an d. Univers. Lpzg. Neue Folge, H. 7.) **A 56.34/45**
Bibliographie: p. V—VI.

342 Közjog
Staatsrecht

Battaglia, Felice. Le carte dei diritti. (Dalla Magna Charta alla Carte del Lavoro.) Firenze: Sansoni 1934. XIX, 254 p. (Classici del liberalismo e del socialismo, I.) **97774**
Bibliografia: p. 242.

Bölöny József. A magyar közjog időszerű kérdései. 1. k. Bp.: Gergely 1941. **98497**

Castrén, Erik. Die staatsrechtliche Stellung Finnlands während Finnlands Vereinigung mit Russland in den Jahren 1809—1917. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino 1940. 27 p. **P 342.24(471 : 47)»1809/1917«**

Eckhart Ferenc. A szentkorona-eszme története. Bp.: Akadémia 1941. 356 p. **96627**

Egyed István. Apponyi mint közjogász. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 54, [1] p. **2073**
= Szent István Akadémia tört.-, jog- és társadalomtudom. oszt. értekezései, II. k. 10. sz.

Fenczik István. A kárpátaljai autonómia és a kisebbségi kérdés. Kecskemét: Első kecskeméti hirlapkiadó és ny. r. t. 1941. 15, [1] p. (A Pécsi m. kir. Erzsébet-Tudományegyetem kisebbségi intézetének kiadványai, XII.) **R 342.25(439.34)**

Feroci, Virgilio. Istituzioni di diritto sindacale e corporativo. Padova: Cedam 1940. XII, 363 p. **96970**

Hanzó Lajos. Az erdélyi szász önkormányzat kialakulása. Szeged: Ablaka-ny. 1941. 83, [3] p. (Értekezések a M. kir. H. M. tud.-egyet. magy. tört. int.-ből, 1.)
Bibliográfia: p. 78—83. **R 342.25(439.42)(=3)**

Heining, Arnold. Nation und Rechtslehre in Frankreich. Ein Beitrag zur Krise des westeuropäischen Staatsdenkens. Darmstadt: Wittich 1941. 91 p. (Forschungen zum Staats- u. Verwaltungsrecht, Bd II.)
Bibliographie: p. 86—91. **98424**

Huber, Ernst Rudolf. Verfassungsrecht des Grossdeutschen Reiches. *[1937.]* 2. stark erw. Aufl. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1939. 528 p. (Grundzüge d. Rechts- u. Wirtschaftswissenschaft. Reihe A.) **96088**

Jager, Walter. England, das Selfgovernment und die Deutsche Selbstverwaltung. Diss. Marburg. Gelnhausen: Dr. Kalbfleisch 1939. 88, [1] p. **P 342.25(42)**
Bibliographie: p. 5—8.

Jászoknak és kunoknak, A' — dicső emlékezetű Mária Therézia királyné által 1745-dik esztendőben adatott kegyelmes kir. kiváltságos levél. Pesten: Trattner 1839. 15 p. **96403**

Ad 2.: Jász és kun megyebéli törvényszékeket tárgyazó statutumok...

[**Kaas** Albert]. Közjogi alapismeretek. Bp.: Püski 1939. 156 p. **96691**

[**Kaas** Albert]. Új közjogi törvények. Bp.: Magyar élet könyvesbolt 1940. 122 p. (Jog- és államtudományi jegyzetek, 17.) **96690**

Kluge, Rudolf & Heinrich Krüger. Verfassung und Verwaltung im Grossdeutschen Reich (Reichsbürgerkunde). *[1937.]* 2. Aufl. Berlin: Verl. f. Sozialpolitik 1939. VIII, 410 p. **96426**

Bibliographie: p. 409—410.

König, Herbert. Die Bauberechtigung als persönliche Berechtigung im öffentlichen Recht. Ein Beitrag zur Beseitigung der Lehre vom subjektiven öffentlichen Recht. Diss. Tübingen: Dr. Bölzle 1939. 67 p. **P 342.734 : 614.85(43)**

Bibliographie: p. 61—65.

Luib, Oskar. Der Reichsnährstand als Selbstverwaltungskörper des öffentlichen Rechts und seine rechtspolitische Bedeutung für die Zukunft. Diss. 1938. Tübingen: Dr. Bölzle 1939. 75 p. **P 342.54 : 381.63(43)**

Bibliographie: p. 71—73.

Malvagna, Simone. La nuova costituzione sovietica. Firenze: Monnier 1940. 93, [3] p. (Bibliot. popolare di cultura politica, IX.) **A 47.34/74**

Mazzoni, Giuliano & Marco Sambo. Codice delle leggi corporative. Milano: Giuffrè 1940. XXVI, [2], 880 p. **K 3420/3**

Mikó Imre. A romániai magyarság jogi helyzete a bécsi döntés idejében. Bp.: Fővárosi ny. 1940. 23, [1] p. (»Kisebbségvédelem« 5—6. sz.-ból.) **R 342.724(498)**

Milani, Francesco. Il diritto sindacale nel sistema del diritto. Milano: Giuffrè 1940. VIII, 216 p. **96964**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Staatsangehörigkeitsrecht in Hinblick auf d. Gebietsveränderungen im Osten d. Dtschen Reiches, ... einschliessl. d. Staatsangehörigkeitsrechts in d. Slowakei u. in Ungarn. Mit einer Übersicht über alle im Grossdtschen Reich in Geltung befindl. Staatsangehörigkeitsbestimmungen v. Hanns Hermann Berger. Warnsdorf: Strache 1940. 280 p. 1 t. **96144**

Origone, Agostino. La riforma della rappresentanza politica in Italia. Milano: Giuffrè 1940. VIII, 104 p. (Pubblicazioni dell'Ist. di diritto publico e di legislazione sociale della R. Universita di Roma, II/10.) **96967**

Reitenbach, Georg. Ud S S R. Staatssystem, Parteiaufbau, Komintern. Berlin: Stollberg [1941]. 136 p. 2 t. (Die Bücherei d. Ostraumes.) **A 47.34/78**

343 Büntetőjog
Strafrecht

Angyal Pál. Pénzhamisítás. Hamis tanuzás és hamis eskü. Hamis vád. Bp.: Attila-ny. 1940. XXXII, 269 p. (Angyal: Magyar büntetőjog kézikönyve, 17.) **K 3420/1/17**

Bibliográfia: p. VIII—XXII.

Bachmann, Anna. Der Rückfall Jugendlicher (nach d. Stande v. 1934). Diss. Erlangen: Dr. Döres 1938. 36 p. **P 343.235.1(43)**

Bibliographie: p. 35—36.

Cunio, Hermann. Kriegswirtschaftsstrafrecht. Mit Erläuterungen. Berlin: Lutzeyer [1941]. 207, [1] p. (Reichsverteidigung, Sonderbd 7.) **97960**

Eszláry Károly. Kísérleti bűncselekmény az új jövedéki büntetőjogban. Bp.: Attila-ny. 1941. 31 p. (Angyal szeminárium kiadv., 41.) **R 343.359(439)—2**

Gleitze, Bruno. Die Konjunkturkriminalität. Stuttg.: Kohlhammer 1941. X, 106 p. **97436**

Bibliographie: p. IX—X.

Irk Albert. Az individualizmus és kollektivizmus gondolatköre a büntetőjogban. Pécs: Dunántúl-ny. 1933. 28 p. **R 343(01)**

Klemer, Gerhard. Jugendstrafrecht u. Hitler-Jugend. Stellung u. Aufgaben d. Hitler-Jugend in d. Jugendstrafrechtspflege. Berlin: Dtscher Rechtsverl. 1941. 110 p. (Schriften z. Jugendrecht, 2.) **98141**

Bibliographie: p. 107—110.

Klivényi Lajos. Árdrágító visszaélések. A M. kir. Kuria határozatainak tükrében. Bp.: Grill 1941. V, 110 p. **98583**

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. »Die Gemeinschaftsunfähigen«. (Ein Beitrag zur wissenschaftlichen u. praktischen Lösung des sog. »Asozialenproblems«.) Teil 1. Giessen: Christ 1940. (Schriftenreihe d. Instituts f. Erb- u. Rassenpflege, Giessen, H. 2.) **98070**

T. 1. Materialübersicht und Problemstellung. [1939.] 2. Aufl. 80, [1] p.

Lengyelország. Törvények, rendeletek. Das polnische Strafgesetzbuch mit der Verordnung betr. Übertretungen und den Einführungsvorschriften. Übers. u. eingeleitet v. Josef Anton Chodzidlo. Berlin: Heymann 1940. X, 125 p. (Osteuropa-Inst. in Breslau. Sammlung polnischer Gesetze in deutscher Übersetzung, Bd 7.) **A 47.34/77**

Lombardi, Giovanni. Costume sociale e delinquenza. Nuovi orizzonti di Sociologia Criminale. Napoli: Guida 1933. LXIX, 447 p. **98547**

Lombardi, Giovanni. Dottrina sociologica del reato. Napoli: Guida [1931]. XXIV, 351 p. **98545**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A büntető ítélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló 1940: XXXVII. t.-c., a rehabilitációs törvény részletes magyarázatokkal ellátott kiadása. **Összeállította Molnár Péter. Bp.:** Közérdekű könyvek kiadóvállalata. 1941. 51, [1] p. **R 343.294(439) (003)**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A rehabilitáció. Az 1940. évi XXXVII. t.-c. Magyarázatokkal ellátta Halász Lajos. Bp.: »A Részvényes« [1941]. 59, [3] p. **96359**

Mahling, Günther. Die strafrechtliche Behandlung von Sportverletzungen. Diss. Berlin 1939. Borna-Lpzg: Dr. Noske 1940. 97, [1] p. **P 343.618 : 796**

Bibliographie: p. 93—97.

Menschell, Wolfgang. Das Gnadengesuch. Gemeinverständliche Einführung in die Praxis des Gnadenrechts und des Rechts des Strafregisters und der polizeilichen Führungszeugnisse. Berlin: Deutscher Rechtsverlag 1940. 66 p. **P 343.292(43)**

Nicoforo, Alfredo. Criminologia. Vecchie e nuove dottrine. Storia e programma il delitto il delinquente: »Facies« esterna; »Facies« interna. Milano: Bocca 1941. VIII, 538 p. (Biblioteca di scienze moderne, 123.) **98129**

Schäfer István. Sterilisatio és castratio a büntetőjog szolgálatában. Bp.: Attila-ny. 1939. 20 p. (A Magyar jogászegyleti értekezések 1939. 1. sz.-ból.) **R 343.85**

Schief, Werner. Der Jugendarrest im kommenden Jugendstrafrecht. Berlin: Staercke 1941. 79 p. **P 343.915(43)**

Bibliographie: p. 77—79.

Schneikert, Hans. Leitfaden der kriminalistischen Charakterkunde. Jena: Fischer 1941. IV, [2], 170 p. **97151**

Bibliographie: p. 164—166.

Siebenhaar, Hermann. Der Begriff des Politischen Delikts im Auslieferungsrecht. Diss. Berlin: Dr. Wiegler 1939. 93, [1] p. **P 343.3**

Bibliographie: p. 7—9.

Stoll, Kyrill Maximilian. Zur prozessualen Behandlung des fortgesetzten Verbrechens. Diss. Berlin. Hamburg: Dr. Preilipper 1939. IX, 91 p. **P 343.238(43)**

Bibliographie: p. VII—IX.

Thewrewk-Pallaghy Attila. A leventekihágások. Bp.: Attila-ny. 1941. 22 p. (Angyal szeminárium kiadványai, 42.) **R 343.324(439)**

Visco, Antonio. L'aborto criminoso nel diritto penale, nella medicina legale, nella politica demografica. Milano: Bocca 1941. XII, 608 p. (Monografie giuridiche del nuovo diritto, 1.) **98057**

Wallenberg, Irmgard von. Soziales Ehrenrecht und Strafrecht. Breslau: Kurtze 1941. XXVI, 191 p. (Strafrechtliche Abhandlungen, H. 421.) **98382**

Bibliographie: p. X—XXIV.

Widenmann, Gustav. Die Vorschriften über Gerichtsverfassung und Strafverfahren in den Notverordnungen von 1931. u. 1932. Diss. Tübingen. Schwenningen am Neckar: Dr. Kuhn 1939. VIII, 142 p. **96462**

Bibliographie: p. I—VII.

Zbinden, Karl. Der Fahrraddiebstahl und seine Bekämpfung als kriminalistisches Problem. Zum Geleit v. Robert Heindl. Bern: Stämpfli 1940. 124 p. (Aus »Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht«, H. 1—3.) **P 343.71(494)**

344 Katonai büntetőjog

Militärstrafrecht

Pietzner, Heinz. Die Fahnenflucht im Wehrstrafrecht. Diss. Königsberg. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. 86, [1] p. **P 344.1(43)**

Bibliographie: p. 83—86.

Schultheisz, Emil. Das ungarische Militärstrafgesetzbuch. Übersetzt, mit einem histor. Überblick und mit Anmerkungen versehen von —. Bonn: Röhrscheid 1940. XVI, 60 p. (Rechtsvergleichende Untersuchungen zur gesamten Strafrechtswissenschaft, 14.) **R 344(439)**

347 Magánjog
Privatrecht

Deppert, Rolf. Die rechtliche Stellung des ungeborenen Menschen. Diss. Erlangen: Dr. Krahl 1940. VII, 41 p. **P 347.157(43)**
Bibliographie: p. V—VII.

Fehérváry Jenő. Magyar magánjog kistükre. *[1934.]* 7. jav. bőv. részben átdolg. kiad. Bp.: Budai-ny. 1941. IX, 608, [1] p. **97135**

Ferrara, Luigi. Attualita giuridiche. Napoli: Jovene 1939. 286 p. **98127**

Haid, Emil. Die Erbhofhypothek im Rahmen der sachenrechtlichen Neuordnung. Diss. Tübingen 1939. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1940. [4], 90 p. **P 347.27(43)**
Bibliographie: p. 83—89.

Klickermann, Hans. Die Entschädigung für Nichtvermögenschaden. Diss. Tübingen 1939. Stuttg.: Dr. Kohlhammer 1940. 79, [1] p.
Bibliographie: p. 78—79. **P 347.5(43)**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A bevonultak magánjogi jogviszonyaira vonatkozó rendeletek. Magyarázatokkal és összefüggő jogszabályokkal. Bp.: »Magyar törvénykezés« 1941. 84, [2] p. (Magyar törvénykezés törvénytára.) **R 347.168(439)**

Magyarország. Törvények, rendeletek. Munkaügyi bírói határozatok és jogszabályok 1929—1937. Az 1937. XXI. t.-c. és a 3000/1938. Ip. M. rendelet szövegével. A magánalkalmazottak szolgálati és nyugdíjviszonyai. Összeállították: Hofhauser Imre, Halász János. Előszót írta Lázár Andor. Bp.: Szepes- és Urbányi-ny. 1938. [8], 760 p. **97851**

Maisenhälder, Alois. Vorgänge zwischen Gläubiger und Hauptschuldner in ihrer Bedeutung für das Verhältnis Gläubiger-Bürge. Diss. Tübingen 1938. Würzburg: Dr. Mayr 1939. 65, [1] p. **P 347.41(43)**
Bibliographie: p. 62—65.

Malzahn, Helmut. Kriegssachschäden-Verordnung unter bes. Berücksichtigung d. Gebäudeschäden. Zusammenstellung u. Erläuterung d. Vorschriften von —. Berlin: Müller 1941. VIII, 184 p. (Handbücherei d. Wohnungs- u. Siedlungswesens, 27.) **98140**

Németország. Törvények, rendeletek. Die neue Lohnpfändungsverordnung 1940. (V. O. zur einheitlichen Regelung des Pfändungschutzes für Arbeitseinkommen vom 30. X. 1940.) Textausgabe mit Erläuterungen u. Beispielen für den praktischen Gebrauch v. Egon Alberti. *[1940.]* 2. durchges. Aufl. Berlin: Deutscher Rechtsverl. 1941. 36 p. **P 347.286(43)**

Rögge, Fritz. Hausfrau und Haushilfin. Osnabrück: Fromm 1941. 128 p. **97452**

Umbricht, Viktor. Die privatrechtlichen Folgen der Staatslosigkeit. Aarau: Sauerländer 1940. VI, [2], 146 p. **97134**
Bibliographie: p. V—VI.

347.23 Tulajdonjog
Eigentumsrecht

Hamelbeck, Bernhard. Judenvermögensrecht. Nach dem Stand v. 14. V. 1941. Bad Oeynhausen: Lutzeyer 1941. 40 p. (Lutzeyers kleine Wortlautausgaben, H. 2.) **P 347.23 : 303.31(43)**

Hoepel, Helmut. Die Holzordnungen der Stadt Mühlhausen/Thüringen und ihrer Dorfschaften. Hannover: Schaper 1941. X, 110 p. 1 t. (Beitr. zum Forstrecht.)
Bibliographie: p. VII—X. **98105**

Hüssener, A. Streuende und wildernde Hunde und Katzen. Das Recht ihrer Tötung. Berlin: Neumann 1941. 64 p. **P 347.246(43)**

Moldoványi István. Telekkönyvi jog. A bírói gyakorlattal és magyarázó jegyzetekkel összeáll.: —. Bp.: Grill 1941. XVI, 565 p. **K 3472/1**

Németország. Törvényjavaslatok. Der Entwurf des Reichswassergesetzes. Von Paul Gieseke. Berlin: Verlag d. Deutschen Technik 1941. 8 p. (Aus »Deutsche Wasserwirtschaft«, Jg 36. H. 2.) **Pq 347.247(43)**

Reif, Hellmuth. Die Ackernahrung. (Nach d. Reichserbhofgesetz v. 29. 9. 1933.) Diss. Erlangen. Erlangen-Bruck: Dr. Krahl 1940. VIII, 52 p. **P 347.237(43)**
Bibliographie: p. VI—VII.

Sárffy Andor. Telekkönyvi rendtartás. Bp.: Szerző 1941. XX, 608 p. **98133**

Sauter, Werner. Die rechtliche Behandlung industrieller Einwirkungen auf landwirtschaftliche Nachbargrundstücke. Diss. Tübingen. Bottrop: Dr. Postberg 1939. 125 p.
Bibliographie: p. 5—9. **96464**

Szudétaföld. Törvények, rendeletek. Das Erbhofrecht im Reichsgau Sudetenland. *[1940.]* 2. erweit. Aufl. Mit einer Einleitung u. Anmerkungen zum Reichserbhofgesetz u. der Erbhofrechtsverordnung v. Ferdinand Donath. Reichenberg: Reichsnährstand Verl.-Ges. 1940. 164 p. **97446**

Weigand, Siegfried Johannes. Die Schuldenhaftung beim Erbhofaustausch. (Ein Beitrag zu Durchsetzung des deutschrechtlichen Gedankengehalts im Erbhofrecht.) Diss. Erlangen: Dr. Krahl 1940. VIII, 45 p. Bibliographie: p. V—VIII. **P 347.237(43)**

347.453.3 Lakbérleti jog
Mietrecht

Németország. Törvények, rendeletek. Das Mietrecht im Sudetengau. Verf. v. Erich Garkisch. Berlin: Bund dtscher Mietvereine [1940]. 40 p. **P 347.453(43)**

Pantel, [Joseph]. Der Kündigungsschutz bei Miet- und Pachträumen. Berlin: Doggenfuss [1941]. 52 p. (Schriften d. Reichsbundes d. Haus- u. Grundbesitzer, Provinzialverband Rheinland.) **P 347.453.3(43) (003)** Bibliographie: p. 52.

Pongrácz Jenő. Bérleti jogszabályok és bírói gyakorlat. Bp.: Neuwald-ny. 1941. 134 p. **K 3474/9**

Szudétaföld. Törvények, rendeletek. Das Miet- und Wohnrecht im Reichsgau Sudetenland. Gemeinverständliche Erläuterungen über Grundlagen des Miet- oder Pachtvertrages, Sonderbestimmungen des Mieterschutzes, Mietpreisbildung und Preisstopprecht, Wohnungsfürsorge-Massnahman. Im 2. Teil: Gesetze u. Verordnungen. Dresden: Verlaggesellsch. d. Bundes Dtsch. Mietervereine 1940. 148 p. **97126**

347.6 Családjog
Familienrecht

Armuzzi, Vincenzo. Le liquidazioni ereditarie. Studio contabile-legale. *[1884.]* 2. ed. Nuova ed. interamente rived. ed aggiornata dal Ettore Boncinelli. Milano: Mondadori 1940. XXVII, 277 p. **98798**

Berényi Sándor. Útmutató örökségi ügyekben. A törvényen és végrendeleten alapuló öröklési jog vázlatos ismertetése. Bp.: Székelyny. 1941. 96 p. **97748**

Böx, Arno. Das japanische Familiensystem. Hg. v. Japaninstitut in Berlin. Lpzg: Harrassowitz 1941. X, 140, [2] p. (Sammlung orientalischer Arbeiten, 6.) **A 52.34/12**

Bruckhaus, Helmut. Die Stellung des Erbhofes der Bäuerin im gesetzlichen Güterstand der Verwaltung und Nutzniessung. Diss. Tübingen 1938. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. IV, 65, [1] p. **P 347.626(43)** Bibliographie: p. 63—65.

Elsner, Joachim. Gläubigeranfechtung und Konkursanfechtung gegenüber Erbschaftsausschlagungen. Diss. Erlangen. Bochum—Langendreer: Dr. Pöppinghaus 1939. 42, [1] p. **P 347.68(43)** Bibliographie: p. 7—8.

Grunow, Heinz. Die Entwicklung des bäuerlichen Altenteils. Diss. 1938. Berlin: Dr. Triltsch & Huther 1939. 40 p. **P 347.98(43)** Bibliographie: p. 38—39.

Joos, Max. Einfluss der Ehescheidung auf die Rechtsstellung der Kinder nach dem deutschen Ehegesetz unter Berücksichtigung der ausländischen Rechtsordnungen. Diss. Tübingen. Urach (Württbg): Dr. Bühler 1939. VII, 73, [1] p. **P 347.634(43)** Bibliographie: p. V—VII.

Kühne, Walter. Die Vererbung des landwirtschaftlichen Grundbesitzes d. Altmark u. Kurmark in geschichtl. Entwicklung. Diss. Berlin. Würzburg: Triltsch 1939. [6], 122 p. Bibliographie: p. 120—122. **97024**

Prámer József. A rokonok tartási kötelezettségének mértéke, sorrendje. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. [2], 23 p. (Városi Szemle, XXVII. évf.-ból.) **R 347.615(439)**

Scheermesser, Wilhelm. Der Anspruch der Frau auf einen Vermögensausgleich bei der Scheidung. Ein Vorschlag zur Reform der Scheidungsfolgen. Heide i. Holst.: Boyen 1941. [6], 101 p. (Abhandlungen zum deutschen Gemeinrecht, H. 7.) **98229** Bibliographie: p. 98—101.

Schmidt, Carlheinz. Der Zutritt des Ehemannes zum Stahlkammerfach seiner Frau im gesetzlichen Güterstand. Diss. Tübingen. Würzburg: Dr. Mayr 1939. 79, [1] p. Bibliographie: p. 77—79. **P 347.626(43)**

Sihler, Heinrich. Darstellung und kritische Betrachtung der Scheidungsgründe des Ehegesetzes. Ist die Ehescheidung leichter geworden? Diss. 1939. Tübingen: Dr. Bölzle 1940. 89 p. **P 347.627(43)** Bibliographie: p. 86—88.

Wölbling, Paul. Das Sippenvermögen. Ein Beitr. zum Wiederaufbau d. dtschen Sippenrechts. Berlin: Vahlen 1941. VI, 60 p. **P 347.6(43)**

347.7 Kereskedelmi jog

Handelsrecht

Bauer, Georg-Heinrich. Die Rechtsstellung der neuen Deutschen Reichsbahn. Dresden: Dittert 1941. X, 100 p. **98268**

Bibliographie: p. III—VII.

Fehérváry Jenő. Magyar kereskedelmi jog rendszere. *[1933.]* 3. kiad. Bp.: Grill 1941. 484 p. **98811**

Gosse, Herbert. Das Vertragsrecht in der landwirtschaftlichen Marktordnung. Ein Beitrag zur Entwicklung des Bürgerlichen Rechts. Diss. Königsberg. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. [2], 70, [1] p. **P 347.74(43)**

Bibliographie: p. 67—70.

Göppner, Karl. Der Einfluss des Devisenrechts auf Einfuhrgeschäfte. (Abgeschlossen vor Kriegsbeginn.) Diss. Erlangen: Dr. Krahl 1939. VII, [1], 77 p. **P 347.746(43)**

Bibliographie: p. VI—VII.

Grasse, Werner. Der Konkurs des Meistbietenden in der Zwangsversteigerung. Diss. Erlangen. Eisfeld i. Thür.: Dr. Beck 1939. VIII, 63 p. **P 347.739(43)**

Bibliographie: p. V—VIII.

Knur, Alexander. Die Familiengesellschaft. Eine vergleichende Untersuchung der Unternehmungsformen. Berlin: Vahlen 1941. XII, 202 p. **98265**

Krohne, Karl Heinz. Der Garantievertrag. Diss. Erlangen. Paderborn: Dr. Bonifacius 1940. 52 p. **P 347.768(43)**

Bibliographie: p. [3].

Magyarország. Törvények, rendeletek. A m. kir. minisztérium 7250/1940. M. E. számú rendelete és az ezzel a rendelettel a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészeken hatálybaléptetett magyar devizajogszabályok. Bp.: Tébe [1941]. 184 p. **96420**

Markos Olivér. Tanulmányok a közlekedési jog köréből. Gróf Széchenyi István korának közlekedési joga. A vasúti személyfuvarozási jog elmélete. Problémák a vasúti árufuvarozási jog köréből. Bp.: Magy. közlekedéstud. társ. 1941. 99 p. **97970**

Nagel, Adolf. Deutsche Filmausfallversicherung. Diss. 1933. Berlin: Dr. Mittag 1939. VIII, 80 p. **P 347.764 : 791.45**

Bibliographie: p. 78—80.

Preuss, Werner. Die vorläufige Deckungszusage. Ein Beitrag zum Versicherungsrecht. Diss. Berlin 1938. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. 80, [1] p. **P 347.764**

Bibliographie: p. 79—80.

Sentz, Walter. Die Forderungsabtretung als Kreditsicherung. Diss. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. VI, 74, [1] p. **P 347.768(43)**

Bibliographie: p. IV—V.

Skribanowitz, Theodor. Die Genossenschaft des lettländischen Rechts. Diss. Berlin: Dr. Pfan 1939. 78, [1] p. **P 347.726(474.3)**

Bibliographie: p. 75—78.

Stiassny József. Jogi és gazdasági kézikönyv. *[1935.]* 4. bőv. kiad. 1—3. k. Bp.: Székelyny. 1941. (Uránia jogi és gazdasági könyvtár.) **K 3400/4**

Tensfeldt, Wilhelm. Die rechtliche Gestaltung des Strassenhandels. Berlin: Ebering 1940. 148 p. (Rechtswissenschaftl. Studien, 87.)

Bibliographie: p. 143—147. **96951**

Von Lieres und Wilkau, Otto Gottfried. Das Führerprinzip bei der Neuordnung der G. m. b. H. Diss. Erlangen. Erlangen-Bruck: Dr. Krahl 1938. VI, 68 p.

Bibliographie: p. IV—V. **P 347.724(43)**

347.77 Ipari tulajdon

Industrielles Eigentum

Funke, Heinz. Die Folgen eines Wettbewerbsverstosses unter besonderer Berücksichtigung der Ehrengerichtsbarkeit. Diss. Berlin. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. 73, [2] p.

Bibliographie: p. 71—73. **P 347.776(43)**

Kartsoke [Alajos] Alois. Unlauterer Wettbewerb und gewerbliche Eigentumsrechte in Ungarn. Berlin: Gruyter [1938]. p. 465—495. (Zeitschr. f. ausl. u. internat. Privatrecht. 12. Jg.) **R 347.776(439)**

Schmitt, Paul. Die Grenze der erlaubten Reklame. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. [4], 92 p. **P 347.777(43)**

Bibliographie: p. 89—92.

Sekler, Hans Dietrich. Systematik der Abwehr im Wettbewerbsrecht. Diss. Tübingen: Dr. d. Tübinger Chronik 1939. 93 p.

Bibliographie: p. 91—92. **P 347.776(43)**

347.8 Iparjog
Gewerberecht

Magyarország. Törvények, rendeletek. Ipari jogszabályok. (Tartalmazza: az 1884: XVII. t.-c., 1922: XVII. t.-c., 1932: VIII. t.-c., 1936: VII. .t.-c., továbbá az ipart érintő egyéb törvények és rendeletek hatályban lévő szakaszait, elvi határozatokat stb.) Szerk.: Anka György. Előszót írta: Nagy Imre és Pethő Tibor. Bp.: »Szittya« kiad. 1941. XV, [2], 464 p. (Ipari és keresk. jogszabályok lexikona, I. k.) **K 3470/17**

Sándor András. Az ipartörvény egységes szerkezetben. Szerk. —. 1. k. Bp.: Könyv- és lapüzem-ny. 1941. **97033**

Tahy István. A képesítési elv a magyar ipari jogrendszerben. Bp.: May-ny. 1941. 176 p. **98147**

Zathureczky Zsolt. Ipari rend. Bp.: May-ny. [1941]. 424 p. **96998**

347.9 Perrendtartás
Zivilprozessordnung

Blasy, Adalbert Peter. Der prozessuale und der materiellrechtliche Kostenerstattungsanspruch. Diss. 1939. Erlangen: Dr. Krahl 1940. [8], 32 p. **P 347.921.6(43)**

Bibliographie: p. [3—4].

Chiovenda, Giuseppe. Instituzioni di diritto processuale civile. Vol. 1—2. Napoli: Jovene. **98128**

Vol. 1. I concetti fondamentali la dottrina delle azioni. [1933.] Ristampa inalt. della 2. ed. [1935.] 1940. XIII, 386 p.
Vol. 2. Sez. 1. I rapporti processuali. II rapporto processuale ordinario di cognizione. [1934.] 2. ed. rived. ed emend. 1936. XIX, 633 p.

Cziglányi Aladár. A szegényjog. Pécs: Szerző 1941. 125 p. **97230**

Eszláry Károly. A jogorvoslat fogalmának elemzése, különös tekintettel a pénzügyi jog jogorvoslataira. Bp.: Pallas-ny. 1941. 26 p. (A »Magyar közigazgatás« jún. 29., júl. 6. és 20. sz.-ból.) **R 347.955(439)**

Bibliográfia: p. 25—26.

Geuder, Gerhard. Rechtsverhältnisse des Justizbeamten. Lpzg: Deutscher Rechtsverlag 1941. 91 p. (Rechtspflege und Verwaltung. Schriftenreihe für Ausbildung und Praxis, 23.) **P 347.96(43)**

Kress, Otto. Die Wahrheitspflicht im Zivilprozess und ihre Sanktionen. Diss. Tübingen 1938. Urach (Württbg): Dr. Bühler 1939. X, 99 p. **96465**

Bibliographie: p. V—VII.

Lempp, Hans. Prozessuale Rechtsgeschäfte. Diss. Erlangen: Dr. Junge 1940. 47 p. **P 347.91(43)**

Bibliographie: p. 46—47.

Müller, Rolf. Die Erledigung des Rechtsstreits in der Hauptsache vergleichend dargestellt nach deutschem, französischem und englischem Recht. Diss. Berlin: Dr. Pfau 1939. 62, [1] p. **P 347.92**

Bibliographie: p. 61—62.

Németország. Törvények, rendeletek. Die Exekutionsordnung samt dem Einführungsgesetze. Sowohl in der in den Reichsgauen der Ostmark, als auch in der im Reichsgau Sudetenland und in der für die deutschen Gerichte im Protektorat Böhmen und Mähren geltenden Fassung. *[1937].* 2. Aufl. Hg. v.: Rudolf Hermann u. Friedrich Stagel. Wien: Manz 1941. XII, 432 p. (Manzsche-Gesetzausgabe, 4.) **97458**

Trimolt, Konrad Max. Der Gutachten- und Leistungsbestimmungsvertrag. Diss. Erlangen. Bleicherode am Harz: Dr. Nieft 1939. 51 p. **P 347.918(43)**

Bibliographie: p. 5—6.

348 Egyházjog
Kirchenrecht

Ausztria. Törvények, rendeletek. Die Kirchenbeitragsordnung im Lande Österreich, mit einem Anhang für den Reichsgau Sudetenland. Von Alois Dienstleder. Wien: Herder 1941. 236 p. **97922**

Lipics József. Világiak szerepe az egyházi vagyonkezelésben. A volt Erdélyi rom. kat. Státus és a francia Associations cultuelles kánonjogi rendezése. Bp.: Saját kiad. 1939. 148 p. (Dolgozatok a bpesti Kir. m. P. P. tudományegyetem kánonjogi szemináriumából, 7.) **96087**

Bibliográfia: p. 140—141.

Mester István. A világi jog hatályossága az egyházi jog területén. Vác: Kapisztrány. 1941. 92, [3] p. (Dolgozatok a Budapesti k. m. Pázmány Péter Tudományegyetem kánonjogi szemináriumából, 9.) **97784**

Móra Mihály. Az egyházi adó és az egyházközség alapkérdései. Az egyházi és világi jog szerint. Bp.: Szent István-társ. 1941. 260 p. (Értekezések a bpesti Kir. m. P. P. tud. egyet. egyházi jogi szemináriumából, 1.) **96286**

Móra Mihály. Házassági kereseti jog a köteléki perben az egyházi jog szerint. Jogtörténeti és jogdogmatikai adalék a C. I. C. 1971. kánonjához. Előszót írta: Baranyay Jusztin. Bp.: Szent István-társ. 1941. X, 260 p. (Értekezések a Budapesti kir. m. Pázmány Péter Tudományegyet. egyházi jogi szemináriumából, 2.) **98321**

Negro, Silvio. L'ordinamento della Chiesa cattolica. Milano: Bompiani [1940]. 157, [3] p. **98562**

Tutte le Encicliche dei Sommi Pontefici. Milano: Corbaccio 1940. 1388 p. **98078**

Zeiger, Ivo A. Historia iuris canonici. Vol. 1—2. In usum scholae paravit. Roma: Univers. Gregor. 1939—1940. (Pontificis univers. Gregor.) **96937**

Vol. 1. De hist. fontium et scientiae iuris canonici. 132 p.
Bibliographia: p. 9—12.
Vol. 2. De historia institutorum Canonicorum. 134 p.
Bibliographia: p. 7—9.

349 Jogtörténet
Rechtsgeschichte

Arangio-Ruiz, Vincenzo. Storia del diritto romano. *[1936.]* 2. ed. rived. Napoli: Jovene 1940. XV, 424 p. **98135**

Arlt, Walther. Die bäuerliche Leihe im Recht des Klosters Heilsbronn. Diss. Erlangen. Erlangen-Bruck: Dr. Krahl 1938. VI, 66 p. **P 347.253(433) Heilsbronn »14/15«**
Bibliographie: p. V—VI.

Janits Iván. Az erdélyi vajdák igazságszolgáltató és oklevéladó működése 1526-ig. Bp.: Egyetemi-ny. [1940?]. 112 p. **96270**

Kötzschke, Rudolf. Die Anfänge des deutschen Rechtes in der Siedlungsgeschichte des Ostens. (Jus teutonicum.) Lpzg: Hirzel 1941. 66 p. (Berichte über d. Verhandlungen d. sächs. Akad. d. Wissenschaften, 93/2.) **P 349(43-11)**

Lautner, Julius Georg. Altbabylonische Personenmiete und Erntearbeiterverträge. Leiden: Brill 1936. XX, 262 p. **A 50.34/22/1**
= Studia et Documenta, I.

Rácz [György] Georges. L'evolution de droit en Hongrie. 1920—1940. Bp.: Soc. de la Nouvelle Revue de Hongrie 1941. 32 p. (De la »Nouvelle Revue de Hongrie«.) **R 349(439) »192/194«**

San Nicolò, Marian. Die Schlussklauseln der altbabylonischen Kauf- und Tauschverträge. Ein Beitrag zur Geschichte des Barkaufes. München: Beck 1922. XVIII, 343 p. (Münchener Beiträge zur Papyrusforschung u. antiken Rechtsgeschichte, H. 4.) **98849**

Schwerin, Claudius Freiherr von. Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte. *[1934.]* 2. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot 1941. XV, 413 p. **98239**
Bibliographia: p. 8—11.

Symbolae and iura orientis antiquai pertinentes Paulo Koschaker dedicatae. Quas adiuvante Th. Folkers & ed. J. Friedrich, J. G. Lautner & J. Miles Eq. Leiden: Brill 1939. 246 p. **A 50.34/22/2**
= Studia et Documenta, II.

35 Közigazgatás
Verwaltung

Apel, Erich Wilhelm. Der Kompetenzkonflikt. Diss. Tübingen 1938. Weende-Göttingen: Dr. Pieper 1939. VIII, 69, [1] p. **P 350.765(43)**
Bibliographie: p. V—VIII.

Borsi, Umberto. La giustizia ammistrativa. *[1926.]* 7. ed. rived. Padova: Cedam 1941. [6], 416 p. **98379**

Class, Hans. Die gelenkte Selbstverwaltung. Das Verhältnis des Deutschen Reiches zur materiellen (echten) Selbstverwaltung. Breslau: Märtin 1941. X, 119 p. (Abhandlungen aus d. Staats- und Verwaltungsrecht mit Einschluss d. Völkerrechts, H. 62.) **97836**
Bibliographie: p. 116—119.

Danielcik, Hans Peter. Verwaltungsvereinfachung. Eine Sammlung... Vorschriften, Erlasse, Verordnungen usw... Hg. v. —. Berlin: Beamtenschriften-Verl. 1940. 114, [2] p. **97108**

Ember Győző. A m. kir. helytartótanács ügyintézésének története. 1724—1848. Bp.: Orsz. levéltár kiad. 1940. 298 p. **96241**

Pósta Péter. A modern közigazgatás alapjai. Bp.: A Magyarság könyvosztálya 1941. 132 p. **98167**

Prámer József. A közigazgatási bíróság és a hatásköri bíróság gyakorlata az 1939. évben. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 16 p. (A »Városi Szemle« 26. évf.-ból.) **R 351.95(439)**

Sorbán Jenő csernefalvi. A megújhodott magyar közigazgatás. Bp.: Községi jegyzők orsz. egyes. 1941. 72 p. **R 35(439)**

Stuckart, Wilhelm & Walter Scheerbarth. Verwaltungsrecht. *[1937.]* 5. umgearb. Aufl. Lpzg: Kohlhammer 1941. 106 p. (Neugestaltung von Recht u. Wirtschaft, 14/1.) **97133**

Valló József. Az általános közigazgatási rendtartás és a különös eljárási jogszabályok viszonya. Bp.: Szerző kiad. 1940. p. [107]-142. (Dolgozatok a közigazgatási reform köréből.) **R 350.771(439)**

Valló József. A service public eszméje a mai francia közigazgatási jogban. Bp.: Magyary 1940. 157 p. (Magyar közigazgatástudományi intézet, 32.) **96450**

350.8 Köztisztviselők

Öffentliche Beamte

Budapest. Szabályrendeletek. Szabályrendelet a székesfővárosi alkalmazottak Segítőalapjáról. A polgármester vonatkozó végrehajtási rendeletei és a székesfővárosi alkalmazottak Segítőalapja intézőbizottságának ügyrendje. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 77 p. **R 352.087.43(439) Bp.**

Eidt, Martin. Öffentlich-rechtliche Fürsorge- und Versorgungsansprüche der Hinterbliebenen bei Unfällen im öffentlichen Dienst. Diss. Königsberg. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. IX, 65, [1] p. **P 347.56(43)**

Bibliographie: p. VII—IX.

Frei, Eugen. Ausbildung und Prüfung der Anwärter des gehobenen und mittleren Dienstes in der Gemeindeverwaltung. *[1941.]* 2. Aufl. Stuttg.: Boorberg 1941. 191 p. **97944**

Hollós István. A közszolgálati alkalmazottak nyugdíjkérdése és a megoldási lehetőségek. Bp.: Háziny. 1940. 114 p. **648/93/2**

= Statisztikai közlemények, 93. k. 2. sz.

Huber, Ernst Rudolf. Die verfassungsrechtliche Stellung des Beamtentums. Lpzg: Weicher 1941. 51 p. (Leipziger rechtswissenschaftliche Studien.) **P 350.8(43)**

Mursinszky, E[rich] & J[ustin] Brill. Die Organisation der nationalsozialistischen Beamten. Berlin: Verlag Beamtenpresse 1940. 29 p. (Aus der Zeitschrift »Beamten-Jahrbuch«, Heft 8.) **P 350.8 : 321.65(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Der Anwärter für den Verwaltungsdienst bei Staat und Gemeinde. Die Bestimmungen über Laufbahnen, Einstellung... Textausg. mit Anmerkungen v. Hans Grotzinger. München: Rehm 1940. 128 p. **96149**

Németország. Törvények, rendeletek. Reichsbesoldungsgesetz. Textausg. z. Kommentar z. Reichsbesoldungsgesetz nach d. Stande v. 1. VIII. 1940. Bearb. & hg. v. Otto Sölch, Hermann Woothke & Hans Rackow. 2. Beih. zum 2. Ergänzungsband. Berlin: Trowitzsch 1940. VIII, 132 p. (Trowitzsch's Rechts- u. Verwaltungsbücherei.) **96440**

Németország. Törvények, rendeletek. Die Vorschriften über den Kinderzuschlag der Beamten, Versorgungsempfänger und Angestellten des öffentlichen Dienstes. Nach dem Stand vom Frühjahr 1941. Zus.-gest. u. erläutert von Friedrich Einsele. Stuttg.: Kohlhammer 1941. 57 p. **P 350.874.2(43)**

Schlempp, Hans & Fritz Preusse. Der gemeindliche Ehrenbeamte. Eine system. Darstellung d. einschlägigen Rechtsfragen f. d. Praxis. Berlin: Dtscher Gemeindeverl. 1941. XVI, 134 p. (Kommunale Schriften, 60.) **98052**

Teleki Pál, gróf. Az igazi tisztviselő. Bp.: »Nemzetpolitikai szolgálat« kiad. 1941. 30 p. (A magyar közigazgatás LIX. évf. 12. sz.) **R 350.83(439)**

Zakariás Béla. Negyven év jegyzői küzdelmei. Bp.: A Községi jegyzők orsz. egy. kiad. 1941. 21 p. **R 352.053.08(439)**

351.7 Rendészet

Öffentliches Sicherheitswesen

Best, Werner. Die deutsche Polizei. Darmstadt: Wittich 1940. 106 p. **96414**

Dercsényi Dezső. Korszerű műemlékvédelem Olaszországban. Vác: Pestvidéki ny. 1941. 48 p. **R 351.853(44)**

Bibliográfia: p. 47.

Elster, Alexander. Spiel und Glückspiel als Gegenstände polizeilicher Beachtung. Lübeck: Verl. f. polizeiliches Fachschrifttum 1941. 70 p. (Kleine Polizei-Bücherei, 20.) **P 351.762(43)**

Gebhardt Pál borbolyai. Italmérési tájékoztató. Az 1921. évi IV. t.-c. és végrehajtása tárgyában kiad. miniszt. rend. alapján. Kül. tek. az 1939. évi IV. t.-c. rendelkezéseire. Összeáll. & magyarázatokkal ell. —. Bp.: Nemzeti Munkaközpont 1941. 232 p. **98397**

Greenshields, Bruce D. Organization and functions of city traffic engineering departments. New York: Inst. of traffic engineers 1940. 4°. 64 p. **x 7607**

Hottinger, Markus. Die Baubedingung. Ein analytischer Beitr. zum Baupolizeirecht. Aarau: Sauerländer 1941. XIV, [2], 180 p. (Zürcher Beitr. zur Rechtswissenschaft, N. F., 81.) **98108**
Bibliographie: p. X—XIII.

Jilski, H. Unterführerausbildung in der Gendarmerie. Berlin: Gersbach [1938?]. 76, [2] p. (Aus »Der Gendarm« 1938.) **P 351.742(43)**

Koppin. Die Verantwortung bei Bauten. Berlin: Elsner 1941. 61 p. **P 614.85(43)**

Mók Ferencné. Az ötezeréves bűn. (Leánykereskedés.) Bev. Bezegh Huszágh Miklós. Bp.: Horizont [194?]. 174 p. **98473**

Németország. Törvények, rendeletek. Gesundheitsverwaltung des Grossdeutschen Reiches. Hg. v. Hans Reiter & Bernhard Möllers, unter Mitarbeit v. Wilhelm Hallbauer. Lpzg: Wordell 1941. (Samml. dtscher Gesundheitsgesetze, II.) **98280**

Preusse, Fritz. Das Feuerlöschwesen auf neuer Grundlage, unter besond. Berücks. d. freiwilligen Feuerwehren d. Pflichtfeuerwehren u. d. Werkfeuerwehren sowie d. einschlägigen Erlasse. Bearb. & hg. v. —. Teil 1. Systematische Darstellung. *[1940.]* 2. erw. & erg. Aufl. Berlin: Dtscher Gemeindeverl. 1941. X, 144 p. **98466**

Rajczy Géza és Magay Imre. A kábítószerekkel kapcsolatos szabályok ismertetése. Előszót írta Atzél Elemér. Bp.: Szerzők [1940]. 104 p. **R 351.761(439)**

Storch, [Aug.] & [Walt.] Mathieu. Tierschutz-Taschenbuch für Polizeibeamte, Tierschutzvereine und Tierbesitzer als Wegweiser für ihre Aufgaben im Rahmen der Tierschutzgesetzgebung. Geleitw. v. Krebs. *[1936.]* 4. erweit. u. verbess. Aufl. Hannover: Schaper 1941. 87, [1] p. **97939**

Tauffkirchen, Irmingard Gräfin v. Die zulässige Geschwindigkeit der Kraftfahrzeuge nach d. Strassenverkehrsordnung v. 13. XI. 1937. (Nach d. Stand v. d. 7. V. 1939.) Diss. Erlangen. Coburg: Gedr. im Tageblatt-Haus 1939. 54 p. **P 351.81(43)**
Bibliographie: p. 7—9.

Tietz, Harro. Die Stellung der Feuerwehr im deutschen Recht. Diss. Königsberg. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. [2], 52, [1] p. **P 614.843(43)**
Bibliographie: p. 49—51.

Urschlechter, Andreas. Das Baurecht der Stadt Nürnberg. Eine rechtsgeschichtliche Betrachtung d. Nürnberger Baurechts v. d. ersten Anfängen bis in d. neueste Zeit. Diss. Erlangen: Dr. Junge 1940. 72 p. **P 614.85(433) Nürnberg**
Bibliographie: p. 71—72.

Wilm, Gottfried. Der Hund im Recht. Eine allgemein-verständliche Darstellung für Hundefreunde und Rechtswahrer. Lpzg: Schöps 1939. VIII, 76 p. (Zeitschrift für Hundeforschung, Neue Folge, Bd XV.)
Bibliographie: p. VII—VIII. **P 351.77 : 614.9**

352 Községi igazgatás
Gemeindeverwaltung

Becker, Erich. Gemeindliche Selbstverwaltung. T. 1. Berlin: Duncker & Humblot 1941. **98240**
T. 1. Grundzüge der gemeindlichen Verfassungsgeschichte. 350 p.

Csizmadia Andor. Győr közigazgatása a sz. kir. városi rangra emelkedése előtt. Győr: Baross-ny. 1940. 30 p. (»Győri Szemle« könyvtára, 15.) **R 352(439.031) Győr** ». . ./1743«

Csizmadia Andor. A magyar városi jog. Reformtörekvések a magyar városi közigazgatásban. Kolozsvár: Szerző 1941. 227, [1] p. **97231**

Csizmadia Andor. A városi jog a XVIII. század derekán. Bp.: Szőv. házinyomda 1941. 28 p. (A Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **R 352.021(439)»17«**

Czebe Jenő. A magyar önkormányzati jog. Községek, városok (Budapest székesfőváros), vármegyék autonómiája, a legrégibb kortól napjainkig. (Kiegészítve a külföldi nagy városok önkormányzati jogával.) Bp.: Szerző 1941. 302, [2] p. **98154**

Doms, Wilhelm. Das Recht auf Benutzung der öffentlichen Einrichtungen d. Gemeinde. Stuttg.: Kohlhammer 1940. XVI, 100 p. (Einzelschriften d. kommunalwirtschaftl. Instituts an d. Univers. Berlin, 12.) **96175**
Bibliographie: p. IX—XVI.

Gather, Gernot. Die Einordnung der italienischen Gemeinde in den faschistischen korporativen Staat. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1941. [7], 71 p. (Kommunalwissenschaftliche Studien u. Forschungen, 5.) **P 352.02(45)**

Gersbach, A. Der Bürgermeister und der öffentliche Gesundheitsdienst. Bearb. v. —. Berlin: Dtscher Gemeindeverl. 1939. VI, [2], 114 p. (Kommunale Schriften.) **98050**

Grita, Giovanni Vincenzo. Il diario storico statistico dei comuni. Roma: Salvati 1940. 33, [1] p. **Pq 352.077(45)**

Jäger, Hans. Die Gemeinde in Frankreich. Grundzüge ihrer Geschichte, Verfassung und Verwaltung, Finanzen und Wirtschaft. Stuttg.: Kohlhammer 1941. XIV, 110 p. (Einzelschriften des kommunalwissenschaftlichen Instituts an der Universität Berlin, 14.) **97953**
Bibliographie: p. 106—110.

Kner Imre. A községi ügyvitel segédeszközei. A közs. ügyv. szabályzat és az új közhiv. ügyrend alapján ismerteti —. *[1934.]* 3. kiad. Gyoma: Kner 1939. XXIV, 144 p. **96075**

Magyarország. Törvények, rendeletek. Budapest Székesfőváros közigazgatásáról szóló 1930: XVIII. t.-c. és az ezt érintő törvények szövege egységes szerkezetben. Magyarázó jegyzetekkel ellátva. Bp.: Háziny. 1941. 461 p. **96605**

Németország. Törvények, rendeletek. Die Deutsche Gemeindeordnung. Vom 30. I. 1935. Mit einer Einführung hg. u. bearb. v. Harry Goetz. *[1935.]* 9. Aufl. Stuttg.: Kohlhammer 1941. IX, 910 p. **98277**

Németország. Törvények, rendeletek. Neues Gemeinderecht. Mit einer Darstellung der Gemeindeverbände. Von Walther Scheerbarth & Harry v. Rozycki. *[1935.]* 6. umgearb. u. erweit. Aufl. Lpzg.: Kohlhammer 1941. 104 p. (Neugestaltung von Recht u. Wirtschaft, H. 14. T. 2.) **97816**

Pfiffner, John M. Municipal administration. New York: Ronald pr. 1940. XVI, 582 p. (Political science series.) **96145**

Salomoni, Giuseppe. La responsabilità personale del Podestà. Primiero: Dell'Antonia 1939. 49, [2] p. **P 352.053.1(45)**
Bibliografia: p. 49.

Schattenfroh, M[ax]. Das deutsche Gemeinderecht. Ein Grundriss. München: Kommunalschriften-Verl. 1941. XII, 141 p. (Kova-Verwaltungsbücher, H. 1.) **98815**

Steimle, Theodor. Epochen der deutschen kommunalen Selbstverwaltung. Tübingen: Mohr 1941. 33 p. (Recht und Staat in Geschichte u. Gegenwart, 127.) **P 352.02(43)**

Stiller, Rolf. Gemeinde- und Verbandsrecht im Spiegel neuer Rechtsauffassung. Darmstadt: Wittich 1941. 82 p. (Forschungen z. Staats- u. Verwaltungsrecht, VII.) **98781**
Bibliographie: p. 77—81.

Ungvári Antal. A községi törvény és módosítása gyakorlati megvilágításban. Vác: Pestvidéki ny. 1940. 115 p. **96199**

Wells, Roger Hewes. American local government. Forew. by Fritz Morstein Marx. New York: Mc Graw-Hill 1939. XII, 200 p. **95135**

Wendt, Rud[olf] & Otto Kernstock. Einheitsaktenplan für die Gemeindeverwaltungen der Ostmark. Stuttg.: Boorberg 1940. 4°. 144 p. **x 7540**

355 Hadügy
Heerwesen

Aba Konrád, vitéz. Katonatiszti nősülés és házassági óvadék. Bp.: Madách-ny. 1937. 111, [1] p. **97998**

Amaturo, Michele. Scienze militari. [Milano]: Bompiani 1939. VII, [3], 615 p. (Enciclopedia scientifica monografica Italiana del XX. secolo. Serie I. N. 4.) **98638**
Bibliografia: p. 587—597.

Appelius, Mario. Una guerra di 30 giorni. La tragedia della Polonia. *[1940.]* 2. ed. Milano: Sperling & Kupfer 1941. 276, [1] p. 12 t. **97770**

Aranylapok az egykori magyar tábori vadász zászlóaljak történetéből. Bp.: Légrády-ny. 1940. 77 p. 1 t. **96282**

Bán Mihály & Rakolcai László. Korszerű honvédelem. Előszót írta: Werth Henrik. Bp.: Attila-ny. 1941. 311 p. **98503**
Bibliográfia: p. 307—308.

Bánlaky József doberdói. III. Károly, Mária Terézia és II. József kora. 1716—1790. Bp.: Grill 1941. 320 p. 29 t. **69314/19**
Bibliográfia: p. 315—316.
= Bánlaky: Magyar nemzet hadtörténelme, 19:

Bánlaky József doberdói. II. Rákóczi Ferenc nemzeti fölkelése. 1701—1714. Bp.: Grill 1941. 888 p. 27 t. **69314/18**
Bibliográfia: p. 881—883.
= Bánlaky: Magyar nemzet hadtörténelme, 18.

Barabás Emil. A német nagyvezérkar jelenti... (A nyugati háború.) Hiteles anyag alapján írta —. Bp.: Szenkó 1940. 290 p. **96284**

Barabás Miklós & Barabás Emil. Balkán. Német-olasz-magyar villámháború. Bp.: Szenkó kiad. 1941. 283 p. **A 49.35/52**

Boér Elek. Háborús pénzpolitika és pénzügy 1914—1915-ben és 1939—1940-ben. Szeged: Városi ny. 1940. 37 p. (»Közgazdasági Szemle« 1940. 7—8. sz.-ból.) **R 355.06 »1914/1915«**

Böttger, Gerd. Narvik im Bild. Deutschlands Kampf unter der Mitternachtssonne. Ein Erlebnisbericht in Wort u. Bild v. —. Oldenburg: Stalling 1941. 151 p. **x 7639**

Cabiati, Aldo. La guerra lampo. Note e commenti sulle campagne di Polonia-Norvegia-Francia. Milano: Corbaccio 1940. 356, [1] p. **98062**

Czibur András. Kelet hadszinterei. Bp.: Athenaeum 1941. 48 p. **R 355.47(5)**

Doromby József vitéz és Ree László. A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Vitéz uzsoki Szurmay Sándor előszavával. Írták: Ajtay Endre, Asztalos Miklós, v. báti Berkó István [stb.] Szerk. —. 1—3. rész. Bp.: Ree [1940.] 4°. 464, 80 p. **x 7341**

Fischer, Karl. Die Wehrmacht. Der Freiheitskampf des grossdeutschen Volkes. Berlin: Verl. »Die Wehrmacht« 1940. 319 p. 2 t. **97771**

Frick, Wilhelm. Die Verwaltung im Kriege. Freiburg i. B.: Wagner 1940. 31 p. (Freiburger Universitätsreden, 34.) **P 355 : 35(43)**

Fritsch, Lorenz. Deutschland erkämpft die Freiheit Europas. Eingeleitet v.: Friedrich v. Cochenhausen. Heidelberg: Hüthig 1940. 110 p. **97335**

Gábor Áron. Magyar haditudósító túl a Sztalin-vonalon. Bp.: Stádium 1942. 324 p. **A 47.35/46**

Gignoux, C. J. [etc.] La France en guerre. Par: —, Georges Henri Rivière, Germain Bazin et Bernard Champigneulle. Préface d'André Siegfried. Paris: Plon 1940. 317 p. **96613**

Grande, Adriano. La legione Parini. (Da Sabaudia a Diredaua.) Firenze: Vallecchi 1937. 291, [4] p. 15 t. (Libri della Vittoria.) **98069**

Hoffmann, Heinrich. Mit Hitler im Westen. Geleitwort von Keitel. Berlin: Zeitgeschichte Verlag [1940]. 4°. 130 p. **x 7483**

Horváth Barna. Háborús potenciális és szervezett béke. Szeged: A m. kir. Ferenc József Tudományegyet. barátainak egyes. kiad. 1935. 23 p. (Acta litterarum ac scientiarum Reg. Universitatis Hung. Francisco-Josephinae, Tom. VII. 1. A Polner emlékkönyvből.) **R 355.01**

Kertész Elemér. A tűzharcos törvény (1938. évi IV. t.-c.) végrehajtási utasítása és egyéb kapcsolatos tudnivalók. Szerk. —. Bp.: Magyar Front 1940. 168 p. **97864**

Kluth, Rolf. Preussische Ehrauffassung. Der Ehrbegriff im preussischen Heer des 18. Jahrhunderts. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 267 p. (Schriften d. kriegsgeschichtl. Abteilung im Hist. Seminar d. Friedrich-Wilhelms-Univers. Berlin, H. 30.) **98828**
Bibliographie: p. 235—242.

Kováts László szili. Az egykori cs. és kir. 24. tábori vadászzászlóalj története. Átnézte & kiegész. Gerbert Károly. Bp.: Légrády-ny. 1940. 232, [2] p. 6 t. **96281**

Köhlers illustrierter Flieger-Kalender. Jg. 6. Minden in Westf.: Köhler 1941. **x 2593**

Kranz, H[einrich] W[ilhelm]. Soldatentum auf rassischer Grundlage. Giessen: Christ 1941. 19 p. (Kriegsvorträge d. Ludwigs-Universität Giessen, 1.) **P 355.13 : 303.3**

Kühn, Johannes. Über den Sinn des gegenwärtigen Krieges. Heidelberg: Vowinckel 1940. 72 p. (Schriften zur Geopolitik, 19.) **P 355.01**

Leixner, Leo. Von Lemberg bis Bordeaux. Fronterlebnisse eines Kriegsberichters. München: Eher 1941. 313, [3] p. 50 t. **97969**

Lévai Jenő. A przemysli vár titkai. Egy vártüzér naplója. Bp.: »Magyar hétfő« kiad. [193?]. [125] p. **x 7598**

Lilje, Hanns. Der Krieg als geistige Leistung. Berlin: Furche-Verl. 1941. 14 p. (Furche-Schriften, 26.) **P 355.01**

Marjay Frigyes. Keresztes hadjárat 1941... Bp.: Stádium [1941]. 349 p. 100 t. **98860**

Maurois, André. Így vesztette el a háborút Franciaország. Ford. Balla Ernő. Bp.: Klein-ny. [194?]. 96 p. **R 355.48(44) »1940«**

Maurois, André. Die Tragödie Frankreichs. Deutsche Uebertragung. Zürich: Rascher 1941. 204 p. **97675**

Megyery Ella. Ejtőernyős villámháború. Bp.: Stádium 1940. 335 p. 8 t. **96552**

Memorial de France. Exergue du maréchal Pétain. Faits d'armes de la guerre 1939—1940. recueillis par Andre-Paul Antoine. Preface par Tixier-Vignancour. Paris: Sequana 1940. 222 p. **96557**

Montanelli, Indro. I cento giorni della Finlandia. Milano: Garzanti 1940. VIII, 318, [2] p. 2 t. (Pagine dell'ora.) **98603**

Murawski, Erich. Der Durchbruch im Westen. Chronik d. holländ., belg. u. franz. Zusammenbruchs. Oldenburg: Stalling 1940. 344 p. 7 t. **96550**

Murawski, Erich. Villámháború nyugaton. *[Der Durchbruch im Westen.]* A holland, belga és francia összeomlás krónikája. Ford. Barabás Emil. Bp.: Szenkó 1940. 328 p. **97768**

Müller, Ludwig. Der deutsche Volkssoldat, *[1939.]* 3. Aufl. Berlin: Stubenrauch 1940. 157, [1] p. **96689**

Nemetz, Walter [etz.] Österreichische Feldherren und ihre Beziehungen zum Deutschtum. Von-, Maximilian Ehnl & Eduard Czegka [etz.] Geleitwort v. Art. v. Cochenhausen. Hg. v. »Zweigstelle Wien« der »Deutschen Gesellschaft für Wehrpolitik u. Wehrwissenschaften«. Wien: Verl. »Militärwissenschaftliche Mitteilungen« 1941. 132 p. 7 t. **97990**

Picht, Werner. Das Ende der Illusionen. Der Feldzug im Westen, ein Sieg der Tat über die Täuschung. Auf Grund amtlichen Materials zus.-gest. —. Berlin: Mittler 1941. 162 p. **98580**

Picht, Werner. Katonaember. *[Der soldatische Mensch.]* Bp.: Centrum-ny. 1941. 32 p. **R 355.13(43)**

Picht, Werner. Der soldatische Mensch. Berlin: Fischer [1940]. 68 p. **96684**

Rabenau, [Friedrich] von. Von Geist und Seele des Soldaten. Berlin: Zentralverl. d. NSDAP 1941. 30, [1] p. (Deutsche Wehrkraft, Bd 2.) **P 355.01(43)**

Radtke, Johannes. Die rechtliche Stellung der deutschen Wehrmachtbeamten. Diss. Königsberg. Emsdetten (Westf.): Dr. Lechte 1939. [12], 71, [1] p. **P 355.6(43)**
Bibliographie: p. [7—11.]

Rédvay István. Huszáraink hazatérése 1848/49-ben. Előszót írta: Rózsás József. Bp.: A Vitézi rend Zrinyi csoportja kiad. 1941. 143 p. **98194**

Schuster, Walter. Die deutsche Kriegsfinanzierung — kein Finanzwunder. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. [1943]. 32 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 5.) **P 355.06(43)**

Schütt, Peter. Der letzte Halt. Berlin: »Die Wehrmacht« 1940. 96 p. **98054**

Seibert, Theodor. Das amerikanische Rätsel. Die Kriegspolitik der U. S. A. unter Roosevelt. Berlin: Zentralverlag der NSDAP 1941. 64 p. 24 t. **P 355(73)**

Siilasvuo, Hj. Suomussalmi. Ford. Mezey Dénes. Előszót írta: Wuorimaa Aarne. Bp.: A Vitézi rend Zrinyi-csoportjának kiad. 1941. 159 p. 8 t. **A 47.35/45**

Stuckart, Wilhelm. Führung und Verwaltung im Kriege. Berlin: Spaeth & Linde 1941. 46 p. **P 355.01(43)**

Sulliotti, Italo. Europa svegliati! Scene e figure della guerra di Spagna. Milano: Agnelli [1938]. 247, [3] p. 8 t. **98214**

Supf, Peter. Der Luftkrieg in Polen. Ein Bilderwerk. Mit Vorw. v. Major Cranz. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 120 p. **x 7640**

Thalheim, Karl C. [etz.]. Probleme der Kriegsfinanzierung. Vorträge, gehalten auf d. 1. Arbeitstagung d. Vereins dtscher Wirtschaftswissenschafter. Von —, Horst Jecht, Klaus Wilhelm [etz.] Vorw. v. Heinrich Bechtel. Jena: Fischer 1940. [4], 154 p. **96177**

Thiel, Rudolf. Preussische Soldaten. Berlin: Neff 1940. 491 p. 16 t. **96542**

Warum Krieg mit Stalin? Das Rotbuch der Anti-Komintern. Berlin: Niebelungen-Verl. 1941. 128 p. **98795**

Weiss, Wilhelm. Der Krieg im Westen. Dargest. nach d. Berichten d. »Völkischen Beobachters«. Hg. v. —. München: Eher 1940. 302 p. **96093**

Zsuffa Sándor, nemes-dedinai. Honvédelmi ügyek útmutatója. Bp.: Siegeriszt 1941. 80, [4] p. **R 355(439) (057)**

358.4 Légvédelem. Gázvédelem
Luft- u. Gasschutz

Cserneky (Markovits) Árpád. A vegyi háború. Bp.: Vitézi rend Zrinyi csoportja 1940. 112, [2] p. **98195**

Enyedi Béla. Lakóházak óvóhelye. Tervezés és szilárdsági vizsgálat. Bp.: Magánmérnökök orsz. szöv. kiad. [1941]. 35 p. **R 358.4**

Kendall, James. Breathe freely. The truth about poison gas. London: Bell 1938. XI, 179 p. **98417**

Németország. Reichsluftschutzbund. A B C des Luftschutzes. Zum Geleit v. von Schröder. Hg. v. Präsidium d. Reichsluftschutzbundes. Unter Mitarbeit massgebl. Fachleute aus Reichsluftfahrtmin., Luftwaffe u. Reichsluftschutzbund. Berlin: Schmidt 1940. 116, [4] p. 16 t. **98418**

Sedey Gyula [stb.]. Légoltalmi rendfenntartó szolgálat tananyaga kérdés-feleletekben. Összeáll.: —, Toronykőy Frigyes & Németh Kálmán. Bev. Kishindi Komposcht Nándor. Bp.: Szerzők 1941. 166 p. **98145**

359 Haditengerészet
Seemacht

Bartsch, Max. Was man über die Kriegsschiffs-Typen wissen muss. [Illustr.] Berlin: Limpert [1940]. 64 p. **96976**

Dau, Heinrich. Unentdeckt über die Meere. Die Fahrt der »Altmark«. Berlin: Verl. »Die Wehrmacht« 1940. 160 p. 5 t. **97371**

Hase, Georg. Die Kriegsmarine erobert Norwegens Fjorde. Erlebnisberichte von Mitkämpfern. Lpzg: Hase & Koehler [1940]. 436 p. 8 t. **96618**

List, Fritz. Kurs Norwegen. Aus Kampf und Alltag unserer Kriegsmarine im Norden. Unter Mitarbeit von Hans Giese. Berlin: Steiniger 1940. 206 p. 8 t. **96547**

Lützow, Friedrich. Seekrieg und Seemacht. Berlin-Charlottenburg: »Die Wehrmacht« 1941. 220, [4] p. **96984**

Mladiáta A. J[ános]. A nagysebességű motoros kis torpedónaszádok és a korszerű tengeri háború. [Bp.: ny. n.] 1940. p. 61—78. (»A Tenger«, VII—IX. sz.-ból.) **R 355.46**

Prien, Günther. Életutam Scapa Flowig. *[Mein Weg nach Scapa Flow.]* Ford.: Farkas István. Bp.: Stádium-ny. [1941]. 203 p. 20 t. **97076**

Prien, Günther. Mein Weg nach Scapa Flow. Berlin: Im Deutschen Verlag 1940. 190 p. 64 t. **96907**

Weyers Taschenbuch der Kriegsflotten. Jg. 33. Mit Benützung amtlicher Quellen herausg. von Alexander Bredt. Skizzen v. Erich Groner. München: Lehmann 1939. **x 2582**

36 Jótékonyság. Szegényügy
Wohlfahrtsplege. Armenwesen

Ausztria (Ostmark). Törvények, rendeletek. Reichsversorgungsrecht in der Ostmark. Mit Berücksichtigung einschlägiger Vorschriften des österreichischen, tschechoslowakischen und polnischen Versorgungsrechtes von Franz Fahringer. Wien: Uebereuter 1940. 1088 p. **96576**

Berlin. Archiv für Wohlfahrtspflege. Die Einrichtungen des Wohlfahrts- und Gesundheitswesen in der Reichshauptstadt Berlin. Graubuch. Berlin: Archiv f. Wohlfahrtspflege 1941. XII, 452 p. **97910**

Corsi, Pietro. Az anya- és csecsemővédelem Olaszországban. Róma: Novissima 1939. 112 p. 12 t. **96514**

Elbert Endre. Árnyékban. Előszót írta: Lukács Sarolta. Bp.: A Magyar Vöröskereszt egylet Szociális oszt. kiad. [194?]. 148 p. **98287**

Gerl, Bruno. Leitfaden des geltenden Fürsorgerechts. Berlin: Verl. d. Deutschen Arbeitsfront 1941. 62, [1] p. **P 362.61(43)**

Glaue, Olga. Leitfaden des Jugendrechts und der Jugendhilfe. Stuttg.: Kohlhammer 1941. XI, 127 p. **98264**

Horony Pálfi Aurél. A jótékony egyesületek működése Budapesten. Bp.: Háziny. 1940. 161 p. **648/91/1**
= Statisztikai közlemények, 91. k. 1. sz.

Inántsy-Papp Elemér. A magyar városok szociálpolitikai tevékenysége. Bp.: Háziny. 1940. 100, [1] p. **648/93/3**
= Statisztikai közlemények, 93. k. 3. sz.

Ladik Gusztáv. Jóléti intézmények. Bp.: Attila-ny. 1940. 459 p. **96527**

Németország. Deutscher Verein für öffentliche und private Fürsorge. Das Familienunterhaltwesen und seine praktische Handhabung. Eine systematische Darstellung. Lpzg: Lüke-Verl. 1940. 182 p. (Veröffentlichungen des Dtschen Vereins f. öffentl. u. private Fürsorge, 6.) **96276**

Rozs László György. Elismert vállalati nyugdíjpénztárak és egyéb vállalati nyugdíjintézmények. Bp.: Tébe [1941]. VIII, 287 p. (Tébe zsebkönyvtár, 5.) **98049**

Schelp, Günther. Berufsfürsorge für entlassene Soldaten. Berlin: Elsner 1940. 64 p. **P 362.93(43)**

Schulze, Robert. Die Reichsversorgung der Kriegsbeschädigten und Kriegshinterbliebenen. Kurzdarstellnug in Frage u. Antwort. Bonn: Stollfuss [19??]. 46 p. (Samml. »Hilf dir selbst«, 187.) **P 362.93(43)**

Siebert, Wolfgang. Grundzüge des deutschen Jugendrechts. Berlin: Dtscher Verl. 1941. 148 p. (Schriften zum Jugendrecht, 1.) Bibliographie: p. 122—148. **98075**

Steigertahl, Georg. Fürsorgerische, strafrechtliche und polizeiliche Massnahmen gegenüber sozial-schwierigen und asozialen Personen. Eine Betrachtung vom Standpunkt der Wohlfahrtspflege. Hg. v. Deutschen Verein für öffentliche u. private Fürsorge. Frankfurt a M.: Demuth 1938. 44 p. (D V-Schriften, H. 2/1938.) **P 361.61(43)**

361.93 Hadikárosodás

Kriegsschäden

Drost-Reuss. Kriegschädenersatz auf Grund der Kriegssachschäden-Verordnung und des Fliegerschäden-Erlasses. Berlin: Elsner 1941. 200 p. **97962**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Kriegsschadensrecht. Allgemeine Uebersicht über das Kriegsschadensrecht. Kriegssachschäden V. O. mit Erläuterungen nebst Durchführungs V. O. u. Verfahrensrichtlinien. Personenschäden V. O. nebst Durchführungs V. O. Runderlasse zum Kriegsschadensrecht, usw. Von Werner Ehrenforth. Berlin: Heymann 1941. IX, [3], 155 p. (Taschen-Gesetzsammlung, 105.) **97934**

Schneider, H[ans]. Was jeder vom Kriegsschädenrecht wissen muss. Gemeinverständliche Darstellung d. Rechts d. Personen-, Sach- und Fliegerschäden... mit Anhang: Textwiedergabe d. einschlägigen Bestimmungen. Saarbrücken: Buchgewerbehaus 1941. 176 p. **97801**

37 Közoktatás. Közművelődés

Unterrichts- u. Bildungswesen

Albrecht Ferenc & Marx Rudolf. Szebb jövőt. A lengyel ifjúság szerepe a »villám-háborúban«. A Hitler Jugend. Balillák. A leventék Kárpátalján. Kispest: Faragó-ny. 1940. 100 p. **R 371.435(439)**

Bély Miklós. A gimnáziumi testnevelés multja. Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 255, [3] p. **96285**

Bottai, Giuseppe. La nuova scuola media. Firenze: Sansoni 1941. 286 p. **98437**

Csiki László. Mezőgazdasági szakoktatásunk kialakulása, fejlődése és mai helyzete. Bp.: »Pátria« 1941. 152, [3] p. 18 t. **97070**

Darányi Gyula. Az iskolaorvos kézikönyve. *[1932.]* 2. kiad. Bp.: Orsz. közigazgatási egyesület 1941. VIII, 783 p. **K 3717/1**

Dunántúli közművelődési egyesület. Jelentés. 1940. Bp.: Sárkány-ny. 1940. **x 2562**

Faragó Tibor. A matematikában tehetséges tanuló. Debrecen: Magyar Nemzeti Könyv- és Lapkiadó 1939. 34 p. (Közlemények a Debreceni M. kir. Tisza István Tudományegyetem pedagógiai szemináriumából és pszichológiai intézetéből, XXI.) **R 370.1 : 51**
Bibliográfia: p. 33—34.

Günther, H. R. G. A tehetségek kiválasztása. Ford. Mátrai László. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 19 p. (Magyar-német társaság kiadványai, 6.) **R 371.95**

Hazai nyilvánosjogú tan- és nevelőintézetek ismertetője. 1941. Szerk. Ozorai Frigyes. Bp.: Ozorai 1941. **x 2592**

Imre Lajos. A közművelődés mint társadalmi feladat. Kolozsvár: Minerva-ny. 1940. 16 p. **x 2215/118**
= Erdélyi Tudományos Füzetek, 118.

Imre Sándor. A gazdasági középiskolák része a köznevelésben. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 62 p. (József nádor műszaki és gazdaságtud. egyetem neveléstud. int. kiadv., 1.) **R 373.55/57(439)**

Karácsony Sándor. A magyar világnézet. Bp.: Exodus kiad. 1941. LXXII, 352 p. (A neveléstudomány társaslélektani alapjai. II. A társaslélek felső határa és a transcendensre nevelés, 1. k. Világnézeti nevelés.) **98231**

Király Dezső. Iskolai és leventejátékok kézikönyve. Az összes versenyjátékok legújabb szabályaival. Bp.: Saját kiad. 1941. 400 p. **98474**

Kiss Ernő. A tudományok harca. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 41 p. (Neveléstörténeti füzetek, 1.) **R 371.4(09)**

Küster, Erwin. Die nationalsozialistische Weltanschauung als Umbildungsfaktor in der seelischen Lebendigkeit. Eine Untersuchung über die Formkraft der weltanschaulichen Erziehung in der S. A. und ihre Auswirkung in der Gestaltung des politischen Volkes. Mit einem Geleitwort v. Deuchler. Hamburg: Riegel 1940. 108 p. (Erziehungswissenschaftliche u. pychologische Studien, H. 18.) **97905**

Bibliographie: p. 105—106.

Lantos-Kiss Antal. Igét váró fiúk (Diáklelkigyakorlatok). Márton Lajos rajzaival. Bp.: Korda 1941. 230 p. **97082**

Lugossy Ilona. A filozófia a középiskolában. Dissz. Debrecen. Nyíregyháza: Klaffer-ny. 1939. 52 p. **R 373 : 1**

Magyarország. Vallás- és közoktatásügyiminisztérium. Rendtartás a gimnázium és leánygimnázium számára. Bp.: Egyet. ny. 1938. VI, 105 p. **98402**

Marzolo, Renato. Az olaszországi ifjúsági szervezetek. Róma: Novissima 1940. 111 p. 16 t. **96515**

Mazzetti, Roberto. La carta della scuola e i suoi problemi. Pref. di Giovanni Calo. Firenze: Marzocco 1940. 253, [3] p. (»Educazione nuova«.) **98073**

Nemes Elemér. Hipnotismus. Suggestiv és hipnotikus hatások a nevelésben. Völgyesi Ferenc előszavával. Bp.: Rózsavölgyi 1941. 113, [3] p. **98121**

Bibliográfia: p. [114].

Orel Géza. Gazdasági szellem nevelése. Bp.: Attila-ny. 1940. 84 p. **96538**

Otto, Ernst. Wert und Wirklichkeit. Bausteine zu einer deutschen Pädagogik. Berlin: De Gruyter 1941. 240 p. **98370**

Bibliographie: p. 230—232.

Padellaro, Nazareno. Fascismo educatore. Roma: »Cremonese« 1938. XII, 234, [2] p. **98549**

Pálos Ferenc. Gondolatok a világnézeti nevelésről. Komárom: Unio-ny. 1941. p. 11—35. (A Komáromi szt. Benedekrendi gimn. évkönyvéből.) **R 377**

Papp Zoltán. A népi elv és a középiskola. Miskolc: Ludvig-ny. 1941. 15 p. (A Mezőkövesdi kir. kath. gimn. évkönyvéből.) **R 373(439)**

Pei-Lin, Tien. Das Problem einer Einheitsform der höheren Schule in Deutschland. Diss. Berlin. Hamburg: Hansischer Gilden-Verl. 1939. 125, [3] p. **97021**

Prohászka Lajos. Hagyomány-nevelés-jövő. Két előadás. Bp.: Egyetemi ny. 1941. [4], 40 p. (»Magyar paedagógia« 1940. évf.-ból.) **R 371 : 398(439)**

Prohászka Lajos. Az oktatás elmélete. Bp.: Orsz. középiskolai tanáregyesület kiad. 1937. 244 p. (Pedagógiai szakkönyvek, 2/a.) **96237**

Schwarcz Etel. Nőnevelés és oktatás a XIX. században Magyarországon. Dissz. Debrecen: Saját kiad. 1938. 72 p. (A debreceni M. kir. Tisza István tud.-egyet. pedagógiai szemináriuma és pszichológiai intézete.) **R 376(439)»18«**

Sebes Gyula. Az életre való nevelés. Bp.: Szent István társ. 1940. 198, [2] p. **98072**

Bibliográfia: p. 197—198.

Sinka Lajos. Az erkölcsi nevelés bölcseleti alapjai. Debrecen: Debreceni ref. kollégium tanárképző-intézetének kiad. 1938. 34 p. (Debreceni ref. kollégium tanárképzőintézetének dolgozatai, 18.) **R 371.58**

Soós Tihamér. Nemzetiszocialista nevelés a III. Birodalomban. Bp.: Centrum [1940]. 64 p. **R 371.48(43) »193/194«**

Bibliográfia: p. 62—63.

Váradi József. Az emberért vívott harc neveléstudományi következményei. Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 14 p. **2096/3/5**

= Szent István Akadémia hittudomány-bölcseleti oszt.-nak értekezései, III. k. 3. sz.

Wolf-Rottkay, W. H. A gazdagok fellendülése. Az angol iskolák plutokratikus jellege. Bp.: Stádium 1941. 57, [2] p. **R 37(42)**

Bibliográfia: p. 55—57.

Zibolen Endre. Szociális érés az iskolában. Bp.: Sárkány-ny. 1939. 188 p. **98410**

Bibliográfia: p. 180—187.

370.6 Gyermeklélektan

Kinderpsychologie

Halász Margit. Gyermeki felfogások az érzéki megismerésről. Bp.: Bethlen Gábor irod. társ. 1941. 64 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. szemináriumából, 40.)
Bibliográfia: p. 64. **R 370.61**

Hamvai Vilmos. A tanulók lélektani megfigyelése és vizsgálata. Bp.: Egyetemi ny. 1938. 19 p. (»Budapesti Polg. Iskola« 1937—1938. évi 3—4. és 1938. évi 2. sz.-ból.) **R 370.6**

Severini Singer Erzsébet. A vágyakozás kifejezései az ifjúkorban. Fejlődéslélektani tanulmány ifjúsági naplók adatai nyomán. Bp.: Hollóssy-ny. 1941. 78 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. szemináriumából, 39.) **R 370.37**

Stirnimann, F[ritz]. Psychologie des neugeborenen Kindes. Zürich: Rascher 1940. 108 p. **96925**
Bibliographie: p. 107—108.

Tormay Dezső. Az élmény lélektana és szerepe a nevelésben. (Különös tekintettel a cserkészetre.) Debrecen: [ny. n.] 1938. 29, [2] p. (M. kir. Tisza István Tudományegyetem pedagógiai szemináriuma és pszichológiai intézete.) **R 371.747**
Bibliográfia: [p.30.]

Wickes, Francis G. Analyse der Kinderseele. Untersuchung u. Behandlung nach d. Grundlagen d. Jungschen Theorie. Einl. v. C. G. Jung. Stuttg.: Hoffmann 1931. 322 p. **96617**

378 Egyetemek

Universitäten

Feier der Übernahme der beiden deutschen Hochschulen des Grossdeutschen Reiches am 4. XI. 1939. Brünn: Rohrer 1940. 4°. 36 p. **Pq 378.12(43) Prága.**

Kiel. Christian-Albrechts Universität. Festschrift zum 275 jährigen Bestehen der —. Hg. v. Paul Ritterbusch, Hanns Löhr, Otto Scheel. Lpzg: Hirzel 1940. 4°. VIII, 479 p. **x 7498**

Tahy Endre. Kereszt az egyetemen 1901. III. 18. A Budapesti egyet. ifjúság 1901. évi keresztmozgalmának tört. az »Ezer magyar ifjú« névsorával. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 53 p. **R 378.12(439) Bp.**

Tonelli Sándor. Három cikk a szegedi egyetemről. Szeged: Széchenyi-ny. 1940. 25 p. **R 378(439.026) Szeged.**

Zolnai Béla. Erdély egyeteme. Bp.: Danubia 1940. 12 p. (Minerva-Könyvtár, 55.) **R 378(439.039) Kolozsvár.**

38 Közgazdaság

Volkswirtschaft

Agricola, Germanus. Lebenssicherung durch sittliche Währung. Stuttg.: Der Tazzelwurm-Verl. 1940. 374 p. **97935**

Bell, Spurgeon. Productivity, Wages, and National Income. Washington: Brookings Institution 1940. 21 p. (The Brookings Institution, 23.) **P 380.2(73)**

Bertelè, Aldo. I tre sistemi economici. Liberalismo, socialismo, corporativismo. Loro origini storiche presupposti ideali, principii generali. Torino: Giappichelli 1940. V, [3], 312 p. **98393**

Boda István. Érték és gazdasági érték. Bp.: »Studium« 1940. 68 p. («Uj élet felé«, 8.) **R 380.36**

Borotvás-Nagy Sándor. Közgazdasági művelődésünk kezdetei. Bp.: Franklin 1938. 468 p. **96278**

Chytil, Vaclav. Vom Begriff der Wirtschaft. Eine kritische Betrachtung. Prag: Dr. Bartl 1940. VII, 48 p. (»Internationale Bibliothek für Philosophie«.) **P 38(01)**

Ciocca, Gaetano. Economia di massa. Milano: Bompiani 1936. XVI, 259, [4] p. (»Libri scelti«, vol. XXXVI.) **98802**

Diehl, Karl. Die sozialrechtliche Richtung in der Nationalökonomie. Jena: Fischer 1941. VI, 144 p. **98241**

Drahota, Helmut. Sparen, Horten und Zins in der modernen Geldtheorie insbesondere bei John Maynard Keynes. Jena: Fischer 1941. XIV, [2], 178 p. (Forschungen zur Finanzwissenschaft, H. 5.) **97942**

Bibliographie: p. 174—178.

Éber Antal. Mikép gazdagodhatunk ingyen? *[1937].* 2. kiad. Szeged: Városi ny. 1941. 230 p. **96639**

Gottl-Ottlilienfeld, Friedrich v. Wirtschaft als Wissen, Tat und Wehr. Über Volkswirtschaftslehre, Autarkie, u. Wehrwirtschaft. Im Anfang: Das neue Forschungsinstitut f. dtsche Volkswirtschaftslehre in Graz. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 98 p. **97150**

Horn József. A közgazdasági ismeretek könyve. *[1935.]* 3. kiad. Bp.: Egyet. ny. 1940. XVI, 317 p. 1 t. **98322**

Kállay Tibor. Katolikus elvek a közgazdaságban. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 72 p. (Orsz. Nemzeti Klub kiadv., 36.) **97030**

Knecher, Lore. Der Gedanke der Time Preference in der Zinstheorie. Diss. Tübingen. Schramberg (Schwarzwald): Dr. Gatzer & Hahn 1939. 49, [1] p. **P 380.42**

Bibliographie: p. 47—49.

Kropff, Hanns F. J. Die psychologische Seite der Verbrauchsforschung. Ein Beitrag zur Verbesserung der Marktforschung und damit der Warenherstellung, der Werbung und des Verkaufs. Lpzg: Meiner 1941. VIII, 192 p. **98110**

List, [Friedrich] Frigyes. A politikai gazdaságtan nemzeti rendszere. Ford. Horn József. Bp.: Magy. közgazd. Társ. 1940. IV, 438 p. **97704**

Major Róbert. A világgazdaság kis enciklopédiája. Bp.: Renaissance kiad. 1941. 222, [1] p. **97227**

Malthus Tamás Róbert. A közgazdaságtan elvei tekintettel gyakorlati alkalmazásukra. Ford. Neubauer Gyula. Bp.: Magyar Közgazdasági Társaság 1940. VI, 463 p. **97703**

Müller-Armack, Alfred. Genealogie der Wirtschaftsstile. Die geistesgeschichtlichen Ursprünge der Staats- und Wirtschaftsformen bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts. Stuttg.: Kohlhammer 1941. VI, 270 p. **97835**

Predöhl, Andreas. Die sogenannten Handelshemmnisse und der Neuaufbau der Welt. wirtschaft. Neumünster: Wachholtz 1940 15 p. (Schriften d. Wissenschaftl. Akademie' 20.) **P 380.02**

Ricardo Dávid. A közgazdaság és adózás alapelvei. Ford. Kislégi Nagy Dénes. Bp.: Magyar Közgazdasági Társaság 1940. 358 p. **97702**

Ricci, Umberto. Tre economisti italiani. Pantaleoni, Pareto, Loria. Bari: Laterza 1939. 240 p. (Biblioteca di cultura moderna, 328.) **98635**

Ronchi, Ennio. Economia liberale, economia socialista, economia corporativa. Con prefaz. di Dino Alfieri. Roma: Ed. »Augustea« 1932. 340 p. **98807**

Schack, Herbert. Mensch und Arbeit. Vom Wesen deutscher Wirtschaft. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 189 p. **98346**

Bibliographie: p. 185—189.

Schmidtbeil, Werner. Die Standard-Volkswirtschaft. Berlin: Standard Verl. 1939. 255 p. 4 t. **96421**

Smith Ádám. Vizsgálódás a nemzetek jólétének természetéről és okairól. Ford. Éber Ernő. A ford. átn. Theiss Ede. 1—2. k. Bp.: Magyar közgazd. Társ. 1940. **97705**

Statistisches Taschenjahrbuch der Weltwirtschaft. Produktion. Aussenhandel 1940/41. Von: Ernst Hickmann. Berlin: Rödiger 1940. 184 p. **K 3800/8**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Erzeugung und Einkommenverteilung in Ungarn. Bp.: Egyet. ny. 1940. 12 p. (»Ungarn«, 1940. szept.) **R 380.2(439)**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Produktionsfaktoren und komparative Kosten. Jena: Fischer 1941. p. 655—677. (Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, Bd 153.) **P 380.3**

Surányi-Unger Tivadar. A tőkegazdasági eszmék válsága. Szeged: Városi ny. 1941. 19 p. (A Közgazdasági Szemle 1941. 7—8. sz.-ból.) **R 380.332**

Teleszky János. Közgazdaságtan. Bp.: Akadémia 1941. XXVIII, 740 p. **97968**

Varga István. A lélektani módszerű piackutatásról. Bp.: Sylvester-ny. 1940. 30 p. (Lélektani Tanulmányok, IV.) **R 380.6**

Vito, Francesco. Economia politica corporativa. Vol. 1—2. Milano: Giuffrè 1939—1941. **96935**

Vol. 1. Parte generale. [1937?] 3. ed. riv. 1939. VIII, 244 p.
Vol. 2. Il prezzo. La moneta. [1939?] 2. ed. aument. 1941. 318 p.

Weisgerber, Wilhelm. Theorie der fortschreitenden Wirtschaft und der Konjunkturbewegung. Berlin: Duncker & Humblot 1941. 309 p. **98555**

380.013 Háborús gazdaságtan

Kriegswirtschaft

Cabiati, Attilio. Il finanziamento di una grande guerra. Torino: Einaudi 1941. 188, [2] p. (Problemi contemporanei, XXII.) **98360**

Crowther, Geoffrey. The sinews of war. Oxford: Clarendon pr. 1939. 32 p. (Oxford pamphlets on world affairs, 23.) **P 380.013(42)**

Görner, Alexander. Die deutsche Kriegswirtschaft 1914 und 1939. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. [194?]. 32 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 11.) **P 380.013(43)**

Greifelt, Kurt. Wirtschaftliches Kriegsrecht. Unter besonderer Berücksichtigung des Rechts des deutschen Gross- u. Aussenhandels. Unter Mitarbeit v.: H. v. Schulz-Kress. Berlin: Elsner 1941. XXXVI, 268 p. **97114**

Koechlin, Carl. Die Schweiz im heutigen Wirtschaftskrieg. Hg. v. d. Basler Handelskammer. Basel: Helbing & Lichtenhahn 1940. 20 p. **P 380.013(494)**

Krause, Hermann. Lenkungsprobleme im Kriegswirtschaftsrecht. Vortrag. Heidelberg: Winter 1940. 24 p. (Kriegsvorträge der Universität Heidelberg, 6.) **P 380.013(43)**

Laufenburger, Henry. L'économie allemande à l'épreuve de la guerre. Paris: Libr. de Médicis 1940. 268, [2] p. **96141**

Manzini, Ermanno & Mario Monterisi. Economia pubblica e nazione armata. Milano: Bocca 1939. VIII, 363, [13] p. (Biblioteca di scienze moderne, 117.) **98598**

Marrani, Pelio. L'autarchia nel presente periodo bellico. Napoli: Jovene 1941. 32 p. **P 380.013(45)**

Orlando, Francesco Saverio. L'economia bellica ed i problemi della Nuova Europa. Milano: Bocca 1941. XI, 274 p. **96667**

Palladino, Giuseppe. Economia di guerre. Pref. di Alberto de' Stefani. Roma: R. Accad. dei Lincei 1940. VIII, 202 p. **96960**

Pirelli, Alberto. Economia e guerra. Vol. 1. Milano: Ist. per gli studi di politica internazionale. 1940. (La guerra e la pace con giustizia.) **98221**

Reipert, Fritz. Warum wir diesen Krieg gewinnen! Hinter der kämpfenden Truppe: das Bollwerk der Heimat! Berlin: Rödiger [1940?]. 47 p. **P 380.013(43)**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Ungarische Wehrwirtschaft. Jena: Fischer 1941. p. 75—111. (Aus »Weltwirtschaftliches Archiv«) **R 380.013(439)**

380.025 Élettér

Lebensraum

Bozóky Lajos. Élettér: Új Európa! Bp.: Centrum 1941. 48 p. **R 380.025**

Dietzel, K[arl] H[einrich]. Lebensraumfragen europäischer Völker. Bd 1. Hg. v. — O[skar] Schmieder & H[einrich] Schmitthenner. Lpzg: Quelle & Meyer [1941]. (Lebensraumfragen. Forschungsergebnisse deutscher Geographen.) **98378**

Bd 1. Europa. 1941. XII, 735 p. 1 t.
Bibliographie: p. 256—259, 308—309, 354, 467—468, 491—492, 719—721.

Gebhardt, Gerhard. Europas Wirtschaftsfreiheit. Essen: Glückauf 1940. 71 p. **P 380.025**

Kuczynski, R. R. Lebensraum und Bevölkerungsprobleme. Oxford: Univ. pr. 1939. 32 p. (Flugschriften zur Weltpolitik.) **P 380.025**

Mainardi, Lauro. Nazionalità e spazi vitali. Firenze: Stianti 1941. 197, [2] p. **97762**

Schwertfeger, Bernhard. Im Kampf um den Lebensraum. 70 Jahre deutschen Ringens 1870—1940. Potsdam: Rutten & Loening 1940. XVI, 368 p. 1 t. **98243**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Der Kampf um die Grossraumwirtschaft. Tübingen: Laupp 1941. p. 417—447. (Aus: Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, 101. Bd. 3. H.) **P 380.025**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Ungarns Weg zur grossräumigen Wirtschaftsordnung. Bp.: Stádium ny. 1940. 19 p. (»Das schaffende Ungarn«, H. 6.) **R 381(439) »193/194«**

380.311 Nyersanyag
Rohstoffe

Antropoff, Andreas von. Die Versorgung Deutschlands mit Metallen. Aus d. Vortragsreihe: »Wissenschaft im Kampf für Deutschland«. Bonn: Scheur 1941. 28 p. (Kriegsvorträge, H. 28.) **P 380.311 (43)**

Dorn, Karl. Neue deutsche Werkstoffe. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. [194?]. 31, [1] p. 4 t. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 6.) **P 380.311(43)**

Sipos Sándor. Ipari nyersanyagok világtermelése. Bp.: Gergely 1941. 336 p. **97022**

380.359 Konjunktura
Konjunktur

Kühnemann, Gerda. Kritische Untersuchungen zur Konjunkturtheorie. Ein Beitrag zur geisteswissenschaftlichen Grundlegung der Nationalökonomie. Geleitwort v. Horst Jecht. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 129 p. (Neue deutsche Forschungen, Bd 20.)
Bibliographie: p. 126—129. **97884**

Nötel Rudolf. A konjunkturairányítás új módszerei. Szeged: Városi ny. 1940. 64 p. **R 380.359**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Das Konjunkturproblem in der Grossräumigen Planwirtschaft. Bp.: Stádium 1941. 20 p. (Aus der Zeitschrift Donaueuropa, Sept. 1941.) **P 380.359**

Varga István. A magyar gazdaságkutató intézet működése és nemzetközi kapcsolatai. Bp.: M. kir. áll. ny. 1941. 4°. 6 p. (»Közigazgatásunk nemzetközi kapcsolatai« c. munkából.) **Rq 380.359(439) (062)**

380.8+380.9 Gazdasági leírás és gazdaságtörténet
Wirtschaftsbeschreibung und Wirtschaftsgeschichte

Bohdaneczky Edvin. Csanád vármegye nemzetiségi és gazdasági viszonyai a XVIII. században. Makó: Makói ny. 1940. 92, [3] p. (Csanádmegyei könyvtár, 36.)
Bibliográfia: p. 90—92. **R 380.9(439.024)»17«**

Csikós-Nagy Béla. A szovjetgazdaság három achilles sarka. Szeged: Városi ny. 1941. 39 p. **A 47.38/166**

Domány Gyula. Világgazdasági szemle az 1940. évről. Pécs: Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó 1940. 40 p. (Külügyi Szemle 1—6. sz.-ból.) **R 380.8(∞) »1940«**

Eckhart Ferenc. A magyar közgazdaság száz éve. 1841—1941. Bp.: Posner-ny. 1941. 4°. 342 p. **x 7652**
Bibliográfia: p. 323—337.

Ercuta, Petre. Die Genesis des modernen Kapitalismus in Rumänien. Geleitw. v. Werner Sombart. Lpzg: Meiner 1941. XII, 118 p. **A 49.38/262**
Bibliographie: p. 115—118.

Fiaccadori, Aldo. La supremazia economica inglese e le origini della sua decadenza. Milano: Hoepli 1940. [8], 424 p. **96669**

Hering, Ernst. Die Deutsche Hanse. *[1940.]* 2. Aufl. Lpzg: Goldmann 1941. 267 p. **96583**

Kereszty Barna és Bartha János. Kelet-magyarország és Erdély gazdasági viszonyai. Gazdaságpolitikai adatok. *[1940?]* 2. kiad. Bp.: Hangya ipar ny. 1940. 80 p. **5738**

Krafft, Eberhard. Die Haltung des wirtschaftenden Bürgertums im 19. Jahrhundert, dargestellt an Handwerker, Kaufmann und Unternehmer. Eine kulturgeschichtliche Betrachtung. Halle: Akademischer Verl. 1941. XI, 81 p. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen, 9.) **98234**
Bibliographie: p. VII—X.

Liverani, Francesco Armando. Le associazioni di mestiere nelle civiltà antiche e moderne. Milano: Vallardi 1940. VIII, 422 p. **96931**
Bibliografia: p. 415—422.

Lufft, Hermann. Die Wirtschaft Hollands und Belgiens, sowie Luxemburgs. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 171 p. **97806**

Nebioglu, Osman. Die Auswirkungen der Kapitulationen auf die türkische Wirtschaft. Jena: Fischer 1941. 95 p. (Probleme der Weltwirtschaft, 68.) **A 56.38/50**

Reithinger, A[nton]. Das Weltreich und die Achse. Grossbrittaniens Kraft und Schwäche. Schein und Wirklichkeit seiner Wirtschaftsmacht. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. 1941. 78, [1] p. **97772**

Sapori, Armando. Studi di storia economica medievale. Firenze: Sansoni 1940. XVI, [2], 662 p. **97066**
Bibliografia: p. 563—596.

Schreiber, Heinz. Deutschland und Südeuropa. Geschichte und Wirtschaft des Balkan-Donauraumes und seine Beziehungen zum Reich. Breslau: Crüwell 1940. 34 p.
P 380.8(4-12)

Seraphim, Peter Heinz. Die Wirtschaftsstruktur des Generalgouvernements. Krakau: Verl. d. Instituts für deutsche Ostarbeit 1941. 91, [12] p. **98381**

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Gegenwartsprobleme der ungarischen Wirtschaft. Bp.: Egyet. ny. 1941. 18 p. (Aus: Ungarn, April 1941.) **R 380.8(439) »1941«**

Surányi-Unger Tivadar vitéz. Az országgyarapodás gazdasági hatásai. Szeged: Városi ny. 1940. 23 p. (»Közgazdasági Szemle« 1940. 10—11. sz.-ból.)
R 380.8(439) »1938/1940«

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Ungarns Stellung in der Weltwirtschaft. Bp.: Dr. Pester Lloyd-Gesellsch. 1940. 18 p. (Aus d. »Ungarischen Wirtschafts-Jahrbuch«.)
R 380.8(439)

Surányi-Unger [Tivadar] Theo. Ungarns Wirtschaftsgeltung im europäischen Südosten. Bp.: Stádium 1941. 15 p. (Aus: Donau-europa, August 1941.) **R 380.8(439) »193/194«**

Swrakoff, Georgi. Wirtschaftsstruktur und Aussenhandel Bulgariens. Jena: Fischer 1940. 24 p. (Kieler Vorträge, 62.) **A 49.38/261**

Torri, Alberto Paulo. Le corporazioni romane. Cenno storico giuridico economico. Prefazione di Mariano Pierro. Roma: Bardi 1940. 270 p. (Biblioteca di scienze e filosofia, 10.) **96919**
Bibliografia: 257—266 p.

Turner, Harald. Der Wehrgedanke in der deutschen Volkswirtschaftslehre zur Zeit d. dtschen Einigung. Lpzg: Barth 1940. 108 p. **97119**
Bibliographie: p. 106—108.

Zoltai Lajos. Debrecen város százados küzdelme a görög kereskedőkkel. Debrecen: Városi ny. 1935. 58, [2] p. (Debreceni Tisza István tud.-társ. I. oszt. kiadv. VI/4.)
R 380.9(439.032) Debrecen »16/17«

381 Gazdaságpolitika
Wirtschaftspolitik

Gayda, Virginio. L'economia di domani. *[1940.]* 3. ed. Roma: »Giornale d'Italia« 1941. 226, [5] p. (Profili della nuova Europa.) **98100**

Gazdasági Útmutató. Bp.: Athenaeum 1940. 52 p. **R 381(439) (057)**

Italiens Wirtschafts- und Sozialpolitik. 1939/40. Hg. v. Istituto nazionale per le relazioni culturali coll'estero. Berlin: Schmidt 1940. **x 2601**
1939/40. von Odon Por. Übers. v. Stauder. 1940. 148 p.

Klute, Fritz. Untersuchungen über die Möglichkeit einer Wirtschaftsharmonie des Grossdeutschen Reiches und des Ostraums. Giessen: Christ 1940. 12 p. (Kriegsvortr. d. Ludwigs Univers. Giessen, 2.)
P 381(43: 4-11)

Magyar közgazdaság, A — és az új európai gazdasági rend. Bp.: Kellner-ny. [1941]. 32 p. (»Teszisz« kiadványsorozat, 2.)
R 381(439) »194«

Nonnenbruch, Fritz. Die dynamische Wirtschaft. *[1936.]* 4. Aufl. München: Eher 1939. 295 p. **97634**

Surányi-Unger [Tivadar] Théodore. L'état actuel des relations économiques internationales. Bp.: Impr. Stephaneum 1941. 16 p. (Tirage a part du Journal de la Société hongroise de statistique, 1940. Nos 2—3.)
P 380.02

Új magyar gazdasági rend, Az — néhány jellemző vonása a társadalmi egyesületek szövetsége ipari szakosztályának megvilágításában. Bp.: Stádium 1941. 34, [1] p. (»Teszisz« kiadványsorozat, 1.) **R 384(439) »194«**

381.2 Üzemtan
Betriebswirtschaftslehre

Deutsche Musterbetriebe. Bearbeitet vom Arbeitswissenschaftlichen Institut der Deutschen Arbeitsfront-Berlin. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. [194?]. 31, [1] p. 2 t. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 7.)
P 381.2(43)

Fischer, Guido. Betriebswirtschaftslehre. Eine Einführung. *[1935.]* 2. Aufl. Lpzg: Quelle & Meyer 1940. 302 p. **96433**

Holtz, Achim. Durch Rationalisierung zu höheren Löhnen und niederen Preisen. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1939. V, [1], 38 p. **P 381.211(43)**

Hönninger, Georg. Unternehmergewinn und Wirtschaftlichkeit. Nürnberg: Krische 1941. [4], 91 p. 1 t. (Nürnberger Beiträge, H. 82.)
Bibliographie: p. 87—91. **98440**

Kolbe, Kurt. Zweckmässige Überwachung des Betriebes durch betriebswirtschaftliche Kurzanalysen. Lpzg: Gloeckner 1940. V, 58 p. **P 381.2(43)**

Magyar Racionalizálási Bizottság jelentése 1936. Bp.: M. R. B. 1936. **x 630**

Mauro, Francesco. Il Capo nell'azienda industriale. Milano: Hoepli 1941. [6], 305 p. **98071**

Meissner, Fritz. Die industrielle Betriebsanalyse als Voraussetzung für Rationalisierungs- und Finanzierungsmassnahmen. Bad Oeynhausen: Lutzeyer 1940. 70 p. (Betriebswirtschaft, 1.) **P 381.2(43)**

Möller, Hans. Kalkulation, Absatzpolitik und Preisbildung. Die Lehre v. d. Absatzpolitik der Betriebe auf preistheoretischer u. betriebswirtschaftlicher Grundlage. Wien: Springer 1941. VII, [1], 222 p. **98235**
Bibliographie: p. 214—220.

381.32 Kartelek

Kartelle

Hoffmann, Erich. Der Ausgleich in den Kartellen. Stuttg.: Poeschel 1941. [8], 116 p. (Bücher, Organisation, XXIV.) **97808**
Bibliographie: p. 115.

Jülich, Hans. Die deutschen Industrie-Kartelle und ihre zukünftigen Aufgaben. Berlin: Heymann 1941. [8], 48 p. **P 381.32(43)**

Reithoffer, Wilhelm. Kartellwesen und Marktordnung. Würzburg: Triltsch 1941. [6], 80 p. (Beiträge zur angewandten Wirtschaftslehre, H. 4.) **97893**
Bibliographie: p. 79—80.

381.5 Tervgazdálkodás

Planwirtschaft

Battista, Gianni. Premesse all'economia nuova. Pref. di Alberto de Stefani. Bologna: Zanichelli 1940. 127 p. **96943**

Csikós-Nagy Béla. Magyar gazdasági önellátás. Szeged: Városi ny. 1940. 24 p. (M. kir. Ferenc J. tud.-egyet. jog- és államtud. int. kiadv., 6.) **R 381.51(439)**

Fassbender, Siegfried. Nationalsozialistische Wirtschaft und völkische Freiheit. Berlin: Lutzeyer 1940. 198 p. **96148**

Guarneri, Felice. Autarkie und Aussenhandel. Jena: Fischer 1941. 24 p. (Kieler Vorträge, 65.) **P 381.5**

Hassmann. Staatliche Wirtschaftsführung und wirtschaftliche Selbstverwaltung. Vortrag. Braunschweig: Oeding 1941. 48 p. **P 381.5(43)**

Kühne, Eitelfritz. Gelenkte Bauwirtschaft. Vorwort von: Fritz Todt. Berlin: Elsner 1940. 212 p. 1 t. (Zugleich Schriftenreihe des »Deutschen Baumeisters« zur Leistungssteigerung in der Bauwirtschaft, Bd 4.) **97225**

Küng, Emil. Der Interventionismus.. Volkswirtschaftliche Theorie der staatlichen Wirtschaftspolitik. Bern: Grunau 1941. [6], 375 p. **97885**

Langenfeld, Heinz. Staatliche Investitionslenkung in Wirtschaftstheorie und Wirtschaftspolitik. Dresden: Dittert 1941. 98 p. **98269**
Bibliographie: 94—97.

Lüdecke, Hellmut. Die Sicherung der wirtschaftlichen Unabhängigkeit Grossdeutschlands. (Ein Beitr. z. Klärung d. Autarkieprobleme.) Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. [8], 132 p. (Beitr. zur angewandten Wirtschaftslehre, 3.) **97635**
Bibliographie: p. 131—132.

Lyon, Leverett S. & Victor Abrahamson. Government and economic life. Washington: Brookings institution 1940. 66 p. **P 381.51(73)**

Por, Odon. Politica economico — sociale in Italia. Anno XVII—XVIII. Firenze: Sansoni 1940. [4], 188, [2] p. (Collana di studi economico-sociali.) **96994**

Schmölders, Günter. Wirtschaftslenkung als angewandte Wirtschaftswissenschaft. Ansprachen d. Otto Kuhn. Köln: Müller 1941. 39 p. (Kölner Universitätsreden, 39.) **P 381.5(43)»193/194«**

Surányi-Unger, Theo. Freie und geplante Weltwirtschaft. Berlin: Duncker und Humblot 1940. p. 43—66. (Aus Schmollers-Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung u. Volkswirtschaft im Deutschen Reiche. Jg. 64. H. 6.) **P 381.5 »193«**

Utermann, Wilhelm. Krisenfreie Wirtschaft in Deutschland. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. 1940. 28 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 9.) **P 381.51(43)**

381.53 Testületi gazdálkodás

Korporative Wirtschaftsordnung

Colonna, Toselli. Critica dei concetti fondamentali dell'economia. Dottr. del profitto corporativo. Milano: Giuffrè 1940. 174 p. **96932**

Medici, Leopoldo. Origini e fondamenti dell' economia corporativa. Roma: Augustea 1935. 250 p. **98630**

Prosperetti, Ubaldo. L'accordo economico collettivo. Pref. Giuseppe Chiarelli. Firenze: Cya 1940. 202 p. **96646**

381.6 Ár

Preis

Futura. 1940. évi termelésű búza, rozs és zab állomási árai a m. kir. minisztérium 5430/1940. m. e. sz. rendelete alapján. Kiad.: 1940. VII. 27. Bp.: Pátria-ny. 1940. 52 p. **R 381.635 : 633.1(439)**

Hebert, Walther H. Kosten, Preise und »angemessener Gewinn« im Kriege. Ein Querschnitt durch aktuelle volks- u. betriebswirtschaftliche Fragen der neuesten Kriegspreis-Verordnungen. Mit den wichtigsten gesetzlichen Bestimmungen im Wortlaut u. einem Verzeichnis der Preisbehörden. Mit einem Nachtrag. Stuttg.: Verl. f. Wirtschaft u. Verkehr 1941. 207, XVI p. **97961**

Bibliographie: p. 9—10.

Hechenblaikner, Michael. Teuerung und Landwirtschaft. Innsbruck: Tyrolia-Verl. 1911. 32 p. **P 381.6(436.01)**

Hitzler, Karl. Preiserhöhungen auf Grund der Preisstopverordnung. Jena: Fischer 1941. XII, 94 p. (Münchener Volkswirtschaftliche Studien. Neue Folge, H. 31.) **97943**

Bibliographie: p. 93—94.

Kayser, Hansgeorg. Das Wunder der festen Preise. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. 1940. 27 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 10.) **P 381.6(43)**

Kruse, Alfred. Preisstop und Produktionskosten. Jena: Fischer 1940. 26 p. (Münchener Volkswirtschaftliche Studien, 30.) **P 381.6(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Baupreisrecht. Berlin: Heymann 1941. (Taschen-Gesetzsammlung, 104.) **97933**

T. 1. Baupreisverordnung u. Höchstmietenverordnung. Von Bruno E p l i n i u s. 1941. VI, [2], 124 p.

Pallenberg, Max-Renzo. Möglichkeiten und Grenzen staatlicher Preispolitik. Untersucht auf Grund d. Regelung d. Getreidepreise in Deutschland von 1914 bis 1918. Diss. Basel. Bad Harzburg: Dr. Rosdorf 1939. 71 p. **P 381.635**

Bibliographie: p. 67—70.

Paul, Manfred. Ausbreitungstendenz bei Preisfestsetzungen als Problem der Wirtschaftsordnung. Diss. Berlin: Dr. Funk 1939. 124 p. Bibliographie: p. 119—122. **97028**

Rentrop, Wilhelm & Hansgeorg Kayser. Preispolitik und Preisüberwachung in Europa nebst den wichtigsten gesetzlichen Bestimmungen. Mit einem Geleitwort v. Josef Wagner. München: Beck 1941. XI, [1], 282 p. **98365**

Schäfer, Erich. Grundlagen der Marktforschung. Marktuntersuchung u. Marktbeobachtung. *[1935.]* 2. völlig umgearb. Aufl. v. »Grundlagen d. Marktbeobachtung.« Nürnberg: Krische 1940. X, [2], 463, [1] p. Bibliographie: p. 457—458. **98423**

Szőnyi Gyula. A fővárosi élelmiszerárak az 1897—1936. években. Bp.: Szőv. háziny. 1940. 202 p. **648**

= Statisztikai Közlemények, 93/1.

Tolvaly Róbert. Tűzifapiaci kalauz és címtár. Bp.: »Magyar Fapiac« 1941. 136 p. **96362**

Zincone, Vittorio. Ragionamenti sulla politica dei prezzi. Firenze: Cya 1940. 111 p. **96644**

381.63 Közélelmezés

Lebensmittelversorgung

Bene Lajos. A piackutatás célkitűzése. Bp.: Szőv. háziny. 1941. 26 p. (A »Városi Szemlé-«ből.) **R 381.631**

Black, John D. [etc.]. America's food and Europe's needs. By: —, Willmott Lewis, Clarence E. Pickett. Philadelphia: American academy of political 1941. 18 p. **P 381.63(4) »194«**

Busch, W. Die deutsche Ernährungswirtschaft. Bonn: Scheur 1940. 36 p. (Kriegsvorträge der Univ. Bonn, 16.) **P 381.63(43)**

Bibliographie: p. 36.

Eiche, Hans. Höchstpreise und öffentliche Ernährungswirtschaft in Deutschland während des Weltkrieges, unter besonderer Berücksichtigung der Fettversorgung. Diss. Basel 1937. Overlahnstein: Dr. Nohr 1939. 79 p. **P 381.63(43) »1914/1918«**

Bibliographie: p. 71—77.

Ertel, Hermann [etz.]. Die Ernährung im Kriege. Von: —, F. Rott, Arthur Scheunert. Lpzg: Thieme 1941. 43 p. (Schriftenreihe d. Reichsarbeitsgemeinschaft f. Volksernährung, 10.) **P 381.63 : 355(43)**

Frisch, Hermann. Die deutsche Ernährungslage. Stuttg.: Deutsche Verl.-Anst. 1940. 31 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 2.) **P 381.63(43)**

Luxemberg, Bruno. Brotpolitik. Lpzg: Goldmann 1941. 372 p. **98558**

Magyarország. Törvények, rendeletek. A közellátás szabályai. Összeállította: Kovalóczy Rezső. Bevezetéssel ellátta: Dobrovics Károly. Bp.: »Közellátás szabályai«. kiad. 1941. 538 p. **98153**

Mewes, Gerhard. Organisation der Wirtschafts- und Ernährungsämter. Berlin-Wilmersdorf: Franke 1940. 64 p. **P 381.621(43)**

Modest, Werner. Die Milchwirtschaft. Eine systematische Zusammenstellung der geltenden Gesetze, Verordnungen und Anordnungen einschliesslich d. kriegswirtschaftlichen Gesetzgebung nach dem Stande vom 1. X. 1940. Berlin: Reichsnährstand Verl.-Ges. 1940. 47 p. (Das Recht der Ernährungswirtschaft, 2.) **P 383.71(43) (003)**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Milchgesetz. Mit Erläuterungen zu seiner Einführung in der Ostmark und im Sudetenland v. Julius Vukov u. Ferdinand Vobl, sowie einem Anhang: Die Organisation d. deutschen Milch- u. Fettwirtschaft. Wien: Fromme 1940. 105 p. **98347**

Pápai Károly. A háborús közélelmezési rendszabályok Németországban. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. [2], 35 p. (Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **R 381.63(43) »1938/1940«**

Piazza, Carlo. La vita della nazione. Dottrina e disciplina dell' alimentazione. Milano: »Littorio« 1939. 184 p. **98804**

Bibliografia: p. 181.

Rolfes, Max. Fragen der Ernährung unter wehrwirtschaftlichen Gesichtspunkten. Giessen: Christ 1941. 14 p. (Kriegvortr. d. Ludwigs-Univers. Giessen, 5.) **P 381.63(43)**

Zsotér Bertalan. Az élelmiszer és termésszabályozás rendeletei. Összeáll. & magyarázatokkal ell. —. Bp.: Bethlen G. ny. 1941. 352 p. **97085**

382 Bányászat

Bergbau

Alimenti, Cesare. Il petrolio nell' economia mondiale. Torino: Einaudi 1939. [2], 249 p. (Problemi contemporanei, XVIII.) **98088**

Berg, Georg & Ferdinand Friedensburg. Das Gold. Mit einem Beitrag v. Heinrich Quiring. Stuttg.: Enke 1940. VIII, 248 p. (Die Metallischen Rohstoffe, H. 3.) **98134**

Hartmann, Hans. Weltmacht Kohle. Stuttg.: Union Dtsche Verl.-Ges. 1940. 236, [2] p. 9 t. **96539**

Koberstein, Günther. Die Steinkohle als Welthandelsgut. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. [4], 84 p. (Deutsche Aussenwirtschaft, 7.) **96569**

Bibliographie: p. 81—83.

Papp László. A svéd vasérc nyomában. Bp.: Közlekedési ny. 1941. 24 p. **R 382.3(485)**

Bibliográfia: p. 24.

383 Őstermelés. Mezőgazdaság

Landwirtschaft

Adorján János. Mezőgazdaságunk hétéves terve. (Vázlat.) Bp.: »Arany János«. irod. és ny. műint. 1941. 69, [2] p. **R 383.2(439)**

Csukás Zoltán. A magyar tarkamarha eredete. Bp.: M. kir. földmívelésügyi Minisztérium 1940. p. 226—232 p. (Rádiós gazdasági előadások.) **R 383.62**

Darányi Béla. A termésértékesítés új rendszere. Bp.: »Pátria« 1940. 16 p. (»Futura«.) **R 383.31(439) : 386**

Forrai László. A tiszántúli közép- és nagybirtokok mangalicasertéstartásának üzemi és jövedelemezőségi viszonyai. Dissz. Bp.: »Pátria« 1941. 66, [1] p. (Közlemények a M. kir. József nádor Műszaki és gazdaságtudományegyetem mezőgazdasági osztályának mezőgazd. üzemtani intézetéből.)

Bibliográfia: p. [66]. **R 383.64(439.35)**

Gazdaútmutató az új terményértékesítési rendszerről. Bp.: Pátria 1940. 40 p.
R 383.31(439) : 386

Gesztelyi Nagy László. A falu és a föld új útjai. A falu megszervezése. Egységes mezőgazdasági törvényt. Középfokú szervet a mezőgazdasági igazgatásnak. Mezőgazdaságfejlesztő törvény szükségessége. A mezőgazdaság átszervezése. Kecskemét: Szerző kiad. 1940. 82 p. R 383.2(439)

Heincz Pál. Halászatunk kérdései. Bp.: Pátriany. 1940. p. [2], 171—176. (Rádiós gazdasági előadások, XIII. évf. B. sor. 22. sz.)
R 383.9(439)

Ihrig Károly. Agrárgazdaságtan. I. A közgazdaság szerkezete. II. A nemzetgazdaság. III. Termelési politika. IV. Agrárpolitika. Bp.: Gergely 1941. 342 p. 96975

Marescalchi, Arturo. L'agricoltura italiana e l'autarchia. Torino: Einaudi 1938. VIII, 140 p. (Problemi contemporanei, XVI.)
98085

Máté Imre. Javaslat a M. kir. miniszterelnök úr részére. A földmívelés gondozásának átállításáról. Előterjeszti: —. Komárom: Unio-ny. 1941. 30 p. R 383.2(439)

Milhoffer Sándor. A világ búzatermelése és áralakulása. A világgazdasági válságtól a második világháborúig. Bp.: Gergely 1941. 139, [1] p. 98199

Modest, Werner. Die Vieh- und Fleischwirtschaft. Eine systemat. Zusammenst. d. Gesetze, Anordnungen, Erlasse einschliesslich d. kriegswirtschaftl. Gesetzgebung nach d. Stande v. 1. III. 1941. Berlin: Reichsnährstand-Verl. 1941. 60 p. (W. M.: Das Recht d. Ernährungswirtschaft, 6.)
P 383.6(43)

Nagy Iván (Edgár). Szovjet-Oroszország kollektív mezőgazdasági termelése. Bp.: Cserépfalvi 1941. 130, [4] p. (»Kék könyvek«).
Bibliográfia: p. [3—4]. A 47.38/165

Országos mezőgazdasági címtár felvidéki pótkötete 1940—1941. évre. Szerk. Mezőgazdasági kamarák igazgatói. Bp.: »Robur« 1940. 238, [2] p. K 3820/2

Schürmann, Artur. Deutsche Agrarpolitik. Neudamm: Neumann 1941. VIII, 518 p.
96390

Somogy vármegye állattenyésztési szabályrendelete. Kaposvár: Kultura-ny. 1941. 27 p. Rq 383.6(439.052)

Szijártó Árpád. A magyar gazda korszerű számtartása. Adózásra alkalmas, egyszerű, természetes magy. mezőgad. számtartási rendszer. Bp.: Gergely-ny. 1941. 15, [1] p. 2 t. R 383.25(439)

Váradi Géza. Tarhonya vagy rizs? Közgazdasági propaganda-tanulmány. Miskolc: Ludvig és Janovits-ny. 1932. 24 p.
R 383.31(439)

Woodruff, Sybil & Helen Klaas. A study of soybean varieties with reference to their use as food. Illinois: University 1938. p. 425—468. (Univ. of Illinois. Agricultural experiment station. Bulletin, 443.)
P 383.565.5

Zimmermann, Werner. Die Nahrungsquellen der Welt. Handbuch über Erzeugung und Handel der wichtigsten Agrarprodukte. Von: —, Raimund Buder, Oswalt Vopelius. Berlin: Verl. für Sozialpolitik, Wirtschaft u. Statistik 1941. XIII, 883 p.
98168

Zsolnay Endre. Mezőgazdasági becsléstan. A termelési költségek és az üzemtőke becslése. Bp.: Pátria 1941. 272 p. 98514

383.1 Földbirtok
Grundbesitz

Áfra Nagy János. Mennyit ér Budapest földje? Bp.: Szfőv. háziny. 1940. 77, [3] p. 648
= Statisztikai Közlemények, 92/2.

Dénes István. Gyors földreform nélkül nincs magyar feltámadás! Bp.: Szerző 1941 44 p.
R 383.155(439)

Futaky Zoltán. A birtokrendezés közgazdasági feladatai és következményei. Bp.: Stádium 1941. 52 p. (A Magyar mérnök- és építészegylet kiadásában megjelenő »Értekezések, beszámolók«, IV. f.-ből.) R 383.15(439)

Häring. Die Neuordnung des deutschen Raumes und Bodens in den Jahren 1933 bis 1940. Eine Zusammenstellung der hierzu erschienenen Gesetze, Verordnungen und Erlasse. Berlin-Grunewald: Wichmann 1940. 23 p.
Pq 383.155(43)(003)

Kerék Mihály. A magyar föld. Bp.: »Magyar Élet« [1941]. 128 p. (Magy. társad. tud. könyvt., 2.) 97747

Lai, Vincenzo. Feles művelés a sziciliai latifundiumok helyén. (A telepesgazdálkodást szabályozó kollektív szerződés szövegével.) Bp.: Atheneum-ny. 1940. 7 p. (»Szociális Szemle«, 8. sz.-ból.) Rq 383.132.1(458)

Meyer, Konrad. Bodenordnung als volkspolitische Aufgabe und Zielsetzung nationalsozialistischen Ordnungswillens. Berlin: Gruyter 1940. [2], 25 p. 1 t. (Preussische Akademie d. Wissenschaften, H. 2.) **P 383.15(43)**

Reischle, Hermann. Nationalsozialistische Agrarpolitik. Münster: Coppenrath 1941. 88 p. (Grossdeutsche Reihe. Geschichte u. Politik.) **P 383.1(43)»193/194«**
Bibliographie: p. 85—87.

Reusche, Gerhard. Die Schätzung bebauter Grundstücke. Preisbildung d. Grundstücke nach d. Kriege u. zeitgemässe Bewertungsmethoden. *[1937.]* 3. Aufl. Hamburg: Boysen & Maasch 1941. 92 p. **98489**

Roósz József. »Földreform«, vagy parasztpolitika? Előszót írta: Fehér István. Bp.: »Magyarság« [194?]. 46, [1] p. **R 383.155(439)**

Rumänische Bodenreform, Die - in Siebenbürgen. Hg. v. Staatswissenschaftl. Institut d. Ungarischen statistischen Gesellsch. Bp.: Athenaeum 1940. 4°. 28 p. **X 7460**

Sütő József. »Azé az ország, akié a föld!« A földbirtok megoszlásának hatása a népesedésre! Bp.: Sylvester-ny. 1940. 45, [2] p. **R 383.15: 312.8(439)**

Takács László. Házbirtokosi sérelmek. Bp.: Politzer 1941. 32 p. **R 383.162(439)**

384 Iparpolitika

Industriepolitik

Árvay József (szerk.) A magyar ipar. Bp.: Halász 1941. 4°. 494, 160 p. **X 7479**

Aubin, Hermann. Die volkspolitische Bedeutung von Gewerbe und Industrie in Ostdeutschland. Breslau: Schlesien-Verl. 1941. 45 p. **P 384.1(43-11)**

Bodó [József] Joseph. Le rôle de l'artisanat dans le commerce exterieur hongrois. Bp.: Athenaeum 1941. 3 p. **R 384.2(439)**

Budapest. Hungária műtrágya, kénsav és vegyipar r.-t. 50 éve. Bp.: Athenaeum-ny. 1941. 4°. 102 p. **X 7533**

Guth, Karl. Die Reichsgruppe Industrie. Standort und Aufgabe der industriellen Organisation. 2. Aufl. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 67 p. (Schriften z. Staatsaufbau, 55/56.) **P 384.11(43)**

Ipari és kereskedelmi zseblexikon. Szerk. Székely Gyula és Nép József. Bp.: Ipari és keresk. zseblexikon kiadóhivatala kiad. 1941. 391 p. **K 3800/9**

Jócsik Lajos. Iparra magyar. Bp.: »Magyar Élet« [194?]. 88 p. (Magyar társ.-tud. könyvt., 2.) **97744**

Magyar gazdaságkutató intézet. Jelentése a kézművesipar 1939. évi konjunkturális helyzetéről. Bp.: Urbányi-ny. 1941. 22 p. **R 384.2(439)»1939«**

Markos György. Az orosz ipar fejlődése Nagy-Pétertől Stalinig. Bp.: Cserépfalvi 1940. 189, [3] p. (Kék könyvek.) **A 47.38/164**
Bibliográfia: p. [3].

Morandi, Rodolfo. Storia della grande industria in Italia. Bari: Laterza 1931. 300, [4] p. (Biblioteca di cultura moderna.) **98627**

Országos ipari és kereskedelmi címtár. 1930. Bp.: Hauptmann-ny. 1930. 954 p. **96072**

Schulze-Fielitz, Günther. Die Bauwirtschaft im Kriege. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 40 p. (Schriften z. Staatsaufbau, N. F. d. Schriften der Hochschule f. Politik, T. II. Heft 53.) **P 384: 69(43)»1938/1941«**

Schüler, Felix. Das deutsche Handwerk in der Kriegswirtschaft. Geleitwort v. F. Schramm. Stuttg.: Kohlhammer 1941. VII, 59 p. (Deutsche Wirtschaftswissenschaftliche Gesellschaft, H. 7.) **97892**

Schweigmann, Franz. Die dänische Industriewirtschaft. Ihre Entwicklung und Struktur sowie die Methoden der neueren Industrialisierungspolitik. Hamburg: Hansischer Gildenverlag 1940. 109 p. **96410**
Bibliographie: p. 107—109.

Stark, Alfred. Die Leinenindustrie in Preussen unter Friedrich Wilhelm I. Diss. Berlin: Dr. Triltsch & Huther 1939. 80, [1] p. **P 384: 677(431)»1713/1940«**
Bibliographie: p. 80.

Tahy István. Kézművesipari politika. Bp.: Saját kiad. 1941. 160 p. **98149**
Bibliográfia: p. 155—157.

Tahy István. A magyar kézművesipar története, jelen helyzete és fejlődési irányai. Bp.: Merkantil-ny. 1941. 344 p. **98148**

Teodori, Ugo. Autarchia chimica. Presentazione: Luigi Sarcoli. Milano: Sindicato nazionale fascista chimici 1940. 4°. 701 p. **X 7632**

Witt, Jos[eph]. Die deutsche Zellwolle-Industrie. Diss. Erlangen. Lpzg: Dr. Brandstetter 1939. X, 224, [1] p. **98175**
Bibliographie: p. 221—224.

385 Közlekedés

Verkehrswesen

Ambrosini, Gaspare. A Földközi tenger kapui. Bp.: Stádium-ny. 1941. 28 p. (»Forum« magy.-olasz szemle kvtára, 6.) **R 385.7(262)**

Boesser, Wolfram. Die Fernsprechtarife der Welt und ihre Grundlagen. Jena: Fischer 1940. 164 p. (Verkehrswissenschaftl. Abhandlungen, 11.) **96566**

Budapest. Hungária, magyar bélyeggyüjtők Emlékkönyve. 1899—1939. Bp.: Springer-ny. [1939]. 82 p. **97850**

Czakó Elemér. Magyar bélyegek szemléje. A M. kir. postavezérigazgatóság (Bélyegmúzeum) kiad. Bp.: Egyet. ny. 1940. 20 p. (A »Szépművészet« III. sz.-ból.) **R 385.32(439)**

Fortini, Pino. La marina mercantile nella depressione economica, nella ripresa e nella guerra (1930—1940). Milano: Ist. per gli studi di politica internaz. 1941. 454, [2] p. 16 t. (Manuali di polit. internaz., 27.) **98325**

Haenicke, Wolfgang. Das Kraftwagenproblem im Verkehrsraum deutscher Mittelstädte. Eine Untersuchung über Parkzeit und Parkdauer, erläutert an den Parkflächen der Innenstadt Aachens. Vorschläge zur Lösung d. Parkfrage durch Planung d. Verkehrsstrassen u. d. Standorts von Geschäfts- u. Unterhaltungsstätten. Würzburg: Triltsch 1940. IV, 109 p. **97914**
Bibliographie: p. 108—109.

Herrmann, Walther. Die Industrialisierung des Verkehrs (dargestellt an der mittelrheinischen Wirtschaftsentfaltung). Jena: Fischer 1940. V, 74 p. **96522**

Hüber, Reinhard. Der Suezkanal einst und heute. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 95, [1] p. (Schriften f. Politik u. Auslandskunde, H. 75.) **98581**
Bibliographie: p. 93—[96].

Kiefer, Walther. Europäische Seegeltung im Mittelmeerraum. Berlin: Verl. für Volkstum 1940. 36 p. (Schriften deutscher Seegeltung, 3.) **P 385.7(262)(09)**

Magyarország vasutainak állapota az 1938. évben. A m. kir. Kereskedelem és közlekedésügyi miniszter megbízásából szerk. & kiad. a m. kir. közp. statiszt. hiv. Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 130, [4] p. **3882/110**
= Magyar Statisztikai Közlemények. Új sor., 110.

Meyer, H. R. Das Problem Schiene — Strasse. Seine volkswirtschaftlichen und betriebswirtschaftlichen Grundlagen. Verkehrspolitische Folgerungen. Bern: Stämpfli 1940. [6], 116 p. (Schweizerische Beiträge zur Verkehrswissenschaft, H. 2.) **97138**

Neckarkanal, Der — u. sein Wirtschaftsgebiet Einleitung v. Peter Bruckmann. Hg. v. Südwestdeutschen Kanalverein. Berlin: Merkur-Verl. [1940]. 66, 60 p. **P 385.611(43)**

Semjén Béla. A középkori magyar hírszolgálat tárgyi emlékei. Bp.: Urbányi-ny. 1941. 20 p. (A Magyar posta XV. évf.-ból.) **R 385.3(439)»11/14«**

Solling, Hugo. Betriebsvergleich bei den Strassenbahnen. Nürnberg: Krische 1940. 109, [1] p. (Nürnberger Beiträge, H. 79.)
Bibliographie: p. [1]. **P 385.836(43)**

Statera, Vittorio. L'Italia e la questione del Canale di Suez. Pref. di Raffaello Riccardi. Roma: Unione editoriale d'Italia 1941. 69 p. **P 385.62 Suez**

Szabó Zoltán. A százéves levélbélyeg. Bp.: Eggenberger 1941. 128 p. **96615**
Bibliográfia: p. 125—127.

Tajani, Filippo. Storia delle ferrovie italiane. A cento anni dall'apertura della prima linea. Milano: Garzanti 1939. 280 p. 40 t. **98374**

Tanos Ferenc. Belhajózástan. A hajó irányításának, vezetésének és vezénylésének elmélete. A Dunán és mellékvizein uralkodó szabályok és szokások alapján. Bp.: Szerző 1941. 432 p. **96641**

Tarköy Miklós. Vasúti díjszabás és tarifapolitika. Bp.: Szerző 1941. 206 p. **97157**

Treibe, Paul. Dringende Probleme der Verkehrsbedienung. Jena: Fischer 1939. 30 p. (Verkehrswissenschaftliche Forschungen, 18.) **P 385(43)**

Veress Gábor. Közlekedéstudomány. Rendszertanulmány. Szeged: Városi ny. 1940. 54 p. (Acta Universitatis Szegediensis. Sectio juridico-politica. Tom. XIV. fasc. 4.) **R 385.01**

Wiedenfeld, Kurt. Deutsche Eisenbahn-Gestalter. Aus Staatsverwaltung und Wirtschaftsleben im 19. Jahrhundert (1815—1914). Mit einem Anhang »Friedrich List«. Berlin: Spranger 1940. 104 p. **96408**

386 Kereskedelem
Handel

Abel, Heinz. Die Industrie- und Handelskammern im nationalsozialistischen Staate. *[1940.]* 2. Aufl. Breslau : Gauverl. N S-Schlesien 1941. [4], III, 125, VII p. **98491**
Bibliographie : p. 111—118.

Aschenbrenner, H[elm.] & Günther Stahl. Handbuch des Handels mit Tabakwaren. *[1939.]* 2. unveränd. Aufl. Berlin : Gahl 1940. 222 p. **97911**
Bibliographie : p. 210.

Balla Szigfrid. Tájékoztató építőanyagkereskedők részére. Szerk. —. Bp. : »Magyar fapiac« 1941. 128 p. **96991**

Böhle, Cilly. Die Idee der Wirtschaftsverfassung im deutschen Merkantilismus. Jena : Fischer 1940. VI, 140 p. (Freiburger staatswissenschaftl. Schriften, 1.) **96173**

Engelstädter, Erhardt. Formen der neuen Holzaussenhandelspolitik. Ein Beitrag z. zwischenstaatlichen Holzmarktordnung. Dresden : Dittert 1941. 58 p. **P 386.2 : 383.4(43)**
Bibliographie : p. 57—58.

Fichte, Ludwig. Die deutschen Wirtschaftsmessen im Kriege. Stuttg. : Deutsche Verl.-Anst. 1940. 31 p. (Die Wirtschaftskraft d. Reiches, 1.) **P 386.112(43)**

Fried, Ferdinand. Die Zukunft des Welthandels. München : Knorr & Hirth 1941. 86, [2] p. 1 t. **P 386.2(∞)**

Friedemann, Hans. Die Vorteile des indirekten Exportes gegenüber dem direkten Export im Überseegeschäft und die Möglichkeiten einer Zusammenarbeit zwischen Handel u. Industrie. Hamburg : Hansischer Gildenverl. 1940. [2], 90 p. **P 386.21(43)**
Bibliographie : p. 89—90.

Genéve. Société des Nations. Le commerce de l'Europe. Genève : Soc. d. Nat. 1941. 118 p. (Série de Publ. de la Soc. d. Nat. II. Questions économiques et financières 1941. II. A. 1.) **X 7608**

Grosse, Franz. Deutschland und der Südosten. Stuttg. : Deutsche Verl.-Anst. 1940. 32 p. (Die Wirtschaftskraft des Reiches, 8.) **P 386.2(43 : 4—12)**

Halász Béla. Hogyan kalkulálhat a textilkereskedő? Az A. O. K. 130.000/1941. A. K. sz. rendelete a textiláruk nagy- és kiskereskedői forgalmában felszámítható legmagasabb bruttó haszonkulcs megállapítása tárgyában. Pécs : Haladás-ny. 1941. 69 p. **98584**

Magyarország 1939. évi külkereskedelmi forgalma. Szerk. & kiad. a M. kir. közp. statiszt. hivatal. Bp. : Stephaneum-ny. 1940. 347, [9] p. **K 3100/41**
= Magyar Statisztikai Közlemények. Új sor. 3. k. [Magyar-francia].

Michoff, Nicolas V. Contribution à l'histoire du commerce bulgare. (Documents officiels et rapports consulaires.) Préface de D. Baroff. Sofia : Impr. »Odéon« 1941. XII, 162 p. **98831**

Minoletti, Bruno. I porti franchi. Torino : Einaudi 1939. 199, [3] p. **98261**
Bibliografia : p. 173—199.

Pápai Károly. A ruházati cikkek fogyasztásának háborús szabályozása Németországban. Bp. : Szfőv. háziny. 1941. 12 p. (A »Városi Szemle« 26. évf.-ból.) **R 386 : 677(43)**

Pastenaci, Kurt & Fritz Gehrmann. Geschichte des deutschen Eisenwarenhandels. Berlin : Meyer 1939. 112 p. 1 t. **96429**

Prüser, Friedrich. Vom Bremer Überseekaufmann. Bremen : Geist 1940. [2], 55 p. (Schriften der Bremer Wissenschaftlichen Gesellschaft, Reihe D : Abhandlungen u. Vorträge, Bd 14. H. 1.) **P 386.2(435.25)**

Szimics Mária. A debreceni országos vásárok története. Dissz. Debrecen. Bp. : [Szerző] 1938. 76 p. 3 t. (Debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem Történelmi szemináriumának közleményei, 7.) **R 386.112(439.032) Debrecen**
Bibliográfia : p. 3—5.

387 Pénz- és hitelügy
Geld und Kredit

Bang, Paul. Wie ist es mit dem Geld? Berlin-Grunewald : Hillger 1941. 64 p. **P 387.4**

Bertrand, Henri. Le docteur Schacht. Paris : Gallimard 1939. 222, [1] p. (Les contemporains vus de près, 2. Série, No 9.) **98816**

Cabiati, Attilio. Il sistema aureo e il fondo di conguaglio dei cambi. Torino : Einaudi 1940. 324 p. (Biblioteca di cultura economica, III.) **98096**

D'Angelo, Pasquale & Mario Mazzantini. Trattato di tecnica bancaria. *[1914.]* 5. ed. Milano : Villardi 1940. XXVI, 856 p. (Biblioteca di ragioneria amministrazione & commercio.) **98619**

Empoli, Attilio da. Lineamenti teorici dell' economia corporativa finanziaria. Parte 1. Milano : Giuffrè 1941. 162 p. **98137**

Ereky [Károly] Karl. Vom Gold bis zum Buchgeld und von den Pharaonen bis zu Hitler. Bp.: »Élet« ny. 1941. 71 p. **P 387.42**

Fischer, Otto Christian. Reichsgruppe Banken. Die Selbstverwaltung des Kreditwesens. Berlin: Junkerund Dünnhaupt 1940. 32 p. (Schriften zum Staatsaufbau, 52.) **P 387.731(43)**

Gerken, Heinrich & Hermann Vogel. Die Schuldenbereinigung. Gesetz über eine Bereinigung alter Schulden vom 17. VIII. 1938. in der Neufassung vom 3. X. 1940. Mit einem Geleitwort von Curt Rothenberger. *[1939.]* 2. vollständ. neu bearb. Aufl. Berlin: Vahlen 1941. X, 238 p. (Vahlens Gelbe Hefte). **97115**

Jung, Julius W. Wandel und Neugestaltung des zwischenstaatlichen Wirtschaftsverkehrs. Diss. Basel 1937. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. V, 89, [1] p. **P 387.42(∞)**
Bibliographie: p. 88—89.

Jurkovic, Bozidar. Das ausländische Kapital in Jugoslavien. Stuttg.: Kohlhammer 1941. XV, 464 p. **A 49.38/260**
Bibliographie: p. 457—464.

König Géza. Részvény lexikon. Fontos tudnivalók a tőzsdén jegyzett részvényekről. Bp.: Hungária-ny. 1940. 86 p. 1 t. **97849**

Kruk, Max. Sparen und Versichern als Mittel der Altersvorsorge. Ein Beitrag zur Lehre vom Privathaushalt. Jena: Fischer 1941. X, 212 p. (Forschungen zur Finanzwissenschaft, H. 7.) **98232**
Bibliographie: p. 209—212.

Kruse, Alfred. Der Mittelstandskredit. Jena: Fischer 1941. VIII, 288 p. **97941**

Luckas, Hans. Theorie der Devisenzwangswirtschaft auf Grund d. dtschen u. ausländ. Erfahrungen in d. Zeit v. 1914 bis 1940. Jena: Fischer 1940. XVI, 144 p. (Forschungen zur Finanzwissenschaft, 6.) **96567**
Bibliographie: p. 136—143.

Lukas, Eduard. Währungsfreiheit des deutschen Volkes. Berlin: Zentralverlag der NSDAP 1940. 95 p. (Schriftenreihe d. NSDAP, II. 4.) **P 387.42(43)**

Mayer, Alfred. Diskontpolitik und Kapitalmarktsätze. Diss. Tübingen. Biberach an der Riss: Dr. Hutter 1938. 64 p. **P 387.81**
Bibliographie: p. 62—63.

Obst, Georg. Der Verkehr mit der Bank. Eine Einführung für jedermann in die Praxis der Kapitalanlage sowie des Kredit- und Zahlungsverkehrs mit Banken, Sparkassen usw. Stuttg.: Poeschel 1935. VII, 163 p. **98263**

Palomba, Giuseppe. Lineamenti teorici di politica bancaria classica e contemporanea. Napoli: Jovene 1939. 136, [4] p. **98120**

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 1841—1941. Száz esztendő emlékei. Bp.: Saját kiad. 1941. 4°. 80 t. **X 7689**

Por Odon. Finanza nuova. Problemi e soluzioni. Firenze: Tip. Ariani 1940. [4], 80, [1] p. **97226**

Speyerer, Siegmund. Die Reichsbankverfassung unter d. Bankgesetz v. 30. VIII. 1924 u. unter d. Gesetz über d. Dtsche Reichsbank v. 15. VI. 1939. Diss. Erlangen: Dr. Döres 1940. 60 p. **P 387.11(43)**
Bibliographie: p. 59—60.

Temesváry László. A fasizmus pénzügyi politikája. Az olasz banktörvény. Bev. Paolo Thaon di Revel. Bp.: Szerző 1940. 134 p. **96283**

Varga [István] Stefan. Die Beteiligung der Banken an der Industrie in Ungarn. Bp.: Dr. d. Pester Lloyd 1940. 14 p. (Aus d. »Ungarischen Wirtschafts-Jahrbuch«.) **R 387.751(439)**

Widdersheim, Heinrich Udo. Die Kreditversorgung des mittelständischen Einzelhandels. Wiesbaden: Gabler 1941. [8], 109 p. (Schriftenreihe f. d. Gross- u. Einzelhandel. Bd 4.) **98554**
Bibliographie: p. 108—109.

387.71 Mezőgazdasági hitel

Landwirtschaftlicher Kredit

Cristoveano, Nicolas C. Essai critique sur la politique roumaine, en matière de dettes agricoles. Diss. Paris: Rousseau 1933. 498 p. **A 49.38/228**

Medvigy Gábor. A földteherrendezés és a kamat sorsdöntő problémái. Bp.: Grill 1933. 52 p. **R 387.72**

Mennyey Géza. A föld terhei és azok rendezése. Bp.: Stephaneum-ny. 1932. 42 p. (»Magyar gazdák Szemléje« 1932. okt.—nov. sz.-ból.) **R 387.71(439)**

Mezőgazdasági hitel, A — Magyarországon. Az 1940. dec. 4.-én tartott I. országos mezőgazdasági hitelügyi értekezleten elhangzott előadások és felszólalások. Bp.: Tébe 1940. 34 p. (Tébe-könyvtár, 106.) **R 387.71(439)**

Norton, L. J. Capacity to pay and farm financing. By: —, Joseph Ackermann & C. R. Sayre. Urbana: Univers. of Illinois 1938. p. 175—224. (University of Illinois Agricult. experiment station, Bull. 449.) **P 387.71(773)**

Roth, Heinz-Günther. Die Institute der Ostpreussischen Landschaft. Ein Beitrag zur Wirtschaftsgeschichte der Provinz Ostpreussen. Diss. Königsberg. Allenstein: Dr. Harich 1938. 183, [1] p. **98187**
Bibliographie: p. 7—9.

388 Biztosításügy

Versicherungswesen

Bikkal Dénes. Iparosok és kereskedők öregségi biztosítása. Előszót írta Laky Dezső. Bp.: Mérnökök ny. 1941. 72 p. (Magyar élet problémái.) **P 388.43(439)**

Bodó József. Az önálló kézműves-iparosság öregségi biztosítása. Bp.: Athenaeum-ny. 1940. 8 p. (»Szociális Szemle«-ből.) **R 388.331: 384.2**

Czagányi Sándor. A betegségi és a baleseti, úgyszintén az öregségi, rokkantsági, özvegységi és az árvasági biztosítási kötelezettség, valamint az önkéntes és az önkéntes továbbfizetéssel biztosításra jogosultság az Országos Társadalombiztosító Intézetnél... Joggyakorlat 1928—1941. Bev. Iványi Lajos. Bp.: Szerző 1941. 208 p. **98475**

Erdős Aladár. A biztosítás. Gyakorlati kézikönyv. Bev. Altenburger Gyula. Bp.: Magy. bizt.-tud. társ. 1940. 314 p. **97758**

Fehérváry Ervin. Biztosítási lexikon. Általános biztosítási útmutató. Bp.: Merkantil-ny. [1941]. 246 p. **K 3880/6**

Frisch Ferenc. A felvidéki és kárpátaljai rokkantsági, öregségi és haláleseti kötelező biztosítás rendezése. Bp.: Gergely 1940. 44 p. (A »Közgazdasági Szemle«-ből.) **R 388.4(439.31)**

Haupt, Harald G. Massnahmen des amerikanischen Gesetzes für soziale Sicherheit (Social security act) mit sozialversicherungsartigem Charakter. Weimar: Böhlau 1941. 116 p. (Schriften d. Inst. f. Arbeitsrecht an d. Univers. Lpzg, 45.) **96952**
Bibliographie: p. 114—116.

Máthé István. Társadalombiztosítási jogszabályok és útmutató. *[1939.]* 4. bőv. kiad. Bp.: Pesti Lloyd-ny. [1941]. 340 p. **97096**

Räbel, Siegmar. Neue Versicherungszweige und Methoden. Diss. Erlangen. Würzburg: Dr. Triltsch 1939. VIII, 105, [2] p. **98183**
Bibliographie: p. 101—105.

Roberti, Roberto. L'assicurazione malattia a favore dei lavoratori. Un complesso problema di politica sociale risolto dal Sindacato fascista. Pref. di Giuseppe Bottai. Torino: Unione tip. — ed. 1940. XII, 273, [3] p. **96663**

Zeine, Paul. Umstellung und Neugründung von rechtsfähigen Unterstützungs- u. Pensionskassen. *[1940.]* 2. Aufl. Berlin: Neumann 1941. 86 p. **P 388.4(43)**

389 Állami pénzügyek

Finanzwesen

De Viti de Marco, Antonio. Principii di economica finanziaria. Torino: Einaudi 1939. XIV, 419 p. **96642**

Éber Antal. Széchenyi és a pénzügyek. Bp.: Gergely 1941. 22 p. (A »Közgazdasági Szemle«-ből.) **R 389.1(439)»183/184«**

Eszláry Károly. Jogorvoslatok a pénzügyi jogban. Vác: Kapisztrán-ny. 1941. 141 p.
Bibliográfia: p. 139—140. **97460**

Gandillot, R. Essai sur la science des finances. Paris: Joubert 1840. 504 p. **96493**

Ingrosso, Gustavo. Instituzioni di diritto finanziario. Vol. 1—2. Napoli: Jovene 1935—1937. **98123**
Vol. 1. Bilancio, contratti, patrimonio dello Stato. IX, [3], 384 p.
Vol. 2. Le entrate dello Stato, imposte e tasse, entrate patrimoniali. XIII, [3], 836 p.

Lippay István. Közszállítási tanácsadó. A közszállítási szabályzat figyelemmel az újabb rendelkezésekre és a zsidótörvényre. Az építőiparok munkaköre. Az IOKSz hitelszervezete. Bp.: Paulovits-ny. 1939. 119 p. **97228**

Magyarország. Törvények, rendeletek. Az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. t.-cikk magyarázata. Összeállította Teghze-Gerber Ferenc. Bp.: Toldi 1940. VIII, 60 p. **R 389.48(439)**

Ming-Chung Tay. Das Finanz- u. Steuerwesen Chinas, unter bes. Berücks. d. Einkommensteuer. Jena: Fischer 1940. VIII, 98 p. (Forschungen z. Finanzwissenschaft, 4.)
Bibliographie: p. 97—98. **A 51.38/24**

Monegazzi, Guido. La crisi dei sistemi finanziari. Milano: Giuffré 1940. 44 p. **P 389.1**

Németország. Statistisches Reichsamt. Die Finanzwirtschaft der öffentlichen Verwaltung im Deutschen Reich. H. I. (T. A-B.) Die Ausgaben u. Einnahmen d. Länder, Gemeinden u. Gemeindeverbände **f. d. Rechnungsjahr 1937/38. Personalstand der Gemeinden u. Gemeindeverbände** am 30. IX. 1938. Berlin: Schmidt 1941. 192 p. **1224/548/1**

= Statistik d. Deutschen Reichs, 548/I.

Németország. Törvények, rendeletek. Gesetz über die Finanzierung nationalpolitischer Aufgaben des Reichs (Neuer Finanzplan) vom 20. III. 39. Erläutert von Reinhardt. Neuwied a. Rhein: Meincke 1939. 87 p. (Neuwieder-Sammlung, 153.) **P 389(43) »194«**

Ortmann, Ewald. Die Finanzen des Provinzialverbandes Ostpreussen in den Jahren von 1919 bis 1932. Diss. Königsberg. Düsseldorf: Dr. Nolte 1939. VI, 108, [1] p. **98184**

Bibliographie: p. V—VI.

Schulze, Siegfried. Wandlungen in der staatlichen Kreditpolitik der Grossmächte. Jena: Fischer 1940. XII, 172 p. (Forschungen der Finanzwirtschaft, 3.) **96381**

Bibliographie: p. 168—172.

Somogyi Géza & Kovalóczy Rezső. Közszállítás és anyagellátás 1941/42. A Közszállítási szabályzat és az Anyagellátási rendelkezések magyarázatos kiadása. *[1907.]* Hivatalosan átnézett 2. módosított kiad. Bp.: Közérdekű könyvkiadó váll. 1941. 201, 81, [38] p. **K 3890/3**

Szilágyi Simon Erzsébet. A győzelmes Magyar Birodalom alapköve: Új államjövedelmi forrás, ami nem adó. Bp.: »Toldi« ny. 1941. 20 p. **R 389.1(439)**

389.2 Adók és illetékek

Steuern und Gebühren

Általános kereseti adóval, Az — megrótt egyének (adóalanyok) száma és jövedelme a Székesfővárosban. 1937. Bp.: Szfőv. háziny. 1939. IV, 168 p. **648**

= Statisztika i Közlemények, 90/4.

Becker, Enno. Die Grundlagen der Einkommensteuer. München: Bergmann 1940. XXVIII, 520 p. **96958**

Boruttau, Ernst Paul & Otto Klein. Das Grunderwerbsteuergesetz. Vom 29. III. 1940. Erläuterungswerk. Berlin: Müller 1940. [6], 696 p. **96154**

Drüeke, Ernst. Die Einheitsbewertung des Grundbesitzes in der Praxis. Berlin: Spaeth & Linde 1940. 128 p. (Bücherei d. Steuerrechts, 33.) **96914**

Franck, Georg. Die Kirchensteuern. Was jeder davon wissen muss. Bonn: Stollfuss 1941. 39 p. (Sammlung »Hilf dir selbst«, 160.) **P 389.96(43)**

Froehlich, H. G. Die Einheitsbewertung und die Grundsteuer des Grundvermögens in der Ostmark. Eine erläuternde Darstellung des Bewertungsrechts und der neuen Grundsteuervorschriften. Wien: Deutscher Verlag f. Jugend und Volk 1940. 108, [12] p. (Wohnwirtschaft Reihe, 6.) **96371**

Haberzettl, Otto. Die lohnsteuerliche Behandlung der Sozialleistungen. Dresden: Dittert 1940. 100 p. **98092**

Bibliographie: p. 5.

Herbach, Kurt. Die Besteuerung der Heimarbeiter und der Haus- und Lohngewerbetreibenden. Berlin: Verl. d. Deutschen Arbeitsfront 1941. 32 p. **P.331.78: 389.248(43)**

Hesse, Wilhelm. Die bevölkerungspolitischen Massnahmen im nationalsozialistischen Steuersystem. Würzburg: Triltsch 1939. [4], 96 p. **97815**

Bibliographie: p. 95—96.

Katona Lajos & Vas Imre. A társulati adózás. Különös tekintettel az adóbevallás kellékeire. Bp.: May-ny. 1941. 711 p. **98505**

Konrad, Arno. Untersuchungen zu den Fragen der Besteuerungsgrundlagen und der Steuerwirkungen im Handwerk (unter besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse des Kreises Gumbinnen). Diss. Königsberg 1938. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. 106, [1] p. **98186**

Bibliographie: p. 105—106.

Koós István & Lengyel József. A m. kir. Közigazgatási Bíróság adókra és illetékekre vonatkozó hatályos döntvényeinek, jogegységi megállapodásainak és elvi jelentőségű határozatainak gyüjteménye 1937—1941. Bp.: Szerzők 1941. [4], 414 p. **98837**

Koppe, Fritz. Die Einkommensteuererklärung 1941. u. Körperschaftssteuererklärung 1941. Hg. v. —. Berlin: Spaeth & Linde [1941]. 4°. 116 p. **X 7539**

Lengyel Zsigmond és Lengyel Ernő. A háztulajdonosok adó- és illetékügyi kiskátéja. A háztulajdonra vonatkozó adó- és illetéktörvények rendelkezéseinek összefüggő, csoportosított és gyakorlati ismertetése. Nagyvárad: »Grafika« 1940. 88 p. **R 389.225(439)**

Müthling, Hans. Wertzuwachssteuerrecht dargestellt insbesondere nach der preussischen Wertzuwachssteuermusterordnung. *[1936.]* 3. erweit. Aufl. Berlin: Vahlen 1941. XI, [1], 245 p. **98259**

Bibliographie: p. [1].

Németország. Törvények, rendeletek. Badisches Steuer- und Lastenverteilungsgesetz. Erläutert v. Bund & Mayer. Mit zwei Nachträge. Karlsruhe: Malsch & Vogel 1938—1940. 228, 32, 22 p. (Aus d. Zeitschrift »Die Landgemeinde«. Ausg. E. Baden.) **96184**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Grunderwerbsteuergesetz vom 29. III. 1940. mit einschlägigen Nebenstimmungen. Erläutert v. Siegfried Neumann. *[1940.]* 2. erweit. Aufl. Berlin: Vahlen 1941. V, [1], 102 p. **97104**

Németország. Törvények, rendeletek. Die Umsatzsteuer. Bearb. v. Edwin Urban. Kolmar i. Els.: Alsatia 1940. 35, [1] p. (»Praktischer Steuerberater«, die Steuergesetze u. die Steuertarife.) **P 389.3(434.4)**

Sulyok Endre. Az egyenesadóreform. (Az 1940. évi XXII. t.-c.-ben és a vonatk. végrehajtási rendeletekben foglalt jogszabályoknak a földadóról, házadóról, kereseti adóról, jövedelem- és vagyonadóról szóló hiv. összeáll. teljes szövegének keretébe való közlése, részletes magyarázattal . . .) Bev. Kullmann Lajos. Bp.: Szerző [1941]. LX, 715 p. 1 t. **96239**

Sulyok Endre. Közadók kezelése és behajtása. Szerk. és megjegyzésekkel ell. —. Bp.: Fővárosi ny. 1941. XLIV, 946 p. **98051**

Takács László. A házbirtok tárgyi és személyi adói. Bp.: Ábrahám és Sugár-ny. 1940. 68 p. (Háztulajdonosok közérdekű könyvtára, 3.) **96406**

Vagyonadóval megrótt egyének száma és vagyona a Székesfővárosban. 1937. Bp.: Szfőv. háziny. 1939. 144 p. **648**

= Statisztikai Közlemények, 90/2.

Württemberg. Törvények, rendeletek. Die Vergnügungssteuer in Württemberg. Die massgebenden Reichs- u. Landesvorschriften. Für d. praktischen Gebrauch zus.-gest., in einer Übersicht verarbeitet u. mit Stichwortliste versehen v. Karl Blaich. Stuttg.: Kohlhammer 1940. 46 p. **Pq 389.35(434.7)**

389.5 Községi pénzügyek

Gemeindefinanzen

Almási Gyula Béla. A városok háztartása. A városok háztartásvitelének berendezése. (Költségvetés, gazdálkodás, zárszámadás.) Szeged: Városi ny. [1940]. 174 p. **98495**

Bauer, Georg. Die Gemeindefinanzwirtschaft im Staat. Ein Beitrag zur Würdigung der selbstverwaltenden Bewegungsfreiheit der heutigen deutschen Gemeindefinanzwirtschaft. Diss. München. Kallmünz: Dr. Lassleben 1940. 130 p. **98089**

Bibliographie: p. 128—130.

Bruno, Enrico. L'imposta dei fanziglia e i criteri di applicazione del tributo. Empoli: Noccioli 1939. 69, [13] p. **P 389.75(45)**

Budapest Székesfőváros adókerületi beosztása és utcajegyzéke. (1941. évi márc. hó 15. állapot.) Bp.: Háziny. 1941. 55 p. **R 389.709(439)Bp**

Drághy József. A vidéki városok hitelszükségleteinek kielégítése. Bp.: Szfőv. Háziny. 1941. 33 p. (A Városi Szemle XVII. évf.-ból.) **R 389.68(439)**

Gruber, Bruno & Theodor Sauer. Das Haushalts-, Kassen- und Rechnungswesen der Gemeinden. München: Jehle 1940. XII, 156 p. **96424**

Kilpatrick, Wylie. State supervision of local budgeting. New York: Nat. municipal league 1939. 132 p. **96183**

Leupold, Oskar. Die Verwaltungsbuchführung der deutschen Gemeinden nach d. neuesten reichsrechtlichen Vorschriften. Eine Einführung in Wesen u. Technik dieser Buchführung. Lpzg: Gloeckner 1941. VIII, 162 p. **97826**

Magyar Élet Pártja, A — székesfővárosi szervezetének részvétele Budapest szfőv. törv. hat. bizotts. közgyűlésének az 1941. évi költségvetést tárgyaló vitájában. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 4°. 132 p. (»Fővárosi Közlöny«-ből.) **X 7438**

Markus, K. Verwaltungsbuchführung und Vermögensrechnung der Stadt Frankfurt am Main. Vorwort v. Fr. Lehmann. Stuttg.: Kohlhammer 1940. XI, 244 p. (Einzelschriften des Instituts für Kommunalwissenschaft an der Joh. Wolfg. Goethe-Universität Frankfurt a. M.) **96386**

Schäfer, H. Die Kriegsfinanzwirtschaft der Gemeinden. Berlin: Stein 1940. 52 p. **P 389.5: 355.06(43)**

Steinweg, Alfred. Das Gemeindesteuerrecht. Bd 1. Berlin: Spaeth 1941. (Bücherei des Steuerrechts, Bd 37.) **97100**
Bd 1. Allgemeines. 152 p.

Tary Sándor. Gyakorlati kézikönyv a városi (községi) bor- és húsfogyasztási adókról, sör- és szeszfogyasztási adópótlékokról, valamint ezek kezeléséről. Bp.: Stephaneum ny. 1939. 170 p. **96696**

389.65 Községi üzemek
Kommunal-Betriebe

Balázs Endre. A székesfőváros új vízszolgáltatási szabályrendelete. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 26 p. (A Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **R 389.65 : 628.1(439)Bp**

Galli, Pasquale. In tema di municipalizzazione con privativa. Firenze: Cya 1940. 46 p. (Publicazioni della R. Universita degli studi di Firenze, 17.) **Pq 389.66(45)**

Goreczky Gyula. A villamosáramfogyasztással kapcsolatos kérdések Németországban. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 54 p. (A Városi Szemle, XXVII. évf.-ból.) **R 389.65 : 621.3(43)**

Hennersdorf, Erich. Die Kohlenklausel in den Strombezugsverträgen der gemeindlichen Elektrizitätsversorgungsbetriebe. Stuttg.: Kohlhammer 1940. XI, 85 p. (Einzelschriften d. kommunalwissenschaftlichen Instituts an d. Universität Berlin, 13.) **98245**
Bibliographie: p. IX—XI.

Perrot, Louis. Le municipalisme belge. Bruxelles: Union internationale des villes [1938?]. XV, 229 p. (Union internationale des villes et pouvoirs locaux.) **98143**
Bibliographie: p. V—XI.

Vojcsik Lipót. Vízművek közgazdasági vonatkozásai. Előadás a Soproni nyári egyetemen 1941. VIII. 9. (H. & ny. n.] 1941. 32 p.
[Könyomat]. **Rq 389.65: 628.1**

39 Néprajz
Ethnographie

Arany A. László. A szlovákiai magyarság néprajza. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 16 p. (Szlovákiai magy. művelődési könyvt.) **R 39(439.31)(=1)**

Arnim, L. Achim von & Clemens Brentano. Des Knaben Wunderhorn. Alte deutsche Lieder. Gesamm. v. —. Bd 1—3. *[1806—8.]* [Jubileums Ausg.] Tübingen: Mohr 1926. **97947**

Berze Nagy János. Baranyai magyar néphagyományok. 1—3. k. Pécs: Mayer 1940. **96630**

Bruhn, Wolfgang & Max Tilke. Das Kostümwerk. Eine Geschichte d. Kostüms aller Zeiten u. Völker... Berlin: Wasmuth 1941. 4°. 116 p. 200 t. **X 7525**

Buschan, Georg. Die Völker Asiens, Australiens und der Südseeinseln. Illustrierte Völkerkunde. Hg. v. —, unter Mitwirkung v. A. Byhan, W. Volz, A. Haberlandt [usw.] Berlin: Globus-Verl. [1937]. XXIII, 1078 p. 1 t. **A 50.39/15**
Bibliographie: p. 969—1004.

Bye, Lilian. Das Jahr der Lappen bei den Nomaden Nordnorwegens. Deutsche Übersetzung v. Elisabeth Ihe u. Dannis Sandberg. Berlin: Universitas Verl. 1940. 223, [1] p. 24 t. **A 47.39/42**

Dala József & Erdélyi Tibor. Matyóföld. A híres Mezőkövesd. Írták és szerk. —. Az egészségügyi részt írták Benyó Endre & Saád Andor. Bp.: Athenaeum 1941. 316 p. 8 t. **98367**

Fóti J. Lajos. A gyermek illemtana. Könyv a szülők kezébe. Bp.: Litteratura kiad. 1941. 160 p. **97229**

Gana, Leonardo. Usi e costumi nelle terre dell' Impero. Firenze: Vallecchi 1941. 190 p. 51 t. (Sotto gli auspici del Ministero dell' Africa italiana.) **98094**

Gath, Goswin Peter. Das Naturgeisterbuch. Gestalten und Sagen. Köln: Staufen Verl. 1941. 300 p. **97908**
Bibliographie: p. 290—294.

Jacquemin, Raphael. Iconographie générale et méthodique du costume du IV au XI. siècle (315—1815). T. I—IV & supplément. Paris: L'auteur [1867]. 2°. **F 09/1056**

Knapp, Elisabeth. Volkskundliches in den romanischen Wetterregeln. Diss. Tübingen: Dr. Bölzle 1939. XVIII, 120 p. **96459**
Bibliographie: p. XII—XVIII.

Lauffer, Otto. Singvögel als Hausgenossen im deutschen Glauben und Brauch. Berlin: De Gruyter 1939. 76, [2] p. 6 t. (Hort dtscher Volkskunde, 5.) **95988**
Bibliographie: p. 72—76.

Lendvay Imre. Az álmoskönyv. Bp.: [Saját kiad.] 1941. 64 p. (Német néprajztanulmányok, VI.) **R 398.7**
Bibliográfia: p. 61—63.

Makkai János. Szép közélet. Bp.: Singer & Wolfner [1941]. 194, [1] p. **98856**

Martino, Ernesto de. Naturalismo e storicismo nell' ethnologia. Bari: Laterza 1941. 217 p. (Biblioteca di cultura moderna, N. 356.) **97930**

Matic, Tioslav. Totenkult bei den Serben. Bleicherode a. H.: Nieft 1940. 90 p.
Bibliographie: p. 87—90. **A 49.39/86**

Ráth-Végh István. A szerelem regényes életrajza. Bp.: Cserépfalvi 1941. 250, [2] p. **97353**

Santoli, Vittorio. I canti popolari italiani. Ricerche e questioni. Firenze: Sansoni 1940. 208, [2] p. (Biblioteca del Leonardo, XV.) **98337**

Schmidt, Leopold. Wiener Volkskunde. Ein Aufriss v. —. Hg. v. Verein für Volkskunde in Wien. Geleitw. v. Arthur Haberlandt. Wien: Gerlach & Wiedling 1940. 128 p. (Wiener Zeitschrift für Volkskunde, Ergänzungsbd, XVI.) **97907**

Schnitger, Martin. Schönes Indonesien. Stuttg.: »Kosmos« 1941. 16 p. 30 t. **A 91.39/1**

Tibaldi Chiesa, Mary. Costumi dei popoli antichi. Illustr. da Mario Zampini. Torino: Unione tip.-ed. Torinese 1936. 116, [2] p. (La scala d'oro, V/8.) **97332**

Új idők illemkódexe, Az —. Összeállították az Új Idők munkatársai. Bp.: Singer & Wolfner 1937. 243 p. **97045**

Ungarnfibel. Eine Bilderreihe aus dem Leben und Schaffen des ungarischen Volkes. Entwurf und Gestaltung v. Alexander v. Boros. Text v. Ladislaus v. Szabó. Bp.: Pallas [1940]. 4°. 126 p. **X 7477**

Volkswerk. Jahrbuch des Staatlichen Museums für Deutsche Volkskunde 1941. Hg. v. Konrad Hahm. Jena: Diederichs 1914. IV, 339 p. 64 t. **X 2580**

Wagner, Kurt. Aberglaube, Volksglaube und Erfahrung. Halle Saale: Niemeyer 1941. 33, [1] p. (Volk. Grundriss d. dtschen Volkskunde in Einzeldarstellungen, Ergänzungsreihe Bd 5.) **P 398.3**

Sz. Weress Jolán. Virágos finn otthonok. Bp.: »Studium« kiad. 1940. 115 p. 8 t. **A 47.39/41**

Wlochatz, [Reinhold Is.] Auswahl gebräuchlicher Vornamen. *[1935.]* 8. Aufl. Berlin: Verl. für Standesamtswesen [1941]. 25, [1] p. **P 392.91(43)**

Ziegler, Matthes. Aberglaube. Eine volkskundliche Wert- und Begriffsbestimmung. Berlin: Stubenrauch 1940. 52 p. (Deutsche Kultur, 2/3.) **P 398.3**
Bibliographie: p. 49—52.

398.2 Mondák. Mesék

Sagen. Märchen

[**Csorba** Tibor]. Wegierskie bajki ludowe. Magyar népmesék. Przeklad Tibora Csorby. Bp.: Cserépfalvi 1940. 30, [2] p. (Biblioteczka »Uczmy sie pro wegiersku«.)
[Lengyel-magyar.] **R 398.21(439)**

Englische Volksmärchen. Ausgew. & übertr. v. Alfred Ehrenreich. Jena: Diederichs 1938. 278, [5] p. (Märchen d. Weltliteratur.)
Bibliographie: p. 261—277. **97756**

Györgypál-Eckert, Irma. Die deutsche Volkserzählung in Hajós, einer schwäbischen Sprachinsel in Ungarn. Hamburg: Hansischer Gildenverlag 1941. 158 p. 6 t. (Volksdeutsche Studien, 1.) **96659**

Kunike, Hugo. Märchen aus Sibirien. Hg. v. —. Jena: Diederichs 1940. 322 p. (Die Märchen d. Weltliteratur.) **A 57.39/8**

Michel, Robert. Slowakische Märchen. Wien: Wiener-Verl. Ges. 1941. 70, [9] p. (Reihe Südost, 33.) **98275**

Schlesische Sagen. Gesammelt und hg. v. Will-Erich Peuckert. Jena: Diederichs 1924. 333 p. 9 t. **96546**

Stemplinger, Eduard. Antiker Humor. 206 Anekdoten aus den antiken Quellen gesammelt. München: Piper 1939. 109 p. **98821**

Zenker-Starzacher, Elli. Eine deutsche Märchenerzählerin aus Ungarn. München: Hoheneichen 1941. 139, [1] p. (Deutsche Volkskunde.) **97991**

4 Nyelvészet

Philologie

Bakonyi János. Márkó telepítése és nyelvjárása. Pécs: Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó 1940. 145 p. (Német nyelvészeti dolgozatok, V.) **98404**
Bibliográfia: p. 138—142.

Bauer, Hans. Die alphabetischen Keilschrifttexte von Ras Schamra. Berlin: Gruyter 1936. V, 74 p. (Kleine Texte für Vorlesungen ü. Übungen, 168.) **A 50.94/150**

Beranek, Franz J. Die jiddische Mundart Nordostungarns. Brünn: Rohrer 1941. 58 p. **R 492.460(439—18)**

Bertoni, Giulio. Lingua e cultura. (Studi linguistici.) Firenze: Olschi 1939. 301, [3] p. **96794**

Birkás Géza. Francia-magyar és magyar-francia szótár. *[1932.]* 2. kiad. 1—2. k. Bp.: Szent István társ. 1941. **98039**

Cappuccini, Giulio. Vocabolario della lingua italiana. *[1921.]* 13. ed. Torino: Paravia 1938. XV, 1833 p. **K 4500/7**

Csánk Béla. Olasz-magyar szólásgyüjtemény. Összeáll. —. Bp.: Franklin 1940. 176 p. **97112**

Csánk Béla. Orosz-magyar hasonlósági szótár. Összeáll. —. Beregszász: »Haladás« 1940. 168 p. **A 47.41/26**

Dávid [Antal] Antoine. L'écriture sumerienne et l'écriture chinoise. Bp.: »Arany János« ny. 1937. p. 58—71. (»Mahler Ede Emlékkönyv«-ből.) **A 50.42/83**

Dubizmay [Izabella] Isabella. Der kurss zu Teutze von vnser lieben frawen. (Breviarium aus d. Jahre 1463.) Hg. & mit Einl. u. Wörterbuch vers. v. —. Vorw. v. Richard Huss. Debrecen: »Kultura« 1938. 138 p. 1 t. (Swemmel. Német irod. & nyelvtud. dolg. a debreceni tud.-egyet. német filol. szemináriumából, IV/1—3.) **96264**

Feist, Sigmund. Etymologisches Wörterbuch der gotischen Sprache. Mit Einschluss d. krimgotischen u. sonstiger gotischer Sprachreste. *[1909.]* 2. gänzl. neubearb. Aufl. Halle (Saale): Niemeyer 1923. XVI, 448 p. **96125**

Germanisztikai tanulmányok. 1. k. Szerk. Schmidt Henrik. Szeged: Sodalitas Amicorum universitatis 1940. 182 p. (Acta Universitatis Szegediensis Sec. philolog. T. 15. F. 1.) **95791**

Häckel Ernst. Tanuljunk könnyen, gyorsan németül. *[1932?]* 5. kiad. Bp.: Novák [1941]. 348 p. **98596**

Jünger, Ernst. Geheimnisse der Sprache. Zwei Essays. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1939. 78, [2] p. **96168**

Kainz, Friedrich. Psychologie der Sprache. Bd 1. Stuttg.: Enke 1941. **97881**
Bd 1. Grundlagen der allgemeinen Sprachpsychologie 1941. XII, 373 p.
Bibliographie: p. 345—365.

Kelemen Béla. Német-magyar és magyar-német nagyszótár. *[1901.]* 4. kiad. Átdolg.: Thienemann Tivadar. 1. k. Bp.: Athenaeum 1941.
1. k. Német-magyar rész. 940 p. **K 4300/19**

Keve Mária. Kállay Ferenc nyelvhasonlító munkássága. Pécs: Dunántúl egyet. ny. 1940. 53 p. (Finn-ugor értekezések, 4.) **R 415.2**

Kieckers, Ernst. Handbuch der vergleichenden gotischen Grammatik. München: Hueber 1928. 288 p. **96170**

Kramer, Samuel N. Gilgamesh and the Huluppu-tree. A reconstructed Sumerian text. Chicago-Illinois: Univers. of Chicago pr. 1938. X, 64 p. (The oriental inst. of the Univers. of Chicago. Assyriological studies, 10.) **A 50.42/81**

Lavotha Ödön. A tárgyas igeragozás mondattana a vogulban. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 22 p. (Finn-ugor értekezések, 5.) **R 494.512—552**

Lux Gyula. Nyelvi adatok a délszepesi és dobsinai német nép településtörténetéhez. Pécs: Dunántúl-ny. 1938. 110, [2] p. (Felvidéki tud. Társ. kiadv., I/5.) **97855**

Magyar László. Játszva latinul. 2. kiad. Bp.: Szerző kiad. 1941. 112 p. **98041**

Máthé Kálmán vitéz & Volossynovich Dezső. Magyar-ruszin nyelvkönyv és kisszótár. A m. kir. honvédség és a leventeoktatók részére. Ungvár: Szerzők. 1941. 338 p. **K 4917/4**

Mayr, Max. Das Wienerische. *[1924.]* 2. erweiterte Auflage. Zürich: Amalthea-Verl. 1930. 229 p. **98162**

Meier, Harri. Die Entstehung der romanischen Sprachen und Nationen. Frankfurt a. M.: Klostermann 1941. 110 p. 5 t. (Das Abendland, Bd IV.) **98829**

Melzer, Friso. Die Sprache vor Gott. Eine evangelische Besinnung über unsere Sprache. Gütersloh: Bertelsmann 1941. X, 198 p. **97451**

Menge, Hermann. Repetitorium der lateinischen Syntax und Stilistik. Ein Lernbuch für Studierende u. vorgeschrittene Schüler, zugleich ein praktisches Repertorium für Lehrer. *[1872.]* 10. durchweg verbess. Aufl. Wolfenbüttel: Zwissler 1914. XII, 579 p. **98033**

Palazzi, Fernando. Novissimo dizionario della lingua italiana. Etimologico, fraseologico, grammaticale, ideologico, nomenclatore e de sinonimi. Milano: Ceschina 1940. XIV, 1358, [2] p. **K 4500/8**

Rudnyékij, Jaroslau. Ukrainisch-deutsches Taschenwörterbuch. T. II. Im Auftrage des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin bearb. v. —. *[1940.]* 2. Aufl. Lpzg: Harrassowitz 1941. 16°. 160 p. **K 4917/3**

Sandvei, Marius. Norwegische Konversations-Grammatik. Heidelberg: Groos 1934. VIII, 308 p. (Lehrbücher Methode Gaspey—Otto—Sauer.) **98002**

Schlitt, Adam. Die Mundart von Szakadát. Eine sprachliche Untersuchung im Hinblick auf die urheimatlichen Auswanderungsgebiete mit einem Anhang aus den volkskundlichen Teilen der Pfarrchronik von Szakadát. Vorwort v.: Richard Huss. Bp.: »Kultura« 1938. V, 106 p. (Dolgozatok a Debreceni Tudományegyetem nyelvatlasz- és fonetikai intézetéből. I. k. 3. sz.) **R 430(439.061) Szakadát**

Bibliográfia: p. 56—57.

Schoen, Th. Spanisch in 20 Lektionen. 2. Aufl. Berlin-Schöneberg: Langenscheidt 1929. XII, 288, 23, 15, 15, 15 p. 1 t. (Der Kleine Toussaint-Langenscheidt.) **98401**

Schuler, Alfred. Fragmente und Vorträge aus dem Nachlass. Mit Einführung v. Ludwig Klages. Lpzg: Barth 1940. [6], 296 p. 1 t. **98038**

Sipos István. A magyar nyelv hatása Alsómihályi tót nyelvére. Kassa: Szent Erzsébetny. 1939. 80 p. **R 491.872.0(439.072) Alsómihályi**

Steintahl, H. Die sprachphilosophischen Werke Wilhelm's von Humboldt. Hg. & erklärt v. —. Berlin: Dümmler 1884. 4°. 699 p. **X 7480**

Storfer, A[dolf] J[osef]. Im Dickicht der Sprache. Wien: Passer 1937. 308 p. **96094**

Storfer, A[dolf] J[osef]. Wörter und ihre Schicksale. Berlin: Atlantis-Verl. 1935. 400 p. **96097**

Szenczi Miklós. Tanuljunk könnyen, gyorsan angolul! Az angol nyelvnek alapos módszere mindenki számára. Ernst Häckel módszere alapján. [Előszót] írta: Ernst Häckel. *[1932.]* 3. kiad. Bp.: Novák kiad. 1938. 208 p. **98595**

Szepesy Gyula. Az isten-adta féle szerkezetek a finn-ugor nyelvekben. Bp.: Magy. nyelvtud. társ. 1939. 32 p. (A Magy. nyelvtud. társ. kiadv., 47.) **R 494.5—5**

Thierfelder, Franz. Sprachpolitik und Rundfunk. Berlin: Decker 1941. 71, [1] p. (Schriften d. Instituts f. Rundfunkwissenschaft a. d. Universität Freiburg i. Br., 1.) **P 43(04)**

Velleman, Ant. Ladinisches Wörterbuch mit deutscher, französischer und englischer Übersetzung und zahlreichen topographischen und demographischen Angaben. Samaden: Engadin Press 1929. XLVII, 928 p. **K 4599/1**

Vogel, August. Ausführliches grammatisch-orthographisches Nachschlagebuch der deutschen Sprache. *[1910.]* 12. Aufl. Berlin: Langenscheidt 1940. XVI, 568, 16 p. **K 4300/19**

Weber, Walter. Deutsche Grammatik für Ausländer. Ein Nachschlagebuch beim Deutschen Sprachunterricht. (Kein Übungsbuch.) *[1937.]* 2. Aufl. Langensalza: Beltz 1941. 230 p. **98573**

Zsirai Miklós. Finn-ugor rokonságunk. Bp.: Akadémia 1937. 4°. 587 p. 2 t. **X 7482**

494.511 Magyar nyelvészet

Ungarische Philologie

Balassa József. A Magyar Nyelvőr története. 1872—1940. Bp.: Orsz. néptanulm. egyes. 1941. 64 p. **R 494.511(05)»1872/1940«**

Bárczi Géza. A magyar nyelv francia jövevényszavai. Bp.: Akadémia 1938. 45, [3] p. **2193/1/12**

= Magyar nyelvtudomány kézikönyve, I/12. f. a.

Bárczi Géza. Magyar szófejtő szótár. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 24, 348 p. 1 t. **97068**

N. Bartha Károly. Udvarhely vármegye nyelvjárásának alaktana. Székelyudvarhely: Becsek-ny. 1914. 78 p. **R 494.511.0(439.066)**

Bitter Illés és Puhr Ferenc. Német-magyar és magyar-német szótár. 1—2. k. Bp.: Szent István-társ. [1941]. **98040**

Danczi Villebald. A kürti nyelvjárás hangtana, fonetikai és fonológiai vizsgálata. Bp.: Magy. nyelvtud. társ. 1939. 47 p. (A Magy. nyelvtud. társ. kiadv., 48.) **R 494.511.0(439.040) Kürt**

Darányi Gyula. A magyaros írásról és beszédről. Bp.: Egyet. ny. 1941. 16 p. **R 494.511—83**

Fludorovits Jolán. A magyar nyelv latin jövevényszavai. Bp.: Akadémia 1937. 44 p. **2193/1/12**

= Magyar nyelvtudomány kézikönyve, I/12. e.

Für István. Magyar nyelv a középiskolában. Összefoglaló nyelvtörténet, nyelvtan, stilisztika, retorika, esztétika, poétika. Szeged: **Városi ny. 1941. 256 p. 97374**

Gácser Imre. Az 1211. évi tihanyi összeírás helyesírása és hangtani sajátságai. Bp.: Magy. nyelvtud. társ. 1941. 34, [2] p. (Magy. nyelvtud. társ. kiadv., 58.) **R 494.511.021»1211«**

Karácsony Sándor. Magyar nyelvtan társaslélektani alapon. Bp.: Exodus kiad. 1938. XLVII, 191 p. (A nyelvi nevelés és a társaslélek értelmi működése, 1. k.) **98203**

Kriza János. Erdélyi tájszótár. Bp.: Révai [1940]. 135 p. **96516**

Magyar népnyelv. A debreceni Tisza István tud.-egyetem magyar népnyelvkutató intézetének évkönyve. 1. évf. Szerk.: Csűry Bálint. Debrecen: Magy. népnyelvkutató int. 1939. 179 p. **X 2564**

Mikesy Sándor vitéz. Szabolcs vármegye középkori víznevei. Bp.: Magy. nyelvtud. társ. 1940. 32 p. (Magy. nyelvtud. társ. kiadv., 53.) **R 494.511—311(439.054)**

Nagy Jenő. A népi kendermunka műszókincse Magyarvalkón (Kalotaszeg). Debrecen: Ref. Koll. tanárképző int. 1938. 97, [3] p. (Dolgozatok a debreceni T. I. tud.-egyet. magy. népnyelvkutató int.-ből, 1.) **96267**

Németh Gyula. Az észbeli gyarlóság kifejezése a magyarban. Bp.: Saját kiad. 1941. 76, [2] p. **R 494.511—3**

Pető József. A debreceni tímárok céh- és mesterségszavai. Debrecen: Magyar nemzeti könyv- és lapkiadó 1938. 92 p. (Dolgozatok a Debreceni Tisza István tud.-egyet. magyar nyelvészeti szemináriumából, 4.) **96266**

Pongrácz Elemér. Összefoglaló magyar nyelvi kalauz. Nyelvtan, stilisztika, retorika és poétika érettségi tételekben. Bp.: Aczél 1937. 191 p. (Nemzeti irodalmunk, 19—21.) **96058**

Tamás Lajos. Magyar-román közigazgatási szótár. Kolozsvár: Erdélyi tudom. int. kiad. 1941. 176 p. **K 4590/3**

Uxbond, F. A. Munda-Magyar-Maori. An indian link between the antipodes. New Aracks of Hungarian origins. London: Luzac 1928. XII, 432 p. 8 t. **A 54.40/4**

Zolnai Béla. A műkedvelő Purista lelki alkata. Szeged: Corvin-ny. 1940. 65 p. («Szellem és élet« könyvtára. Új sorozat, 14.) **R 494.511—83**

Zsinka István. A beszédrészek magyar elnevezéseinek története. Bp.: Magy. nyelvtud. társ. 1939. 24 p. (A Magy. nyelvtud. társ. kiadv., 49.) **R 494.511—2**

5 Természettudomány

Naturwissenschaft

Bavink, Bernhard. Ergebnisse und Probleme der Naturwissenschaften. Eine Einführung in d. heutige Naturphilosophie. *[1914.]* 6. neubearb. & erw. Aufl. Lpzg: Hirzel 1940. XII, 796 p. 2 t. **96133**

Bibliographie: p. 767—775.

Eddington, Arthur sir. A természettudomány új útjai. Ford.: Donhoffer Szilárd. A fordítást átnézte: Zechmeister László. Bp.: Franklin [194?]. [2], 311, [1] p. 4 t. **97122**

Hölder, Helmut. Grenzfragen naturwissenschaftlicher Forschung. Stuttg.: Enke 1941. 46 p. (Tübinger naturwissenschaftliche Abhandlungen, 16.) **P 501**

Jendrassik Loránd. A természettudományos kutatás nemzeti jelentőségéről. Pécs: Dunántúl pécsi egyetemi könyvkiadó 1940. 18 p. **R 004(439)**

Linden, Walther. Alexander von Humboldt. Weltbild d. Naturwissenschaft. Hamburg: Hoffmann u. Campe 1940. 94 p. (Geistiges Europa.) **96166**

Schlechta, Karl. Goethe in seinem Verhältnis zu Aristoteles. Frankfurt am M.: Klostermann 1938. 136 p. (Frankfurter Studien zur Religion u. Kultur d. Antike, XVI.) **98131**

Természet titkai, A —. Fölfedező séták a természetben. Bp.: Szociáldemokrata párt kiad. 1940. 110 p. **96512**

Wolf, K. Lothar & Wilhelm Troll. Goethes morphologischer Auftrag. Versuch einer naturwissenschaftlichen Morphologie. Lpzg: Becker 1940. 71 p. **P 50 Goethe**

Wurmb, Albert. Darstellung und Kritik der logischen Grundbegriffe d. Naturphilosophie Melchior Palágyis. (Raum—Zeit; Materie — Äther) Diss. Lpzg. Weisswasser O. L.: Dr. Hampel 1931. 64, [2] p. **P 501 Palágyi**
Bibliographie: p. 63—64.

51 Mathematika. Geometria

Mathematik. Geometrie

Archimedes Arenariusa. A görög szöveget magyar fordítással kísérte és jegyz. ell. Grosschmid Lajos. Bp.: Stephaneum-ny. 1931. 60 p. **2271/3/1**
= A Szent István Akadémia mennyiségtan, term.-tudományi osztályának felolvasásai. III. k. 1. szám.

Bernolák Kálmán, haraszti. Változó sugarú kör gördülése. Dissz. Bp.: Franklin 1939. 24 p. **R 516**

Dörrie, Heinrich. Determinanten. München: Oldenbourg 1940. 216 p. **98992**

Dörrie, Heinrich. Vektoren. München: Oldenbourg 1941. VIII, 300 p. **98991**

Gáspár Gyula. A végtelen permutációcsoportok általánosítása. Debrecen: Saját kiad. 1940. 44 p. (Közlemények a debreceni Tud.-egyet. matematikai szemináriumából, XV.) **R 519**
[Magyar-német.]

Grünwald Tibor. Valós zéróhelyekkel bíró polinomokról. Dissz. Bp.: Franklin-ny. 1939. p. [1], 32—57. (»Matematikai és Fizikai Lapok«, XLVI. k.-ből.) **R 517**

Kun Kuti Márton. Egész megoldású homogén lineáris differenciálegyenletekről. Dissz. Bp.: Franklin 1939. 20 p. **R 517**

Ortvay Rudolf. Az egész és rész problémája. Bp.: Egyetemi ny. 1940. p. 301—320. (»Athenaeum«-ból.) **R 51**

Ortvay Rudolf. A matematika néhány újabb szempontjának fizikai vonatkozásai. Bp.: Franklin ny. 1940. p. 111—138. (A »Matematikai és fizikai Lapok«-ból.) **R 51: 53**

Sárközy Pál. A felületek orthoasymptotikus és főtorsiós görbéi. Bp.: Stephaneum-ny. 1929. 36 p. **2271/2/4**
= A Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi osztályának felolvasásai. II. k. 4. szám.

Steck, Max. Über das Wesen des Mathematischen und die mathematische Erkenntnis bei Kepler. Lpzg: Becker & Erler 1941. 32 p. (Die Gestalt Abhandl. zu einer allgem. Morphologie, 5.) **P 51(01)**

Suter, Heinrich. Geschichte der mathematischen Wissenschaften. Erster Theil: Von den aeltesten Zeiten bis Ende des XVI. Jahrhunderts. *[1873.]* 2. Aufl. Zürich: Füssli 1873. VI, [2], 296 p. 2 t. **97639**

Tarski, Alfred. Einführung in die mathematische Logik und in die Methodologie der Mathematik. Wien: Springer 1937. X, 166 p. **97913**

Vörös Cyrill. Maximális térfogatú hexaéderek a Bólyai-féle geometriában. Bp.: Stephaneum-ny. 1930. 14 p. **2271/2/7**
= Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi osztályának felolvasásai. II. k. 7. szám.

52 Csillagászat

Astronomie

Balázs Júlia & L[ászló] Detre. Das photometrische Doppelsternsystem. Wy Tauri. Bp.: Stephaneum 1940. 10 p. (A Svábhegyi Csillagvizsgálóint. közleményei, 11.) **P 521**

Cholnoky Jenő. A csillagok világa. Bp.: Franklin [193?.] 4°. 431 p. **X 7538/1**
= A csillagoktól a tengerfenékig, I.

Detre L[ászló]. Das System Wz Cephei. Bp.: Stephaneum 1940. 11, [1] p. (A Svábhegyi Csillagvizsgáló int. közleményei, 10.) **P 521**

Diesterweg, Friedrich Adolf Wilhelm. Populäre Himmelskunde und mathematische Geographie. *[1840.]* 26. Aufl. Vorwort v. Arnold Schwassmann. Neu hg. v. Arnold Schwassmann. Lpzg: Akademische Verl. Gesellsch. 1941. XI, [1], 640 p. 47 t. **97887**

Fischer, Hanns. Der Mars ein uferloser Eis-Ozean. Lpzg : Voigtländer 1924. 158 p. **96328**

Holl, Alfred. Naturgeschichte des Weltalls. Eine volkstümliche Kosmogonie. Stuttg. : »Kosmos« 1941. 4°. 196 p. 11 t. **X 7554**

Kulin György. A Gauss- és Väisälä-módszer kritikai összehasonlítása. Új eljárások a bolygó földtávolságának meghatározásához. Dissz. Bp. : Stephaneum 1939. 49 p. **R 521.1**
Bibliográfia : p. 48—49.

Matolay Tibor von. Eine vereinfachte neue Formel der normalen Schwere. Bp. : »Élet« ny. 1940. 15 p. (A Földrajzi Közlemények idegen nyelvű kiad. 1940. 2. sz.-ból.) **P 526**

Müller, P. A. Kritik der Hohlwelttheorie. Frankfurt a. M. : Schirmer & Mahlau 1940. 40 p. **P 523.18**

Wodeczky József. A relativitástan csillagászati bizonyítékainak kritikája. Bp.: Stephaneum-ny. 1923. 21 p. **2271/1/8**
= Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi felolvasásai. I. k. 8. szám.

53 Mechanika. Fizika
Mechanik. Physik

Albèrgamo, Francesco. Le basi teoretiche della fisica nuova. Padova : Cedam 1940. 139 p. (Problemi d'oggi. Collana di filosofia e storia della filosofia, 4.) **96971**

De Broglie, Louis. I quanti e la fisica moderna. Trad. di Ubaldo Richard. Torino : Einaudi 1938. 284 p. (Biblioteca di cultura scientifica, 1.) **98559**

Faragó Péter. A földmágneses tér intenzitásának mérése katódsugárcsővel. Bp.: Franklin-ny. 1940. 18 p. (A »Matematikai és fizikai Lapok«-ból.) **R 538.7**

Geiger, H[ans]. Die kosmische Ultrastrahlung als Forschungsproblem. Berlin : Gruyter 1940. 33 p. (Preussische Akademie der Wissenschaften, H. 3.) **P 537**

Hampel László. Relativitáselméleti vizsgálatok. Esztergom : Buzárovits-ny. 1935. 15 p. **R 530.12**

Heisenberg, W[erner]. Die physikalischen Prinzipien der Quantentheorie. *[1930.]* 2. Aufl. Lpzg : Hirzel 1941. VIII, 115 p. 1 t. **98371**
Bibliographie : p. 112—113.

Holenda Barnabás. Az atomtól a műanyagig. Győr : Győregyházmegyei alap-ny. 1941. p. 5—51. (A győri kath. gimn. évkönyvéből.) **R 539**

Kohlrausch, Friedrich. Kleiner Leitfaden der praktischen Physik. *[1900.]* 5. Aufl. Neubearbeitet v. Friedrich Krüger. Lpzg : Teubner 1932. XXVII, 498 p. **98278**

Mercier, André. Logik und Erfahrung in der exakten Naturwissenschaft, unter besonderer Berücksichtigung der Physik. Bern : Francke 1941. 62 p. **P 53(04)**

Mie, Gustav. Lehrbuch der Elektrizität und des Magnetismus. Eine Experimentalphysik des Weltäthers für Physiker, Chemiker, Elektrotechniker. *[1910.]* 2. vollständig umgearb. Aufl. Stuttg. : Enke 1941. XVIII, [2], 638 p. **98196**

Mikola Sándor. A fizikai megismerés alapjai. Bp. : Kir. magy. term.-tud. társulat 1941. VIII, 360 p. **96902**

Neergaard, K[urt] v. Die Aufgabe des 20. Jahrhunderts. Das Weltbild d. modernen Physik u. seine Bedeutung f. d. geistige Situation unserer Zeit u. f. d. kulturelle Entwicklung d. Zukunft. Erlenbach-Zürich : Rentsch 1940. 178 p. **96543**
Bibliographie : p. 177—178.

Ortvay R[udolf]. Physics in Hungary. Past an present. [Without place & pr.] 1937. 8 p. (From »The Current Science«.) **R 53(439)(04)**

Ortvay R[udolf]. The problem of reality in physics. [Without place & pr.] 1937. p. 541—549. (From »The Current Science«.) **R 530.1(04)**

Przibram, Karl. Radioaktivität. Berlin : De Gruyter 1932. 142 p. (Samml. Göschen, 317.) **96120**

Stark, J[ohannes] & Wilhelm Müller. Jüdische und deutsche Physik. Lpzg : Heling 1941. 55, [1] p. **P 53(43)**

Székely Károly. A sugárzás jelenségének tárgyilagos értelmezése. Baja : Bencze-ny. 1941. p. 8—33. (A Bajai cisztercita-gimn. évkönyvéből.) **R 535**

Szolnoki Imre. Eötvöshatás. Bp.: Kalász 1941. 14, [1] p. **R 531.1**

Vigh Bertalan. A villamosság alapfogalmai. Bp.: Szt. István-t. 1941. 204 p. **98570**

Warburg, Emil. Lehrbuch der Experimentalphysik. *[1893.]* 21. u. 22. Aufl. Dresden : Steinkopff 1929. XIX, 482 p. **96455**

54 Vegytan
Chemie

Bezzi, Silvio. La costituzione della cellulosa. Ricerche comparative sui metodi usati per la soluzione del problema. Venezia : Ferrari 1940. 4°. 27 p. (Memorie del Reale istituto Veneto di scienza, lettere ed arti, vol. XXX. No. 7.) **X 7464**

Biró György. Tanulmány a cukormeghatározásról. Dissz. Bp. : Posner-ny. 1939. 60 p. **R 547(04)**

Csürös Zoltán és Plank Jenő. Az elemek felfedezése. Bp. : Természettud. társ. 1941. 73 p. (A természettudományok elemei, 10.) **R 546(02)**

Fajans, K[asimir] & J[os.] Wüst. Physikalisch chemisches Praktikum. *[1929].* 2. durchges. u. erweit. Aufl. Lpzg : Akademische Verl. Ges. 1935. XVI, 230 p. **98398**

Karrer, Paul. Lehrbuch der organischen Chemie. *[1927.]* 7. umgearb. & verm. Aufl. Lpzg : Thieme 1941. XXIV, 1002 p. 1 t. **96124**

Kwasnik, Walter. Der Chemiker als Forscher. Die Grundlagen d. chemischen Wissens. München : Oldenbourg 1941. 250 p. **97449**

Munk László. Az aceton képződése növényi és állati sejtekben. Dissz. Debrecen : Lehotai-ny. 1939. 30 p. (Értekezések a debreceni m. kir. Tisza István tud.-egyet. orvosi vegytani int.-ből.) **R 543.8**
Bibliográfia : p. 30.

Ostwald, W[olfgang] & R. Luther. Hand- und Hilfsbuch zur Ausführung physikochemischer Messungen. *[1893.]* 5. Aufl. Unter Mitwirk. v. W. Bothe, W. Gerlach [etz.] hg. v. C. Drucker. Lpzg : Akad. Verl.-Ges. 1931. XX, 980 p. **98485**

Proszt János és Erdey-Grúz Tibor. Fizikai-kémiai praktikum. *[1934.]* 2. kiad. Kolloid-kémiai és radiologiai kiegészítéssel ellátta : Buzágh Aladár és Imre Lajos. Sopron : Röttig-Romwalter-ny. 1941. XIV, 423 p. **98507**

Prout, William. Chemie, Meteorologie, u. verwandte Gegenstände, als Zeugnisse f. d. Herrlichkeit d. Schöpfers. Aus d. Engl. v. Gustav Plieninger. Stuttg. : Neff 1836. XII, 384 p. 2 t. **97254/2**
= Natur, ihre Wunder u. Geheimnisse, II.

Szeredy Ida. A réz kimutatása és meghatározása aktivált katalízis segítségével. Dissz. Bp. : Held-ny. 1939. 52, [1] p. **R 546.3**

Tarján Imre. Alkalikolloidok fényelektromos viselkedése. Dissz. Debrecen : Beke-ny. [1939]. 20 p. **R 542**

Török Tibor. I. Új fotometriás eljárás a szilicium meghatározására vas és foszfát mellett. II. Új lánggerjesztési eljárás alkalmazása a színképelemzésben. Dissz. Debrecen : Lehotai ny. 1939. 43 p. (Értekezések a debreceni m. kir. Tisza István tudományegyetem Orvosi vegytani intézetéből, 31.) **R 546.28**
Bibliográfia : p. 43.

Ulich, Hermann. Kurzes Lehrbuch der physikalischen Chemie. Unter Mitarbeit v. Kurt Cruse. Dresden : Steinkopff 1938. XV, [1], 315 p. **98594**
Bibliographie : p. [1] .

549 Ásványtan
Mineralkunde

Börner, Rudolf. Was ist das für ein Stein? Tabelle zum Bestimmen v. 200 wichtigen Mineralien u. Gesteinen. *[1938.]* 5. Aufl. Stuttg. : Franckh 1938. 120 p. 12 t. (Kosmos-Naturführer.) **98500**
Bibliographie : p. 116.

Maklári Lajos. Morfogenetikai vizsgálatok a magyarországi baritokon. Szeged : [Szerző] 1940. 43 p. (Palaestra calasanctiana, 31.) **R 548**
Bibliográfia : p. 40—42.

55+56 Geológia. Paleontológia
Geologie. Paläontologie

Bryan, Kirk & Louis L. Ray. Geologic antiquary of the Lindenmeier site in Colorado. Washington : Smithsonian institution 1940. 76 p. 6 t. (Smithsonian miscellaneous collections, Vol. 2., Nr. 2.) **96697**

Bülow, K[urd] v. Geologie für Jedermann. Eine erste Einf. in geolog. Denken, Arbeiten u. Wissen. Stuttg. : »Kosmos« 1941. 256 p. 9 t. **97778**

Francé, Raoul. Földünk kincsei. Bp. : Franklin [193?]. 239, [1] p. 7 t. (A Buvár könyvei, XV.) **98819**

Gheyselinck, R. A nyughatatlan föld. Ford. Bogsch László. A fordítást átnézte Zsivny Viktor. Bp. : Kir. magy. term.-tud. társulat 1941. VII, 298 p. 64 t. (A kir. magy. term.-tud. társ. természettudományi könyvkiadóvállalata, 118.) **97349**

Körössy László. Hernádzsadány környékének földtani leírása. Dissz. Bp.: Mérnökök ny. 1940. 29 p. (Földtani Közlöny LXX. k. 4—6. f.-ből.) **R 55(439.011) Hernádzsadány**

Kuhn, Oskar. Die Stammesgeschichte der wirbellosen Tiere im Lichte der Paläontologie. Jena: Fischer 1939. VI, 130 p. **98114**

Schmidt, C[arl] W[alter]. Wörterbuch der Geologie, Mineralogie und Paläontologie. Berlin: Gruyter 1928. VI, 290 p. (Veit's Sammlung wissenschaftlicher Wörterbücher.) **K 5000/6**

Tomec, Ivan. Die Erdbeben — Sonnenbeben. Groblje bei Ljubjana: Missionsdr. 1940. 15 p. **P 550.34**

551.4 Fizikai földrajz

Physiogeographie

Cholnoky Jenő. Hegyek-völgyek. Bp.: Franklin [193?]. 4°. 496 p. **X 7538/3**

= A csillagoktól a tengerfenékig, III.

Cholnoky Jenő. Szárazföldek és tengerek. Bp.: Franklin [193?]. 4°. 465 p. **X 7538/4**

= A csillagoktól a tengerfenékig, IV.

Hofbauer Róbert. Adatok a Galgavölgy középső szakaszának morfológiájához. Dissz. Bp.: Szerző 1939. 16 p. **R 551.4(439.049) Galgavölgy**

Kadic Ottokár. Mit kell tudnunk a barlangokról? Bp.: Magyar barlangkutató társ. kiad. 1939. 51 p. (A Barlangvilág VIII. és IX. k.-ből.) **R 551.44**

Bibliográfia: p. 49—50.

Kessler Hubert. Az aggteleki barlang leírása és feltárásának története. Bp.: Mérnökök ny. [194?]. 56 p. 4 t. **97094**

Smaroglay Ferenc. Bugac szikes tavai. Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 36 p. **R 551.481(439.049) Bugac**

Timaffy László. A Szigetköz vízrajza. Dissz. Bp. Mosonmagyaróvár: A »Mosonvármegye« ny. 1939. 30 p. 9 t. **R 551.48(439.443)**

551.5 Meteorológia

Meteorologie

Angehrn Tivadar. A kalocsai csapadékviszonyok. Bp.: Stephaneum-ny. 1932. 10 p. 3 t. **2271/3/2**

= A Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi osztályának felolvasásai. III. k. 2. szám.

Bacsó Nándor. A népies időjárási szabályok és a valóság. Bp.: Kis Akadémia kiad. 1940. 35 p. (Kis Akadémia könyvtára, XL. k.) **R 551.509: 398**

Boros Tibor. A szabad légkör fizikai viszonyainak vizsgálata. Bp.: Sárkány-ny. 1940. 28 p. **R 551.50**

Cholnoky Jenő. Meteorológia. Bp: Franklin [193?]. 4°. 431 p. **X 7538/2**

= A csillagoktól a tengerfenékig, II.

Flechtner, Hans-Joachim. Du und das Wetter. Eine Wetterkunde für Jedermann. Berlin: Dtscher Verl. 1940. 365, [4] p. **96091**

Matolay Tibor. Látóhatár-számítások. Bp.: »Élet« ny. 1940. 10 p. (»Földrajzi Közlemények«, 3. sz.-ból.) **R 551.50**

Útmutatás meteorológiai megfigyelésekre. Előszót írta Réthly Antal. Bp.: Kapisztrán-ny. 1941. 81, [3] p. 1 t. (M. kir. Orsz. Meteorológiai és földmágnességi int. kisebb kiadványai. Új sorozat, 11.) **R 551.50**

553 Gazdasági földtan

Erzkunde

Csiki Gábor. Adatok az erdélyi dácitok ismeretéhez. Dissz. Bp.: Mérnökök ny. 1941. 32 p. Bibliográfia: p. 26—32. **R 553(439.42)**

Hajós Márta. A magyarországi szfaleritek morfogenetikai vizsgálata. Dissz. Bp.: [Franklin-ny.] 1940. 32 p. (A »Matematikai és természettud. Értesítő«-ből.) **R 553.4(439)**

Bibliográfia: p. 29—30.

Krenkel, Erich. Grossdeutschlands Bodenschätze. Berlin: Springer 1941. VIII, 148 p. (Verständliche Wissenschaft, 47.) **98328**

Liffa Aurél. Néhány hazai kaolin- és tűzálló agyag-előfordulás geológiai viszonyai. Bp.: Stádium 1939. p. 1248—1288. 6 t. (M. kir. földtani intézet évi jelentései az 1933—35. évekről.) **R 553.6(439)**

Pantó Gábor. A csucsomi ércelőfordulás mikroszkopi és genetikai vizsgálata. Bp.: Franklin-ny. 1940. 30 p. (A »Matematikai és term.-tud. Értesítő«-ből.)
R 553(439.030) Csucsom
Bibliográfia: p. 27—29.

Szurovy Géza. Ásvány-kőzettani megfigyelések a Mátra-hegység déli részéből. Dissz. Bp.: Franklin-ny. 1940. 20, [2] p. 2 t. (A »Matematikai és természettud. Értesítő«-ből.)
Bibliográfia: p. 19—20. **R 553(439.31)**

Vadász Elemér. Kőszénföldtani tanulmányok. Pécs: Dunántúl-ny. 1940. 121 p. (M. kir. földtani intézet kiadv.) **96394**
Bibliográfia: p. 118—121.

57 Antropológia. Biológia
Anthropologie. Biologie

Beringer, Carl Christoph. Stammesgeschichte als historische Naturwissenschaft. Jena: Fischer 1941. 40 p. **P 576.1**
Bibliographie: p. 39—40.

Conrad, Klaus. Der Konstitutionstypus als genetisches Problem. Versuch einer genetischen Konstitutionslehre. Berlin: Springer 1941. IX, 280 p. **98228**

Darányi Gyula. Az ikrek testi és lelki tulajdonságai. A Budapesti M. kir. Pázmány P. tud.-egyet. Közegészségt. Int.-nek vizsgálatai alapján összeáll. —. Bp.: Orsz. közegészs. egyes. kiad. [1940?]. 333 p. **98600**
Bibliográfia: p. 307—312.

Grancelli, Umberto. Gli ominidi alla conquista del mondo. Milano: Bompiani 1941. 350, [4] p. 4 t. (Adventure del pensiero. Vol. 38.) **98616**

Haase-Bessell, Gertrud. Der Evolutionsgedanke in seiner heutigen Fassung. Jena: Fischer 1941. IV, 79 p. **P 575**

Hartmann, Otto J. Menschenkunde. Die Physiognomik d. Lebenserscheinungen als Grundlage einer erweiterten Medizin. Frankfurt a. M.: Klostermann 1941. 338 p. **96661**

Heribert-Nilsson, N[ils]. Der Entwicklungsgedanke und die moderne Biologie. Lpzg: Barth 1941. [6], 22 p. (Bios, Bd 13.) **P 575**

Keiter, Friedrich. Kurzes Lehrbuch der Rassenbiologie und Rassenhygiene für Mediziner. Geleitwort v. Ludwig Schmidt-Kehl. Stuttg.: Enke 1941. VIII, 204 p. **98197**

Koller, Gottfried. Hormone. Berlin: Gruyter 1941. 141 p. (Sammlung Göschen 1141.) **97459**

Krogh, Christian von. Die Skelettfunde des Bremer Gebietes, und ihre Bedeutung für die Rassengeschichte Nordwestdeutschlands. Bremen: Geist 1940. 58 p. 7 t. (Schriften der Bremer Wissenschaftlichen Gesellschaft, Reihe D: Abhandlungen u. Vorträge, Bd 13, H. 3.) **P 572.7**

Lundborg, Herman. Die Rassenmischung beim Menschen. Mit gebührender Berücksichtigung analoger Verhältnisse bei Pflanzen u. Tieren. Sammelreferat. Hague: Nijhoff 1931. 222 p. 2 t. (Bibliographia genetica, VIII.) **97839**
Bibliographie: p. 171—214.

Lutz, Karl. Biologisches Quellen- und Lesebuch. Hg. v. —. München: Lehmann 1941. 424 p. **98438**

Neuberg, Arthur. Das Weltbild der Biologie. In seinen Grundzügen und Hauptergebnissen betrachtet. *[1941.]* 2. Aufl. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1941. 167 p. (Das naturwissenschaftliche Weltbild der Gegenwart, T. 2.) **98238**
Bibliographie: p. 149—156.

Reinöhl, Friedrich. Die Vererbung der geistigen Begabung. *[1937.]* 2. verm. & verb. Aufl. München: Lehmann 1939. 296 p. **96137**

Románné Goldzieher Klára. A balkezesség. A bevezető részt írta Szabó Zoltán. Bp.: Rényi 1938. 62, [2] p. (Örökléstudományi füzetek, 1.) **R 575.17**

Strauss, Eduard. Nicht so früh sterben! Nach Angaben des Verfassers illustriert v. Gerhard Lichtenberger. Lpzg: Birnbach 1941. 312 p. **98468**

Timoféeff-Ressovsky, N[ikolaj] W[ladimirowitsch]. Eine biophysikalische Analyse des Mutationsvorganges. Halle (Saale): Dr. d. Waisenhauses 1940. 4°. 240 p. (Nova Acta Leopoldina, N. F., 9.) **Pq 575**
Bibliographie: p. 234—240.

Weinert, Hans. Entstehung der Menschenrassen. *[1937.]* 2. veränd. Aufl. Stuttg.: Enke 1941. VIII, 324 p. **97986**

Weinert, Hans. Zickzackwege in der Entwicklung des Menschen. Lpzg: Quelle & Meyer 1936. 161 p. **98587**

Wetzel, Robert. Lebendige Einheit und organische Gliederung. — Hermann Hoffmann: Seele und Leib, ihre Einheit und ihre Wechselwirkung. Tübingen: Mohr 1941. p. 139—166. (Wissenschaftliche Akademie Tübingen des NSD.-Dozentenbundes.) **P 577**

Zimmermann Ágoston. Az élet ritmusa. Bp.: Egyet. ny. 1940. 8 p. (Természettud. Közlöny 1940. márc. sz.-ból.) **R 577.6**

571 Ősrégészet
Vorgeschichtliche Archäologie

Barocelli, Piero [ecc.] Il regio Museo preistorico etnografico »Luigi Pigorini« di Roma. [A cura di] —, Renato Boccassino & Mario Carelli. Roma: Libr. dello Stato 1937. 85, [3] p. **X 2594/58**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 58.

Calzoni, Umberto. Il Museo preistorico dell' Italia centrale in Perugia. Roma: Libr. dello Stato 1940. 72, [2] p. **X 2594/71**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 71.

Foltiny István. A szőregi bronzkori temető. Szeged: Városi ny. 1941. 67, XXIV p. **R 571.9(439.063) Szőreg**

Kadič Ottokár. A Mussolini-barlang ásatásának eredményei. (Endresultate der Ausgrabungen in der Mussolinihöhle.) Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 40 p. 5 t. **2271/3/6**
= Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi osztályának értekezései. III. k. 6. szám.

Mithay Sándor. Bronzkori kulturák Győr környékén. Győr: Pósa-ny. 1941. 4°. 34 p. 23 t. **X 7656**

Peters, Eduard. Die Stuttgarter Gruppe der Mittelsteinzeitlichen Kulturen. Stuttg.: Krais 1941. 51 p. 24 t. (Veröffentlichungen des Archivs der Stadt Stuttg., 7.) **96900**
Bibliographie: p. 49—51.

Pittioni, Richard. Beiträge zur Urgeschichte der Landschaft Burgenland im Reichsgau Niederdonau. Hg. durch d. Museum d. Reichsgaues Niederdonau. Wien: Deuticke 1941. IV, [2], 112 p. 12 t. **96966**

Schmidt, R. R. L'anima dell'uomo preistorico. Milano: Garzanti 1941. 280 p. 54 t. **98463**

Sulger, Georg. 60 Jahre im Dienste der Pfahlbauforschung. Lebenserinnerungen, Funde u. Forschungen. Geleitwort v. Hans Reinerth. Überlingen am Bodensee: Feyel 1940. [4], 71 p. 1 t. **P 571.8(494.1/3)**

Wahle, Ernst. Zur ethnischen Deutung frühgeschichtlicher Kulturprovinzen. Grenzen d. frühgeschichtlichen Erkenntnis 1. Heidelberg: Winter 1941. 147 p. (Sitzungsberichte d. Heidelberger Akademie d. Wissenschaften, 2. Abhandl.) **98230**

Zambotti, Pia Laviosa. Le piu antiche civilta nordiche ed il problema degli indoeuropei e degli ugro-finni. Milano: Principato 1941. 287, [2] p. (Università di Milano. Facolta di lettere e filosofia.) **98344**
Bibliografia: p. 277—287.

577.16 Vitamin

Strauss, Eduard. Vitamine. Vorkommen, Eigenschaften, Wirkungen. Lpzg: Fröhlich 1941. 105, [7] p. **P 577.16**

Unsere natürlichen Vitamin-C-Spender. Bearb. v. Bernhard Hörmann. München: Verl. d. Pflanzenwerke 1941. 96 p. (Bild- und Schriftenreihe: Heil- und Nährkräfte aus Wald und Flur.) **P 577.16**

58 Növénytan
Botanik

Balázs Ferenc. A Kárpátok endemikus növényfajai. Debrecen: Nagy-ny. 1939. 61 p. (A »Tisia« 3. kötetéből.) **R 581.9(234.39)**

Francé, R[aoul] H[einrich]. Lebenswunder der Pflanzenwelt. Eine Pflanzenkunde für Jedermann. *[1922.]* 3. umgearb. u. neugebilderte Ausg. d. »Die Welt der Pflanze«. Berlin: Deutscher Verl. 1941. 332, [2] p. 15 t. **98391**

Hoffmann, Kurt. Baum und Mensch. Vom Wesen eines Baumes und der Pflicht des Menschen. Hamburg: Gruyter 1941. 75 p.
Bibliographie: p. 55—58. **98273**

Kovács Ferenc. Óbecse határának virágos növényei. Szeged: Városi ny. 1929. 190 p. (A szegedi Alföldkutató bizottság könyvt., Növénytani közlemények. 6.) **X 637/6**

Marzell, Heinrich. Neues Illustriertes Kräuterbuch. Eine Anleitung zur Pflanzenkenntnis unter besonderer Berücksichtigung der in der Heilkunde, im Haushalt u. in der Industrie verwendeten Pflanzen sowie ihrer Volksnamen. *[1921.]* 3. verbess. Aufl. Reutlingen: Ensslin & Laiblins 1935. 711 p. 32 t. **97046**

Rédl Rezső. A Bakonyhegység flóraelemei. Veszprém: Egyházmegyei könyvny. 1941. p. 28—48. (A veszprémi kegyes-tanítórendi gimn. 1940/41. évkönyvéből.) **R 581.9(234.39)**

Szabó Zoltán. A dipsacaceák virágzatának fejlődéstani értelmezése. Pécs: Dunántúl-ny. 1930. 72 p. 8 t. **2271/2/6**
Bibliográfia: p. 71—72.
= A Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudom. osztályának felolvasásai, II. k. 6. szám.

Tatár Miklós. A pannoniai flóra endemikus fajai. Dissz. Debrecen: Debreceni ref. Kollégium tanárképzőintézetének kiad. 1938. 65 p. (Debreceni ref. kollégium tanárképzőintézetének dolgozatai. 20. sz.-ból.) **R 581.9(439)**

Zsohár Gyula. Őrség növényföldrajzi vázlata. Dissz. Bp. Szombathely: Martineum ny. 1941. 32 p. (Dunántúli Szemle könyvei, 180.) Bibliográfia: p. 32. **R 581.9(439.069) Őrség**

59 Állattan
Zoologie

Brandes, G[ustav]. Buschi. Vom Orang-Säugling zum Backenwülster. Lpzg: Quelle & Meyer 1939. [6], 135 p. **98571**

Fischel, Werner. Tierpsychologie und Hundeforschung. Lpzg: Schöps 1941. 72 p. 1 t. (Zeitschrift für Hundeforschung, N. F. XVII.) **P 591.51**

Francé, Raoul. Az állatok csodálatos világa. Bp.: Franklin [1940?]. 304 p. 10 t. (A Buvár könyvei, XIV.) **96153**

Gál Geláz. A madarak pajzsmirigyének ciklikus változásai. Dissz. Bp.: Franklin-ny. 1939. 64 p. 4 t. **R 598.2**
Bibliográfia: p. 62—64.

Gebbing, Johannes. Ein Leben für Tiere. Lpzg: Bibliogr. Inst. 1935. [6], 289, [1] p. 31 t. **98649**

Goetsch, W[ilhelm]. Vergleichende Biologie der Insekten-Staaten. Lpzg: Becker & Erler 1940. VI, 440 p. (Probleme der Biologie, 4.) **96662**

Heck, Lutz. Auf Tiersuche in weiter Welt. Berlin: Parey 1941. [2], 292 p. 40 t. **96089**

Hochgreve, Wilhelm. Wundersames Leben im deutschen Wald. Streifzüge durch die Tier- u. Pflanzenwelt. Potsdam: Athenaion [1941]. 112, [8] p. 16 t. **98648**

Ignácz Sándor. A méhek életéből. *[1922.]* 2. átdolg. kiadás. Bp.: Rózsavölgyi 1942. 136 p. 8 t. **98456**

Lucanus, Friedrich von. Deutschlands Vogelwelt. Berlin: Parey 1937. 4°. VII, [1], 310 p. 56 t. **X 7641**
Bibliographie: p. 310.

Mitchell-Hedges, [F. A.] Tengeri szörnyek. Ford. Bátor István. Bp.: Rózsavölgyi [194?]. XII, 258, [1] p. 8 t. **98429**

Mödlinger Gusztáv. Az állati szervezet ritmusa. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 23 p. **2271**
Bibliográfia: p. 20—23.
= A Szent István Akadémia mennyiségtan-,term.-tudom. oszt. értekezései, III. k. 7. sz.

Pátkai Imre. A magyarországi seregély. Bp.: Állami ny. 1939. 28 p. (A m. kir. madártani intézet kiadv.) **R 598.2(439)**
Bibliográfia: p. 26—28.

Svachulay Sándor. A természet aviatikusai. Bp.: Révai 1940. 382 p. **96363**

Zedtwitz, Franz Graf. Gams in ihrer Bergheimat. Ein Lebensbild d. Gemse im Wechsel d. Jahreszeiten. Berlin-Lichterfelde: Bermühler 1939. 74 p. 32 t. **96079**

6 Alkalmazott tudományok
Angewandte Wissenschaften

606.4 Kiállítások
Ausstellungen

Eines Volkes Sein u. Schaffen. Die schweizerische Landesausstellung 1939. Zürich in 300 Bildern. Hg. v. Gottlieb Duttweiler. [Zürich: Duttweiler 1939]. 192 p. **95665**

Schweiz, Die —, im Spiegel der Landesausstellung. Bd 1—2. Zürich: Atlantis Verl. 1939. 4°. **X 7458**
[Német-francia-olasz-angol.]

608 Találmányok. Felfedezések
Erfindungen. Entdeckungen

Kluth, Heinrich. A haladás csodái. *[Wunder des Forschritts.]* Ford. Sztrókay Kálmán. Bp.: Nova irod. intézet 1941. 301 p. **98973**

Konkoly Kálmán. Magyar alkotók. Hírneves magyar tudósok, művészek, szakemberek műhelyéből. Bp.: Singer & Wolfner 1942. 228 p. 12 t. **98504**

Rossi, Carlo. Dalla rana di galvani al volo muscolare. Milano: Hoepli 1940. [8], 369 p. 70 t. **98055**

61 Orvostudomány
Medizin

Adam, Curt (Hg.) Die natürliche Heilweise im Rahmen der Gesamtmedizin. Vortragsreihe v. G. Bergmann, Paul Diepgen [etc.] Jena: Fischer 1938. 354 p. **97040**

Atzél Elemér. A hatósági orvos titoktartása. Bp.: »Élet« ny. 1940. 20 p. **2073/2/8**
= A Szent István Akadémia tört.-, jog- és társad.-tudományok osztályának értekezései. II. k. 8. szám.

Bilz, Rudolf. Psyche und Leistung. Bericht über d. 3. Tagung d. Dtschen allgem. ärztlichen Gesellsch. f. Psychoterapie in Wien, am 6. u. 7. Sept. 1940. Hg. v. —. Stuttg.: Hippokrates-Verl. 1941. 206 p. **97141**

Bochalli, Richard. Die Geschichte der Schwindsucht. Lpzg: Thieme 1940. 74 p. 1 t. (Praktische Tuberkulose-Bücherei, 24.) **96074**
Bibliographie: p. 71—74.

Brauchle, Alfred & L[ouis] R[uyter] [Radcliffe] Grote. Ergebnisse aus der Gemeinschaftsarbeit von Naturheilkunde und Schulmedizin. Folge 2. Lpzg: Reclam 1939. 282 p. (Veröffentlichungen aus d. Gemeinschaftsarbeit am Rudolf Hess-Krankenhaus Dresden, Bd 2.) **98252**

Brugsch, Theodor. Lehrbuch der inneren Medizin. *[1931.]* 6. Aufl. Bd 1—2. Berlin: Urban & Schwarzenberg 1941. **97159**

Budapesti Királyi Orvosegyesület, A —. Alapításának 100-ik évfordulója alkalmából tartott ünnepi előadások. [Tartották]: T. v. Verebély, A. Freiherr v. Eiselsberg, R. Staehelin stb. Bp.: Atheneum 1938. 59 p. (»Orvosképzés«, 1. sz.-ból.) **R 61(439)Bp(062)**

Diepgen, P. Hippokrates oder Paracelsus? Stuttg.: Hippokrates Verl. 1937. 30 p. (Kleine Hippokrates-Bücherei, 9.) **P 61 Hippokrates**

Diepgen, Paul. Das physikalische Denken in der Geschichte der Medizin. Stuttg.: Enke 1939. 39 p. **P 61(09)**

Feilchenfeld, Leopold. Aerztliche Gutachtertätigkeit und methodisches Denken. Berlin: Schoetz 1932. 120 p. (Veröffentl. aus d. Gebiete d. Medizinalverwaltung, XXXVIII/6.) **96456**

Fornet Béla. A belgyógyászat alapvonalai. 1—2. k. — előadásai alapján összeáll. Komáromy Pély Mihály. A »Belgyógyászati jegyzetek« bőv. és átdolg. anyagának 2. kiad. Debrecen: M. kir. Tisza István-tudományegyet. ny. 1940. **98283**

Hanish, O[toman] Z[ar]-A[dusht]. Mazdaznan táplálkozástan. Előszót írta Ammann Frida. Ford. Szikszay Géza. Bp.: Freud [194?]. 124 p. **98443**
[Kőnyomat.]

Hanish, O[toman] Z[ar]-A[dusht]. Mazdaznan légzés és egészségtan. Előszót írta: Ammann Frida. Ford. Szikszay Géza. Bp.: Kincs [194?]. [2], 261, [10] p. **98444**
[Kőnyomat.]

Hanish, O[toman] Z[ar]A[dusht]. Mazdaznan-öngyógymód. — után írta Szikszay Géza. Bp.: Klein-ny. 1940. 292 p. **97043**

Heisler, August. Vom Naturbeobachten zur Naturforschung. Stuttg.: Hippokrates-Verl. 1939. 94 p. **96076**

Hesse, A[rthur]. Der Blutdruck der Menschen. *[1923.]* 4. neu bearb. Aufl. München: Gmelin 1934. 43 p. (Der Arzt als Erzieher, 47.) **P 616.005**

Hollmann, Werner. Krankheit, Lebenskrise und soziales Schicksal. Sieben Vorlesungen. Lpzg: Thieme 1940. 192 p. (Schriftenreihe z. dtschen mediz. Wochenschrift, 4.) **96466**

Husemann, Friedrich. Das Bild des Menschen als Grundlage der Heilkunst. Entwurf einer geisteswissenschaftl. orientierten Medizin. Bd 1. Dresden: Weise 1941. **97423**
Bd 1. Zur Anatomie und Physiologie. 368 p.

Kötschau, Karl. Zum Aufbau einer biologischen Medizin. Teil 1. Biologisches Denken — Homöopathie. Vortrag, gehalt. in d. Berliner Akad. f. ärztl. Fortbildung. Stuttg.: Hippokrates-Verl. 1935. 158 p. **96248**
Bibliographie: p. 156—158.

Kretschmar, Ernst. Medizinische Psychologie. *[1932.]* 6. Aufl. Lpzg: Thieme 1941. 260, [4] p. **98513**

Láng Sándor. Bakteriologiai és serológiai vizsgálatok. Bp.: Novák 1941. 320 p. (Orvosi laboratóriumi vizsgálatok, II.) **96234**

Lartschneider, Josef. Hippokrates oder Virchow? Deutsches Arzttum am Scheideweg. Wien: Deuticke 1940. 4°. 60 p. **X 7456**

Lechler, Alfred. Wir brauchen Entspannung. Ein Gespräch zwischen Arzt u. Patient. *[1940.]* 2. Aufl. Marburg (Lahn): Spener [1940?]. 80 p. **96434**

Leibbrand, Werner. Romantische Medizin. Hamburg: Govert 1937. 210 p. **98368**

Leonardi, Evelino. La crisi della medicina. Milano: Corbaccio 1938. 331, [5] p. **98207**

Lissák Kálmán. Kórtani gyakorlatok. Előszót írta Went István. Debrecen : Egyet. ny. 1936. [4], 240 p. **96997**

Löwy, Julius. Ärztliche Sachverständigen-Tätigkeit auf dem Gebiete der inneren Krankheiten. Berlin : Urban & Schwarzenberg 1931. VIII, 224 p. (Handbuch d. ärztlichen Sachverständigen-Tätigkeit, 4/2.) **96451**

Mantovani, Sergio. Metamorfosi della medicina. Introd. alla conoscenza della biologia e della patologia sociale. Milano : Bocca 1941. 148 p. (Piccola biblioteca di scienze moderne, 449.) **98087**

Müller, Otfried. Grundsätzliches zum Kampf um ein besseres Arzttum. Stuttg. : Hippokrates-Verl. 1935. 50 p. (Kleine Hippokrates-Bücherei, 1.) **96247**
Bibliographie : p. 49—50.

Novák Ernő. Műtéti kockázat. Finászy Ernő összegyűjtött adatai alapján. Esterházy Pál herceg anyagi támogatásával. Bp. : Egyet. ny. 1941. XIV, 362 p. **96974**

Orsós Ferenc. Vezérfonál a kórbonctani rendőri és törvényszéki boncoláshoz. Bp. : »Orvosi Hetilap« 1941. 264, [6] p. 5 t. **98063**

Palamidessi, Tommaso. Il corso degli astri e le malattie nell'uomo. Trattato teoretico-pratico di cosmopatogenesi. Milano : Bocca 1940. 207, [5] p. 1 t. (Medicina di avanguardia, 5.) **96671**

Pezold, Fritz. Die wunderwirkende Fastenkur und ihre Anwendung bei Herzkrankheiten, Blutdruckkrankheiten, Fettsucht [etz.] Berlin-Schildow : Falken-Verl. [194?]. 87, [1] p. (Falken-Bücherei, 40.) **P 613.24**

Pólya Jenő. Az orvostudomány regénye. Bp. : Béta kiad. 1941. 627 p. (Az emberi alkotás regényei, 1.) **98861**
Bibliográfia : p. 618—620.

Rauber, A. & Fr. Kopsch. Lehrbuch und Atlas der Anatomie des Menschen. *[3. Aufl. 1886.]* 16. Aufl. Bd 1—3. Lpzg : Thieme 1940. **K 6110/4**
Bd 1. Allgemeines — Skelettsystem — Muskelsystem. VI, 645 p.
Bd 2. Eingeweide — Gefässe. VI, 612 p.
Bd 3. Nervensytem — Sinnesorgane. V, 562 p.

Schumacher, Joseph. Überwindung oder Wiedergeburt der Antike in der modernen Medizin? Berlin : Gruyter 1940. [2], 37 p. **P 61(09)**
Bibliographie : p. 32—37.

Schwing, Gertrud. Ein Weg zur Seele des Geisteskranken. Zürich : Rascher 1940. 135 p. **97923**
Bibliographie. p. 127—129.

Stiegele, Alfons. Klinische Homöopathie. Beiträge zu ihren Grundlagen. Eine Sammlung v. Aufsätzen u. Vorträgen v. —. Hg. u. mit einer Einführung versehen v. Hans Ritter. Stuttg. : Hippokrates-Verl. 1941. 394 p. **98546**

Tarcsay Izabella. Pszichodiagnosztika. A Rorschach-vizsgálat és klinikai alkalmazása. Bp. : Eggenberger 1940. XI, 235 p. 18 t. **98597**

Umber, Friedrich. Die Stoffwechselkrankheiten in der Praxis. Diabetes mellitus u. insipidus, Gicht, Fettsucht u. Magersucht. *[1925.]* 3. neubearb. Aufl. München : Lehmann 1939. 236 p. **98289**

Weninger Antal. A gyógyítóművészet új irányai. Bp. : Vörösváry kiad. [1941]. 152 p. **98773**

Weninger Antal. Orvos a lélekért. Bp. : Vörösváry kiad. [1941]. 166, [1] p. **98774**

Weninger Antal. Szellem és egészség. Bp. : Vörösváry kiad. 1941. 168 p. **98775**

612 Fiziológia

Abderhalden, Emil. Lehrbuch der Physiologie. In Vorlesungen. *[1936.]* 2—3. völlig neu verf. Aufl. Berlin: Urban & Schwarzenberg 1941. VIII, 392 p. **98419**

Hoffmann Ernő. A látásfolyamat dualisztikus elmélete. (Die dualistische Theorie des Sehprozesses.) Bp. : Stephaneum-ny. 1939. 17 p. **2271/3/5**
= A Szent István Akadémia mennyiségtan-, term.-tudományi osztályának értekezései. III. k. 5. szám.

Reichard György. A 0 vércsoportú férfi és női euglobulinok spektroszkópus és kémiai tulajdonságai. Dissz. Bp. : Fémes-ny. 1939. [5], 22, [2] p. **R 543 : 612.1**
Bibliográfia : p. [24].

613 Közegészségügy
Gesundheitswesen

Baar, Viktor. Wetter und Krankheiten. Wien : »Ars medica« 1932. 172 p. **96250**

Bachmann, Werner. Die Aufgabe der Hygiene in der deutschen Volksgesundheitsführung. Neumünster : Wachholz 1940. 16 p. (Schriften d. Wissenschaftl. Akademie d. NSD Dozentbundes d. Univers. Kiel, 14.) **P 613(43)**

Berlin. Deutsche Gesellschaft f. Wohnungswesen. Das Bad in der Volkswohnung. Untersuchungen über d. hygienischen Wert u. d. bauliche Gestaltung v. Badeeinrichtungen im Arbeiter-Wohnstättebau. Berlin-Charlottenburg: Wasmuth 1941. 56 p. **P 613.524**

Beszámoló Debrecen sz. kir. város egészségvédő intézetének tizéves (1930—1939) működéséről. Debrecen: Városi ny. 1940. 16 p. **R 614.7(439.032) Debrecen**

Budapest. Jogszabályok. A székesfőváros közegészségügyére vonatkozó fontosabb jogszabályok. Előszót írták: Melly József és Csordás Elemér. Bp.: Háziny. 1941. 387 p. **96903**

De Rudder, B[ernhard] & F[ranz] Linke. Biologie der Groszstadt. Mit Unterstützung d. Stadt Frankfurt a. M. Hg. v. —. Dresden: Steinkopf 1940. XII, 210 p. (Frankfurter Konferenzen f. mediz. naturwissenschaftl. Zusammenarbeit. IV. Konferenz.) **96138**

Friedrich, Franz. Sport und Körper. Die biologischen Grundlagen d. Leibeserziehung. Unter Mitwirkung v. Wilhelm Hacker. Ill. v. Rolf Winkler. München: Knorr & Hirth 1941. 276 p. 7 t. **97976**

Grober, [Julius]. Die medizinischen, hygienisch-technischen und sozialen Hilfsmittel der italienischen Ackerbausiedlungen im Mutterlande und in den Kolonien. Jena: Fischer 1941. [6], 65, [1] p. **P 614.79(45)**

Bibliographie: p. [66].

Groh, W[alter]. Die Sauna als deutsches Volksbad. Stuttg.: Marquardt 1941. 52 p.
Bibliographie: p. 52. **P 613.47(43)**

Jó egészséget! A MABI egészségvédő és gyógyító szolgálata. A fiatalkorúak egészségvédelme. Bp.: MABI 1941. 137, [3] p. 16 t. **97987**

Kádár László. Székely fürdők, székely tájak. Bp.: Officina-ny. 1941. 28, [8], 24 p. (Officina képeskönyvek, 32.) **97376**

Krebs, Gertraud. Die geographische Verbreitung der Cholera im ehemaligen Oesterreich-Ungarn in den Jahren 1831—1916. Berlin: Schoetz 1941. 72 p. 11 t. (Veröffentl. aus d. Gebiete d. Volksgesundheitsdienstes LV. Bd, H. 6.) **98556**

Bibliographie: p. 71—72.

Kruif, Paul de. Gesundheit ist Wohlstand. Aus dem Amerikanischen übertr. v. H. Kunze. Zürich: Rascher 1941. 248 p. **96626**

Lesenyei József. A szennyvíz mezőgazdasági felhasználása Németországban. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 38 p. (A »Városi Szemlé«-ből.) **R 614.776(43)**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Fleischbeschau-Gesetz v. 29. X. 1940. Reichsgesetzblatt I. S. 1463 mit d. Verordnung über d. Durchführung d. Ausführungsbestimmungen A, B u. C sowie d. Bekanntmachung über d. Fleischbeschaustatistik v. 1. XI. 1940. *[1940.]* 2. ergänzte Aufl. Neuwied a. Rh.: Meincke 1941. 182 p. (Neuwieder Sammlung, Sonderheft 154.) **96917**

Németország. Törvények, rendeletek. Lebensmittelgesetz. Bd 2. Erläutert v. H. Holthöfer & A. Juckenack. *[1927.]* 2. Aufl. Berlin: Heymann 1941. XXIII, 807, 14 p. (Taschen-Gesetzsammlung, 128.) **98034/2**

Németország. Törvények, rendeletek. Das Milchgesetz nebst Ausführungsbestimmungen des Reiches und des Landes Sachsen. Unter Berücksichtigung wichtiger hiermit in Zusammenhang stehender Gesetze u. Verordnungen. Mit Erläuterungen v. Friedrich Kolbe. Dresden: Heinrich 1940. XIV, 470 p. 4 t. **96682**

Németország. Törvények, rendeletek. Verordnung über Fleischbrühwürfel und ähnliche Erzeugnisse. Mit Unterlagen und Erläuterungen v. E. Morres. Berlin: Decker 1941. 61, [3] p. **P 614.31(43)**

Odermatt, I. Taschenbuch zur Alkoholfrage. Lausanne: Alkoholgegner-Verlag 1933. 280 p. **96517**

Pazzini, Adalberto. L'organizzazione sanitaria in Roma imperiale. Roma: Ist. di studi romani 1940. 22 p. (Quaderni dell'Impero, IV.) **P 614.2(37)»—01/04«**

Praktische Bekämpfung der Alkoholgefahren. Berlin: Neuland-Verl. Ges. 1940. 56 p. **P 613.81(43)**

Santé publique, La — et l'assistance sociale en Turquie. Ankara: Direction géner. de la presse 1941. 100 p. 12 t. **A 56.61/3**

Société des Nations. Organisation d'hygiène. Conférence intergouvernementale des pays d'orient sur l'hygiène rurale. Rapport de la commission préparatoire. Genève: Soc. d. Nat. 1937. 112 p. (Ser. de la Publ. de la Soc. d. Nat. III. Hygiène 1937. III. 3.) **A 50.61/4**

Thode, K[arl]. Früherfassung Alkoholgefährdeter. Darlegungen u. Ratschläge aus der Praxis. Berlin: Neuland Verl.-Ges. 1941. 24 p. **P 613.816(43)**

Venzmer, Gerhard. Wissenschaft besiegt Mikroben. *[1939.]* 2. Aufl. München: Knorr & Hirth 1941. 231, [1] p. 8 t. **98188**

Vojcsik Lipót. A víz szétosztása. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 4°. 16 p. (A »Magyarország ivóvízellátása« c. műből.) **Rq 614.777**

613.2 Táplálkozás
Ernährung

Brupbacher-Bircher, B. Korszerű vegetárius szakácskönyv. *[Das Wendepunkt-Kochbuch.]* Ford. Kerekesné Hatvany Mária. Előszót írta M. Bircher-Brenner. Bp.: Novák 1942. 237 p. **98446**

Keller, Heinrich & William Müller. Wie ernähren wir uns billig und gesund? Das Ernährungsproblem aufgerollt im Lichte d. exakten biologischen Forschung. Zürich: Wegweiser-verl. 1941. 354 p. **97897**

Müller, R. Gesundheit und Lebensfreude durch neuzeitliche Ernährung. Zürich: Neuzeitlich leben Verlag 1939. 104 p. **96417**

Tangl Harald. A táplálkozás. Bp.: Kir. magy. term.-tud. társulat [1941]. 299 p. 8 t. **98163**

Tropp, Caspar. Zeitgemässe Ernährungsfragen. Vortrag. Dresden: Müller 1940. 16 p. **P 613.2(43)**

613.6 Foglalkozások egészségügye
Berufshygiene

Pályi Márton. A bádogos- és szerelőipar egészségügye. Bp.: Horizont [194?]. 64 p. (A foglalkozások egészségügye, 5.) **R 613.6 : 696**

Pályi Márton. A cipészipar egészségügye. Bp.: »Horizont« [194?]. 112 p. (A foglalkozások egészségügye, 4.) **R 613.6 : 685.3**

Pályi Márton. A fodrászipar egészségügye. Bp.: Novák [194?]. 66, [2] p. (A foglalkozások egészségügye, 7.) **R 613.6 : 687.5**

Pályi Márton. A grafikai ipar egészségügye. Bp.: Novák [1941]. 154, [2] p. (A foglalkozások egészségügye, 6.) **98029**

Pályi Márton. A kereskedelem egészségügye. Bp.: Horizont [194?]. 100 p. (Foglalkozások egészségügye, 1.) **98031**

Pályi Márton. A mázoló- és szobafestőipar egészségügye. Bp.: »Horizont« [194?]. 84 p. (A foglalkozások egészségügye, 3.) **R 613.6 : 667**

Pályi Márton. A szabóipar egészségügye. Bp.: Horizont [194?]. 100 p. (Foglalkozások egészségügye, 2.) **98030**

615.1 Gyógyszertan. Gyógyszerészet
Pharmacologie

Issekutz Béla. Gyógyszerek és gyógyítás. Írták: Bosányi Andor, Csapody István [stb.] 1—2. k. *[1940.]* 2. bőv. kiad. Bp.: Eggenberger 1941. **K 6150/5**

Janko Gyula. Gyógyszerészek előléptetése. — cikkei a vidéki gyógyszerészek előhaladása érdekében. Szeghalom: Kultura ny. [1940?]. 104, [2] p. **98032**

Schmaltz, Dieter. Pflanzliche Arzneimittel bei Theophrast von Hohenheim, genannt Paracelsus. Stuttg.: Hippokrates-Verl. 1941. 88 p. 1 t. **97823**

Strauss, Eduard. Die Heilmittel . . . woher sie kommen, was sie sind, wie sie wirken. *[1938.]* 3. Aufl. Lpzg: Fröhlich 1940. 144 p. **96169**

Varró Aladár Béla. Gyógynövényeink gyógyhatásai. Növényi gyógyszerek. Hazai gyógynöv. ism. gyüjt. módja és felhasználásuk a mindennapi életben. Előszóval ell. Bucsányi Gyula. Bp.: Novák [194?]. 400 p. **97339**

62 Technika. Technológia
Technik. Technologie

Bauer, Robert. Zellwolle siegt. Lpzg: Goldmann 1941. 196 p. 9 t. **98256**

Billitz Dezső. Világítástechnikai alapismeretek, különös tekintettel a légoltalmi elsötétítésre. Bp.: Világítástechnikai állomás 1941. 116 p. **97782**

Dassel, D. v. Handbuch für Sprengmeister. Gesetze u. Verordnungen f. d. ostmärkischen Sprengmeister. Wien: Verl. f. Fachliteratur 1940. 172, [4] p. 2 t. **98142**

Di Ricco, Guido. Le irrigazioni nei riguardi tecnico-costruttivi. Firenze: Barbèra 1940. VII, 326 p. (Biblioteca della bonifica integrale, VII. Le irrigazione. Parte 1.) **96652**

Frick, Otto. Handbuch der Steinkonstruktionen. Einschliesslich des Beton- u. Grundbaues. Berlin: Geissler 1927. 4°. XII, 500 p. Bibliographie: p. 1. **X 7620**

Friedrich, Alexander. Die unsichtbare Armee. Das Buch d. Energie. Berlin: Limpert [1940]. 368 p. 16 t. **96985**
Bibliographie: p. 357—366.

Horváth István. Rádiócompass. Útmutató az 1940—41. évre. Bp.: Bethánia-ny. 1940. 192 p. **97342**

Libik, A. & F. Benesch. Das Verbrennungsmotorventil. Bp.: May-ny. [193?]. 310, [2] p. 1 t. **97695**

Mohr, Otto. Mechanische Kläranlagen für Städte und Gemeinden. Bauelemente u. betriebl. Massnahmen auf Grund d. Abwasserzusammensetzung und d. Verhaltens d. verschiedenartigen Schmutzstoffe. *[1931.]* 2. Aufl. München: Oldenburg 1941. 52 p. Bibliographie: p. 52. **98467**

Németország. Reichswirtschaftsministerium. Grubensicherheitsamt. Das Grubensicherheitswesen im Deutschen Reich im Jahre 1939. 19. Grubensicherheitsbericht. Berlin: Ernst 1941. 4°. 113 p. (Aus d. Zeitschrift f. d. Berg-, Hütten- u. Salinenwesen im Deutschen Reich 1940. Bd 88.) **X 7654**

Papp László. A fűtésellenőrzés Németországban. Bp. [ny. n.] 1941. 4°. [32] p. **Rq 628.8(43)**
[Kőnyomat].

Reiner, Stefan. Kautschuk-Fibel. Einführung in die Chemie und Technologie der natürlichen und synthetischen Kautschukarten. Berlin: Union Deutsche Verl.-Ges. 1939. 91 p. **P 678**

Réti Márton. Korszerű központi fűtések tervezése, számítása és kivitele. Bp.: Kilián 1941. 430, [4] p. 4 t. **97069**

Rimamurány-salgótarjáni Vasmű r.-t. ózdi és borsodnádasdi gyáraiban előállított vas- és acélgyártmányai. Bp.: Saját kiad. 1940. 204 p. 12 t. **97027**
[Hozzákapcsolva:] Az ózdi gyárban előállított kereskedelmi acélok szabványai. Érvényes 1941. jan. 1-től. 31 p.

Schimanek Emil. A hűtés technikai és gazdasági problémái. Bp.: Franklin 1941. 276 p. **97062**

Schmahl, Eugen. Eisen bewegt die Welt. Lpzg: List 1940. 278, [2] p. 7 t. **96099**
Bibliographie: p. 277—278.

Trummer Árpád és Lászlóffy Woldemár. A kultúrmérnöki intézmény hat évtizede 1879—1939. Bp.: Stephaneum 1940. XI, 275 p. 73 t. **96453**

Vajda Pál. Mesél a hangszóró. Bp.: Orsz. Közműv. Szövetség 1939. 76 p. **R 654.16**

Zipernovszky Ferenc. Világítástechnika és racionalizálás. Bp.: Világítástechnikai állomás 1940. 91 p. **96245**

625.7 Útépítés

Strassenbau

Bertóty István. A statisztika szerepe a modern városi utak építésében. Bp.: Szőv. háziny. [1940]. 54 p. (Városi Szemle XXVI. évf.-ból.) **R 625.7(01)**

Ilse, Emil. Asphaltstrassen. Halle: Knapp 1930. [8], 95 p. (Der neuzeitliche Strassenbau, VI.) **97681**

Pflug, Hans. A német birodalmi autóutak. Bp.: Pfeifer 1941. 43 p. 16 t. **R 385.812(43)**

Róz Gusztáv. Pályaszinti keresztezések védelme. Az autóforgalomra való tekintettel. Bp.: Stádium 1941. 4°. 20 p. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet »Értekezések, beszámolók« 1. f.-ból.) **Rq 625.1**

Seifert, Alwin. Im Zeitalter des Lebendigen. Natur, Heimat, Technik. Dresden: Müller 1941. 4°. 205, [3] p. **X 7600**

63 Agronómia

Agronomie

Csiperkegomba tenyésztése, A — (Champignon.) A különböző gyakorlati módszerek ismertetése. *[1922].* Pertinyi S., Van der Linden nyomán teljesen átdolgozott 2. kiad. Bp.: Magyar könyvkiadó [1940]. 77 p. **96620**

Czaich Endre Károly. A villamosság a mezőgazdasági többtermelés szolgálatában. Bp.: Magy. elektrotechnikai egyes. 1941. 97, [3] p. **97023**

Dóry Béla. Első a föld! Bp.: »Pátria« 1941. 118 p. 4 t. (Honépítés.) **97071**

Kmoskó Sándor bernicei. Általános gyümölcstermesztés, valamint a minőségi fajgyümölcsök termesztésének iránya. Pomológiai ismeretek. *[1939.]* 3. bőv. kiad. Bp.: Saját kiad. 1940. 264 p. **96443**

Laczkó Aladár. A kender termesztése. Útmutató a kender termesztésére, értékesítésére és kikészítésére. Bp.: »Pátria« 1939. 56 p. (A M. kir. kender-, lentermelési és növényolajkísérleti állomás kiadv.) **R 633.8(439)**

Lesenyi Ferenc. Erdészeti szakművelődésünk és felsőbb erdészeti szakoktatásunk történelmi alapjai. Sopron: Röttig-Romwalter 1940. 78, [1] p. 1 t. **X 2499/5**
= Bányászati, kohászati és erdészeti felsőoktatásunk története 1735—1935. 5. f.

Rapaics Raymund. A magyar gyümölcs. Bp.: Kir. m. term. tud. Társ. 1940. 350, [2] p. 18 t. (Kir. m. Term.-tud. Társ. term. tud. könyvk. váll. 117.) **97350**

Tuzson János. A magyar Alföld. Gazdasági növényföldrajzi tanulm. Telepítési és vízgazdálk. tervezet. Bp.: Hornyánszky ny. 1941. 66, [2] p. 18 t. **97338**

Vass Henriette. A búza terméseredménye és az időjárási elemek közötti összefüggés Hajdu és Szabolcs vármegyében. Debrecen: Városi ny. 1939. 16 p. (Debreceni szemle 1939. májusi sz.-ból.) **R 633.1: 551.5(439.032)**

Weiser István & Zajtay Artur. Takarmányozástan. *[193?.]* 3. teljesen átdolg. kiad. Bp.: Rózsavölgyi 1940. VI, 370 p. **96073**

64 Háztartástan
Haushaltungskunde

Baranyai Lipótné. Az egyéni háztartások racionalizálása. Beszámoló a Washingtonban tartott VII. Nemzetközi racionalizálási Kongresszusról. — Mátyás Jenőné: Az egyéni háztartások gazdálkodásának korszerű feladatai. A Magy. racionalizálási bizotts. háztart.-gazdasági szakoszt. 1940. IV. 24.-én tartott ülésén elhangzott előadások. Bp.: MRB 1940. 42 p. (Magy. racionalizálási bizotts. kiadv., 20.) **R 64: 381.211**

Gundel Károly. A vendéglátás mestersége. Gyakorlati gasztronómia. Bp.: Singer & Wolfner 1940. 337 p. **98045**

Hellwig, Otto K. Behagliche Wohnung und praktischer Haushalt. Unter Mitwirkung: Josef Berger, Martin Ziegler, Erich Boltenstern, Otto Breuer [etz.] Wien: Winkler 1934. 116 p. **97137**

Kollmanné Dávid Andrea, lemhényi. A gyakorlati főzés tankönyve. Száz ebéd keretében. *[1939.]* 5. bőv. kiad. Bp.: Egyet. ny. 1941. VIII, 519 p. 1 t. **98311**

Tábori Piroska. Háztartás háztartási alkalmazott nélkül. Az egyedül dolgozó háziasszony nélkülözhetetlen segítője. Minden háztartás korszerű, gyakorlati tanácsadója. Bp.: Singer & Wolfner [1941]. 98, [1] p. **R 64**

Tábori Piroska. Húspótló ételek hústalan napokra. Hústalan étrendek az egész esztendőre. A magyar háziasszonyok segítségére összeállította —. Bp.: Singer & Wolfner 1940. 79, [1] p. **R 641**

65 Kereskedelmi ismeretek
Handelskunde

Beham, Peter. Das deutsche Pflichtprüfungswesen. Berlin: Springer 1940. VIII, 204 p. (Der Wirtschaftsprüfer, N. F., 7.) **96130**
Bibliographie: p. 189—201.

Blahó Ede. Gyakorlati könyvvitel. Sajtó alá rend. Kazintzi József. Bp.: Szerzők 1941. 236 p. **96195**

Erdély Sándor. A társulati adó. 1940. évi VII. t.-c. (2000/1940. P. M. sz. rendelet). Adómérlege, könyvvitele, bevallása. Az értékkülönbözeti tartalék gyakorlati kimunkálása. Pécs: »Dunántúl« pécsi egyetemi könyvkiadó 1941. 306 p. **96121**

Fodor Béla. Egyszerűsített kereskedelmi könyvvitel kisebb cégek részére. Bp.: Főv. könyvkiadó 1940. 113, [1] p. 13 t. **98436**

Goettsch, Wilhelm. Prüfung der Krankenkassen. Berlin: Langewort 1940. 216 p. **97144**

Liszievicz Nándor. A városi üzemek pénzügyi politikájának korszerű szempontjai. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 53 p. (A »Városi szemle« XXVII. évf.-ból.) **R 657.372: 389.65(439)**

Mechler, Heinrich. Die betriebswirtschaftliche Organisationsprüfung. Berlin: Dtscher Betriebswirte-Verl. 1940. 222 p. **96129**

Netemeyer, Walter. Grundriss der Organisations-, Geschäfts- u. Bürokunde. *[1939.]* 2. erw. Aufl. Stuttg.: Kohlhammer 1941. VIII, 60 p. **P 651**

Neumann Béla. Sütőipari műhelyvezetés. Sütőipari számt Bp.: Friedmann ny. 1931. 46 p. (Sütő ai szakkönyvtár, 3.)
R 658: 664.6

Nyárády József. A kettős könyvvitel lényege. *[1925.]* 5. kiad. Bp.: Officina 1941. 86 p. 1 t.
97992

Szász Antal. Értékkülönbözeti tartalék. Bp.: Gergely 1940. 82 p. **96379**

655+686 Könyvipar
Buchgewerbe

Bornschier, Hans. Papier von A bis Z. Praktischer Wegweiser durch die Anordnungen der Reichsstelle für Papier und Verpackungswesen. Zum Geleit v. Friedrich Dorn. Vorwort v. Erwin Preis. Berlin: Verl. d. Deutschen Arbeitsfront 1941. 280 p. **97996**

Bräuer, A[lfred]. Gestaltungslehre für Schriftsetzer. Berlin: Gutenberg-Verl. [1940]. 96 p. **X 7665**

Editori e stampatori italiani del quattrocento. Note bio — bibliografiche. Introduzione di Raffaello Bertieri. Milano: Hoepli 1929. VIII, 161 p. 117 t. **q 091/512**

Ferrigni, Mario. Gutenberg. Nel V. centenario della invenzione della stampa 1440—1940. Milano: Hoepli 1940. X, 198 p. 13 t. (Collezione Hoepli.) **96688**
Bibliografia: p. 191—192.

Genzmer, Fritz & Walther Grossmann. Das Buch des Setzers. *[1936.]* 4. Aufl. Berlin: Dr. Gutenberg 1941. 232 p. **98824**

Hoyer, Fritz. Einführung in die Papierkunde. Mit einem Beitrag zur Geschichte des Papiers v. Hans H. Bockwitz. Lpzg: Hiersemann 1941. [8], 235 p. **98540**
Bibliographie: p. 222—225.

Kertész Árpád. A nyomtatott betű története és útja Magyarországon. Bp.: Magyar nyomdászok társ. 1941. 300 p. **97363**

Klaetsch, Hermann. Die Druckfarbe in vergangenen Zeiten. Mainz: Gutenberg Gesellschaft 1940. 42 p. 8 t. **P 655.1**

Mihalik Gusztáv. A könyvnyomtatás jelentősége és szerepe gazdasági életünkben. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 30 p. (A »Városi Szemle«-ből.) **R 655.1(439)**

Pollin, Fr. W. Du und die schwarze Kunst. Ausgew. & zusammengest. v. —. Mainz: Gutenberg-Gesellschaft 1940. 40 p. **P 655**

Preussische Staatsbibliothek. Deutscher Buchdruck im Jahrhundert Gutenbergs. Zur Fünfhundert-Jahrfeier der Erfindung des Buchdrucks. Lpzg: Harrassowitz 1940. 2°. X, [2], 206, [2] p. **f 091/507**

Roberts, S[ydney] C[astle]. A history of the Cambridge University press 1521—1921. Cambridge: University press 1921. XV, 190 p. 5 t. **97706**
Bibliography: p. XIII—XV.

Spemann, Adolf. Berufsgeheimnisse und Binsenwahrheiten. Aus d. Erfahrungen eines Verlegers. *[1938.]* 2. umgearb. & erweit. Aufl. Stuttg.: Spemann 1941. 236, [2] p. **98577**

Stock, Franz. Die ersten deutschen Buchdrucker in Paris um 1500. Beitrag zur Geschichte der Deutschen in Frankreich. Freiburg im Breisgau: Herder 1940. XVI, 159 p. 10 t. (Volksdeutsche Quellen u. Darstellungen, Bd I.) **091/527**

Trevisani, Piero. Bodoni epoca vita arte. Milano: Hoepli 1940. XIII, [2], 214 p. 48 t. **091/522**

655.42 Könyvkereskedelem
Buchhandel

Beiträge zur Kulturgeschichte von Berlin. Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens der Korporation d. Berliner Buchhändler. Vorwort v. Otto Mühlbrecht. Berlin: Verl. d. Korp. d. Berliner Buchhändler 1898. [6], 303 p. **98668**

Menz, Gerhard. Der europäische Buchhandel seit dem Wiener Kongress. Würzburg: Triltsch 1941. [8], 164 p. (Das Buch im Kulturleben der Völker, Bd 1.) **98575**
Bibliographie: p. 163—164.

7 Művészet

Kunst

Graevenitz, Fritz v. Kunst und Soldatentum. Stuttg.: Belser 1940. 64 p. **97421**

Hossfeld, Hans-Joachim. Die Anfänge der Münchener Kunstpublizistik. Ein Beitrag zur Frage: Kunstschaffen und Kunstschrifttum. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. VI, 112 p. (Zeitung und Leben, 86.) Bibliographie: p. 111—112. **96387**

Jokisch, Gotthold. Das dynamische Gestaltungsprinzip der deutschen Kunst. Lpzg: Jordan & Gramberg 1941. 164 p. **98565** Bibliographie: p. 161—163.

Mazzini, Giuseppe. Il bambino nell'arte. Visto da un medico. Pref. del Carlo Comba. Milano: Hoepli 1933. 4°. 364 p. 30 t. **X 7529**

Ricci, Corrado. Italie du nord. Paris: Hachette 1921. IV, 367 p. 4 t. (Ars-una. Species-mille. Histoire générale de l'art.) **98810**

Schreyer, Lothar. Bildnis des Heiligen Geistes. Ein Schaubuch u. Lesebuch. Mit einer Einl. »Erhebung durch d. Heiligen Geist« v. Josef Höfer. Freiburg in Br.: Herder 1940. 204 p. 24 t. **98642**

Szönyi István. A képzőművészet iskolája. A festőművészet, grafika és szobrászat technikai eljárásai. Írták: —, Molnár C. Pál, Szobotka Imre [stb.] Bp.: Győző 1941. 395, [4] p. 20 t. **97364**

Wachlmayr, Alois. Das Christgeburtsbild d. frühen Sakralkunst. München: Barth 1939. 4°. 84, [2] p. 17 t. **X 7422**

Wächtler, Fritz. Die neue Heimat. Vom Werden d. nationalsozialistischen Kulturlandschaft. Hg. v. —. München: Dtscher Volksverl. 1940. 200 p. **96944**

Wendland, Winfried. Kunst im Zeichen des Kreuzes. Die künstlerische Welt des Protestantismus unserer Zeit. Berlin: Bong 1934. 128 p. **96507**

701 Esztétika

Ästhetik

Artz, Margit. Organische Kunstbetrachtung bei Schelling. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1940. [4], 76 p. **P 701 Schelling**

Christoffel, Ulrich. Deutsche Innerlichkeit. München: Piper 1940. 156 p. 24 t. **97145**

Daniel Tiborné br. Kazinczy Ferenc esztétikai törekvései. Bp.: Hornyánszky-ny. 1940. 58, [2] p. (Dolgozatok a m. kir. P. P. tud.-egyetem philos. szemináriumából, 37.) **98411**

Katona Puszta Sándor. Lira a művészetben. Bp.: Szalay-ny. 1940. 48 p. (Dolgozatok a kir. m. P. P. tud.-egyet. philos. szemináriumából. 38.) **R 701** Bibliográfia: p. 48.

Köhler, Doris. Karl Philipp Moritz und seine organische Kunstauffassung. Würzburg: Triltsch 1941. [4], 116 p. (Stadion, VIII.) Bibliographie: p. 114—116. **98476**

Péterfi Károly. A vizsgálódó filozófiának systemája. 3. rész. Ízléstudománya vagy esztétika. Sajtó alá rend. & bev. Kristóf György. Cluj-Kolozsvár: Minerva 1940. 136 p. (Erdélyi ritkaságok, 2.) **97857**

Van Vloten, Willem. Vom Geschmack. Wien: Leo 1936. 184 p. **96163**

706.72 Népművészet

Volkskunst

Adler, Fritz. Pommern. Weimar: Böhlau [193?]. 44 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, XI.) **96602**

Busse, H. E. Baden. Weimar: Böhlau [193?]. 48 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, XIII.) **96600**

Creutz, Max. Die Rheinlande. Weimar: Böhlau [1924]. 44 p. 40 t. (Deutsche Volkskunst, III.) **97330**

Gröber, Karl. Schwaben. Weimar: Böhlau [193?]. 34 p. 84 t. (Deutsche Volkskunst, V.) **96597**

Grundmann, Günther & Konrad Hahm. Schlesien. Weimar: Böhlau [193?]. 47 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, VIII.) **96599**

Karlinger, Hans. Bayern. Weimar: Böhlau [193?]. 40 p. 82 t. (Deutsche Volkskunst, IV.) **96603**

Lindner, Werner. Mark Brandenburg. Weimar: Böhlau [193?]. 32 p. 88 t. (Deutsche Volkskunst, II.) **96598**

Meyer, H. B. Danzig. Weimar : Böhlau [193?]. 45 p. 88 t. (Deutsche Volkskunst, Neue Folge.) **96601**

Pessler, Wilhelm. Niedersachsen. Weimar : Böhlau [193?]. 49 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, I.) **96609**

Redslob, Edwin. Thüringen. Weimar : Böhlau [193?]. 31 p. 84 t. (Deutsche Volkskunst, VII.) **96604**

Ritz, Josef. Franken. Weimar : Böhlau [193?]. 39 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, VI.) **96610**

Ritz, J[os.] M[aria]. Süddeutsche Volkskunst. Hg. v. Bayerischen Landesverein f. Heimatschutz durch-. In Verb. mit Karl Gröber, Günter Groschopf, Torsten Gebhard [etc.] München: Callwey 1938. 4°. 142, [2] p. 4 t. **X 7419**

Schlee, Ernst. Schleswig-Holstein. Weimar : Böhlau [193?]. 68 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, Neue Folge.) **96606**

Schwindrazheim, O[skar]. Deutsche Bauernkunst. *[1903.]* 2. umgearb. u. erweit. Aufl. Wien : Deutscher Verl. für Jugend u. Volk 1931. VII, [1], 243 p. 12 t. **97966**

Theiss, Viktor. Steiermark. Weimar : Böhlau [193?]. 52 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, Neue Folge.) **96607**

Uebe, Rudolf. Westfalen. Weimar : Böhlau [193?]. 45 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, XI.) **96605**

Zink, Theodor. Die Pfalz. Weimar : Böhlau [193?]. 43 p. 80 t. (Deutsche Volkskunst, XII.) **96608**

708 Muzeográfia. Műgyüjtés
Museographie

Arfelli, Adriana. La Galleria dell'Accedemia di belle arti di Ravenna. Roma : Libro dello Stato 1936. 50, [2] p. **X 2594/49**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 49.

Arfelli, Adriana. La Pinacoteca e i musei comunali di Forli. Roma : Libr. dello Stato 1935. 64, [4] p. **X 2594/47**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 47.

Arslan, Wart. La Pinacoteca civica di Vicenza. Roma : Libr. dello Stato 1934. 56 p. **X 2594/36**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 36

Avena, Antonio. Il Museo di Castelvecchio a Verona. Roma : Libr. dello Stato 1937. 77, [3] p. **X 2594/60**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 60.

Bajorország. Bayerisches Nationalmuseum. Die Bildwerke. IV. Abteilung. Die Bildwerke in Elfenbein, Knochen, Hirsch- und Steinbockhorn. Mit einem Anhange : Elfenbeinarbeiten der Staatlichen Schlossmuseen in Bayern von Rudolf Berliner. Augsburg : Filser 1926. Fol. XXIX, 163 p. 336 t. (Kataloge des Bayerischen Nationalmuseums, 13.) **5723**

Barbantini, Nino. Il r. Museo orientale di Venezia. Roma : Libr. dello Stato 1939. 98, [2] p. **X 2594/68**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 68.

Barocelli, Piero. Il regio Museo di antichità di Torino. Coll. preistoriche e greco-romane. Roma : Libr. dello Stato 1931. 50, [2] p. **X 2594/6**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 6.

Biagi, Luigi. Il r. Museo Pepoli in Trapani. Roma : Libr. dello Stato 1935. 54, [2] p. **X 2594/46**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 46.

Brandi, Cesare. La regia Pinacoteca di Siena. Ed. d. Ministero della educ. naz. direz. gen. delle belle arti. Roma : Libr. dello Stato 1933. 383, [5] p. 4 t. (Le guide dei musei italiani.) **96101**

Callegari, Adolfo. Il Museo nazionale Atestino in Este. Roma : Libr. dello Stato 1937. 69, [3] p. **X 2594/59**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 59.

Carli, Enzo & Paolo E. Arias. Il Camposanto di Pisa. Roma : Libr. dello Stato 1937. 69, [3] p. **X 2594/61**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 61.

De Rinaldis, Aldo. La Galleria nazionale d'arte antica in Roma. *[1934.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1936. 68, [4] p. **X 2594/14**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 14.

Farina, Giulio. Il r. Museo di antichità di Torino. Sez. egizia. *[1931.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1938. 72, [2] p. **X 2594/7**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 7.

Fleres, Ugo. La Galleria nazionale d'arte moderna in Roma. Roma : Libr. dello Stato 1932. 62, [2] p. **X 2594/13**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 13.

Fogolari, Gino. Le rr. gallerie dell'Accademia di Venezia. *[1934.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1938. 60, [2] p. **X 2594/40**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 40.

Fogolari, Gino. Regia Galleria Giorgio Franchetti alla Cà d'Oro di Venezia. Roma : Libr. dello Stato 1936. 61, [3] p. **X 2594/56**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 56.

Gabbrielli, Mariarosa. Il Museo civico di Viterbo. Roma : Libr. dello Stato 1932. 41, [3] p. **X 2594/10**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 10.

Gabrielli, Noemi. La regia Galleria dell'accademia Albertina di Torino. Roma : Libr. dello Stato 1933. 44 p. **X 2594/28**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 28.

Giglioli, O[doardo] H[illyer]. La regia Galleria degli Uffizi. *[1932.]* 2. ed. Roma: Libr. dello Stato 1940. 97, [3] p. **X 2594/8**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 8.

Golzio, Vincenzo. La Galleria e le collezioni della r. Accademia di San Luca in Roma. Roma : Libr. dello Stato 1939. 72, [2] p. **X 2594/69**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 69.

Gross, Orlando. Il Museo Chiossone di Genova. Roma : Libr. dello Stato 1934. 78, [2] p. **X 2594/31**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 31.

Grosse Deutsche Kunstausstellung 1941, im Haus der Deutschen Kunst zu München. Veranst. v. Haus d. Deutschen Kunst. Katalog. München : Bruckmann 1941. 97 p. 34 t. **98496**

Iahn-Rusconi, Art[uro]. La r. Galleria Pitti in Firenze. Ed. d. Ministero della educ. naz. direz. gen. delle belle arti. Roma : Libr. dello Stato 1937. 333, [3] p. 5 t. (Le guide dei musei italiani.) **96102**

Iahn-Rusconi, Art[uro]. La Galleria d'arte moderna a Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1934. 60, [2] p. **X 2594/35**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 35.

Iahn-Rusconi, Art[uro]. Il Museo degli argenti in Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1935. 65, [3] p. **X 2594/42**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 42.

Iahn-Rusconi, Art[uro]. Le ville Medicee. Boboli, Castello, Petraia e Poggio a Caiano. Roma : Libr. dello Stato 1938. 52, [2] p. **X 2594/64**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 64.

Implom József. A gyulai múzeum és könyvtár hetven éve (1868—1930). Gyula : Városi múzeum 1940. 68 p. (Gyulai dolgozatok, 1.) **0275/44**

Itinerari dei musei e monumenti d'Italia. Ed. il Ministero della educazione nazionale ; direzione generale delle antichità e belle arti. N. 1—. Roma : Libr. dello Stato 1931—. **X 2594**

Lavagnino, Emilio. La Galleria Spada in Roma. Roma : Libr. dello Stato 1933. 40 p. **X 2594/27**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 27.

Mancini, Gioacchino. Villa Adriana e Villa d'Este. *[1934.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1936. 53, [3] p. **X 2594/34**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 34.

Marconi, Pirro. Il Museo nazionale di Palermo. Sezione archeologica. *[1932.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1936. 68, [4] p. **X 2594/11**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 11.

Marconi, Pirro & Luigi Serra. Il Museo nazionale delle Marche in Ancona. Roma : Libr. dello Stato 1934. 84 p. **X 2594/37**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 37.

Marenesi, Marino. La Villa nazionale di Stra. Roma : Libr. dello Stato 1932. 33, [3] p. **X 2594/17**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 17.

Mauceri, Enrico. La regia Pinacoteca di Bologna. Roma : Libr. dello Stato 1931. 48 p. **X 2594/2**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 2.

Minto, Antonio. Il regio Museo archeologico di Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1931. 60 p. **X 2594/4**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 4.

Morassi, Antonio. La Galleria dell'accademia Carrara in Bergamo. Roma : Libr. dello Stato 1934. 93, [3] p. **X 2594/30**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 30.

Morassi, Antonio. Il Museo Poldi-Pezzoli in Milano. *[1934.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1936. 60, [4] p. **X 2594/21**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 21.

Morassi, Antonio. Il Palazzo Reale di Milano. Roma : Libr. dello Stato 1936. 81, [3] p. **X 2594/55**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 55.

Morassi, Antonio. La regia Pinacoteca di Brera. Roma : Libr. dello Stato 1932. 100 p. **X 2594/18**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 18.

Morazzoni, Giuseppe. Il Museo Correale di Sorrento. Roma : Libr. dello Stato 1938. 54, [2] p. **X 2594/66**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 66.

Moretti, Giuseppe. Il Museo delle navi romane di Nemi. Roma : Libr. dello Stato 1940. 49, [3] p. **X 2594/72**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 72.

Muratori, Santi. Il r. Museo nazionale di Ravenna. Roma : Libr. dello Stato 1937. 82, [2] p. **X 2594/63**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 63.

Quagliati, Quintino. Il Museo nazionale di Taranto. Roma : Libr. dello Stato 1932. 76 p. **X 2594/20**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 20.

Quintavalle, A[rmando] O[ttaviano]. La pinacoteca del Museo nazionale di Napoli. Roma : Libr. dello Stato 1932. 64 p. **X 2594/12**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 12.

Pacchioni, Guglielmo. La r. Galleria Sabauda a Torino. Roma : Libr. dello Stato 1938. 64, [2] p. **X 2594/16**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 16.

Pesce, Gennaro. Il Museo nazionale di Napoli. Oreficeria, toreutica, gliptica, vitriaria, ceramica. Roma : Libr. dello Stato 1932. 76 p. **X 2594/19**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 19.

Procacci, Ugo. La r. Galleria dell'Accademia di Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1936. 100, [4] p. **X 2594/52**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 52.

Romano, Tersa Elena. Il Museo »Duca di Martina« nella villa »La Floridiana« di Napoli. Roma : Libr. dello Stato 1936. 88, [4] p. **X 2594/50**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 50.

Rossi, Filippo. Il Museo nazionale di Firenze. (Palazzo del Bargello.) *[1937.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1938. 106, [4] p. **X 2594/9**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 9.

Serra, Luigi. Il palazzo Ducale di Venezia. *[1935.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1935. 114, [2] p. **X 2594/23**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 23.

Sinibaldi, Giulia. Il Museo di S. Marco in Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1936. 76, [4] p. **X 2594/51**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 51.

Sinibaldi, Giulia. Il Palazzo Vecchio di Firenze. Roma : Libr. dello Stato 1938. 62, [2] p. **X 2594/39**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 39.

Sorrentino, Antonio. La regia Galleria di Parma. Roma : Libr. dello Stato 1931. 64 p. **X 2594/5**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 5.

Sprinz, Heiner. Die Bildwerke der Fürstlich Hohenzollernschen Sammlung Sigmaringen. Bearbeitet u. eingeleitet v. —. Lichtbilder v. Otto Lossen. Stuttg. : Montana Verl. 1925. 4°. XIV, 46 p. 66 t. **X 7477**

Stefani, Enrico. Il Museo nazionale di Villa Giulia in Roma. Roma : Libr. dello Stato 1934. 64 p. **X 2594/38**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 38.

Taramelli, Antonio & Raffaello Delogu. Il r. Museo nazionale e la Pinacoteca di Cagliari. Roma : Libr. dello Stato 1936. 82, [2] p. **X 2594/54**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 54.

Taramelli, Antonio & Emilio Lavagnino. Il r. Museo G. A. Sanna di Sassari. Roma : Libr. dello Stato 1934. 62, [2] p. **X 2594/29**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 29.

Tarchiani, Nello. La r. Galleria Pitti in Firenze. *[1934.]* 2. ed. Roma : Libr. dello Stato 1939. 76, [2] p. **X 2594/41**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 41.

Tea, Eva. La Pinacoteca Ambrosiana di Milano. Roma : Libr. dello Stato 1932. 44 p. **X 2594/15**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 15.

Valenti, Rodolfo. Il Museo nazionale di Zara. Roma : Libr. dello Stato 1932. 45, [3] p. **X 2594/22**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 22.

Zocca, Emma. La r. Galleria Estense di Modena. Roma : Libr. dello Stato 1933. 60 p. **X 2594/25**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 25.

709 Művészettörténet

Kunstgeschichte

Bárányné Oberschall Magda. A nyírbátori stallumok. Karcag : Kertész-ny. 1937. 4°. 46 p. 21 t. **X 526/2**
= Bibliotheca Humanitatis Historica, II.

Busch, Karl. Raum- und Zeitgesetze deutscher Kunst. Eine allgemeine Einführung. Berlin : Metzner 1935. [10], 96, [1] p. 8 t. **97880**

Celal Esad Arseven. L'art turc. Depuis son origine jusqu'a nos jours. Istambul : Devlet Basimevi 1939. 305 p. 19 t. **Aq 56.70/6**

Costantini, Vincenzo. Scultura e pittura italiana contemporanea. (1880—1926.) Milano : Hoepli 1940. VIII, 502 p. **98138**

Damerini, Gino. Settecento veneriano. La vita, i tempi, gli amori, i nemici di Caterina Dolfin Tron con 103 lettere ined. di C. D. T. a Gian Galeazzo Serbelloni. Milano: Mondadori 1939. 343, [3] p. (Coll. settecentesca, VIII.) **98350**

Deutschland-Italien. Beiträge zu den Kulturbeziehungen zwischen Norden und Süden. Festschrift für Wilhelm Waetzoldt zu seinem 60. Geburtstage 21. Febr. 1940. Hg. v. Kunstgeschichtlichen Inst. der Martin Luther-Universität, Halle-Wittenberg. Berlin: Grote 1941. XLVIII, 358, [1] p. 1 t. **97985**

Filangieri di Candida, Riccardo. Sorrento e la sua penisola. Bergamo: Istit. Italiano d'arte grafiche 1929. 120, [1] p. (Collezione di monogr. illustr. — Serie I. Italia artistica, 82.) Bibliografia: p. [121]. **X 7685**

Fischer, Otto. Kunstwanderungen auf Java und Bali. Stuttg.: Dtsche Verl.-Anst. 1941. 228 p. **A 91.91/5**

Gengaro, Maria Luisa. Umanesimo e rinascimento. Torino: Unione tip.-editr. Torinese 1940. 4°. IV, 706 p. (Storia dell'arte Classica e Italiana. Vol. 3.) **X 7628**

Bibliografia: p. 641—661.

Hamann, Richard. Deutsche und französische Kunst im Mittelalter. Südfranzösische Protorenaissance und ihre Ausbreitung in Deutschland auf dem Wege durch Italien und die Schweiz. Marburg a/L.: Kunstgeschichtliches Seminar 1922. 4°. 140 p. **X 7617**

Held, Julius. Dürers Wirkung auf die niederländische Kunst seiner Zeit. Haag: Nijhoff 1931. 156 p. 8 t. **97829**

Bibliographie: p. 142—152.

Kemény Lajos. Az érsekprímások alkotásai Pozsonyban. Pozsony: Toldy-kör 1941. 32, [4] p. (Bibliotheka istro-politana.) Bibliográfia: p. [3]. **R 707.4 (439.050) Pozsony**

Kletzl, Otto. Die deutsche Kunst in Böhmen und Mähren. Berlin: Deutscher Kunstverl. 1941. 263 p. **98832**

Leitich, Ann Tizia. Wiener Biedermeier. Kultur, Kunst u. Leben d. alten Kaiserstadt v. Wiener Kongress bis z. Sturmjahr 1848. Bielefeld: Velhagen & Klasing 1941. 4°. 196 p. 16 t. **X 7423**

Leitschuh, Franz Friedrich. Strassburg. Lpzg: Seemann 1903. 176 p. (Berühmte Kunststätten, 18.) **96296**

Lepszy, Leonard. Krakau. Lpzg: Seemann 1906. 142 p. (Berühmte Kunststätten, 36.) **96298**

Lyka Károly. Magyar mesterek. Bp.: Singer & Wolfner [194?]. 184 p. **97084**

Martin, Henry. Pour discerner les styles: Le style Louis XIII, le style Louis XIV, le style Louis XV, le style Louis XVI, le style empire. Paris: Ducher 1925—29. [320 p.] **96528**

Nagy Zoltán vitéz. Új magyar művészet. Száz év szobrászata és festészete. Bp.: Athenaeum 1941. 4°. 144 p. 82 t. **X 7441**

Nemitz, Fritz. Die Kunst Russlands. Baukunst' Malerei, Plastik. Vom 11. bis 19. Jahrhundert Berlin: Hugo 1940. 4°. 130, [6] p. 29 t. **Aq 47.70/10**

Örkényi Ottilia. A művészettörténeti gondolat. Összehasonlító tanulmány. Bp.: Saját kiad. 1941. 74 p. **R 707.2**

Bibliográfia: p. 72—73.

Petraccone, Enzo. L'Isola di Capri. Ediz. d. Manfredi Fasulo. Bergamo: Inst. Italiano d'arti grafiche 1931. 122, [1] p. (Collezione di monografie illustrate. Serie Italia artistica, 72.) **98524**

Riehl, Berthold. Augsburg. Lpzg: Seemann 1903. 148 p. (Berühmte Kunststätten, 22.) **96299**

Rumpf, A[ndreas]. Manuale di storia dell'arte classica. Trad. di P. Mingazzini. Firenze: »Nuova Italia« 1936. 197, [5] p. 33 t. (Il pensiero storico.) **98643**

Schaffran, Emerich. Die Kunst der Langobarden in Italien. Jena: Diederichs 1941. 4°. 196 p. 34 t. **X 7667**

Sedlmayr, Hans. Michelangelo. Versuch über die Ursprünge seiner Kunst. München: Piper 1940. 44 p. 16 t. **96624**

Signori, Ettore. Cremona. Bergamo: Istit. Italiano d'arti grafiche 1928. 132 p. (Collezione di monogr. illustr. — Serie I. Italia artistica, 95.) **X 7684**

Wunder Italiens, Die —. Kirchen, Paläste und Kunstschätze. Handb. f. Studierende u. Reisende. Florenz: Fattorusso 1938. 613, [3] p. (Medici-Kunstbücher.) **98115**

Bibliographie: p. 6.

72 Építészet

Baukunst

Aloi, Roberto. Architettura funeraria moderna. Architettura monumentale crematori, cimiteri, edicole, capelle, tombe, stele, decorazione. Milano: Hoepli 1941. 4°. XLVI, 285 p. **X 7627**

Bibliografia: 279—280.

Borgatti, Mariano. Castel Sant'Angelo in Roma. Roma: La libreria dello stato 1931. 4°. 617 p. (Instituto di architettura militare.) **X 7629**

Csemegi József. Adatok a budavári főtemplom középkori építéstörténetéhez. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 52 p. 8 t. (Tanulm. Budapest multjából, VIII.) **R 726.5(439)Bp01**

Hotz, Walter. Die Münster am Oberrhein. Aufgenommen von Theodor Seeger. Berlin: Deutscher Kunstverlag 1941. 4°. 64 p. 120 t. **X 7495**

Kathedrale von Rouen, Die —. Einführung von Jean Lafond. Berlin: Günther [1939]. 4°. [4] p. 20 t. (Sammlung Parthenon.) **X 7466**

Kletzl, Otto. Peter Parler, der Dombaumeister von Prag. Lpzg: Seemann 1940. 4°. 70, [2] p. **X 7462**

Kozma [Lajos] Ludwig. Das neue Haus. Ideen und Versuche zur Gestaltung des Familienhauses. Zürich: Girsberger [1941]. 161 p. **X 7653**

Küas, Herbert. Der Dom zu Meissen. Baukunst und Bildwerk. Aufnahmen v. Erich Kirsten. Lpzg: Seemann 1939. 4°. 68 p. **X 7475**

Küas, Herbert. Die Meisterwerke im Naumburger Dom. Aufnahmen v. Erich Kirsten. Lpzg: Seemann 1938. 4°. 67 p. **X 7476**

Lhotsky, Alphons. Die Baugeschichte der Museen und der neuen Burg. [Vorwort] v. Fritz Dworschak. Hg. v. Leiter des Kunsthistorischen Museums. Wien: Berger 1941. 4°. XVI, 214 p. 24 t. (Festschrift d. Kunsthistorischen Museums zur Feier des 50. jährigen Bestandes, T. 1.) **X 7602**

Lohf, Paul. Türme und Tore von Flandern bis zur Baltikum. Wolfshagen-Scharbeutz: Westphal 1940. 85, [3] p. 7 t. **96105**

Lorenzetti, Giulio. Ca' Rezzonico. [Prefazione] d. Nino Barbantini. Venezia: Tip. Ferrari 1936. 93 p. 34 t. **98528**

Moretti, Giuseppe. L'Ara pacis augustae. Roma: Libr. dello Stato 1938. 45, [3] p. **X 2594/67**

= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 67.

Müller-Wulckow, Walter. Deutsche Baukunst der Gegenwart. Gesamtausg. d. Bände: Bauten d. Arbeit u. Verkehrs. — Wohnbauten u. Siedlungen. — Bauten d. Gemeinschaft, nebst 2 Generalregistern. Mit über 300 Bildseiten u. vielen Grundrissen. Lpzg: Langewiesche [1929]. 4°. XXXII, 120, 126, 111 p. **X 7446**

Nawrath, Alfred. Indien und China. Meisterwerke der Baukunst und Plastik. Wien: Schroll 1940. 64 p. 83 t. **A 54.72/5**

Reggiori, Ferdinando. La Basilica Ambrosiana. Ricerche e restauri 1929—1940. Pref. del Ildefonso Schuster. Milano: Hoepli 1941. 4°. 364, [2] p. **X 7638**

Bibliografia: p. 83—84, 109, 269—273, 327—328, 347.

Révész-Alexander, Magda. Die alten Lagerhäuser Amsterdams. Eine kunstgeschichtliche Studie. Haag: Nijhoff 1928. 4°. X, 190 p. **X 7559**

Rodenwaldt, Gerhart. Griechische Tempel. Aufgenommen v. Walter Hege. Beschrieben v. —. Berlin: Dtscher Kunstverl. 1941. 4°. 66 p. 48 t. **X 7417**

Rusconi, Arturo. Monte Cassino. Bergamo: Istit. Italiano d'arti grafiche 1929. 132, [1] p. (Collezione di monografie illustrate. Serie I. Italia artistica, 100.) **X 7686**

Bibliografia: p. [133].

Salmi, Mario. L'Abbazzia di Pomposa. Roma: Libr. dello Stato 1938. 41, [3] p. **X 2594/62**

= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 62.

Scharfe, Siegfried. Deutsche Dorfkirchen. Königstein i. Taunus: Langewiesche 1941. 4°. 112 p. **X 7558**

Schulze, Konrad Werner. Die Gewölbsysteme im spätgotischen Kirchenbau in Schwaben von 1450—1520. Diss. Tübingen 1936. Reutlingen: Gryphius Verl. 1939. 4°. 138 p. **X 7471**

Speer, Albert. Neue deutsche Baukunst. Hg. v. —. Dargest. v. Rudolf Wolters. Berlin: Volk u. Reich 1940. 4°. 96 p. **X 7463**

Strassburger Münster, Das —. Einführung v. Ludwig Grote. Berlin: Günther [1940]. 4°. [4] p. 20 t. (Sammlung Parthenon.) **X 7467**

Szántó Irén. Császár község plébániatemploma. Adalék a magyarországi barok művészet történetéhez. Bp.: Szerző 1941. 66, [5] p. 9 t. (A Budapesti kir. m. Pázmány P. Tudományegyet. Művészettört. és Keresztényrégészeti int. dolgozatai, 70.) **98405**

Tápay-Szabó László. Az ókor csodái. A műmellékletek képeit gyüjt. & sajtó alá rend. Szimonidesz Lajos. Bp.: Dante 1940. 4°. 100 p. 24 t. **X 7416**

Vetter, H[ans]. Kleine Einfamilienhäuser. Mit 50 bis 100 Quadratmeter Wohnfläche. Unter Mitwirkung v. Josef Frank, mit Beitr. v. Max Fellerer, Jacques Groag, Hugo Häring [etz.] hg. v. —. Wien: Schroll 1932. 4°. XII, 106 p. 3 t. **X 7541**

Völckers, Otto. Das Grundrisswerk. 1400 Grundrisse ausgeführter Bauten jeder Art mit Erläuterungen, Schnitten und Schaubildern. Stuttg.: Hoffmann 1941. 4°. 348 p. **X 7606**

Zimmermann, Franz Xaver. Die Kirchen Roms. München: Piper 1935. 342, [2] p. Bibliographie: p. 337—338. **98394**

725 Városépítés. Városesztétika

Städtebau

Bierbauer Virgil. A magyar városrendezés eszközei és feladatai. Bp.: Állami ny. 1940. 29 p. (»Városfejlesztés, városrendezés, városépítés.«) **Rq 725.091(439)**

Calou, M. & M. Paillon. Venedig. Wien: Deuticke 1939. 155 p. 6 t. **96533**

Dörfler, Anton. Würzburg die sonntägliche Stadt. Der Bilderteil wurde v. Heinrich Hegener zusammengestellt. Bayreuth: Gauverl. Bayer. Ostmark [193?]. 72 p. **96537**

Harrer Ferenc. Budapest városfejlesztési programmja. Bp.: Szfőv. háziny. 1941. 92 p. (»Városi Szemlé«-ből.) **97780**

Kaufmann, Fritz Alexander. Roms ewiges Antlitz. Formschicksal einer Stadt. Berlin: Riemerschmidt [1940]. 527 p. 16 t. **96654**
Bibliographie: p. 515—527.

Lautner, Harold W. Subdivision regulations. An analysis of Land Subdivision Control Practices. Chicago: Publ. administr. service 1941. XVII, 346 p. **98833**

Mauclair, Camille. Florenz. Wien: Deuticke 1939. 160 p. 6 t. **96534**

Mauclair, Camille. Rom. Wien: Deuticke 1939. 155, [5] p. **98647**

Mittelalterliche Städte der Toscana. Einführung v. G. U. Arata. Berlin: Günther 1941. 4°. 21 t. (Sammlung Parthenon.) **X 7552**

Rawe, Paul Ortwin. Berlin. Das Werden seines Stadtbildes. Lpzg: Koehler & Amelang 1941. 61 p. **P 725.09(43) Berlin**

Wolf, Gustav. Haus und Strasse im Vorort. Beobachtungen über Würfelhäuser u. Vorschläge zu ihrer Vermeidung. München: Callwey 1940. 4°. 56 p. 4 t. **X 7420**

73 Szobrászat

Bildhauerkunst

Christoffel, Ulrich. Lothar Otto. Einl. v. —. Berlin: Rembrandt Verl. 1940. 68 p. (Die Kunstbücher d. Volkes. Kleine Reihe, 7.) **96096**

Deutsche Plastik des 13. Jahrhunderts. Mit einer Einleitung v. Hans Jantzen. München: Bruckmann 1941. 4°. 158, [2] p. **X 7469**

Gerke, Friedrich. Das heilige Antlitz. Köpfe altchristlicher Plastik. Berlin: Kupferberg 1940. 64 p. 30 t. **96082**

Gerstenberg, Kurt. Tilman Riemenschneider. Wien: Schroll 1941. 62, [2] p. 56 t. **98527**

Hermann, Alfred & Wolf Schwan. Ägyptische Kleinkunst. Berlin: Deutscher Kunstverlag 1940. 111, [1] p. **A 62.70/10**

Kammerer, Ernst. Fritz Koelle. Einleitung v. —. Berlin: Rembrandt-Verl. 1939. 68 p. (Die Kunstbücher d. Volkes. Kleine Reihe, 2.) **97077**

Kampis Antal. A szent Anna oltárok mestere. Bp.: Egyetemi ny. 1937. 23 p. 6 t. (Domanovszky Sándor emlékkönyvéből.) **R 730.231**

Kleiminger, Wolfgang. Die Plastik im Elsass. 1260—1360. Freiburg i. Br.: Troemer 1939. 4°. 51, [3] p. 16 t. **X 7424**
Bibliographie: p. 50—51.

Kroll, Bruno. Richard Scheibe, ein deutscher Bildhauer. Vorw. v. Georg Kolbe. Einl. v. —. Berlin: Rembrandt-Verl. 1939. 64 p. (Kunstbücher d. Volkes. Kleine Reihe, 1.) **97075**

Schmidt, Justus. Kunst und Leben Raphael Donners. St. Pölten: Verl. St. Pölten Zeitungs-Verl.-Ges. [1941]. 31 p. 12 t. (Schriftenreihe für Heimat u. Volk, H. 23.) **P 73 Donner**

Schwarzweber, Annemarie. Das heilige Grab in der dtschen Bildnerei des Mittelalters. Freiburg i. Br.: Albert 1940. 4°. 78 p. 20 t. (Forschungen z. Geschichte d. Kunst am Oberrhein, 2.) **X 7425**

Bibliographie: p. 72—76.

Soffici, Ardengo. Medardo Rosso (1858—1928). Firenze: Vallecchi 1929. XXII, 208 p. 42 t. **98458**

Sümeghy Vera. Atlétaeszmény a görög művészetben. Bp.: Sárkány-ny. 1940. 67 p. 4 t. (A kir. magy. Pázmány Péter tud.-egyet. művészettörténeti és classica archeológiai intézetének dolgozatai, XXII.) **R 73(38)**

Szuchy Tibor. Liptóújvári Strobl Alajos 1856—1926. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 90 p. VI t. (A Budapesti kir. m. Pázmány P. Tudományegyet. Művészettört. és Keresztényrégészeti int. dolgozatai, 69.) **98408**

Bibliográfia: p. 71—72.

Weisz Anna. Izsó Miklós élete és művészete. 1831—1875. Bp.: Pápai ny. 1939. 104 p. 8 t. **96268**

737 Éremtan

Münzkunde

Hirmer, Max. Die schönsten Griechenmünzen Siziliens. Lpzg: Insel-Verl. 1940. 66 p. **96361**

Huszár Lajos. Szent György érmek. Karcag: Kertész-ny. 1940. 4°. 67 p. 8 t. **X 526/4**

= Bibliotheca Humanitatis Historica, 4.

Römische Kaisermünzen. Bildwahl u. Geleitwort v. Max Hirmer. Lpzg: Insel-Verl. 1941. 66, [2] p. (Insel-Bücherei, 270.) **98465**

745 Iparművészet

Kunstgewerbe

Bárányné Oberschall Magda. Régi magyar vasművesség. Bp.: Officina 1941. 48 p. 32 t. **96700**

Böhm, Ernst. Hans Petzolt, ein deutscher Goldschmied. München: Bruckmann 1939. 89, [3] p. 14 t. **98618**

Fischer, Josef Antonio. Deutsches Mosaik und seine geschichtlichen Quellen. Lpzg: Hiersemann 1939. 4°. XV, 119, [1] p. 55 t. **X 7682**

Kasper, Karl. Bunter Traum auf gewebtem Grund. Aus d. Wunderwelt d. Stoffdrucks. Berlin: Elsner [1940?]. 160 p. **96084**

Korn, Arthur. Glas im Bau und als Gebrauchsgegenstand. Berlin: Pollak [192?]. 4°. 254 p. **X 7613**

Liverani, Giuseppe. Il Museo delle ceramiche in Faenza. Roma: Libr. dello Stato 1936. 70, [2] p. **X 2594/57**

= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 57.

Massányi József. Mélyből a magasba... Badár karcolatok... Mezőtúr: Borbély ny. 1941. 64 p. **R 666.3(439.037) Mezőtúr**

Palotay Gertrud. Oszmán-török elemek a magyar hímzésben. Vác: Kapisztrán ny. 1940. 4°. 145 p. 50 t. **X 526/6**

= Bibliotheca Humanitatis Historica, 6.

Quelle, Otto. Der spanisch-portugiesische Kulturkreis auf Wiener Gobelins. Eine kulturgeschichtl. Darstellung. Lpzg: Harrassowitz 1940. 4°. 30 p. 36 t. (Festschrift z. zehnjährigen Bestehen d. Ibero-Amerikanischen Instituts Berlin 1930—1940.) **X 7479**

Rellini, Ugo. La piu antica ceramica dipinta in Italia. Roma: »Coll. meridionale« 1934. 4°. 110, [2] p. 3 t. (Collezione meridionale, ser. III.) **X 7528**

Schuchhardt, Wolfgang. Weibliche Handwerkskunst im deutschen Mittelalter. Berlin: Metzner 1941. 63 p. 24 t. **X 7599**

Serra, Luigi. Il r. Museo artistico industriale di Roma. Roma: Libreria dello Stato 1934. 48 p. **X 2594/33**

= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 33.

Trenkwald, Hermann. Gläser der Spätzeit (um 1790—1850). Hg. v. —. Wien: Schroll 1923. 4°. VII, [1] p. 44 t. **X 7683**

Wersin, Wolfgang v. Das elementare Ornament und seine Gesetzlichkeit. Eine Morphologie d. Ornaments. Lichtbilder v. Walter Müller-Grah. Textzeichnungen v. Herthe v. Wersin. Ravensburg: Maier 1940. 4°. 100, [4] p. **X 7418**

75 Festészet

Malerei

Altfranzösische Malerei. [Einführung v.] L. Dinnier. Berlin: Günther [1940]. 4°. [4] p. 20 t. (Sammlung Parthenon.) **X 7465**

Ambrózy György. A magyar csatakép. Dissz. Bp.: Athenaeum-ny. 1940. 191, [3] p. **96458**
Bibliográfia: p. 151—175.
[Olasz ny. kivonattal.]

Baldass, Ludwig von. Albrecht Altdorfer. Wien: Gallus 1941. 4°. 328 p. **X 7634**

Bargellini, Piero. Città di pittori. Firenze: Vallecchi 1940. 298, [2] p. 15 t. **96430**
Bibliografia: p. 287—298.

Bendel, Max. Tobias Stimmer. Leben u. Werke. Zürich: Atlantis-Verl. 1940. 280 p. 2 t. **96078**

Berenson, Bernhard. I pittori italiani del Rinascimento. Trad. di Emilio Cecchi. Milano: Hoepli 1936. 275, [5] p. 104 t. (Collezione »Valori plastici«.) **98560**

Berkovits [Ilona] Elena. Felice Petanzio Ragusino. Capo della bottega di miniatori di Mattia Corvino. Bp.: Franklin 1941. 34 p. **R 750.56(439)»14«**

Berkovits Ilona. A Képes krónika és Szent István királyt ábrázoló miniaturái. Bp.: Egyetemi ny. 1938. 22 p. 2 t. **R 750.56(439)»13«**

Berkovits [Ilona] Elena. Miniatori ungheresi, nel »Dictionnaire des miniaturistes«. Bp.: Franklin 1941. 30 p. **R 750.56(439)»13/15«**
Bibliografia: p. 18, 25—29.

Cecchi, Emilio. Giotto. Milano: Hoepli [1937]. 175, [5] p. 100 t. (Coll. »Valori plastici«.) **98534**
Bibliografia: p. 165.

Coletti, Luigi. Il Tintoretto. Bergamo: Instituto italiano d'arti grafiche 1940. 46 p. 74 t. **97331**

Degenhart, Bernhard. Antonio Pisanello. Wien: Schroll 1940. 66, [2] p. 61 t. **98551**

Dessins de maîtres espagnols. Introd. et choix de Erwin Gradmann. Trad. de S. Stelling-Michaud. Bale: »Holbein« [19??]. XXIV, 40 p. **98126**

Drost, Willi. Das Jüngste Gericht des Hans Memling. In der Marienkirche zu Danzig. Wien: Schroll 1941. 38 p. 15 t. (»Danzig in Geschichte u. Gegenwart«, Bd 5.) **98523**

Ducati, Pericle. Die etruskische italo-hellenistische und römische Malerei. Wien: Deuticke 1941. XXXV, [2] p. 60 t. (Gesch. d. italien. Malerei in Einzeldarstellungen.) **98139**

Élthes Gyula, tusnádi. Márton Ferenc élete és művei. A Hargitaváralja jelképes székely község megbízásából írta és összeállította: —. Bp.: Stádium 1940. 64 p. 27 t. **97132**

Farbenfenster grosser Kathedralen des XII. u. XIII. Jahrhunderts. Meisterwerke mittelalterl. Glasmalerei. Geleitw. v. Ricarda Huch. Lpzg: Weller 1937. 4°. 18, [2] p. 15 t. (Iris Bücher d. Natur u. Kunst.) **X 7536**

Ferdinandy Mihály. Giotto. Bp.: Officina 1941. 49, [2] p. 17 t. (Ars mundi, II.) **97352**

Garas Klára. Kracker János Lukács. 1717—1779. Adalék a magyarországi barokfestészet történetéhez. (Mit deutschem Auszug.) Bp.: Hungária-ny. 1941. 104 p. 12 t. (A bpesti kir. m. P. P. tud.-egyet. művészettört. & kereszténytrégészeti int. dolgozatai, 71.) **98506**

Goering, Max. Deutsche Malerei des siebzehnten und achtzehnten Jahrhunderts. Von den Manieristen bis zum Klassizismus. Berlin: Genius Verl. 1940. 4°. 32 p. 96 t. **X 7604**

Heincz Katalin. Hegedüs László 1870—1911. Con riassunto italiano. Bp.: Franklin-ny. 1940. 86 p. (Bp. Kir. Magy. Pázmány P. Tudományegyet. művészettört. és keresztény-régészeti intézetének dolgozatai, 63.)
Bibliográfia: p. 61—62. **R 75 Hegedüs László**

Kalkschmidt, Eugen. Ludwig Richter. Sein Leben u. Schaffen. Berlin: Grote [1940]. [8], 204 p. 41 t. **96694**
Bibliographie: p. 199—200.

Kerber, Ottmar von. Hubert van Eyck. Die Verwandlung der Mittelalterlichen in die neuzeitliche Gestaltung. Frankfurt a. M.: Klostermann 1937. 319 p. 19 t. **97878**

Kroll, Bruno. Julius Seyler. Einleitung v. —. Berlin: Rembrandt-Verl. [1940]. 72 p. (Die Kunstbücher d. Volkes. Kleine Reihe, 6.) **96090**

Linfert, Carl. Alt-Kölner Meister. München: Bruckmann 1941. 4°. 110 p. 33 t. **X 7454**
Bibliographie: p. 107.

Mandach, C. von. Niklaus Manuel. Sein Leben und sein Wirken. Von—. — Hans Koegler: Niklaus Manuel der Zeichner. Den Bilderteil dieses Buches bauten Hans Koegler u. Robert Spreng. Aufnahmen v. Robert Spreng. Lpzg: Asmus-Verl. [o. J.] LV p. 62 t. **5737**

Marle, Raimond van. The development of the Italien schools of painting. Vol. 1—6. The Hague: Nijhoff 1923—25. **98520**
[Vol. 6.: Iconographical index to vol. 1—5.]

Möbius Izabella. Deák Ébner Lajos (1850—1934). Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 89 p. 13 t. (A Budapesti kir. m. Pázmány P. Tudományegyet. Művészettörténeti és Keresztényrégészeti intézetének dolgozatai, 66.) **98414**
Bibliográfia: p. 80—84.

Nasse, Hermann. Fra Giovanni Angelico da Fiesole. München: Allgemeine Verlagsanstalt 1924. 4°. 52 p. 18 t. **X 7610**

Palluchini, Rodolfo. Canaletto und Guardi. Einführung v. —. Berlin: Günther 1941. 4°. [4] p. 20 t. (Sammlung Parthenon.) **X 7551**

Pallucchini, Rodolfo. Veronese. Bergamo Ist. ital. d'arti grafiche 1940. 144 p. 2 t. **98586**

Pátzay Pál. Szinnyei Merse Pál. Bp.: Officina-ny. 1941. 18 p. 28 t. **97375**

Paulsen, Rudolf. Kunst und Glaube. Grundsätzliches über Malkunst. Potsdam: Protte 1935. 134 p. 8 t. **96110**

Pewny Denise. Rippl-Rónai József (1861—1927). Bp.: Sárkány-ny. 1940. 135 p. 27 t. (A bpi m. kir. Pázmány Péter tud.-egyet. művészettörténeti és keresztényrégészeti intézetének dolgozatai, 62.) **96271**
Bibliográfia: p. 105—111.

Planiscig, Leo. Andrea del Verrocchio. Wien: Schroll 1941. 57, [3] p. 40 t. **98389**

Radocsay Dénes. Madarász Viktor. 1830—1917. Bp.: Weisz-ny. 1941. 96 p. 20 t. (Bpesti kir. m. P. P. tud.-egyet. művészettört. & kereszténytörténeti int.-nek dolg., 67.)
Bibliográfia: p. 95—96. **98412**

Ramuz, C. F. Aimé Pache. Ein waadtländischer Maler. Aus d. Französischen von Werner Johannes Guggenheim. Zürich: Humanitas Verlag 1941. 352 p. **97743**

Schweinfurth, Philipp. Geschichte der russischen Malerei im Mittelalter. Haag: Nijhoff 1930. 4°. XII, 506 p. 8 t. **A 47.75/3**

Serra, Luigi. Raffaello. Torino: »Unione« 1941. 198, [6] p. 25 t. (I grandi italiani, 10.) **98091**

Ueberwasser, Walter. Konrad Witz. Photographie v. Robert Spreng. Basel: Cratander [194?]. Fol. XXIV, 97 p. (Basler Kunstbücher, I.) **5732**

Venturi, Adolfo. Leonardo da Vinci und seine Schule. Wien: Deuticke 1941. XLVI p. 112 t. (Geschichte der italienischen Malerei in Einzeldarstellungen.) **97965**

Venturi, Adolfo. Raffaello. [Milano]: Mondadori [1941?]. 81, [3] p. 16 t. **98552**
Bibliographie: p. 71—[82].

Waldmann, Emil. Das Bild des Kindes in der Malerei. Hg. v. Wolfgang Gurlitt. Berlin: Genius-Verl. 1940. 4°. 64 p. 66 t. **X 7459**

Wilhelm-Kästner, Kurt [etz.]. Caspar David Friedrich und seine Heimat. Von: —, Ludwig Rohling, Karl Friedrich Degner. Berlin: Nicolai 1940. 87 p. 26 t. **97417**
Bibliographie: p. 78—84.

Winkler, Friedrich. Altdeutsche Tafelmalerei. München: Bruckmann 1941. 4°. 254 p. 8 t. **X 7453**

Zahn, Leopold. Im schatten Apolls. Anselm Feuerbach und das XIX. Jahrhundert. Berlin: Kiepenheuer 1940. 338 p. 17 t. **96375**

76 Grafika

Graphik

Oppel Imre. A rekonstruálás lényege és módszere. Debrecen: Városi ny. 1941. 20 p. (A »Protestáns tanügyi Szemlé«-ből.) **R 741(071.2)**

Rosner Károly. A plakát kézikönyve. Bev. Pogány Zsigmond. Bp.: Szfőv. hird. váll. 1935. 4°. 47, [3] p. 10 t. **X 7637**

Schweidler, Max. Sammeln und Sichten. Eine praktische Graphikkunde. Innsbruck: Wagner 1941. VIII, 211 p. 7 t. **091/536**

77 Fénykép. Film

Lichtbild

Castiglione Henrik & Székely Sándor. Filmlexikon. Szerk. —. Először írták Benes Zoltán és Pogány Frigyes. Bp.: Merkantilny. [1941]. [10], 684 p. **98989**

Croy, Otto. Hunderterlei Fotokniffe. *[1936.]* 2. Aufl. Bd 1. Halle/Saale: Knapp 1941. 176 p. **98160**

Emmermann, Curt. Leica-Technik. *[1937.]* 23—26. Aufl. Halle: Knapp 1940. VIII, 344 p. 17 t. **98006**

Fári László & Vermes Miklós. Korszerű fényképezés. Bp.: Magyar. term.-tud. társ. 1940. 340 p. 20 t. **97993**
Bibliográfia: p. 326–328.

Freytag, Heinrich. Contax-Praxis. Kleinbild-Technik, Kleinbild-Kunst. Halle: Knapp 1938. 154 p. 2 t. **98005**

Heering, Walther. Das Rolleiflex-Buch. Lehrbuch für Rolleiflex und Rolleicord. Harzburg: Heering 1941. 215 p. **98161**

Hevesy Iván. A magyar táj és a magyar tájkép. Gyoma: Kner 1941. 4°. 42 p. 24 t. **X 7530**

Kluge, Hans A. Foto in Farben. Hg. v. —. Zwickau: Förster & Borries 1938. 111 p. 1 t. **98953**

Kreilisheim György. Régi magyar fényképezés. Bp.: Officina-ny. 1941. 28, [8] p. 16 t. (Officina-képeskönyvek, 34.) **98276**

Lohr Ferenc. A filmszalag útja. Bp.: Kir. magy. term. tud. társ. 1941. 344, [2] p. 7 t. (Kir. magy. term.-tud. könyvkiadó vállalata, 120. k.) **97764**

Pozsonyi Gábor. A keskenyfilm vetítése. Bp.: Athenaeum 1941. 150 p. **97083**

Serda, Charlott. Das Farbfoto-Buch vom Film. Lpzg: Breitkopf & Härtel 1941. 72 p. 35 t. **97974**

Simonffy János & Pataky Ferenc. Fényképezzünk. *[1932.]* 2. kiad. Bp.: »Diák foto« 1941. 123, [5] p. **97034**

Stöckler, Heinrich. Die Leica in Beruf und Wissenschaft. Illustr. Frankfurt a. M.: Breidenstein [1941]. 384 p. **96983**

78 Zene
Musik

Abendroth, Walter. Die Symphonien Anton Bruckners. Berlin: Bote 1940. 159, [2] p. **97113**

Brand, Carl Maria. Die Messen von Joseph Haydn. Geleitwort v. Alfred Schnerich. Würzburg-Aumühle: Triltsch 1941. [8], 548 p. (Musik u. Geistesgeschichte, Bd II.) **98420**

Bruers, Antonio. Beethoven. Catalogo storico — critico di tutte le opere. Roma: Bardi 1940. 427, [3] p. 1 t. **96968**

Busoni, Ferruccio. Scritti e pensieri sulla musica. A cura di Luigi Dallapiccola e Guido M. Gatti. Introd. di Massimo Bontempelli. Firenze: Le Monnier 1941. XII, 142, [1] p. 1 t. **97430**

Bücken, Ernst. Das deutsche Lied. Probleme und Gestalten. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt 1939. 196 p. **98399**

Bücken, Ernst. Wörterbuch der Musik. Lpzg: Dieterich 1940. [4], 488 p. 1 t. (Sammlung Dieterich, 20.) **K 7800/9**

Failoni, Sergio. Hazugságok a művészetben. Bp.: Franklin [1941]. 99 p. **98854**

Falk Géza. Zenei műszótár. Bp.: Rózsavölgyi 1941. 78, [2] p. **K 7800/10**

Farga, Franz. Geigen und Geiger. Zürich: Müller [1940]. 334 p. **96633**

Favara, Teresa Samonà. La filosofia della musica dall'antichità greca al cartesianesimo. Milano: Bocca 1940. XVI, 150 p. (Biblioteca artistica, 31.) **96679**

Fodor Gyula. Zenélő óra. Történetek zenéről és zenészekről. Hincz Gyula rajzaival. Bp.: Singer és Wolfner [1941]. 307, [1] p. **98858**

Fraccaroli, Arnaldo. Rossini. Verona: Mondadori 1941. 369, [3] p. 20 t. **97442**

Gatti, Carlo. Verdi nelle immagini. [Milano]: Garzanti [1941]. XIX, 236, [10] p. **q 091/524**

Gedeon Tibor. A zenéről olyanoknak, akiket nem is nagyon érdekel. Bp.: Gergely 1935. 84 p. **R 78(04)**

Grolman, Adolf v. Die Musik und das musikalische im Menschen. Drei Vorträge. Gehalten in Karlsruhe im I. 1940. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 76 p. **96165**

Hajrá honvéd — Erdélyért! Erdélyi vonatkozású dalok gyüjteménye a magyar katonaszellem szolgálatára. *[1940.]* 2. kiad. Sajtó alá rend. és jegyz. ell.: Mathia Károly és Volly István. Bp.: Stádium-ny. 1941. 64 p. **R 784.71(439.42)**

Hasse, Karl. Johann Sebastian Bach. Leben, Werk und Wirkung. Köln: Staufen 1941. 200 p. **97929**

Kapp, Julius. Das Opernbuch. Eine Geschichte der Oper und ein musikalisch-dramatischer Führer. *[1921.]* Neuaufl. Lpzg: Hesse & Becker 1940. 617, [1] p. **96431**

Koch Lajos. Allaga Géza. Születése 100. évfordulójára. Bp.: Hollóssy-ny. 1941. 16 p. (A Zene könyvtára, 2.) **R 780.711 Allaga Géza**

Köberle, Adolf. Bach, Beethoven, Bruckner als Symbolgestalten des Glaubens. *[1937.]* 4. Aufl. Berlin: Furche Verl. 1941. 62, [1] p.
Bibliographie: p. 61—62. **97925**

Mayer, Anton. Wir hören Musik. Berlin: Deutsche Buch-Gemeinschaft 1939. 394 p. **96556**

Moser, Hans Joachim. Das deutsche Lied seit Mozart. Bd 1—2. Berlin: Atlantis Verlag 1937. **98253**

Mozart a premontreiek körében. Keszthely: Sujánszky-ny. 1941. p. 7—14. (A Keszthelyi premontrei gimnázium évkönyvéből.) **R 780.711 Mozart**

Németh István László. A szlovákiai magyar zenekultúra mérlege. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 15 p. (Szlovákiai magy. művelődési könyvt.) **R 78(439.31)**

Nüll, Edwin von der. Moderne Harmonik. Lpzg: Kistner & Siegel 1932. XVI, 110 p. (Handbücher der Musikerziehung.) **98572**

Orel, Alfred. Der junge Schubert. (Aus d. Lernzeit d. Künstlers.) Mit ungedruckten Kompositionen Schuberts nach Texten v. Pietro Metastasio. Wien: Robitschek [19??]. 4°. 36, 28 p. **X 7428**

Pálóczi Horváth Lajos. Népünk dalai. A magyar népdal nemzeti jelentősége. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 134 p. **98844**
Bibliográfia: p. 132—133.

Pálos L. Ferenc. Kovács János Márk (1782—1854) énekeskönyvének szerepe a katolikus egyházi énekreformok történetében. Függelék: Kovács Márk: Az énekes karnak szeplői és szabályai 1844 c. kézirat kiadása. Komárom: »Unio« ny. 1940. 94, [1] p. **R 81.09—141»17/18«**

Pfitzner, Hans. Über musikalische Inspiration. Berlin-Grunewald: Fürstner 1940. 94, [4] p. **96150**

Rékai Miklós. Zeneművészetünk érdekében. Bp.: Turcsányi-ny. 1939. 37 p. **R 78(439)»193«**

Roiha, Eino. Die Symphonien von Jean Sibelius. Eine form-analytische Studie. Jyväskylä: Gummerus Asakeyhtiön 1941. 141, [2] p. **98178**

Schering, Arnold. Von grossen Meistern der Musik. Lpzg: Koehler & Amelang 1940. 188 p. **96117**

Schrenk, Oswald. Wilhelm Furtwängler. Berlin: Bote & Bock 1940. 33 p. **P 780.711 Furtwängler Wilhelm**

Siklós Albert. Hangszerek, hangszínek. Bp.: Vajna & Bokor 1941. 230 p. **98109**

Sonkoly István. Mosonyi Mihály egyházi zenéje. Eger: Egri ny. 1941. 7 p. (A Katolikus Kántor 1940. 11—12. & 1941. 1. számából.) **R 780.711 Mosonyi Mihály**

Specht, Richard. Richard Strauss und sein Werk. Bd 1—2. Lpzg: Tal 1921. **96291**
Bd 1. Der Künstler u. sein Weg. Der Instrumentalkomponist. Mit einem Anhang: Thementafeln. 356, [4], 40 p. 1 t.
Bd 2. Der Vokalkomponist. Der Dramatiker. Mit einem Anhang: Thementafeln. 388, [4], 50 p.

Szabolcsi Bence. A zene története. Bp.: Rózsavölgyi 1940. 424 p. 32 t. **96063**

Takács Menyhért. Liszt Ferenc érzelmi világa. Lélektani adalékok a romantikus zene esztétikájához. Bp.: Orsz. Széchenyi könyvt. kiad. 1941. 207 p. (Musicologia Hungarica, IV.) **98406**
Bibliográfia: p. 204—206.

Tóth Aladár és Szabolcsi Bence. Mozart élete és művei. Bp.: Győző 1941. 186 p. 16 t. **98166**

Tóth Aladár. Verdi művészi hitvallása. Bp. Hollósy-ny. 1941. 16 p. (A »Zene« könyvtára 1.) **R 780.711 Verd**

792 Színház
Theater

Barna János. A debreceni színészet első esztendeje (1798). Ism. —. Debrecen: Városi ny. 1934. 8 p. **R 792(439.032)Debrecen »1798«**

Blanck, Karl & Heinz Haufe. Unbekanntes Theater. Ein Buch von der Regie. Mit 78 Szenenbildern. Stuttg.: Cotta 1940. 4°. 56, 79, [3] p. **X 7421**

Corsi, Mario. Il teatro all'aperto in Italia. Pref. di Renato Simoni. Milano: Rizzoli 1939. 4°. 320 p. **X 7555**

Dingelstedt, Franz v. Aus der Briefmappe eines Burgtheaterdirektors. Mit einer biogr. Skizze u. Anmerkungen v. Karl Glossy. Wien: Schroll 1925. [8], 504 p. 1 t. **98683**

Drews, Wolfgang. Die Grossen des deutschen Schauspiels. Bildnisse aus zwei Jahrhunderten. Berlin: Deutscher Verlag 1941. 210, [2] p. 16 t. **97672**

Gastspiel des Ungarischen Nationaltheaters in Deutschland 1941. Bp.: Universitäts-Dr. 1941. 4°. 30, [2] p. **Rq 792(439)Bp Nemzeti Színház**

Glanz, Luzia. Das Puppenspiel und sein Publikum. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 98 p. (Neue deutsche Forschungen, 302.) **98567**
Bibliographie: p. 94—98.

Hegyi Tibor. A debreceni színészet és színház története a legrégibb időktől a kiegyezésig. Dissz. Debrecen. Balassagyarmat: Grünberger ny. 1939. 64 p.
R 792(439.032)Debrecen ». . ./1867«
Bibliográfia: p. 61—63.

Hlaváts Elinor. Német bábjátékosaink. Pécs: Dunántúl-ny. 1940. 143 p. (Német néprajztanulmányok, 3.) **96524**
Bibliográfia: p. 140—143.

Hont Ferenc. Az eltűnt magyar színjáték. [1. k.] Bp.: Officina 1940. (A La-Fontaine irod. társ. könyve.) **97117**
1. k. Hivatásos színjátszásunk a honfoglalástól a Mohácsi vészig. 181, [3] p. 6 t.
Bibliográfia: p. 155—177.

Hubay Miklós. Nemzeti színjátszás. Drámai magyarság. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 86 p. (Balassi Bálint-könyvtár, 6.) **97753**

Janovics Jenő. A Farkas-utcai színház. Bp.: Singer & Wolfner 1941. 318 p. 28 t. **96408**

Lotz, Arthur. Das Feuerwerk. Seine Geschichte und Bibliographie. Beiträge zur Kunst- und Kulturgeschichte der Feste und des Theaterwesens in sieben Jahrhunderten. Lpzg: Hiersemann 1940. 4°. 135 p. 36 t. **X 7601**

Márkus László. A magyar ballet. Bp.: Officina-ny. [1941]. [24] p. 7 t. (»Magyar balletek.«) **98157**

Milano. Museo teatrale alla Scala. Catalogo. Ed. a cura del consiglio direttivo comp. da Stefano Vittadini. Pref. di Renato Simoni. Milano: Bestetti 1940. XVIII, 402 p. 6 t. **0171/223**

Salani, Ettore. Illuminazione teatrale e decorative ad inondazione di luce. (Tecnica.) Milano: Hoepli 1941. 4°. XVI, 173 p. **X 7633**

Szalay Karola. A tánc a képzőművészetben. Bp.: May-ny. 1941. 88 p. 1 t. (Bpesti kir. m. P. P. tud.-egyet. műv. tört. és keresztény-régészeti int. kiadv., 68.) **R 793.3**
Bibliográfia: p. 85—88.

Székely György. Színházelmélet Angliában. 1882—1930. Pécs: Dunántúl ny. 1940. 92 p. (A m. kir. P. P. tud.-egyet. angol philologiai int. kiadv., XXI.) **R 792(42)»1882/1930«**
Bibliográfia: p. 88—92.

Szilágyi Béla. A debreceni színészet és színház története 1796—1880. Debrecen: Szerző 1938. 62, [2] p. (Magy. irod. dolgozatok a debreceni M. kir. Tisza István tud.-egyet. magy. irod.-tört. szemináriumából.)
R 792(439.032) Debrecen »1796/1880«
Bibliográfia: p. 61—62.

794/795 Játék
Spiele

Kovács Endre és Szigetvári Zoltán. Tarokkőr. A négyes tarokkjáték szabályainak részletes ismertetése és magyarázata. Bp.: Hornyánszky 1940. 160 p. **96356**

Páros György. Csodák a sakktáblán. Kecskemét: Magyar Sakkvilág kiad. 1940. 125, [2] p. (Magyar Sakkvilág könyvtára, XIV.) **97370**

Vécsey Zoltán. Az 1940. évi Maróczy-verseny. Kecskemét: »Magyar Sakkvilág« kiad. [1940]. 69, [1] p. (Magyar Sakkvilág könyvtára, XIII.) **R 794.1**

796 Sport

Csikay [Pál] Paul de. La chasse en Hongrie. [Préface] de: Maxime Ducrocq. Paris: Office National Hongrois 1938. 34, [2] p. **R 799.2(439)**

Dobránszky István. A német főiskolai testnevelés rendje. Írta és összeállította Georg Briese: »Hochschulsportordnung« c. műve alapján: —. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 23 p. (M. kir. József nádor Műegyetem Testnevelési intézetének kiadványa, III.) **R 796(071.1)(43)**

Dobránszky István. Az ökölvívó technika oktatása. Bp.: Stephaneum 1941. 16 p. (M. kir. József nádor műegyetem testnev. int. kiadv., IV.) **R 796.83**

Festetics Pál gr. Az őz tenyészete, óvása és vadászata. Bp.: Vajna [1941]. 103 p. 2 t. (Hubertus vadászkvtár, IV.) **96631**

Hopf, Josef. Die Haftpflicht des Sportlehrers. Diss. Erlangen. Miesbach: Dr. Rommer 1940. 60 p. **R 796(07)(43)**
Bibliographie: p. 3—5.

Justh Ödön. Vadásznaplótöredékek. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 138 p. 11 t. **98357**

Kugy, Julius. Im göttlichen Lächeln des Monte Rosa. Bd 1—2. Graz: Leykam 1940. **98422**

Maderspach Viktor. Havasi vadászataim. Bp.: Vajna és Bokor 1942. 230, [2] p. 8 t. **98541**

Máthé Lajos. Clubul sportiv Salonta NSC. 25 éves története 1911—1936. Salonta-Nagyszalonta: Gaál-ny. 1936. 152 p. 6 t. **97788**

Podstatzky-Lichtenstein, Karl. Mein Leben als Jäger in Heimat und Afrika. Prag: André 1929. [4], 175 p. **98652**

Reminiczky Károly. Kassai vadászhistóriák. Kassa: »Wiko« ny. 1940. 191, [1] p. 4 t. **98865**

Rogers, Stanley. Kleinsegler des Weltmeeres. Aus d. Englischen v. Max Müller. Lpzg: Brockhaus 1936. 355 p. **98659**

Schulz, Otto. Bärengeschichten und Aberglauben. Erlebt u. erlauscht im norweg. Fjeld. Mit Zeichnungen v. Otto v. Hanno. Neudamm: Neumann 1940. 200, [4] p. **96077**

Spiess, August von. Siebenzehn Jahre im rumänischen Hofjagddienst. München: Mayer 1940. 284, [1] p. 1 t. **97073**

Steinauer, Ludwig. Der Weisse Berg. Meine Erlebnisse am Montblanc. München: Bruckmann 1941. 139 p. 49 t. **96635**

Stephen, Leslie. Der Tummelplatz Europas (Playground of Europe). Hg. u. übers. v. W. Rickmer Rickmers. München: Gesellsch. Alpiner Bücherfreunde [193?]. 186, [4] p. 16 t. **96310**

Thurn-Rumbach István. Erdélyi szarvasok és medvék nyomában. Bp.: Vajna és Bokor 1941. 225, [3] p. 19 t. **98542**

Trenker, Luis. Meine Berge. Das Bergbuch. Unter Mitarbeit v. Walter Schmidkunz. Berlin: Knaur 1940. 152 p. 66 t. **97001**

Tschammer und Osten, [Hans] von. Testnevelés békében és háborúban. — eredeti jegyzetei s az előadás gyorsírásba foglalt szövege alapján összeáll. és magyarra ford. Arató Géza. Bp.: Sylvester-ny. 1941. 26 p. (A Magyar-német társ. kiadványai, 8.) **R 796**

Turista zsebkönyv 1941. Szerk. Polgárdy Géza. Bp.: »Élet« kiad. 1941. **X 2584**

Weihmann, Max. In allen Sätteln. Reiterbuch eines deutschen Arztes. Lpzg: List 1937. 226, [2] p. 8 t. **98656**

Wurmbrand, Degenhard Graf. Herren der Wildnis. Jagdfahrten im Westen Nordamerikas u. Kanadas. Berlin: Parey 1936. IV, 285 p. 18 t. **98653**

Zuerl, Hubert. Der Segelflug im Wettbewerb der Völker. Unter Mitarb. d. Nationalsozialist. Fliegerkorps u. führender Männer d. Segelflugs in europäischen u. ausser-europäischen Ländern hg. v. —. Berlin: Mittler 1941. 208 p. 15 t. **98568**

8 Irodalomtudomány

Literaturwissenschaft

Eppelsheimer, Hanns W. Handbuch der Weltliteratur von den Anfängen bis zum Weltkrieg. Ein Nachschlagwerk. Frankfurt a. M.: Klostermann 1937. 4°. XII, [2], 647 p. **K 8090/8**

Hankiss János. Irodalomszemlélet. Tanulmányok az irodalmi alkotásról. Bp.: Egyet. ny. 1941. 162, [1] p. **X 7660**

Hankiss János. Liszt Ferenc az író. Írta és a szemelvényeket ford. —. Bp.: Rózsavölgyi 1941. 284 p. 8 t. **97380**

Istóka Dezsőné Mein Rózsa. A generációs regény. Összehasonlító tanulmány a német irodalom köréből. Bp.: Egyet. ny. 1940. 107 p. (Minerva-könyvtár, 134. sz.) **R 8—31**

Bibliográfia: p. 101—105.

József Attila. Költészet és nemzet. — hátrahagyott anyagából kiválogatta és sajtó alá rendezte Sándor Pál. Bp.: Nádor-ny. [194?]. 64 p. (Dokumentum könyvek.) **R 801**

Karácsony Sándor. A könyvek lelke. Irodalmi nevelés. Bp.: Exodus kiad. 1941. 395 p. (A neveléstudomány társas-lélektani alapjai. I. A nyelvi (irodalmi) nevelés és a társas-lélek értelmi működése, 2. k.) **98200**

Klemperer, Victor [etz.] Die romanischen Literaturen von d. Renaissance bis zur französischen Revolution. Von-, Helmut Hatzfeld & Fritz Neubert. Potsdam: Athenaion [1931]. 4°. 420 p. 18 t. **X 7406/19**

Bibliographie: p. 409—412.
= Handbuch der Literaturwissenschaft, [19].

Mátrai László. Élmény és mű. Bp. : Egyetemi ny. 1940. 200, [2] p. **96106**

Modern irodalmi műveltség kézikönyve, A —. Az összes szereplő írók életrajzával és gondolataikkal az élet minden megnyilvánulásáról. Az egyes életrajzokat Benamy Sándor írta. Bp. : Csokonai kiadás [1941]. 400 p. **98926**

Müller-Freienfels, Richard. A költészet. Ford. Baránszky-Jób László. Bp. : Athenaeum [1941]. 131 p. (Athenaeum olvasótára.) **96357**

Salda, F[rantisek] X[aver]. A költői mű halhatatlansága. Ford., a bev. írta és jegyz. ell. Sándor László. Bp. : Officina-ny. 1941. 42, [4] p. **R 801—1**

Sebestyén Károly. Munkák és napok. — válogatott tanulmányai. Kornis Gyula előszavával. Bp. : Rózsavölgyi 1941. XIV, 396 p. **97061**

Szerb [Antal] Anton. Die Suche nach dem Wunder. Umschau u. Problematik in der modernen Romanliteratur. Amsterdam : Pantheon 1938. 277, [1] p. **98222**

Szerb Antal. A világirodalom története. 1—3. k. Bp. : Révai 1941. **98817**

1. k. Görögök. A római birodalom. A keresztény ókor. Bizánc és az izlám. Középkor. A renaissance. XI, 353 p.
2. k. A barokk. A felvilágosodás. A romantika. A realizmus. 386, [2] p.
3. k. A realizmus. A századforduló. A mai irodalom. A kisebb európai irodalmak. 446, [1] p.

Várady Géza vitéz. Szellemi csokor vagy szemelvények az irodalom világából. Bp. : May ny. 1940. 267 p. **97038**

Várkonyi Margit. A romantikus regény. Összehasonlító tanulmány a német irodalom köréből. Dissz. Bp. : Egyetemi ny. 1940. 66 p. (Minerva-kvtár, 132.) **R 8—31**

Bibliográfia : p. 62—63.

81 Magyar irodalom

Ungarische Literatur

Almásy József. Katolikus írók új magyar kalauza. Szerk. —. Írták : Hamvas Endre, Cavallier József, Erdey Ferenc [stb.] Bp. : Ardói 1940. 532 p. **96193**

Alszeghy Zsolt & Baránszky-Jób László. A magyar irodalom kincsesháza. Bp. : Athenaeum [1941]. [4], 444 p. (Az európai irod. kincsesháza.) **98428**

Arany-Tóth Pál. Bárd Miklós. Bp. : Corvina-könyvt. 1940. 52 p. **R 81 Bárd Miklós**

Babits Mihály. Írók két háború közt. Bp. : »Nyugat« [1941]. 288 p. **97367**

Bartha József [stb.] Az Ady-kultusz : magyar öngyilkosság. Írták : —, Kuszkó István, Kovács Géza, Kőszegi László. Bp. : Stephaneum-ny. 1941. 118 p. **97789**

Bartha József. Faji elem és keresztény szellem irodalmunkban. Bp. : Stephaneum-ny. 1941. 13, [2] p. **X 2568**

= A Szent István Akad. nyelvtudom. és szépirod. oszt. felolvasásai, I. k. 7. sz.

Bartos Imre [stb.] A te íróid. A magyar irodalom nagyjai történeti és módszeres megvilágításban. Írták : —, Madácsy László és Vajtai István. Szerk. Bartos Imre. Szeged : Szerző 1941. 143, [1] p. **98388**

Bessenyei György Társasága. Sajtó alá rend. : Horváth Endre. Bp. : Egyet. ny. 1941. 85 p. (Magyar irodalmi ritkaságok, 53.)

Bibliográfia : p. 83—85. **R 81.09»177«**

Büky Katalin. A fiatal Ady költői fejlődése. Karcag : Turul-ny. 1939. 54 p. **R 81 Ady**

Bibliográfia : p. 53—54.

Dávidné Angyal Paula. Ambrus Zoltán. Bp. : Saját kiad. 1934. 46 p. **R 81 Ambrus Zoltán**

Bibliográfia : p. 43—46.

Dobos László. A mai magyar irodalom. Vázlatos áttekintés. Kolozsvár : Gloria-ny. 1940. 39, [1] p. (Népművelési füzetek, 6. sz.) **R 81.09»188/193«**

Erdélyi Dezső. Tompa vallásossága. Bp. : Radó-ny. 1940. 69, [2] p. **R 81 Tompa**

Bibliográfia : p. 67—69.

Faludi István. Ambrus Zoltán elbeszélő művészete. Bp. : Athenaeum 1941. 118, [1] p. (Értekezések a m. kir. Horthy Miklós Tud. egyet. Magyar irod. tört. int.-ből, 2. [20.]) **98182**

Féja Géza. Régi magyarság. A magyar irodalom története a legrégibb időktől 1772-ig. *[1937.]* 2. jav. és bőv. kiad. Bp. : »Magyar élet« kiad. 1941. 242 p. **97761**

Földessy Gyula. Az ismeretlen Ady. Bp. : Debreceni Ady-társ. kiad. 1941. 45 p. **R 81 Ady**

György Lajos. A magyar regény előzményei. Bp. : Akadémia 1941. 540 p. **97989**

Herczeg Ferenc. Félszázados tagságának alkalmával írták a Petőfi Társaság tagjai. Bp. : Singer & Wolfner 1941. 257, 3 p. **97971**

Karácsonyi Sándor. Komáromi János. Bp. : Exodus kiad. 1941. 50 p. **R 81 Komáromi János**

Kardos Tibor. Középkori kultúra, középkori költészet. A magyar irodalom keletkezése. Bp.: Magyar történelmi társ. kiad. [1941]. 290 p. 4 t. (Magyar történelmi társ. könyvei, VII.) **97355**

Bibliográfia: p. 264—286.

Kárpáti Aurél. Babits Mihály életműve. Bp.: Athenaeum 1941. 72 p. 1 t. **98112**

Kaszás Vilmos. Széchenyi ifjúkori irodalmi tervei és kísérletei a Hitelig. Dissz. Bp.: Keller-ny. 1940. 32 p. **R 81 Széchenyi**

Kerékgyártó Imre. Arany költői iskolája. (Az Arany-hagyományok élete.) Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 81, [2] p. (Specimina diss. facult. philos. Regiae Hung. univers. Elisabethinae Quinquecclesiensis, 181. A magyar intézet értekezései, 30.) **R 81.09»18/19«**

Bibliográfia: p. 79—81.

Kiss Edit. Stille Nacht, heilige Nacht ... Egy karácsonyi ének magyar változatai. Bp.: Szerző 1941. 70 p. (Német nyelvészeti dolgozatok, V.) **R 81—141 Kiss Edit**

Bibliográfia: p. 67—70.

Kont I[gnác]. Tompa, Gyulai, Szász et Lévay. Paris: Rudeval 1903. 63, [3] p. (Poètes lyriques hongrois.) **R 81 Tompa**

Kornis Gyula. Széchenyi és a magyar költészet. Bp.: Franklin 1941. 282 p. **98536**

Légrády Mária. Indali Gyula életrajza, kiadatlan költeményei, szemelvények prózai munkáiból. Dissz. Bp.: Hoffmann-ny. 1937. 160 p. **98409**

Bibliográfia: p. 151—154.

Lesták Emma. Arany János »Toldi«-ja és Sládkovič András »Detvan«-a. Bp.: Europa-ny. 1939. 40 p. **R 81 Arany J. 7 Toldi**

Bibliográfia: p. 38.

Majoros József. A dal fejlődése Petőfitől Adyig. Bp.: Sárkány ny. 1939. 49 p.

Bibliográfia: p. 48—49. **R 81.09—14»183/191«**

Marassovich, Antonio de. Alessandro Petőfi. Milano: Garzanti 1940. VIII, 315, [5] p. **98081**

Mécs Imre [stb.] Mécs László. Huszonötéves költői munkássága alkalmából, a költő négy kiadatlan írásával. Írták: —, Semetkay József, Ábrahám Ambrus [stb]. Bp.: Danubia [1941]. 63, [1] p. **R 81 Mécs**

Meggyes Ede. Kuthy Lajos mint regényíró. Bp.: Állami ny. 1939. 42 p. **R81 Kuthy Lajos**

Olofsson Placid. Gróf Széchenyi Ferenc irodalompártolása. Dissz. Bp. Balatonfüred: Iglói ny. 1940. 159, [1] p. (Pannonhalmi füzetek, 26.) **98416**

Bibliográfia: p. 151—157.

Pankotay Ella. Tormay Cecile. Eger: Szent János-ny. 1938. 42 p. (Magy. irod. dolgozatok a debreceni M. kir. Tisza István tud.-egyet. magy. irod.-tört. szemináriumából.) **R 81 Tormay Cecile**

Peisch Alajos. Monoszlói András (1552—1601). Bp.: Szerző 1941. 79 p. **98415**

Bibliográfia: p. 78—79.

Péntek Ilona. Verses epikai költészetünk a XX. században. Debrecen: Lohotai-ny. 1938. 83 p. (Debreceni magy. kir. Tisza István Tudományegyetem magy. irodalmi szemináriuma.) **R 81.09—13»19«**

Bibliográfia: p. 80—83.

Schmidt Edith Erzsébet. Csató Pál (1804—1841). Szeged: Ablaka-ny. 1941. 103, [6] p. (Értekezések a M. kir. Horthy Miklós tud.-egyet. Magyar irod. tört. intézetéből, 1. [19.])

Bibliográfia: p. 101—103. **98181**

Schöpflin Aladár. Mikszáth Kálmán. Bp.: Franklin [1941]. 156 p. 1 t. **96616**

Szalai Sándor. A magyar irodalom pantheonja. 48 portré és életrajz. A bevezető tanulmányt írta: Laczkó Géza. Bp.: Dante 1941. XIV, [98] p. **97334**

Szauder József. Faludi udvari embere. Pécs: Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó 1941. 66 p. **R 81 Faludi**

Tóth László. Arcélek az újságpapíron. Bp.: Szent István-társ. [1941]. 265, [1] p. **97366**

Vajthó László. Halhatatlan magyar irodalom. Bp.: Egyetemi ny. [1941]. 318, [2] p. **97358**

Várkonyi Nándor. Magyar katonaköltők. Pécs: Janus Pannonius társ. [1940]. 232 p. 16 t. **96513**

Walter Gyula tövisi. Kolozsvár kövei. Regényes korrajzok. *[1937.]* 2. kiad. Cluj-Kolozsvár: Könyvbarátok társ. 1937. 185, [5] p. (Erdélyi könyvesház.) **98172**

Zadányi Éva. Batsányi János és Johannes von Müller. Pécs: »Danubia« 1941. 96, [2] p. (Minerva kvt., 137.) **R 81 Batsányi**

Bibliográfia: p. 95—96.

82 Angol irodalom
Englische Literatur

Arns, Karl. Grundriss der Geschichte der englischen Literatur. Von 1832 bis zur Gegenwart. Paderborn: Schöningh 1941. 236 p. **98780**

Fischer, Walther. Die englische Literatur der Vereinigten Staaten von Nordamerika. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1929. 4°. 134 p. 2 t. **X 7406/8**

= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [8].

Ad Keller & Fehr: Englische Literatur v. d. Renaissance.

Hecht, Hans & Levin L. Schücking. Die englische Literatur im Mittelalter. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1927. 4°. 190, [2] p. 8 t. **X 7406/12**

= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [12].

Jeaffreson, John Cordy. The real Shelley. New views of the poet's life. Vol. 1—2. London: Hurst and Blackett 1885. **96208**

Keller, Wolfgang & Bernhard Fehr. Die englische Literatur v. d. Renaissance bis z. Aufklärung. Potsdam: Athenaion 1933. 4°. 282, [2] p. 10 t. **X 7406/7**

= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [7].

[Hozzákötve]: Fischer: Englische Literatur d. Vereinigten Staaten ...

Koch Katalin. Az angol irodalom a magyar sajtó tükrében (1850—1867). Bp.: Szerző 1938. 36 p. **R 82: 071»1850/1867«**

Bibliográfia: p. 23—36.

Ludwig, Otto. Shakespeare-Studien. Aus dem Nachlasse des Dichters hg. v.: Moritz Heydrich. Lpzg: Knobloch 1872. CXV, 540, [1] p. **97272**

Mandeville, [Bernard de]. Bienenfabel. Hg. v. Otto Bobertag. München: Müller 1914. XXX, 404 p. **96323**

Millev, Nicola. Noel Coward és a modern angol színpad. Bp.: Kellner-ny. 1940. 21, [2] p. (Bp.-i kir. m. Pázmány Péter tud.-egyet. angol intézetének kiadv.) **R 82 Coward Noel**

Zanco, Aurdio. Storia del romanticismo inglese. Messina: Casa ed. G. D'Anna 1940. 273, [5] p. (Biblioteca di cultura contemporanea, II.) **98058**

Bibliografia: p. 253—269.

83 Német irodalom
Deutsche Literatur

Balzer, Hans. Wilhelm Buschs Wesen und Werk im Spiegel seiner Spruchweisheit. Lpzg: Weiberzahl [1941]. 228 p. **98144**

Benz, Richard. Goethe und die romantische Kunst. München: Piper 1940. 255, [10] p. 40 t. **98255**

Boll, Karl. Die Weltanschauung Theodor Storms. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 184 p. (Neue dtsche Forschung, 26.) **96126**

Bussmann, Hans B. Hundert Meister der deutschen Sprache. Eine Samml. grosser dtscher Prosa. Hg. v. —. *[1937.]* 2. Aufl. Berlin-Schöneberg: Langenscheidt 1938. 528 p. **96113**

Bühner, Karl Hans. Zeitgedanken um Geist u. Leben. Stuttg.: Truckenmüller 1940. 126, [2] p. **96913**

Bürger, Gottfried August. Briefe von u. an —. Ein Beitr. zur Literaturgeschichte seiner Zeit. Aus d. Nachlasse Bürger's u. anderen, meist handschriftlichen Quellen hg. v. Adolf Strodtmann. Bd 1—4. Berlin: Paetel 1874. **98846**

Eichert, Ellynor. Das geistliche Spiel der Gegenwart in Deutschland und Frankreich. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 317 p. (Neue deutsche Forschungen, Bd 298. Abteil. vergleichende Literaturwissenschaft, Bd 2.)

Bibliographie: p. 306—317. **98233**

Endres, Franz Karl. Symbolik von Goethes Faust. Eine Einführung. Zürich: Rascher 1940. 80 p. **96910**

Fahrner, Rudolf. Arndt. Geistiges und politisches Verhalten. Stuttg.: Kohlhammer 1937. 1937. [6], 262, [3] p. **97416**

Fechter, Paul. Geschichte der deutschen Literatur. Von d. Anfängen bis z. Gegenwart. Berlin: Knaur 1941. 816 p. **97779**

Bibliographie: p. 816.

Fehse, Wilhelm. Karl Lebrecht Immermann. Ein Lebensbild. Magdeburg: Trommler 1940. 78 p. 18 t. (Magdeburger Kultur- u. Wirtschaftsleben, Nr. 21.) **97958**

Bibliographie: p. 76.

Floeck, Oswald. Die Tagebücher des Dichters Zacharias Werner. Bd 1—2. Hg. u. erläutert v. —. Lpzg: Hiersemann 1939—40. (Bibliothek d. Literarischen Vereins in Stuttgart, Publ. 289—90.) **98494**

Bd 1. Texte. XXXIX, 261 p.
Bd 2. Erläuterungen. 326 p.

Fontane, Theodor. Balladen und Gedichte. Frei nach d. Englischen. [Hg. v. Oskar Weitzmann.] Naunhof: Hendel [1940]. 400 p. (Th. F., Das lyrische Werk.) **96146**

Fricke, Gerhard. Erfahrung und Gestaltung des Tragischen in dtscher Art und Dichtung. Neumünster: Wachholz 1940. 26 p. (Schriften d. Wissenschaftl. Akademie d. NSD. Dozentenbundes d. Univers. Kiel, 16.) **P 83.08—21**

Grimm, Herman. Vom Geist der Deutschen. Gedanken. Ein Brevier. Hg. v. Wolfgang Schuchhardt. Berlin: Herbig [1940?]. 134 p. 1 t. **96432**

Hankamer, Paul. Deutsche Gegenreformation und deutsches Barock. Die deutsche Literatur im Zeitraum des 17. Jahrhunderts. Stuttg.: Metzler 1935. VIII, [2], 543 p. (Epochen der deutschen Literatur, II/2.) **97891**

Herder, Johann Gottfried. Sämtliche Werke. Bd 1—42. Tübingen: Cotta 1805—1817. **96503**

Bd 1—12. Zur Religion und Theologie.
Bd 13—26. Zur Philosophie und Geschichte.
Bd 27—42. Zur schönen Literatur und Kunst.

Hohlbaum, Robert. Grillparzer. Stuttg.: Cotta [1938]. 95 p. 1 t. (Die Dichter der Deutschen.) **96622**

Irodalomtudományi évkönyv 6. k. Szerk. Thienemann Tivadar & Pukánszky Béla. Bp.: Kir. magyar Pázmány Péter tud.-egyet. német intézete 1940. **X 2559**

Kieszling, Arthur. Richard Wagner und die Romantik. Lpzg: Xenien-Verlag 1916. 136 p. **96308**
Bibliographie: p. 135—136.

Kluckhohn, Paul. Das Ideengut der deutschen Romantik. Halle: Niemeyer 1941. VI, 190 p. (Handbücherei der Deutschkunde, Bd 6.) Bibliographie: p. 181—185. **98331**

Kommerell, Max. Geist und Buchstabe der Dichtung. Goethe-Kleist-Hölderlin. Frankfurt. a M.: Klostermann 1940. 294 p. **97963**

Kögl J. Szeverin. Mosonmegyei német kéziratos énekeskönyvek. Bp.: Szerző 1941. 148 p. 1 t. (Német néprajztanulmányok, IV.) **97336**

Lienhard, Friedrich. Einführung in Goethes Faust. *[1912.]* 2. Aufl. Lpzg: Quelle & Meyer 1916. 124 p. (Wissenschaft u. Bildung, 116.) **96336**

Linden, Walther. Conrad Ferdinand Meyer. Entwicklung u. Gestalt. München: Beck 1922. [6], 249 p. **96665**

Märkisch, Anneliese. Das Problem desSchicksals bei Adalbert Stifter. Berlin: Ebering 1941. 74 p. (Germanische Studien, 233.) Bibliographie: p. 73—74. **P 83 Stifter**

Müller, Günther. Deutsche Dichtung der Renaissance und des Barocks. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1930. 4°. 262, [2] p. 15 t. **X 7406/6**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, 6.

Müller, Hermann. Heinrich Jung-Stilling. Ein Wort zu seiner rechten Würdigung. Siegen-Leipzig: Schneider 1941. 37 p. **P 83 Jung-Stilling**

Münz, Bernhard. Hebbel als Denker. Hg. v, —. München: Müller 1913. XXXII, 442. [2] p. **98716**

Nyiry Erzsébet. Werthes Frigyes Ágost Kelemen pesti évei (1784—1791). Adalékok első Zrinyi-drámáink történetéhez. Bp.: Törekvés-ny. 1939. 71 p. **R 83 Werthes Frigyes Ágost Kelemen**
Bibliográfia: p. 68—69.

Orel, Alfred. Grillparzer und Beethoven. Wien: Verl. f. Wirtschaft u. Kultur 1941. [4], 134, [1] p. 4 t. (Wiener Musikbücher, Schriftenreihe, Bd 2.) **98364**

Peters, Friedrich Ernst. Die Wiederkehr des Empedokles. Friedrich Hölderlin und Josef Weinheber. Wolfshagen-Scharbeutz: Westpfal 1940. 47 p. **P 83 Hölderlin**

Psaar, Werner. Schicksalsbegriff und Tragik bei Schiller und Kleist. Berlin: Ebering 1940. 271 p. (Germanische Studien, 228.) Bibliographie: p. 263—269. **96388**

Raabe, Wilhelm. Briefe. (1842—1910.) Hg. v. Wilhelm Fehse. Berlin: Grote 1940. XIV, 432 p. 9 t. **96571**

Rehm, Walther. Der Todesgedanke in der deutschen Dichtung v. Mittelalter bis zur Romantik. Halle/Saale: Niemeyer 1928. X, 480 p. (Dtsche Vierteljahrsschrift f. Literaturwissensch. u. Geistesgesch., 14.) **97819**

Rehm, Walther. Winckelmann und Lessing. Berlin: De Gruyter 1941. 47 p. 1 t. **P 83—4**

Rieschel, Hanspeter. Tragisches Wollen. Untersuchungen zum Leben u. Schaffen Heinrich von Kleists. Berlin: Elsner 1939. [8], 97 p. (Theater u. Drama, Bd 12.) **98247**

Schmidt, Doris. Der natürliche Mensch. Ein Versuch über Jeremias Gotthelf. Giessen: Kindt 1940. 86 p. (Giessener Beiträge zur deutschen Philologie, 76.) **P 83 Gotthelf**
Bibliographie: p. 84—86.

Schott, Georg. Goethes Faust in heutiger Schau. Stuttg.: Der Tazzelwurm-Verlag 1940. 125 p. **96678**

Schultz, Franz. Die deutsche Romantik. Köln: Staffstein 1940. 63, [1] p. **97794**

Schulz, Günter. Goethe und die bäuerliche Welt. Die ländl. Grundlagen seines Denkens. Goslar: »Blut u. Boden« 1940. 400 p. **97809**
Bibliographie: p. 358—390.

Schwietering, Julius. Die deutsche Dichtung des Mittelalters. Potsdam: Akademische Verl. — Ges. Athenaion [1935]. 4°. 311 p. 16 t.
= Handbuch der Literaturwissenschaft, 3. **X7406/3**

Szabó János. Theophrastus Paracelsus mikrokosmos és makrokosmos elméletének hatása Goethe Faustjára. Debrecen: Magyar Nemzeti Könyv- és Lapkiadó 1938. 50, [1] p. (Német irodalmi és nyelvtud. dolgozatok a debreceni Tudományegyetem német szemináriumából és nyelvatlaszintézetéből. IV. k. 4. sz.) **R 83 Goethe 7 Faust**

Sziva József. Pesszimizmus, részvét és szeretet. Jelentés az újabb német irodalom tárgyában. Bp.: Danubia-ny. 1941. 205 p. **96977**
Bibliográfia: p. 193—201.

84 Francia irodalom

Französische Literatur

Bertin, Antoine de. Poesies et oeuvres diverses. Avec un notice biobibliographique par Eugene Asse. Paris: Quantin 1879. LII, 308, [4] p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96217**

Bordeaux, Henry. Sentiments et idées de ce temps. Paris: Perrin 1897. 289 p. (La vie et l'art.) **96226**

De Bernis, [Francois Joachim de Pierres]. Poesies diverses du cardinal —. Avec une notice bio-bibliographique par Fernand Drujon. Paris: Quantin 1882, XXXII, 247, [5] p. (Petits poètes du XVIIIe siècle.)
Bibliographie: p. 236—243. **96220**

De Bonnard, [Bernard]. Poesies diverses. Avec une notice bio-bibliographique par H. Martin Daïrvault. Paris: Quantin 1884. XXXII, 265, [3] p. 2 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96218**

De Boufflers, [Stanislas]. Poesies diverses. Avec une notice bio-bibliographique par Octave Uzanne. Paris: Quantin 1886. L, 239, [5] p. 2 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96219**

Desforges-Maillard, [Paul]. Poésies diverses. Avec un notice bio-bibliographique par Honoré Bonhomme. Paris: Quantin 1880. XL, 207, [5] p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96223**

Domán Andrea. Lélekalakító és lélekábrázoló táj a francia regényben. Bp.: Antos-ny. 1940. 64 p. **R 84—31**
Bibliográfia: p. 63—64.

Gentil-Bernhard, [Pierre Joseph]. Poesies choisies. Avec un notice bio-bibliographique par Fernand Drujon. Paris: Quantin 1884. XX, 365 p. 2 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96221**
Bibliographie: p. 344—358.

Gerlőtei Jenő. Verhaeren. Debrecen: Helicon 1941. 163, [2] p. (Irodalomtudomány, 1.) **98385**

Gilbert, [Nicolas Joseph Laurent]. Poésies diverses. Avec un notice bio-bibliographique par Paul Perret. Paris: Quantin 1882. XXXVI, 221, [3] p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96212**

Gresset, [Jean Babtiste Louis]. Poésies choisies. Avec un notice bio-bibliographique par L. Derome. Paris: Quantin 1883. XLV, 278, [2] p. 2 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96215**

György Ágnes. Molière és a 20. század francia vígjátékirodalma. Dissz. Bp.: Szerző 1940. 24 p. **R 84 Molière**

Hainiss-Trón, Marthe. Le subjectivisme de Charles d'Orléans. Debrecen: Városi ny. 1939. 68, [2] p. (Études de littérature et de linguistique francaise de l'Institut francais à l'université de Debrecen, X.)
Bibliographie: p. [1]. **P 84 Charles d'Orleans**

Heiss, Hanns [etz.] Die romanischen Literaturen d. 19. u. 20. Jahrhunderts. Von —, Friedrich Schürr, Hans Jeschke, Kurt Jäckel & Walther v. Wartburg. Bd 1. Potsdam: Athenaion 1935. 4°. 384, [2] p. 7 t. **X 7406/9**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [9].

Helinant. A halál versei. *[Vers de la mort.]* Ófrancia eredetiből ford. Csorba Győző. Bev. Birkás Géza. Pécs: Janus Pannonius társ. [1941]. 115, [5] p. **96442**

Hoffstaedter Lajos. Ovidius a XVII. századi Franciaországban. Bp.: Centrum-ny. 1940. 82, [1] p. (Bibliothèque de l'Institut Français à l'Université de Bp., 44.)
R 84.09»16«: 87 Ovidius

Kenéz Ernő. A stílus kérdése a francia romantikus kritikában (1815—1830). Bp.: Mérnökök ny. 1939. 17 p. **R 84—95»1815/1830«**

Lattaignant, [Gabriel Charles de]. Poésies diverses et pièces inédites. Avec une notice bio-bibliographique par Ernest Jullien. Paris: Quantin 1881. LX, 220, [4] p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96216**

Lukács Zsuzsanna. A féltékenység elemzése az újabb francia regényben. Bp.: Róna-ny. 1939. 64 p. (Bibliothèque de l'Institut francais à l'Université de Bp., 43.) **R 84—31**

Malfilâtre, [Jacques Charles Louis de Clinchamp de]. Poésies. Poèmes, odes et traductions. Avec une notice bio-bibliographique par L. Derome. Paris: Quantin 1884. LII, 193, [3] p. 2 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96213**

Montaigne, [Michel Eyquem] legszebb lapjai. André Gide válogatásában. Bevezető tanulmányt írta André Gide. Ford. Kürti Pál. Bp.: Officina-ny. 1941. 76, [4] p. (Officina könyvt. 5.) **98498**

Piron, Alexis. Poésies choisies et pièces inédites. Avec un notice bio-bibliographique par Honore Bonhomme. Paris: Quantin 1879. LII, 245, [3] p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96214**

Proszwimmer Klára. A francia ifjúsági irodalom a XVIII. században és a XIX. század elején. Bp.: Szerző 1939. 108 p. (Bibliothèque de l'Institut Français à l'Université de Budapest, 40.) **98413**

Bibliographie: p. 104—108.

Ronsard, Pierre. Verseiből. Ford. Pál Endre. Bp.: Officina 1941. 73, [5] p. **97091**

Vadé, Joseph. Poésies et lettres facétieuses. Avec un notice bio-biblographique par Georges Lecocq. Paris: Quantin 1879. XXXVI, 275 p. 3 t. (Petits poètes du XVIIIe siècle.) **96222**

Wedderkop, M. v. Neue Wege zur französischen Literatur, 17—18. Jh. Ein Führer für moderne Leser. Berlin: Curtius 1912. IV, 360 p. **98718**

85 Olasz irodalom
Italienische Literatur

Alfieri, Vittorio. Opere. A cura di Francesco Maggini. Vol. 1—2. Milano: Rizzoli 1940. (I classici Rizzoli.) **98782**

Vol. 1. Tragedie, rime, misogallo, epigrammi, satire, commedie. 945, [3] p. 8 t.
Vol. 2. Vita, giornali, annali, scritti politici e letterari, lettere. 945 p. 8 t.

Barbi, Michele. Con Dante e coi suoi interpreti. Saggi per un nuovo commento della »Divina Commedia«. Firenze: Le Monnier 1941. 361, [3] p. **97455**

Campanella, Tommaso. Poesie. A cura di Giovanni Gentile. Firenze: Sansoni 1938. IV, 292 p. 1 t. **98354**

Capasso, Aldo. Tre saggi sulla poesia italiana del Rinascimento. (Boiardo, Lorenzo, Ariosto.) Genova: Orfini 1939. 408, [5] p. (Collana della nuova cultura, 17.) **98766**

Cardarelli, Vincenzo. Parliamo dell'Italia. Firenze: Vallecchi 1931. 181, [3] p. **98454**

Crispolti, Filippo. Indagini sopra il Manzoni. Milano: Garzanti 1940. 484, [2] p. 1 t. **98623**

Dante, [Alighieri]. Isteni színjáték. *[La divina commedia.]* Babits Mihály ford. [1912—1922.] [Jav. új kiad.] Bp.: Révai 1940. 520 p. **96085**

De Sanctis, Francesco. Geschichte der italienischen Literatur. Mit Einleitung v. Fritz Schalk. Hg. v. Deutsch-Italienischen Kulturinst. Petrarca-Haus. Übers. v. Lili Sertorius. Bd 1. Stuttg.: Kröner 1941. (Kröners Taschenausgabe, 156.) **98582**

Bd 1. Von den Anfägen bis zur Renaissance. XXX, 624 p.

Falqui, Enrico. Ricerche di stile. Firenze: Vallecchi 1939. 284, [4] p. **98219**

Fanciulli, Giuseppe. Dante. La vita e le opere. Milano: Agnelli 1930. 262, [2] p. **98452**

Gmelin, Hermann. Dantes Weltbild. Lpzg: Quelle & Meyer 1940. 120 p. **97105**

Goetz, Walter. Geschichte der deutschen Dante-Gesellschaft und der deutschen Dante-Forschung. Weimar: Böhlau 1940. 66 p. 3 t. (Schriften d. Dtschen Dante-Gesellschaft, 5.) **96945**

Leisegang, Hans. Dante und das christliche Weltbild. Weimar: Böhlau 1941. 51 p. 6 t. (Schriften der deutschen Dantegesellschaft, H. 6.) **P 85 Dante**

Lirici del Seicento, I — e dell'Arcadia. Milano: Rizzoli 1936. 940 p. 16 t. (I classici Rizzoli.) **98785**

Mazzini, Giuseppe. Opere. Vol. 1—2. A cura di Luigi Salvatorelli. Milano: Rizzoli 1938. (I classici Rizzoli.) **98784**

Vol. 1. Lettere. 994 p. 12 t.
Vol. 2. Scritti. 1001, [5] p. 8 t.

Meozzi, Antero. La drammatica della rinascita italiana in Europa. Sec. XVI—XVII. Pisa: Nistri-Lischi 1940. 216, [8] p. **98342**
Bibliografia: p. 165—216.

Monti, Vincenzo. Opere scelte. A cura di Cesare Angelini. Milano: Rizzoli 1940. 956, [2] p. 12 t. (I classici Rizzoli.) **98783**

Pancrazi, Pietro. Scrittori italiani dal Carducci al D'Annunzio. Bari: Laterza 1937. 258, [4] p. (Biblioteca di cultura moderna, 306.) **98636**

Papini, Giovanni. L'uomo Carducci. *[1912.]* 4. ed. Bologna: Zanichelli 1924. 258, [2] p. **98634**

Pascoli, Giovanni. Poemi del risorgimento. Inno a Roma-inno a Torino. *[1913.]* 7. ed. Milano: Mondadori 1938. XVII, 134, [4] p. (Poesie di Giovanni Pascoli, IX.) **98799**

Reiter Rózsa. Pirandello filozófiai gondolatai drámáinak tükrében. Pécs: »Dunántúl« ny. 1941. 76 p. (Bpesti P. P. tud.-egyet. olasz int.-nek kiadv., 20.) **R 85 Pirandello**
Bibliográfia: p. 75—76.

Russo, Luigi. Giovanni Verga. Nuova red. con append. bibliogr. Bari: Laterza 1934. XII, 364 p. (Bibliot. di cultura moderna.) **98805**

Russo, Luigi. I classici Italiani. Vol. 1—2. Firenze: Sansoni 1938—39. **98074**
Vol. 1. Dal Duecento al Quattrocento. 1159 p.
Vol. 2. Dal Cinquecento al Settecento. 1262 p.

Russo, Luigi. Metastasio. Bari: Laterza 1921. 256, [1] p. (Biblioteca di cultura moderna.) **98067**

Russo, Luigi. Problemi di metodo critico. Bari: Laterza 1929. 312 p. (Biblioteca di cultura moderna.) **98066**

Russo, Luigi. Ritratti e disegni storici da Machiavelli a Carducci. Bari: Laterza 1937. 494 p. (Biblioteca di cultura moderna, 303.) **98065**

Schopf Marianne. A világháború szellemi előkészítése az olasz irodalomban. Pécs: Dunántúl-ny. 1941. 100 p. (Bpesti P. P. tud.-egyet. olasz művelődéstört. int. kiadv., 1.) **R 85.09"190/191"**
Bibliográfia: p. 97—99.
[Olasznyelvű kivonattal.]

Tasso, Torquato. Poesie. A cura di Francesco Flora. Milano: Rizzoli 1934. 997, [7] p. 10 t. (I classici Rizzoli.) **98786**

Tasso, Torquato. Prose. A cura di Francesco Flora. Milano: Rizzoli 1935. 1016 p. 6 t. (I classici Rizzoli.) **98787**

Tonelli, Luigi. La tragedia di Gabriele D'Annunzio. Milano: Corbaccio 1941. 276 p. (Cultura contemporanea, VI.) **98329**

Vercesi, Ernesto & Emilio Santini. L'eloquenza. (Dal sec. XVII ai giorni nostri.) Libri 1. L'eloquenza sacra in Italia, Libro. 2. L'eloquenza politica-accademica e forense. Milano: Vallardi 1931—1938. 352 p. (Storia del Generi Lettarari Italiani.) **98800**

Villa, Emilio. Lettere d'amore degli scrittori italiani. A cura di —. Milano: Bompiani 1941. 474, [4] p. **98086**

87/88 Latin-görög irodalom

Lateinisch-griechische Literatur

Aischylos tragédiái. Ford. Csengery János. *[1903.]* Átdolg. új kiad. Bp.: Athenaeum-ny. [1940]. 382 p. 1 t. **96625**

Balogh Károly. Antik bronztükör. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 266 p. **97120**

Devecseri Gábor. A művészi tudatosság Kallimachos költészetében. Bp.: Pázmány Péter tud.-egyetem görög filoz. int. 1941. 50 p. (Magyar-görög tanulmányok, 15.) **R 88 Kallimachos**

Homérosi himnuszok Aphroditéhoz, az Istenanyákhoz, Hestiához, a Naphoz és a Holdhoz. Devecseri Gábor fordításában. Kerényi Károly bevezető tanulmányával az eleusisi misztériumokról. Bp.: Officina 1941. 149, [4] p. (Kétnyelvű klasszikusok, B. Szövegek, VI.) **97081**

Kappelmacher, Alfred & Mauriz Schuster. Die Literatur der Römer bis zur Karolingerzeit. Potsdam: Akademische Verl.-Ges. Athenaion [1934]. 4°. 485 p. 17 t. **X 7406/4**
= Handbuch der Literaturwissenschaft, 4.

Kerényi [Károly] Karl. Dionysos und das Tragische in der Antigone. Frankfurt am M.: Klostermann 1935. 20 p. (Frankfurter Studien, XIII.) **P 88 Sophokles 7 Antigone**

Orff, Carl. Carmina burana. Lieder aus d. Benediktbeurer Handschrift. Weltliche Gesänge für Soli u. Chor, mit Begleitung v. Instrumenten u. mit Bildern. Textbuch u. dtsche Übertragung besorgt v. Michel Hofmann. Lpzg: Schott 1937. 48 p. **P 87—192**

Plato. Dialogi. Secundum thrasylli tetralogias dispositi. Vol. 1—5. Post Carolum Fridericum Hermannum recognovit Martinus Wohlrab. Lpzg; Teubner 1934—39. (Bibliotheca scriptorum graecorum et romanorum Teubneriana, 1599—1603.) **97569**
[2., 4. kötet hiányzik.]

Plautus, Titus Maccius. A hetvenkedő katona. — Három ezüst. Ford. Devecseri Gábor. Bevezetést írta: Huszti József. Bp.: Parthenon kiad. 1942. XXIII, 252, [1] p. (A Parthenon kétnyelvű klasszikusai.) **98460**

Révész László. Florilegium. Egyházi és klasszikus írók gondolataiból apophthegmák, közmondások, szólamok, szólások, szállóigék. 1. k. Összegyüjtötte és latin-magyar nyelven kiadta: —. Veszprém: Egyházmegyei ny. 1941. **97337**

Soltész János. Tanulmányok a görög tragédia hellenisztikus műelméletéhez. Bp.: Stephaneum-ny. 1939. 51, [1] p. (Magyar-görög tanulmányok, 10.) **R 88—21**

Sophokles. Oidipus király. Oidipus Kolonosban. Ford. & bev. Babits Mihály. Bp.: Parthenon 1942. VI, 216, [2] p. (Parthenon kétnyelvű klasszikusai.) **98335**

Varga László. Németi Pál, a debreceni Kollegium latin diákköltője. Debrecen: Városi ny. 1940. 52 p. (A debreceni Tisza István tud. Társ. I. oszt. kiadv., VIII/4.) **R 87 Németi Pál**

89 Egyéb irodalmak

Sonstige Literaturen

Andersen, H[ans] C[hristian]. Eventyr og historier. Vol. 1—5. Illustrede af V. Pedersen og L. Frölich. Kjobenhavn: Gyldendalske boghandels forlag 1902—1905. **96231**

Berron, Gottfried. Studien zum Heliand als Kunstwerk. Diss. Tübingen. Würzburg-Aumühle: Dr. Triltsch 1939. 93, [1] p.
Bibliographie: p. 92—93. **P 839.41**

Borelius, Hilma. Die nordischen Literaturen. Potsdam: Athenaion 1931. 4°. 170 p. 11 t. **X 7406/20**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [20].

Croce, Aldor. La »Dorotea« di Lope de Vega. Studio critico. Bari: Laterza 1940. 351, [3] p. (Biblioteca di cultura moderna, 348.) **98808**

Dostojewski, [Feodor]. Sinn der Läuterung. Zusammengestellt v. J. Schirmer. Berlin: Hyperion-Verlag. [1938]. 144 p. **96582**

Eminescu, M[ihail]. Literatura populare. Coment. de D. Murarasu. Craiova: Scrisul romanesc [193?]. 651 p. **A 49.88/4**

Eminescu, Mihail. Poésies. Trad. par Marguerite Miller-Verghy. Bucuresti: »Cartea romaneasca« [19??]. X, 218 p. 1 t. **A 49.88/5**

Farinelli, Arturo. Führende Geister des Nordens. Geist u. Poesie d. Skandinavier. Björnson—Strindberg—Ibsen. Stuttg.: Dtsche Ver.-Anst. [1940]. 120, [2] p. **96134**

Gesemann, Gerhard. Die serbo-kroatische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1930. 4°. 46, [2] p. 1 t. (Literaturen d. slavischen Völker.) **X 7406/15**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [15].

Glasenapp, Helmuth v. Die Literaturen Indiens von ihren Anfängen bis z. Gegenwart. In Verbindung mit Banarsi Das Jain, Wilhelm Geiger, Friedrich Rosen & Hilko Wiardo-Schomerus. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1929. 4°. 340 p. 7 t. **X 7406/5**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [5].

Gundert, W[ilhelm]. Die japanische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1929. 4°. 136 p. 5 t. **K 7406/17**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [17].

Hempel, Johannes. Die althebräische Literatur und ihr hellenistisch-jüdisches Nachleben. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1930. 4°. 204 p. 6 t. **X 7406/18**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, 18.

Kertész János. Mickiewicz Ádám emlékezete Magyarországon. Sziklai János előszavával. Bp.: Magyar Mickiewicz társ. kiad. 1941. 27, [1] p. **R 891.85 Miczkiewicz**

Kleiner, Julius. Die polnische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1929. 4°. 114, [2] p. 3 t. (Literatur d. slawischen Völker.) **K 7406/13**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [13].

Kossmann, E. F. Das niederländische Faustspiel des siebzehnten Jahrhunderts. (De Hellevaart van Dokter Joan Faustus.) Mit einer Beilage über die Haager Bühne 1660 bis 1720. Hg. v. —. Haag: Nijhoff 1910. VI, [2], 175 p. **97834**

Meissner, Bruno. Die babylonisch-assyrische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1928. 4°. 103 p. 3 t. **X 7406/11**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [11].
Ad Pieper: Ägyptische Literatur.

Milovic, Jevto M. Goethe, seine Zeitgenossen und die serbokroatische Volkspoesie. Geleitwort v. Hans Wahl. Hg. u. Vorwort v. Max Vasmer. Lpzg: Harrassowitz 1941. X, 229, [1] p. (Veröffentl. d. Slavischen Instituts an d. Friedrich-Wilhelms-Univers. Berlin, 30.) **98557**

Novák, Arne. Die tschechische Literatur. Berlin-Potsdam: Athenaion 1941. 4°. 115 p. 6 t. (Literaturen d. slawischen Völker.) **K 7406/14**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [14].

Pieper, Max. Die ägyptische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1927. 4°. 102 p. 4 t. **X 7406/10**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [10].
[Hozzákötve]: Meissner: Babylonisch-assyrische Literatur.

Schakhovskoy, Archimandrit Johann. Betrachtung über die Religiosität Puschkins. Übers. v. Bruno Goetz. Berlin: Komiss. Verl. »Die Brücke« [1941]. 55 p. **P 891.7 Puskin**

Verschaeve, Cyriel. Flanderns Seemöwe. Lübeck: Westphal 1935. 74 p. 1 t. **96188**

Wilhelm, Richard. Die chinesische Literatur. Wildpark-Potsdam: Athenaion 1930. 4°. 200 p. 5 t. **K 7406/16**
= Handbuch d. Literaturwissenschaft, [16].

9 Történelem

Geschichte

Cysarz, Herbert. Das Gesetz des Schaffens. Fragen eines Geschichtsforschers an d. Naturforschung. Halle (Saale): Akad. d. Naturforscher 1941. p. 125—146. (Aus d. »Nova acta Leopoldina«, 10.) **Pq 901**

Gummel, Hans. Forschungsgeschichte in Deutschland. Geleitwort v. Karl Hermann Jacob-Friesen. Berlin: Gruyter 1938. IX, 483 p. 8 t. (Die Urgeschichtsforschung u. ihre historische Entwicklung in den Kulturstaaten der Erde, Bd 1.) **98387**

Kahn, Irene. Der Historiker Arnold Hermann Ludwig Heeren. Ein Beitrag zur Geschichte der Göttinger Schule. Diss. Basel 1938. Ludwigshafen a. Rh.: Dr. Neubauer 1939. [8], 69 p. **P 901 Heeren**
Bibliographie: p. 65—68.

Ludwig, Walter. Politik als gestaltende Kraft in der Geschichtswissenschaft und im Geschichtsunterricht. Berlin: Fritsch [1941?]. 60 p. **P 90(43)**

Moos, Herbert von. Das grosse Weltgeschehen. Hg. v. —. Militär. Mitarb. Franz Carl Endres. Bd 1—2. Bern: Hallwag 1940—41. 4°. **X 7661**

Nagy Miklós. Takáts Sándor emlékének 1860—1932. Bp.: Thallóczy Lajos-társ. kiad. 1937. 118, [2] p. 1 t. (A Thallóczy Lajos-társ. kiadványai, 4.) **98250**

Petruzzellis, Nicola. Il valore della storia. Gubbio: »Oderisi« 1939. 264, [2] p. **97837**

Schneider, Reinhold. Macht und Gnade. Gestalten, Bilder und Werte in der Geschichte. Lpzg: Insel Verl. 1940. 33 p. **96692**

Spiess, Emil. Die Grundfragen der Geschichtsphilosophie. Schwyz: Verlagsbuchhandlung Maria Hilf 1937. 139 p. **96657**

Tóth [László] Ladislas. Louis Thallóczy. Bp.: Athenaeum [1935]. 13 p. (L'initiateur des recherches Balkaniques Hongroises.) **R 901 Thallóczy**

9.3 Ókori történet

Geschichte des Altertums

Andreotti, Roberto. L'universalità di Roma. Vol. 1. Milano: Garzanti 1941. (Scuole ordine superiore.) **98768**
Vol. 1. L'unificazione del Mediterraneo. [4], 338 p.

Corti, Egon Caesar conte. Untergang und Auferstehung von Pompeji und Herculaneum. München: Bruckmann 1940. XIV, 302 p. 40 t. **96108**

De Sanctis, Gaetano. Storia dei greci dalle origini alla fine del secolo V. Vol. 1—2. *[1939.]* 2. tiratura. Firenze: La nuova Italia 1940. (Il pensiero storico.) **98637**

Gregor, Joseph. Alexander der Grosse. Die Weltherrschaft einer Idee. München: Piper 1940. 478 p. 33 t. **98578**

Harmatta János. Forrástanulmányok Herodotos Skythika-jához. Dissz. Bp.: Stephaneum ny. 1941. 70, [1] p. (Magyar-görög tanulmányok, 14.) **R 9.395.1**

Bibliográfia: p. 69—70.

Klingner, Friedrich. Vom Geistesleben in Rom des ausgehenden Altertums. Halle a. d. S.: Niemeyer 1941. 64 p. (Freies deutsches Hochstift Frankfurt a. M. Reihe d. Vorträge u. Schriften. Bd 3.) **98313**

Krogman, Wilton Marion. Racial types from Tepe Hissar, Iran, from the late fifth to the early second millenium. A chapter in the protohistory of Asia Minor and the Middle East. Amsterdam: Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappi 1940. 87 p. 11 t. (Verhandelinger der Koninklije Nederlandsche Akademie van Wetenschappen, Afdeeling Naturkunde II. sectie, deel XXXIX, N. 2.) **A 50.94/152**

Manns, Fritz. Münzkundliche und historische Untersuchungen über die Zeit der Illyrerkaiser. Diss. Berlin 1938. Würzburg: Dr. Triltsch 1939. [8], 65 p. **P 737.1(37) »027«**

Mommsen, Theodor. Das römische Imperium der Cäsaren. Hg. v. Kurt L. Walter-Schomberg. Berlin: Safari-Verl. [1941]. 516 p. 26 t. **96987**

Nardi, Carlo. Augusto. Il suo tempo e la sua opera. Milano: Treves 1939. [4], 301 p. 22 t. **98604**

Ranke, Leopold v. Geschichte des römischen Weltreiches v. d. Regierung d. Kaisers Augustus bis zu Konstantin d. Grossen. Bern: Haliwag 1939. 396 p. 26 t. **98548**

Wilcken, Ulrich. Alexander der Grosse. Lpzg: Quelle & Meyer 1931. VIII, 316 p. **A 49.92/37**

9.4 Európa története

Geschichte Europas

Aldrovandi Marescotti, Luigi. Der Krieg der Diplomaten. Erinnerungen u. Tagebuchauszüge 1914—1919. Übers. v. Eugen Dollmann. Vorw. z. dtschen Ausgabe v. Adolf Dresler. München: Hugendubel 1940. 566, [2] p. 15 t. **96098**

Arntz, Wilhelm. Malta. Lpzg: Goldmann 1940. 114 p. **96575**

Bauer, Robert. Irland. Die Insel der Heiligen und Rebellen. Lpzg: Goldmann [1938]. 316 p. 8 t. **97124**

Bibliographie: p. 308.

Gregorovius, Ferdinand. Korsika. Wien: Bernina Verl. 1936. 542 p. 16 t. **98646**

Hancke, Kurt. Deutscher Aufstand gegen den Westen. Eine geistesgeschichtliche Auseinandersetzung. Berlin: Junker und Dünnhaupt 1940. 174 p. (Veröffentlichungen des Deutschen auslandswissenschaftlichen Instituts, Bd 2.) **97088**

Hiltebrandt, Philipp. Ideen und Mächte. Der Aufstieg d. Abendlandes seit d. Untergang d. antiken Welt. Lpzg: Seemann 1937. 4°. 748, [2] p. **X 7426**

Horváth [Jenő] Eugene. Essays and papers. Relative to the history of central Europe. Bp.: Pr. Sárkány 1939. 256 p. **98315**

Jánossy Dénes. Die ungarische Emigration und der Krieg im Orient. Bp.: Sárkány-Dr. 1939. 171 p. (Ostmitteleuropäische Bibliothek, 19.) **96564**

Moravec, Emanuel. Das Ende der Benesch-Republik. Die tschechoslowakische Krise. 1938. Übersetzung aus dem Tschechischen. *[1940.]* 2. Aufl. Prag: Orbis-Verl. 1941. 403, [2] p. **98266**

Pirenne, H[enri]. Geburt des Abendlandes. Untergang der Antike am Mittelmeer und Aufstieg des germanischen Mittelalters. Lpzg: Haag-Drugulin Dr. 1939. 386 p. 1 t. **96369**

Schultz, Julius. Wandlungen der Seele im Hochmittelalter. Bd 1—3. Breslau: Märtin 1940. **96092**

Bd 1. Gesellschaft, Staat u. Politik. XVIII, 264 p. 1 t.
Bd 2. Die Welt d. Seele. VI, 270 p.
Bd 3. Kunst u. Denken. VI, 292 p.
Bibliographie: Bd 1. p. 239—264; Bd 2. p. 239—270; Bd 3. p. 247—292.

Schreiber, Ernst Martin. Kampf um den Rhein. Der Mittelrhein unter französischer Fremdherrschaft. *[1930.]* 3. Aufl. Geleitwort v.: Frdr. Grimm. Mainz: Mainzer Verlagsanstalt u. Druckerei 1940. 4°. 192 p. **X 7547**

Sorel, Giorgio. L'Europa sotto la tormenta. Con pref. e a cura di Mario Missiroli. *[1941.]* 2. ed. Milano: Corbaccio 1941. 307, [3] p. **98339**

Stieve, Friedrich. Wendepunkte europäischer Geschichte vom Dreissigjährigen Krieg bis zur Gegenwart. *[193?.]* 2. Aufl. Lpzg: Reclam 1940. 244, [5] p. 16 t. **96660**

Bibliographie: p. [1—2].

Volpe, G[ioacchino]. Il Medioevo. *[1926.]* 2. ed. riv. Firenze: Vallecchi 1933. 606 p. (Collana storica.) **98789**

9.42 Angol történet
Geschichte Englands

Fatta, Corrado. Il Regno di Enrico VIII. d'Inghilterra. Secondo i documenti contemporanei. Vol. 1—2. Firenze: »La nuova Italia« 1938. (Biblioteca di cultura, 15/1—2.) **98632**

Rigney, Francis Joseph. Die Geschichte d. Indulgenzerklärung Jakobs II. v. England v. 4. IV. 1687. Diss. Berlin. Baruth/Mark-Berlin: Dr. Särchen 1940. 112 p. **97032**
Bibliographie: p. 103—112.

Stranders, Vivian. Die Frankreichpolitik Heinrichs IV. von England (1399—1413). Berlin: Vahlen 1941. XII, 104 p.
Bibliographie: p. IX—XII. **98244**

9.43 Német történet
Geschichte Deutschlands

Canevari, Emilio. Lo stato maggiore Germanico. Da Federico il Grande a Hitler. Verona: Mondadori 1941. 234 p. 9 t. **98793**

Dannenbauer, Heinrich & Fritz Ernst. Das Reich. Idee und Gestalt. Festschrift für Johannes Haller. Zu seinem 75. Geburtstag. Stuttg.: Cotta 1940. IX, 347 p. 2 t. **96384**

Flake, Otto. Strassburg. Geschichte einer deutschen Stadt. Düsseldorf: Schwann 1940. 68 p. **97931**

Glass, Emil. Luxemburg und das Reich. Briefe über eine erste Begegnung. Mit einem Beitrag v. Albert Perizonius, u. einem Vorwort v. Albert Urmes. Luxemburg: Gaupropaganda & Gaupressamt 1941. 4°. 66, [1] p. 27 t. **X 7666**

Grohé, [Josef]. Der politische Kampf im Rheinlande nach dem Weltkriege. Aus d. Vortragsreihe: »Der Kampf um den Rhein«. Bonn: Scheur 1941. 19 p. (Kriegsvorträge, H. 40.) **P 9.434.2»1918/1936«**

Hartung, Fritz [etz.] Das Reich und Europa. Von —, Theodor Mayer, Walter Platzhoff, Paul Ritterbusch [etz.] Lpzg: Koehler & Amelang 1941. XXII, 142 p. 2 t. **98202**

Hotz, Walter. König und Verschwörer. Männer und Mächte um Heinrich den Siebenten von Hohenstaufen. Bremen: Angelsachsen-Verl. 1940. 254 p. 32 t. **98361**
Bibliographie: p. 254.

Ihringer, Bernhard. Aus der Chronika Derer von Zimmern. Historien und Kuriosa aus sechs Jahrhunderten dtschen Lebens urkundl. erzählt v. Christoph v. Zimmern & Johanes Müller. Ebenhausen bei München: Langewiesche-Brandt 1911. 510 p. (Lebensdokumente vergangener Jahrhunderte.) **98729**

Lorenz, Reinhold. Der Staat wider Willen. Österreich 1918—1938. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 312 p. 5 t. **96140**
Bibliographie: p. 5—8.

Löschenkohl, Bernhard. Hamburg. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 46 p. 1 t. (Die deutschen Gaue seit der Machtergreifung.) **P 9.435.5»1933/1941«**

Meissner, Otto. Elsass und Lothringen Deutsches Land. Hg. v. —. *[1940.]* 2. Aufl. Berlin: Stollberg 1941. 324 p. 44 t. **X 7651**

Reventlow, Ernst. Von Potsdam nach Doorn. *[193?]*. 7. Aufl. Berlin: Klieber 1940. 479 p. **96906**

Rössler, Hellmuth. Österreichs Kampf um Deutschlands Befreiung. Die dtsche Politik d. nationalen Führer Österreichs 1805—1815. Bd 1—2. Hamburg: Hanseatische Verl.-Anst. 1940. **96132**

Schlag nach über das Jahr 1940. Lpzg: Bibliographisches Institut 1941. 64 p. **P 9.43«1940»**

Schöffler, Herbert. Deutscher Osten im deutschen Geist. Von Martin Opitz zu Christian Wolf. Frankfurt a. M.: Klostermann 1940. [8], 245 p. 1 t. (Das Abendland, Bd III.) **97948**

Stieve, Friedrich. Abriss der deutschen Geschichte von 1792 bis 1940. *[1936.]* 6. durchgesehene u. ergänzte Aufl. Lpzg: Kohlhammer 1941. 108 p. (Schaeffers Abriss aus Kultur und Geschichte, H. 6.) **97136**

Walter, Friedrich. Wien. Die Geschichte einer dtschen Groszstadt an d. Grenze. Unter Förderung durch d. Kulturamt d. Stadt Wien, hg. v. Verein f. Geschichte d. Stadt Wien. Bd 1. Wien: Holzhausen 1940. **96127**
Bd 1. Das Mittelalter. 294 p. 2 t.

Windecker, Carl Otto. Danzig. Gesicht u. Geschichte einer deutschen Stadt. Berlin: Schützen Verl. 1941. 182, [1] p. 32 t. **98425**

9.438 Lengyel történet

Geschichte Polens

Baudrillart, [Alfred]. Pourquoi la France aime et aide la Pologne. Paris : Flammarion 1940. 33, [3] p. **A 47.95/65**

Halecki, O. Pologne. Paris : Michel [1940?]. 32 p. (Coll. Descartes pour la vérité. Les nations martyres, I.) **A 47.95/67**

Nyáry Pál báró. Lengyelország és az Anjouk. Bp. : Magy. Mickiewicz társ. 1938. 28 p. (Magyar-lengyel kvt., 7.) **A 47.95/66**

Peter, Egon. Raubstaat Polen. Zusammengest. & bearb. v. —. Berlin : Nibelungen-Verl. 1939. 160 p. **A 47.95/68**

9.439 Magyar történet

Geschichte Ungarns

Bányai László. A magyarság a Duna völgyében. Ezer év tanusága. Kolozsvár : »Victoria« ny. 1938. 79 p. **R 9.439**

Baráth Tibor. Magyar történet *[1941.]* 2. kiad. Kolozsvár : Ferenc József tud.-egyet. történeti intézete 1941. 238 p. **98984**

Bay Ferenc. Napoleon Magyarországon. A császár és katonái Győr városában. Bp. : Officina-ny. 1941. 177, [9] p. **98205**

Bibliográfia : p. [178—180.]

Bendeffy László. Kummagyaria. A kaukázusi magyarság története. Bp. : Cserépfalvi 1941. 124, [4] p. 2 t. **97351**

Berlam, Arduino. L'eroe nazionale ungherese Francisco II Rákóczi (1676—1935). [Udine : Chiesa 1940]. 93 p. 2 t. **96941**

Boccini, Luciano. Dinamica Italo Magiara. Pisa : Vallerini 1941. 124, [1] p. **97447**

Brackmann, A[lbert]. Zur Entstehung des ungarischen Staates. Berlin : Gruyter 1940. 4°. 23 p. (Aus den Abhandlungen d. Preussischen Akademie d. Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse. 8.) **Rq 9.439»10«**

Deér [József] Giuseppe. L'evoluzione dell'idea dello stato Ungherese. Roma : Edizioni Roma 1941. 144, [1] p. **97812**

Deér [József] Josef. Heidnisches und christliches in der altungarischen Monarchie. Szeged : Városi ny. 1934. 123 p. **96595**

Délvidék a magyar történelemben. Bp. : Pesti Lloyd-ny. 1941. 17 p. (Magyar sorskérdések.) **R 9.439.416/17**

Dercsényi Dezső. Nagy Lajos kora. Bp. : Egyet. ny. [1938]. 180 p. 65 t. **98864**

Deutsche Weltekronik. Über Ungarn aus 1684. Bp. : Pannonia 1940. p. [4], 161—180. (Pannonia-Bücher, 1.) **R 9.439»1684«**

Dobosy Tibor. Pierre Choque, Anna magyar királyné francia kísérője. Bp. : Egyetemi ny. [1941]. 68 p. 1 t. **R 9.439»150«**

Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia. Usque ad annum 1400 P. Christum. Curante : Emerico Lukinich. Et adiuvante : Ladislao Gáldi. Edid. : Antonius Fekete Nagy et Ladislaus Makkai. Bp. : Instituti historici Europae centro-orientalis in Universitate scientiarum Budapestiensis 1941. LXI, 636, [2] p. 2 t. (Etudes sur l'Europe centre-orientale, 29.) **97414**

Bibliographie : p. 535—542.

Domokos Pál Péter. A moldvai magyarság. *[1931.]* 3. bőv. kiad. Kolozsvár : Gloria-ny. 1941. 599 p. **98107**

Bibliográfia : p. 7—18.

Dömötör Mihály. Az ónodi trónfosztó határozat előzményei, okai és tanulságai különös tekintettel a Habsburgok visszatérési törekvéseire. Bp. : Orsz. Rákóczi szöv. kiad. 1935. 40 p. (Rákóczi-könyvek, 5.) **R 9.439»14/19«**

Erdélyi László. Ötven historikus Szentistváni emlékművei. Sok tisztázott alapvető probléma. Szeged : Városi ny. 1941. 231 p. **97972**

Falzone, Gaetano. Italie e Ungheria nel risorgimento. Palermo : Edizioni la Gancia 1940. 38 p. (Collana di quaderni di studi storici e politici, 7.) **R 9.439»1848/1849«**

Fekete-Nagy [Antal] Anton etz. Zur Geschichte der ungarländischen Rumänen bis zum Jahre 1400. Auf Grund d. neuesten Forschungen v. —, Ladislaus Gáldi & Ladislaus Makkai. Vorw. v. Emerich Lukinich. Bp. : Dr. Sárkány 1941. 73, [3] p. 1 t. (Ostmitteleuropäische Bibliothek, 29a/.) **98479**

Felvidékünk, honvédségünk. (Trianontól, Kassáig.) Történelmi eseménysorozat képekkel. Bp. : Vitézi Rend Zrinyi csop. 1939. 4°. 160 p. 1 t. **X 7642**

Ferdinandy Mihály. Mi magyarok. Tíz tanulmány a magyar történelemből. Bp. : Rózsavölgyi 1941. 461 p. **97381**

Forray József Sándor. Szemelvények Szegvár multjából, a község kétszázéves fennállása alkalmából. Szeged: Ablaka-ny. 1934. 61 p. **R 9.439.026 Szegvár**

Gömöry Árpád. Emlékkönyv Dobsina bányaváros alapításának 600 éves évfordulójára. Szerk. —. Előszókat írták: Herczeg Ferenc és Sztehlo Kornél. Putnok: Tapody-ny. 1937. [4], 238, [1] p. 4 t. **98845**

Gyürky Ákos. A Zobor vidéke. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 16 p. (Szlovákiai magyar honismereti könyvtár.) **R 9.439.31**

Hóman Bálint. König Stephan I. der Heilige. Die Gründung d. ungarischen Staates. Übers. v. Hildegard v. Roosz. Breslau: Korn 1941. 282 p. 22 t. **97441**

Horváth Jenő. Az országgyarapítás története 1920—1941. Bp.: Magy. külügyi társ. kiad. 1941. 160 p. **97790**

Horváth Jenő. Utolsó tanulmányok. Bp.: Sárkány-ny. 1941. 155 p. 1 t. **96698**

Jenei Ferenc. Győr a magyar humanizmus korában. Győr: Baross-ny. 1940. 24 p. (Győri Szemle könyvtára, 14.) **Rq 9.439.031 Győr »13/15«**

Jurg, Hans. Apatin. Heimatbuch der grössten donaudeutschen Gemeinde. Apatin: Verfasser 1940. 304, [1] p. 6 t. **97890**
Bibliographie: p. 303—304.

Kassa. Kiadja a kassai Kazinczy társaság. Bp.: Athenaeum 1941. 4°. 92 p. **X 7478**

Kertész János. Aliscától—Szekszárdig. Bp.: Bagó-ny. 1941. 30 p. **R 9.439.061 Szekszárd**
Bibliográfia: p. 21—30.

Komáromy József. Adatok Jászberény multjából. Jászberény: Pesti könyvny. 1939. [2], 63 p. 2 t. (Jászsági könyvtár, II.) **R 9.439.037 Jászberény**

Lobmayer Iván. Történelmi kapcsolataink Horvátországgal. Bp.: Magyar külügyi társ. kiad. 1941. 35, [1] p. (Külügyi könyvtár, IV.)
Bibliográfia: p. 34—35. **R 9.439»10/19«**

Magyar-horvát történelmi kapcsolatok. Bp.: Pesti Lloyd-ny. 1941. 17 p. (Magyar sorskérdések.) **R 9.439»../194«**

Maksai Ferenc. A középkori Szatmár-megye. Bp.: Stephaneum-ny. 1940. VI, 240, [2] p. 1 t. (Település és népiségtörténeti értekezések, 4.) **96269**

Mártonvölgyi László. A regélő Nyitra mentén. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 16 p. (Szlovákiai magyar honismereti könyvtár.) **R 9.439.31**

Nagymihály Sándor. Egyszer nem volt Magyarország... Horthy Miklós és a szegedi ellenforradalom. Előszavát írta: vitéz bádoki Soós Károly. Pécs: Rákóczi-ny. 1940. 223 p. 1 t. **97860**

Ortutay Tivadar. Cseh világ a Kárpátokban. Ungvár: Saját kiad. 1941. 254 p. 16 t. **96277**

Paál Ferenc. A szabadság útján. Széchenyi, Kossuth és Deák Magyarországa. Bp.: Cserépfalvi 1939. 244 p. **96525**

Papp Márta. Brutus J. Mihály és Báthory István magyar humanistái. Pécs: Dunántúl egyet. ny. 1940. 87 p. (Értekezések a magyarországi latinság köréből, 2.) **R 90(439)»15«**
Bibliográfia: p. 77—82.

Reiszig Ede. Vas vármegye tisztikara a középkorban. Összeáll. —. Kőszeg: Rónai-ny. 1940. 30, [2] p. **96083**

Stolte István Miklós. A parasztok királyától a nagyságos fejedelemig. A magyar mult külső és belső harcokban legvéresebb két évszázadának korszerű újraértékelése. Bp.: Nemzeti tábor sajtóoszt. kiad. [1941?]. 175 p. **98448**

Szabó Pál Zoltán. A török Pécs 1543—1686. A város korrajza. Pécs: Pécsi irod. és könyvny. r. t. 1941. 118 p. 12 t. **98628**

Széll Sándor. Nagyvárad Szent László városa. Bp.: Officina-ny. 1940. 22, [10] p. 16 t. (Officina-képeskönyvek.) **98585**
Bibliográfia: p. [28].

Szerémi György. Mohács. 1—2. k. Néplélektörténeti korrajz egykorú emlékiratokból. Ford. Erdélyi László. Szeged: Városi ny. 1941. **97973**
1. k. A mohácsi vész kora. 312 p.
Bibliográfia: p. 311—312.
2. k. A mohácsi vész nemzedéke. [4], 584 p.

Terranova, Giovanni. Santo Stefano re d'Ungheria. Introd. di Giustiniano Serédi. Roma: »Conquiste« 1938. 158, [2] p. 10 t.
Bibliografia: p. 157—158. **97858**

Timár Ferenc. Bácskai pósta. Szabadka: Minerva-ny. [1941]. 94, [2] p. **R 9.439.015»1918/1941«**

Váczy Péter. A Vazul-hagyomány középkori kútfőinkben. Bp.: Sárkány-ny. 1941. p. 304—338. (»Levéltári Közlemények«-ből.) **R 9.439»11«**

Vörös Márton. Pécs. Bp.: Officina 1941. 35, [5] p. 12 t. (Officina-képeskönyvek, 35.) **98223**

9.439.42 Erdély története
Geschichte Siebenbürgens

Alföldi András. Dákok és rómaiak Erdélyben. Bp.: Egyetemi ny. 1940. p. 129—180. (A »Századok«-ból.) **R 9.398.2**

Depner, Maja. Das Fürstentum Siebenbürgen im Kampf gegen Habsburg. Untersuchungen über die Politik Siebenbürgens während des Dreissigjährigen Krieges. Stuttg.: Kohlhammer 1938. XV, 331 p. (Schriftenreihe der Stadt der Auslandsdeutschen, 4.) **96896**

Erdély öröksége. Erdélyi emlékírók Erdélyről. 1—10. k. Ravasz László bevezetésével, Cs. Szabó László közreműködésével szerk. Makkai László. Bp.: Franklin 1941—1942. **98375**

1. k. Tündérország. Kardos Tibor bevezetésével.
2. k. Sárkányfogak. Cs. Szabó László bevezetésével.
3. k. Tűzpróba. Biró Vencel bevezetésével.
4. k. A fejedelem. Makkai László bevezetésével.
5. k. Apa és fiú. Asztalos Miklós bevezetésével.
6. k. Haldokló Erdély. Makkai Sándor bevezetésével.
7. k. Erdély változása. Tolnai Gábor bevezetésével.
8. k. A másik magyar haza. Jancsó Elemér bevezetésével.
9. k. Erdélyi arcok. Tavaszy Sándor bevezetésével.
10. k. Két ország ölelkezése. Bisztray Gyula bevezetésével.

Fülöp Ferenc. Erdély, 1918 november 1. Széljegyzetek az 1918/19. évi eseményekhez. Targu-Mures (Marosvásárhely): Révész 1940. 80 p. **R 9.439.42»1918/1919«**

Jánosi Gyula. Erdély mint keleti védőbástya a világnézetek és a történelmi erők ütközőpontján. Sopron: Székely-ny. 1941. p. 4—26. (A Soproni sz. Asztrik kat. gimn. évkönyvéből.) **R 9.439.42». . ./1940«**

László Jenő. Erdély sorsa az Uniótól Trianonig. Bp.: Tábori-ny. 1940. 280 p. **97852**

Bibliográfia: p. 280.

Lovassy Andor. »Zágon felé mutat egy halovány csillag«. Mozaikok Erdély megszállásából. *[1940.]* 2. kiad. Pécs: Kultura-ny. 1940. 92, IV p. **96562**

Markó Ilona. II. József és az erdélyi szászok. Bp.: Egyet. ny. 1940. 102 p. (Minerva-könyvtár, 131.) **R 9.439.42»178«**

Rózsás József. Erdélyünk és honvédségünk. Történelmi eseménysorozat képekkel. Béry László és mások közrem.-vel szerk. —. Bp.: Vitézi rend Zrinyi csoportja 1941. 4°. 224 p. 41 t. **X 7597**

Tóth Sándor. Erdély 25 éves rabsága. Bp.: »Magyar Géniusz« 1941. 418 p. **97775**

9.44 Francia történet
Geschichte Frankreichs

Chledowski, Casimir von. Die letzten Valois. Übers. v. Arthur Ernst Rutra. München: Müller 1922. 437, [3] p. 33 t. **98525**

Bibliographie: p. 417—419.

Fabre-Luce, Alfred. Journal de la France. Mars 1939—juillet 1940. Paris: Imprimerie J. E. P. [1940]. 411 p. **96612**

Grivel, [Jean] Baron. Memoires du vice admiral —. Pref. de G. Lacour—Gayet. Paris: Plon 1914. VIII, 417, [3] p. 1 t. **98709**

Jordáky Lajos. A francia forradalom. Kolozsvár: Munkás Athenaeum 1939. 32 p. **R 323.25(44)»1789«**

Jouvenel, Bertrand de. Après la défaite. Paris: Plon 1941. 262 p. **96628**

Marc-Vincent, P. De l'armistice à la paix. La France nouvelle. Tom. 1. Paris: Tallandier 1940. **96611**

Tom 1.: La dictature constitutionelle du gouvernement Pétain et la réforme de l'État Français (25 juin—24 octobre 1940). 286 p. 2 t.

Steinbach, Franz. Der geschichtliche Sinn des Waffenstillstandes mit Frankreich. Bonn: Scheur 1940. 25 p. (Kriegsvorträge, H. 20.) **P 9.44**

9.45 Olasz történet
Geschichte Italiens

Altheim, Franz. Italien und Rom. 1. Bildteil v. E. Trautmann-Nehring. Amsterdam: Pantheon Akad. Verl. Anst. 1941. **98056**

Bd 1. Die Grundlagen. 262 p. 34 t.

Brezzi, Paolo. I comuni cittadini italiani. Origine e primitiva costituzione (Secoli X—XII). Milano: Istituto per gli studi di politica internazionale 1939. 205 p. **96675**

Cataluccio, Francesco. La politica estera di E. Visconti Venosta. [Firenze]: Marzocco 1940. 114 p. **98254**

Eschmann, Ernst Wilhelm. Der Aufstieg Italiens zur Grossmacht und zum Imperium von 1871 bis zum Kriegseintritt gegen die Westmächte. Berlin: Gruyter 1941. 104 p. (Sammlung Göschen, Bd 1143.) **97940**

Bibliographie: p. 4.

Fogarasi Miklós. Savonarola és a Rinascimento. Pécs : Dunántúl pécsi egyet. könyvkiadó 1940. 80 p. (A Budapesti »Pázmány P.« Tudomány-egyet. olasz intézetének kiadványai, 18.) **R 92.271.2(45) Savonarola**

Freri, Orlando & Alberto Malatesta. Dizionario storico italiano. Milano : »Ceschina« 1940. 400 p. **96565**

Geschichte des italienischen Volkes und Staates. Vom Zusammenbruch des Römischen Reiches bis zum Weltkrieg von Michael Seidlmayer. — Faschismus und Imperium von Theodor Schieder. Lpzg : Bibliographisches Institut 1940. 4°. 537 p. 14 t. **X 7455**
Bibliographie : p. 510—525.
= Die grosse Weltgeschichte, 9.

Gregorovius, Ferdinand. Sizilien. »Königin der Inseln«. Dresden : Jess 1938. 248 p. 11 t. **98645**

König, René. Niccolo Machiavelli. Zur Krisenanalyse einer Zeitenwende. Erlenbach-Zürich : Rentsch [1941]. 352 p. **96637**
Bibliographie : p. 348—352.

Machiavelli, Niccolo. Geschichte von Florenz. Vollst. Ausg. Dtsch v. Alfred v. Reumont. Wien : Phaidon 1934. 488, [2] p. 32 t. **97692**

Minghetti, Aurelio. Galeazzo Marescotti. Milano : Treves 1938. 286 p. 12 t. **98607**
Bibliografia : p. 281—282.

Monnier, Philipp. Venedig im achtzehnten Jahrhundert. Übertr. v. R. Engel. München : Müller 1928. 313, [3] p. 31 t. **98519**

Nuzzo, Giuseppe. Austria e governi d'Italia nel 1794. Roma : Vittoriano 1940. XXXVI, 227, [3] p. (R. Ist. la storia del risorgimento italiano, biblioteca scientifica, II/XXXI.) **96969**

Peteani, Luigi. La posizione internazionale di Fiume dall' armistizio all' annessione e il suo assetto costituzionale durante questo periodo. Firenze : Cya 1940. 166, [2], 16 p. (Pubbl. d. R. Universita degli studi di Firenze. Facolta giurisprudenza, XVII.) **96645**

Restori, Vasco. Mantova e dintorni. Guida storica, artistica, topografica. Mantova : Tip. Peroni 1937. XII, 546, [14] p. 61 t. **96131**

Roma. Reale accademia d'Italia. Relazioni storiche fra l'Italia e il Portogallo. Memorie e documenti. Roma : Accademia 1940. 4°. VIII, 560, [2] p. 13 t. **X 7527**

Volpe, Gioacchino. La storia degli Italiani e dell' Italia. *[1934.]* 4. ed. [Milano] : Garzanti 1940. [6], 390 p. 1 t. **98801**

Wedderkop, H[ans]. Sizilien. Schicksal einer Insel. Zürich : Scientia 1940. XII, 301, [3] p. 40 t. **96187**

9.46 Spanyol történet
Geschichte Spaniens

Goma Tomas, Isidoro. Martirio e risurrezione di Spagna. Pref. di Guido Manacorda. Brescia : Morcelliana 1940. XX, 255, [5] p. **98614**

Jordáky Lajos. Spanyolország. Kolozsvár : Munkás Athenaeum 1939. 240, [1] p. **98189**
Bibliográfia : p. 237—240.

Logothete, Antonio. Spagna. Grandezza a destino di un impero. *[1937.]* 2. ed. ampliata. Roma : [Autore] 1940. 312 p. 10 t. **96942**

Pfandl, Ludwig. Karl II. Das Ende der spanischen Machtstellung in Europa. München : Callwey 1940. 531 p. 22 t. **96530**

9.47 Orosz történet
Geschichte Russlands

Giusti, Wolfango. Documenti intorno alla rivoluzione russa. Milano : Ist. per gli studi di politica internaz. 1940. 250, [2] p. (Documenti di storia e di pensiero politico.) **A 47.90/137**

Moeller, Richard. Russland. Wesen und Werden. Neue veränderte Auflage des Werkes »Von Rurik bis Stalin«. Lpzg : Goldmann 1940. 334 p. 14 t. **A 47.93/8**

Onatskyj, Euhen. Studi di storia e di cultura Ucraina. Con prefazione di Luigi Salvini. Roma : U. P. S. R. 1939. VI, [2], 176, [4] p. 7 t. **A 47.97/32**
Bibliografia : p. 162—176.

Stepniak, S[ergius]. At the dawn of a new reign. A study of modern Russia. *[1895.]* 3. impr. London : Chatto & Windus 1905. 347 p. (King stork and King log.) **A 47.30/141**

9.494 Svájc története
Geschichte der Schweiz

Gitermann, Valentin. Geschichte der Schweiz. Thaingen : Augustin Verl. 1941. XX, 552 p. 10 t. **97155**

Streicher, Siegfried. Basel. Geist u. Antlitz einer Stadt. Basel : Cratander 1937. 4°. 134, [2] p. 66 t. **X 7553**

9.495 Balkán története

Geschichte des Balkans

Braun, Maximilian. Die Slawen auf dem Balkan. Bis zur Befreiung von der türkischen Herrschaft. Lpzg: Koehler & Amelang 1941. 263, [1] p. **A 49.90/76**

Bibliographie: p. 257—259.

Fall Endre. Jugoszlávia összeomlása. A Délvidék visszatérése. Bp.: Magy. revíziós liga 1941. 182 p. 3 t. **A 49.90/75**

Bibliográfia: p. 179—182.

Frauendienst, Werner. Jugoslawiens Weg zum Abgrund. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 147 p. (Schriften d. Deutschen Instituts f. aussenpolitische Forschung, H. 88.) **A 49.23/5**

Gáldi László & Makkai László. A románok története. Különös tekintettel az erdélyi románokra. Írták: —, Juhász István, Elekes Lajos [stb.] Előszót írta: Lukinich Imre. Bp.: Magyar történelmi társ. [1941]. 428 p. 8 t. (Magyar történelmi társ. könyvei, VI.) Bibliográfia: p. 400—425. **97357**

Genoff, G. P. Das Schicksal Bulgariens. Sein Kampf gegen das Friedensdiktat von Neuilly. Übersetzung v. Wladislaw Neresoff. Berlin: Heymann 1940. 160 p. 1 t. **A 49.97/181**

Giannini, Amedeo. L'Albania dall'indipendenza all' unione con l'Italia 1913—1939. *[1932.]* 4. ed. Milano: Ist. per gli studi di politica internazionale 1940. 380 p. **A 49.95/61**

Bibliografia: p. 367—377.

Giannini, Amadeo. Le vicende della Rumania (1878—1940). Milano: Inst. per gli studi di politica internaz. 1941. 235 p. **A 49.32/330**

Haider, Rudolf. Die bulgarische Wiedergeburt. Berlin: Eher 1941. 128 p. 4 t. (Der Osten Europas, 5.) **A 49.96/55**

Komlóssy Ede. Ureche Gergely és Simion Dascál moldvai krónikája. Bp.: Sylvester ny. 1941. 52 p. **R 9.498.3»13/15«**

Ostrogorsky, Georg. Geschichte des byzantinischen Staates. München: Beck 1940. XX, 448 p. 6 t. (Byzantinisches Handbuch, I/2.) **A 49.99/115**

Thierfelder, Franz. Schicksalsstunden des Balkan. Wien: Luser 1941. 4°. 179, [3] p. 32 t. Bibliographie: p. 167—170. **A 49.30/109**

Unirea Românilor 1599—1859—1918. Text si imagini de A. Sacerdoteanu & Emil Virtosu. Bucaresti: Tip. »Cartea Romaneasca« 1938. 64 p. 70 t. (Arhivele Bucurestilor, IV.) **A 49.98/91**

Veress [Endre] Andrei. Acte si scrisori (1661—1690). Publicate de —. Bucuresti: Impr. nat. 1939. XXIV, 482, [2] p. **A 49.98/75/11**

= Documente privitoare la istoria Ardeaului, Moldovei si Tarii-Românesti, Vol. XI.

9.5 Ázsia története

Geschichte Asiens

Ahmad, H. Manzooruddin. Kampf um leere Räume. Turan—Turkestan—Tibet. Lpzg: Goldmann 1940. 153 p. **A 58.94/13**

Favier, Alphons. Péking. Histoire et description. Péking: Impr. des lazaristes 1897. 4°. 562 p. **Aq 51.90/46**

Giannini, Amadeo. L'ultima fasa della questione orientale (1913—1939). *[1932.]* 2. ed. Milano: Inst. per gli studi di politica intern. 1941. 428 p. 6 t. (»Storia e politica«) **97906**

Haushofer, Karl. Japan baut sein Reich. Berlin: Zeitgeschichte-Verl. 1941. 332 p. 48 t. Bibliographie: p. 330—331. **A 52.90/22**

Hiranplücks, Sudchitr. Die Entwicklungsgeschichte Thailands (Königreich Siam) insbes. d. Geschichte d. Beziehungen Siams zu d. europäischen Nationen in d. Jahren 1600—1700. Dresden: Dittert 1941. 106 p. **A 59.30/5**

Kaempfer, Engelbert. Am Hofe des persischen Grosskönigs (1684—85). Das erste Buch d. amoenitates exoticae. Eingel. u. in dtscher Bearb. hg. v. Walther Hinz. Lpzg: Koehler 1940. XII, 241, [3] p. 11 t. **A 55.39/6**

Koziki. Aelteste japanische Reichsgeschichte. Bd 1—2. Übersetzt u. erlaeutert v. Iwas Kinosita. Berlin: Japaninstitut 1940.
Bd 1. Originaltext. 95, [214] p. **A 52.90/21**
Bd 2. Romazi — Text. 216, 50 p.

Lindemann, Hans. Der Islam im Aufbruch, in Abwehr und Angriff. Lpzg: Brandstetter 1941. 84 p. 1 t. **A 50.93/11**

Old, Walter Gorn. The Shu king or the Chinese historical classic. Being an authentic record of the religion philosophy, customs and government of the Chinese from the earliest times. London: Theos. publ. soc. 1904. XIII, 306 p. **A 51.90/47**

Pestalozza, Carlo. Cina, Giappone, Russia, Asiatica. Sommario storico-politico. Milano : Ist. per gli studi di polit. internaz. 1937. 350. [2] p. 3 t. (Manuali di politica internazionale, 9.) **A 47.91/101**

Pringle, J. M. D. China struggles for unity. 24 maps by Marthe Rajchman. London : Penguin books 1939. 182, [8] p. (Penguin specials.) **A 51.38/23**

Szemjonov, Juri. Szibéria meghódítása. Ford. Nyireő Éva. Bp. : Athenaeum 1940. 341, [3] p. 2 t. (Ismeretlen világok.) **A 57.905/**

Vordere Orient, Der —. Königsberg : Gräfe & Unzer 1929. 140 p. (Auslandsstudien, 4.) **A 50.94/155**

Zappa, Paolo. Singapore porta del Pacifico. *[1940.]* 2. ed. Milano : Corbaccio 1941. 274, [4] p. **A 59.95/2**

9.6 Afrika története

Geschichte Afrikas

Dei Sabelli, Luca. Storia di Abissinia. Vol. 1—4. Roma : Ed. Roma 1935—1937. **A 63.90/4**

Kamel Moustafa Pacha. Lettres égyptiennes francaises. Adressées a Mme Juliette Adam. Caire : Ecole Moustafa Kamel [19??]. 352 p. **A 62.80/5**

9.7/8 Amerika története

Geschichte Amerikas

Balla Antal. Az Északamerikai Egyesült-Államok története. Bp. : Athenaeum [1941]. 158, [2] p. (Athenaeum olvasótára.) **98332**

Bibliográfia : p. [159].

Friederich, Werner P. Werden und Wachsen der U. S. A. in 300 Jahren. Polit. u. literarische Charakterköpfe v. Virginia Dare bis Roosevelt. Bern : Francke 1939. 272 p. **96541**

Lajtor László. A Wall Streettől a Fehér-házig. Bp. : Faust 1941. 76 p. **R 9.73»1823/1932«**

Rippy, J. Fred. Historical revolution of Hispanic America. *[1932.]* 2. ed. New York : Crofts 1940. XVII, 582 p. 1 t. **97149**

Bibliography : p. 545—556.

Schurz, Carl. Als Amerika noch jung war. Lebenserinnerungen aus d. Jahren 1852—1869. Hg. v. Ernst Ludwig Werther. Ebenhausen bei München : Langewiesche-Brandt 1941. 136 p. 8 t. (Amerikanische Erinnerungen.) **98053**

Silberschmidt, Max. Der Aufstieg der Vereinigten Staaten von Amerika zur Weltmacht. Staat und Wirtschaft der U. S. A. im 20. Jahrhundert. Aarau : Sauerländer 1941. XX, 498 p. **98099**

Bibliographie : p. 454—469.

902.5 Archivisztika

Bánrévy György. A selejtezés általános elvei. Bp. : Sárkány-ny. 1940. 16 p. (»Levéltári Közlemények« 1939. XVII. évf.-ból.) **R 902.51**

Posner, Ernst. Drei Vorträge zum Archivwesen der Gegenwart. Stockholm : Bonnier 1940. 76 p. **P 902.5(43)**

Somogy vármegye Levéltára selejtezésének és ujrarendezésének Szabályrendelet tervezete. Kaposvár : Kultúra-ny. 1940. 9 p. **Rq 902.5(439.052)**

902.6 Archeológia

Archäologie

Anti, Carlo. Il regio Museo archeologico nel palazzo reale di Venezia. Ed. d. Ministero della educ. naz. direz. gen. delle belle arti. Roma : Libr. dello Stato 1930. 179, [9] p. 3 t. (Le guide dei musei italiani.) **96103**

Aurigemma, Salvatore. Velleia. Roma : Libr. dello Stato 1940. 78, [2] p. **X 2594/73**

= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 73.

Bálint Alajos. A kaszaperi középkori templom és temető. Szeged : Egyetem 1938. p. 139—190. 9 t. (Dolgozatok a m. kir. Ferenc József tud. egyet. régiségtud. intézetéből, XIV. k.-ből.) **R 902.6(439.024) Kaszaper**

[Német kivonattal].

Banner János. Régészeti kutatások Békésmegyében. Gyula : Városi múzeum kiad. 1940. 28 p. (Gyulai dolgozatok, 2.) **R 902.6(439.018)(09)**

Brusin, Giovanni. Il r. Museo archeologico di Aquileia. Roma: Libr. dello Stato 1936. 82, [2] p. **X 2594/48**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 48.

Burckhardt, Jakob. Das antike Rom. Bern: Hallwag 1940. 94 p. 50 t. **98522**

Calza, Guido. Ostia. *[1931.]* 2. ed. Roma: Libr. dello Stato 1936. 53, [3] p. **X 2594/1**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 1.

Cristian, Viktor. Altertumskunde des Zweistromlandes. Von d. Vorzeit bis z. Ende d. Achämenidenherrschaft. Lpzg: Hiersemann 1940. **A 50.94/149**
Bd 1/1: Text. XIII, [3], 402 p.
Bd 1/2: Tafeln. XXXVI p. 223 t.

Gamber, Emil. Pompeji in Niederdonau. St. Pölten: St. Pöltner Zeitungs-Verl. Gesellsch. 1941. 40 p. 8 t. (Niederdonau, Ahnengau d. Führers, 27.) **P 902.6(37) Carnuntum**

Glasenapp, Elisabeth v. Griechische Reise. Von Göttern, Menschen, Scherben u. alten Steinen. Berlin: Pantheon 1940. 205, [7] p. 14 t. **96100**

Maiuri, Amedeo. Ercolano. *[1936.]* 2. ed. Roma: Libr. dello Stato 1937. 116, [4] p. 1 t. **X 2594/53**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 53.

Maiuri, Amedeo. I campi Flegréi, dal sepolcro di Virgilio all' antro di Cuma. Roma: Libr. dello Stato 1934. 150, [2] p. **X 2594/32**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 32.

Maiuri, Amedeo. Pompei. I nuovi scavi e la Villa dei misteri. *[1931.]* ed. 2. Roma: Libr. dello Stato 1935. 149, [3] p. **X 2594/3**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 3.

Marconi, Pirro. Agrigento. Roma: Libr. dello Stato 1933. 53, [3] p. **X 2594/26**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 26.

Marconi, Pirro. Il Palatino. Roma: Libr. dello Stato 1935. 49, [3] p. **X 2594/45**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 45.

Monaco, Giorgio. Il r. Museo di antichità di Parma. Roma: Libr. dello Stato 1940. 47, [3] p. **X 2594/74**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 74.

Pallottino, Massimo. La necropoli di Cerveteri. Roma: Libr. dello Stato 1939. 47, [3] p. **X 2594/70**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 70.

Paulovics [István] Stefano. Il limes romano in Ungheria. 2. ed. Roma: Ist. di studi romani 1938. 20 p. 3 t. (Quaderni dell Impero. Il limes romano, IV.) **R 902.6(439)**

Preussische Akademie der Wissenschaften. Vorläufiger Bericht über die von der Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft in Uruk unternommenen Ausgrabungen. H. 1—5. Berlin: Akademie d. Wissenschaften 1929—1934. **A 50.94/75**

Ricci, Corrado [ecc.] Via dell'Impero. [A cura di] —, Antonio M. Colini & Valerio Mariani. Roma: Libr. dello Stato 1933. 141, [3] p. **X 2594/24**
= Itinerari dei musei e monumenti d'Italia, 24.

Ubbelohde-Doering, Heinrich. Auf den Königsstrassen der Inka. Reisen und Forschungen in Peru. Geleitwort v. Todt. Berlin: Wasmuth 1941. VI, 366 p. **X 7655**

91 Földrajz

Geographie

Aba Sándor. Erdélyi útikalauz és a magyar városok ismertetése. Nagyvárad: »Erdély« irod. és nyomdai int. [194?]. 320 p. 1 t. **97378**

Bánkuti Ferenc. Sátoraljaújhely földrajza. Szeged: Ablaka-ny. 1941. 44, [6] p. 4 t. **R 91.439.072 Sátoraljaújhely**
Bibliográfia: p. 43—44.

Bárány László. Bolyongás a Bükkben. Bp.: Athenaeum [1940]. 83 p. 4 t. **97090**

[Baranyai Zoltán]. Ungarn. Das Antlitz einer Nation. Hg. v. —. Bp.: Universitäts Dr. 1940. VII, 370 p. 75 t. **98097**
Bibliographie: p. 321—338.

Baumgardt, Rudolf. Fernando Magallan. Die Geschichte der ersten Weltumseglung. Berlin: Zeitgeschichte-Verl. 1941. 375 p. 14 t.
Bibliographie: p. 372—374. **97980**

Bechtold, Fritz. Deutsche am Nanga Barbat. *[1934.]* 9. Aufl. München: Bruckmann 1940. [8], 68, [3] p. 40 t. **A 54.91/60**

Bihar vármegye. Szerk. Nadányi Zoltán. Sajtó alá rendezte Ladányi István. Bp.: Magyar városok monografiája kiad. 1938. 519, 167 p. **K 91439/4/18**
= Magyar városok és vármegyék monografiája, XXV.

Boeck, Kurt. Indische Gletscherfahrten. Reisen und Erlebnisse im Himalaja. Stuttg.: Deutsche Verlags-Anstalt 1900. XII, 470 p. 51 t. **A 54.91/61**

Bommersheim, Paul. Von der Einheit der Wirklichkeit in der Heimat. Untersuchungen zur Philosophie der Länderkunde. Erfurt: Stenger 1940. 60 p. (Sonderschriften d. Akademie gemeinnütziger Wissenschaften zu Erfurt, 14.) **P 910.1**

Borsig, Arnold v. Die Toscana. Landschaft. Kunst und Leben im Bild. Einl. u. Erläuterungen v. Ranuccio Bianchi-Bandinelli. *[1938.]* 2. durchges. Aufl. Wien: Schroll 1940. 4°. 54 p. 113 t. **X 7468**

Bushnell, David I. Sketches by Paul Kane in the Indian Country, 1845—1848. Washington: Smithsonian Inst. 1940. 25 p. 1 t. (Smithsonian miscellaneous collections, 1.) **P 91.71**

Bussoli, Nino. Nel Paese delle Renne. [Milano]: Garzanti 1940. 204, [2] p. 14 t. **98803**

Campagna. *[1936.]* 2. ed. Milano: Bertieri 1938. 4°. 237 p. 4 t. (Consociazione turistica italiana. Attraverso l'Italia. Illustrazione delle regione italiana. Vol. 7.) **X 7484**

Castell, Wulf Diether Graf zu. Chinaflug. Berlin: Atlantis-Verl. 1938. 192 p. **A 51.91/71**

Chauvelot, Robert. L'Inde mysterieuse. Les rajahs, ses brahmes, ses fakirs. Paris: Berger-Levrault 1934. XII, 210 p. 33 t. **A 54.30/41**

Cholnoky Jenő. Erdélyi képek. Bp.: Franklin [1941]. 164 p. 14 t. (A Magyar földrajzi társaság könyvt.) **98431**

Cipolla, Arnaldo. Popoli in lotta nell'Estremo Oriente. Firenze: Bemporad 1936. 362 p. 16 t. **A 51.91/74**

Cipolla, Arnaldo. Sino al limite segreto del mondo. Viaggi terrestri ed aerei nel vicino Oriente, Iran, Afganistan, India. Firenze: Bemporad 1937. 503 p. 23 t. **A 54.91/63**

Cohen-Portheim, Paul. England, die unbekannte Insel. Berlin: Klinkhardt & Biermann 1931. 253 p. **98515**

Fejér vármegye. Szerk. Schneider Miklós és Juhász Viktor. Sajtó alá rendezte Ladányi István. Bp.: Magyar városok monografiája kiad. 1937. 575 p. **K 91439/4/19**

= Magyar városok és vármegyék monografiája, XXII.

Fontane, Theodor. Wanderungen durch die Mark Brandenburg. Bd 1—4. Naunhof: Hendel [1940]. **96146**

Bd 1. Die Graffschaft Ruppin. 500 p.
Bd 2. Das Oderland. 480 p.
Bd 3. Havelland. Die Landschaft um Spandau, Potsdam, Brandenburg. 452 p.
Bd 4. Spreeland. Beeskow-Storkow u. Barnim-Teltow. 510 p.

Gadda, Carlo Emilio. Le meraviglie d'Italia. Firenze: Parenti 1939. 254, [6], p. 1 t. (Coll. di letteratura, romanzi e racconti.) **98095**

Gáspár Gyula. A visszatért Erdély útikönyve. Bp: Franklin [1941]. 67, [4] p. 4 t. **97093**

Gmelin, Otto. Italienfahrten. Erlebtes, Geschehenes, Gedachtes. Jena: Diederichs 1940. 176, [8] p. 15 t. **96157**

Goetz, Harry. Ungarn. Eine Reise durch seine Städte und Gemeinden. Vorwort v. Karl Szendy. Würzburg: Triltsch 1941. IX, 105 p. 8 t. **98208**

Gràtico, Sergio. Grecia d'oggi. Milano: Garzanti 1941. 130, [2] p. 40 t. (Pagine dell'ora.) **98442**

Gregory, K. William & Raven, C. Henry. Gorillák nyomában. *[In quest of gorillas.]* Ford. Szent-Iványi József. A fordítást átnézte és a függelèket írta Éhik Gyula. Bp.: K. m. Term.-tud. Társ. 1930. 317, [3] p. 16 t. (A Kir. magy. term.-tud. Társ. könyvkiadóváll. 119.) **97348**

Grobba, Fritz. Irak. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 108 p. 1 t. (Kleine Auslandskunde, Bd 10.) **A 50.30/75**

Bibliographie: p. 108.

Haarhaus, Julius R. Rom. Wanderungen durch die Ewige Stadt und ihre Umgebung. *[1925.]* 3. neubearb. Aufl. Lpzg: Seemann 1936. 464 p. 1 t. **98530**

Haering, Theodor. »Der Mond braust durch das Neckartal . . .« Ein romantischer Spaziergang durch d. nächtliche Tübingen nebst allerlei nützlichen u. kurzweiligen Betrachtungen über Gott u. Welt, Raum u. Zeit, Natur u. Geist u. insonderheit über die Menschen untereinander. Tübingen: Wunderlich 1935. XI, 228 p. **96685**

Hanák Károly. Adatok Kassa földrajzához. Bp.: Élet-ny. 1940. 20 p. (Földrajzi közlemények LXVIII. k. 1. sz.-ból.) **R 91.439.011 Kassa**

Helvig, Karl. Urwaldwildnis Borneo. 300 Kilometer Zickzack-Marsch durch Asiens grösste Insel. Braunschweig: Wenzel 1940. 287 p. 32 t. **A 92.91/7**

Hennig, Richard. Columbus und seine Tat. Eine kritische Studie über die Vorgeschichte der Fahrt von 1492. Bremen: Geist 1940. 204 p. 4 t. (Schriften der Bremer Wissenschaftlichen Gesellschaft, Reihe D: Abhandlungen u. Vorträge Bd 13. H. 4.) **98176**

Bibliographie: p. 191—201.

Heye Artur. Nyugat peremén. Ford. Vass Péter. Bp.: Athenaeum 1939. 236 p. 8 t. (Ismeretlen világok.) **95842**

Hielscher, Kurt. Norwegen. Landschaft-Baukunst-Volksleben. Mit einem Geleitwort v. Sigrid Undset. Lpzg: Brockhaus 1932. 4°. XIV p. 50 t. **X 7603**

Hoffmann-Harnisch, Wolfgang. Brazilia. Egy forróövi nagybirodalom. *[Brasilia, Bildnis eines tropischen Grossreiches.]* Ford. Csordás Nóra. Bp.: Athenaeum [194?]. 316 p. 8 t. (Ismeretlen világok.) **98569**

Holitser, Desiderio. Im römischen Weltzentrum. Photographische Aufnahmen. Rom: Scattini [1937]. 166 p. **98526**

Holló Katalin. Tata és környékének földrajza. Dissz. Szeged: Saját kiad. 1935. 60 p. 3 t. Bibliográfia: p. 59. **R 91.439.040 Tata**

Horváth Miklós. Ismeretlen Svédország. Bp.: Officina-ny. 1941. 29, [1] p. 4 t. (Magyar-svéd társ. könyvei, 1.) **98224**

Italien. Milano: Institut für das Studium der internationalen Politik 1940. 84 p. 5 t. **96510**

Jäschke, Gotthard. Türkei. Berlin: Junker u. Dünnhaupt 1941. 63, [1] p. (Kleine Auslandskunde, Bd 8.) **A 56.91/45**
Bibliographie: p. 63.

Johnson, Martin. Babuna. 100.000 Kilometer im Flugzeug über Afrikas Dschungeln. Aus dem Englischen v. Max Müller. *[1935.]* 5. Aufl. Lpzg: Brockhaus 1941. 197 p. 32 t. **98531**

Karfeld, Kurt Peter. Die Alpen in Farben. Bearb. v. Jos. Jul. Schätz. München: Bruckmann 1940. 4°. 79 p. **X 7630**
Bibliographie: p. 79.

Károly István, károlyi. Márianosztra és Kóspallag földrajza. Bp.: Máté-ny. 1933. 32 p. **R 91.439.035 Márianosztra**
Bibliográfia: p. 29—32.

Kertész János. Gdynia a tízéves lengyel kikötőváros. Bp.: Szerző 1937. 16 p. **A 47.95/64**
Bibliográfia: p. 16.

Kétly Károly báró. Slika Madjarske, i njenih predela. Odlomci na stranom jeziku. I. sveska: Jugoslaviji-Uredjuje —. Budimpesta: Udru zenja kulture i propagande [1940]. 158 p. **97848**

Killinger, Erich. Flucht um die Erde. Abenteuer des Ostseefliegers im Weltkrieg. Berlin: Ullstein 1934. 225, [3] p. 8 t. **A 50.91/77**

Kiss László. Szentantalfa és környékének földrajza. Dissz. Bp.: Saját kiad. 1940. 32 p. 1 t. **R 91.439.071 Szentantalfa**
Bibliográfia: p. 31—32.

Kniffen, Fred G. Pomo geography. Berkeley, California: Univers. of California pr. 1939. p. 353—399. (Publications in American Archeology & ethnology, 36/6.) **Pq 91.794**

Koch, Lutz. Reise durch den Balkan. 20.000 Km Autofahrt durch Ungarn, Rumänien, die Türkei, Griechenland, Albanien u. Jugoslawien. Berlin: Deutsche Verl.-Ges. 1941. 159 p. 35 t. **A 49.91/87**

Kolumbus, Christoph. Bordbuch. Aufzeichnungen seiner ersten Entdeckungsfahrt nach Amerika 1492—1493. Deutsche Übertragung von Anton Zahorsky. Zürich: Rascher 1941. 343 p. 14 t. **96397**

König, Wilhelm. Im verlorenen Paradies. Neun Jahre Irak. Baden bei Wien: Rohrer 1940. 184 p. 16 t. **97873**

Krebs, Norbert. Vom Wesen und Wert der Länder. Berlin: Verl. d. Akademie d. Wissenschaften 1941. 4°. 27 p. **Pq 910.1**

Krieg, Hans. Menschen die ich in der Wildnis traf. Stuttg.: Strecker & Schröder 1935. [6], 219, [1] p. 16 t. **98660**

Lajtos Géza von. Wien und ein Blick in die Alpengaue. Wien: Verfasser [1941]. 4°. 159, [1] p. **X 7605**

Lechner, Korbinian. Sommer in Rumänien. Mit Lichtbildern d. Verfassers. Berlin: Wiking-Verl. 1940. 200 p. **A 49.98/92**

Leuchtende Schweiz. Landschaftsbilder. Vorwort v. Josef Reinhart. Begleittexte v. E. Küntli. Zürich: Rascher 1940. 4°. 209 p. 80 t. **X 7496**

Lickey, Georg. Italien und wir. Eine Italienreise. Dresden: Reissner 1927. 295 p. 12 t. **98769**

Lieszkovszky Klára. Libiai porszemek. Bp.: Vajna és Bokor 1940. 164, [1] p. 12 t. **A 61.91/5**

Lombardia. *[1941.]* 5. ed. Vol. 1—2. Milano: Bertieri 1938. 4°. (Consociazione turistica italiana. Attraverso l'Italia. Illustrazione delle regione italiane. Vol. 2—3.) **X 7485**

Lucchesi, Adamo. Nel Sudamerica. Alto Paranà e Chaco 1875—1905. Firenze: Bemporad 1936. IX, 330, [1] p. 20 t. **98794**

Madariaga, Salvador de. Columbus Kristóf. Ford. György Tamás. Bp.: Athenaeum 1940. 392 p. **96109**

Maillart, Ella Kini. Turkestan solo. Deutsch v. Hans Reisiger. Stuttg.: Rowohlt [194?]. 312 p. 14 t. **A 58.91/33**

Maull, Otto. Geographie der Kulturlandschaft. Berlin: De Gruyter 1932. 141 p. (Sammlung Göschen, Bd 1055.) **98538**
Bibliographie: p. 4—6.

Mészáros Kálmán. Abesszínia a vadászok paradicsoma. Bp.: Stádium [194?]. 192 p. 56 t. **98779**

Mittelmeerbuch, Das —. Hg. v. Werner Benndorf. Lpzg: Payne 1940. 667 p. 8 t. **96374**

Montell, Gösta. Mongol pusztákon keresztül. Ford.: Halász Gyula. Előszót írta: Sven Hedin. Bp.: Athenaeum [194?]. 140, [2] p. 8 t. (Ismeretlen világok.) **A 50.97/10**

Mossdorf, Otto. Gross-Ostasien. Japan im Kriege erlebt. Berlin: Mittler 1941. [6], 87, [2] p. 8 t. **A 52.91/16**

Nagy Endre, Mándi. Európai államok kultúrája és közgazdasága. 1—2. k. Előszót írta Cholnoky Jenő. Bp.: »Bethlen Gábor« ny. 1941. **98863**

Niehaus, Max. Sardinien. Ein Reisebuch. Frankfurt a. M.: Societäts-Verl. 1938. 182 p. 16 t. **97765**
Bibliographie: p. 180—182.

Péchy-Horváth Rezső. Kárpátalja. A fenyveszúgás országa. Bp.: [Saját kiad.] 1942. 156, [4] p. **98501**

Pedrazzi, Orazio. Spagna di Dio. Milano: Garzanti 1941. 185, [5] p. 13 t. **98609**

Pernitzsch, Max Gerhard. China. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 64 p. (Kleine Auslandskunde, 4.) **A 51.91/72**

Pestszentlőrinc, Kispest, Pestszentimre. Szerk. Ladányi István. Bp.: Magyar városok monográfiája kiad. 1937. 359 p. **K 91439/4/21**
= Magyar városok monográfiája, XXI.

Peuckert, Will-Erich. Schwarzer Adler unterm Silbermond. Biographie der Landschaft Schlesien. Hamburg: Govert 1940. 357 p. 1 t. **97450**

Pfeffer, Karl Heinz. Die britischen Dominions. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1940. 64 p. (Kleine Auslandskunde, Bd 5.) **97766**
Bibliographie: p. 62—63.

Pietschmann, Victor. Durch kurdische Berge und armenische Städte. Tagebuch d. österr. Armenienexpedition 1914. Wien: Luser 1940. 398, [2] p. 36 t. **A 56.96/10**

Polgárdy Géza. Gerecse és Gete hegység kalauza. Bp.: Eggenberger 1940. 96 p. 5 t. (Magyarországi útikalauz, 5.) **96439**

Puglia, Luciana, Calabria. Milano: Bertieri 1937. 4°. 238 p. 4 t. (Touring club italiano. Attraverso l'Italia. Illustrazione delle regioni italiane. Vol. 8.) **X 7486**

Reinwald, Johannes. Italien. Berlin: Wolff 1935. [4], 160 p. 63 t. **98771**

Revelli, Paolo. Cristofore Colombo. Torino: Unione tip. 1941. 279 p. 7 t. (I grandi italiani, 11.) **98082**
Bibliografia: p. 275.

Ross, Colin. Der Balkan Amerikas. Mit Kind und Kegel durch Mexiko zum Panamakanal. Lpzg: Brockhaus 1941. 274 p. 48 t. **96909**

Samhaber, Ernst. Spanisch-Südamerika. Berlin: Deutscher Verl. 1941. 219, [1] p. 1 t. (Weltpolitische Bücherei.) **98386**

Schlag nach über Vereinigte Staaten v. Amerika. Wissenswerte Tatsachen, Übersichten u. Tabellen nebst einer vielfarbigen Übersichtskarte v. Amerika. Lpzg: Bibliographisches Institut [1941]. 32 p. **P 91.73**

Schmidt, C[arl] W[alter]. Urlaub in Italien. Berlin: Schützen-Verl. 1939. 251, [5] p. **98778**

Schopenhauer, Arthur. Reisetagebücher aus d. Jahren 1803—1804. Hg. v. Charlotte v. Gwinner. Lpzg: Brockhaus 1923. 316 p. 22 t. **98724**

Schwarz, Hans. Ritt nach Rom. Zürich: Rascher 1941. 181 p. 16 t. **98770**

Schwengler, Arnold H. Sonnentage in Ungarn. Bern: Pochon-Jent 1941. 28 p. (Aus d. »Bund«.) **R 910.4(439)**

Schwerin, Waldemar Graf von. In den Jagdgründen der Mongolei unter Räubern, Hirten und Soldaten. Neudamm: Neumann 1937. 140 p. 12 t. **A 51.91/75**

Sicilia. *[1933.]* 4. ed. Milano: Bertieri 1940. 4°. 254 p. 4 t. (Consociazione turistica italiana. Attraverso l'Italia. Illustrazione delle regione italiane. Vol. 4.) **X 7487**

Smith, Lovina Steward. Hungary land and people. As seen by personal experiences from 1907—1932. Bp.: Athenaeum 1933. 423 p. 15 t. **97607**

Steele, Harwood. Canada sarki tájain. *[Policing the arctic.]* Ford. Halász Gyula. Bp.: Athenaeum 1941. 288 p. 21 t. (Ismeretlen világok.) **97777**

Svensson, Jon. Aus Island. Erlebnisse und Erinnerungen v. —. Freiburg i. Br.: Herder 1930. [8], 83 p. **98663**

Cs. Szabó László. Erdélyben. Bp.: Nyugat kiad. 1940. 120 p. **96066**

Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyék (1924—1938). Szerk. Fábián Sándor. Bp.: Magyar városok monografiája kiad. 1939. 595, 122 p. **K 91439/4/20**
= Magyar városok és vármegyék monografiája, XXVIII.

Szeghalmy Gyula. Dunántúli vármegyék. Előszót írta József főherceg. Bp.: Magyar városok monografiája kiad. 1937. 890 p. **K 9100/90**

Tichy, Herbert. Afghanistan. Das Tor nach Indien. Lpzg: Goldmann [194?]. 233, [7] p. Bibliographie: p. [2]. **A 58.93/7**

Tichy, Herbert. Alaszka. Észak paradicsoma. *[Alaska. 1939.]* Ford. Konkoly Kálmán. Bp.: Singer & Wolfner [194?]. 240 p. 8 t. **98373**

Torday-Weber László. Mit kapott vissza Magyarország Erdélyből. A helyzet a bécsi döntés után. Bp.: Pannonia 1940. 32 p. **R 9.439»1940«**

Toscana. *[1934.]* 3. ed. Vol. 1—2. Milano: Bertieri 1938. 4°. (Consociazione turistica italiana. Attraverso l'Italia. Illustrazione della regione italiane. Vol. 5—6.) **X 7488**

Tschiffely, A[imée] F[el.] Ans Ende der Welt. 7000 Meilen durch Patagonien und Feuerland. Zürich: Müller 1940. 274 p. 20 t. **96638**

Vaccaro, G[iorgio]. Il mare Adriatico. Milano: Sonzogno 1941. 60, [2] p. (Biblioteca del popolo, 163.) **P 91.262.3**

Varga Lajos. A Kőrös—Tisza—Maros szög földrajza. Szentes: Szent Imre-ny. 1939. 48 p. (Alföldkutatás, Alföldszervezés, 1.) **R 91.439.36**

Vietta, Egon. Romantische Cyrenaika. Dichtung einer Reise. Hamburg: Broschek 1941. 351 p. **96636**

Vilmos svéd kir. herceg. Gorillák és törpék között. A svéd állattani expedíció útja Afrika szivében. Ford. Rapaics Raymund & Nadler Herbert. Bp.: Szfőv. Állat- és növénykertje 1933. 238 p. 28 t. (A természet kvtára.) **96448**

Visconti-Prasca, Sebastiano. La Jugoslavia e gli Jugoslavi. Milano: Treves 1938. [8], 225, [3] p. **A 49.30/101**

Waddel, L. Austine. Lhasa and its mysteries. With a record of the expedition of 1903—1904. London: Murray 1905. XXII, 530 p. 99 t. **A 51.95/9**

Winter, Siegfried Martin. Südamerikanische Wanderjahre. Fahrten durch Patagonien und den wilden Westen Argentiniens. Hamburg: Broschek 1941. 415, [2] p. **98447**

Witte, Victor. Abenteuer am Rande der Welt. Mit vielen Zeichnungen v. Erich Behrendt. Berlin: Drei Masken Verl. 1936. 207, [1] p. **A 50.91/78**

Wolf, Georg Jacob. Die Entdeckung der Münchener Landschaft. Bilder u. Dokumente aus zwei Jahrhunderten. München: Hanfstangel 1921. 383 p. 84 t. **96301**

Zweig, Stefan. A jövő országa Brazilia. *[Brasilien, ein land der Zukunft.]* Ford. Halász Gyula. Bp.: Béta kiad. 1941. 310 p. **98923**

910.2 Idegenforgalom

Fremdenverkehr

Hallósy István. Gazdasági célú utazások idegenforgalmi jelentősége. Bp.: Stádium 1941. 33 p. 3 t. **R 910.2(439)**

Kaffka Károly. Az utas könyve. Magyar utazási kézikönyv és útmutató. 1940. III. kiadás kiegészítő rész: Keletmagyarország. Északerdély. Bp.: Orsz. magy. vendégforgalmi szövetség kiad. 1941. XVIII, 212 p. 1 t. **97745**

912 Térképészet

Kartographie

Afrika. Bp.: Kókai 1941. 1 : 14,000.000. 65×78 cm. **T 705**

Baratta, Mario. Grande atlante geografico. Storico-fisico-politico-economico. De: —, Plinio Fraccaro, Luigi Visintin. 4. ed. Novara: Istituto geografico de Agostini 1938. 558 p. **T 161**

Carte de l'Afrique dressée sous la direction de L. Dussieux. D'après les voyages les plus récents. Paris: Ménétrier [s. an.] 1 : 30,860.000. 47×35 cm. (Atlas pour tout les classes, No 78.) **Tq 181**

Dardano, Achille & Riccardo Riccardi. Atlante d'Africa. Milano: Hoepli 1936. 98, 132 p. 24 t. **T 160**

Etiopia (Abesszinia) térképe. Bp.: M. kir. állami térképészeti hivatal 1935. 1 : 5,000.000. 47×60 cm. **T 703**

Fényképmérés kézikönyve, A —. Kiadja a M. kir. honvéd térképészeti intézet parancsnoksága. Bp.: Honvéd térképészeti intézet 1940. IV, 216 p. 15 t. (A »Térképészeti Közlöny« 11. számú különfüzete.) **96536**

Irmédi-Molnár László. A térképolvasás és a tereptan elemei. Bp.: Kókai 1941. 159 p. Bibliográfia: p. 155. **98574**

Krieg 1939/40 in Karten, Der —. Hg. v. Giselher Wirsing. München: Knorr & Hirth 1940. 4°. 79, [1] p. **Tq 169**

Mittelmeerländer. Braunschweig: Westermann 1941. 1 : 4,000.000. 115×85 cm. (Westermanns Generalkarten, 49.) **T 159**

Rumänische Landkartenfälschungen. Festgestellt v. Staatswissenschaftlichen Institut der Ungarischen statistischen Gesellschaft. Bp.: Athenaeum 1940. 4°. 16 p. 11 t. **X 7461**

Sowjet-Union Westl. Teil. Lpzg: Bibliogr. Inst. 1941. 1 : 15,000.000. 28×22·5 cm. **T 713**

92 Életrajzok. Emlékiratok

Biographien. Memoiren

Angyal Dávid. Gróf Andrássy Gyula. (1823—1890.) Bp.: Akadémia 1941. 79 p. **4305/25/11**

= Értekezések a történeti tudományok köréből a M. tud. Akadémia II. osztályának rendeletéből. XXV. k. 11. sz.

Aubry, Octave. Napoleon magánélete. Bp.: Cserépfalvi 1940. 542 p. 18 t. **96980**

Bangha Béla, a nagy sajtóapostol. 1880—1940. Bp.: Magy. hölgyek orsz. sajtóegyes. [1940]. 32 p. **R 92.271.5(439) Bangha**

Banse, Ewald. Grosse Forschungsreisende. Ein Buch von Abendteurern, Entdeckern u. Gelehrten. München: Lehmann 1933. 284 p. 14 t. **98179**

Barbiera, Raffaello. Diademi. Donne e madonne dell'Ottocento. *[1940.]* 2. ed. Milano: Garzanti 1940. VIII, 356 p. 19 t. **98610**

Bargellini, Piero. S. Francesco d'Assisi. Torino: Unione tip.-ed. Torinese 1941. 202, [4] p. 4 t. (I grandi italiani, 6.) **97347**
Bibliografia: p. 193—202.

Barth, Heinz. Romanische Köpfe. Lebensbilder aus dem neuen Italien. Berlin: Deutscher Verl. 1938. 254, [2] p. 18 t. **98857**
Bibliographie: p. [256].

Barthou, Louis. Mirabeau. Deutsche Übersetzung v. Ph[il.] Weller. München: Callwey [1938]. 430, [1] p. 4 t. **98076**
Bibliographie: p. 429—430.

Baumgart, Wolfgang. Hermann Stehr und sein Werk. Breslau: Gauverl. — N S-Schlesien 1941. 31, [1] p. **97920**

Beers, Clifford W[hittingham]. Eine Seele, die sich wiederfand. Autobiogr. d. Begründers d. »Geistigen Hygiene«. Autoris. Übers. v. Otto Reuter. Vorw. v. Heinrich Meng & André Repond. Basel: Schwabe 1941. 198, [2] p. 1 t. **96142**
Bibliographie: p. 197—198.

Bellonci, Maria. Lucrezia Borgia. Nicht Teufel, nicht Engel, nur Weib. Übers. v.: Richard Hoffmann. Berlin: Zsolnay 1941. 778, [4] p. 11 t. **97674**
Bibliographie: p. 775—[779].

Berlioz, Hektor. Literarische Werke. Bd 1—4. Lpzg: Breitkopf & Härtel 1903—4. **96326**
Bd 1—2. Memoiren. 1803—1865. Aus dem Französischen von Elly Ellès.
Bd 3. Vertraute Briefe. Übers. v. Gertrud Savic. VIII, 200 p.
Bd 4. Neue Briefe. Übers. v. Gertrud Savic. VIII, 259 p.

Bibl, Viktor. Prinz Eugen. Ein Heldenleben. Wien: Günther 1941. 320 p. 20 t. **96529**
Bibliographie: p. 315—317.

Bissolati, Leonida. Diario di guerra. Appunti presi sulle linee, nei comandi, nei consigli interalleati. Torino: Einaudi 1935. 139, [3] p. (Ricordi e documenti di guerra, I.) **98210**

Bodnár István. Béri Balogh Ádám a vértanuhalált halt kuruc brigadéros. Szekszárd: Molnár-ny. 1938. 75 p. **R 92.355(439) Béri Balogh Ádám**

Boehmer, Heinrich. Der junge Luther. Mit einem Nachwort neu hg. v. Heinrich Bornhamm. *[1925.]* 3. Aufl. Lpzg: Koehler & Amelang 1939. 380 p. 2 t. **97428**

Bokros-Birman Dezső szobrász. Önéletrajz. [Méltatások] Rabinovszky Márius, Forgó Pál & Genthon Istvántól. Bp.: Amicus 1928. 4°. 65, [3] p. **X 7437**

Bongiovanni, Giannetto. Isabella d'Este, Markgräfin von Mantua. Ein Frauenleben der Renaissance. Ins Deutsche übertragen v. Werner Johannes Guggenheim. Zürich: Rascher 1941. 333 p. 32 t. **96377**

Borch, Ru olf. Schopenhauer. Sein Leben in Selbstzeugnissen, Briefen und Berichten. Berlin : Propyläen-Verl. 1941. 371, [2] p. 8 t. **98079**

Borghetti, Giuseppe. La nemica di Napoleone. *[1926.]* 5. ed. Milano : Garzanti 1940. [4], 201 p. 10 t. **98270**

Bosnyák Zoltán. Istóczy Győző élete és küzdelmei. Bp. : Könyv és lapkiadó r.-t. 1940. 93 p. **R 92.32(439) Istóczy Győző**

Broekaert, Arthur. Der Bader von Kortryk. Das Leben d. Jahn Palfyn. 1650—1730. Aus d. Fläm. übertr. v. Bruno Loets. Lpzg : Stackmann 1940. 334, [2] p. 7 t. **96632**

Broqua, J. J. comte de. Cola di Rienzo, tribun de Rome. Paris : Champion 1925. 194, [2] p. 11 t. **98721**

Brühl, Clemens. Die Sagan. Das Leben der Herzogin Wilhelmine von Sagan, Prinzessin von Kurland. Berlin : Steuben-Verl. 1941. 363 p. 16 t. **98164**

Bibliographie : p. 358—360.

Bucciante, Giuseppe. Vita di Italo Balbo. Documentario publ. sotto gli auspici del Ministero dell'Africa italiana. Novara : Ist. geogr. de Agostini 1940. 239, [3] p. **96963**

Buerkel, Luigi v. Heinrich Bürkel. 1802—1869. Ein Malerleben d. Biedermeierzeit. Erzählt u. mit einem Register d. Werke ergänzt v. seinem Enkel. München : Bruckmann 1940. 4°. 158 p. 12 t. **X 7526**

Burckhardt, Jacob. Vom Glück des Schauens. Aus seinem Leben u. Werk. Ausgewählt v. Richard Benz. Jena : Diederichs 1940. 80 p. **96911**

Capparoni, Pietro. Lazzaro Spallanzani. Torino : Tip. Unione 1941. 282, [4] p. (I grandi italiani, 13.) **98620**

Castillo, Raffaele del. Carlo Alberto. Biografia. Milano : Bompiani 1938. [6], 322, [6] p. **98791**

Cendrars, Blaise. Gold. Der abenteuerliche Roman d. Generals Johann August Suter. Aus d. Französischen (L'Or) übertr. v. Franz Eckenstein. Berlin : Knaur 1936. 122 p. 23 t. **98657**

Ceria, Luigi. Vita di una moglie Teresa Confalonieri. *[1934.]* 3. ed. Milano : Baldini & Castoldi 1935. 338, [5] p. 6 t. (Le vie del passato.) **98792**

Chesterfield, [Philipp Dormer Stanhope] Lord. Briefe an seinen Sohn. Für die Deutsche Bibliothek herausgegeben v. Alexander v. Gleichen-Russwurm. Berlin : Deutsche Bibliothek [1936]. XI, 307, [1] p. **97092**

Cimoroni, Oreste. Vita della Duse. Milano : Garzanti 1940. 255, [3] p. 16 t. **98216**

Corti, Egon Caesar conte. Die Kaiserin. Anekdoten um Maria Theresia. Gesamm., ausgew. & neu erzählt. Berlin : Frundsberg-Verl. 1940. 137, [3] p. **96116**

Crouy-Chanel Katalin gr. Johannes von Müller magyar barátai. Levelek a schaffhauseni levéltárból. Pécs : Danubia kiad. 1941. 70, [4] p. (Minerva könyvt., 138.) **R 92.901(43) Müller Johannes**

Bibliográfia : p. [71].

D'Agata, Ros. Mussolini. L'uomo, l'idea, l'opera. Con giudizio di Piero Bolzon. Palermo : Sandron 1927. 354 p. 15 t. **96251**

Dainelli, Giotto. Marco Polo. Torino : Unione tip.-ed. Torinese 1941. 236, [6] p. 2 t. (I grandi italiani, 12.) **97343**

Bibliografia : p. [1].

Datta De Albertis, Giulia. Maria de'Medici. 1573—1642. Milano : Treves 1938. 354, [2] p. **98622**

Bibliografia : p. 349—350.

Deimling, Berthold v. Aus der alten in die neue Zeit. Lebenserinnerungen. Berlin : Ullstein 1930. 280, [2] p. 1 t. **98150**

Derka Clarisse. Báró Podmaniczky Károlyné Charpentier Júlia. Bp. : Akadémia 1940. [3], 84 p. (Báró Podmaniczky család tört., VI.) **R 92.339.6(439) Podmaniczky Károlyné**

Bibliográfia : p. 82—84. **Charpentier Júlia**

Deutsche Jüngling, Der —. Selbstzeugnisse aus drei Jahrhunderten. Hg. v. Gerhard F. Hering. Hamburg : Goverts 1940. XVI, 404 p. **97805**

Bibliographie : p. 401—404.

Dickmann, Ernst Günther. Tapferkeit wirkt Wunder. Des Führers Beispiel in Stunden härtester Entscheidung. Vorbild des Glaubens und der Zuversicht für sein ganzes Volk. Berlin : Nordland Verl. 1940. 78 p. **97796**

Dörfler, Peter. Albertus Magnus. München : Schnell & Steiner [1940]. 56 p. 24 t. **96554**

Ebert, Johannes. Joseph Haydn. Der Mann und das Werk. Mit einem Vorw. v. Walter Dirks. Mainz : Matthias-Grunewald-Verl. 1939. 134 p. 5 t. **96548**

Egry Irén. Deák Ferenc. Történeti arckép. Bp.: Singer & Wolfner 1941. 279, [1] p. **97361**

Ellert, Gerhart. Attila. Ford. v. Kolosváry-Borcsa Mihály. Bp.: Stádium [1941]. 325 p. 1 t. **A 43.92/11**

Eötvös József b. Naplójegyzetek. Gondolatok. 1864—1868. Közzéteszi, bev. & jegyz. ell. Lukinich Imre. Bp.: Akadémia 1941. XXIV, 336 p. **97752**

Ernst, Alphons. Sadhu Sundar Singh. Ein indischer Gotteszeuge. Basel: Basler Missionsbuchhandlung 1940. 57, [1] p. **A 54.92/24**

Esterházy Antal galanthai és fraknói gróf levelei feleségéhez, gróf Nigrelli Mária Annához. 1701—1706. Nyomtatás alá rend., jegyz. ell. & bev. Szabó István. Bp.: Sárkány-ny. 1940. 160, [2] p. 5 t. **97019**

Evans-Wentz, W. Y. Tibet's great yogi Milarepa. A biographie from the Tibetan being the Jetsün-Kahbum, or biographical history of Jetsün-Milarepa, according to the late Lama Kari Dawa-Samdup's english rendering. London: Milford 1928. XX, 315 p. 2 t. **A 51.92/8**

Falk Géza. Csajkovszkij különös élete. Bárczy Gusztáv közreműködésével írta: —. Bp.: Rózsavölgyi 1940. 252, [1] p. 8 t. **98472**

Fanciulli, Giuseppe. Don Bosco. Torino: Unione tip. 1941. 238 p. 5 t. (I grandi italiani, 7.) **98083**
Bibliografia: p. 227—236.

Farinacci, Roberto. Costanzo Ciano. Bologna: Cappelli 1940. 221, [3] p. 8 t. **96687**

Fehse, Wilhelm. Wilhelm Raabe. Sein Leben und seine Werke. Braunschweig: Vieweg 1937. 674 p. 3 t. **96444**

Finkey Ferenc. Vargha Ferenc emlékezete. Bp.: Attila-ny. 1941. 52 p. (Magyar jogászegyleti értekezések 1941. januári számából.) **R 92.34(439) Vargha Ferenc**

Fleiner, Elisabeth. Wilhelm Fleiner. Lebensbild eines deutschen Arztes. Heidelberg: Winter 1939. 170 p. 1 t. **96461**

Forell, Fritz von. Mölders. Ford. Szentgyörgyi Ede. Bp.: Danubia [1941]. 213, [2] p. 13 t. **98855**

Frank, Josef. Vadnyugat úttörői. Ford. Máthé György. Bp.: Athenaeum [194?]. 166, [1] p. 8 t. (Ismeretlen világok.) **98380**

Freiner, Johann. Der Herrgott von Wien. Roman. Dresden: Wodni & Lindecke 1940. 524 p. 16 t. **96069**

Friedrich, Wilhelm. Maximilian Graf Yorck von Wartenburg. Berlin: Junker & Dünnhaupt 1941. 155 p. (Schriften der kriegsgeschichtlichen Abteilung im Historischen Seminar d. Friedrich-Wilhelms-Universität. Berlin. H. 29.) **97152**
Bibliographie: p. 151—155.

Gaál Jenő, gávai. Élmények és tanulságok. — Vig Albert: Gávai Gaál Jenő (1846—1934). Bp.: Magyar Történelmi Társulat 1940. LIV, 933 p. 3 t. (Magyarország újabbkori történetének forrásai. Naplók, emlékiratok, történelmi művek.) **96899**

Gábriel Asztrik. Magyarországi Sándor mester a középkori Sorbonne tanára. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 21 p. (»Archivum Philologicum« 1. f.-ból.) **R 92.271.4(439) Magyarországi Sándor mester**

Gál-Kelemen. Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora. Háromnegyed század az unitárius egyház történetéből. Kolozsvár: Minerva-ny. 1936. 436 p. 1 t. (Az Unitárius irod. társ. szakkönyvtára, 5.) **98170**

Galla Ferenc. Marnavics Tomkó János boszniai püspök magyar vonatkozásai. Közrebocs. a Római magy. tört.-kutató int. & a Római magy. pápai egyházi int. Bp.: Stephaneum ny. 1940. 261 p. **A 49.94/295**
Bibliográfia: p. 7—12.

Gárdonyi József. A mesélő toll. Bp.: Dante 1941. 204 p. (Magyar kézbe, magyar könyvet.) **98353**

Gergely Pál. Székely világjárók. Bp.: Erdélyi férfiak egyes.-nek Jancsó Benedek Társ. 1940. 104 p. **96196**
Bibliográfia: p. 101—102.

Giachetti, Cipriano. Bianca Cappello. La leggenda e la storia. Firenze: Bemporad 1936. 297, [3] p. 10 t. (Storia romanesca.) **98211**
Bibliografia: p. 296—297.

Giedion-Welcker, G. In memoriam James Joyce. Hg. v. —. Zürich: Fretz & Wasmuth 1941. 55 p. 2 t. **97882**

Giordano, Davide. Giambattista Morgagni. Torino: Unione tip.-ed. 1941. 268, [4] p. 7 t. (I grandi italiani, 14.) **98093**

Görlitz, Walter. Russische Gestalten. Russische Geschichte in Einzelbildern. Heidelberg: Hüthig 1940. 259 p. **A 47.92/114**

Grabher, Carlo. Giovanni Boccaccio. Torino : Unione tip.-ed. Torinese 1941. 209, [5] p. 3 t. (I grandi italiani, 9.) **97346**
Bibliografia : p. 207—209.

Greiser, Wolfgang. Jan Tigranjan. Roman eines blinden Musikers. Düsseldorf : Hoch [1941]. 268 p. **97701**

Gyalui Farkas. Mezőkövesdi Ujfalvy Sándor emlékiratai. Sajtó alá rend. és kiegészítésekkel közreadta : —. Kolozsvár : Az Erdélyi Múzeum-egyes. kiad. 1941. XII, 444, [1] p. 1 t. **98316**

György Lajos. A magyar nábob. Kolozsvár : Minerva ny. 1940. 28 p. **2215/120**
= Erdélyi tudományos füzetek, 120.

Habeck, Fritz. Der Scholar vom linken Galgen. Das Schicksal Francois Villons. Berlin : Zsolnai 1941. 371, [5] p. **98502**

Haller, Adolf. Pestalozzis Leben in Briefen und Berichten. Hg. v. —. Ebenhausen bei München : Langewiesche-Brandt [1927]. 378 p. 1 t. (Bücher der Rose.) **96341**

Hegedüs Loránt. Két Andrássy és két Tisza. *[1937.]* 2. átnézett kiad. Bp. : Athenaeum 1941. 360, [3] p. 14 t. (Hegedüs Loránt : Magyar trilógia.) **97978**

Hegedüs Loránt. Kossuth Lajos, legendák hőse. Bp. : Athenaeum 1941. 316, [2] p. 13 t. (Hegedüs Loránt : Magyar trilógia.) **97979**

Hegedüs Loránt. Gróf Széchenyi István regénye és éjszakája. *[1932.]* 2. jav. kiad. Bp. : Athenaeum 1941. 304, [2] p. 13 t. (Hegedüs Loránt : Magyar trilógia.) **97977**

Hegedüs Loránt. Széchenyi, Kossuth, Tisza. Bp. : Athenaeum 1941. 68, [1] p.
R 92.32(439) Széchenyi István

Hegedüs Sándor. Lángelmék árnyékában. Tanulmányok. Bp. : Singer & Wolfner [194?]. 173, [3] p. **97111**

Hein, Alois Raimund. Adalbert Stifter. Sein Leben u. seine Werke. Prag : Verein für Geschichte d. Dtschen in Böhmen 1904. XVI, 692 p. 10 t. **98009**
Bibliographie : p. 671—684.

Heinrich, Wolfgang. In der Tarnkappe der Vernunft. Geschichtliche Merkwürdigkeiten. Berlin : Universitas-Verl. 1940. 222 p. 8 t. **96555**

Hekler Antal. Gondolatok. Petrovics Elek emléksoraival. Bp. : Hekler Antal tanítványainak kiad. 1941. 56 p. **96449**

Hellwig, L. W. Persönlichkeiten der Gegenwart. Luftfahrt, Wissenschaft, Kunst. Unter wissenschaftl. Mitarbeit v. C. Ruckhaber. Berlin : Dr. Pape 1940. 320 p. **96143**

Hertwig, Hugo. Schicksale ewiger Liebe. Aus dem Leben berühmter Menschen. Berlin : Verl. für Kulturpolitik 1940. 485, [1] p. 8 t. **97448**

Heuss, Theodor. Anton Dohrn in Neapel. Berlin : Atlantis-Verl. 1940. 319 p. 10 t. **96385**

Hilliger, Benno. Jeanne d'Arc. Das Geheimnis ihrer Sendung. Eine Seelenstudie. Lpzg : Koehler & Amelang 1940. 244 p. **96243**

Hoffmann, Hans. Bernard Overberg. Sein Leben u. sein Wirken in Zeit u. Überzeit. München : Kösel-Pustet 1940. 308 p. 1 t.
Bibliographie : p. 293—297. **96668**

Horváth Ambrus. Koppi Károly működése. Szeged : Juhász-ny. 1940. 117, [3] p. (Palaestra Calasanctiana, 34.) **97099**
Bibliográfia : p. 115—117.

Horváth Jenő. Szavójai Jenő főherceg. A dunai Monarchia kialakulása. Bp. : Cserépfalvi [1941]. 334 p. 8 t. **97341**

Huber, Jakob. Zürischaggi. Bekenntnisse aus Jugend- und Wanderjahren. Hg. v. Fritz Huber. Zürich : Zwingli-Verl. 1940. 95, [1] p. (Zwingli-Bücherei, 10.) **97983**

Hufeland, Christoph Wilhelm. Leibarzt und Volkserzieher. Selbstbiographie. Hg. u. eingeleitet v. Walter von Brunn. Stuttg. : Lutz 1937. 159 p. 1 t. **96425**

Hübner, Reinhold. Roon. Glaube und Soldatentum. Ausgew. & eingel. v. —. *[1939.]* [2. Aufl.] Berlin : Wichern-Verl. 1940. 276, [2] p. 1 t. **96158**

Jahn, Lila. Bianca Maria duchessa di Milano. [Milano] : Garzanti 1941. [2], 317 p. 13 t. **98608**
Bibliografia : p. 309—314.

Jori, Ilio. Eugenio di Savoia. Torino : Unione tip.-ed. Torinese 1941. 253, [7] p. 11 t. (I grandi italiani, 2.) **97345**
Bibliografia : p. [2].

Justh Zsigmond. Naplója. Sajtó alá rend. bevezető tanulmányokkal és jegyz. ell. : Halász Gábor. Bp. : Athenaeum 1940. 429 p. 10 t. **97128**

Karácsonyi Sándor. Széchenyi és Katona. Két évforduló. Bp. : Exodus 1941. 44, [4] p.
R 32 Széchenyi

Kassay Solt. Könyves Kálmán. Bp. : Singer és Wolfner 1941. 294 p. **97997**

Kerecsényi Dezső. Kölcsey Ferenc. Bp.: Franklin [194?]. 142, [2] p. 1 t. (Magyar írók.) Bibliográfia: p. 139—142. **96365**

Ki kicsoda? Az erdélyi és bánsági közélet lexikonja. Szerk. Damó Jenő. Timisoara-Arad: »Lexika« 1931. 392 p. **K 9200/32**

Kiss Ibolya L. Balassa a Tátraalján. Pozsony: Toldy-kör kiad. 1941. 16 p. (Szlovákiai magy. honismertető könyvt.) **R 92.81 Balassa Bálint**

Klampen, Erich zu. Carl Peters. Ein deutsches Schicksal. Berlin: Siep 1938. 230 p. **96672**

Koetschau, Karl von. Luise Dorothee. Eine Freundin Friedrichs des Grossen u. Voltaires. Berlin: Gruyter 1941. 194 p. 8 t. **96683**

Komócsy István. A szent élet hírében elhúnyt volt szakadáti plébánosnak, később pécsi nagyobb szemináriumi spiritualisnak, majd pécsi praelatuskanonoknak, Wajdits Gyulának emlékezete. Pécs: Egyh.-megyei papok missziós egyes. 1941. 92, [4] p. **96629**

Kornis Gyula. A magyar politika hősei. Bp.: Franklin-társ. 1940. 4°. 460 p. 13 t. **X 7407**

Kosztolányi Dezső. Lángelmék. Sajtó alá rend. és a bevezetőt írta: Illyés Gyula. Bp.: »Nyugat« kiad. 1941. 342, [2] p. (Kosztolányi Dezső hátrahagyott művei, IV.) **97368**

Krayl, Karl. Santa Fina und andere Geschichten aus dem Wirken eines deutschen Arztes im alten Italien. Stuttg.: Enke 1941. 225, [3] p. **98355**

Kühne, Johannes. Friedrich von Bodelschwingh der Ältere. Osnabrück: Fromm [194?]. 64 p. 1 t. (Schöpferische Niederdeutsche, 8.) **97101**
Bibliographie: p. 63—64.

Lagerlöf, Selma Ottilia Lovisa. Tagebuch. Aus dem Schwedischen v. Pauline Klaiber-Gottschau. München: Langen & Müller 1933. 219, [1] p. 1 t. **97937**

Lakos Sándor. Tessedik Sámuel és a német szellemi élet. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 91 p. (Minerva-könyvtár, 133. sz.) **R 92.37(439)Tessedik Sámuel**
Bibliográfia: p. 70—72.

Láng György. A Tamás-templom karnagya. (Bach János Sebestyén életének regénye) 1—3. k. Bp.: Singer & Wolfner 1940. **96111**

Lavater, [Johann Kaspar]. Lavaters Jugend von ihm selbst erzählt. Mit Erläuterungen hg. v. Oskar Farner. Zürich: Zwingli-Verl. 1939. 95 p. 4 t. (Zwingli-Bücherei, 3.) **97936**

Leonardo da Vinci. Tagebücher und Aufzeichnungen. Übers. u. hg. v. Theodor Lücke. Lpzg: List 1940. VII, 948 p. 62 t. **96396**

Lichtenberg Emil. Johann Sebastian Bach élete és művei. Bp.: Rózsavölgyi 1940. 332 p. **96441**

Lindenberg, Paul. Es lohnte sich, gelebt zu haben. Erinnerungen. Berlin: Schlegel 1941. 370 p. **98165**

Loschi, Maria A. Scrittrici d'Ungheria. (Magyar írónők.) Torino: Pozzo 1939. 310, [2] p. Bibliografia: p. 301—303. **97853**

Luise, Königin. Briefe der Freundschaft. Mitgeteilt v. Kurt Jagow. Lpzg: Koehler & Amelang 1940. 166 p. 4 t. **96167**

Lumbroso, Giacomo. Garibaldi. Firenze: Vallecchi 1938. 361, [3] p. (Letteratura italiana e straniera.) **98226**

Lupo, Ettero. Nelson e la Hamilton. I lord delitti a Napoli nel 1799. [Milano]: Garzanti 1941. [4], 269, [2] p. 12 t. **98606**

Malcomes Béla báró. Szent István unokája. Szent Margit, Skócia királynéja magyar származása és magyarországi szülőhelye. Bp.: Stephaneum-ny. 1938. 142, [2] p. 15 t. **97856**
Bibliográfia: p. 133—138.

Malvezzi, Aldobrandino. La principessa Cristina di Belgiojoso. Vol. 1—3. *[1936.]* 3. ed. Milano: Treves 1937. **98612**
Vol. 1. Le prime armi 1808—1832. [8], 394, [2] p. 10 t.
Vol. 2. La seduttrice 1833—1842. [6], 452, [2] p. 13 t.
Vol. 3. Pensiero ed azione 1843—1871. VIII, 439, [2] p. 8 t.

Manetti, Dante. Giacomo Leopardi e la sua famiglia. Con una preniessa del conte Ettore Leopardi. *[1940.]* 2. ed. Milano: Bietti 1940. XVI, 256 p. 17 t. **98451**

Maniani, Vittorio & Varo Varanini. Condottieri Italiani in Germania. Introd. del Ambrogio Bollati. [Milano]: Garzanti 1941. XVI, 334, [1] p. 40 t. **98432**
Bibliografia: p. 325—329.

Marcus von Aviano. Einführung in seine Korrespondenz. Sein Briefwechsel nach d. Hauptinhalt u. d. geschichtlichen Zusammenhängen. Bd 1—3. Bearb. v. M. Héyret. München: Kösel-Pustet 1937—1940. **97876**
Bd 1. Hohe kirchliche Würdenträger, Priester u. Ordensleute. XIV, 366 p.
Bibliographie: p. XI—XII.
Bd 2. Der römisch-deutsche Kaiser Leopold I. u. P. Marcus (1680—1699). Nach d. original Handschriften. XXXIV, 472 p.
Bibliographie: p. 453—464.
Bd 3. Kaiser Leopolds Familie und hervorragende Persönlichkeiten seines Hofes. XII, 240 p.
Bibliographie: p. 224—231.

Marczell Mihály. Emlékbeszéd Tóth Tihamér veszprémi megyéspüspök, Akadémiánk rendes tagja és I. oszt.-nak volt titkára felett. Bp.: Stephaneum-ny. 1940. 14 p. 2 t. **2056/3/3**
= Szent István Akadémia emlékbeszédei, III. k. 3. sz.

Markos János. Kultsár István 1760—1828. Bp.: Balatonfüredi ny. 1940. 85, [2] p. (Pannonhalmi füzetek, 24.)
Bibliográfia: p. 81—85. **R 92.81 Kultsár István**

Matolay Géza. Gróf Csáky István élete és munkássága a magyar revizió szolgálatában. Bp.: Halász 1941. 434 p. 12 t. **98003**

Matolay Géza. Gróf Teleki Pál élete és munkássága a magyar revizió szolgálatában. Összeállította: —. Bp.: Halász 1941. 256, 27, [5] p. 16 t. **98403**

Meyer, Alfred Richard. Soldatenbriefe grosser Männer. Berlin: Deutsche Buchvertriebs- u. Verl. Ges. 1941. 320 p. **98059**
Bibliographie: p. 7—10.

Michel, Wilhelm. Das Leben Friedrich Hölderlins. Bremen: Schünemann 1940. 580 p. 8 t.
Bibliographie: p. 577—578. **97439**

Mihályfi Ákos [stb.] Gróf Apponyi Albert elnök emlékezete. Írták: —. Turi Béla, Kenéz Béla stb. Bp.: Stephaneum-ny. 1937. 35, [1] p. 1 t. **2056/2/7**
= Szent István Akadémia emlékbeszédei, II. k. 7. sz.

Mikusch, Dagobert von. Florian Geyer und der Kampf um das Reich. Berlin: Vorhut-Verl. 1941. 231 p. 4 t. **97673**

Miskolczy István. Emlékbeszéd Áldásy Antalról. Bp.: Stephaneum-ny. 1935. 16 p. 1 t. **2056/2/5**
= Szent István Akadémia emlékbeszédei, II. k. 5. sz.

Montesi Festa, Hilda. Cristina di Svezia. Milano: Treves 1938. 274, [1] p. 12 t. **98605**
Bibliografia: p. 273—274.

Monti, Antonio. Vittorio Emanuele II. 1820—1878. Milano: Garzanti 1941. [4], 414, [2] p. 8 t. **98064**

Moser, Hans Joachim. Carl Maria von Weber. Leben und Werk. Lpzg: Breitkopf & Härtel 1941. 100 p. **97964**

Mozart, Wolfgang Amadeus schreibt Briefe. Eine Auswahl aus seinen schönsten Briefen. Die Auswahl besorgte Roland Tenschert. Wien: Frick 1941. 79, [1] p. 6 t. (Wiener Bücherei, Bd 15.) **97984**

Nagy Dénes, kislégi. Híres kereskedők. Bp.: Tébe 1940. 172 p. (Tébe könyvtár, 105.)
Bibliográfia: p. 171—172. **96389**

Nagymihály Sándor. A nemzet csalogánya. Blaha Lujza életregénye. 1—2. k. Herczeg Ferenc, Móricz Zsigmond, Hunyady Sándor, Márai Sándor, Farkas Imre, Szendy Károly emléksoraival. Bp.: Helikon [1942]. **98836**

Neher, F[ranz] L[udwig]. Röntgen regényes élete. Ford. Fodor József. Bp.: »Renaissance« 1942. 288 p. **98459**

Nemeskéri-Kiss Sándor. Pipaszó. Derüs emlékek egy változatos életből. Bp.: Vajna és Bokor 1941. 359, [1] p. 7 t. **98080**

Nencioni, Gianni. Matilde di Canossa. *[1940.]* 2. ed. riv. Milano: Garzanti 1940. 227, [5] p. 10 t. **98626**

Nyisztor Zoltán. Bangha Béla élete és műve. Bp.: Pázmány Péter irod. társ. 1941. 417 p. 6 t. **96904**

Oehler, Helmut. Prinz Eugen in Volkslied und Flugschrift. Giessen: Münschow 1941. 140 p. (Giessener Beitr. z. deutschen Philologie, 77.)
Bibliographie: p. 134—140. **97425**

Omodeo, Adolfo. La leggenda di Carlo Alberto, nella recente storiografia. In appendice: Mes souvenirs sur le roi Charles Albert. Torino: Einaudi 1940. 168 p. (Saggi, XXIII.) **98209**

Ortvay Rudolf. Tangl Károly. 1869—1940. Bp.: Franklin ny. 1940. 12 p. (A »Matematikai és fizikai Lapok«-ból.)
R 92.53(439) Tangl Károly

Pange, Paulin de Gräfin. August Wilhelm Schlegel und Frau von Stäel. Eine schicksalhafte Begegnung. Nach unveröffentlichten Briefen erzählt v. —. Deutsche Ausgabe v.: Willy Grabert. Hamburg: Govert 1940. 496 p. 1 t. **97438**

Panka Károly. Tompa Mihály az anekdóták tükrében. Összegyüjt. és szerk. —. Bp: Gergely 1940. 69, [9] p. **R 92.81 Tompa**
Bibliográfia: p. [77].

Pataky Arnold. Emlékbeszéd Kmoskó Mihály rendes tag felett. Bp.: Stephaneum-ny. 1937. 11 p. **2056/2/6**
= Szent István Akadémia emlékbeszédei, II. k. 6. sz.

Pedrotti, Pietro. La fine del Re di Roma. Nel diario inedito del suo ufficiale d'ordinanza. Barone Giancarlo de Moll. Milano: Garzanti 1941. [4], 169, [2] p. 13 t. **98611**

Pellegrinetti, G. Alfonso. La memorie di Carlo Piaggia. Firenze: Vallecchi 1941. 506 p. 65 t. (I grandi italiani d'Africa, II.) **98101**

Pellico, Silvio. Le mie prigioni. I doveri degli uomini. La Francesca da Rimini. *[1898.]* 6. ed. Proemio di Francesco d'Ovidio, cenni biografici di Michele Scherillo, e note di Angelo Ottolini. Milano: Hoepli 1932. XLIV, 316 p. 16 t. (Biblioteca Classica hoepliana.) **98809**
Bibliografia: p. XLI—XLIV.

Pempelfort, Karl. Furcht und Leidenschaft. Ein Bildnis Michelangelos. Berlin: Kanter 1940. 122 p. 1 t. **97078**
Bibliographie: p. 122.

Peuckert, Will-Erich. Das Leben Jakob Böhmes. Jena: Diederichs 1924. 184, [4] p. 1 t. **96181**

Pfister, Kurt. Konradin. Der Untergang der Hohenstaufen. München: Hugendubel 1941. 141 p. 12 t. **96545**
Bibliographie: p. 135—138.

Pirchan, Emil. Harald Kreutzberg. Sein Leben und seine Tänze. Wien: Frick 1941. [92 p. 96 t.] **97988**
Bibliographie: p. [92].

Puky Endre. Puky Gyula életrajza. 1840—1919. Bp.: Jakab-ny. [1940]. 53 p.
R 92.32(439) Puky Gyula

Rechnitzer Magdolna. Gönczy Pál. Bp.: Általános ny. 1940. 59 p.
R 92.37(439) Gönczy Pál

Reinhardstein, Joachim. Benimm dich, Paulette! Napoleons Sorgen um seine leichtgesinnten Schwestern. Berlin: Deutscher Verl. 1941. 215, [1] p. 8 t. **97982**

Révay Ferenc Frigyes. Kazinczy Gábor élete a szabadságharc után. Pécs: Dunántúl-ny. 1941. 68, [2] p. **R 92.81 Kazinczy Gábor**

Révész Béla. Max Nordau. élete. Bp.: Szerző 1940. 335 p. 27 t. **96367**

Ribera, Almerico. Vita di Antonio Cecchi. Prefazione: Attilio Teruzzi. Firenze: Vallecchi 1940. 318 p. 32 t. **98077**
Bibliographie: p. 313—314.

Richter, Werner. Kronprinz Rudolf von Österreich. Erlenbach-Zürich: Rentsch 1941. 355 p. 5 t. **97898**
Bibliographie: p. 353—354.

Robakidse, Grigol. Mussolini der Sonnengezeichnete. Jena: Diederichs 1941. 74, [1] p. **97932**

Roeder, Ralph. Savonarola. Studio di un' anima. Ed. ital. a cura di Paolo Rocca. Bari: Laterza 1940. VIII, 276, [2] p. (Biblioteca di cultura moderna, 350.) **96930**

Rónai Ernő. Krasznojárszk. *[1938.]* 3. kiad. Nagyvárad: Grafika-ny. 1940. 340 p.
A 57.35/9

Rosati, Salvatore. Tullia d'Aragona. Milano: Treves 1936. [2], 203 p. 9 t. **98215**

Rota, Ettore. Pasquale Paoli. Torino: Unione tip. 1941. 197, [4] p. 8 t. (I grandi italiani, 8.) **98084**
Bibliografia: p. 195—197.

Rózsahegyi Dereánó István. Arany János »Izaparti hű barátja« Horogszeghy Szilágyi István élete és kora. Nagykőrös: A nagykőrösi Arany János-társ. kiad. 1941. 251 p. 2 t. **98185**
Bibliográfia: p. 247—251.

Salaczné Zachár Ilona. Két szív összedobban. Néhány esztendő egy nagy muzsikuspár, Wieck Klára és Schumann Róbert életéből. Bp.: Rózsavölgyi 1940. 226 p. 6 t. **96560**

Sándor József. Nemes Petőfi Sándor költőnk Szabadszálláson született és Szibériában halt el. Bp.: Arany János-ny. 1939. 160 p. 1 t. **97866**

Saponaro, Michele. Carducci. *[1941.]* 4. ed. riv. Milano: Garzanti 1941. 458 p. **98220**

Sárkány József. Gróf Széchenyi István élete és eszméi. Gróf Széchenyi István születésének 150-ik évfordulójára. Bp.: Széchenyi munkaközösség kiad. 1941. 63, [1] p. 5 t. (A Széchényi munkaközösség kiad. 3.)
R 92.32(439) Széchenyi István

Sastrow, Bartholomäus. Ein deutscher Bürger des sechzehnten Jahrhunderts. Selbstschilderung. Hg. v. Horst Kohl. Lpzg: Voigtländer [1913]. 177 p. (Voigtländers Quellenbücher, 38.) **98739**

Savitsch, Eugène de. Komplikationen. Das abenteuerliche Leben eines Chirurgen. Selbstbiographie v. —. Mit einem Vorwort v. Arthur Krock. Aus dem Amerikanischen übers. v. C. Urech. Zürich: Füssli 1940. 312 p. **98859**

Schaljapin, Fedor. Ohne Maske. Erinnerungen. Berlin: Drei Masken-Verl. [1933]. 293 p. 16 t. **96064**

Schilling, Heinar. Karl XII. Der Löwe aus Mitternacht. Dresden: Meinhold 1940. 312 p. **97121**

Schlaf, Johannes. Aus meinem Leben. Erinnerungen. Halle (Saale): Verl. d. Hallischen Nachrichten [1941]. 72 p. (HN-Bücherei, 29.)
P 92.83 Schlaf

Schneider, Friedrich. Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser. Stuttg.: Kohlhammer 1940. VIII, 298 p. **96373**
Bibliographie: p. 297—298.

Schreyvogel, Friedrich. Franz Grillparzer. Einsamer unter Geniessern. Roman. Berlin: Zsolnay 1940. 456 p. **96114**

Schuh, Willi. Erinnerungen Xaver Schnyder's von Wartensee. Ausgew., mit Einf. & Erläuterungen hg. v. —. Berlin: Atlantis-Verl. 1940. 215, [1] p. **97362**

Schulte, Johannes Chrysostomus. Zwischen zwei geistigen Welten. Erlebnisse u. Bekenntnisse. Paderborn: Schöningh 1940. 430 p. 1 t.
Bibliographie: p. 422—426. **96147**

Schwarz, Georg. Tage und Stunden aus dem Leben eines leutseligen, gottfröhlichen Menschenfreundes, der Johann Friedrich Flattich hiess. Tübingen: Wunderlich 1940. 230 p. **96161**

Seller, Hermann Josef. Im Banne des Kreuzes. Lebensbild der stigmatisierten Augustinerin A[nna] K[atharina] Emmerich. Hg. v.: Ildefons Dietz. Würzburg: Verl. für katholisches Schrifttum 1940. VII, 520 p. 15 t. **97433**

Sick, Ingeborg Maria. Mathilda Wrede. Ein Engel der Gefangenen. Aus dem Dänischen v. Pauline Klaiber-Gottschau. *[1922.]* 19. Aufl. Stuttg.: Steinkopf 1941. 227, [1] p. **97799**

Siegel, Hermann. »Das grosse stille Leuchten«. Betrachtungen über Conrad Ferdinand Meyer und sein Lebenswerk. Basel: Geering 1935. 212 p. 1 t. **97956**

Sills-Fuchs, Martha. Paracelsus und wir. Eine Studie über die Persönlichkeit des Theophrastus von Hohenheim. Planegg v. München: Müller 1941. 39, [1] p. 8 t.
Bibliographie: p. 39—[40]. **98822**

Stahl, Herbert. August Hermann Fancke. Stuttg.: Kohlhammer 1939. XX, 309 p. (Forschungen zur Kirchen- und Geistesgeschichte, Bd 16.) **97517**
Bibliographie: p. XVIII—XX.

Sticker, Georg. Paracelsus. Ein Lebensbild. Halle: Dr. d. Waisenhauses 1941. [3], 122, [4] p. (Nova Folge, Bd 10, N. 66.) **98124**

Strano, Titina. Ginevra Bentivoglio e la fine di una signoria. Milano: Treves 1937. 258, [2] p. 13 t. **98212**
Bibliografia: p. 257—258.

Streckfuss, Karl. Adolph Friedrich Karl Streckfuss. Jena: Fischer 1941. 76 p. (Beitr. zur mittelalterlichen neueren u. allgemeinen Geschichte, 16.)
P 92.83 Streckfuss

Stuart, Francis. Der Fall Casement. Das Leben Sir Roger Casement u. d. Verleumdungsfeldzug d. Secret Service. Dtsch v. Ruth Weiland. Hamburg: Hanseatische-Verl.-Anst. 1940. 110 p. **97106**

Suarez, Georges. Le maréchal Pétain. Paris: Plon [1940]. 127 p. **96621**

Szabó István. Ralph Waldo Emerson gondolatvilága. Miskolc: Ludwig-ny. 1938. 120 p. **96265**

Szalontay Gyula. Olaszok vezére magyarok barátja. Előszót írta Edoardo Susmel. Bp.: Egyet. ny. 1941. 226 p. **98767**

Szénássy Barna. Emlékbeszéd Geöcze Zoárd rendes tag felett. Bp.: Stephaneum-ny. 1941. 30, [1] p. **2056**
= A Szent István Akadémia emlékbeszédei, III. k. 4. sz.

Szent István léptei nyomán. Bp: Szfőv. háziny. 1941. 4°. 48 p.
Rq 92.943.9 Szent István

G. Takács József. Simonyi óbester, a legvitézebb huszár. Bp.: Stádium-ny. 1941. 64 p. (Nemzeti Könyvtár, 33. sz.)
R 92.355(439) Simonyi József br.

Takács Mariánna. Hogyan látta gr. Széchenyi István Olaszországot. Bp.: Officina ny. 1940. 52, [2] p. (Bpesti P. P. tud. egyet. olasz int.-nek kiadv., 19.)
R 92.32(439) Széchenyi István
[Magyar-olasz.]
Bibliográfia: p. [1—2].

Tápay-Szabó László. Csokonai. Regényes életrajz. Bp.: Dante [1941]. 336 p. 9 t. **98396**

Tencajoli, Oreste Ferdinando. Principesse Sabaude in Roma. Roma: Modernissima 1939. 275 p. **96452**

Teszler Herman. Kunos Ignácz pályafutása. Bp.: Gewürz-ny. 1941. 17 p. (A Kunos emlékkönyvből.) **R 92.4(439) Kunos Ignác**

Thiessen, Johannes. Kindheit. Erinnerungen. Ebenhausen-München: Langewiesche-Brandt 1917. 250 p. **98735**

Tibaldi Chiesa, Maria. Paganini. La vita e l'opera. Milano: Garzanti 1940. 484, [4] p. 16 t. **97903**
Bibliografia: p. 477—484.

Traeger Ernő. Thallóczy Lajos emlékének. A T. L. társ.-ban az 1928—1935. években elmondott emlékbeszédek. Közread. & bev. ell. —. Bp.: T. L. társ. 1936. 53, [3] p. (Thallóczy L. társ. kiadv. 1.) **R 92.90(439) Thallóczy Lajos**

Trencsényi-Waldapfel Imre. Erasmus és magyar barátai. Bp.: Officina 1941. 110, [2] p. 5 t. (Officina képeskönyvek, 30—31). **97160**
Bibliográfia: p. 108—111.

Ubertazzi, Giulio. Luigi XVI. Milano: Treves 1939. [6], 306, [3] p. 11 t. **98218**

Udet, Ernst. Mein Fliegerleben. Berlin: Ullstein 1935. 183 p. 30 t. **98654**

Unger, Hellmuth. Unvergängliches Erbe. Das Lebenswerk Emil von Behrings. Oldenburg i. O.: Stalling 1940. 293 p. 11 t. **98345**

Urbach, Otto. Wilhelm und Caroline Herschel. Osnabrück: Fromm [194?]. 72 p. 1 t. (Schöpferische Niederdeutsche, 5.) **97102**

Valori, Aldo. Garibaldi. Torino: Unione tip.-ed. Torinese 1941. 264, [6] p. 6 t. (I grandi italiani, 3.) **97344**
Bibliografia: p. [1].

Valori, Aldo. Vittorio Emanuele III. Milano: Bompiani 1940. 160 p. **97379**

Várdai Béla. Pály Ede rendes tag emlékezete. Bp.: Stephaneum-ny. 1937. 17 p. 1 t. **2056/2/8**
= Szent István Akadémia emlékbeszédei, II. k. 8. sz.

Varé, Daniele. Il diplomato sorridente (1900—1940). Verona: Mondadori 1941. 537, [3] p. 20 t. **98336**

Váry István. Mathiász János. Kecskemét: Város kiad. [1941]. 240 p. 3 t. (A kecskeméti homok mívesei, II.) **97783**
Bibliográfia: p. 214—226.

Verdi, Giuseppe. Autobiografia dalle lettere. A cura di Carlo Graziani. Verona: Mondadori 1941. 488 p. 40 t. **98348**
Bibliografia: p. 483—488.

Vértes István. Kossuth Lajos hírlapírói pályája. Bp.: »A sajtó« kiad. 1941. 24 p. **R 92.32(439) Kossuth Lajos**

Verweyen, Johannes Maria. Heimkehr. Eine religiöse Entwicklung. Breslau: Franke 1941. 292 p. **97955**

Vischer, Melchior. Jan Hus. Sein Leben und seine Zeit. Bd 1—2. Frankfurt a. M.: Societäts-Verl. 1940. **96573**

Visconti Prasca, Sebastiano. Giovanna d' Arco. *[1937.]* 2. ed. riv. Milano: Treves 1938. VIII, 238, [2] p. 16 t. **98625**
Bibliografia: p. 233—238.

Wescher, Paul. Grosskaufleute der Renaissance. In Biographien und Bildnissen. Basel: Holbein-Verl. [194?]. 4°. 195 p. **X 7546**
Bibliographie: p. 190—193.

Winkler Lajos emlékezete. A Kis Akadémia résztvevőinek összeállításában. Bp.: Kis Akad. kiad. 1940. 38 p. (Kis Akadémia könyvtára, 37.) **R 92.54(439)**

Winkler, Martin. Zarenlegende. Glanz u. Geheimnis um Alexander I. Berlin: Frundsberg-Verl. 1941. 292 p. 19 t. **A 47.92/113**
Bibliographie: p. 289—291.

Zakar András. Tihamér püspök élete ahogyan kortársai látták. Előszót írta: Glattfelder Gyula. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 437 p. 9 t. **97079**

Zeiss, H[einz] & Bieling, R[ichard]. Behring. Gestalt und Werke. Berlin-Grunewald: Schultz 1940. 627 p. 53 t. **97904**

Zimei, Artemisia. Garibaldi. Della poesia italiana. Roma: Azienda tip. editr. nazionale anonima 1940. 72 p. **P 92.355(45) Garibaldi**

Zündel Frigyes. Blumhardt János Kristóf életrajza. 1. k. Ford. Szerb Anna. Siófok: Szerb 1940. **96551**

929 Genealógia. Heraldika

Genealogie. Heraldik

Bándy Vilmos, primor. A magyar és székely nemesség az európai népek nemesi rendjeinek tükrében. Dissz. Debrecen: Lehotai-ny. 1941. 61, [2] p. **R 339.72(439)**
Bibliográfia: p. 59—61.

Blasi, Jolanda de. I Savoia. Dalle origini al 1900. Letture tenute per il Lyceum di Firenze, F. Cognasso, V. Viale, C. Pellizzi ecc. Firenze: Sansoni 1940. XIV, 440 p. **97824**

Dessewffy Sándor. A Dessewffy nemzetség közéleti szerepe a Habsburg korszakban. Bp.: Kele [194?]. 4°. 43 p. 1 t. **X 7481**

Haiczl Kálmán. A Kistapolcsányiak. Bp.: Franklin 1934. 196 p. 1 t. **98843**

Haupt, Georg. Die Reichsinsignien. Ihre Geschichte u. Bedeutung. Lpzg: Seemann [193?]. 45, [3] p. 12 t. **96086**

Juhász István. Szemelvények a Bezerédj-család történetéből (genealógiai táblákkal). Bp.: Budai Bernwallner-ny. 1940. 36, [2] p. 5 t. **96240**

Lónyay Ferenc. A nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay-család eredete. Bp.: Egyetemi ny. 1941. 176, [2] p. 7 t. **97020**

Schneider Miklós. Fejér megye nemesi összeírásai (1754. 1809.) 1—2 k. Bev. Havranek József. Székesfehérvár: Pannonia-ny. 1934. **96521**

Schneider Miklós. Trencsén megye 1725—1732. évi nemesség vizsgálatai. Először írta: Horváth Kálmán. Szombathely: »Vasvármegye« ny. 1938. 32 p.
R 339.710.9(439.064)»1725/1732«

Széll Sándor. Városaink neve, címere és lobogója. Történeti és heraldikai tanulmány. Bp.: Vármegyei szociográfiák kiadóhivatala 1941. 94 p. 1 t. **98847**

Szilágyi László vitéz ákosfalvi. A Nagy-Bányai Horthy-család. Bp.: Singer & Wolfner 1939. 4°. 32 p. 1 t.
Rq 929.2(439) Nagybányai Horthy
Bibliográfia: p. 29—32.

Viczmándy Tamás, viczmándi és butkai. Az én őseim. Bp.: Egyetemi ny. 1931. 132 p. 2 t. **97519**

Wentzke, Paul. Hoheitszeichen und Farben des Reiches. Wandlungen und Wanderungen deutscher Sinnbilder in Volk und Staat. Frankfurt a. M.: Klostermann 1939. 160 p. 7 t. (Grossdeutsche Schriften, 1.) **97900**

929.71 Lovagrendek
Ritterorden

Doehle, Heinrich. Die Orden und Ehrenzeichen des Grossdeutschen Reichs. *[1939.]* 3. Aufl. Berlin: Berliner Buch- u. Zeitschriften-Verl. 1941. 128 p. 2 t. **98441**

Gmelin, Julius. Schuld oder Unschuld des Templerordens. Kritischer Versuch zur Lösung der Frage. Stuttg.: Kohlhammer 1893. XIV, 532 p. 20 t. **97434**

Hellebronth Kálmán tisza-beői. Vitézi Rend története, szervezete és tagjainak névkönyve. Összeáll. a szerk.-bizotts. közrem.-vel —. Bp.: [ny. n.] 1941. 350 p. 1 t. **98035**
Bibliográfia: p. 347.

Johannita-rend. Storia politicae militare del Sovrano ordine di S. Giovanni di Gerusalemme detto di Malta Vol. 1—2. Milano: Bocca 1940. **96649**
Vol. 1. Bottarelli, Gottardo: Dalle origini alla caduta di Rodi. Con introduzione di Mario Monterisi. 379 p.
Vol. 2. Monterisi, Mario: L'ordine a Malta, Tripoli e in Italia. 303 p.

A Budapesti Gyüjtemény 1941. évi szerzeményeinek válogatott jegyzéke. Időrendben

Chronologisches Verzeichnis ausgewählter Zugänge der Budapestiensia-Sammlung, 1941

Catalogo cronologico scelto degli acquisti della raccolta di Budapest dell'anno 1941

Gebuilerus, Hieronimus. Epitoma Regii Ac Vetvstissimi Ortus Sacrae cesaree atqȝ Catholice Maiestatis Serenissimi Principis et Domini, Dni Ferdinandi . . . [In fine:] Excvsvm commvnibvs Impensis Hieronimi Gebvvileri & Joannis Grienynger ciuis Argẽtinẽsis. Vigesima die mensis Marcij. Anno a salutifero Christi ortu M.DXX.VII. 4° LIX p. **B 0941/360**

Ballagi 332.

Neander, Michael. Orbis terrae divisio compendiaria et plana in partes et regiones suas praecipuas, veteres & nouas . . . VVitebergae Impensis Iacobi Apelij Bibliop. Lipsensis. 1594. 56 fol. **B 0941/359**

fol. 16/b: Pannonia. Buda.
Ballagi nem említi.

Erdmuth Sophie Prinzessin zu Sachsen. Sonderbare Kirchen-Staat- u. Welt-Sachen . . . vormals unter dem Titul, Handlung von der Welt Alter des H. Röm. Reichs Ständen . . . heraus gegeben . . . Nürnberg: Endter 1678. 693, [236] p. 1 t. **B 321/6**

p. 550—555: Das Königreich Ungarn.

Abraham a S. Clara [Megerle Ulrik]. Auff, auff ihr Christen! Das ist: Ein bewögliche Anfrischung der Christlichen Waffen wider den Türckischen Blut-Egel . . . Saltzburg: Haan 1687. 102, [2] p. **B 252/273**

Bremundan, Franc. Fabro. Floro historico de la Guerra Sagrada contra Tvrcos, tercera parte, que contiene los sucessos del año M.DC.LXXXVI. . . . En Madrid: Roman 1687. 4°. [14], 252 p. **B 355/163**

p. 139—252: Del campo sobre Buda à 17. de Julio 1686.

Bussiers, Joannes de. Flosculi historiarum delibati, nunc denuo recogniti, & multo locupletiores exornati: sive historia universalis, tam sacra quam prophana rerum ab orbe condito memorabilium . . . ad nostra usque tempora & annum. M.D.C.C.XIX . . . continuata & aucta . . . Coloniae Agrippinae: Metternich M.D.CC.XX. [6], 922, [42] p. **B 943/577**

p. 293. Mathias Corvinus.
p. 488. Buda frustra obsessa (1684).
p. 502. Buda denuo obsessa et capta (1686).
Egykorú préselt bőrkötésben és »Fundatrix monasterii Ettalensis feliratú superexlibrisszel.

Isthvanffi, Nicolaus. Regni Hungarici historia, post obitum gloriosissimi Mathiae Corvini regis . . . libris XXXIV, rerum in Pannonia, Dalmatia, Transylvania . . . ab anno 1490. gestarum . . . descripta . . . Accedit hac postrema et novissima editione . . . auctarium usque ad annum MDCCXVIII. . . . libris XV. . . . descriptum per R. D. Joannem Jacobum Ketteler . . . Coloniae Agrippinae: Rommerskirchen MDCCXXIV. 4°. [10], 668, [48] p. **Bq 943/579**

p. 145—156., 589—606: Buda et Pest.

Mária-Nosztra. Domos spiritalis conventos Pavlini. Cujus primi lapidis impositio dicata est . . . 2. septembris . . . Buda: Landerer [1725.] 6 fol. **B 252/2/1725**

Rösingh, Joan. Bapt. Dolor orbis Imp. Caes. Leopoldus . . . dolenda morte orbi ereptus . . . Viennae: Voigt 1725. [28] p.
p. 20.: Buda & Pest. **Bq 929/137**

Filicaja, Vincenzio da. Poesie Toscane. Parma: Monti 1726. 12°. 479 p. **B 851/13**

p. 228—233: A Serenissimo Elettor di Baviera in occasione dell' espugnazione di Buda, e di Belgrado.

Dumont, [Jean] Baron de. Histoire militaire du prince Eugene de Savoye et . . . duc Marlborough et du prince de Nassau-Frise. Suppliment par M. Rousset. Tome I—II. A' la Haye: Kloot 1729. **Bq 923/174**

T. I. p. XVI.: Le siège de Bude.

Sztrakos, Adalbertus. Orator catholicus, seu praecipua aliquot religionis capita . . . Buda: Nottenstein 1733. 12°. [26], 250 p. **B 252/262**

Sanct-Victorius, Ludovicus. Principia salutis et poenitentiae in breves considerationes digesta . . . ex italico latine reddita ab alio eiusdem Soc. [Jesu] Sacerdote . . . Buda: Nottenstein 1744. 12°. [94] p. **B 242/9**

Venceslaus. Meum, tuum . . . Jaurini : Streibig 1744. 4° [28], 510, [10] p. — Eléje kötve : Theodorus à S. Severino : Selectae positiones universae philosophiae . . . publice disputandas proponit. M. Theodorus a S. Severino . . . Pestini Anno 1746 . . . Budae : Nottenstein [1746]. [4] p. **Bq 230/3**

Paar István. Corona triplex, hármos korona, az az : a' szentséges rósáriomrul predikátzió, . . . Buda : Nottensteinné 1749. 4° 29 p. **B 252/259**

Bona, Joannes. Manuductio ad coelum, medullam continens Sanctorum Patrum . . . Viennae : Kaliwoda 1750. 221, [11] p. [Eléje kötve :] Assertiones ex universa logica menti doctoris Subtilis Joannis Duns-Scoti conformes quas . . . publice disputationi . . . . Joannes . . . Kolland, Thaddeus Bosnijakovich, Ignatus Paumann . . . Budae : Nottenstein 1749. [8] p. **BD 114**

Jenő savojai hg. Histoire du prince François Eugene de Savoie, generalissime des armées de l'Empereur et de l'Empire Tom. 1—5. Amsterdam & Lpzg : Arkstée & Merkus 1750. **B 923/173**

Tom. I. p. 29 : Le siège de Bude (1684) p. 48 : On se détermine à assiéger Bude une seconde fois (1686).

Bossuet, Jacobus Benignus. Historia doctrinae protestantium . . . Tomus I—III. Tyrnavia : Typ. Acad. 1740. — [Eléje kötve.:] Propositiones ex universa philosophia selectae . . . Budae : Landerer 1753. [76] p. **B 239/3**

Franciscus Sal. a S. Catharina. Propositiones ex universa philosophia selectae . . . Budae : Landerer 1753. [74 p.] — [Hozzákötve :] Bossuet, Jac. Benignus : Historia doctrinae protestantium . . . Tom. 1—2. Tyrnaviae : Typ. Acad. 1740. **BD 113**

Chelucci, Paulinus. Orationes novae XI. quas . . . Erhardus Kappius recensuit et praefatus est. Budae : Landerer 1754. [26,] 186 p. **B 875/14**

Geographica globi terraquei synopsis, a multis praesertim quod Hungariam attinet, erroribus, qui in celeberrimo alias geographo Huebnero, aliisque circumferuntur, expurgata . . . Tyrnaviae : Typ. acad. 1755. [10], 353 p. **B 910/386**

p. 200 : Buda.
p. 205 : Pestinum.

Károly, Lotharingiai hg. Politisches Testament des Herzogs Karl zu Lothringen und Baar . . . welches derselbe . . . dem Kaiser Leopold zum Unterricht für den König von Hungarn Joseph und dessen Nachfolger am Reich übergeben. — Aus dem französischen übersetzt mit einer Abhandlung von den Oesterreichischen Hauss-Maximen. Stadt am Hof [O. O. u. Dr.] 1760. [7], 175 p. **B 929/142**

Reusner, Nicolaus. Symbola imperatorum Romanorum Italicorum Graecorum et Germanicorum excelsae curiae regiae proceribus . . . in academia Budensi . . . publicae propugnabat . . . Joannes Nepom. Sigray . . . ex praelectionibus Michaelis Hoffmann . . . Partes 1—3. Budae : Landerer 1761. 4°. **B 879/1**

Cacics, Andreas. Descriptio soluta et rythmica regum, banorum, caeterorumque heroum slavinorum, seu illyricorum . . . In vernacula lingva illyrica proposita, recenter per brevi compilatione in latinum traducta . . . a P. Emerico [Pavics] a Buda . . . Budae : Landerer 1764. 4° [10], 190 p. **B 949/46**

Balasko, Franciscus. Majestaticus solennis cursus lunae plenae gratia, seu delatio. A republica ex insula Raguzana . . . Sancti Stephani manus dexterae incorruptae Christianorum Primi Regis. Apostolici Hungariae quae . . . Raguzae ultra duo secula detenta fuit . . . Buda : Landerer 1768. 11 p. **B 264/2/1768**

Benkő, Nicolaus S. J. Oratio, dum regia Budensi domo perfecta, templum aulicum ipso divae Theresiae festo . . . ab . . . cardinali Christophoro e comitibus Migazzi . . . Budae : Landerer 1769. 23, [4] p. **B 875/2/1769**

Pest. Szabályrendeletek 1771. Pesterische Feuer-Ordnung. Pest : Eitzenberger 1771. [14 p.] **Bq 351/120**

Pittroff, Karl Joseph. Trauerrede auf den Todesfalle . . . des . . . Herren Anton Grassalkovics von Gyarack . . . Ofen : Landerer 1772. 2°. [34] p. **Bq 815/21**

Schaffrath, Leopoldus. Oratio ad 3. id. Maii 1779. Augustae Theresiae solennem. Pest : Royer 779, 21 p. **B 875/1/1779**

Rövid tudósítás. Ájtatos imádsággal, és énekkel együtt Sz. Istvánnak, Magyar-Ország első apostoli királynak ditsőséges jobb-kezéről. Budán : Univ. Typ. [178?.] 8 p. **B 245/1/178?**

István, Szent magy. kir. Primi Hungarorum regis apostoli S. Stephani vita. E . . . codice . . . monasterii Mellicensis excerpta. Posonii : Patzko [1781.] 56 p. **B 929/135**

Veterani, [Federico] Graf. Feldzüge in Ungarn und den anglänzenden Provinzen, vom Jahre 1683. bis 1694. Dresden : Walther 1788. [8], 184, 103 p. 1 t. **B 355/164**

p. 25. : Belagerung Ofens 1686.

[**Magyar** Dániel] Igen rövid megjegyzések, a' mellyek ezen . . . Magy. Haza' ide Budára 1790-dig esztendőben öszve-gyülekezett . . . Státusi', és Rendinek egy igaz kathólikus hazafi által bé-mutattak . . . . [Buda : ny. n.] 1790. 2 fol. **B 342/1/1790**

Armeninstitut der kön. Freyen Hauptstadt Ofen. Summarischer Ausweis über das bey dem . . . . seit 1-ten Jäner bis letzten Dezember 1795. eingebrachte und zur Vertheilung... verwendete Allmosen. Ofen : Univ. 1796. [8] p. **B 361/71**

Anleitung zur Rechtschaffenheit, oder das für die in den Trivialschulen lernende slawoserbische Jugend bestimmte Lese-Buch. [Szerb és német nyelven]. Ofen : Typ. Univ. 1798. 261 p. **B 170/3**

Rituale Strigoniense, seu formula agendorum in administratione sacramentorum ac caeteris Ecclesiae publicis functionibus. Jussu . . . Emerici e com. Eszterházy . . . Archiepiscopi Strigoniensis . . . Ed. 3. Budae : Typ. Univ. 1801. 4°. [6,] 320, [4.] p. — Synodi provincialis decreta anno M.DC.XI. Tyrnaviae Forgach . . . Archi-episcopum Strigoniensem . . . 28, [8 p.] **B 264/19**
Egykorú díszes maroquin kötésben.

Desseöffy, Ladislas comte. L'heureux jour, ou la reconnoissance hongroise pour la fête de Saint Joseph dédiée . . . l'archiduc Joseph palatin de Hongrie. A Pesth. M. Trattner 1804. 4°. 2 fol. **B 841/1/1804**

József nádor. Namensfeyer . . . des Erzherzogs Joseph's, Palatins von Ungarn . . . Die Poésie v. Rösler, Die Musik zum choralgesang v. Zibulka. [Pest]. Universität typ. 1804. 14 p. **B 831/1/1804**

Aranyosy, Joannes Chrysost.(om). Ode ad Franciscom Gubitzer ervdiendae ivventoti in ordine scholarvm piarvm . . . Pest : Trattner 1805. 8 p. **B 871/1/1805**

Witsch, Rudolf. Vorschlag wie das auf dem Reichstage 1807 zu Ofen im zwanzigsten Artikel sanctionirte Gesetz, die Urbarmachung des Flugsandes in Ungarn betreffend, leichter realisirt werden könnte. Wien : Strauss 1808. XVI, 20 [& 2] p. **B 631/4**

Almanach der königl. städtischen Theater in Ofen u. Pesth. [O. O. u. Dr.] 1809. 93, [3] p. **B 792/207**

Wagner, Joh[ann] Mich[ael]. Allgemeines magisches Zauberkabinet. Eine Beschreibung der besten und unterhaltendsten magischen, chemischen, optischen, arithmetischen und mechanischen Kunststücke ; . . . 4. Aufl. [1799.] Pesth : Hartleben 1816. [20], 220 p. 1 t. (Neuestes grosses Zauberkabinet . . . Teil I. **B 793/3**

Laky, Joannes. Adserta ex universa theologia, quae . . . in universitate Pesthiensi . . . publice pugnanda suscepit . . . Pesthini : Trattner [1822.] 12 p. **BD 106**

Aszalay László, szendrői. Szent Istvánnak Magyarország első királyának és apostolának tiszteletére intézett beszéd . . . Bétsben Pichler 1824. 15 p. **B 252/265**

Geographisch-topographischer Wegweiser, durch die ganze Österreichische Monarchie . . . Von J. K. H. Kaschau : Wigand 1824. 300 p.
p. 194—195 : Ofen. **B 910/385**
p. 196—197 : Pest.

Pesten, az 1824-dik esztendőbéli karácsonhavának 20-dik napjára . . . készült örvendező, és jót-kivánó, szabad elegyes versek. [Pesten : Landerer 1824. 8 p. **B 811/1/1824**

Ruszek József. Egyházi beszéd . . . Szent István király nemzeti ünnepén . . . Bécsben : Pichler 1827. 32 p. **B 252/274**

Haiszl, Franz. Fasten-Predigten über die wichtigsten Wahrheiten der Religion. Vorgetragen in der Theresiastädter Pfarrkirche zu Pesth 1829. —. Gran : Beimel 1829. 120 p. **B 252/275**

Wigand Otto & Lencsés Antal. Az aranybánya, vagy a tapasztalt tanácsadó. 1—6. füzet. Pesten : Wigand 1829. **B 640/24**

Nork, F. Zeriel's des infernalischen Schauspieldirektors Reise auf die Oberwelt. Aus dessen Tagebuche mitgetheilt von —. Lpzg : Literar. Museum 1830. 258 p.
p. 41—43, 80—81, 107—110 : Pest. **B 792/206**
p. 47 : Ofen.

Koppy, Alexander. Remedium contra choleram. Pest [Sine typ.] 1831. 1 p. **B 616/1/1831**

Utasítás az egészségre ügyelő hivataloknak, nem különben a pestis-mentő (contumacia)-intézeteknél felügyelő személyeknek számára, hogy . . . a járvány-epe-kórságnak (Cholera morbus) berontása elől bátorságba tétessenek . . . Budán : Univers. 1830. Újra kinyom. Pest vmegye 1831. 118 p. **B 614/606**

[**Patacsich** József]. 1831-dik esztendei . . . tisztválasztás alkalmával megállapíttatott . . . Pest városa . . . tanácsának, tisztviselőinek és választott polgárságának jegyzéke. Pest : Trattner és Károlyi 1831. 15 p. **B 352/395**

Baranyi Péter. A pajkos pesti jurista. Egy igen mulatságos vígjáték 5 felvonásban, Kotzebue után magyarosította Baranyi Péter. Székesfehérvár 1832. 4°. [Kézirat 132 p.] **B 812/44**

Bérkotsisok árszabása. Fiaker-Fuhren Limitation. Pest : [Ny. n.] 1837. 1 fol. **B 381/2/1837**

Über die Vorliebe der Ofner und Pesther für die Musik-Kunst. **B 914/256/II**
= Der Sammler 1837. p. 621–623.

Brunner, F. S. Femina respectu pathologico considerata. Specimen inaug. quod annuente inclyta facultate medica R. S. Universitatis Pestanae conscripsit — Budae : Univers. 1838. 29 p. **BD 115/IV**

E[gressi] S[amu]. Emlék. Egressi Bénire. Zongorára. Pesten : Winter [184?.] 3 p. **B 781/257**

Thern Károly — Sujánszky Antal. Gyüldedal . . . Ürményi Józsefnek. Pesten : Engel [184?]. [3] p. **B 784/210**

[Pest]. Situations und niveau Plan über die systematische Regulirung . . . der königl. Freystadt Pest. Pesth : Landesbauoberdirection 1840. **BT 278**

Heckenast Gusztáv. Verzeichniss der Bücher, Landkarten, etc. welche vom Juli bis Dezember 1840 neu erschienen oder neu aufgelegt worden sind . . . [Pesth : Heckenast] 1841. LII, 286 p. **B 017/259**

Müller, Adalbert. Die untere Donau. Beschreibung des Stromes und seiner Umgebungen von Wien bis zum Meere. Regensburg : Manz 1841. XII, 294, [2] p. 2 t. (Die Donau vom Ursprunge bis zu den Mündungen. II. Theil). **B 910/382**
p. 64—116 : Altofen Aquincum, Ofen-Buda, Pesth.

Riedl, Josephus. De auxiliis in repentinis vitae periculis. Diss. inaug. medica quam . . . in . . . Universitate Pestinensi publicae disquisitioni submittit J. R. Budae : Gyurián & Bagó 1842. 32 p. **BD 115/XI**

Matavovszky Ferdinánd. A görvélykór, annak lényege, fölosztása és gyógymódja a pesti gyermekkórházban tett tapasztalatok után... Budán : Gyurián és Bagó 1844. 26 p. **BD 108**

Pesti Cukorgyár-Egyesület, A — alapszabályai. — Statuten der Pesther Zucker-Fabrikations-Gesellschaft. Pest : [Ny. n.] 1844. 8 p. **B 664/28**

Halász Theresia. Die feine und schmackhafte ungarische Hauskost, oder neueste . . . Pesther Haus- und Familien-Kochbuch . . . Wien : Singer & Goering 1845. XVIII, 262 p. **B 641/23**

Kilányi Lajos. A kör-tánc, mellyet Szőlősi Lajos a pesti Nemzeti Színház táncművészének tanítása után . . . előadott K. L. Bétsben : Jaspern 1845. 17 p. 4 t. **B 793/4**

Kisfaludy-Társaság. (M. Szépirodalmi Intézet) szabályai. Budae : Egyetem bet. 1845. 15 p. **B 061/52**

Brassoványi, Petrus. Generalia quaedam de aquis mineralibus qua pharmacis, Diss. inaug. medica quam . . . in . . . Universitate Hungarica publicae eruditorum disquisitioni submittit P. B. — Néhány általánosság az ásványvizekről, mint gyógyszerről. Pest : Beimel 1846. 36 p. **BD 115/IX**

Henrion, M. baron le —. Histoire générale des missions catholiques depuis le XIIIe siècle jusqu'a nos jours. T. 1—2. Paris : Gaume Frères 1846—1847. **B 282/21**
Sign. bőrkötés. Jelz. : Kötötte Fischbach A. polg. könyvkötő Budán a várban.«

Klauzál Gábor. Czéhszabályokat módosító rendelet. [Buda : Egyetemi ny. 1848.] 8 p. **B 384/2/1848**

Kuria. A főméltóságú fő-törvényszékeken (kir. Curián) 1848-dik eszt. Szent Mártoni törvényszakasz alatt hozott és kihirdetett ítéletek. Pesten : Trattner & Károlyi [1848] 88 p. **Bq 343/23**

Erkel Ferenc. Ungarische Volkshymne. Vaterlands-lieder für Piano-forte bearbeitet von Ferdinand Beyer. Mainz : Schott [185?] 3 p. **B 784/205**

Janotyckh János. Budapesti zongoratanító, vagy elméleti s gyakorlati bévezetés a zongorázást alapos és könnyen érthető módszerrel megtanulni. 1—2. rész. Bp. : Grimm [185?]. **B 786/8**

Rózsavölgyi Márk. Koszorú. Magyar társas tánc. Szerkeszti Kőhegyi József táncművész, melly először a főváros ipar táncvigalomban lejtetett . . . Pesten : Wagner [185?]. 7 p. **B 781/246**

Edelmann, Carl. Verzeichniss der vorzüglichsten Zeitschriften Deutschlands, Frankreichs und Englands welche für das Jahr 1851 durch die Buchhandlung von — [früher G. Heckenast) in Pest . . . zu beziehen sind. Pesth : [Edelmann]. 1851. IV. 38 p. **B 017/257**

Közönséges isteni tiszteletre rendeltetett énekes könyv, . . . egynéhány imádsággal együtt. Pest : Trattner-Károlyi 1852. X, 11—544, 48 p. **B 264/17**

Mócár József pesti piarista gimnáziumi diák naplója 1852 jan. 1.—aug. 13-ig. (Kézirat. 234 p.) **B 0910/66**

Szentpéteri Zsigmond. Parlagi Jancsi. Népszínmű dalokkal 3 felvonásban. [Először 1854-ben a Nemzeti Színházban. Kézirat. 4°. 118 p.] **B 812/43**

Paget, John. Hungary and Transylvania ; with remarks on their condition, socialpolitical and economical. New Edition. Vol. 1—2. London : Murray 1855. **B 914/258**
Vol. I. p. 229—254. : Buda Pest.

Czike Dániel. Különféle gyászesetekre : búcsúztatói alkalmaztatások . . . Pest : Engel és Mandello 1860. 153, [2] p. **B 815/22**

István, Szent magy. kir. Szent István király ünnepe az ünnepélyes búcsú menetrenddel. A nagy király életrajzával és a sz. ereklyéinek és a sz. korona történetével. Pest : Werfer 1860. 18 p. 4 t. **B 929/141**

Szász Károly. A könnyben, szóban tettben nyilatkozó hazaszeretet. Egyházi emlékbeszéd . . . gr. Széchenyi István fölött . . . Kecskeméten : Szilády 1860. 15 p. **B 252/267**

Scholtz Károly. Medicus csárdás . . . Játszák Kecskeméti Károly és Patikárus testvérek. Pesten : Treichlinger 1863. 5 p. **B 781/255**

Gallerie der vorzüglichsten Heilquellen im österreichischen Staate . . . Pest : Emich 1865. 235 p. **B 613/243**
p. 23—37. Ofen. Beschreibung der einzelnen Bäder.

Schmettow szül. Gyertyánffy Matild. Koronázási ünnepély emlékére országgyűlési csárdás . . . Deák Ferencnek . . . Pest : Langer 1867. 5 p. **B 781/252**

[Bruneel, Alfred]. Notes et souvenirs. (Allemagne, Hongrie, Orient, Italie, Suisse.) 1867. Gand : Vanderhaeghen 1869. II, 296 p.
p. 24—29 : Budapest. **B 910/392**

Piry Czirjék. Gyászbeszéd néhai gr. Batthyány Lajos első magyar miniszterelnök ünnepélyes eltemetésére. Pest : Vodianer 1870. 8 p. **B 252/266**

Kiessling Elek (kiad.) Buda-Pesti kalauz a testvérvárosok tervrajzával. — Führer durch Pest-Ofen und deren Umgebung nebst Plan der Schwesterstädte. Berlin : Kiessling 1871. XVI, 104 p. 1 t. **B 910/384**

Szily Jenő. A svábhegyi fogaskerekű vasút. Bp. : Kilián 1875. 24 p. (Természettud. Közl. VII. k.-ből.) **B 385/319**

Wawrinec Mór. Gyász-dal Deák Ferenc halálára. Zongorára. Prága : Sandtner [1876. 3 p.] **B 784/209**

Franzos, Karl Emil. Vom Don zur Donau. Neue Culturbilder aus »Halb-Asien«. Bd. 1—2. Lpzg : Duncker & Humblot 1878 & 1877.
Bd. 2. p. 269—342 : Pest. **B 910/390**

Fővárosi Iparosok Köre Budapesten a — műkedvelői által 1874—1878. évben Novelly Antal vezetése alatt előadott színdarabok és műkedvelők nevéit tartalmazó könyvecske (Kézirat.) 156 p. **B 793/5**

Stevens, Thomas. Around the world on a bicycle. London : Low, Marston etc. 1887. XVII, 547 p. 1 t. **B 910/391**
p. 142—152 : Budapest.

Bogdányi Mór. Törpe nagyságok. Parlamenti életképek. Bp. : Márkus 1882. 120 p. **B 929/138**

Nemzeti Színház. A Nemzeti Színház törvénykönyve 1884. okt. 1-től kezdve. Bp. : Rudnyánszky 1884. 26 p. **B 792/202**

Duna-album. A Duna. Festői utazás Regensburgtól a Sulina torkolatig. — Donau-Album. Malerische Reise von Regensburg bis Sulina.— Album du Danube. Voyage pittoresque de Ratisbonne à Souline. — Danube Album. A picturesque travel Ratisbon to Suline. Bp. : Hartleben [189?]. [4], 25 p. 25 t. **Bq 910/383**
p. & t. XVII. : Budapest.

Nemzeti Színház. Szabályrendelet a Nemzeti Színház rendje és igazgatása tárgyában. Érvényes 1891. febr. 1-től. Bp. : Neumayer 1891. 45 p. **B 792/200**

Strauch Alajos. Emlékül — nyomdászságának 50 éves jubileumára 1845—1895. Bp. : Rózsa 1895. 39 p. 1 t. **B 926/50**

Basch Árpád (szerk.) Út a halhatatlanság forrásához. A Magyar Képzőművészek Egyesülete jelmezestélye. Bp. : Kosmos 1897. 44 p. **B 394/98**

Fischer, Anton Karl. Gül-Baba, die mohammedanische Walfahrtsstätte in Budapest. Bp. : Heisler 1898. 37 p. **B 922/51**

Esztergomi főkáptalan. Az esztergomi főkáptalan birtokainak és az azokon dívó gazdálkodási rendszernek leírása. Esztergom : Buzárovits 1899. 2°. 8, [94] p. **Bq 262/28**

Esztergomi papnevelde. Az esztergomi papnevelde birtokainak és az azokon dívó gazdálkodási rendszernek leírása. Esztergom : Buzárovits 1899. 2°. 7, [28] p. **Bq 377/35**

Pesti Központi Papnevelde, A — birtokainak és az azokon dívó gazdálkodási rendszernek leírása. Esztergom : Buzárovits 1899. 7, [30] p. **Bq 377/37**

Budapest. Egyetem. A kir. magyar egyetemek épületei. — Les bâtiments des universités royales Hongroises. — Die Bauten der kön. ung. Universitäten. I—II. k. Bp.: Egyet. ny. 1900. **Bq 727/44**

Hamburgische Zirkel-Correspondenz. Abbildungen freimaurerischer Denkmünzen und Medaillen mit Beschreibung und erläuterndem Text historischen und biographischen Inhalts. Band V.... Deutschland (Nachträge). Ungarn... Hamburg: Rademacher 1903. 56 p. 20 t. **B 366/51**
p. 30—38.: Budapest.

Váradi Antal. Ifjúságom. Bp.: Orsz. Irod. R. T. 1905. 102 p. **B 928/40**
p. 48—57.: Pest.

Balassa Emil és Emőd Tamás. A magyar kabaré tízéves antológiája. Bp.: Dick [1918.] 263, [&3] p. **B 792/196**

Budapest. Szépművészeti Múzeum. A modern szoborgyüjtemény. Bp.: Szépműv. Múz. 1926. 65 p. **B 708/13**

Simon Norbert. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye városainak és községeinek távolsági táblázata. Bp.: Wodianer 1926. 88 p. **B 385/316**

Balla Vilmos. A Nibelungok. Közgazdasági regény. Gáspár Antal rajzaival. Bp.: Légrády 1930. 320 p. 3 t. **B 380/21**

Nagy Endre. A kabaré regénye. [Bp.:] Nyugat kiad. [1932.] 221 p. **B 792/203**

Diószilágyi Sámuel. Hollósy Kornélia és a magyar opera a szabadságharc éveiben. Makó: Szerző kiad. 1935. 22 p. (A Gyöngyösi István Művészeti és Irod. Társ. 1935. évi Almanachjából.) **B 927/61**

Ruisz Rezső. Budapest telepítési és közlekedési politikájának befolyása a közteherviselés mérvére. Bp.: Légrády 1935. 24 p. (Közgazd. Szemle 1935. 3—4. sz.-ból). **B 389/331**

Vinkovits Sándor. Szentendre sziget földrajza. Bp.: [Saját kiad.] 1936. [20 p.] **B 914/261**

Bakay Margit. A biedermeier kor elfelejtett festője Györgyi (Giergl) Alajos. Bp.: Sárkány-ny. 1938. 94 p. 16 t. **B 703/1**

Kiss Katalin. A Pacatus-féle aquincumi fazekasműhely gyártmányainak időrendje. Bp.: Egyetemi ny. 1938. 24 p. (A »Diss. Pannonicae« Ser. 2. No 10-ből.) **Bq 902/72**

Mesterházy Jenő. A budavári koronázótemplom és altemploma. Bp.: Hollósy 1938. 20 p. **B 726/75**

Sághelyi Lajos, vitéz. A magyar üvegesipar története. Bp.: Üvegesek ipartest. 1938. 510 p. **B 666/8**
Bibliografia: p. 500—507.
p. 452—454: A budai festők, aranymívesek céhszabályzata.
p. 473—479, 484—499: A pesti üvegescéh levele.

Bokor György. A budai hegység nyugati peremének földtani viszonyai. Dissz. Bp.: Mérnökök ny. 1939. 54 p. 1 t. (A Földtani Közlöny 59. k. 10—12. f.-ből.) **B 550/40**

Bonomi, Eugen. Das Geld bei den Deutschen im Ofner Bergland. Pécs: Dunántúl-ny 1939. 18 p. (Aus d. deutschen Forschungen in Ungarn, IV (1939 Heft 3—4) **B 398/36**

Áfra Nagy János. Mennyit ér Budapest földje? Bp: Háziny 1940. 78 p. (Statisztikai Közlemények, 92. k. 2. sz) **B 310/10/92/2**

Bertóty István. A statisztika szerepe a modern városi utak építésében. Bp.: Háziny. 1940. 54 p. 4 t. (Városi Szemle XXVI. évf.-ból.) **B 625/47**

Bonomi Jenő. Búcsújárás Solymárra. — Wallfahrt nach Solymár. Bp.: [Ny. n] 1940. p. 361—366. (Éthnographia-Népélet 1940. 3. sz.-ból.) **B 291/7**

Brugger Frigyes. A budakörnyéki dolomitok kőzetkémiai vizsgálata. Bp.: Franklin 1940. 23 p. (A M. Tud. Akad. Matem. és Termtud. Értsitője 59. k.-ből.) **B 552/9**

Dobó Árpád. Inscriptiones extra fines Pannoniae Daciaeque repertae ad earundem provinciarum pertinentes. 2. Ed. Bp.: P. P. Tud. Egyet. Érem- és Régiségtani Int. 1940. 139 p. (Diss. Pannonicae ser. I. fasc. 1.) **B 902/55/1/1**

Dobó Árpád. Publicum portorium Illyrici. Az illyricumi vámrendszerre vonatkozó feliratok... — Publicum portorium Illyrici. Documenti e commentario. Bp.: P. P. Tud. Egyet. Érem- és Régiségtani Int. 1940. 4°. p. 144—194. (Diss. Pannonicae ser. II. fasc. 16. Estratto della rivista »Archeologiai Értesítő« ser. III. vol I. 1940.) **B 902/55/2/16**

Ember Győző. A m. kir. helytartótanács ügyintézésének története 1724—1848. Bp.: Orsz. Levéltár 1940. 298 p. **B 354/3**

Fallenbüchl Ferenc. A rabváltó trinitárius szerzetesek Magyarországon. Bp.: Stephaneum 1940. 180 p. 1 t. (A Szt. István Akad. tört. —, jog- és államtud. oszt. ért. II. k. 9. sz.) **B 271/31**
p. 137—162: Kiscell Óbuda mellett.
p. 138—171: A budakeszi Makkos-Mária története.

Gál Györgyi. Budapest templomainak címeres emlékei. Bp.: Sárkány-ny. 1940. 52 p. 5 t. **B 726/74**

Halácsy Dezső. A magyar városokért. Bp.: Szerző kiad. 1940. 259 p. 1 t. p. 60—86: Bp. **B 352/406**

Horony Pálfi Aurél. A jótékony egyesületek működése Budapesten. Bp.: Háziny. 1940. 161 p. (Statisztikai Közlemények, 91. k. 1. sz.) **B 310/10/91/1**

Illyefalvi I. Lajos. A székesfőváros jelentősége hazánk anyagi és szellemi művelődésében. — Die Bedeutung der Hauptstadt Budapest im wirtschaftlichen und geistigen Leben Ungarns. [Bp.: Háziny. 1940.] X, [2] p. 151 t. **Bq 380/22**

Karácsony Sándor. A magyar Budapest. Bp.: »Exodus« 1940. 32 p. **B 323/64**

Kassai Vidor. Emlékezései. A művész születésének 100-ik évfordulójára sajtó alá rend.: Kozocsa Sándor. Bp.: Egyetemi ny. [1940.] 395, [2] p. 15 t. **B 927/60**

Nagy Lajos. Az aquincumi ókeresztenység újabb emlékei. **Bq 902/73**
= [Archeologiai Értesitö 1940. évf. p. 246—256. XXXIX—XLI. t.]

Pásztor Mihály. A százötven éves Lipótváros. Bp.: Háziny. [1940.] 228 p. 8 t. (Statisztikai Közlemények, 93. k. 4. sz.) **B 310/10/93/4**

Polgárdi Géza. Zsámbék és környékének kalauza. Bp.: Eggenberger [1940.] 20 p. (Magyarországi útikalauzok, 6.) **B 914/257**

Szönyi Gyula. A fővárosi élelmiszerárak az 1897—1936. években. Bp.: Háziny. 1940. 201 p. (Statisztikai Közlemények, 93. k. 1. sz.) **B 310/10/93/1**

Takács Marianna. A budavári Mátyás-templom. Bp.: Szalay 1940. 77 p. 6 t. **B 726/72**

Vojcsik Lipót. Budapest környékének ivóvízellátása. Bp.: Egyetemi ny. 1940. 12 p. (»Magyarország ivóvízellátása« c. műből.) **B 628/65**

Balázs Endre. A székesfőváros új vízszolgáltatási szabályrendelete. Bp.: Háziny. 1941. 26 p. (A Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **B 614/606**

Béll Béla. A szabadlégkör hőmérséklete Budapest fölött. — Mittlere Werte der Temperatur in der freien Atmosphäre über Budapest. Bp.: Sárkány-ny. 1941. 53, [3] p. (Orsz. Meteorológiai és Földmágn. Intézet kisebb kiadv. Uj sor. 10. sz.) **B 551/65**

Bene Lajos. A budapesti fűtőberendezések és azok tüzelőanyag felhasználása. Bp.: Háziny. 1941. 35 p. (Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **B 644/4**

Bonomi, Eugen. Die Kultstätte der vierzehn Nothelfer in Pilisvörösvár. Bp.: Buschmann 1941. 7 p. 1 t. (Aus d. Deutschen Forschungen in Ungarn IV. (1939), Heft 3—4.) **B 291/8**

Budapest [térképe]. Mérték: 1:25.000. — Budapest és elővárosainak utcajegyzéke. A térkép melléklete. Bp.: M. kir. Honvéd Térk. Int. 1941. 66, [1] p. **BT 279**

Budapest. Árvíz 1940—41. Budapest székesfőváros árvízveszedelme és az 1940—41. évi árvizek. Bp.: Háziny. 1941. 92 p. 1 t. **B 614/603**

Budapest. Fővárosi törvény. Budapest szfőváros közigazgatásáról szóló 1930: XVIII. t.-c. és az ezt érintő törvények szövege egységes szerkezetben. Magyarázó jegyzetekkel ellátva. Bp.: Háziny. 1941. 461 p. **B 352/400**

Budapest. Idegenforgalmi Hivatal. Jelentés... huszonötesztendős munkásságáról 1916—1941. [Egyben az 1940. évről szóló idegenforgalmi jelentés.] Összeállította Markos Béla. Bp.: Háziny. [1941.] 123 p. 2 t. **B 910/262**

Budapest székesfőváros adókerületi beosztása és utcajegyzéke. (1941. évi márc. hó 15. állapot.) Bp.: Háziny. 1941. 55 p. **B 389/314**

Budapest. Városháza. Budapest székesfőváros központi városháza épületeinek felmérése. I—XVI. rész. [Bp.:] Felmérette és ellenőrizte a magasépítési ü.-o. 1940—1941. **Bq 725/290**

Burka Kelemen. Buttykay P. Antal O. P. M. (1875—1940.) Pápa: Szt. Antal hitb. folyóirat kiad. 1941. 363 p. **B 922/52**

Buziássy Károly. Az önálló iparosok jövedelmi és vagyoni viszonyai a székesfővárosban. Bp.: Háziny. 1941. 26 p. (A Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **B 339/49**

Czakó Elemér. Széchenyi a legnagyobb és leghivebb magyar. Bp.: Háziny. [1941.] 254 p. 18 t. **B 923/176**

Csemegi József, ifj. Adatok a budavári főtemplom középkori építéstörténetéhez. Bp.: Háziny. 1941. 52 p. 8 t. (Tanulmányok Bp. multjából, VIII. k.-ből.) **B 726/73**

Csizmadia Andor. A városi jog a XVIII. század derekán Bp.: Háziny. 1941. 29 p. (Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **B 352/404**

Csordás Elemér — **Melly** József (szerk.). A székesfőváros közegészségügyére vonatkozó fontosabb jogszabályok. Bp.: Háziny. 1941. 387 p. **B 352/399**

Folláth Ferenc. Szóképzés a budakörnyéki német nyelvjárásban. (Wortbildung d. deutschen Mundart im Ofner Bergland.) Bp.: Szerző kiad. 1941. 76 p. (Német nyelvészeti dolg. VI. k.) **B 430/1**

Fővárosi Közmunkák Tanácsa. Kislakásos családi házak mintatervei. Bp.: Főv. Közm. Tan. 1941. 128 p. **Bq 728/24**

Harrer Ferenc. Budapest városfejlesztési programmja. Bp.: Háziny. 1941. 91 p. 3 t. (Városi Szemle XXVII. évf.-ból.) **B 725/288**

Harrer Ferenc. Széchenyi és a főváros. Bp.: [Szeged városi ny.] 1941. 19 p. (A Közgazdasági Szemle 1941. 3. sz.-ból.) **B 923/171**

Kertész János. Magyar zarándokhelyek. Bp.: Szt. Imre hg. kiadóváll. 1941. 24 p. **B 291/9**

Koch Lajos. Allaga Géza születése századik évfordulóján. Bp.: Hollósy 1941. 16 p. (A Zene kvtára, 2. sz.) **B 927/62**

Lászlóffy Waldemár. A Duna Budapestnél. Bp.: »Élet« 1941. 18 p. 1 t. (A Hidrológiai Közl. »Budapesti kötet« c. 1940. évi XX. köt.-ből.) **B 914/259**

Palinay Ferenc. Nagy-Budapest és a budavidéki gyorsvasút. Bp.: Madách-ny. 1941. 42 p. **B 385/318**

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank. Száz esztendő emlékei. 1841—1941. Bp.: [Posner Grafikai Műint. r.-t.] 1941. [160 p. 2 t.] **Bq 387/165**

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, A — százéves története. 1841—1941. Bp.: Posner Grafikai Műint. r.-t. 1941. 253, [6], 57, [2] p. 3 t. **B 387/166**

Radó Richárd. Pest-budai emlékek a XIX. századból. Bp.: Rózsavölgyi 1941. 264 p. **B 308/155**

Rajczy Géza—**Marinovich** Marcell. Az új közlekedési szabályok Budapest szfővárosban és a budapesti főkapitányság hatósági területéhez tartozó többi városokban. A 100/1941. fk. I. közl. sz. főkap. rend. és egyéb ... hatályban maradt ... főkapitányi rendeletek. Bp.: Szerzők kiad. 1941. 104 p. **B 351/117**

Sebestyén Ede. Budapest nagy hangversenyei a XIX. század első felében. Bp.: Háziny. 1941. 35 p. (Tanulmányok Bpest multjából, VIII. k.-ből.) **B 780/65**

Szemző Piroska. A »Pester Zeitung«. Egy XIX-ik századbeli kormánylap története. Bp.: Széchenyi Kvtár kiad. 1941. 40 p. 1 t. (Orsz. Széchenyi Kvtár kiadv. 13. k.) **B 073/23**

Török István. Budapest tüzelőanyagfogyasztása. Bp.: Háziny. 1941. 35 p. (A Városi Szemle XXVI. évf.-ból.) **B 382/3**

[Ujházy György]. Szent István léptei nyomán. Bp.: Haziny. 1941. 46 p. **Bq 929/140**

Valér Grant. Ernst Lajos. Bp.: Pátria [1941]. 28 [& 1] p. **B 927/63**

Lestyán Sándor. Gróf Sándor Móric, az ördöglovas. Bp.: Vajna [1942.] 46 p. 17 t. **B 920/30**

Betűrendes tárgymutató a szerzemények jegyzékéhez

Alphabetisches Sachregister der Zugänge

Indice dei soggetti

Adók ... 287
Adressbücher ... 220
Agronómia ... 305
Alkalmazott tudományok ... 300
Állam és egyház ... 246
Államtudomány ... 243
Állattan ... 300
Allgemeines ... 217
Általános munkák ... 217
Antropogeográfia ... 239
Antropológia ... 298
Ár ... 279
Arbeiterfrage ... 250
Arbeitsdienst ... 252
Arbeitslohn ... 252
Archäologie, Vorgeschichtliche ... 299
Archeológia ... 338
Archivisztika ... 338
Armenwesen ... 270
Astronomie ... 294
Ásványtan ... 296
Ausstellungen ... 300
Ästhetik ... 308

Bányászat ... 280
Bauernfrage ... 254
Baukunst ... 313
Beamte, Öffentliche ... 265
Belpolitika ... 246
Bergbau ... 280
Berufshygiene ... 304
Betriebswirtschaftslehre ... 277
Bevölkerungsbewegung ... 242
Bibel ... 229
Biblia ... 229
Bibliofilia ... 221
Bibliographie ... 217
Bibliophilie ... 221
Bibliothekswesen ... 219
Bildhauerkunst ... 314
Bildungswesen ... 271
Biographien ... 344
Biológia ... 298
Biztosításügy ... 286
Bolsevizmus ... 254
Botanik ... 299
Bölcselet ... 221
Buchgewerbe ... 307
Buchhandel ... 307
Buchwesen ... 217
Büntetőjog ... 258
Büntetőjog, katonai ... 259

Charakterologie ... 226
Chemie ... 296
Christologie ... 229
Címtárak ... 220
Civilizáció ... 235
Család ... 237
Családjog ... 261
Csillagászat ... 294

Demokrácia ... 245

Egyetemek ... 273
Egyház ... 227
Egyházjog ... 263
Egyháztörténet ... 230
Eigentumsrecht ... 260
Életbölcselet ... 227
Életrajzok ... 344
Élettér ... 275
Emberföldrajz ... 239
Emlékiratok ... 344
Entdeckungen ... 300
Építészet ... 313
Éremtan ... 315
Erfindungen ... 300
Erkölcsbölcselet ... 227
Ernährung ... 304
Erzkunde ... 297
Esztétika ... 308
Ethik ... 227
Ethnographie ... 289
Eugenika ... 238
Európa története ... 331
Évkönyvek ... 220

Fajszociológia ... 237
Faluszociológia ... 236
Família ... 237
Familienrecht ... 261
Fascizmus ... 244
Felfedezések ... 300
Fénykép ... 317
Festészet ... 316
Film ... 317
Finanzwesen ... 286
Fizika ... 295
Fiziologia ... 302
Foglalkozások egészségügye ... 304
Földbirtok ... 281
Földrajz ... 339
Földrajz, fizikai ... 297
Földtan, gazdasági ... 297
Frauenfrage ... 254
Freizeit ... 252
Fremdenverkehr ... 343
Führer ... 238

Gazdasági leírás ... 276
Gazdaságpolitika ... 277
Gazdaságtörténet ... 276
Gasschutz ... 270
Gázvédelem ... 270
Gebühren ... 287
Geld ... 284
Gemeindefinanzen ... 288
Gemeindeverwaltung ... 266
Geneológia ... 352
Genie ... 238
Genossenschaftswesen ... 253
Geographie ... 339
Geológia ... 296
Geometria ... 294
Geopolitika ... 239
Geschichte ... 330
Geschichte Afrikas ... 338
Geschichte des Altertums ... 330
Geschichte Amerikas ... 338
Geschichte Asiens ... 337
Geschichte des Balkans ... 337
Geschichte Deutschlands ... 332
Geschichte Englands ... 332
Geschichte Europas ... 331
Geschichte Frankreichs ... 335
Geschichte Italiens ... 335
Geschichte Polens ... 333
Geschichte Russlands ... 336
Geschichte der Schweiz ... 336
Geschichte Siebenbürgens ... 335
Geschichte Spaniens ... 336
Geschichte Ungarns ... 333
Geschlechtsleben ... 237
Gesundheitswesen ... 302
Gewerberecht ... 263
Grafika ... 317
Grundbesitz ... 281
Gyarmatpolitika ... 247
Gyermeklélektan ... 273
Gyógyszerészet ... 304
Gyógyszertan ... 304

Háborús gazdaságtan ... 275
Hadikárosodás ... 271
Haditengerészet ... 270
Hadügy ... 267
Handel ... 284
Handelskunde ... 306
Handelsrecht ... 262
Haushaltungskunde ... 306
Háztartástan ... 306
Heerwesen ... 267
Heilige ... 230
Heraldika ... 252
Hitel, mezőgazdasági ... 285
Hitelügy ... 284

Idegenforgalom ... 343
Ifjúsági olvasmány ... 219
Illetékek ... 287
Industrielles Eigentum ... 262
Industriepolitik ... 282
Internationales Recht ... 256
Írás ... 217
Irodalom, angol ... 324
Irodalom, francia ... 326
Irodalom, latin-görög ... 328
Irodalom, magyar ... 322
Irodalom, német ... 324
Irodalom, olasz ... 327
Irodalom, egyéb ... 329
Irodalomtudomány ... 321
Ipari tulajdon ... 262
Iparjog ... 263
Iparművészet ... 315
Iparpolitika ... 282

Jahrbücher ... 220
Játék ... 320
Jellemtan ... 226
Jogbölcselet ... 255
Jogtörténet ... 264
Jogtudomány ... 254
Jótékonyság ... 270
Judenfrage ... 237

Kartelek ... 278
Kartographie ... 343
Katolicizmus ... 231
Kereskedelem ... 284
Kereskedelmi ismeretek ... 306
Kereskedelmi jog ... 262
Kiállítások ... 300
Kinderpsychologie ... 273
Kirche ... 227
Kirchengeschichte ... 230
Kirchenrecht ... 263
Kolonialpolitik ... 247
Kommunal-Betriebe ... 289
Konjunktúra ... 276
Könyv ... 217
Könyvészet ... 217
Könyvipar ... 307
Könyvkereskedelem ... 307
Könyvtárügy ... 219
Közegészségügy ... 302
Közélelmezés ... 279
Közgazdaság ... 273
Közigazgatás ... 264
Közjog ... 257
Közlekedés ... 283
Közművelődés ... 271
Közoktatás ... 271
Községi igazgatás ... 266
Községi üzemek ... 289

Köztisztviselők 265
Közvélemény 240
Kredit 284
Kredit, Landwirtschaftlicher 285
Kriegsschäden 271
Kriegswirtschaft 275
Krisztologia 229
Kultúra 235
Kultúrák kölcsönhatása 236
Kulturelle Beziehungen 236
Kulturgeschichte 240
Kultúrtörténet 240
Kunst 308
Kunstgeschichte 311
Kunstgewerbe 315
Külpolitika 248

Lakáskérdés 253
Lakásbérleti jog 261
Landwirtschaft 280
Lebensanschauung 227
Lebensmittelversorgung 279
Lebensraum 275
Légvédelem 270
Lélektan 225
Lesen Jugendlicher 219
Lexica 220
Lexikonok 220
Lichtbild 317
Literatur, Deutsche 324
Literatur, Englische 324
Literatur, Italienische 327
Literatur, Lateinisch-griechische 328
Literatur, Ungarische 322
Literatur, Sonstige 329
Literaturwissenschaft 321
Lovagrendek 353
Luftschutz 270

Magánjog 260
Malerei 316
Mathematika 294
Märchen 290
Mechanika 295
Medizin 301
Memoiren 344
Mesék 290
Meteorológia 297
Mezőgazdaság 280
Mietrecht 261
Militärstrafrecht 259
Minderheiten, Ungarische ... 247
Mineralkunde 296
Misztika 230
Mondák 290
Munkabér 252
Munkáskérdés 250
Munkaszolgálat 252
Musik 318
Muzeográfia 309
Műgyüjtés 309
Münzkunde 315
Művészet 308
Művészettörténet 311
Mystik 230

Nagyember 238
Nationalitätenfrage 246
Nationalsozialismus 245
Naturwissenschaft 293
Nem-keresztény vallások 234
Nemi élet 237
Nemzeti szocializmus 245
Nemzetiségi kérdés 246
Nemzetiségi kérdés, magyar .. 247
Nemzetközi jog 256
Népesedés 242
Néplélektan 239
Népművészet 308
Néprajz 289
Nőkérdés 254
Növénytan 299
Nyelvészet 291
Nyelvészet, magyar 292
Nyersanyag 276

Okkult tudományok 224
Okkultismus 224
Orvostudomány 301
Öffentliche Meinung 240
Ősrégészet 299
Őstermelés 280

Paleontológia 296
Parapszichológia 224
Parasztkérdés 254
Pénzügy 284
Pénzügyek, állami 286
Pénzügyek, községi 288
Perrendtartás 263
Pharmacologie 304
Philologie 291
Philologie, Ungarische 292
Philosophie 221
Physik 295
Physiogeographie 297
Planwirtschaft 278
Politik, Auswärtige 248
Politik, Innere 246
Politika 243
Politikai pártok 250
Politische Parteien 250
Preis 279
Privatrecht 260
Propaganda 240
Protestántizmus 232
Psychologie 225

Rassensoziologie 237
Rechtsgeschichte 264
Rechtsphilosophie 255
Rechtswissenschaft 254
Religion 227
Religionen, Nicht-christliche . 234
Religionsphilosophie 228
Religionspsychologie 228
Religionswissenschaft, Vergleichende 234
Rendészet 265
Ritterorden 353
Rohstoffe 276

Sagen 290
Schriftwesen 217
Seemacht 270
Sicherheitswesen, Öffentliches 265
Siedlung 248
Siedlungsgeographie 242
Sozialbiologie 237
Soziale Frage 250
Soziale Zustandsschilderung .. 240
Sozialwissenschaft 235
Soziologie 235
Soziologie der Stadt und des Dorfes 236
Spiel 320
Sport 320
Staat und Kirche 246
Staatsrecht 257
Staatswissenschaft 243
Statistik 241
Statisztika 241
Städtebau 314
Ständestaat 245
Steuern 287
Strafrecht 258
Strassenbau 305
Szabadidő-mozgalom 252
Szegénygy 270
Szentek 230
Színház 319
Szobrászat 314
Szocializmus 253
Szociográfia 240
Szociológia 235
Szövetkezés 253

Találmányok 300
Táplálkozás 304
Társadalmi biológia 237
Társadalmi kérdés 250
Társadalomtörténet 240
Társadalomtudomány 235
Technika 304
Technológia 304
Telepítés 248
Településföldrajz 242
Térképészet 343
Természettudomány 293
Tervgazdálkodás 278
Testületi állam 245
Testületi gazdálkodás 279
Theater 319
Történelem 330
Történet: Afrika 338
Történet: Amerika 338
Történet: angol 332
Történet: Ázsia 337
Történet: Balkán 337
Történet: Erdély 335
Történet: francia 335
Történet: lengyel 333
Történet: magyar 333
Történet: német 332
Történet: ókori 330
Történet: olasz 335
Történet: orosz 336
Történet: spanyol 336
Történet: Svájc 336
Tudás 217
Tudomány 217
Tulajdonjog 260

Ujságírás 220
Universitäten 273
Unterrichtswesen 271
Útépítés 305
Utópia 254
Üzemtan 277

Vallás 227
Vallásbölcselet 228
Vallástudomány, összehasonlító 234
Városépítés 314
Városesztétika 314
Városszociológia 236
Vegytan 296
Verkehrswesen 283
Versicherungswesen 286
Verwaltung 264
Vezető 238
Vitamin 299
Volkskunst 308
Volkswirtschaft 273
Völkerpsychologie 239

Wirtschaftsbeschreibung 276
Wirtschaftsgeschichte 276
Wirtschaftsordnung, Korporative 279
Wirtschaftspolitik 277
Wissen 217
Wissenschaft 217
Wissenschaften, Angewandte. 300
Wohlfahrtspflege 270
Wohnungsfrage 253

Zeitungswesen 220
Zene 318
Zivilprozessordnung 263
Zoologie 300
Zsidókérdés 237

Névmutató — Namensregister — Indice per autori

Aba Konrád 267
Aba Sándor 339
Abbagnano 221
Abderhalden 302
Abel 284
Abendroth 318
Ábrahám: Mécs 323
Abraham a Sancta Clara: Loidl 238
Abrahamson: Lyon 278
Acerbo 237
Ackermann: Norton 286
Ács 247
Adam 301
Adam: Kamel Moustafa ... 338
Ademollo 239
Adler 308
Adloff 220
Adorján János 280
Adorján Péter 236
Ady: Majoros 323
Áfra Nagy 281
Ágnes, boldog: Balanyi 230
Agricola 273
Agthe 237
Ahmad 337
Aischylos 328
Ajtay: Doromby 268
Albergamo 295
Alberti 260
Albrecht 271
Áldásy: Miskolczy 349
Aldrovandi 331
Alexander der Grosse: Gregor 330
Alexander der Grosse: Wilcken 331
Alfieri 327
Alföldi 335
Alimenti 280
Allaga: Koch 318
Almási 288
Almásy 322
Aloi 313
Alszeghy 322
Altdorfer: Baldass 316
Altenburger: Erdős 286
Altheim 335
Amaturo 267
Ambrosini 283
Ambrózy 316
Ambrus: Dávidné Angyal Paula 322
Ambrus: Faludi 322
Amman: Hanish 301
Ammann 230
Anchieri 248
Andersen, Hans Christian ... 329
Andersen, Wilhelm 221
Andrássy: Angyal 344
Andrássy: Hegedüs 347
Andrea del Verrocchio: Planiscig 317
Andreotti 330
Angehrn 297
Angelico da Fiesole: Nasse .. 317
Angelini: Monti 328
Angyal Dávid 344
Angyal Pál 254, 258
Anka György 263
Anka János 245
Anna magyar királyné: Dobosy 333
Anselmus: Urbán 233
Anti 338
Antoine 269
Antoni 235
Antropoff 276
Apel 264
Appelius 267
Apponyi: Mihályfi 349
Arangio-Ruiz 264
Arany: Kerékgyártó 323
Arany: Lesták 323
Arany: Rózsahegyi Dereánó 350
Arany A. László 289
Arany-Tóth 322
Arata 314
Arató: Tschammer und Osten 321
Archimedes 294
Arfelli 309
Arias: Carli 309
Arista 244
Aristoteles 221
Aristoteles: Bignone 227
Aristoteles: Lazzati 223
Aristoteles: Schlechta 294
Aristoteles: Siebeck 226
Arlt 264
Armuzzi 261
Arndt: Fahrner 324
Arnim 289
Arnold 252
Arns 324
Arntz 331
Arseniev 227
Arslan 309
Artz 308
Árvay 282
Aschenbrenner 284
Asse: Bertin 326
Astor: Lydenberg 219
Asztalos 335
Asztalos: Doromby 268
Atkinson 225
Attila: Ellert 346
Atzél 301
Atzél: Rajczy 266
Aubin 282
Aubry 344
Augias 240
Augustin: Hendrikx 230
Augustin: Kamlah 231
Augustinus 228
Augustus, római császár: Nardi 331
Augustus, római császár: Ranke 331
Aurigemma 338
Avena 309

Baar 302
Babits 322
Babits: Dante 327
Babits: Kárpáti 323
Babits: Sophokles 329
Bach: Hasse 318
Bach: Köberle 319
Bach: Láng 348
Bach: Lichtenberg 348
Bachmann, Anna 258
Bachmann, Werner 302
Bacsó 297
Badár: Marsányi 315
Badics: D'Andrea 244
Bagalà: Pullé 245
Bajza 246
Bakonyi 291
Balanyi 230
Balás 249
Balassa 292
Balassa: Kiss 348
Balázs Endre 289
Balázs Ferenc 299
Balázs Júlia 294
Balbo: Bucciante 345
Baldass 316
Bálint 338
Bálint: Eckhardt 254
Balla Antal 249, 338
Balla Szigfrid 284
Balogh: Bodnár 344
Balogh: Krug von Nidda .. 240
Balogh Arthur 256
Balogh Károly 328
Balogh-Beéry 246
Balthasar 231
Balzer 324
Bán 267
Bándy 352
Bánffy: Perneczky 251
Bang 240, 284
Bangha 344

Bangha: Nyisztor 349
Bánkuti 339
Bánlaky 267, 268
Banner 338
Bánrévy 338
Banse 344
Bányai 333
Barabás: Murawski 269
Barabás Emil 268
Barabás Miklós 268
Baránszky-Jób: Alszeghy ... 322
Baránszky-Jób: Müller-Freienfels 322
Bárány 339
Baranyai Lipótné 306
Baranyai Zoltán 339
Baranyay: Móra 264
Bárányné Oberschall Magda 311, 315
Baráth 333
Baratta 343
Barbanti 309
Barbantini: Lorenzetti 313
Barbi 327
Barbiera 344
Bárczi 292, 293
Bárczy: Falk 346
Bárd: Arany-Tóth 322
Bargellini 316, 344
Barna 319
Barocelli 299, 309
Barta 237
Barth, Heinz 344
Barth, Paul 221
Bartha: Kemény 246
Bartha: Kereszty 276
Bartha József 322
Bartha Károly 293
Barthou 344
Bartos 322
Bartsch 270
Báthory: Papp 334
Bátor: Mitchell-Hedges 300
Batsányi: Zadányi 323
Battaglia 257
Battista 278
Baudert: Zinzendorf 233
Baudrillart 333
Bauer, Georg 288
Bauer, Georg-Heinrich 262
Bauer, Hans 291
Bauer, Robert 304, 331
Baumann, Gerhard 240
Baumann, Julius 221
Baumgardt 339
Baumgart 344
Baumgarten 253
Baus 231
Bavink 293
Bay 333
Bazin: Gignoux 268
Bechert 221
Bechtel: Thalheim 269
Bechtold 339
Bechtum 231
Becker, Enno 287
Becker, Erich 243, 266
Becker, Otto 248
Beers 344
Beethoven: Bruers 318
Beethoven: Köberle 319
Beethoven: Orel 325
Beham 306
Beheim-Schwarzbach 221
Behrens 217
Behring: Unger 352
Behring: Zeiss 352
Belgiojoso: Malvezzi 348
Bell 273
Bellonci 344
Belohorszky 217
Bély 271
Benamy 322
Bendeffy 333
Bendel: Max 316
Bendiscioli 248
Bene 279
Benedek 238
Benedek: Pitkin 227
Benes: Castiglione 317
Benes: Moravec 331
Benes: Ősz 240
Benesch: Libik 305
Benndorf 342
Bense 221
Bente 254
Bentivoglio: Serano 351
Benyó: Dala 289
Benz 324
Benz: Burchhardt 345
Beranek 291
Berenson 316
Berényi 261
Berg 280
Berger: Hellwig 306
Berger, Gustav 231
Berger, Hermann 258
Bergmann: Adam 301
Bergmann, Ernst 227
Bergmann, Hans 255
Beringer 298
Berkó: Doromby 268
Berkovits 221, 316
Berlam 333
Berliner 309
Berlioz 344
Bernolák 294
Berra 248
Berron 329
Bertelé 273
Bertieri 307
Bertin 326
Bertoni 291
Bertóty 305
Bertrand 284
Béry 220
Berze Nagy 289
Bessenyei 322
Bessenyei: Belohorszky 217
Best 265
Beveridge 256
Bezegh Huszágh: Mók 266
Bezerédj: Juhász 353
Bezzi 296
Biagi 309
Bianca Mária, milánói hercegasszony: Jahn 347
Bianchi-Bandinelli: Borsig . 340
Bibl 344
Bieling: Zeiss 352
Bierbauer 314
Bignone 227
Bikkal 243, 250, 286
Billitz 304
Billuart: Tamás, Szent aquinói 229
Bilz 301
Binder 237
Bircher-Brenner: Brupbacher-Brenner 304
Birkás 291
Birkás: Helinant 326
Biró György 296
Biró Vencel 335
Bismarck: Frauendienst ... 243
Bismarck: Krausnick 249
Bismarck: Welchert 250
Bissolati 344
Bisztray 335
Bitter 293
Bizzarri 245
Björnson: Farinelli 329
Black 279
Blaha: Nagymihály 349
Blahó 306
Blaich 288
Blanck 319
Blasi 352
Blasy 263
Blauert: Olivecrona 256
Bleiber 255
Bley 251
Blindow 220
Blohm: Meyer 248
Blumenthal 219
Blumhardt 232
Blumhardt: Zündel 352
Bobertag: Mandeville 324
Boccaccio: Grabher 347
Boccassino: Barocelli 299
Boccini 333
Bochalli 301
Bockwitz: Hoyer 307
Boda 225, 239, 273
Bode 248
Bodelschwingh: Kühne 348
Bodnár István 344
Bodnár László 237
Bodó 282, 286
Boeck 339

Boehmer 344
Boér 268
Boesser 283
Bognár 225
Bogsch : Gheyselinck 296
Bohatta 218
Bohdaneczky 276
Bohlin 227
Bohnenstädt : Cues 222
Bokros-Birman 344
Boll 324
Bollati : Maniani 348
Bollnow 225
Boltenstern : Hellwig 306
Bólyai : Vörös 294
Bommersheim 340
Bonardi : Ademollo 239
Boncinelli : Armuzzi 261
Bongiovanni 344
Bonhomme : Desforges-Maillard 326
Bonhomme : Piron 327
Bontempelli : Busoni 318
Borch 345
Bordeaux 239, 326
Borelius 329
Borgatti 313
Borghetti 345
Borgia : Bellonci 344
Bornhamm : Boehmer 344
Bornschier 307
Boros 297
Boros : Alexander 290
Borotvás-Nagy 273
Borsi 264
Borsig 340
Boruttau 287
Bosányi : Issekutz 304
Bosnyák 237, 345
Botár 240
Bothe : Ostwald 296
Bottai 245, 271
Bottai : Roberti 286
Bottarelli 353
Bourquin 256
Bovio : Carlini 222
Bozóky 275
Böhle 284
Böhm, Ernst 315
Böhm, Franz 236
Böhm Károly 221
Böhme : Peuckert 350
Bölöny 257
Börger 245
Börner 296
Böttger 268
Böx 261
Brachmann 333
Brand 318
Brandenstein 221
Brandes 300
Brandi, Cesare 309
Brandi, Karl 232, 248
Brauchle 301
Braun, Maximilian 337
Braun Vilmos 229
Bräuer 307
Bredt : Weyer 270
Brenger 237
Brentano : Arnim 289
Brentano : Winter 229
Breuer : Hellwig 306
Breyer : Kauder 246
Brezzi 335
Briese : Dobránszky 320
Briffault 239
Brill : Mursinszky 265
Broekaert 345
Brogyányi 219
Broqua 345
Brozek 254
Brucculeri 231
Bruckhaus 261
Bruckmann 283
Bruckner : Abendroth 318
Bruckner : Köberle 319
Bruers 318
Brugsch 301
Bruhn 289
Brunelli 221
Brunn : Hufeland 347
Bruno : Corsano 222
Bruno, Enrico 288
Bruno, Giordano 221
Bruns 229
Brunton 224
Brupbacher-Bircher 304
Brusin 339
Brutus : Papp 334
Brühl 345
Brüschweiler 242
Bryan 296
Bucciante 345
Bucher 231
Bucsay 218, 219, 232
Buddeberg 230
Buder : Zimmermann 281
Buerkel 345
Bumke 225
Bund 288
Burckhardt 252
Burckhardt : Martin 223
Burckhardt, Georg 235
Burckhardt, Jacob .. 240, 339, 345
Burgdörfer 242
Burger 229
Burkhardt, Hans 237
Burkhardt, Richard 247
Busch : Balzer 324
Busch, Karl 311
Busch, W. 279
Buschan 289
Bushnell 340
Busoni 318
Busse 308
Bussmann 324
Bussoli 340
Butzer : Lang 233
Buza 256
Buzágh : Proszt 296
Bücken 318
Bühler 250
Bühner 324
Büky 322
Bülow 296
Bürger 324
Bürkel : Buerkel 345
Bye 289
Byhan : Buschan 289

Cabiati, Aldo 268
Cabiati, Attilio 275, 284
Callegari 309
Calou 314
Calvin : Quistorp 233
Calza 339
Calzoni 299
Campanella 327
Canaletto : Palluchini 317
Canevari 332
Cantimoro 231
Capasso 327
Capodistrias 250
Capparoni 345
Cappello : Giachetti 346
Cappuccini 291
Caramella 221
Caramia 248
Cardarelli 327
Carducci : Pancrazi 328
Carducci : Papini 328
Carducci : Russo 328
Carducci : Saponaro 350
Carelli : Barocelli 299
Carli 309
Carlini 222
Carlini : Aristoteles 221
Carlo Alberto : Castillo 345
Casement : Stuart 351
Castell 340
Castiglione 317
Castillo 345
Castrén 257
Catalano 248
Cataluccio 335
Cattaneo 251
Cavallier : Almásy 322
Cavour : Omodeo 246
Cecchi 316
Cecchi : Berenson 316
Cecchi : Ribera 350
Celal Esad Arseven 311
Cendrars 345
Ceria 345
Champigneulle : Gignoux ... 268
Charles Albert : Omodeo ... 349
Charles d'Orleans : Hainiss-Trón 326
Charpentier : Derka 345

Chauvelot 340
Chesterfield 345
Chiang Kai-Shek 239
Chiarelli: Prosperetti 279
Chiovenda 263
Chledowski 335
Chodzidlo 259
Cholnoky 294, 297, 340
Cholnoky: Nagy 342
Choque: Dobosy 333
Christaller: Meyer 248
Christiansen 227
Christoffel 308, 314
Christoph 231
Chytil 273
Ciano: Farinacci 346
Ciasca 247
Cicero: Niedermann 235
Cimoroni 345
Ciocca 273
Cipolla 247, 340
Class, G. 222
Class, Hans 264
Claudius: Herzog 228
Cochenhausen: Fritsch 268
Cochenhausen: Nemetz 269
Cognasso: Blasi 352
Cohen-Portheim 340
Coletti 316
Colini: Ricci 339
Colitto 251
Colonna 279
Columbus 341
Columbus: Hennig 340
Columbus: Madariaga 341
Columbus: Revelli 342
Comba: Mazzini 308
Confalonieri: Ceria 345
Conrad 298
Conti Rossini 247
Corbett 234
Corsano 222
Corsi, Mario 319
Corsi, Pietro 270
Corti 330, 345
Corvin Mátyás: Berkovits .. 221
Costa 255
Costantini 311
Coward: Millev 324
Cranz: Supf 269
Creutz 308
Cristian 339
Cristoveano 285
Crispolti 327
Croce 329
Crouy-Chanel 345
Crowther 275
Croy 317
Cruse: Ulich 296
Csajkovszkij: Falk 346
Csáky: Brogyányi 219
Csáky: Matolay 349
Csalog: Kónyi 231
Csánk 291
Csapodi 232
Csapody: Issekutz 304
Csató: Schmidt 323
Csemegi 313
Csengery: Aischylos 328
Cserneky (Markovits) 270
Csetényi 220
Csia 236
Csikay 320
Csiki Gábor 297
Csiki László 271
Csiky 237
Csikós-Nagy 276, 278
Csizmadia 266
Csokonai: Tápay-Szabó 351
Csorba 290
Csorba: Helinant 326
Csordás 303
Csordás: Hoffmann-Harnisch 341
Csuka 247
Csukás 280
Csurgai 228
Csürös 296
Csüry 293
Cucchetti 240
Cues 222
Cunio 258
Curcio 243
Cysarz 217, 331
Czagányi 286
Czaich 305
Czakó Elemér 243, 283
Czakó István 252
Czebe 266
Czegka: Nemetz 269
Czelder: Szabó 233
Czibur 268
Cziglányi 263

Dacqé 228
D'Agata 345
D'Agostino Orsini 247
Dainelli 345
Dairvault: De Bonnard 326
Dakó 252
Dala 289
Dallapiccola: Busoni 318
Damerini 312
Damó 348
Danczi 293
D'Andrea 244
D'Angelo 284
Daniel 308
Danielcik 264
Dannenbauer 332
D'Annunzio: Pancrazi 328
D'Annunzio: Tonelli 328
Dante 327
Dante: Barbi 327
Dante: Fanciulli 327
Dante: Gmelin 327
Dante: Goetz 327
Dante: Leisegang 327
Dante: Schneider 351
Darányi Béla 280
Darányi Gyula 271, 293, 298
D'Arc, Jeanne: Hilliger 347
D'Arc, Jeanne: Visconti Prasca 352
Dardano 343
Dardi 235
Darré 238, 243
Das 234
Das Jain: Glasenapp 329
Dassel 304
Datta De Albertis 345
Dau 270
Dávid Antal 291
David, Franz 253
Dávidné Angyal Paula 322
Deák: Egry 346
Deák: Paál 334
Deák Ébner: Möbius 317
De Bernis 326
De Bonnard 326
De Boufflers 326
De Broglie 295
Décsi 237
Dedering: Johannes von Lykopolis 230
Deér 333
Deffke: Mühling 234
Degenhart 316
Degner: Wilhelm-Kästner .. 317
Deimling 345
Dei Sabelli 338
Delmár 236
Delogu: Taramelli 311
De Martino 237
Dénes 281
Dennes 223
Depner 335
De Poncius: Malinsky 238
Deppert 260
Dercsényi 265, 333
Dercsényi: Kónyi 231
De Rinaldis 309
Derka 345
Derome: Gresset 326
Derome: Malfilatre 327
De Rubeis: Tamás, Szent aquinói 229
De Rudder 303
De Sanctis, Francesco 327
De Sanctis, Gaetano 330
Descartes: Lugossy 226
Desforges-Maillard 326
Dessewffy 352
Detre 294
Detre: Balázs 294
Deuchler: Küster 272
Devecseri 328
Devecseri: Homéros 328
Devecseri: Plautus 329
De Viti de Marco 286

Dibelius ... 227
Di Carlo ... 255
Dick ... 256
Dickmann ... 345
Diehl, Karl ... 273
Diel, Louise ... 247
Dienstleder ... 263
Diepgen ... 301
Diepgen: Adam ... 301
Diesterweg ... 294
Dietrich ... 245
Dietz ... 240
Dietz: Seller ... 351
Dietzel ... 275
Dilthey: Giusso ... 227
Dilthey: Groeben ... 225
Dingelstedt ... 319
Dinnier ... 316
Di Ricco ... 305
Dirks: Ebert ... 345
Dittrich: Péchy-Horváth ... 230
Dobos ... 322
Dobosy ... 333
Dobránszky ... 320
Dobrovics ... 280
Dockhorn ... 240
Doehle ... 353
Dohrn: Heuss ... 347
Dolfin Tron: Damerini ... 312
Dollmann: Aldrovandi Marescotti ... 331
Domán ... 326
Domány ... 276
Domizlaff ... 217
Domokos ... 333
Doms ... 267
Donadoni ... 240
Donath ... 260
Don Bosco: Fanciulli ... 346
Donhoffer: Eddington ... 293
Donner: Schmidt ... 315
Donner: Schönemann ... 249
Dorn ... 276
Dorn: Bornschier ... 307
Doromby ... 268
Doros ... 238
Dóry ... 305
Doskar ... 222
Dostojewski ... 329
D'Ovidio: Pellico ... 350
Dömötör ... 333
Dörfler, Anton ... 314
Dörfler, Peter ... 345
Dörrie ... 294
Drághfy ... 288
Drahota ... 274
Dresler ... 220, 248
Dresler: Aldrovandi Marescotti ... 331
Drews ... 319
Drost ... 316
Drost-Reuss ... 271
Drucker ... 249
Drucker: Ostwald ... 296
Drujon: De Bernis ... 326
Drujon: Gentil-Bernhard ... 326
Drüeke ... 287
Dubizmay ... 291
Ducati ... 316
Ducrocq: Csihay ... 320
Dudásné Gólya Margit ... 247
Duns Scotus: Réti ... 224
Duse: Cimoroni ... 345
Dussieux ... 343
Duttweiler ... 300
Dürer: Held ... 312
Dvihally: Leo XIII. pápa ... 251
Dworschak: Lhotsky ... 313

Ebeling ... 230
Éber ... 243, 274, 286
Éber: Smith ... 274
Eberhardt ... 228
Ebert ... 345
Eckensteln: Cendrars ... 345
Eckert ... 239
Eckhardt ... 254
Eckhart ... 228
Eckhart: Ebeling ... 230
Eckhart: Klein ... 228
Eckhart: Oltmans ... 228
Eckhart: Quint ... 223
Eckhart Ferenc ... 257, 276
Eddington ... 293
Egli ... 252
Egry ... 346
Egyed ... 257
Egyed: Doros ... 238
Éhik: Gregory ... 340
Ehnl: Nemetz ... 269
Ehrenfels ... 222
Ehrenforth ... 271
Ehrenreich ... 290
Ehringhaus ... 219
Ehrlich ... 222
Eiche ... 280
Eichert ... 324
Eichhorn ... 220
Eichmann: Grabmann ... 255
Eidt ... 265
Einsele ... 265
Eiselsberg ... 301
Elbert ... 270
Elekes ... 242
Elekes: Gáldi ... 337
Ellert ... 346
Ellès: Berlioz ... 344
Elsner ... 261
Elster ... 266
Élthes ... 316
Ember ... 264
Emerson: Szabó ... 351
Emge ... 255
Emge: Tuka ... 256
Eminescu ... 329
Emmerich: Seller ... 351
Emmermann ... 317
Empedokles: Peters ... 325
Empoli ... 284
Enderlein ... 252
Endres ... 227, 324
Endres: Moos ... 330
Engel: Monnier ... 336
Engelstädter ... 284
Enyedi ... 270
Eöttevényi ... 249
Eötvös ... 346
Epicharmos: Hajós ... 222
Epicuros: Bignone ... 227
Eplinius ... 279
Eppelsheimer ... 321
Erasmus: Schlechta ... 224
Erasmus: Trencsényi-Waldapfel ... 352
Ercuta ... 276
Erdei Ferenc ... 254
Erdei Mihály ... 232
Erdély ... 306
Erdélyi: Dala ... 289
Erdélyi: Szerémi ... 334
Erdélyi Dezső ... 322
Erdélyi László ... 333
Erdey: Almásy ... 322
Erdey-Grúz: Proszt ... 296
Erdmann ... 222
Erdmann: Larenz ... 243
Erdődy ... 220
Erdős Aladár ... 286
Erdős Mátyás ... 231
Ereky ... 285
Ernestus: Stanislav ... 230
Ernst ... 346
Ernst: Dannenbauer ... 332
Ertel ... 280
Eschmann ... 335
Esterházy ... 346
Esterházy: Novák ... 302
Eszláry ... 258, 263, 286
Ethey ... 242
Evans-Wentz ... 346
Evola ... 237
Eyck, van: Kerber ... 316

Fábián ... 343
Fabre-Luce ... 335
Fahringer ... 270
Fahrner ... 324
Failoni ... 318
Fajans ... 296
Falk ... 318, 346
Fall ... 337
Fallenbüchl ... 231
Falqui ... 327
Faludi ... 322
Faludi: Szauder ... 323
Faluhelyi: Kemény ... 246
Falzone ... 333
Fanciulli ... 327, 346
Fancke: Stahl ... 351

Faragó Péter 295
Faragó Tibor 271
Farga 318
Fári 318
Farina 309
Farinacci 244, 346
Farinelli 329
Farkas: Nagymihály 349
Farkas: Prien 270
Farner 232
Farner: Lavater 348
Fassbender 278
Fasulo: Petraccone 312
Fatini 218
Fatta 332
Favara 318
Favier 337
Fechter 324
Fehérváry Ervin 286
Fehérváry Jenő 260, 262
Fehr: Fischer 324
Fehr: Keller 324
Fehse 324, 346
Fehse: Raabe 325
Feilchenfeld 301
Feist 291
Féja 322
Fekete Nagy 333
Fél 236
Fellerer: Vetter 314
Fenczik 257
Ferdinandy 316, 333
Ferenc, Assisi Szent: Bargellini 344
Ferencz: Gál 346
Ferenczy 235
Feroci 257
Feroci: Franchi 255
Ferrara 255, 260
Ferrari 217
Ferrigni 307
Festa 222
Festetics 320
Feuerbach: Lombardi 223
Feuerbach: Zahn 317
Feuling 225
Feurer 251
Fiaccadori 276
Fiala 250, 254
Fichte 284
Fidus (Höppener): Mühling . 234
Fiedler 253
Filangieri di Candida 312
Fináczy: Novák 302
Finger 236
Finkey 346
Fischel 300
Fischer: Kant 222
Fischer: Keller 324
Fischer, Guido 277
Fischer, Hanns 295
Fischer, Josef Antonio 315
Fischer, Karl 268
Fischer, Otto 312
Fischer, Otto Christian 285
Fischer, Richard 251
Fischer, Walther 324
Fischler 255
Flake 332
Flattich: Schwarz 351
Flechtner 297
Fleiner 346
Fleischmann: Cues 222
Fleres 309
Flickenschied 243
Fliess: Soden 236
Floeck 324
Flora 241
Flora: Tasso 328
Fludorovits 293
Fluhme 251
Flügel 228
Fodor: Neher 349
Fodor Béla 306
Fodor Gyula 318
Fogarasi 336
Fogolari 309, 310
Folkers 264
Foltiny 299
Fontane 325, 340
Forberger 251
Forbes 218
Forell 346
Forgó: Bokros-Birman 344
Fornet 301
Forrai 280
Forray 334
Fortini 283
Fóti 289
Földes 235
Földes-Papp 222
Földessy 322
Fraccaro: Baratta 343
Fraccaroli 318
Francé 296, 299, 300
Francesca da Rimini: Pellico 350
Franchi 255
Franck 287
Franco: Pettinato 244
Frank 346
Frank: Vetter 314
Franzero 256
Frauendienst 243, 337
Frei 265
Freiner 346
Freri 336
Freytag, Heinrich 318
Freytag, Kurt 225
Frick, Heinrich 227
Frick, Otto 305
Frick, Wilhelm 268
Fricke 325
Fried 284
Friedemann 284
Friedensburg: Berg 280
Friederich 338
Friedrich Wilhelm I. porosz király: Stark 282
Friedrich: Wilhelm-Kästner . 317
Friedrich, Alexander 305
Friedrich, Franz 303
Friedrich, J. 264
Friedrich, Wilhelm 346
Frigyes, nagy, porosz kir.: Canevari 332
Frigyes, nagy, porosz kir.: Koetschau 348
Frisch Ferenc 286
Frisch, Hermann 280
Fritsch 268
Fritzsche: Schubring 249
Froehlich 287
Fröhlich: Sasse 233
Frölich: Andersen 329
Fuchs 219
Funke, Heinz 262
Funke, Walter 218
Furtwängler: Schrenk 319
Futaky 281
Fülöp 335
Für 293

Gaál 346
Gabbrielli 310
Gábor Áron 268
Gábor Géza 219
Gábriel 241, 346
Gabrielli 310
Gacs: Salazar 245
Gácser 293
Gadda 340
Gál: Brunton 224
Gál Geláz 300
Gál Kelemen 346
Gál Lajos 232
Gáldi 333, 337
Galla 346
Galli 289
Gallone: Jastrow 217
Gamber 339
Gana 289
Gandillot 286
Garas 316
Gárdonyi 346
Garibaldi: Lumbroso 348
Garibaldi: Valori 352
Garibaldi: Zimei 352
Garkisch 261
Gáspár Gyula 294, 340
Gáspár Zoltán 220
Gasparini 235
Gath 289
Gather 267
Gatti 318
Gatti: Busoni 318
Gauss: Kulin 295
Gaussel: Trocmé 253
Gayda 248, 249, 277

Gebbing 300
Gebhard : Ritz 309
Gebhardt, Gerhard 275
Gebhardt Pál 266
Gedeon 318
Gehrmann : Pastenaci 284
Geiger 295
Geiger : Glasenapp 329
Geisler 239
Geleji Katona : Gál 232
Gellrich 252
Gengaro 312
Genoff 337
Genthon : Bokros-Birman ... 344
Gentil-Bernhard 326
Gentile : Campanella 327
Gentile, Carlo 244
Gentile, Panfilo 228
Genzmer 307
Geöcze : Szénássy 351
Gerbert : Kovàts 268
Geréb : Morus 254
Gergely Ádám 254
Gergely Pál 346
Gerke 314
Gerken 285
Gerl 270
Gerlach : Ostwald 296
Gerlötei 326
Gernat 222
Gersbach 267
Gerstenberg 314
Gerstenhauser 237
Gesemann 329
Geszler 232
Gesztelyi Nagy 281
Geuder 263
Geulincx : Land 223
Geyer : Mikusch 349
Gheyselinck 296
Giacchero 251
Giachetti 346
Giamberardino 244
Giannini 256, 337
Gianturco 244
Gide : Montaigne 327
Giedion-Welcker 346
Giese : Jäschke 234
Giese : List 270
Gieseke 260
Giglioli 310
Gignoux 268
Gilbert 326
Giordano 346
Giotto : Cecchi 316
Giotto : Ferdinandy 316
Gitermann 336
Giusso 222, 227
Giusti 243, 336
Giusti : Methorst 241
Gjorgjevic : Kidric 218
Glanz 320
Glasenapp, Elisabeth 339
Glasenapp, Helmuth ... 234, 329
Glass 332
Glattfelder : Zakar 352
Glaue 270
Gleichen-Russwurm : Chesterfield 345
Gleitze 258
Glossy : Dingelstedt 319
Gmelin, Hermann 327
Gmelin, Julius 353
Gmelin, Otto 340
Goebel 227
Goedeckemeyer : Barth 221
Goellner 256
Goering 316
Goethe : Benz 324
Goethe : Endres 324
Goethe : Fischler 255
Goethe : Kommerell 325
Goethe : Lienhard 325
Goethe : Milovic 330
Goethe : Schlechta 294
Goethe : Schott 326
Goethe : Schulz 326
Goethe : Szabó 326
Goethe : Wolf 294
Goetsch 300, 306
Goetz : Schakhovskoy 330
Goetz, Harry 267, 340
Goetz, Walter 327
Goldschmit-Jentner 238
Gollob 221
Golzio 310
Goma Tomas 336
Gombás 246
Goreczky 289
Gorla 255
Gosse 262
Gotthelf : Schmidt 325
Gottl-Ottlilienfeld 274
Gömöry 334
Gönczy : Rechnitzer 350
Gönnenwein 256
Göppner 262
Görlitz 346
Görner 275
Grabert : Pange 349
Grabher 347
Grabmann 255
Gradmann 316
Graevenitz 308
Grancelli 298
Grande 268
Grasse 262
Gràtico 340
Graziani : Molinari 247
Graziani : Verdi 352
Greenshields 266
Gregor 330
Gregorovius 331, 336
Gregory 340
Greifelt 275
Greinert 227
Greiser 347
Gresset 326
Griese 250
Grillparzer : Hohlbaum 325
Grillparzer : Orel 325
Grillparzer : Schreyvogel ... 351
Grimm 325
Grimm : Schreiber 331
Grita 267
Grivel 335
Grobba 340
Grober 303
Groeben 225
Groh 303
Grohé 332
Grolman 318
Groner : Weyer 270
Groschopf : Ritz 309
Gross 310
Grosschmid : Archimedes ... 294
Grosse 284
Grossmann : Genzmer 307
Grote 313
Grote : Brauchle 301
Grotzinger : Hans 265
Gröber : Ritz 309
Gröber, Conrad 230
Gröber, Karl 308
Gruber 288
Grundmann, Günther 308
Grundmann, Walter 228, 229
Grunow 261
Grünwald 294
Guardi : Palluchini 317
Guarneri 278
Guggenheim : Bongiovanni . 344
Guggenheim : Ramuz 317
Guidi 236
Gulyás 219
Gummel 330
Gundel 306
Gundert 329
Gurlitt : Waldmann 317
Gutenberg : Ferrigni 307
Guth 282
Günther 271
Gwinner : Schopenhauer 342
Gyalui 347
György : Madariaga 341
György Ágnes 326
György Lajos 322, 347
Györgypál-Eckert 290
Gyulai : Kont 323
Gyürky 334

Haarhaus 340
Haase-Bessell 298
Habeck 347
Haberlandt : Buschan 289
Haberlandt : Schmidt 290
Haberzettl 287
Hacker : Friedrich 303
Hackmann 217

Haenicke 283
Haering 340
Hahm 290
Hahm: Grundmann 308
Haiczl 231, 353
Haid 260
Haider 337
Haigis 225
Hainiss-Trón 326
Hajdu 217, 225
Hajós György 222
Hajós Márta 297
Hajtó 245
Halasi 252
Halasy-Nagy 243
Halász: Justh 347
Halász: Montell 342
Halász: Steele 342
Halász: Zweig 343
Halász Béla 284
Halász János 260
Halász Lajos 259
Halász Margit 273
Halecki 333
Hallbauer 266
Haller: Dannenbauer 332
Haller, Adolf 347
Haller, Paul 238
Hallósy 343
Hamann 312
Hamann: Herzog 228
Hamelbeck 251, 260
Hamilton: Lupo 348
Hampel 295
Hamvai 273
Hamvas: Almásy 322
Hanák 340
Hancke 331
Hangel 247
Hanish 301
Hankamer 325
Hankiss 239, 321
Hannich 232
Hanzó 257
Harbord: Howard 243
Harmatta 331
Harrer 314
Hartmann: Konrad 222
Hartmann: Otto 229
Hartmann, Hans 280
Hartmann, Otto I. 298
Hartung 332
Hartwick: Kniewald 232
Hase, Georg 270
Hase, Günther 252
Hasse 318
Hassmann 278
Hatzfeld: Klemperer 321
Haucke 220
Hauer 237
Haufe: Blanck 319
Haupt, Georg 353
Haupt, Harald G. 286
Haushofer 337
Haushofer: Ratzel 239
Havemann 254
Havranek: Schneider 353
Haydn: Brand 318
Haydn: Ebert 345
Häberlin 222, 228
Häckel 291
Häckel: Szenczi 292
Häring 281
Häring: Vetter 314
Hebbel: Münz 325
Hebert 279
Hechenblaikner 279
Hecht 324
Heck 300
Heckel 228
Hedderich 246
Hedemann 255
Hedin: Montell 342
Heeren: Kahn 330
Heering, G. J. 246
Heering, Walther 318
Hege: Rodenwaldt 313
Hegedüs: Heincz 316
Hegedüs Loránt 347
Hegedüs Nándor 247
Hegedüs Sándor 347
Hegel: Doskar 222
Hegel: Löwith 223
Hegel: Schwarz 224
Hegener: Dörfler 314
Hegyi László 231
Hegyi Tibor 320
Heidegger 222
Heilmann: Seiff 248
Hein 347
Heincz Katalin 316
Heincz Pál 281
Heining 257
Heinrich 347
Heinroth 227
Heisenberg 295
Heisler 301
Heiss 326
Heissig 249
Hekler 347
Held 312
Helfritz 256
Helinant 326
Hellebronth 353
Hellwig, L. W. 347
Hellwig, Otto K. 306
Helvig, Karl 340
Hempel 329
Henderson 247
Hendrikx 230
Hennersdorf 289
Hennig 340
Henrik IV., angol kir.: Stranders 332
Henrik VIII., angol kir.: Fatta 332
Henrik VII., német kir.: Hotz 332
Henrik VII., német kir.: Schneider 351
Herbach 287
Herczeg 322
Herczeg: Gömöry 334
Herczeg: Nagymihály 349
Herder 325
Herder: Niedermann 235
Heribert-Nilsson 298
Hering, Ernst 276
Hering, Gerhard 345
Hermann: Plato 329
Hermann, Alfred 314
Hermann, Nikolaus 232
Hermann, Rudolf 263
Herodotos. Harmatta 331
Herre 249
Herrmann 283
Herschel: Urbach 352
Hertwig 347
Herzog 228
Hesse, Arthur 301
Hesse, Wilhelm 287
Heuss 347
Hevesy 318
Heyde, Johannes Erich 217
Heyde, Ludwig 251
Heydrich: Ludwig 324
Heye 341
Heymann: Pannenborg 226
Héyret: Marcus von Aviano 348
Heysinger 225
Hézser 238
Hickmann 274
Hielscher 341
Hierl: Hase 252
Hilliger 347
Hiltebrandt 331
Hincz: Fodor 318
Hinz: Kaempfer 337
Hippokrates: Diepgen 301
Hippokrates: Lartschneider 301
Hiranplücks 337
Hirmer 315
Hitler: Canevari 332
Hitler: Hoffmann 268
Hitler: Munter 251
Hitzler 279
Hlaváts 320
Hochgreve 300
Hock 228
Hodson 256
Hoepel 260
Hofbauer 297
Hoffmann: Bellonci 344
Hoffmann: Cues 222
Hoffmann: Orff 328
Hoffmann: Wetzel 298
Hoffmann, Erich 278
Hoffmann Ernő 302
Hoffmann, Hans 347
Hoffmann, Heinrich 268
Hoffmann, Kurt 299

Hoffmann, Moritz 241
Hoffmann-Harnisch 341
Hoffstaedter 326
Hofhauser 260
Hofmann: Grabmann 255
Hohenstaufi Konrád: Pfister 350
Hohlbaum 325
Holcombe 245
Holenda 295
Holitser 341
Holl 295
Hollander 237
Hollmann 301
Hollmann: Kurth 220
Holló 341
Hollós 265
Holthöfer 303
Holtz 277
Holub: Kónyi 231
Hóman 334
Homéros 328
Hont 320
Hopf 320
Hopf: Sasse 233
Horn 274
Horn: List 274
Horogszeghy Szilágyi: Rózsahegyi Dereánó 350
Horony-Pálfi 270
Horsten 251
Horthy: Nagymihály 334
Horthy: Szilágyi 353
Horváth: Bessenyei 322
Horváth: Schneider 353
Horváth: Szemere 247
Horváth: Török 250
Horváth Ambrus 347
Horváth Barna 227, 232, 235, 240, 254, 255, 256, 268
Horváth István 239, 305
Horváth Jenő 331, 334, 347
Horváth Miklós 341
Horváth Sándor 255
Hossfeld 308
Hottinger 266
Hotz 313, 332
Howard 243
Hoyer 307
Höfer: Schreyer 308
Höfler 225
Höhn 245
Hölder 293
Hölderlin: Kommerell 325
Hölderlin: Michel 349
Hölderlin: Peters 325
Hönninger 277
Hörmann 299
Hubay Kálmán 243
Hubay Miklós 320
Huber: Silone 244
Huber, Ernst Rudolf ... 257, 265
Huber, Fritz 347
Huber, Jakob 347
Huch, Ricarda 316
Huch, Richard 256
Hufeland 347
Hugelmann 243
Huizinga 243
Hultsch 232
Humboldt: Linden 294
Humboldt: Vossler 244
Hunya 241
Hunyadi Mátyás: Márkus .. 236
Hunyady: Nagymihály 349
Hus: Vischer 352
Husemann 301
Huss: Schlitt 292
Huszár 315
Huszti: Plautus 329
Huxley 237
Huysmans 230
Hüber 283
Hübner, Alexander 241
Hübner, Reinhold 347
Hübscher: Schopenhauer ... 224
Hüssener 260

Ibsen: Farinelli 329
Ignácz Rózsi 247
Ignácz Sándor 300
Ihe: Bye 289
Ihrenfeld 229
Ihrig 281
Ihringer 332
Ila 254
Illyefalvi 241
Illyés: Kosztolányi 348
Ilse 305
Immermann: Fehse 324
Implom 253, 310
Imre, Szent: Péchy-Horváth 230
Imre, Szent: Teller 230
Imre: Proszt 296
Imre Lajos 271
Imre Sándor 271
Inántsy-Papp 270
Incze: Makay 233
Indali: Légrády 323
Ingrosso 286
Ipser 236
Irk 258
Irmédi-Molnár 344
Isabella d'Este: Bongiovanni 344
Issekutz 304
Istóczy: Bosnyák 345
Istóka 321
István, Szent, magy. kir. 351
István, Szent, magy. kir.: Berkovits 316
István, Szent, magy. kir.: Hóman 334
István, Szent, magy. kir.: Malcomes 348
István, Szent, magy. kir.: Terranova 334
Iványi: Czagányi 286
Izsó: Weisz 315

Jacob-Friesen: Gummel 330
Jacquemin 289
Jaensch 225
Jagellók: Pásztor 241
Jager 257
Jagow: Luise 348
Jahn 347
Jahn-Rusconi 310
Jakab II. angol kir.: Rigney 332
Jakob 247
Jakowenko 222
Jancsó 335
Janits 264
Jankó 304
Jánosi Gyula 335
Jánosi József 222
Jánossy 331
Janovics 320
Jansen 222
Jántzen 239
Jastrow 217
Jäckel: Heiss 326
Jäger 267
Jäschke 234, 341
Jeaffreson 324
Jecht: Kühnemann 276
Jecht: Thalheim 269
Jendrassik 293
Jenei 334
Jenő, szavoyai herceg: Bibl 344
Jenő, szavoyai herceg: Horváth 347
Jenő, szavojai herceg: Jori .. 347
Jenő, szavojai herceg: Oehler 349
Jentsch 249
Jeschke: Heiss 326
Jilski 266
Jócsik 282
Johannes von Lykopolis 230
Johnson 341
Jokisch 308
Joó 243
Joos 261
Jooss 234
Jordáky 335, 336
Jori 347
Josserand 250
Jouvenel 335
Joyce: Giedion-Welcker 346
József II. magy. kir.: Bánlaky 267
József II. magy. kir.: Markó 335
József főherceg: Szeghalmy 343
József Attila 321
Juckenack 303
Juhász: Gáldi 337
Juhász István 353
Juhász Viktor 340
Jullien: Lattaignant 327

Jung: Fluhme 251
Jung: Wickes 273
Jung, Carl Gustav 225, 234
Jung, Julius 285
Jung-Stilling 232
Jung-Stilling: Müller 325
Jurg 334
Jurkovic 285
Justh Ödön 320
Justh Zsigmond 347
Jülich 278
Jünger 291

Kaas 258
Kádár 303
Kadic 297, 299
Kaempfer 337
Kaempffer: Dresler 248
Kaffka 343
Kahn 330
Kainz 291
Kalkschmidt 316
Kállay 274
Kállay: Keve 291
Kallimachos: Devecseri 328
Kálmán, Könyves, magy. kir.: Kassay 347
Kamel Moustafa 338
Kamlah 231
Kammerer 314
Kampis 314
Kane: Bushnell 340
Kant 222
Kant: Kovács 222
Kant: Luther 233
Kant: Victor 224
Kapi 233
Kapp, Julius 318
Kapp, Rolf 257
Kappelmacher 328
Karácsony 272, 293, 321
Karácsonyi 322, 347
Karasek: Kauder 246
Kardos 323, 335
Karfeld 341
Karlinger 308
Károly III. magy. kir.: Bánlaky 267
Károly II., spanyol kir.: Pfandl 336
Károly XII. svéd király: Schilling 350
Károly István 341
Károly Miklós 238
Kárpáti 323
Karrer 296
Kartsoke 262
Kasper 315
Kassay 347
Kaszás 323
Katharina von Genua: Sertorius 230
Kathona 233
Katona 287
Katona: Karácsonyi 347
Katona Puszta 308
Kauder 246
Kaufmann 314
Kayser 279
Kayser: Rentrop 279
Kazinczy: Daniel 308
Kazinczy: Révay 350
Kazintzi: Blahó 306
Kegel 257
Keitel: Hoffmann 268
Keiter 242, 298
Kékessy 245
Kelemen 291
Keller: Fischer 324
Keller, Heinrich 304
Keller, Wolfgang 324
Kelletat: Mühling 234
Kemény Gábor 246
Kemény Lajos 312
Kendall 270
Kenéz 327
Kenéz: Mihályfi 349
Kennsbert 230
Kepler: Steck 294
Kerber 316
Kerecsényi 348
Kerék 281
Kerekesné Hatvany Mária: Brupbacher-Bircher 304
Kerékgyártó 323
Kerényi 234, 328
Kerényi: Homéros 328
Kerényi: Jung 234
Keresztury: Eckhardt 254
Kereszty 276
Kern Aurél 243
Kern, Fritz 249
Kernstock: Wendt 267
Kertész: Dakó 252
Kertész: Péchy-Horváth 230
Kertész Árpád 307
Kertész Elemér 268
Kertész István 245
Kertész János .. 232, 329, 334, 341
Kessler 297
Ketels 246
Kétly 341
Keuchenius 246
Keve 291
Keynes: Drahota 274
Keyserling 227
Kidric 218
Kieckbusch 250
Kieckers 291
Kiefer 283
Kieszling 325
Kietzell 242
Killinger 341
Kilpatrick 288
Kincsesy: Németh 251
Kindt-Kiefer 255
Kinosita 337
Király 272
Kirsten: Küas 313
Kishindi Komposcht: Sedey.. 270
Kiss Edit 323
Kiss Ernő 272
Kiss Ibolya L. 348
Kiss László 341
Kiss Tihamér László 233
Kitayama 235
Klaas: Woodruff 281
Klaetsch 307
Klages: Schuler 292
Klages: Wittlich 226
Klaiber-Gottschau: Lagerlöf . 348
Klaiber-Gottschau: Sick ... 351
Klampen 348
Klassen 243
Klassen: Möser 243
Klatt 227
Kleiminger 314
Klein 222, 228
Klein: Boruttau 287
Kleiner 329
Kleint 225
Kleist: Kommerell 325
Kleist: Psaar 325
Kleist: Rieschel 325
Klemer 258
Klemperer 321
Kletzl 312, 313
Klickermann 260
Klingner 331
Klivényi 258
Kluckhohn 325
Kluge, Franz Hermann 220
Kluge, Hans 318
Kluge, Rudolf 258
Klute 277
Kluth, Heinrich 300
Kluth, Rolf 268
Kmoskó 306
Kmoskó: Pataky 349
Knapp 289
Knecker 274
Kner 267
Kniewald 231, 232
Kniezsa 247
Kniffen 341
Knolle: Sasse 233
Knur 262
Koberstein 280
Koch Katalin 324
Koch Lajos 318
Koch, Lutz 341
Koch, Rudolf 229
Kodály: Eckhardt 254
Koechlin 275
Koegler: Mandach 316
Koelle: Kammerer 314
Koetschau 348
Kogon 225
Kohl: Sastrow 350
Kohlrausch 295

Kolbe, Friedrich 303
Kolbe, Kurt 278
Kolbenheyer 222
Koller, Alfred 251
Koller, Gottfried 298
Kollmanné Dávid Andrea ... 306
Kolosváry-Borcsa: Ellert ... 346
Komáromi: Karácsonyi 322
Komáromy 334
Komáromy Pély: Fornet ... 301
Komlóssy 337
Kommerell 325
Komócsy 348
Koncsek: Dakó 252
Konfuzius: Darré 243
Konkoly 300
Konkoly: Tichy 343
Konrad, Andreas 222
Konrad, Arno 287
Konstantin, nagy bizánci császár: Ranke 331
Kont 323
Kónyi 231
Koós 287
Koppe 287
Koppi: Horváth 347
Koppin 266
Kopsch: Rauber 302
Korn 315
Kornis 323, 348
Kornis: Sebestyén 322
Korponay 242
Korvin Mátyás: Berkovits . 316
Kósa 236
Koschaker 264
Kossmann 329
Kossuth: Hegedüs 347
Kossuth: Paál 334
Kossuth: Vértes 352
Kosztolányi 348
Kovács: Bartha 322
Kovács: Pálos 319
Kovács: Perneczky 251
Kovács Béla 222
Kovács Endre 247, 320
Kovács Ferenc 299
Kovács Imre 254
Kovács József 238
Kovalóczy 280
Kovalóczy: Somogyi 287
Kováts 268
Kozma Antal 236
Kozma Lajos 313
Köberle 319
Kögl 325
Köhler 268
Köhler, Doris 308
Kölcsey: Kerecsényi 348
König Géza 285
König, René 336
König, Wilhelm 341
Körössy 297
Kőszegi: Bartha 322
Kötschau 301
Kötzschke 264
Kracker: Garas 316
Krafft, Eberhard 276
Krafft, Karl E. 226
Kramer 291
Kramm 219
Kranefeldt: Jung 225
Kranz, Heinrich Wilhelm 238, 242, 258, 268
Kranz, Walther 222
Kratzenberg 246
Krause 275
Krause: Schwarz 256
Krausnick 249
Krayl 348
Krebs: Storch 266
Krebs, Gertraud 303
Krebs, Norbert 341
Kreibig 222
Kreilisheim 318
Krenkel 297
Kress 263
Kressler: Nishida 235
Kretschmar 301
Kreutzberg: Pirchan 350
Krieg 341
Krings 222
Krisztina, svéd királynő: Montesi Festa 349
Kriza 293
Krock: Savitsch 350
Kroeber 235
Kroedel: Heinroth 227
Krogh 298
Krogmann 331
Krohne 262
Kroll 314, 316
Kropff 274
Krueger: Wellek 226
Krug von Nidda 240
Kruif 303
Kruk 285
Kruse 279, 285
Krüger 243
Krüger: Kluge 258
Krüger: Kohlrausch 295
Kuczynski 275
Kugy 321
Kuhlenbeck: Bruno 221
Kuhn 297
Kuhn: Kauder 246
Kuiper 223
Kulin 295
Kullmann: Sulyok 288
Kultsár: Markos 349
Kun Kuti 294
Kunike 290
Kunos: Teszler 351
Kunze: Kruif 303
Kurth 220
Kuszkó: Bartha 322
Kuthy: Meggyes 323
Küas 313
Kühár 231
Kühár: Kniewald 231, 232
Kühn 268
Kühne, Eitelfritz 278
Kühne, Johannes 348
Kühne, Walter 261
Kühnemann 276
Küng 278
Küntli 341
Kürti: Montaigne 327
Küssner 227
Küster 272
Küttner 251
Kwasnik 296

Lacour-Gayer: Grivel 335
Laczkó 306
Laczkó: Szalai 323
Ladányi 339, 340, 342
Lades 246
Ladik 270
Lafond 313
Laforet: Grabmann 255
Lagerlöf 348
Lai 281
Lais 230
Lajos XVI. francia kir.: Abertazzi 352
Lajos, nagy, magy. kir.: Dercsényi 333
Lajtor 338
Lajtos 341
Lakos 348
Laky 241
Laky: Bikkal 286
Lalive 257
Lamparter 233
Land 223
Landvogt: Wassilij 229
Lang: Sertorius 230
Lang, August 233
Láng György 348
Lang, Oskar 221
Láng Sándor 301
Lange 233
Langenbucher 219
Langenfeld 278
Lantos-Kiss 272
Lanzani 234
Lapie 225
Larenz 243
Lartschneider 301
László 335
Lászlóffy: Trummer 305
Lattaignant 327
Laufenburger 275
Lauffer 289
Lautner, Harold 314
Lautner, Julius Georg .. 251, 264
Lavagnino 310
Lavagnino: Taramelli 311
Lavater 348

Lavies: Traub 218
Lavotha 291
Lavotta 218
Lázár 260
Lazzati 223
Lazzerino 223
Läubin 223
Lechler 301
Lechner 341
Lecocq: Vadé 327
Le Fort 254
Légrády 323
Lehmann 233
Lehmann: Markus 288
Leibbrand 301
Leipoldt 229
Leisegang 327
Leitich 312
Leitschuh 312
Leixner 268
Lejeune: Blumhardt 232
Lélj 239
Lempp 263
Lendvay 290
Lengyel: Koós 287
Lengyel Ernő 287
Lengyel Zsigmond 287
Lenox: Lydenberg 219
Lenti 241
Lenzen 223
Leo XIII. pápa 251
Leonardi 301
Leonardo da Vinci 348
Leonardo da Vinci: Venturi . 317
Leoni 256
Leopardi: Manetti 348
Lepszy 312
Lesenyei 303
Lesenyi 306
Lesor: Methorst 241
Lessing: Rehm 325
Lesták 323
Leupold 288
Ley 249
Lévai 268
Lévai: Kont 323
Lewis: Black 279
Lhotsky 313
Libik 305
Lichtenberg 348
Lichtenberger: Strauss 298
Lickey 341
Lienhard 325
Lieszkovszky 341
Liffa 297
Lilje 268
Lindemann 337
Linden 294, 325
Lindenberg 348
Lindner 308
Linfert 316
Linke: De Rudder 303
Lipics 263
Lipót I. magy. kir.: Marcus von Aviano 348
Lippay 286
Lipps 226
Lissák 302
List, Friedrich 274
List, Fritz 270
Liszievicz 306
Liszt: Hankiss 321
Liszt: Takács 319
Litt 223
Liverani, Franceso Armando. 276
Liverani, Giuseppe 315
Livi 237
Lobmayer 334
Loets: Broekaert 345
Loewenberg 223
Logothete 336
Lohf 313
Lohr 318
Loidl 238
Lojewski 249
Lombardi, Franco 223
Lombardi, Giovanni 259
Lónyay 353
Loosen 228
Lorenz 332
Lorenz: Hermann 232
Lorenzetti 313
Lorey 249
Loria: Ricci 274
Loschi 348
Lossen: Sprinz 311
Lotz, Arthur 320
Lotz, Johannes 228
Lovass: Salazar 245
Lovassy 335
Lo Vecchio Musti: Pirandello 218
Löhr 273
Löschenkohl 332
Löwith 223
Löwy 302
Lucanus 300
Lucchesi 341
Luckas 285
Ludwig, Otto 324
Ludwig, Walter 330
Lufft 276
Lugossy Ilona 272
Lugossy Margit 226
Luib 258
Luise Dorothee: Koetschau . 348
Lukács 327
Lukács: Elbert 270
Lukas 285
Lukinich 333
Lukinich: Eötvös 346
Lukinich: Gáldi 337
Lumbroso 348
Lundborg 298
Lupo 348
Luther 233
Luther: Boehmer 344
Luther: Hultsch 232
Luther: Lamparter 233
Luther: Ostwald 296
Luther: Pinoma 233
Luther: Zinzendorf 233
Lutostanski 254
Lutz 298
Lux 291
Luxemburg 280
Luzsénszky 238
Lücke: Leonardo da Vinci . 348
Lüdecke 278
Lütge 253
Lützow 270
Lydenberg 219
Lydwine de Schiedam: Huysmans 230
Lyka 312
Lykurgos: Darré 243
Lyon 278

Machiavelli 336
Machiavelli: König 336
Machiavelli: Ritter 244
Machiavelli: Russo 328
Mack 226
Madácsy: Bartos 322
Madarász: Radocsay 317
Madariaga 341
Máday 226
Maderspach 321
Magallan: Baumgardt 339
Magay: Rajczy 266
Maggini: Alfieri 327
Magnus: Dörfler 345
Magyar 291
Magyarországi Jakab: Gábriel 241
Mahling 259
Maier 223
Maillart 342
Mainardi 275
Maisenhälder 260
Maiuri 339
Majláth 228
Major 274
Majoros 323
Makay 233
Makkai: Gáldi 337
Makkai János 240, 290
Makkai László 333, 335
Makkai Sándor 335
Maklári 296
Maksai 334
Malatesta: Freri 336
Malcomes 348
Malfilâtre 327
Malinsky 238
Mallinckrodt: Schiffbauer .. 220
Malthus 274
Malvagna 258
Malvezzi 348
Maly 246
Malzahn 260

Manacorda: Goma Tomas .. 336
Mancini 310
Mandach 316
Mandeville 324
Manetti 348
Maniani 348
Manns 331
Mantovani 302
Manuel: Mandach 316
Manzini 275
Manzoni: Crispolti 327
Márai 219
Márai: Nagymihály 349
Marassovich 323
Marbe 242
Marc-Vincent 335
Marconi 310, 339
Marcus von Aviano 348
Marczell 349
Marenesi 310
Marescalchi 281
Marescotti: Minghetti 336
Margit, Szent, Skócia királynéja: Malcomes 348
Mária Terézia magy. kir. 258
Mária Terézia magy. kir.: Bánlaky 267
Mária Terézia, magy. kir.: Corti 345
Mariani: Ricci 339
Marini 242
Marjay 268
Markó 335
Markos György 282
Markos János 349
Markos Olivér 262
Márkus István 236
Márkus Jenő 233
Markus, K. 288
Márkus László 320
Marle 317
Marnavics: Galla 346
Marrani 275
Martin, Alfred 223
Martin, Henry 312
Martino 290
Márton 238
Márton: Dakó 252
Márton: Élthes 316
Márton: Lantos-Kiss 272
Mártonvölgyi 334
Marvin 223
Marx: Albrecht 271
Marx: Sebestyén 254
Marx: Wells 267
Marzell 299
Marzolo 272
Marzorati 223
Masini 223
Massányi 315
Massow 220
Masurek-Rudoma 226
Máté Imre 281
Máthé: Frank 346
Máthé István 286
Máthé Kálmán 291
Máthé Lajos 321
Mathia 318
Mathiász: Váry 352
Mathieu: Storch 266
Matic 290
Matilde di Canossa: Nencioni 349
Matolay Géza 349
Matolay Tibor 295, 297
Mátrai 322
Mátrai: Günther 271
Mattei 223
Matura 239
Mátyás: Baranyai 306
Mauceri 310
Mauclair 314
Maull 342
Maur 251
Maurer 246
Mauritz: Kappelmacher 328
Mauro 278
Maurois 269
Maximus Confessor: Balthasar 231
Maximus Confessor: Loosen 228
May 223
Mayer 288
Mayer: Hartung 332
Mayer, Alfred 285
Mayer, Anton 319
Mayr, Max 292
Mazzantini: D'Angelo 284
Mazzetti 272
Mazzini 308, 327
Mazzini: Giusti 243
Mazzoni 258
Märkisch 325
Mead 234
Mechler 306
Mécs Imre 323
Mécs László 323
Medebach 240
Medici 279
Medici Mária: Datta De Albertis 345
Medvigy 285
Meggyes 323
Megyery 269
Meier 292
Mein: Istóka 321
Meine 249
Meinong 223
Meissner, Bruno 330
Meissner, Fritz 278
Meissner, Otto 332
Meissner, Paul 236
Melly 303
Melzer 292
Memling: Drost 316
Mendelssohn: Reichmann .. 224
Meng: Beers 344
Menge 292
Mennicken: Geisler 239
Mennyey 285
Mensáros: Angyal 254
Menschell 259
Menz 307
Menzel, Eberhard 218
Menzel, Joachim 218
Meozzi 328
Mercier 295
Merkel 230
Merkens 220
Messer 226
Mester 263
Mészáros 342
Metastasio: Orel 319
Metastasio: Russo 328
Methorst 241
Metzger 226
Mewes 280
Meyer: Linden 325
Meyer: Luther 233
Meyer: Siegel 351
Meyer, Alfred Richard 349
Meyer, H. B. 309
Meyer, H. R. 283
Meyer, Konrad 248, 282
Mezey: Siilasvuo 269
Mezzasoma: Pullé 245
Michel, Robert 290
Michel, Wilhelm 349
Michelangelo: Pempelfort .. 350
Michelangelo: Sedlmayr 312
Michoff 284
Mickiewicz: Kertész 329
Mie 295
Mieth 235
Mihalik 307
Mihalovics 251
Mihályfi 349
Mikecs 247
Mikesy 293
Mikó 258
Mikola 295
Mikszáth: Schöpflin 323
Mikusch 349
Milani 258
Milhoffer 281
Miller-Verghy: Eminescu ... 329
Millev 324
Milotay 243
Milovic 330
Ming-Chung Tay 286
Mingazzini: Rumpf 312
Minghetti 336
Minoletti 284
Minto 310
Mirabeau: Barthou 344
Mises 223
Miskolczy 349
Missiroli 249
Missiroli: Sorel 331
Mitchell-Hedges 300
Mithay 299

Mitteis 243
Mitze 242
Mladiáta 270
Modest 280, 281
Moeller 336
Moens 250
Mohr 305
Mók 266
Moldoványi 260
Moliére: György 326
Molinari 247
Moll: Pedrotti 349
Molnár C. Pál: Szőnyi 308
Molnár Ilona 226
Molnár Mihály 233
Molnár Péter 259
Molotow 249
Mommsen 331
Monaco 339
Monegazzi 286
Monnier 336
Monoszlói: Peisch 323
Montaigne 327
Montanelli 269
Montell 342
Monterisi 353
Monterisi: Manzini 275
Montesi Festa 349
Montgelas: Schilling 244
Monti, Antonio 249, 349
Monti, Vincenzo 328
Moos 330
Móra 264
Morandi 282
Morassi 310
Moravec 331
Morazzoni 310
Moretti 311, 313
Morgagni: Giordano 346
Móricz: Nagymihály 349
Moritz: Köhler 308
Morres 303
Morus 254
Morus: Ritter 244
Moser 319, 349
Moser: Lautner 251
Mosonyi: Sonkoly 319
Mossdorf 342
Mozart 319, 349
Mozart: Moser 319
Mozart: Tóth 319
Möbius 317
Mödlinger 300
Mölders: Forell 346
Möller 278
Möllers 266
Möser 243
Möser: Klassen 243
Munk 296
Munter 251
Murasaru: Eminescu 329
Muratori 311
Murawski 269
Mursinszky 265
Murzi 243
Mussolini 244, 245
Mussolini: D'Agata 345
Mussolini: D'Andrea 244
Mussolini: Missiroli 249
Mussolini: Pullé 245
Mussolini: Robakidse 350
Mühlbrecht 307
Mühling 234
Müller: Crouy-Chanel 345
Müller: Ihringer 332
Müller: Johnson 341
Müller: Keller 304
Müller: Rogers 321
Müller: Stark 295
Müller: Zadányi 323
Müller, Adam 217
Müller, F. Max 235
Müller, Günther 325
Müller, Hermann 325
Müller, Ludwig 269
Müller, Max 223
Müller, Otfried 302
Müller, P. A. 295
Müller, R. 304
Müller, Rolf 263
Müller-Armack 274
Müller-Brandenburg 253
Müller-Freienfels 226, 322
Müller-Grah: Wersin 315
Müller-Hofstede de Groot: Heering 246
Müller-Lenhartz: Wendt ... 242
Müller-Wulckow 313
Münster 220
Münz 325
Müthling 288

Nadányi 339
Nádas 253
Nadler: Vilmos svéd kir. herceg 343
Nádor 240
Nagel 262
Nagy Dénes, kislégi 274, 349
Nagy Endre 342
Nagy Imre 263
Nagy Iván (Edgár) 281
Nagy Jenő 293
Nagy Miklós 330
Nagy Zoltán 312
Nagymihály Sándor 334, 349
Nakoinz 225
Napoleon I.: Aubry 344
Napoleon I.: Bay 333
Napoleon I.: Borghetti 345
Napoleon I.: Reinhardstein . 350
Nardi 331
Nasse 317
Natkó 250
Nawrath 313
Nebioglu 276
Neergaard 295
Nef, Hans 256
Nef, Willi 244
Negro 264
Neher 349
Nelson: Lupo 348
Nemes 272
Nemeskéri-Kiss 349
Németh: Sedey 270
Németh Béla 251
Németh Gyula 293
Németh István László 319
Németh László 244
Németi: Varga 329
Nemetz 269
Nemitz 312
Nencioni 349
Nép 282
Neresoff: Genoff 337
Netemeyer 306
Neubauer: Malthus 274
Neuberg 298
Neubert: Klemperer 321
Neufforge 219
Neumann Béla 301
Neumann, Siegfried 288
Nicoforo 259
Niedermann 235
Niehaus 342
Nietzsche: Hultsch 232
Nietzsche: Klein 222
Nietzsche: Löwith 223
Nietzsche: Martin 223
Nietzsche: Schwarz 227
Niewöhner 253
Nigrelli: Esterházy 346
Nilsson 234
Nishida 235
Nobile: Aristoteles 221
Noelle 240
Nofri 219
Nonnenbruch 277
Nordau: Révész 350
Norton 286
Nostradamus: Krafft 225
Novák, Arne 330
Novák Ernő 302
Nötel 276
Nuzzo 336
Nüll, von der 319
Nürnberger: Kramm 219
Nyárády 307
Nyáry 333
Nyireő: Szemjonov 338
Nyiry 325
Nyisztor 349

Oberding 243
Oberschall: Bárányné 315
Obst 285
Odermatt 303
Oehler 349
Oertel: Pöhlmann 253

Old 337
Oldenbourg 217
Oldenburg 235
Olivecrona 256
Olofsson 323
Oltmanns 228
Omodeo 246, 349
Onatskyj 336
Opitz: Schöffler 332
Oppel 317
Orel, Alfred 319, 325
Orel Géza 272
Orff 328
Origone 258
Orlando 275
Orsós 302
Orsós: Hézser 238
Ortmann 287
Ortutay 334
Ortvay 294, 295, 349
Osske 223
Ostrogorsky 337
Ostwald 296
Otto: Christoffel 314
Otto: Frick 227
Otto: Küssner 227
Otto, Ernst 272
Otto, Rudolf 229
Ottolini: Pellico 350
Overberg: Hoffmann 347
Ovidius: Hoffstaedter 326
Ovink 223
Ozorai 271
Örkényi 312
Ősz 240

Paál 334
Pacchioni 311
Pache: Ramuz 317
Paderello 272
Paganini: Tibaldi Chiesa ... 351
Pagliaro 244
Paillon: Calou 314
Pákozdy 229
Pál 226
Pál: Ronsard 327
Palágyi: Wurmb 294
Palama: Wassilij 229
Palamidessi 302
Palazzi 292
Pálfi 234
Palfy: Broekaert 345
Palladino 275
Pallenberg 279
Pallottino 339
Palluchini 317
Pálóczi-Horváth György 249
Pálóczi Horváth Lajos 319
Palomba 285
Pálos Ferenc 272
Pálos L. Ferenc 319
Palotay 315
Pály: Várdai 352
Pályi 304
Pancrazi 328
Pange 349
Panka 349
Pankotay 323
Pannenborg 226
Pantaleoni: Ricci 274
Pantel 261
Pantó 298
Paoli: Rota 350
Pápai 280, 284
Papini 229, 239, 328
Papp György 231
Papp László 280, 305
Papp Márta 334
Papp Zoltán 272
Paracelsus 223
Paracelsus: Diepgen 301
Paracelsus: Schmaltz 304
Paracelsus: Sills-Fuchs 351
Paracelsus: Sticker 351
Paracelsus: Szabó 326
Pareto: Ricci 274
Parler: Kletzl 313
Parmenides: Riezler 224
Páros 320
Pascazio 251
Pascher 232
Pascoli 328
Pastenaci 284
Pásztor 241
Pataky 349
Pataky: Simonffy 318
Pátkai 300
Pátzay 317
Paul, Alexander 238
Paul, Ludwig 236
Paul, Manfred 279
Pauler: Csurgai 228
Paulovics 339
Paulsen 317
Pázmándy: Kozma 236
Pázmány: Erdős 231
Pazzini 303
Péchy-Horváth 230, 242
Pedersen: Andersen 329
Pedrazzi 342
Pedrotti 349
Pei-Lin 272
Peisch 323
Pellegrinetti 349
Pellico 350
Pellizzi: Blasi 352
Pempelfort 350
Péntek 323
Peppler 251
Perini: Arista 244
Perizonius: Glass 332
Perl: Augustinus 228
Perneczky 251
Pernitzsch 234, 342
Perret: Gilbert 326
Perrot 289
Pertinyi 305
Pesce 311
Pessler 309
Pestalozza 338
Pestalozzi: Haller 347
Petain 269
Pétain: Marc-Vincent 335
Pétain: Suarez 351
Peteani 336
Peter 333
Péter, nagy, orosz cár: Markos 282
Péterfi 308
Peters: Klampen 348
Peters, Eduard 299
Peters, Friedrich Ernst 325
Pethő 263
Pető 293
Petőfi: Majoros 323
Petőfi: Marassovich 323
Petőfi: Sándor 350
Petraccone 312
Petrau 217
Petrone 255
Petronievics 223
Petrovics: Hekler 347
Petruzzellis 330
Pettinato 244
Petzolt: Böhm 315
Peuckert 290, 342, 350
Pewny 317
Pezold 302
Pfandl 336
Pfeffer 240, 342
Pfeifer 223
Pfiffner 267
Pfister 350
Pfitzner 319
Pflaume 252
Pflug 239, 305
Piaggia: Pellegrinetti 349
Piazza 280
Picht 254, 269
Pickett: Block 279
Pieper, Josef 229
Pieper, Max 330
Pierro: Torri 277
Pietschmann 342
Pietzner 259
Pink 245
Pinoma 233
Pirandello 218
Pirandello: Reiter 328
Pirchan 350
Pirelli 275
Pirenne 331
Piron 327
Pirovich 244
Pisanello: Degenhart 316
Pitkin 227
Pittioni 299
Planiscig 317
Plank 296
Plato 329

Platon: Reichmann 224
Platon: Stroisch 256
Platzhoff: Hartung 332
Plautus 329
Plieninger: Prout 296
Plotinos: Caramella 221
Podmaniczky: Derka 345
Podstatzky-Lichtenstein 321
Poehl: Agthe 237
Pogány: Castiglione 317
Pogány: Rosner 317
Pohl 234
Polgárdy 321, 342
Pollin 307
Polo: Dainelli 345
Pólya 302
Pongrácz Elemér 293
Pongrácz Jenő 261
Popken 233
Por, Odon 277, 278, 285
Posner 338
Pósta 264
Pozsonyi 318
Pozzani 242
Pöhlmann 253
Prámer 261, 265
Prampolini 234
Predöhl 274
Preis: Bornschier 307
Preuss 262
Preusse 266
Preusse: Schlempp 265
Prien 270
Pringle 338
Procacci 311
Prohászka 239, 272
Prosperetti 279
Proszt 296
Proszwimmer 327
Prout 296
Prüser 284
Przibram 295
Psaar 325
Puhr: Bitter 293
Pukánszky 325
Puky Endre 350
Puky Gyula 350
Pullé 245
Pulver 226
Puschkin: Schakhovskoy ... 330
Puymbrouck 245

Quagliati 311
Quelle 315
Quint 223
Quintavalle 311
Quiring: Berg 280
Quistorp 233

Raabe 325
Raabe: Fehse 346
Rabenau 269
Rabinovszky: Bokros-Birman 344
Rackow 265
Rácz 264
Rade: Heering 246
Radecki 230
Radin 256
Radnai 237
Radó 229
Radocsay 317
Radtke 269
Raducanu 253
Raffaello: Serra 317
Raffaello: Venturi 317
Raffay 238
Rafiroiu 236
Ragusino: Berkovits 316
Rahner 229
Raif 247
Rajchman: Pringle 338
Rajczy 266
Rajniss: Briffault 239
Rákóczi Ferenc II.: Bánlaky 268
Rákóczi Ferenc II.: Berlam 333
Rakolcai: Bán 267
Ralfs: Stein 224
Ramuz 317
Ranke 244, 331
Rapaics 306
Rapaics: Vilmos svéd kir. herceg 343
Ráth-Végh 290
Rátz 254
Ratzel 239
Rau 249
Rauber 302
Rauers 241
Ravasz 233, 335
Raven: Gregory 340
Rawe 314
Ray; Bryan 296
Räbel 286
Rechnitzer 350
Rédl 299
Redslob 241, 309
Rédvay 269
Ree: Doromby 268
Reggiori 313
Rehm 325
Reichard 302
Reiche 245
Reichmann 224
Reif 260
Reijnders 226
Reiner 305
Reinerth: Sulger 299
Reinhardstein 350
Reinhardt 287
Reinhart 341
Reinöhl 298
Reinwald 342
Reipert 275
Reischle 282
Reisiger: Maillart 342
Reiszig 334
Reitenbach 258
Reiter, Hans 266
Reiter Rózsa 328
Reithinger 276
Reithoffer 278
Reitner: Georg 227
Reitzer: Rostás 252
Rékai 319
Rellini 315
Reminiczky 321
Renouvier 224
Rentrop 279
Repond: Beers 344
Restori 336
Réthly 297
Réti Márton 305
Réti Menyhért 224
Reumont: Machiavelli 336
Reusche 282
Reuter: Beers 344
Révay Ferenc Frigyes 350
Révay István 247
Revelli 342
Reventlow 257, 332
Révész Béla 350
Révész László 329
Révész-Alexander 313
Rézler 240
Ribera 350
Ricardo 274
Riccardi: Dardano 343
Riccardi: Statera 283
Ricci, Corrado 339
Ricci, Umberto 274
Richard: De Broglie 295
Richter: Kalkschmidt 316
Richter, Ludwig 229
Richter, Werner 350
Rickert: Erdmann 222
Rickmers: Stephen 321
Riedel 248
Riedl 246
Riedl: Kozma 236
Riehl 312
Riemenschneider: Gerstenberg 314
Riemer: Angyal 254
Rienzo: Broqua 345
Rieschel 325
Riezler 224
Rigney 332
Rinderknecht 233
Ring 224, 225
Rinman 218
Rippl-Rónai: Pewny 317
Rippy 338
Ritter 233, 244
Ritter: Dresler 248
Ritter: Stiegele 302
Ritterbusch 273
Ritterbusch: Hartung 332
Ritz 309
Rivière: Gignoux 268
Robakidse 350

Roberti 286
Roberts 307
Rodenwaldt 313
Rodhe 224
Roeder 350
Roemer: Schönemann 249
Roesermüller 225
Roge 217
Rogers 321
Rohden 244
Rohling: Wilhelm-Kästner .. 317
Roiha 319
Rolfes 280
Románné Goldzieher Klára .. 298
Romano 311
Rónai 350
Ronsard 327
Roosevelt: Friederich 338
Roosevelt: Seibert 269
Roósz 282
Roosz: Hóman 334
Rosati: 350
Rosen: Glasenapp 329
Rosenberg 245
Rosenthal: Jung 225
Rosmini: Brunelli 221
Rosner 317
Ross, Colin 342
Ross, Edward Alsworth 235
Rossi, Carlo 300
Rossi, Filippo 311
Rossini: Fraccaroli 318
Rosso: Soffici 315
Rostás 252
Rota 350
Roth 286
Rothacker 226
Rothenberger: Gerken 285
Rott: Ertel 280
Rouast: Josserand 250
Róz 305
Rozs 271
Rózsahegyi: Schopenhauer . 226
Rózsahegyi Dereánó 350
Rózsás 335
Rózsás: Rédvay 269
Rozycki 267
Röck 230
Rögge 260
Röntgen: Neher 349
Rössler 332
Ruckhaber: Hellwig 347
Rudnyékij 292
Rudolf trónörökös: Richter . 350
Rugarli 235
Rumpf 312
Rupp 252
Rupp: Kegel 257
Russel 234
Russo 328
Rutra: Chledowski 335
Rüdiger: Rosenberg 245
Rüssel 227
Saád: Dala 289
Sacerdoteanu 337
Saissy: Kozma 236
Saitta 224
Salaczné Zachár Ilona 350
Salamoni 267
Salani 320
Salata 248
Salazar 245
Salda 322
Salmi 313
Salvatorelli: Mazzini 327
Salvini: Quatskyj 336
Salz: Müller 217
Salzmann: Schwab 228
Samarjai: Kathona 233
Sambo: Mazzoni 258
Sámboky: Gulyás 219
Samhaber 342
Sandberg: Bye 289
Sándor I. orosz cár: Winkler 352
Sándor mester, magyarországi: Gábriel 346
Sándor: József 321
Sándor: Salda 322
Sándor András 263
Sándor József 350
Sándor Pál 224
Sandvei 292
San Nicolo 264
Santini: Vercesi 328
Santoli 290
Santucci 256
Saponaro 350
Sapori 276
Sarcoli: Teodori 282
Sárffy 260
Sárkány 350
Sárközy 294
Sasse, Heinz Günther 249
Sasse, Hermann 233
Sastrow 350
Sattler 229
Sauer 255
Sauer: Gruber 288
Sauter 260
Savic: Berlioz 344
Savitsch 350
Savonarola: Fogarasi 336
Savonarola: Roeder 350
Sayre: Norton 286
Sängewald 220
Scanlon 249
Schabad 224
Schacht: Bertrand 284
Schack 274
Schaffran 312
Schakhovskoy 330
Schaljapin 350
Schalk: De Sanctis 327
Schaller 236
Scharfe 313
Scharping: Reventlow 257
Schattenfroh 267
Schäfer, Erich 279
Schäfer, H. 288
Schäfer István 259
Schätz: Karfeld 341
Scheel 273
Scheerbarth 267
Scheerbarth: Stuckart 265
Scheermesser 261
Scheffer 235
Scheibe: Kroll 314
Scheidl 239
Schelbert 252
Schell: Winter 229
Schelling 224
Schelling: Artz 308
Schelp 271
Scherdin: Geisler 239
Scherillo: Pellico 350
Schering 319
Scheunert: Ertel 280
Schick 229
Schieder 336
Schief 259
Schiffhauer 220
Schiller: Psaar 325
Schilling, Hans-Ernst 244
Schilling, Heinar 350
Schimanek 305
Schirach 236
Schirmer: Dostojewski 329
Schlaf 350
Schlechta 224, 294
Schlee 309
Schlegel: Pange 349
Schleiermacher: Luther 233
Schleiermacher: Ungern-Sternberg 224
Schlempp 265
Schlitt 292
Schmahl 305
Schmaltz 304
Schmidt: Luther 233
Schmidt: Stier 238
Schmidt, Carlheinz 261
Schmidt, Carl Walter 297, 342
Schmidt, Doris 325
Schmidt Edith Erzsébet 323
Schmidt Henrik 291
Schmidt, Justus 315
Schmidt, Leopold 290
Schmidt, Paul 239
Schmidt, R. R. 299
Schmidt, Werner 248
Schmidt-Kehl: Keiter 298
Schmidtbeil 274
Schmieder: Dietzel 275
Schmitt, Anton 252
Schmitt, Paul 262
Schmitthenner; Dietzel 275
Schmitz 219
Schmölders 278
Schnee 248

Schnee: Jakob 247
Schneider, Carl 231
Schneider, Friedrich 351
Schneider, Hans 271
Schneider Miklós 340, 353
Schneider, Reinhold 330
Schneider-Kynast 249
Schneikert 259
Schnerich: Brand 318
Schnitger 290
Schnürer 232
Schnyder von Wartensee: Schuh 351
Schoen 292
Scholtz-Klink 254
Scholz 224
Schomerus 234
Schopenhauer 224, 226, 342
Schopenhauer: Borch 345
Schopf 328
Schott 326
Schott: Volpe 245
Schöffler 332
Schönberg 250
Schönemann 249
Schöpflin 323
Schramm 226
Schreiber, Ernst Martin 331
Schreiber, Heinz 277
Schrenk 319
Schreyer 308
Schreyer: Paracelsus 223
Schreyvogel 351
Schriewer 219
Schröder 270
Schubert: Orel 319
Schubring 249
Schuchhardt 315
Schuchhardt: Grimm 325
Schuh 351
Schuler, Alfred 292
Schuler, Bertram 236
Schuller 246
Schulte 351
Schulteisz 259
Schultz, Franz 326
Schultz, Johannes Heinrich 237
Schultz, Julius 331
Schulz, Günter 326
Schulz, Joachim 246
Schulz, Otto 321
Schulze, Konrad Werner 313
Schulze, Robert 271
Schulze, Siegfried 287
Schulze-Fielitz 282
Schumacher 302
Schumann: Salaczné 350
Schurz 338
Schuster 269
Schuster: Reggiori 313
Schuurmann 230
Schücking: Hecht 324
Schüler 282
Schürmann 281
Schürr: Heiss 326
Schütt 269
Schütz 224
Schwab, Friedrich 237
Schwab, Wilhelm 228
Schwan: Hermann 314
Schwarcz 272
Schwarz, Georg 351
Schwarz, Hans 342
Schwarz, Hermann 226, 227, 229
Schwarz, Justus 224
Schwarz, Theodor 256
Schwarzweber 315
Schwassmann: Diesterweg 294
Schweidler 317
Schweigmann 282
Schweinfurth 317
Schwengler 342
Schwerin, Claudius 264
Schwerin, Waldemar 342
Schwertfeger 275
Schwietering 326
Schwind 248
Schwindrazheim 309
Schwing 302
Schwörbel 257
Sciacca 224
Sebes 272
Sebestyén János 254
Sebestyén Károly 322
Sedey 270
Sedlmayr 312
Seebach: Jung-Stilling 232
Seeger: Hotz 313
Seibert 269
Seidlmayer 336
Seifert 305
Seiff 248
Seiler 238
Sekler 262
Seller 351
Sellmair 227
Semetkay: Mécs 323
Semjén 283
Sentz 262
Seraphim 277
Serda 318
Serédi: Terranova 334
Serra 311, 315, 317
Serra: Marconi 310
Sertorius 230
Sertorius: De Sanctis 327
Seubert 248
Seuse: Gröber 230
Severini Singer 273
Seyler: Kroll 316
Sforza: Josserand 250
Shaftesbury: Osske 223
Shakespeare: Ludwig 324
Shelley: Jeaffreson 324
Sibelius: Roiha 319
Sick 351
Sidgwick: Briffault 239
Siebeck 226
Siebenhaar 259
Siebert 252, 271
Siegel 351
Siegfried: Gignoux 268
Signori 312
Sigwart: Erdmann 222
Sihler 261
Siilasvuo 269
Sikabonyi 218
Siklós 319
Silberschmidt 338
Sills-Fuchs 351
Silone 244
Silva 249
Simion: Komlóssy 337
Simonffy 318
Simoni 320
Simoni: Corsi 319
Simonyi: Takács 351
Sinibaldi 311
Sinka 272
Sipos István 292
Sipos Sándor 276
Six 243
Sixtus V. pápa: Hübner 241
Skribanowitz 262
Sládkovič: Lesták 323
Smaroglay 297
Smith Adam 274
Smith, Lovina Steward 342
Smolitsch 231
Soden 236
Soffici 315
Solling 283
Solonevitsch 249
Soltész 329
Sombart: Ercuta 276
Somogyi: Vásárhelyi 219
Somogyi Géza 287
Somogyi József 237
Sonkoly 319
Soós: Nagymihály 334
Soós Sándor Imre 252
Soós Tihamér 272
Sophokles 329
Soproni 240
Sorbán 265
Sorel 331
Sorrentino 311
Söhngen 228
Sölch: Otto 265
Spallanzano: Capparoni 345
Spann: Sebestyén 254
Spaventa 224
Specht 319
Speer 313
Spemann 307
Speyerer 285
Spiess, August 321
Spiess, Emil 330
Spirito 224

Spranger ... 229
Spreng: Mandach ... 316
Spreng: Ueberwasser ... 317
Sprinz ... 311
Srbik: Ranke ... 244
Staehelin ... 301
Staehelin: Binder ... 237
Stael: Pange ... 349
Stagel ... 263
Stahl ... 351
Stahl: Aschenbrenner ... 284
Stalin: Markos ... 282
Stanislav ... 230
Stark, Alfred ... 282
Stark, Johannes ... 295
Statera ... 283
Stauder ... 277
Staudinger ... 229
Steck ... 294
Steele ... 342
Stefani ... 311
Stefani: Palladino ... 275
Steffen ... 227
Stehr: Baumgart ... 344
Steif ... 226
Steigertahl ... 271
Steimle ... 267
Stein ... 224
Steinauer ... 321
Steinbach ... 335
Steintahl ... 292
Steinweg ... 289
Stelling-Michaud ... 316
Stemplinger ... 290
Stengel v. Rutkowski ... 217, 244
Stephen ... 321
Stepniak ... 336
Steuer ... 252
Stiassny ... 262
Sticker ... 351
Stiegele ... 302
Stier ... 238
Stieve ... 331, 332
Stifler: Hein ... 347
Stifter: Märkisch ... 325
Stiller ... 267
Stimmer: Bendel ... 316
Stirnimann ... 273
Stock ... 307
Stoll ... 259
Stolte ... 334
Stonner ... 229
Storch ... 266
Storfer ... 292
Storm: Boll ... 324
Stöckler ... 318
Stramigioli ... 239
Stranders ... 332
Strano ... 351
Strauss ... 298, 299, 304
Strauss: Specht ... 319
Streckfuss ... 351
Streicher ... 336
Strindberg: Farinelli ... 329
Strobl: Szuchy ... 315
Strodtmann: Bürger ... 324
Stroisch ... 256
Stroothenke ... 238
Strzygowski ... 239
Stuart ... 351
Stuckart ... 265, 269
Stupperich ... 231
Suarez ... 351
Sulger ... 299
Sulliotti ... 269
Sulyok ... 288
Sundar Singh: Ernst ... 346
Supf ... 269
Surányi-Unger 274, 275, 276, 277, 278
Susmel: Szalontay ... 351
Suter ... 294
Suter: Cendrars ... 345
Sümeghy ... 315
Sütő ... 282
Sütő-Nagy ... 247
Svachulay ... 300
Svensson ... 343
Swedenborg ... 228
Swrakoff ... 277
Szabó: Esterházy ... 346
Szabó: Románné Goldzieher 298
Szabó Imre ... 238
Szabó István ... 351
Szabó János ... 326
Szabó Lajos ... 233
Szabó László ... 290
Cs. Szabó László ... 335, 343
Szabó Pál ... 254
Szabó Pál Zoltán ... 334
Szabó Zoltán ... 283, 299
Szabolcsi ... 319
Szabolcsi: Tóth ... 319
Szalai ... 323
Szálasi: Török ... 250
Szalay ... 320
Szalontay ... 351
Szántó ... 314
Szász ... 307
Szász: Kont ... 323
Szauder ... 323
Szeberthy ... 252
Széchenyi: Czakó ... 243
Széchenyi: Éber ... 243, 286
Széchenyi: Hegedüs ... 347
Széchenyi: Karácsonyi ... 347
Széchenyi: Kaszás ... 323
Széchenyi: Kornis ... 323
Széchenyi: Markos ... 262
Széchenyi: Olofsson ... 323
Széchenyi: Paál ... 334
Széchenyi: Sárkány ... 350
Széchenyi: Takács ... 351
Széchenyi: Wieder ... 244
Szedlár: Salazar ... 245
Szeghalmy ... 343
Székely: Castiglione ... 317
Székely György ... 320
Székely Gyula ... 282
Székely Károly ... 295
Szél ... 242
Széll ... 334, 353
Szemere ... 247
Szemjonov ... 338
Szénássy ... 351
Szenczi ... 292
Szendy: Goetz ... 340
Szendy: Nagymihály ... 349
Szentgyörgyi: Forell ... 346
Szent-Iványi: Gregory ... 340
Szentkuty: Huizinga ... 243
Szepesy ... 292
Szerb ... 322
Szerb: Zündel ... 352
Szeredy ... 296
Szerémi ... 334
Szigetvári: Kovács ... 320
Szijártó ... 281
Sziklai: Kertész ... 329
Szikszay: Hanisch ... 301
Szilágyi Béla ... 320
Szilágyi László ... 353
Szilágyi-Simon ... 287
Szimics ... 284
Szimonidesz: Tápay-Szabó ... 314
Szinnyei Merse: Pátzay ... 317
Szirmai ... 225
Sziva ... 326
Szivós ... 232
Szobotka: Szőnyi ... 308
Szolnoki ... 295
Szőnyi Gyula ... 279
Szőnyi István ... 308
Sztehló: Gömöry ... 334
Sztrókay: Kluth ... 300
Szuchy ... 315
Szurmay: Doromby ... 268
Szurovy ... 298
Szüts ... 250
Szüts: Szemere ... 247

Tábori ... 306
Tahy Endre ... 273
Tahy István ... 252, 263, 282
Tajani ... 283
Takács József ... 351
Takács László ... 253, 282, 288
Takács Mariánna ... 351
Takács Menyhért ... 319
Takahashi: Nishida ... 235
Takáts: Nagy ... 330
Tamás, szent, aquinói ... 229
Tamás, szent, aquinói: Pieper 229
Tamás, szent, aquinói: Siebeck 226
Tamás Andor ... 247
Tamás Lajos ... 293
Tangl ... 304
Tangl: Ortvay ... 349
Tanos ... 283

Tápay-Szabó 314, 351
Taramelli 311
Tarchiani 311
Tarcsay 302
Tarján 296
Tarkőy 283
Tarski 294
Tary 289
Tasso 328
Tatár 300
Tauffkirchen 266
Tavaszy 335
Tea 311
Teghze-Gerber 286
Teichmüller: Schabad 224
Teitgen: Josserand 250
Teleki 244, 246, 265
Teleki: Matolay 349
Teleszky 274
Teller 230
Temesváry 285
Tencajoli 351
Tenschert: Mozart 349
Tensfeldt 262
Teodori 282
Terbe 217
Terézia Margit, szent: Stanislav 230
Terranova 334
Tertullian: Baus 231
Teruzzi: Ribera 350
Tessedik: Lakos 348
Teszler 351
Thalheim 269
Thallóczy: Tóth 330
Thallóczy: Traeger 352
Thaon di Revel: Temesváry 285
Theiss 309
Theiss: Smith 274
Thewrewk-Pallaghy 250, 259
Thiel 269
Thiemann, Bernhard 253
Thienemann: Kelemen 291
Thienemann Tivadar 325
Thierfelder 236, 292, 337
Thiessen 351
Thirring 242
Thode 303
Thoma 229
Thompson 241
Thurn-Rumbach 321
Tibaldi-Chiesa 290, 351
Tichy 343
Tiefenthaler 232
Tietz 266
Tigranjan: Greiser 347
Tilden: Lydenberg 219
Tilke: Bruhn 289
Tillich: Hermann 232
Timaffy 297
Timár 334
Timoféeff-Ressovsky 298
Tintoretto: Coletti 316
Tisza: Hegedüs 347
Tixier-Vignancour 269
Todt: Ubbelohde-Doering .. 339
Toffanin 224
Tolnai 335
Tolvaly 279
Tomec 297
Tompa: Kont 323
Tompa: Panka 349
Tonelli, Luigi 328
Tonelli Sándor 273
Torday-Weber 343
Torelli: Monti 249
Tormay 273
Tormay: Pankotay 323
Toronykőy: Sedey 270
Torre 257
Torri 277
Tóth: Bajza 246
Tóth: Marczell 349
Tóth: Zakar 352
Tóth Aladár 319
Tóth Aurél 219
Tóth László 323, 330
Tóth Sándor 335
Tower 232
Török András 250
Török Tibor 296
Tradotti: Lombardi 223
Traeger 352
Traub 218
Traub: Luther 233
Trautmann 250
Trautmann-Nehring: Altheim 335
Treibe 283
Trencsényi-Waldapfel 352
Trenker 321
Trenkwald 315
Trevisani 307
Trimolt 263
Tripodi 254
Trocmé 253
Troll: Wolf 294
Tromp 225
Tropp 304
Trummer 305
Tschammer und Osten 321
Tscharner 236
Tschiffely 343
Tucci 239
Tuckett 225
Tuka 256
Tullia d'Aragona: Rosati .. 350
Turi: Mihályfi 349
Turner 277
Tuzson 306

Ubbelohde-Doering 339
Ubertazzi 352
Udet 352
Uebe 309
Ueberwasser 317
Ujfalvy: Gyalui 347
Ulich 296
Umber 302
Umbricht 260
Undset: Hielscher 341
Unger 352
Ungern-Sternberg 224, 242
Ungvári 267
Urbach 352
Urban, Edwin 288
Urbán Ernő 233
Urech: Savitsch 350
Ureche: Komlóssy 337
Urmes: Glass 332
Urschlechter 266
Utermann 278
Uxbond 293
Uzanne: De Boufflers 326

Vaccaro 343
Váczy 334
Vadász 298
Vadé 327
Vajda 305
Vajtai: Bartos 322
Vajthó 323
Valenti 311
Valló 255, 265
Vallotton 246
Valois: Chledowski 335
Valori 352
Van der Leeuw 229
Van der Linden 305
Van Vloten 308
Váradi Géza 281
Váradi József 272
Várady 322
Varanini: Maniani 348
Várdai 352
Varé 352
Varenne 246
Varga István 274, 276, 285
Varga Lajos 343
Varga László 250, 329
Vargha: Finkey 346
Varisco: Kuiper 223
Várkonyi Margit 322
Várkonyi Nándor 323
Varró 304
Váry 352
Vas: Katona 287
Vásárhelyi 219
Vasmer: Milovic 330
Vass 306
Vass: Heye 341
Väisälä: Kulin 295
Vécsey 320
Vega: Croce 329
Veillard: Brüschweiler 242
Velleman 292
Venosta: Cataluccio 335
Venturi 317
Venzmer 304
Vercesi 328

Verdi 352
Verdi: Gatti 318
Verdi: Tóth 319
Verebély 301
Veres 254
Veress Endre 337
Veress Gábor 283
Verga: Russo 328
Verhaeren: Gerlôtei 326
Vermes: Fári 318
Verschaeve 330
Vershofen 226
Vértes 352
Verweyen 352
Vetter 314
Viale: Blasi 352
Vico: Giusso 222
Victor 224
Viczmándy 353
Vidmar 236
Vietta 343
Vig: Gaál 346
Vigh 295
Viktor Emmánuel II. olasz kir.: Monti 349
Viktor Emmánuel III. olasz kir.: Valori 352
Villa 328
Villon: Habeck 347
Vilmos svéd kir. herceg 343
Virág: Volpe 245
Virchow: Lartschneider 301
Virginia Dare: Friederich .. 338
Virtosu 337
Vischer 352
Visco 259
Visconti-Prasca 343, 352
Visentini 219
Visintin: Baratta 343
Vito 275
Vittadini 320
Vladár 255
Vobl 280
Voelcker 241
Vogel 292
Vogel: Gerken 285
Vojcsik 289, 304
Volly 318
Volossynovich: Máthé 291
Volpe 245, 331, 336
Voltaire: Koetschau 348
Volz: Buschan 289
Von Lieres und Wilkau 262
Vopelius: Zimmermann 281
Vorstius 218
Vossler 244
Votteler 257
Vöchting 248
Völgyesi: Nemes 272
Vörös Cyrill 294
Vörös Márton 334
Vries: Lotz 228
Vukov 280
Wachlmayr 308
Waddel 343
Wagenführ: Mussolini 244
Wagner 290
Wagner: Kieszling 325
Wahl: Milovic 330
Wahle, Ernst 299
Wahle, Richard 224
Wajdits: Komócsy 348
Waldmann 317
Wallenberg 259
Walter, Friedrich 332
Walter Gyula 323
Walter-Schomberg: Mommsen 331
Warburg 295
Wartburg: Heiss 326
Wassilij 229
Wächtler 308
Weber 292
Weber: Moser 349
Wedderkop, Hans 336
Wedderkop, M. 327
Weigand 261
Weigel 217
Weihmann 321
Weiland: Stuart 351
Weinert 298
Weinheber: Peters 325
Weiser 306
Weisgerber 275
Weiss 269
Weisz 315
Weitzmann: Fontane 325
Welchert 250
Welleck 226
Weller: Barthou 344
Wellmann 241
Wells 267
Wendland 308
Wendt, Bernhard 220
Wendt, Georg 242
Wendt, Rudolf 267
Weninger 302
Went: Lissák 302
Wentscher 224
Wentzke 353
Weress Jolán 290
Werkenthin 231
Werner 228
Werner: Floeck 324
Werner-Meier 253
Wersin 315
Werth: Bán 267
Werther: Schurz 338
Werthes: Nyiry 325
Wescher 352
Wetzel 298
Weyer 270
White 250
Wiardo-Schomerus: Glasenapp 329
Wichmann 242
Wickes 273
Widdersheim 285
Widenmann 259
Widmar: Gayda 248
Widtmann 234
Wieck: Salaczné 350
Wiedenfeld 283
Wieder 244
Wilcken 331
Wilhelm 330
Wilhelm: Thalheim 269
Wilhelm-Kästner 317
Wilhelmine von Sagan, Prinzessin: Brühl 345
Wilm 266
Wilson: Meine 249
Winant 252
Winckelmann: Rehm 325
Windecker 332
Windelband: Erdmann 222
Winkler: Friedrich 303
Winkler: Luther 233
Winkler, Friedrich 317
Winkler Lajos 352
Winkler, Martin 352
Winter, Eduard 229
Winter, Siegfried 343
Wirsing 344
Witt 283
Witte 343
Wittlich 226
Witz: Ueberwasser 317
Wladkin 246
Wlochatz 290
Wobbermin: Luther 233
Wobst 257
Wodeczky 295
Wohlrab: Hermann 329
Wolf: Schöffler 332
Wolf, Erik 256
Wolf, Georg Jacob 343
Wolf, Gustav 314
Wolf, K. Lothar 294
Wolf-Rottkay 272
Wolpert 239
Wolter 242
Wolters: Speer 313
Woodruff 281
Woothke 265
Wölbling 261
Wrede: Sick 351
Wunderle 228, 231
Wuorimaa: Siilasvuo 269
Wurmb 294
Wurmbach 242
Wurmbrand 321
Wülker 254
Wünscher 253
Wüst: Fajans 296
Wyneken 227

Yorck von Wartenburg: Friedrich 346

Zadányi 323
Zahn 317
Zahorsky: Columbus 341
Zajtay: Weiser 306
Zakar 352
Zakariás 265
Zambotti 299
Zampini: Tibaldi Chiesa 290
Zanco 324
Zappa 338
Zathureczky 263
Zbinden 259
Zechmeister: Eddington ... 293
Zedtwitz 300
Zeiger 264
Zeine 286
Zeiss 352
Zenker-Starzacher 290
Zentay 241
Zibolen 272
Zichy 241
Ziegler 290
Ziegler: Hellwig 306
Ziermann 227
Zimei 352
Zimmermann Ágoston 298
Zimmermann, Franz Xaver 314
Zimmermann, Werner 281
Zimmern: Ihringer 332
Zincone 279
Zingarelli 250
Zingaropoli 230
Zink 309
Zinner 218
Zinzendorf 233
Zipernovszky 305
Zischka 250
Zocca 311
Zolnai 241, 273, 293
Zoltai 277
Zsinka 293
Zsirai 292
Zsivny: Gheyselinck 296
Zsohár 300
Zsoldos 240
Zsolnay 281
Zsotér 280
Zsuffa 269
Zubor 220
Zuerl 321
Zündel 352
Zürcher 226
Zweig 343
Zweigert: Kegel 257
Zwingli: Farner 232

A Fővárosi Könyvtár kurrens folyóiratainak és napilapjainak jegyzéke. 1941.

Alphabetisches Verzeichnis der laufenden Zeitschriften u. Zeitungen der Stadtbibliothek. 1941. — Lista di periodici e giornali correnti della Biblioteca Municipale di Budapest. 1941.

I. Központi könyvtár. — Zentrale. — Centro.

A cím utáni zárójelben levő szám azt jelenti, hogy a folyóirat hányszor jelenik meg évente. A jobboldali oszlopban levő szám jelzi a raktári helyszámot.

Adó, Az (10) **2024**
Akadémiai Értesitö. Bp. (12) **3453**
Állatorvosi Lapok. Bp. (24) **1662**
Allgemeines Statistisches Archiv. München (2) **3919**
American City, The. New York (12) **4020**
American Journal of International Law. Washington (4) **2734**
American Journal of Sociology, The. Chicago (6) **3337**
American Political Science Review. New York (4) **3727**
Amerikai Magyar Népszava **263**
Amtsblatt d. Reichshauptstadt Berlin. Berlin (52) **1244**
Annals of the American Academy of Political and Social Science. Philadelphia (6) **3057**
Anthropos. Wien (6) **1218**
Anya- és Csecsemővédelem. Bp. (12) **x 2062**
Archeologiai Értesitő. Bp. (szbtl.) **531**
Archiginnasio, L'. Bologna (6) **0200/34**
Archiv f. Anthropologie. Braunschweig (4) **1296**
Archiv f. Bevölkerungswissenschaft u. Bevölkerungspolitik. Lpzg. (6) **x 2527**
Archiv f. Buchgewerbe u. Gebrauchsgraphik. Lpzg (12) **0204/25**
Archiv f. d. Gesamte Psychologie. Lpzg (4) **4895**
Archiv f. Kulturgeschichte. Lpzg (4) **4718**
Archiv f. Orientforschung. Berlin (6) **A 50.05/31**
Archiv. f. Rassen- u. Gesellschaftsbiologie. München (4) **3339**
Archiv f. Rechts- u. Sozialphilosophie. Berlin (4) **3765**
Archiv f. Reformationsgeschichte. Lpzg (3)
Archiv f. Religionswissenschaft. Lpzg (4) **2168**
Archivio Storico Italiano. Firenze (4) **2573**
Arti, Le. Firenze (12)
Athenaeum. Bp. (6) **3900**
Atlantis. Berlin (12) **1892**
Auslese, Die. Berlin (12) **x 2202**
Autósok és Motorosok Lapja. Bp. (24)

Bank-Archiv. Berlin (24) **1132**
Bányászati és Kohászati Lapok. Bp. (24) **4447**
Baromfitenyésztők Lapja. Bp. (12)
Békés Vármegye Hivatalos Lapja. Gyula (26—30) **562**
Belügyi Közlöny. Bp. (52) **1003**
Berlin Hört u. Sieht (azelőtt: Europa Stunde). Berlin (52) **x543**
Berliner Monatshefte. Berlin (12) **x 2356**
Betriebswirtschaft, Die. Stuttg. (12) **1113**
Bibliografia Fascista. Roma (12) **0160/83**
Bibliographie d. Deutschen Zeitschriftenliteratur. Lpzg (5) **0144/3**
Bibliographie d. Deutschtums im Ausland. Stuttg (12) **01632/40**
Bibliographie d. Staats- u. Wirtschaftswissenschaften (azelőtt: Sozialwissenchaften) Berlin (12) **q 01630/6**
Biometrika. Cambridge (4) **752**
Botanikai Közlemények. Bp. (6) **x 2167**
Bölcseleti Közlemények. Bp. (1) **x 2436**
Budai Krónika. Bp. (52) **B 051/144**
Budapest Jogszabályai. Bp. (10) **2072** és **B 352/190** és **K 3520/25**
Budapest Székesfőváros Elektromos Művei. Szemle. Bp. (6)
Budapest Székesfőváros Gázművei Lapszemléje. Bp. (24)
Budapest Székesfőváros Közlekedési R. T. Közlönye. Bp.
Budapest Székesfőváros Statisztikai Havifüzetei. Bp. (12) **B 310/6** és **x 554**
Budapest Székesfőváros Vízműveinek Lapszemléje. Bp.
Budapesti Közlöny. Bp. (naponta) **74**
Budapesti Szemle. Bp. (12) **3440** és **3441**
Budavidéki Hirlap. Budafok (52)
Bulgarische Wochenschau. Sofia (52)
Búvár. Bp. (12) **x 2313**
Bücherei, Die. Lpzg. (12) **0205/3**
Büntetőjog Tára (Magy. Jogi Szemle melléklete). Bp. (10) **4835**

Camera. Luzern (12) **x 597**
Cél, A. Bp. (12) **4467**
Civilta. Roma (6) **x618**
Corriere del Danubio. Bp. (12)
Corriere della Sera **104**
Corvina. Bp. (12) **2530**
Családi Kör. Bp. (12) **x 550**
Csillagászati Lapok. Bp. (4) **x 2574**

Danubian Review. Bp. (12) **x 2521** és **x 532**
Debreceni Protestáns Lap. Debrecen. (12) **1997**
Debreceni Szemle. Debrecen (10) **2737**
Délibáb. Bp. (52) **B 792/186**
Deutsche Allgemeine Zeitung **281**
Deutsche Jugendhilfe (ezelőtt: Zblt f. Jugendrecht). Berlin (12) **2954**
Deutsche Literatur-Zeitung. Berlin (52) **01543/18**

Deutsche Medizinische Wochenschrift. Berlin-Lpzg (52) 1636
Deutsche Musikkultur. Kassel (12)
Deutsche Rundschau. Berlin (12) 4647
Deutsche Volkswirt, Der. Berlin (52) 1805
Deutsche Zeitschrift f. Wohlfahrtspflege. Berlin (12) 2957
Deutsche Zeitung
Deutsches Recht. Berlin (24) x 546
Deutsches Statistisches Zentralblatt. Lpzg (8) 749
Deutsches Tuberkulose-Blatt (D. Med. Wochenschr. mell.) Lpzg (12) x 2268
Deutschland. Berlin (12) x 265
Diarium. Bp. (8) x2141
Dolgozatok. Szeged (2) 2654
Donaueuropa. Bp. (12)
Donauzeitung
Dunántúli Szemle. (azelőtt: Vasi —.) Szombathely (6) x 2422

Economia. Roma (12) x 2492
Egyedül Vagyunk, 1939. Bp. (12) x 591
Egyetemes Philologiai Közlöny. Bp. (10) 4442
Ekonomisk Tidskrift. Uppsala (6) 4561
Elektrotechnika. Bp. (24) 1660
Elektrotechnishe Zeitschrift. Berlin (52) 1669
Élet. Bp. (52) 1694
Ellenzék 205
Előre. Bp. (52) 257
Emericana. Bp. (12) x 2353
Énekszó. Bp. (6) x 2558
Építészet. Bp. (12)
Építőmesterek. Bp. (52)
Erdélyi Helikon. Kolozsvár (12) 2854
Erdélyi Múzeum. Kolozsvár (12) 3452
Erdélyi Szemle. Kolozsvár (12) x 575
Esti Kurir 192
Esti Ujság 259
Esti Ujság (Pozsony)
Esztergom Évlapjai. Esztergom (szbtl.) x 2195
Esztétikai Szemle. Bp. (4) x 2357
Ethnographia. — Népélet. Bp. (4) 4364
Europäische Revue. Lpzg (12) 2562

Fehér Barát, A. Bp. (4)
Finanz-Archiv. Stuttg. (2) 3668
Finnisch-Ungarische Forschungen. Helsinki (szbtl.) x 2225
Firenze. Firenze (12) 1968
Fischers Zeitschrift f. Verwaltungsrecht. Lpzg (6) 3646
Fogorvosi Szemle. Bp. (12) 2399
Fogtechnikai Szemle. Bp. (12) 2687
Forschungen und Fortschritte. Berlin (36) 1861
Forum. Bp. (6) x 2597
Fotóélet Bp. (12)
Fotografische Rundschau. Halle (12)
Fotóművészet. Bp. (10) x 2491
Földrajzi Közlemények. Bp. (10) 3922
Földtani Értesítő. Bp. (4) x 2339
Földtani Közlöny. Bp. (12) 3895
Fővárosi Közlöny. Bp. (52) Bq 352/3 és 30
Frankfurter Zeitung 92

Frau, Die. Berlin (12) 1211
Freude u. Arbeit. Berlin (12) x 604
Független Ujság. Újpest (52)
Függetlenség 243

Gazdasági Jog. Bp. (52) x 2555
Gazette de Hongrie. Bp. (52) 226
Geist d. Zeit. (ezelőtt: Hochschule u. Ausland.) Berlin (12) x 2310
Geistige Arbeit. (azelőtt: Minerva-Zft.) Berlin (24) 238
Gemeindetag, Der. (azelőtt: Städtetag.) Berlin (24) 1628
Geopolitica. Milano (12)
Gesundheits-Ingenieur. München (52) 1750
Gyermekvédelem, A. Bp. (12) 1911
Gyógyászat. Bp. (52) 1320
Gyógyszerészi Közlöny. Bp. (52)
Gyógyszerészi Szemle. Bp. (52) x 620
Győri Szemle. Győr (10) x 2508

Hadtörténelmi Közlemények. Bp. (4) 3462
Hagyomány szava, A. Bp. (12)
Helicon. Amsterdam (3) x 2523
Hétfő
Hid. Bp. (52) x632
Historische Zeitschrift. München (6) 4756
Hitel. Bp. (24)
Hitel. Kolozsvár (4) x 2415
Hiteljog Tára. (Magyar Jogi Szemle mell.) Bp. (10) 2395
Hivatalos Árjegyzés. Bp. (52) Bq 381/16
Hivatalos Közlöny. (Vallás- és közoktatásügyi min.) Bp. (24—30) 1116
Hochland. München (12) 4702
Honvédségi Közlöny. Bp. (20) 1156
Hungarian Quarterly, The. Bp. (4) x 2364

Igazság és Élet. Debrecen (10) x 2351
Igazságügyi Közlöny. Bp. (12) 628
Illustrazione Italiana, L'. Milano (52) 141
Illustrierte Zeitung. Lpzg (52) 120
Innendekoration. Stuttg. (12) 133
International Conciliation Special Bulletin. New York (12) 3105
Internationale Agrar Rundschau. Berlin (12) x 2530
Ipar, Az. Bp. (52)
Írás, Az. Bp. (12) x 2169
Irodalomtörténet. Bp. (8) 4478
Irodalomtörténeti Közlemények. Bp. (4) 3302
Italia Che Scrive, L'. Roma (12) x 549

Jahrbuch d. Bodenreform. Jena (2) 3410
Jahrbücher f. Nationalökonomie u. Statistik. Jena (6) 3051
Jelenkor. Bp. (24) x 608
Journal of the American Medical Association. Chicago (52) 1866
Journal of Political Economy, The. Chicago (6) 3709
Journal de la Société Hongroise de Statistique. Bp. (4) 2855
Jövőnk. Bp. (52) 247
Jugoslovensko-Madjarska Revija—Magyar-Délszláv Szemle. Pécs (4)

Kalangya. Szabadka (12) x 2231
Kamarai Közlöny. Bp. (24) B 386/200
Kárpáti Magyar Hirlap 271
Kárpátmedence. Bp. (12) x2590
Katolikus Kántor. Bp. x 2573
Katolikus Missziók. Bp. (12)
Katolikus Szemle. Bp. (12) 3891
Kelet Népe. Bp. (24) x 623
Keleti Ujság 208
Kéményseprők Orsz. Közp. Értesitője. Bp. (24)
Képes Krónika. Bp. (52) B 792/187
Képes Sport. Bp. (52)
Keresztény Magvető. Kolozsvár (6) x 2376
Keresztyén Igazság. Sopron (12) x 2288
Kisebbségvédelem. Bp. (6) x 2518
Koszorú. Bp. (4) x 2348
Könyvkötők Lapja. Bp. (26)
Közgazdasági Értesitő. Bp. (52)
Közgazdasági és Közlekedési Tudósító. Bp. (24) 277
Közgazdasági Szemle. Bp. (12) 3041
Közigazgatástudomány. Bp. (6) x 2482
Községi Közlöny. Bp. (52) 1127
Közszállitási Értesitő (Közgazdasági Értesitő mell.) Bp. (52)
Köztelek. Bp. (52) 39
Kunst, Die. München (12) 1681
Kunst im Dritten Reich, Die. München (12) 268
Kühn-Archiv. Berlin (szbtl.) 4777
Külügyi Szemle. Bp. (4) 2391

Landwirtschaftliche Jahrbücher. Berlin (6) 1393
Láthatár. Bp. (10) x 2358
Lettura, La. Milano (12) x2165
Levéltári Közlemények. Bp. (1) 2470
Library Journal, The. New York (22) 0200/31
Literarisches Zentralblatt. Lpzg (24) q 01504/37
Literatur, Die. Stuttg. (12) 1217

Magánjog Tára. (Magy. Jogi Szemle mell.) Bp. (10) 2396
Magyar Biztosítástudományi Szemle. Bp. (6) x 2227
Magyar Családtörténeti Szemle. Bp. (10) x2359
Magyar Csillag. Bp. (12)
Magyar Dal. Bp. (10) x 559
Magyar Élet. Bp. (12) x 570
Magyar Épitőművészet. Bp. (12) 1002
Magyar Értesitő. Bp. (naponta) x 605
Magyar Főváros. Bp. (52) Bq 352/408
Magyar Front. Bp. (52) x 2178
Magyar Gazdák Szemléje. Bp. (12) 4370
Magyar Gazdasági Önvédelem. Bp. (10) 275
Magyar Gyáripar. Bp. (12) 508
Magyar Ipar. Bp. (24) 1158
Magyar Iparművészet. Bp. (10) 511
Magyar Jogászegyleti Értekezések. Bp. (4) x 2340
Magyar Jogi Szemle. Bp (10) 2344
Magyar Kat. Orvosok Szt. Lukács Egyesületének Tudósitója. Bp. (4)
Magyar Katona Ujság. Bp. (52) x 279
Magyar Katonai Szemle. Bp. (12) x 2454
Magyar Kereskedelem és Pénzügy. Bp. (24) 1880
Magyar Kir. Közig. Bíróság Közigazg. Osztályának Döntvényei. Bp. (4) 1403
Magyar Kir. Közig. Bíróság Pénzügyi Osztályának Döntvényei. Bp. (4) 1402
Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal Havi Külforgalmi Adatai. Bp. (12) x 609
Magyar Kisebbség. Lugos (24) 2617
Magyar Kórház. Bp. (12) x 2200
Magyar Kórus. Bp. (4) x 2534
Magyar Könyvészet. Bp. (24) 01543/47
Magyar Könyvszemle. Bp. (4) 01004
Magyar Középiskola. Bp. (10) 4675
Magyar Közgazdaság. Bp. (52) 273
Magyar Közigazgatás. Bp. (52) 42
Magyar Közlekedési Szemle. Bp. (4) x 610
Magyar Kultúra. Bp. (24) x 552 és 4694
Magyar Kultúrszemle. Bp. (12)
Magyar Külpolitika. Bp. (12) 1838
Magyar Lélek. Bp. (12) x 2543
Magyar Lapok 223
Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, A. Bp. (52) 532
Magyar Nemzet 264
Magyar Nemzetgazda. Bp. (26) 1153
Magyar Nemzeti Bibliográfia. Bp. (10)
Magyar Nyelv. Bp. (10) 4298
Magyar Országos Szabványok. Bp. (szbtl.) 1984
Magyar Országos Szabványok Gyüjteménye. Bp. (szbtl.) x 557
Magyar Paedagógia. Bp. (10) 3171
Magyar Protestánsok Lapja. Bp. (12) x 2519
Magyar Psychologiai Szemle. Bp. (4) x 2077
Magyar Statisztikai Szemle. Bp. (12) 2487
Magyar Szakszervezeti Értesitő. Bp. (24) x 636
Magyar Szárnyak. Bp. (12) x 627
Magyar Szemle. Bp. (12) 2698
Magyar Szociográfiai Intézet Közleményei. Bp. (4)
Magyar Szövetkezés. (azelőtt: Országos Központi Hitelszövetkezeti Értesitő.) Bp. (26) 1498
Magyar Törvényhozók Lapja. Bp. (24)
Magyar Törvénykezés. Bp. (36) 2786
Magyar Út. Bp. (52) x 506
Magyar Utazó Kereskedő. Bp. (12) 1
Magyar Zenei Szemle. Bp. (12)
Magyarország 136
Magyarországi Rend. Tára. Bp. (12) K 3400/21 és 3483
Magyarosan. (Magyar Nyelv mell.) Bp. (10) 1959
Magyarság 173
Magyarság Útja. Bp. (52)
Medizinische Klinik. Wien (52) 1328
Mértékügyi Közlemények. Bp. (szbtl.) x 2205
Mezőgazdák. Bp. (12) 1238
Mezőgazdasági Közlöny. Bp. (12) 2872
Mezőgazdasági Kutatások. Bp. (12) 2891
Missziói Lapok. Sopron. (12)
Monatshefte f. Baukunst. (azelőtt: Wasmuths —) Berlin (12) 1225
Mone. Bp. (12) 1658
More Books. Boston (10) 0205/17
Move. Bp. (24) 179
Munkaügyi Szemle. Bp. (12) 2716
Musik, Die. Stuttg. (12) 1683

Münchener Medizin. Wochenschrift. München (52) 1188
Művészet. Bp. (12) x 574

Nachrichtenblatt d. Stadt Wien. (azelőtt: Amtsblatt —.) Wien (52) 690
Nachrichtendienst d. D. Vereins f. Öffentl. u. Priv. Fürsorge. Berlin (12) x 547
Nagy Budapest. Bp. (52) Bq 352/396
Nagy-Magyarország. Bp. (52) 1879
Napkelet. Bp. (12) 2223
Nation, The. New York (52) 1258
Nation u. Staat. Wien (12) 2749
National Municipal Review. New York (12) 4551
Nationalsozialistische Monatshefte. München (12) x2450
Naturwissenschaften, Die. Berlin (52) 1637
Nemzeti Élet. Bp. (52) 1651
Nemzeti Figyelő. Bp. (52) 269
Nemzeti Ujság 167
Nemzetnevelés. Bp. (24) 1748
Nép, A. Bp. (52)
Nép- és Családvédelem. Bp. (12) x 643
Népegészségügy. Bp. (24) 2580
Néprajzi Múzeum Értesítője. Bp. (4) x 2408
Népszava 38
Néptanítók Lapja. Bp. (24) 1128
Népujság. Bp. (52) 255
Népünk és Nyelvünk. Szeged. (12) 2878
Neue Literatur, Die. Lpzg (12) 0168/3
Neue Rundschau, Die. Berlin (12) 4455
Neue Zürcher Zeitung 89
Neues Wiener Tagblatt 84
Nevelés (azelőtt: Pedagógiai Szeminárium). Bp. (10) x 2410
Nineteenth Century and After. London (12) 4449
Nouvelle Revue de Hongrie. (azelőtt: Revue —) Bp. (10) 4255
Nouvelles Danubiennes. Bp. (12) 287
Numizmatikai Közlöny. Bp. (szbtl.) 739
Nuova Antologia. Róma (24) 4453
Nyolcórai Ujság 241
Nyugat. Bp. (12) 4452
Nyukosz. Bp. (36) 1497

Omke. Bp. (52) 140
Orientalistische Literaturzeitung. Lpzg (12) 01694/10
Országépítés. Bp. (24)
Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. Bp. (10) 4429
Országos Törvénytár. Bp. (szbtl.) 655
Orvosi Hetilap. Bp. (52) 1388
Orvosképzés. Bp. (6) x 2360
Orvosszövetség. Bp. (12)
Orvostudományi Közlemények (Orvosi Hetilap mell.). Bp. (szbtl.) x625
Ostasiatische Rundschau. Hamburg (24) A 50.05/13
Ostasiatische Zeitschrift. Berlin (6) A 50.05/16
Öffentliche Gesundheitsdienst, Der. Lpzg. (24) x 2338

Pannonhalmi Szemle. Pannonhalma (4) 2649
Pannonia. Pécs (10) x 2478
Pantheon. München (12) 1823
Pásztortűz. Kolozsvár (12) 1699
Pénzügyi Fogalmazók Lapja. Bp. (12) 1954
Pénzügyi Közlöny. Bp. (30—36) 3517
Pest x 280
Pester Lloyd 75
Pesti Hirlap 73
Pesti Tőzsde. Bp. (52) 200
Pesti Ujság 274
Pestvidéki Élet. Kispest (52) 285
Petermanns Mitteilungen a. Justus Perthes Geographischer Anstalt. Gotha (12) 1033
Philips'Technische Rundschau. Eindhoven (12) x 563
Philobiblon. Wien (10) 2955
Philosophisches Jahrbuch d. Görres-Gesellsch. Fulda (4) 0161/3
Photoblätter. Berlin (12)
Pilishegyvidék, Budakörnyék. Bp. (52) Bq 071/65
Pilgári Törvénykezési Jog Tára. (Magy. Jogi Szemle mell.) Bp. (10) 2342
Political Science Quarterly. New York (4) 3713
Problemi e Informazioni Sociali. Roma (6)
Proceedings of the Academy of Political Science. New York (4) 2849
Protestáns Szemle. Bp. (12) 4432

Rádióélet. Bp. (52) 1881
Rajzoktatás. Bp. (10) 2401
Református Élet. Bp. (52) 1994
Református Hiradó. Gödöllő (12)
Református Jövő. p. (52)
Reggeli Ujság 294
Reich, Das. Berlin (52) 293
Reichs-Arbeitsblatt. Berlin (36) 952
Reichsgesetzblatt. Berlin (szbtl.) 3643
Reichsgesundheitsblatt. Berlin (52) 1751
Reichsverwaltungsblatt. (azelőtt: Preussisches Verwaltungsblatt.) Berlin (52) 691
Revue Internationale du Travail. Genève (6) 2537
Riadó. Bp. (12) x 614
Rivista Illustrata del Popolo d'Italia, La. Milano (12)
Romana. Firenze. (10) x 2575

Sajtó, A. Bp. (12) 2787
Schaffende Ungarn, Das. Bp. (12) x626
Schmollers Jahrbuch f. Gesetzgebung, Verwaltung u. Volkswirtschaft im Deutschen Reiche. Berlin (6) 3052
Schönere Zukunft. Wien (52) 1912
Scientia. Milano (12) 3872
Signal. Berlin (52)
Sociala Meddelanden. Stockholm (12) 4556
Soproni Szemle. Sopron (6) x 2529
Sorsunk. Pécs (8)
Soziale Praxis u. Archiv. f. Volkswohlfahrt. Jena (52) 587
Spectator, The. London (52) 1337
Speculum. Cambridge (4) 2784
Staats- u. Selbstverwaltung. Berlin (24) 1998
Statisztikai Értesítő (Bp. Szőv. Stat. Havi Füz. mell.) Bp. (12) x 615
Statisztikai Negyedévi Közlemények. Bp. (4) 4444
Stud. Bp. (naponta) 1987

Stürmer, Der. Nürnberg (52) 258
Südost-Echo. Wien (52)
Südost- Economist. Bp. (24) x 617
Südost Forschungen (azelőtt: Südostdeutsche —). Lpzg (4) x2477
Szabadalmi Közlöny. Bp. (24) 579
Szabadság. (azelőtt: Előörs.) Bp. (52) 245
Szabolcsi Szemle. Nyíregyháza (4)
Szalézi Értesitő. Rákospalota (10) x 2203
Számviteli Közlöny. Bp. (12) x 2476
Századok. Bp. (10) 3049
Székesfehérvári Szemle. Székesfehérvár (szbtl.) x 2330
Szépmüvészet. Bp. (12)
Színházi Magazin. Bp. (52) B 792/188
Szociális Szemle. Bp. (12) x 631
Szózat (azelőtt: Nemzet Szava). Bp. (52) 284

Társadalombiztositási Közlöny. Bp. (24) 4362
Társadalomtudomány. Bp. (6) 2450
Technik und Wirtschaft. Berlin (12) 2662 és 1665
Technisches Gemeindeblatt. Berlin (12) 695
Tej, A. Bp. (24) 282
Temps, Le 109
Tenger, A. Bp. (12) 1260
Tér és Forma. Bp. (12) 1801
Természet, A. Bp. (12) Bq 727/14
Természet és Állatvédelem. Sopron (4) x601
Természettudományi Közlöny. Bp. (12) 4992
Testnevelés. Bp. (12) 2856
Theologia. Bp. (4) x 2519
Theologiai Szemle. Debrecen (6) 2673
Theologische Revue. Münster (12) 1638
Theologische Rundschau. Tübingen (6)
Töke, A. Bp. (24) 1896
Tuberkulózis Elleni Küzdelem. Bp. (12) x 2196
Turán. Bp. (4) A 50.05/7
Turisták Lapja. Bp. (12) 2726
Turquie Kamaliste, La. Konstantinápoly (6)
Turul. Bp. (4) 557
Tükör. Bp. (12) x 2369
Typographia. Bp. (52) 36

Új Élet. Rozsnyó (11) x 2400
Új Főváros. Bp. (52) 261 és Bf 352/325
Új Gazdaság. (azelőtt: Magyar Külkereskedelem.) Bp. (24) 162
Új Hirek 288
Új Idők. Bp. (52) 1790
Új Magyarság 240
Új Nemesség. (azelőtt: Munkásifjú) Bp. (12) x 573
Új Nemzedék 164
Új Világ. Bp. (52)
Ujság 224
Ungarische Jahrbücher. Berlin (4) 2085
Ungarischer Volkswirt. Bp. (12) x 2267
Ungarn. Bp. (12) x 2586
Unitárius Értesitő. Bp. (12) 1980
Ügyvédi Kamarai Közlöny. Bp. (szbtl.) B 347/9
Ünnep. Bp. (52) 1996

Vállalkozók Lapja. Bp. (52) 70
Vármegye, A Bp. (36) 55
Városi Szemle. Bp. (6) 3720 és B 352/277
Városok Lapja. Bp. (24) 998
Vendéglátóipari Szemle. Bp. (12) Bq 613/225
Verkehrstechnik. Berlin (24) 1330
Verwaltungsarchiv. Berlin (4) 3707
Vierjahresplan, Der. Berlin (24) x 613
Vierteljahrschrift f. Sozial- u. Wirtschaftsgeschichte. Stuttg. (4) 3518
Vierteljahrshefte zur Statistik d. Deutschen Reichs. Berlin (4) 940
Vigilia. Bp. (10) x 2324
Világitás, Útépités, Vizellátás. (azelőtt: Községfejlesztés) Bp. (12) 1793
Virradat. Bp. (52) 256
Vitézek Lapja. Bp. (36) x553
Vizügyi Közlemények. Bp. (4) 3360
Voix des Peuples. Minorité. Genève (12) x2494
Volk im Osten. Bukarest (12)
Volkswirtschaft, Die. Bern (12)
Völkischer Beobachter 262

Wehrmacht, Die. Berlin (24) x 599
Weltkunst, Die. Berlin (52) 219
Weltwirtschaftliches Archiv. Jena (4) 4394
Wiener Zeitschrift f. d. Kunde d. Morgenlandes. Wien (4) A 50.05/12
Wirtschaft u. Statistik. Berlin (24) 1649
Wohnungswesen u. Städtebau. Stuttg. (4)

Zeitschrift f. Ästhetik z. Allg. Kunstwissensch. Stuttg. (4) 2980
Zeitschrift f. Deutsche Geisteswissenschaft. Jena (6) x 2502
Zeitschrift f. Deutsche Kulturphilosophie. (azelőtt: Logos.) Tübingen (3) 4722
Zeitschrift d. Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Lpzg (4) A 50.05/1
Zeitschrift f. Ethnologie. Berlin (6) 4961
Zeitschrift f. Geopolitik. Berlin (12) 2552
Zeitschrift f. d. Gesamte Staatswissenschaft. Tübingen (4) 3046
Zeitschrift f. Kunstgeschichte. (azelőtt: — Bildende Kunst.) Lpzg (6) 1760
Zeitschrift f. Menschenkunde. Berlin (4) 2953
Zeitschrift f. Musik. Regensburg (12) 2578
Zeitschrift f. Nationalökonomie. Wien (5) x 2041
Zeitschrift f. Organisation. Berlin (12) 1837
Zeitschrift f. Öffentliche Wirtschaft. (azelőtt: Zft. f. Kommunalwirtsch.) Berlin (12) 1242
Zeitschrift f. Öffentliches Recht. Wien (5) 2397
Zeitschrift f. Politik. Berlin (12) 3473
Zeitschrift d. Savigny-Stiftung f. Rechtsgeschichte. Weimar (1) 3537
Germanistische Abteilung
Kanonistische Abteilung
Romanistische Abteilung
Zeitschrift f. Vergleichende Rechtswissenschaft. Stuttg. (3) 4009
Zeitschrift f. Volksernährung. Berlin (24) 1794
Zeitschrift f. Völkerrecht. Breslau (4) 3547
Zeitschrift f. Wohnungswesen. Berlin (24) 619
Zene, A. Bp. (16) 2757
Zeneközlöny. Tiszaföldvár (12) x 2576
Zentralblatt f. Bibliothekswesen. Lpzg (12) 0200/33
Zöld Kereszt. (Népegészségügy mell.) Bp. (24) x 2591

II. Fiókkönyvtárak. — Filialen. — Filiali.

A római számok a fiókkönyvtárak számát jelzik. A zárójelben levők pedig azt, hogy hány száma jelenik meg a folyóiratoknak egy évben.

Búvár. (12) III.. VII., VIII., IX., X.
Corvina. Rassegna Italo-Ungherese. (12) VII., VIII., IX., X.
Családi Kör. (10) VII., IX., X.
Egyedül Vagyunk. (12) VII., VIII., IX., X.
Elektrotechnika. (12) VII.
Élet. (52) IX., X.
Én Ujságom. (52) III.
Erdélyi Helikon. (12) X.
Erdélyi Szemle. Kolozsvár (12) VII., IX., X.
Esti Ujság. IV., VII., VIII., IX., X.
Esti Ujság. Pozsony. VII., VIII., IX.
Fehér Barát. (4) VIII., IX.
Fotóművészet. (12) VIII.
Földrajzi Közlemények. (10) X.
Függetlenség. VII., IX., X.
Gyermekvédelem. (12) VII., IX., X.
Hid. (52) VIII., IX., X.
Ifjúság és Élet. (12) III., VII., IX., X.
Ipar, Az (52) VII., IX., X.
Irodalomtörténet. (8) X.
Jelenkor. (24) VII., IX., X.
Jugoslavenska-Madjarska Revija. (4) IX., X.
Katolikus Szemle. (10) IX., X.
Kelet Népe. (12) VII.
Képes Krónika. (52) IV., VII., IX., X.
Képes Sport. (52) III., IV., VII., VIII., X.
Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok. (szbtl.) X.
Külügyi Szemle. (4) X.
Levente. (12) VII.
Magyar cserkész. (24) III.
Magyar Csillag. (12) IX., X.
Magyar Élet. (12) IX.
Magyar Főváros. (52) VII., VIII., IX., X.
Magyar Gyümölcs. (12) IX.
Magyar Iparművészet. (10) VIII., X.
Magyar Könyvbarátok Diáriuma. (10) I., III., VI., VIII., IX., X.
Magyar Kultura. (24) VIII., IX., X.
Magyar Kultúrszemle. (20) I., II., III., VI., VII.,VIII., IX., X., XI.
Magyar Külpolitika. (12) IX.
Magyar Lányok. (52) III., VII., VIII.
Magyar Lélek. (12) VII., IX., X.
Magyar Nemzet. VII., VIII., IX., X.
Magyar Női Szemle. (12) VII., VIII., IX., X.
Magyar Szárnyak. (24) VIII., X.
Magyar Szemle. (12) III., IV., VII., VIII., IX., X.
Magyar Szociográfiai Intézet Közleményei (4) IX.
Magyarság. IV., VII., VIII., IX.,
Motor. (10) X.
Nagyasszonyunk. (12) III.
Nagy-Budapest. (52) VII., VIII., IX., X.
Nagymagyarország. (24) VII., X.
Nemzeti Élet. (52) VII., IX.
Nemzeti Sport. (52) IV., VII., IX., X.
Nemzeti Ujság. IV., VII., VIII., IX., X.
Nép- és Családvédelem. (12) IX., X.
Népszava. VII.
Népünk és Nyelvünk. (12) IX., X.
Növényvédelem. (24) VIII.
Nyolcórai Ujság. VII., VIII., IX., X.
Nyugat. (24) VII., VIII., IX., X.
Pest. VII., IX., X.
Pester Lloyd. VII., IX., X.
Pesti Hirlap. IV., VII., VIII., IX., X.
Pesti Újság. VII., VIII., IX., X.
Protestáns Szemle. (12) VIII., IX., X.
Rádió Élet. (52) VII., VIII., X.
Rádiótechnika. (12) VIII.
Sport Hirlap. (52) IX., X.
Széphalom. (12) X.
Szépművészet. (12) VIII., IX., X.
Szociális Szemle. (12) IX., X.
Természet és Állatvédelem. Sopron (4) VIII., IX.
Természettudományi Közlöny. (12) IV., VII., IX., X.
Testnevelés. (10) X.
Turisták Lapja. (12) VII., VIII., IX., X.
Tükör. (12) VII., VIII., IX., X.
Tündérujjak. (12) II., VI., VII., VIII., IX., X.
Új Főváros. (52) VII., IX., X.
Új Idők. (52) III., VII., IX., X.
Új Magyarság. VII., VIII., IX., X.
Új Nemzedék. IV., VII., IX., X.
Újság. VII., IX., X.
Új Világ. (52) VII., IX.
Ünnep. (52) VII., IX., X.
Vármegye. (36) VII., IX., X.
Városok Lapja. (52) VII., VIII., IX., X.
Vasárnapi Könyv. (52) III., IV., VII., VIII., IX., X.
Vigilia. (12) IX.
Zászlónk. (12) III., VII., IX.
Zene. (12) VII., VIII., IX., X.

A Fővárosi Könyvtár kiadványai

Verzeichnis der Veröffentlichungen der Budapester Stadtbibliothek
Pubblicazioni della Biblioteca Municipale di Budapest

A Fővárosi Nyilvános Könyvtár Értesítője. (Bulletin der Statbibliothek Budapest.) I—XII. 1907—1918. — **Új folyam. (Neue Folge) I—X. 1921—1930.** 2 P. Megszűnt — Erscheint nicht weiter.

A Fővárosi Könyvtár Évkönyve. (Jahrbuch der Stadtbibliothek Budapest.) I—XI. 1931—1941. À 5 P.

Tanulmányok. (Studien.) 1. *Kelényi B. Ottó:* Erhard Schön magyar vonatkozású metszetei, különös tekintettel Buda 1541. évi ábrázolására. (Erhard Schöns Ungarn betreffende Holzschnitte, mit besonderer Rücksicht auf die Darstellung Ofens 1541.) 1933. 1·50 P. — 2. *Koch Lajos:* Brahms Magyarországon. (Brahms in Ungarn.) 1933. 1·50 P. — 3. *Kelényi B. Ottó:* Budai impresszumos nyomtatványok 1688—1708. (Zur Frage der Neuanfänge der Ofner Buchdruckerkunst nach der Rückeroberung der Stadt. 1686.) 1934. 1·50 P. — 4. *Drescher Pál:* Mit olvas a Fővárosi Könyvtár közművelődési fiókjainak közönsége? Kulturális keresztmetszet. (Acht Tage aus dem Leben unserer Zweigbibliotheken. Statistische Aufnahme über den Lesestoff.) 1935. 1·50 P. — 5. *Jajczay János:* Császári követ fogadása Budán a török idők alatt a Fővárosi Könyvtár egy vízfestményén. (Der Empfang einer kaiserlichen Gesandtschaft in Ofen während der Türkenzeit. Dargestellt an einem Aquarell der Kupferstichsammlung der Stadtbibliothek.) 1935. 1·50 P. — 6. *Koch Lajos:* Matlekovits Sándorné Szuk Róza naplója. (A Fővárosi Könyvtár BQ 907/38. sz. kézirata.) (Das handschriftliche Tagebuch der Violincellokünstlerin Frau Rosa Matlekovits-Szuk.) 1935. 1·50 P. — 7. *Zsák Wilfried:* A Fővárosi Könyvtár és ifjúsági olvasói. (Die jugendlichen Leser der Stadtbibliothek.) 1936. 1·50 P. — 8. *Witzmann Gyula:* Dokumentáció. (Dokumentation.) 1937. 1 P. — 9. *Lamatsch Sándor:* Kempelen Farkas két ismeretlen kéziratkötete a Fővárosi Könyvtárban. (Unveröffentlichte deutsche Gedichte Wolfgang von Kempelen's in der Stadtbibliothek Budapest.) 1937. 1 P. — 10. *Fort Sándor:* Egy népkönyvtár nevelő munkássága nőolvasói körében. (Die erziehende Tätigkeit einer Volksbücherei im Kreise ihrer weiblichen Leser.) 1938. 1 P. — 11. *Németh Endre:* A tizedes osztályozás fejlődése. (Die Entwicklung der Dezimalklassifikation.) 1938. 1 P. — 12. *Hanskarl Erzsébet:* Budai, óbudai és pesti hírek a »Wiennerisches Diarium« első ötven évfolyamában. (1703—1752.). (Ofen, Altofen und Pest im Spiegel des »Wiennerischen Diariums«. Mitteilungen aus den Jahrgängen 1703—1752.) 1938. 1·50 P. — 13. *Kelényi B. Ottó:* Egy magyar humanista glosszái Erasmus Adagiájához. (Glossen eines ung. Humanisten z. d. Adagia des Erasmus.) 1939. 3 P. — 14. *Koch Lajos:* Seyler József Antal ismeretlen d-moll miséje a Fővárosi Könyvtárban. (Eine unbekannte Messe von I. A. Seyler i. d. Stadtbibliothek.) 1939. 1 P. — 15. *Sárváry Dezső:* Francia útleírások Budáról és Pestről (Französische Reisebeschreibungen über Ofen u. Pest.) 1838—1884. 1939. 1 P. — 16. *Jajczay János:* Pest-Budai figurák a mult század harmincas éveiből. Max Felix Paur rajzai a Fővárosi Könyvtárban. (Pester und Ofner Typen aus den dreissiger Jahren des vergangenen Jahrhunderts. Zeichnungen von Max Felix Paur in der Stadtbibliothek Budapest) 1940. 1 P. — 17. *Gerendás Ernő:* Adatok a budai és a pesti céhek életéhez, különös tekintettel a Fővárosi Könyvtár céhirataira. (Beiträge zum Ofner und Pester Zunftleben mit besonderer Berücksichtigung der Zunftschriften der Stadtbibliothek Budapest.) 1940. 2 P.

A Budapesti Gyüjtemény bibliográfiai munkálatai. — (Bibliographische Arbeiten der Budapestiensia Sammlung.) — 1. Buda és Pest a szabadságharc idejében. (Ofen und Pest zur Zeit des Freiheitskampfes.) 2 P. 1929. — 2. Buda és Pest fürdőinek és gyógyforrásainak irodalma. (Literatur der Ofner und Pester Bäder und Heilquellen). 1933. 2 P. — 3. Buda és Pest 1686. évi visszafoglalásának egykorú irodalma. 1683—1718. — Bibliographie zur Geschichte der Rückeroberung Ofens u. Pest's 1686. Druckwerke aus dem Zeitraum 1683—1718. — Letteratura contemporanea della riconquista di Buda e Pest 1686. 2 P. 1936. — 4. Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában 1683—1718. — Graphische Darstellungen der Städte Ofen und Pest aus der Zeit der Rückeroberung 1683—1718. 2 P. 1937. — 5. Aquincum irodalma. — Bibliographia aquincensis. 2 P. 1939.

Aktuális kérdések irodalma. — (Literatur aktueller Zeitfragen). — 1. Drágaság. (Teuerung.) 1910.* — 2. Jéghiány. 1. kiad. (Eismangel. 1. Aufl.) 1910.* — 3. Kiütéses tífusz. (Flecktyphus. — 1910.* — 4. Jéghiány. 2. kiad. (Eismangel. 2. Aufl.) 1910.* — 5. Városi nyilvános könyvtárak. (Städtische öffentliche Bibliotheken.) 1910.* — 6. Ázsiai kolera. (Asiatische Kolera.) 1910.* — 7. Tejhiány. (Milchmangel.) 1910.* — 8. Földgáz. (Erdgas.) 1911.* — 9. Kétéves katonai szolgálat. (Zweijähriger Militärdienst.) 1911.* — 10. Közigazgatási tisztviselők képesítése. (Qualifikation der Verwaltungsbeamten.) 1911.* — 11. A munkabérek törvényes védelme. (Rechtschutz des Arbeitslohns.) 1911.* — 12. Választási bíráskodás. (Wahlgerichtsbarkeit.) 1911.* — 13. Szociálpolitika. (Sozialpolitik.) 1912.* — 14. Szociális magánjog. (Soziales Privatrecht.) 1912.* — 15. Munkaviszony. (Arbeitsverhältnis.) 1912.* — 16. Szociális bérpolitika. (Soziale Lohnpolitik.) 1912.* — 17. Munkásvédelem. (Arbeiterschutz.) 1912.* — 18. Munkásbiztosítás. (Arbeiterversicherung.) 1912.* — 19. Szociális egészségügy. (Soziale Hygiene.) 1912.* — 20. Munkásjóléti intézmények. (Wohlfahrtseinrichtungen.) 1912.* — 21. Munkanélküliség. (Arbeitslosigkeit.) 1912.* — 22. Szociális büntetőjog. (Soziales Strafrecht.) 1912.* — 23. Szociális községi közigazgatás. (Soziale Gemeindeverwaltung.) 1912.* — 24. Szociálpedagógia. (Sozial-Pädagogie.) 1912.* — 25. Balkánkérdés. (Die Balkanfrage.) 1912.* — 26. A munkanélküliség elleni községi biztosítás. (Gemeindeversicherung gegen Arbeitslosigkeit.) 1912.* — 27. Balkánkérdés. 2. kiad. (Die Balkanfrage. 2. Aufl.) 1913.* — 28. Politikai tömegsztrájk. (Politischer Massenstreik.) 1913.* — 29. Vasúti pályaudvarok. (Bahnhöfe.) 1913.* — 30. Az eszperantó és a kiadói érdekek. (Das Esperanto und die Interessen der Verläger.) 1913.* — 31. Erkölcstelen irodalom elleni küzdelem. (Kampf gegen Schundliteratur.) 1913.* — 32. A nők választójoga. (Wahlrecht der Frauen.) 1913.* — 33. Háború. (Der Krieg.) 1914.* — 34. A Duna. (Die Donau.) 1916.* — 35. A monarchia és nemzetiségek. (Die Monarchie und die Nationalitäten.) 1918.* — 36. Rákosi Jenő. 1927. 20 fillér. — 37. Beethoven. 1927. 40 fillér. — 38. Olasz-magyar kapcsolatok. (Italienisch-ungarische Beziehungen). 1927. 60 fillér. — 39. Lakbérleti jog. (Mietrecht.) 1927. 40 fillér. — 40. Békerevizió. (Revision der Friedensverträge.) 1927. 40 fillér. — 41. Valorizáció. (Valorisation.) 1928. 40 fillér. — 42. Albrecht Dürer. 1928. 3 P. — 43. Sport és testnevelés. (Sport und Körperkultur.) 1928. 80 fillér. — 44. Franz Schubert. 1928. 2 P. — 46. A sajtó. (Die Presse.) 1929. 40 fillér. — 47. Kartell és trösztök. (Kartelle und Trösts.) 1929. 40 fillér. — 48. Munkaidő. (Arbeitszeit.) 1930. 40 fillér. — 49. Goldmark Károly. (Karl Goldmark.) 1930. 40 fillér. — 50. Testületi képviselet a nemzeti államban. (Körperschaftliche Vertretungen im nationalen Staate.) 1934. (Nemzetpolitikai kérdések. Nationalpolitische Zeitfragen I.) 1 pengő. — 51. Földrendezés — Telepítés — Tagosítás. (Agrar- und Bodenreform — Siedlung — Flurbereinigung.) 1935. (Nemzetpolitikai kérdések. Nationalpolitische Zeitfragen II.) 1 P. — 52. Racionalizálás. (Rationalisierung.) 1936. (Nemzetpolitikai kérdések. Nationalpolitische Zeitfragen III.) 1 P. — 53. A világválság. (Die Weltkrise.) 1938. 2 P. — 54. *Homa Gyula:* **Irányitott gazdálkodás. (Gelenkte Wirtschaft. Economia totalitaria.) 1940. (Nemzetpolitikai kérdések. Nationalpolitische Zeitfragen. Problemi nazionali-politici IV.) 2 P.**

Közlemények. — (Mitteilungen.) 1. Szakkatalógus. 1 füzet: A lakáskérdés és a városépítés kapcsolatos kérdései. (Fachkatalog. Heft 1.: Wohnungsfrage und anschliessende Probleme des Städtebaus.) 1907.* Pótlék 1907-ről és 1908-ról. (Ergänzung vom Jahre 1907 und 1908.)* — 2. Szakkatalógus. 2. füzet: A községi pénzügy. (Fachkatalog. Heft 2.: Kommunale Finanzen.) 1908.* — 3. A választóreform. Válogatott jegyzék a parlamenti és községi választójog és a parlamentarizmus irodalmából. (Die Reform des Wahlrechts. Auswahl aus der Literatur des Reichstags- und Kommunalwahlrechts und des Parlamentarismus.) 1909.* — 4. Szakkatalógus. 3. füzet: Községi szociálizmus. Függelékül: Munkaviszonyok községi vállalatokban. (Fachkatalog. Heft 3. Munizipalsozialismus. Im Anhang: Arbeitsverhältnisse in den städtischen Unternehmungen.) 1909.* — 5. Magyar társadalomtudományi bibliográfia 1909-ről. (Ungarische sozialwissenschaftliche Bibliographie vom Jahre 1909.)* — 6. Emlékirat községi nyilvános könyvtár létesítéséről Budapesten. (Denkschrift über die Errichtung einer städtischen öffentlichen Bibliothek in Budapest.) 1910.* — 7. Községi Nyilvános Könyvtár létesítése ügyében tartott szakértekezlet jegyzőkönyve. (Protokoll der Enquête über die Errichtung einer städtischen öffentlichen Bibliothek.) 1910.* — 8. Magyar társadalomtudományi bibliográfia 1910-ről. (Ungarische sozialwissenschaftliche Bibliographie vom Jahre 1910.) 1911.* — 9. A Fővárosi Könyvtár osztályozása. (Klassifikationsschemen der Hauptstädtischen Bibliothek.) — 1. Bevezetések. Rövidített osztályozás. Közös alosztások. (Einleitungen. Verkürzte

* Elfogyott. (Vergriffen.)

Klassifikation. Gemeinsame Subdivisionen.) 1912.* — 2. Általános munkák. Bölcselet. Vallás. Egyház. (Allgemeine Werke. Philosophie. Religion. Kirche.) 1912.* — 10. Magyar társadalomtudományi bibliográfia 1911—1912-ről. (Ungarische sozialwissenschaftliche Bibliographie vom Jahre 1911 und 1912.) 1914.* — 11. Mintajegyzék városi nyilvános könyvtárak számára. (Musterkatalog für Städtische Öffentliche Bibliotheken.) 1913.*

Fiókkönyvtárak katalógusai. — (Kataloge der Zweigbibliotheken.) A fiókkönyvtárak magyarnyelvű szépirodalmi könyveinek jegyzéke. (Verzeichnis der in ungarischer Sprache erschienenen Belletristik.) 1929. 1 P.

1. sz. fiókkönyvtár. (Zweigbibliothek Nr. 1.) — 1. Gyermekek könyvei. (Bücher für Kinder.) 1916.*) — 2. Ifjúsági könyvek. 1. sorozat. (Bücher für Jugendliche. 1. Folge.) 1916.* — 3. Magyarnyelvű szépirodalom. (Belletristik in ungarischer Sprache.) 1916.* — 4. Német szépirodalom. Regények, elbeszélések. (Deutsche Belletristik. Romane, Erzählungen.) 1916.* — 5. Német szépirodalom. Pótlás. (Deutsche Belletristik. Ergänzung.) 1917.*

2. sz. fiókkönyvtár. (Zweigbibliothek Nr. 2.) — 1. Gyermekek könyvei. (Bücher für Kinder.) 1916.* — 2. Ifjúsági könyvek. 1. sorozat. (Bücher für Jugendliche. 1. Folge.) 1916.* — 3. Magyarnyelvű szépirodalom. (Belletristik in ungarischer Sprache.) 1916.*

3. sz. fiókkönyvtár. (Zweigbibliothek Nr. 3.) — 1. Gyermekek könyvei. (Bücher für Kinder.) 1916.* — 2. Ifjúsági könyvek. 1. sorozat. (Bücher für Jugendliche. 1. Folge.) 1916.* — 3. Magyarnyelvű szépirodalom. (Belletristik in ungarischer Sprache.) 1916.*

8. sz. fiókkönyvtár. (Zweigbibliothek Nr. 8.) — 1. Magyarnyelvű szépirodalmi könyvek és ismeretterjesztő művek. (Belletristik in ungarischer Sprache und populärwissenschaftliche Werke.) 1927. 1·60 P.

Egyéb kiadványok. (Sonstige Veröffentlichungen.) — Évi jelentés 8—15. évf. (Jahresbericht, Jg. 8—15. Sonderabdrucke.) 1914—1921. — A világháború újabb irodalma. (Neuere Literatur des Weltkrieges.) Budapest: Benkő 1915—17.* — Útmutató a Fővárosi Könyvtár látogatói számára. 5. kiadás. (Wegweiser für die Besucher der Stadtbibliothek. 5. Ausgabe.) 1939.* — »Emericus« egy dilingeni iskoladráma 1626-ból. (»Emericus«. Ein Dilingener Schuldrama aus d. Jahre 1626.) 1930. 2 P. — Goethe. (Bibliográfia. — Bibliographie.) 1932. 2 P. — Haydn. (Bibliográfia. — Bibliographie.) 1932. 2 P. — Liszt. (Bibliográfia. — Bibliographie.) 1936. 2 P.

* Elfogyott. (Vergriffen.)

TÁJÉKOZÁSUL

A Fővárosi Könyvtár központja VIII., Reviczky-utca 1. nyitva van minden hétköznap d. e. 9-től esti 7-ig, vasár- és ünnepnapon 10-től 1-ig; normanapokon zárva van.

Normanapok: Újév. — Március 15. — Nagypéntek. — Húsvétvasárnap. — Húsvéthétfő. Pünkösdvasárnap. — Pünkösdhétfő. — Úrnapja. — Augusztus 20. — December 6., 25., 26.

Központi könyvtár.

A könyvtár könyvei kétféleképen használhatók: 1. helyben és 2. otthon.

1. *A helybenolvasás* az olvasó- és folyóiratteremben *olvasójegyhez van kötve.* E jegy ára 5 p. Válthatja minden felnőtt. Elvesztett jegy pótlásáért 50 fillér fizetendő.

2. A könyvek *otthoni használatra elvitele* (kikölcsönzése) *kölcsönzőjeggyel történik.* Kölcsönzőjegyet válthat *félévre 5 pengőért* minden budapesti lakos, aki személyazonosságát és főbérleti lakása címét elfogadható módon igazolja. *A kölcsönzés határideje egy hónap.* Késedelem esetén kötetenkint és naponkint 10 fillér bírság fizetendő. A könyvtár könyvanyagáról katalógus tájékoztat.

Háromféle katalógus van: betűrendes szerzői, tárgyi és földrajzi katalógus.

A katalógusban megtalálja az olvasó a keresett mű szerzőjét, címét és helyszámát. *(A cédula bal sarkán!)* Ezeket az adatokat kell felírnia a kérőlapra, amikor könyvet kér.

Kétféle kérőlap van: egy a kölcsönzőben és *egy* az olvasó- és folyóiratteremben.

Felvilágosítást az ügyeletes tisztviselő ad; irodalmi tanácsot, *bibliográfiai felvilágosítást a reference-könyvtáros.*

A könyvtár írásban és telefonon is szívesen válaszol a hozzá intézett kérdésekre. (Telefonszám: 1—462—56, 57).

A látogatónak *ingyen áll rendelkezésére a ruhatár*, ahol felső kabátját, esernyőjét és aktatáskáját *köteles* letenni.

*

Fiókkönyvtárak.

1. sz. fiók. (IV., Molnár-utca 27.) Nyitva hétfő, szerda és péntek 2—½6-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig.

2. sz. fiók. (VII., Erzsébet-körút 5. I. em.) Nyitva felnőtteknek hétfő, szerda, péntek 2—½6-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig, gyermekeknek keddtől péntekig 3—5-ig.

3. sz. fiók. (X., Szörény-utca 3.) (Fővárosi kislakástelep.) Nyitva felnőtteknek hétfő, szerda, péntek 2—½6-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig, gyermekeknek hétfő, szerda, péntek 2—½4-ig.

4. sz. fiók. (Aréna-úti Fővárosi Népszálló). Mindennap d. u. 3—7-ig, szombat d. e. 10—½1-ig.

5. sz. fiók. (Állatkert.) Nyitva hétfőtől péntekig d. u. 2—½6-ig, szombaton d. e. 10—12-ig.

6. sz. fiók. (Budai Vigadó.) (II., Corvin-tér 6.) Nyitva hétfő, szerda, péntek 3—½7-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig.

7. sz. fiók. (Népház.) (V., Vág-utca 12.) Nyitva felnőtteknek hétfő, kedd 3—½7-ig, csütörtök 4—½8-ig, szerda, péntek 10—½2-ig, szombat 10—12-ig. Gyermekeknek naponkint (szombat kivételével) 4—5-ig.

8. sz. fiók. (III., Fő-tér 2.) Nyitva felnőtteknek hétfő, szerda, péntek 3—½8-ig, kedd 10—½2-ig, szombat 10—12-ig. (Csütörtökön zárva.) Gyermekeknek hétfőn és pénteken 2—4-ig.

9. sz. fiók. (VIII., József-körút 70.) Nyitva hétfő, szerda 2—½6-ig, péntek 4—½8-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig.

10. sz. fiók. (VI., Andrássy-út 52.) Nyitva hétfő, szerda 2—½6-ig, péntek 4—½8-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig.

11. sz. fiók. (I., Krisztina-körút 155.) Nyitva hétfő, szerda, péntek 3—½7-ig, kedd, csütörtök 10—½2-ig, szombat 10—12-ig.

12. sz. fiók. (X., Harmat-utca 1/3.) Nyitva naponkint (szombat kivételével) 3—½7-ig, szombat 10—12-ig.

14. sz. fiók. (IV., Királyi Pál-utca 11.) Ifjúsági kölcsönző. Nyitva hétfő, szerda, péntek 2—½6-ig, kedd, csütörtök 11—½2-ig, szombat 10—12-ig.

Felelős kiadó: Enyvvári Jenő.